

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRK MEDYASININ MÜLKİYET YAPISINDAKİ
DEĞİŞİMLER: 2002-2014 YILLARI ARASINDA
STAR MEDYA GRUBU ÖRNEĞİ

TİMUR OSMAN GEZER

2501141227

TEZ DANIŞMANI

PROF. DR. MURAT ÖZGEN

İSTANBUL - 2017

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : TİMUR OSMAN GEZER Numarası : 2501141227
Anabilim Dalı / Anasanat Dalı / Programı : GAZETECİLİK/ YÜKSEK LİSANS Danışmanı : PROF. DR. MURAT ÖZGEN
Tez Savunma Tarihi : 15.12.2017 Saati : 10.30
Tez Başlığı : TÜRK MEDYASININ MÜLKİYET YAPISINDAKİ DEĞİŞİMLER: 2002-2014 YILLARI ARASINDA STAR MEDYA GRUBU ÖRNEĞİ

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜNE OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF. DR. MURAT ÖZGEN		Kabul
2- PROF. DR. ASLI YAPAR GÖNENÇ		
3- PROF.DR. ATILLA GİRGİN		Kabul

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF. DR. GÜVEN NECATİ BÜYÜKBAYKAL		Kabul
2- DOÇ. DR. NECMİ EMEL DİLMEN		

ÖZ

TÜRK MEDYASININ MÜLKİYET YAPISINDAKİ DEĞİŞİMLER: 2002-2014 YILLARI ARASINDA STAR MEDYA GRUBU ÖRNEĞİ

TİMUR OSMAN GEZER

Bu tezin konusu, Türk basın sektörünün mülkiyet ve sahiplik yapısında yaşanan değişim süreci ve bu değişim sürecine bir örnek olarak Star Medya Grubu bünyesinde yer alan medya kuruluşlarıdır. Çalışma, 1980’li yıllarla birlikte dünyada ve Türkiye’de yaşanmaya başlanan yeniden yapılanma sürecinin, Türk basın sektöründe yarattığı değişim ve dönüşümü ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda, 1980 sonrası uygulamaya konulan neo-liberal politikalar ekseninde, basın sektörünün sahiplik yapısının değişen özellikleri, Star Medya Grubu örneğinde incelenmiştir. Çalışmada, Türkiye’nin ilk özel televizyon kanalını kuran Uzan Ailesi’nin sahibi olduğu Star TV, Kral TV, Star Gazetesi, Süper FM, Metro FM, Kral FM, Joy FM, Joy Türk FM, Rock FM, Radyo Alaturka, Hayat Dergisi ve Ses Dergisi’nin, 2002-2014 yılları arasındaki mülkiyet değişimleri eleştirel ekonomi politik yaklaşımla ele alınmıştır.

Star Medya Grubu’nun farklı sahipliklerde şekillenen yapısı, literatür taraması ve nitel araştırma yöntemiyle incelenmiştir.

Anahtar kelimeler: Star Medya Grubu, Medya, Star Gazetesi, Eleştirel Ekonomi Politik Yaklaşım, Medya Sahiplik Yapısı

ABSTRACT

CHANGES AT OWNERSHIP FORM OF TURKISH MEDIA: STAR MEDIA CASE BETWEEN 2002-2014

TİMUR OSMAN GEZER

Subjects of this thesis are, period of change experienced on ownership form of Turkish media sector and media organizations which takes part in Star Media Group as an example of this period of change. This study aims to reveal transformation and change created on Turkish media sector by restructuring process that was in effect at the World and in Turkey on 1980s. In this regard, changing characteristics of media sector ownership form have been examined on Star Media Group case by neo-liberal politics line that was in use after 1980s. In this study, ownership changes, that occurred between 2002-2014, of various foundations such as Star TV, Kral TV, Star Newspaper, Süper FM, Metro FM, Kral FM, Joy FM, Joy Türk FM, Rock FM, Radio Alaturka, Hayat Journal and Ses Journal that Uzan family who found first Private television channel had, have been discussed with a critical economy politics approach.

Form of Star Media Group, that is shaped by different ownerships, has been examined with literature review and qualitative research methods.

Key words: Star Media Group, Media, Star Newspaper, Critical Economy Political Approach, Ownership Of Media

ÖNSÖZ

Bu tezin ana konusu 1980 sonrası yaşanan dönüşümle birlikte, Star Medya Grubu adıyla Türk medya sektöründe faaliyet gösteren medya kuruluşunun mülkiyet yapısında yaşanan değişimlerdir. Çalışmanın amacı, Türk basın sektörünün 1980 sonrası yaşadığı değişim ve dönüşümleri Star Medya Grubu örneği üzerinden, ekonomi politik bir yaklaşımla ortaya koymaktır. 1980 sonrası Türk basınının medyalaşması, medyanın da holdingleşmesini medya-sermaye-siyaset bağlamında konu edinen bu çalışma, Türk medya sektörünün geçmişi ve mevcut durumu üzerine bütünlüklü bir düşünme olanağı sunması açısından önemlidir.

Çalışma, Adalet ve Kalkınma Partisi'nin iktidara geldiği 2002 yılı ile iktidarını koruduğu 2014 yılları arasında sınırlandırılmıştır. Bunun nedeni, çalışmada ele alınan Star Medya Grubu'nun mülkiyet yapısında yaşanan değişimlerin tetikleyicisi olan gelişmelerin, bu yıldan itibaren yaşanmaya başlamasıdır. Çalışmanın temel varsayımlarından birisi, 1980 sonrası uygulamaya konulan neo-liberal yeni sağ politikaların, önceleri basın, daha sonra yaşanan değişimlerden etkilenecek medyalaşan sektöre etkili olduğudur.

1980 sonrası basının sermaye yapısında yaşanan değişimlerle başlayan süreç, 1990'lı yıllarda tekelleşme olgusunun ön plana çıkmasıyla devam etmiş, 2000'li yıllarda ise, medyanın holdinglerin çatısı altında faaliyet yürütmeye başlamasıyla sonuçlanmıştır. Bu holdinglerden biri olan Uzan Grubu'nun bünyesindeki Star Medya Grubu'nun mülkiyet yapısındaki değişimler bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır.

Beş temel bölümden oluşan çalışmanın birinci bölümünde, araştırmanın kuramsal çerçevesini oluşturan ekonomi politik yaklaşım alt başlıklarıyla birlikte ele alınmış ve çalışmada benimsenen eleştirel ekonomi politik yaklaşım detaylıca irdelenmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde, yeni dünya düzeni ve yeni sağ politikalar bağlamında neo-liberalizm ve Türk medyasının dönüşüm süreci incelenmiştir. Bu bölümde Türk

medyasının 1980-2002 yılları arasında yaşadığı değişim ve dönüşüm süreci ele alınmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümde, 2002-2014 yılları arasında Türk mediasının mülkiyet yapısında yaşanan değişimler kronolojik sıraya göre irdelenmiş ve 2014 yılı itibariyle Türk mediasının genel görünümü ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın dördüncü bölümünde, Star Medya Grubu'nun arkasındaki güç olan Uzan Ailesi ile bu ailenin ticari faaliyetlerinin toplandığı Uzan Grubu'nun öyküsü ele alınmıştır. Bu bölümde ele alınan bir diğer konu ise, beşinci bölümde irdelenecek olan Star Medya Grubu'nun el değişim sürecinin temeli sayılan, Uzan Ailesi ve Uzan Grubu'nun çöküş hikâyesidir.

Çalışmanın beşinci ve son bölümünde ise, tezin ana konusunu oluşturan Star Medya Grubu'nun el değişim süreçleri ve ortaya çıkan yeni patronaj yapıları incelenmiştir. Bu bölümde Star Medya Grubu bünyesinde bulunan televizyon, gazete, radyo ve dergi gibi medya organlarının sahiplik yapısında yaşanan değişimler ele alınmıştır.

Kaynak tarama yönetiminin kullanıldığı çalışmada, Türk medya sektörünün yaşadığı dönüşümü ele alan yazılı kaynaklar ve raporlar incelenmiştir. Çalışmaya konu olan Star Medya Grubu'yla ilgili basında çıkan haberler ve köşe yazılarından yararlanılmıştır. İstanbul Ticaret Odası ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi arşivinden yararlanılan bu çalışmada, bilgi edinme kanunu kapsamında ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına da sorular yöneltilmiştir.

Bu çalışmanın oluşmasında katkılarını esirgemeyen danışman hocam Prof. Dr. Murat Özgen'e, çalışmayı tamamlamamda gerekli motivasyonu sağlayan Dr. Ahmet Metin'e ve çalışma boyunca bana destek olan ve her defasında gerekli çalışma ortamını sağlayan eşim Deniz Gezer'e teşekkür ederim.

Timur Osman Gezer

İstanbul - 2017

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLOLAR LİSTESİ.....	xiv
RESİMLER LİSTESİ.....	xxii
KISALTMALAR LİSTESİ	xxiii
GİRİŞ.....	1
1. Problem	4
2. Amaç	5
3. Önem.....	5
4. Varsayımlar	6
5. Sınırlılıklar	8
6. Yöntem.....	8
7. Evren ve Örneklem	8
8. Verilerin Toplanması ve İşlenmesi	8
9. Çalışmanın Planı	9

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE: EKONOMİ POLİTİK KAVRAMI VE EKONOMİ POLİTİK AÇIDAN MEDYA

1.1 KAVRAM OLARAK EKONOMİ POLİTİK.....	12
1.2 EKONOMİ POLİTİK YAKLAŞIM	14
1.3 İLETİŞİMİN EKONOMİ POLİTİĞİ.....	18
1.3.1 Ekonomi Politik Konusunda Marksist Yaklaşımlar	22
1.3.1.1 Araçsalıcı Yaklaşım	22
1.3.1.2 Yapısalıcı Yaklaşım	32
1.3.1.3 Eleştirel Ekonomi Politik Yaklaşım.....	35

İKİNCİ BÖLÜM

YENİ DÜNYA DÜZENİ, YENİ SAĞ POLİTİKALAR VE NEO-LİBERALİZM EKSENİNDE TÜRK MEDYASININ DÖNÜŞÜMÜ

2.1 YENİ DÜNYA DÜZENİ VE YENİ SAĞ POLİTİKALAR.....	45
2.2 TÜRKİYE’DE YENİ SAĞ VE NEO-LİBERALİZM	49
2.2.1 24 Ocak Kararları	51
2.2.2 12 Eylül 1980 Askeri Müdahalesi	53
2.2.3 24 Ocak Kararları ve 12 Eylül İlişkisi.....	54
2.2.4 1982 Anayasası’nın Kabulü	57
2.2.5 Demokrasiye Dönüş ve 1983 Seçimleri	59
2.2.6 24 Ocak Kararları ve 12 Eylül Askeri Müdahalesinin Basına Etkileri.....	61
2.3 1980 SONRASI BASININ “MEDYALAŞMA” SÜRECİ	63
2.3.1Ekonomik Krizler ve Medyaya Etkisi.....	82

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

2002-2014 YILLARI ARASINDA TÜRK MEDYASININ GENEL GÖRÜNÜMÜ VE ADALET VE KALKINMA PARTİSİ (AKP) DÖNEMİNDE TÜRK MEDYASINDA YAŞANAN MÜLKİYET DEĞİŞİMLERİ

3.1 AKP’NİN İKTİDARA GELDİĞİ 3 KASIM 2002 GENEL SEÇİMLERİ ÖNCESİ TÜRK MEDYASININ GENEL GÖRÜMÜ	87
3.1.1 Doğan Grubu	88
3.1.2 Sabah Grubu.....	89
3.1.3 Çukurova Grubu.....	90
3.1.4 Uzan Grubu	91
3.1.5 Doğuş Grubu	92
3.1.6 İhlas Grubu.....	92
3.2 ADALET VE KALKINMA PARTİSİ (AKP) DÖNEMİNDE (2002 – 2014 YILLARI ARASINDA) TÜRK MEDYASININ MÜLKİYET YAPISINDA YAŞANAN DEĞİŞİKLİKLER.....	93

3.3 MEDYADA CEPHELEŞME VE “AKP MEDYASI”NIN DOĞUŞU	125
1.4 2014 YILI İTİBARI İLE TÜRK MEDYASININ GENEL GÖRÜNÜMÜ	128

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

UZAN AİLESİ, UZAN GRUBU VE YÜKSELİŞİ, GENÇ PARTİ VE ÇÖKÜŞ

4.1 UZAN AİLESİ	139
4.2 UZAN GRUBU	141
4.3 KEMAL UZAN’IN TİCARETLE TANIŞMASI	144
4.3.1 Müteahhit Kemal Uzan	145
4.3.2 Uzan Ailesinin Basın Sektörüne Girişi	148
4.3.3 Bankacılık Sektörüne İlk Adım: İmar Bankası	154
4.3.4 Bankacılık Sektöründe Büyüme: Adabank ve Yeni Bir Girişim	157
4.3.5 Sigorta ve Finans Sektörüne Giriş: Rumeli Sigortanın Doğuşu	158
4.3.6 Medya Sektörüne Geri Dönüş	160
4.3.6.1 Televizyon Yatırımları	161
4.3.6.1.1 Sihirli Kutu: Magic Box	161
4.3.6.1.2 Kral TV	165
4.3.6.1.3 Kablolu TV Yayıncılığı	166
4.3.6.1.4 Sayısal Televizyonculuk	168
4.3.6.1.5 Diğer Televizyon Kanalları	170
4.3.6.2 Radyo İstasyonları	173
4.3.6.2.1 Metro FM	173
4.3.6.2.2 Süper FM	174
4.3.6.2.3 Kral FM	175
4.3.6.2.4 Joy FM	176
4.3.6.2.5 JoyTürk FM	176
4.3.6.2.6 Rock FM	177
4.3.6.2.7 Radyo Alaturka	178
4.3.6.2.8 Diğer Radyo İstasyonları	179
4.3.6.3 Yazılı Basına Dönüş	184

4.3.6.3.1	Star Gazetesi.....	184
4.3.6.3.2	Damga Gazetesi.....	185
4.3.6.3.3	Türksh News.....	186
4.3.6.3.3	Diğer Basılı Medya Yatırımları.....	187
4.3.6.4	Diğer Medya Yatırımları	188
4.3.6.4.1	Dağıtım Medya Pazarlama	188
4.3.6.4.2	Star Baskı Tesisleri.....	189
4.3.6.4.3	Ulusal Medya Haber Ajansı.....	189
4.3.6.4.4	Reklam ve İlan Faaliyetleri.....	190
4.3.6.4.5	İnternet Servis Sağlayıcılığı (ISS) ve E-Ticaret Platformları	193
4.3.6.4.6	Sinema ve Reklam Filmi Yapımcılığı	197
4.3.6.4.7	Müzik Yapımcılığı	198
4.3.6.4.8	Medya ile ilişkili diğer kuruluşlar	204
4.3.7	Cem Uzan: “Berlusconi Gibi Olmak İstiyorum”	208
4.3.7.1	“Boğalar” Uzan Ailesine Emanet.....	209
4.3.7.2	Spora Yeni Yatırımlar: Adanaspor	211
4.3.8	Telekomünikasyonda Yükseliş: Telsim	213
4.3.9	Uzan Grubu’nun Yurtdışı Şirketleri	218
4.4	UZAN AİLESİ’NİN YÜKSELİŞ DÖNEMİ VE SİYASİ İLİŞKİLERİ	220
4.4.1	Uzan Ailesi ve Özelleştirmeler	220
4.4.1.1	Çimento Sektöründe Hızlı Büyüme	221
4.4.1.2	Uzan Ailesi Enerji Sektöründe: ÇEAŞ ve KEPEZ	226
4.4.1.3	Otomotiv Sektörüne Giriş: TOE	231
4.4.1.4	Uzan Ailesi Sanayi Sektöründe: METAŞ ve Diğerleri	233
4.4.2	Zeytin Adası ve Turizm Sektörü	239
4.4.3	Diğer Yatırımlar	240
4.4.4	Uzan Ailesi’nin Siyasi İlişkileri	250
4.5	GENÇ PARTİ VE UZAN AİLESİ’NİN ÇÖKÜŞÜ	255
4.5.1	Motorola ve Nokia Davaları	256
4.5.2	Ürdün Vatandaşı Hakan Uzan ve Cem Uzan.....	258
4.5.3	Uzan Grubu’nun 46. Yıl Kutlamaları	260
4.5.4	Uzan Ailesi ve Siyaset: Genç Parti	263

4.5.4.1 Uzan Grubu ve Genç Parti Birlikteliği	266
4.5.4.2 3 Kasım 2002 Seçimleri ve Genç Parti.....	268
4.5.5 Çöküşün İlk Adımı: ÇEAŞ ve Kepez'e El Koyma.....	269
4.5.6 Siyasi Polemikler	270
4.5.7 Çöküş Dönemi ve TMSF	272

BEŞİNCİ BÖLÜM

2002-2014 YILLARI ARASINDA STAR MEDYA GRUBU'NUN SAHİPLİK YAPISINDA YAŞANAN DEĞİŞİMLER VE ORTAYA ÇIKAN YENİ PATRONAJ YAPISI

5.1 STAR MEDYA GRUBU	284
5.2 STAR MEDYA GRUBU BÜNYESİNDE YER ALAN MEDYA KURULUŞLARININ EL DEĞİŞİM SÜREÇLERİ VE YENİ SAHİPLİK YAPILARI.....	286
5.2.1 STAR MEDYA GRUBU BÜNYESİNDE YER ALAN RADYOLARIN EL DEĞİŞİM SÜREÇLERİ VE YENİ SAHİPLİK YAPILARI.	291
5.2.1.1 STAR MEDYA GRUBU BÜNYESİNDE YER ALAN RADYOLARIN EL DEĞİŞİM SÜREÇLERİ.....	291
5.2.1.1.1 Süper FM.....	292
5.2.1.1.2 Metro FM.....	295
5.2.1.1.3 Joy FM	297
5.2.1.1.4 JoyTürk FM	300
5.2.1.1.5 Rock FM	301
5.2.1.1.6 Radyo Alaturka.....	305
5.2.1.1.7 Kral FM	308
5.2.1.1.8 Diğer Radyolar.....	310
5.2.1.2 STAR MEDYA GRUBU BÜNYESİNDE YER ALAN RADYOLARIN YENİ SAHİPLİK YAPILARI.....	311
5.2.1.2.1 CanWest Medya Grubu.....	312
5.2.1.2.2 Spectrum Medya Grubu.....	313

5.2.1.2.3 N.A.R. Group.....	317
5.2.1.3 STAR MEDYA GRUBU BÜNYESİNDE YER ALAN RADYOLARIN EL DEĞİŞİM SÜREÇLERİNE YÖNELİK DEĞERLENDİRMELER	318
5.2.2 STAR MEDYA GRUBU BÜNYESİNDE YER ALAN TELEVİZYON KANALLARININ EL DEĞİŞİM SÜREÇLERİ VE YENİ SAHİPLİK YAPILARI	320
5.2.2.1 STAR MEDYA GRUBU BÜNYESİNDE YER ALAN TELEVİZYON KANALLARININ EL DEĞİŞİM SÜREÇLERİ.....	320
5.2.2.1.1 Star TV	321
5.2.2.1.2 Kral TV	323
5.2.2.1.3 Diğer TV Kanalları	324
5.2.2.2 STAR MEDYA GRUBU BÜNYESİNDE YER ALAN TELEVİZYON KANALLARININ YENİ SAHİPLİK YAPILARI.....	324
5.2.2.2.1 Doğan Medya Grubu.....	325
5.2.2.2.2 Doğu Medya Grubu.....	327
5.2.2.3 STAR MEDYA GRUBU BÜNYESİNDE YER ALAN TELEVİZYON KANALLARININ EL DEĞİŞİM SÜREÇLERİNE YÖNELİK DEĞERLENDİRMELER.....	329
5.2.3 STAR MEDYA GRUBU BÜNYESİNDE YER ALAN STAR GAZETESİ'NİN EL DEĞİŞİM SÜREÇLERİ VE YENİ SAHİPLİK YAPILARI	331
5.2.3.1 STAR MEDYA GRUBU BÜNYESİNDE YER ALAN STAR GAZETESİ'NİN EL DEĞİŞİM SÜREÇLERİ.....	331
5.2.3.1.1 Cem Uzan dönemi	335
5.2.3.1.2 TMSF dönemi	338
5.2.3.1.3 Ali Özmen Safa – Alaeddin Kaya dönemi.....	351
5.2.3.1.4 Ali Özmen Safa dönemi.....	358
5.2.3.1.5 Ali Özmen Safa – Ethem Sancak – Hasan Doğan dönemi	363
5.2.3.1.6 Ethem Sancak dönemi	372
5.2.3.1.7 Ethem Sancak – Fettah Tamince dönemi.....	376
5.2.3.1.8 Fettah Tamince – Tevhit Karakaya dönemi.....	380

5.2.3.1.9 Fettah Tamince – Socar Turkey Medya Dönemi	389
5.2.3.1.10 Socar Turkey Medya – Ethem Sancak Dönemi.....	395
5.2.3.1.11 Fettah Tamince – Ethem Sancak Dönemi.....	400
5.2.3.1.12 Ethem Sancak – Murat Sancak Dönemi	404
5.2.3.2 STAR MEDYA GRUBU BÜNYESİNDE YER ALAN STAR GAZETESİ'NİN YENİ SAHİPLİK YAPILARI.....	408
5.2.3.2.1 Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu.....	408
5.2.3.2.2 “Kıbrıslı İş Adamı” Ali Özemen Safa	409
5.2.3.2.3 Alaeddin Kaya	413
5.2.3.2.4 Hasan Doğan.....	415
5.2.3.2.5 Ethem Sancak	419
5.2.3.2.6 Fettah Tamince	426
5.2.3.2.7 Tevhit Karakaya.....	431
5.2.3.2.8 Socar Turkey Medya.....	434
5.2.3.2.9 Murat Sancak.....	438
5.2.3.3 STAR MEDYA GRUBU BÜNYESİNDE YER ALAN STAR GAZETESİ'NİN EL DEĞİŞİM SÜREÇLERİNE YÖNELİK DEĞERLENDİRMELER	442
5.2.4 STAR MEDYA GRUBU BÜNYESİNDE YER DERGİLERİN EL DEĞİŞİM SÜREÇLERİ VE YENİ SAHİPLİK YAPILARI.....	444
5.2.4.1 Ses Dergisi	444
5.2.4.2 Hayat Dergisi.....	444
5.2.5 STAR MEDYA GRUBU BÜNYESİNDE YER ALAN İNTERNET SERVİS SAĞLAYICISI MARKALARI İLE DİĞER MEDYA KURULUŞLARININ EL DEĞİŞİM SÜREÇLERİ	445
SONUÇ	447
KAYNAKÇA	457
EKLER.....	498

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: TMSF Kontrolüne Geçen Bankalar.....	83
Tablo 2: Doğan Grubu'nun Medya İçi ve Medya Dışı Yatırımları (2001)	88
Tablo 3: Sabah Grubu'nun Medya İçi ve Medya Dışı Yatırımları (2001)	89
Tablo 4: Çukurova Grubu'nun Medya İçi ve Medya Dışı Yatırımları (2001)	90
Tablo 5: Uzan Grubu'nun Medya İçi ve Medya Dışı Yatırımları (2001).....	91
Tablo 6: Doğuş Grubu'nun Medya İçi ve Medya Dışı Yatırımları (2001).....	92
Tablo 7: İhlas Grubu'nun Medya İçi ve Medya Dışı Yatırımları (2001)	92
Tablo 8: Erol Aksoy'dan TMSF'ye Devredilen Şirketler	105
Tablo 9: Erol Aksoy'dan TMSF'ye Devredilen Şirketlerin Sektörlere Göre Dağılımları.....	106
Tablo 10: Erol Aksoy'dan TMSF'ye Devredilen Medya Kuruluşlarına Ait Markalar.....	106
Tablo 11: Çukurova Grubu'ndan TMSF'ye Devredilen Şirketler.....	122
Tablo 12: Çukurova Grubu'ndan TMSF'ye Devredilen Medya Kuruluşlarına Ait Markalar.....	122
Tablo 13: 2014 Yılı İtibariyle Türk Medyasının Genel Görünümü	128
Tablo 14: Uzan Grubu Bünyesinde Yer Alan Holdingler	142
Tablo 15: Uzan Grubu'nun İnşaat Alanında Faaliyet Göstermiş Olan Şirketleri....	147
Tablo 16: Uzan Grubu'nun Basın ve Basım Alanında Faaliyet Göstermiş Olan Şirketleri	154
Tablo 17: İmar Finansal Kiralama A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları.....	156
Tablo 18: Ada Menkul Değerler A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları.....	158
Tablo 19: Rumeli Sigorta A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları.....	159
Tablo 20: Ulus Factoring A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları	160
Tablo 21: MBI Reklamcılık ve Filmcilik Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları.....	162
Tablo 22: MBS Reklamcılık ve Filmcilik Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları	163
Tablo 23: Teleon Reklamcılık ve Filmcilik Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin Kurucuları ve	

Hisse Dağılımları	166
Tablo 24: Aktif Kablo Televizyon Teknik Hizmetleri Sanayi ve Ticaret A.Ş.’nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları	167
Tablo 25: Uzan Grubu’nun Sayısal Yayıncılık Alanında Faaliyet Göstermiş Olan Şirketleri	170
Tablo 26: Uzan Grubu Bünyesinde Faaliyet Göstermiş Olan Televizyon Kanalları ve Bu Kanalların Bağlı Olduğu Şirketler	171
Tablo 27: Metro FM’in Bağlı Olduğu Prime Prodüksiyon Hizmetleri A.Ş.’nin Kurucuları ve Hisse Dağılımlar	174
Tablo 28: Süper FM’in Bağlı Olduğu Star Televizyon Hizmetleri A.Ş.’nin Kurucuları ve Hisse Dağılımlar	174
Tablo 29: Kral FM’in Bağlı Olduğu Teleon Reklamcılık ve Filmcilik Sanayi ve Ticaret A.Ş.’nin Kurucuları ve Hisse Dağılımlar	175
Tablo 30: Joy FM’in Bağlı Olduğu Star Haber Ajansı A.Ş.’nin Kurucuları ve Hisse Dağılımlar	176
Tablo 31: Joy Türk FM’in Bağlı Olduğu Ultra Filmcilik ve Reklamcılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.’nin Kurucuları ve Hisse Dağılımlar	177
Tablo 32: Rock FM’in Bağlı Olduğu Üiversal Filmcilik ve Reklamcılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.’nin Kurucuları ve Hisse Dağılımlar	178
Tablo 33: Radyo Alaturka’nın Bağlı Olduğu İstanbul Melodi FM TV Prodüksiyon ve Yayıncılık A.Ş.’nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları	179
Tablo 34: Radyo Blue’nun Bağlı Olduğu İnter Televizyon Servisleri A.Ş.’nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları	180
Tablo 35: Radyo King’in Bağlı Olduğu Maraton Yayıncılık ve Prodüksiyon Hizmetleri A.Ş.’nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları	181
Tablo 36: Radyo Gold’un Bağlı Olduğu Güncel İletişim Filmcilik ve Yayıncılık Ticaret A.Ş.’nin Kurucuları ve Hisse Dağılımlar	184
Tablo 37: Uzan Grubu Bünyesinde Faaliyet Göstermiş Olan Radyolar ve Bu Radyoların Bağlı Oldukları Şirketler	183
Tablo 38: Star Gazetesi’nin Bağlı Olduğu Ulusal Basın Gazetecilik Matbaacılık ve Yayıncılık Sanayi A.Ş.’nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları	185
Tablo 39: Damga Gazetesi’nin Bağlı Olduğu Birikim Gazetecilik Matbaacılık ve	

Yayıncılık Sanayi A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları	186
Tablo 40: Uzan Grubu Bünyesinde Faaliyet Göstermiş Olan Gazeteler ve Bu Gazetelerin Bağlı Oldukları Şirketler	187
Tablo 41: Park Reklamcılık Filmcilik ve Pazarlama Hizmetleri A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları	190
Tablo 42: Çağdaş Reklamcılık A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları.....	191
Tablo 43: Uzan Grubu'nun Reklam-İlan Satışı ve Pazarlaması Alanında Faaliyet Göstermiş Olan Şirketleri	192
Tablo 44: Filpark İnternet Hizmetleri ve Pazarlama Ticaret A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları	196
Tablo 45: Filpark İnternet Hizmetleri Bünyesinde Faaliyet Gösteren Servisler ve Sanal Alışveriş Siteleri	193
Tablo 46: Netbul İnternet Hizmetleri ve Pazarlama Ticaret A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları	195
Tablo 47: Tank İnternet Hizmetleri Bünyesinde Faaliyet Göstermiş Olan Servisler ve Sanal Alışveriş Siteleri.....	197
Tablo 48: Uzan Grubu'nun ISS ve e-Ticaret Alanında Faaliyet Göstermiş Olan Şirketleri	197
Tablo 49: Uzan Grubu'nun Sinema-Reklam Filmi Yapımcılığı Alanında Faaliyet Göstermiş Olan Şirketleri	198
Tablo 50: Sanart Prodüksiyon Yapım Ticaret A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları.....	199
Tablo 51: Erol Köse Prodüksiyon Yapım Ticaret A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları.....	199
Tablo 52: Bis Organizasyon ve Menajerlik Ticaret A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları.....	200
Tablo 53: Filmturk Film Prodüksiyon ve Dağıtım A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları.....	201
Tablo 54: Aloks İletişim Servisleri Yapım ve Ticaret A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları.....	202
Tablo 55: Banko Müzik ve Plak Yapım A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları.....	203

Tablo 56: Uzan Grubu'nun Müzik Yapımcılığı Alanında Faaliyet Göstermiş Olan Şirketleri	204
Tablo 57: Uzan Grubu Bünyesinde Medya Sektörüyle İlgili Faaliyet Gösteren Diğer Şirketler	206
Tablo 58: Uzan Ailesi ve Uzan Grubu'nun Adanaspor A.Ş.'de Faaliyet Yürüttüğü Dönemler	212
Tablo 59: Rumeli Telefon Sistemleri A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları ...	213
Tablo 60: Rumeli Telekom A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları	214
Tablo 61: Telsim Mobil Telekomünikasyon Hizmetleri A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları	215
Tablo 62: Uzan Grubu'nun Telekomünikasyon Alanında Faaliyet Göstermiş Olan Şirketleri	217
Tablo 63: Uzan Grubu'nun Yurtdışında Faaliyet Göstermiş Olan Şirketlerinin Listesi.....	219
Tablo 64: Rumeli Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları.....	222
Tablo 65: Uzan Grubu'nun Özelleştirmeler Yoluyla Satın Aldığı Çimento Fabrikaları.....	224
Tablo 66: Uzan Grubu'nun Çimento Sektöründe Faaliyet Göstermiş Olan Şirketleri	225
Tablo 67: Rumeli Elektrik Yatırım A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları	227
Tablo 68: Uzan Grubu'nun Özelleştirmeler Yoluyla Satın Aldığı Enerji Kuruluşları	229
Tablo 69: Uzan Grubu'nun Enerji Sektöründe Faaliyet Göstermiş Olan Şirketleri	230
Tablo 70: Süper Oto Otomotiv Sanayii Pazarlama Servis ve Ticaret A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları.....	231
Tablo 71: Uzan Grubu'nun Otomotiv Sektöründe Faaliyet Göstermiş Olan Şirketleri	233
Tablo 72: Rumeli Metal A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları.....	234
Tablo 73: Rumeli Çelik A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları	235
Tablo 74: Standart Alüminyum Sanayi A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse	

Dağılımları.....	237
Tablo 75: Uzan Grubu'nun Sanayi Sektöründe Faaliyet Göstermiş Olan Şirketleri	238
Tablo 76: Turizm Endüstrisi Yatırım A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları ...	239
Tablo 77: Uzan Grubu'nun Turizm Sektöründe Faaliyet Göstermiş Olan Şirketleri	240
Tablo 78: Uzan Grubu'nun Diğer Kuruluşları.....	248
Tablo 79: Uzan Grubu'nun 1990'lı Yıllardaki Yatırımları ve İktidardaki Hükümetler	252
Tablo 80: Uzan Grubu'nun Lokomotif Şirketlerinin Genel Görünümü	253
Tablo 81: 15 Şubat 2004 Tarihli Gazete Manşetleri.....	279
Tablo 82: TMSF'nin Uzan Grubu'ndan Devraldığı Şirketlerin Sektörler Göre Dağılımları.....	280
Tablo 83: Uzan Grubu Bünyesindeki Medya Kuruluşlarının Satış Takvimi	290
Tablo 84: Uzan Grubu Bünyesindeki Medya Kuruluşlarının Yenilenen Satış Takvimi.....	290
Tablo 85: Süper FM'i Satın Alan CGS Televizyon ve Radyo Yayıncılığı Ticaret A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları	293
Tablo 86: Turkcom İletişim Hizmetleri A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları.....	294
Tablo 87: Metro FM'i Satın Alan Pasifik Televizyon ve Radyo Yayıncılığı Ticaret A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları	296
Tablo 88: Joy FM'i Satın Alan Galata Televizyon ve Radyo Yayıncılığı Ticaret A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları	299
Tablo 89: Joy Türk FM'i Satın Alan Haliç Televizyon ve Radyo Yayıncılığı Ticaret A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları	300
Tablo 90: Rock FM'i Satın Alan Karma Radyo Televizyon ve Yayıncılık A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları.....	302
Tablo 91: Yıldız Basın Yayın Pazarlama Dağıtım Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları.....	303
Tablo 92: Radyo Alaturka'yı Satın Alan Ares Radyo Televizyon ve Yayıncılık A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları	305

Tablo 93: Balans Basın Yayın Pazarlama Dağıtım Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları.....	306
Tablo 94: Actera Group'ın Medya Yatırımları.....	316
Tablo 95: Actera Group'ın Medya Dışı Yatırımları	317
Tablo 96: N.A.R.G. Holding A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları	317
Tablo 97: Star Medya Grubu Bünyesinde Yer Alan Radyoların 2002-2014 Yılları Arasında Değişen Mülkiyet Yapısı.....	319
Tablo 98: Doğan Grubu'nun Medya İçi ve Medya Dışı Yatırımları (Ekim 2017)..	326
Tablo 99: Doğuş Grubu'nun Medya İçi ve Medya Dışı Yatırımları (Ekim 2017)..	328
Tablo 100: Star Medya Grubu Bünyesinde Yer Alan Televizyonların 2002-2014 Yılları Arasında Değişen Mülkiyet Yapısı	330
Tablo 101: Cem Uzan Döneminde Star Gazetesi'nin Aylık Tiraj Ortalamaları	337
Tablo 102: TMSF Döneminde Star Gazetesi'nin Aylık Tiraj Ortalamaları	350
Tablo 103: Star Görsel ve Basılı Yayıncılık Medya Basın Gazetecilik Matbaacılık Reklamcılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları.....	351
Tablo 104: Star Medya Yayıncılık A.Ş.'nin 16.03.2006 – 13.04.2006 Tarihleri Arasındaki Ortaklık Yapısı, Hisse Dağılımları ve Yönetim Kurulu Üyeleri.....	354
Tablo 105: Star Medya Yayıncılık A.Ş.'nin 13.04.2006 – 30.05.2006 Tarihleri Arasındaki Ortaklık Yapısı, Hisse Dağılımları ve Yönetim Kurulu Üyeleri.....	355
Tablo 106: Star Medya Yayıncılık A.Ş.'nin 30.05.2006 – 14.08.2006 Tarihleri Arasındaki Ortaklık Yapısı, Hisse Dağılımları ve Yönetim Kurulu Üyeleri.....	356
Tablo 107: Ali Özmen Safa - Alaeddin Kaya Döneminde Star Gazetesi'nin Aylık Tiraj Ortalamaları	357
Tablo 108: Star Medya Yayıncılık A.Ş.'nin 14.08.2006 – 22.02.2007 Tarihleri Arasındaki Ortaklık Yapısı, Hisse Dağılımları ve Yönetim Kurulu Üyeleri.....	360
Tablo 109: Ali Özmen Safa Döneminde Star Gazetesi'nin Aylık Tiraj Ortalamaları	362
Tablo 110: Star Medya Yayıncılık A.Ş.'nin 22.02.2007 – 07.06.2007 Tarihleri Arasındaki Ortaklık Yapısı, Hisse Dağılımları ve Yönetim Kurulu Üyeleri.....	365
Tablo 111: Star Medya Yayıncılık A.Ş.'nin 07.06.2007 – 05.06.2008 Tarihleri Arasındaki Ortaklık Yapısı, Hisse Dağılımları ve Yönetim Kurulu Üyeleri.....	365
Tablo 112: Star Medya Yayıncılık A.Ş.'nin 05.06.2008 – 19.09.2008 Tarihleri	

Arasındaki Ortaklık Yapısı, Hisse Dağılımları ve Yönetim Kurulu Üyeleri.....	366
Tablo 113: Ali Özmen Safa – Ethem Sancak – Hasan Doğan Döneminde Star Gazetesi’nin Aylık Tiraj Ortalamaları.....	368
Tablo 114: Dinamik Radyo Televizyon A.Ş.’nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları.....	370
Tablo 115: Star Medya Ajans A.Ş.’nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları	370
Tablo 116: Star Matbaacılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.’nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları.....	371
Tablo 117: Star Medya Yayıncılık A.Ş.’nin 19.09.2008 – 29.09.2009 Tarihleri Arasındaki Ortaklık Yapısı, Hisse Dağılımları ve Yönetim Kurulu Üyeleri.....	373
Tablo 118: Ethem Sancak Döneminde Star Gazetesi’nin Aylık Tiraj Ortalamaları	375
Tablo 119: Star Medya Yayıncılık A.Ş.’nin 29.09.2009 – 05.11.2010 Tarihleri Arasındaki Ortaklık Yapısı, Hisse Dağılımları ve Yönetim Kurulu Üyeleri.....	377
Tablo 120: Ethem Sancak – Fettah Tamince Döneminde Star Gazetesi’nin Aylık Tiraj Ortalamaları	379
Tablo 121: Star Medya Yayıncılık A.Ş.’nin 05.11.2010 – 29.11.2011 Tarihleri Arasındaki Ortaklık Yapısı, Hisse Dağılımları ve Yönetim Kurulu Üyeleri.....	384
Tablo 122: Star Medya Yayıncılık A.Ş.’nin 29.11.2011 – 27.09.2012 Tarihleri Arasındaki Ortaklık Yapısı, Hisse Dağılımları ve Yönetim Kurulu Üyeleri.....	384
Tablo 123: Star Medya Yayıncılık A.Ş.’nin 27.09.2012 – 12.06.2013 Tarihleri Arasındaki Ortaklık Yapısı, Hisse Dağılımları ve Yönetim Kurulu Üyeleri.....	385
Tablo 124: Fettah Tamince – Tevhit Karakaya Döneminde Star Gazetesi’nin Aylık Tiraj Ortalamaları	388
Tablo 125: Star Medya Yayıncılık A.Ş.’nin 12.06.2013 – 15.08.2014 Tarihleri Arasındaki Ortaklık Yapısı, Hisse Dağılımları ve Yönetim Kurulu Üyeleri.....	390
Tablo 126: Fettah Tamince – Socar Turkey Medya Döneminde Star Gazetesi’nin Aylık Tiraj Ortalamaları	394
Tablo 127: Star Medya Yayıncılık A.Ş.’nin 15.08.2014 – 28.11.2014 Tarihleri Arasındaki Ortaklık Yapısı, Hisse Dağılımları ve Yönetim Kurulu Üyeleri.....	396
Tablo 128: Socar Turkey Medya – Ethem Sancak Döneminde Star Gazetesi’nin Aylık Tiraj Ortalamaları	399

Tablo 129: Fettah Tamince – Ethem Sancak Döneminde Star Gazetesi’nin Aylık Tiraj Ortalamaları	403
Tablo 130: Star Medya Yayıncılık A.Ş.’nin 28.11.2014 Tarihindeki Ortaklık Yapısı, Hisse Dağılımları ve Yönetim Kurulu Üyeleri.....	405
Tablo 131: Ethem Sancak – Murat Sancak Döneminde Star Gazetesi’nin Aylık Tiraj Ortalamaları	407
Tablo 132: Ali Özmen Safa’nın Medya Dışı Yatırımları	412
Tablo 133: Alaeddin Kaya’nın Medya Dışı Yatırımları.....	414
Tablo 134: Hasan Doğan’ın Medya Dışı Yatırımları	418
Tablo 135: Ethem Sancak’ın Medya Yatırımları.....	423
Tablo 136: Ethem Sancak’ın Medya Dışı Yatırımları	424
Tablo 137: Fettah Tamince’nin Medya Dışı Yatırımları	429
Tablo 138: Tevhit Karakaya’nın Medya Dışı Yatırımları	433
Tablo 139: Socar Grubu’nun Medya Dışı Yatırımları.....	437
Tablo 140: Murat Sancak’ın Medya Yatırımları	439
Tablo 141: Murat Sancak’ın Medya Dışı Yatırımları.....	440
Tablo 142: Star Medya Grubu Bünyesinde Yer Alan Star Gazetesi’nin 2002-2014 Yılları Arasında Değişen Mülkiyet Yapısı	443

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1: Star Gazetesi'nin kuruluşunda Kullandığı Logosu.....	336
Resim 2: Star Gazetesi'nin 5 Haziran 2009 Tarihinden İtibaren Kullanmaya Başladığı Logosu	373
Resim 3: Star Gazetesi'nin 16 Mart 2011 Tarihinden İtibaren Kullanmaya Başladığı Logosu	382

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
A.e.	: Aynı eser
a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
AKP	: Adalet ve Kalkınma Partisi
ANAP	: Anavatan Partisi
A.Ş.	: Anonim Şirketi
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu
BİRYAY	: Birleşik Yayın Dağıtım Anonim Şirketi
BİMAŞ	: Birleşik Medya Pazarlama Anonim Şirketi
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
ÇEAŞ	: Çukurova Elektrik Anonim Şirketi
Çev.	: Çevirmen
ÇİTOSAN	: Türkiye Çimento ve Toprak Sanayii Ticaret Anonim Şirketi
Der.	: Derleyen
Dr.	: Doktor
Ed.	: Editör
Ed.	: Editör
Haz.	: Hazırlayan
HP	: Halkçı Parti
IMF	: International Monetary Fund – Uluslararası Para Fonu
İTO	: İstanbul Ticaret Odası
KOİ	: Kamu Ortaklığı İdaresi
KEPEZ	: Kepez ve Antalya Havalisi Elektrik Santralleri Türk Anonim Şirketi
Ltd. Şti.	: Limited Şirketi

MDP	: Milliyetçi Demokrasi Partisi
MEPAŞ	: Medya Pazarlama Anonim Şirketi
MGK	: Milli Güvenlik Kurulu
MSP	: Milli Selamet Partisi
OİB	: Özelleştirme İdaresi Başkanlığı
Ora.	: Oramiral
Org.	: Orgeneral
Prof.	: Profesör
PTT	: Posta ve Telgraf Teşkilatı
RK	: Rekabet Kurulu
s.	: sayfa
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TC	: Türkiye Cumhuriyeti
TMSF	: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
TÜSİAD	: Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği
v.d.	: Ve diğerleri

GİRİŞ

1980’li yıllarla birlikte dünyada ve Türkiye’de uygulama konulan neo-liberal ekonomi politikaları birçok alanda değişim ve dönüşümün tetikleyicisi olmuştur. Bu alanlardan biri de basın sektörüdür. 1980’lerden itibaren gerek dünyada gerekse Türkiye’de basın sektöründe ciddi bir yapılanma yaşanmaya başlamıştır.

Basın sektörünün Türkiye’de yaşadığı bu yapılanmanın ilk adımı, basın dışından gelen sermayenin bu alana yatırım yapmaya başlaması şeklinde gerçekleşmiştir. İnşaat, finans, sanayi gibi farklı sektörlerde faaliyetlerde bulunan işadamlarının, basın alanına ilgi göstermeye başlaması ve bu alanda yatırımlarda bulunması, gazeteci ailelerden gelen basın patronlarının piyasadan çekilmesine neden olmuştur.

Bu süreçle birlikte basın sektöründe işadamı olan patronlar ağırlık kazanmaya başlamıştır. 1990’lı yıllarda büyük ivme kazanan bu değişim tekelleşme olgusunu ortaya çıkartırken, basının da medyaya dönüşmesine neden olmuştur. 2000’li yıllara gelindiğinde ise artık Türk medya sektörünün neredeyse tamamına yakınının holdinglerin çatısı altında faaliyet göstermeye başlamıştır. Bu holdinglerden biri de Uzan Ailesi’ne ait Uzan Grubu’dur.

Bugün yayın hayatına devam eden Star TV, Kral TV, Star Gazetesi, Süper FM, Kral FM, Metro FM, Joy FM, Joy Türk FM, Rock FM ve Radyo Alaturka bir dönem Star Medya Grubu bünyesinde faaliyet göstermekteydi. Star Medya Grubu’nun serüveni 1990’lı yılların başında Uzan Ailesi’nin Türkiye’nin ilk özel televizyon kanalı olan Magic Box’ı kurmasıyla başlamıştır.

Uzan Ailesi’nin büyük oğlu Cem Cengiz Uzan ile Türkiye’nin 8’inci Cumhurbaşkanı Turgut Özal’ın büyük oğlu Tevfik Ahmet Özal ortaklığıyla kurulan bu ilk özel televizyon kanalı, bu çalışmanın konusunu oluşturan Star Medya Grubu bünyesindeki ilk medya kuruluşu olmuştur. Kısa süren Uzan ve Özal ortaklığının

ardından adı geçen televizyon kanalını Uzan Ailesi'nin yukarıda sıralanan diğer medya yatırımları izlemiştir.

1990'lı ve 2000'li yıllarda medya alanındaki yatırımlarını genişleten Uzan Ailesi, Star Medya Grubu bünyesinde, baskı tesislerinden dağıtım kuruluşlarına, haber ajansından ilan ve reklam kuruluşlarına, telekomünikasyondan internet servis sağlayıcılığına, müzik organizasyonlarından sinema ve reklam filmi yapımıcılığına kadar geniş bir yelpazede faaliyet göstermeye başlamıştır.

Bünyesinde yukarıda aktarılan medya kuruluşlarını barındıran Star Medya Grubu'nun hakimi olan Uzan Ailesi, ticari hayattaki faaliyetlerini yürüttüğü Uzan Grubu bünyesinde de medya dışında başta finans, enerji, inşaat, çimento ve sanayi olmak üzere birçok alanda da faaliyet yürütmekteydi.

2002 yılına kadar devam eden bu büyük sermaye topluluğu, bu tarihte Uzan Ailesi'nin büyük oğlu Cem Uzan'ın siyasete atılmasıyla sarsılmaya başlamıştır. Cem Uzan, kurduğu Genç Parti ile 3 Kasım 2002 seçimlerine katılmış ve yüzde 7.25 oranında bir oy almıştır. Cem Uzan'ın aldığı bu oy oranı parlamentoya girmesine yeterli olmamış, ancak 3 aylık bir zaman diliminde alınması nedeniyle birçok kesim tarafından başarılı bir sonuç olarak değerlendirilmiştir.

Genelde Uzan Ailesi'nin özelde ise Cem Uzan'ın siyasete atılması, Uzan Grubu'nun geri dönüşü olmayan bir yola girmesine neden olmuştur. Kasım 2002 seçimlerinden 7 ay sonra, Uzan Grubu'nun en önemli yatırımların olan ÇEAŞ ve Kepez Elektrik'in imtiyaz sözleşmesi Enerji Bakanlığı'nca iptal edilmiş ve söz konusu kuruluşlar ile bu kuruluşlara bağlı baraj ve diğer tesisler, 12 Haziran 2003 tarihinde devlet kontrolüne geçmiştir.

Cem Uzan, ÇEAŞ ve Kepez Elektrik'e el konulmasını siyasi gerekçelere bağlamış ve 3 Kasım 2002 seçimlerinde aldığı yüzde 34.28'lik oy oranıyla tek başına iktidar olan Adalet ve Kalkınma Partisi'ni, kendisine ve partisine "siyasi linç" uygulamakla suçlamıştır.

Uzan Grubu'nun en önemli finans kaynaklarından olan ÇEAŞ ve Kepez Elektrik'in devlet kontrolüne geçmesi, Uzan Ailesi'ni ekonomik anlamda sıkıntıya sokmuştur. Nitekim yaşanan bu sıkıntılardan ailenin finans alanındaki lokomotif kuruluşu olan İmar Bankası da etkilenmiştir. ÇEAŞ ve Kepez Elektrik'e el konulduğu dönemde devreye giren Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) ile Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF), İmar Bankası'nın ticari faaliyetlerini mercek altına almaya başlamıştır. Yapılan incelemelerde İmar Bankası'nın kaynaklarının tamamına yakınının Uzan Grubu'nun diğer şirketlerine aktarıldığı, bankanın kullandığı kredilerin ise hakim ortaklar tarafından kullanıldığı tespitinde bulunulmuştur. Yapılan incelemelerin ardından 3 Temmuz 2003 tarihinde İmar Bankası'nın bankacılık işlemleri yapma ve mevduat kabul etme izni BDDK tarafından kaldırılmış ve İmar Bankası, TMSF'ye devredilmiştir.

İmar Bankası'nın TMSF'ye devredildiği dönemde Uzan Ailesi'nin kontrolündeki Star Medya Grubu bünyesinde bulunan medya kuruluşları, konuyu sürekli olarak gündeme taşımış ve gerçekleştirilen operasyonları siyasi amaçlı olarak tanımlamıştır.

Bankacılık faaliyetleri sonlandırılan ve TMSF kontrolüne geçen İmar Bankası'nın kayıtlarında yapılan detaylı incelemelerde, bankanın yarattığı gerçek zararın ortaya çıkartılmasını sağlamıştır. İmar Bankası'na ait resmi kayıtların çoğunun gerçek dışı tutulması ve asıl bilgilerin gizli bir şekilde kayıt altına alınması ve yasal bildirimlerin gerçek dışı bilgiler üzerinden yapılması, bankanın yarattığı gerçek zararın katrilyonlarca olduğu gerçeğini ortaya çıkartmıştır.

Yapılan tespitler sonrasında İmar Bankası'nın yarattığı zararın karşılanması için hazırlıklar gerçekleştiren Adalet ve Kalkınma Partisi hükümeti, ülkedeki bankacılık ile ilgili yasal düzenlemelerde değişikliğe gitmiştir. Bu bağlamda kamuoyunda "hortum yasası" ya da "hortumcu yasası" olarak tanımlanan ve banka batıran patronların mal varlıklarına el konulmasını ve bu konuda TMSF'ye geniş yetkiler verilmesini içeren 5020 sayılı Kanun çıkartılmıştır. Söz konusu kanun, 12

Aralık 2003 tarihinde kabul edilmiş, 26 Aralık 2003 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Yukarıda aktarılan yasal düzenlemelerin ardından harekete geçen TMSF, Uzan Grubu’na ait 219 şirkete 14 Şubat 2004 tarihinde el koymuştur. İlerleyen süreçte TMSF’nin el koyduğu şirket sayısı 233’e yükselmiştir. TMSF’nin el koyduğu 233 şirketin 74 tanesi Uzan Ailesi’nin medya alanında faaliyet gösteren kuruluşlarına aittir. Bu kuruluşlar bu çalışmanın asıl konusu olan Star Medya Grubu’nun bünyesindeki medya yatırımlarını oluşturmaktadır.

“Türk Medyasının Mülkiyet Yapısındaki Değişimler: 2002-2014 Yılları Arasında Star Medya Grubu Örneği” başlıklı bu çalışmada, yukarı aktarılan gelişmeler ışığında Star Medya Grubu’nun kuruluş öyküsü ile bu grubun TMSF kontrolüne geçmesi ve sonrasında yaşananlar kronolojik olarak ele alınmıştır.

1. Problem

Bu tezin ana problemini, Star Medya Grubu’nun sahiplik yapısının tarihsel süreç içerisinde politik, ekonomik, ideolojik işlevleri ve ilişkileri çerçevesinde nasıl değiştiği ve Star Medya Grubu bünyesindeki medya kuruluşlarının, bu işlev ve ilişkiler ile Türk basın tarihi içerisindeki yerinin nasıl şekillendiği sorusu oluşturmaktadır.

Tarihsel süreç içerisinde dünyada ve ülkemizde yaşanan değişimler basını da etkilemiş, meydana gelen bu değişimler sonucu Babıâli’ye dışarıdan basın dışı sermaye girişi olmuştur. Basın dışından gelen sermayenin çoğalmasıyla, basın Babıâli’den İkitelli’ye taşınmış, yaşanan siyasi gelişmelerden ve siyasi aktörlerden daha fazla etkilenmeye başlamıştır. Basın zaman içerisinde medyaya dönüşerek siyaset ve siyasetçilere etki ederek ideolojik bir araç halini almıştır.

Sermayedarlar için medya para kazanmaktan daha çok itibar sağlama, kendilerine bir kalkan, zaman zaman bir silah ve diğer sektörlerdeki yatırımları için

bir araç halini almıştır. Zamanla tekelleşme sorunuyla karşı karşıya kalan medya, asıl işlevi olan haber verme işlevinden uzaklaşarak sahipleri için ekonomi-politik anlamda hizmet etmiştir.

Star Medya Grubu bu anlamda en çarpıcı örnekler arasında yer almıştır. Bünyesinde iki televizyon, bir gazete, altı radyo ve iki dergi barındıran Star Medya Grubu, Uzan Ailesi tarafından kurulmuş, 2004 yılında TMSF kontrolüne geçmiştir. TMSF, 2005 yılından itibaren Star Medya Grubu bünyesindeki medya kuruluşlarını çeşitli iş adamlarına satılmıştır.

Star Medya Grubu bünyesinde yer alan medya kuruluşlarının el değişimleri mevcut medya gruplarının güçlenmesi dışında; yeni medya patronlarının sektöre girişi sonucunu da doğurmuştur. Bu teze konu olan Star Medya Grubu bünyesindeki medya organlarının el değişim süreçleri ve yeni sahiplik yapıları temelinde sürdürülen yayınların ekonomi-politik bağlantılarına paralel şekillendirmesi çalışmanın problemleri arasındadır.

Bu bağlamda çalışmada, Türkiye’de medya-sermaye-siyaset ilişkisi tartışılacak ve Star Medya Grubu örneği üzerinden Türkiye’de medyanın sahiplik yapısında yaşanan değişimler ve bu değişimlerin sonuçları ele alınacaktır.

2. Amaç

Bu tezin amacı Star Medya Grubu bünyesindeki medya kuruluşlarının tarihsel süreç içerisinde yaşadığı sahiplik değişimlerini; değişen ekonomik ve politik süreçler bağlamında ortaya koymaktır. Böylece, 1980’li yıllarda yaşanmaya başlanan ekonomik dönüşümün medya sahipliği üzerinde yarattığı değişiklikler, Star Medya Grubu örneklemini üzerinden analiz edilerek ortaya konulmaya çalışılacaktır.

3. Önem

Bu tezin önemi, Türkiye’de medyanın sahiplik yapısında yaşanan dönüşümün, ülkede yaşanan ekonomik, politik, kültürel değişimlere bağlı olduğu

gerçeğine dayanmaktadır. Bu bağlamda Türkiye’de 1980 sonrası ortaya çıkan medya sahipliğindeki değişimler, Star Medya Grubu örneğinde ele alınması çalışmayı önemli kılmaktadır.

Çalışmada benimsenen eleştirel ekonomi politik yaklaşım çerçevesinde belirli medya grupları farklı dönemlerde ve farklı boyutlarda ele alınmıştır. Çalışmada örnek olarak seçilen Star Medya Grubu’nun daha önceki bilimsel çalışmalara konu olmaması bu çalışmanın önemini arttırmaktadır.

Çalışma, ekonomi politik yaklaşım bağlamında Star Medya Grubu’nu bütün olarak ele alan ve grubun mülkiyet yapısındaki değişimleri inceleyen ilk çalışma olması nedeniyle önemlidir. Ayrıca çalışmanın hazırlandığı dönemde söz konusu medya kuruluşunun mülkiyet yapısında yeni değişimlerin yaşanması çalışmayı güncel kılmaktadır. Bu bağlamda çalışmanın bilimsel literatüre yeni katkılar sağlaması ve Star Medya Grubu’na yönelik yapılacak yeni çalışmalara ışık tutması umut edilmektedir.

4. Varsayımlar

Türk basını tarihsel süreç içerisinde değişen ekonomi politik koşullardan etkilenerek ona göre şekillenmiştir. Dünyada ve Türkiye’de meydana gelen ekonomik yapılanmalar önce basının sonrasında ise bu ekonomik yapılanmalardan etkilenerek medyaya dönüşen ticari örgütlenmelerin, çalışma biçimini ve ilişkilerini değiştirmiştir.

Basın, 1980 sonrası egemen olan liberal ekonomik anlayıştan kendini soyutlayamamış ve pazar ekonomisinin bir parçası haline dönmüştür. Pazar ekonomisine adapte olmuş Türk ekonomik hayatı, medyanın sahiplik yapısında da değişimlere neden olmuştur. Medya sektöründe faaliyet gösteren birçok kuruluş ya sektörden çekilmiş, ya farklı kuruluşlarla birleşmiş ya da sahiplik yapısı tamamen değişikliğe uğramıştır.

Yaşanan bu süreç sonrasında farklı yayın politikalarına sahip olan gazete ve yayın kuruluşları, ekonomi politik gerekçelere bağlı olarak tek bir ideolojik bakış açısını benimseyen kapitalist işletmeler haline almışlardır. 1980 sonrası kapitalist sistemin bir parçası haline gelen ve Türk basının büyük gruplarından olan Star Medya Grubu, bir bilgilendirme kaynağından daha çok, değişen sahiplik yapısına paralel olarak şekillenen ve kapitalist sistemin bir parçası haline gelen bir işletme gibi işlev görmektedir.

Yukarıda da özetlendiği gibi bu çalışmanın temel hareket noktası, 1980 sonrası değişime uğrayan Türk basının mülkiyet ve sahiplik yapısında yaşanan dönüşüm sürecidir.

Bu noktadan hareketle aşağıdaki varsayımlar geliştirilmiştir:

- 1980’li yıllarda uygulamaya konulan neo-liberal politikalar medya sektörünü yakından etkilemiş, Türk medyasının mülkiyet yapısında bazı değişikliklerin yaşanmasına yol açmıştır.
- Günümüzde tekelci bir görünüme sahip olan Türk medya sektörü, ekonomik açıdan güçlü birkaç büyük sermaye grubu tarafından paylaşılmaktadır. Bu büyük sermaye gruplarının öne, 1980’li yıllarda uygulanmaya başlanan ekonomi politikaları ile açılmıştır.
- Star Medya Grubu, Türk medya sektörünün mülkiyet ve sahiplik yapısının karakteristik özelliklerini taşımaktadır.
- Star Medya Grubu bünyesinde yer alan medya kuruluşlarının mülkiyet yapısı, AKP iktidarı döneminde değişmeye başlamış ve bunun sonucunda grup bünyesindeki medya kuruluşlarının siyasal iktidar karşısındaki konumlanışı değişmiştir.

- Star Medya Grubu bünyesindeki medya kuruluşları siyasal iktidara yakın çevrelere doğru el değiştirmiştir. Bu süreçte bazı kamu kuruluşları etkin bir şekilde kullanılmıştır.

5. Sınırlılıklar

Çalışma, Star Medya Grubu bünyesinde bulunan medya kuruluşlarının, kuruluşundan 2014 yılına kadar sahiplik yapısında yaşanan değişimlerin incelenmesiyle sınırlandırılmıştır. Star Medya Grubu'nun 2004 yılında TMSF kontrolüne geçmesi, çalışma sınırlılığının daha çok 2002-2014 yılları arasında tutulmasına neden olmuştur.

6. Yöntem

Çalışmada yöntem olarak kaynak tarama metodu uygulanmıştır. Bu kapsamda konuyla ilgili kapsamlı bir literatür taraması yapılmış ve çalışma konusuna değinen kitaplar, akademik yayınlar, raporlar ve yasal metinlerden yararlanılmıştır.

7. Evren ve Örneklem

Bu tezin evreni, Türk basın tarihi içerisinde sahiplik yapısı değişen medya gruplarıdır. Bu grupları temsil ettiği düşünülen medya gruplarından Star Medya Grubu ise çalışmanın örneklemi oluşturmaktadır.

8. Verilerin Toplanması ve İşlenmesi

Tezin ilk bölümünde ele alınan ve çalışmanın kuramsal çerçevesini oluşturan ekonomi politik yaklaşım ile ilgili var olan kaynaklar, literatür taraması yöntemiyle detaylı olarak incelemiştir.

Dünyada ve Türkiye’de medya alanındaki dönüşümlerin tetikleyicisi olan neo-liberal politikalar ile 1980-2002 yılları arasında Türk medyasının yaşadığı dönüşümün ele alındığı ikinci bölümünde yine konuyla ilgili yazılı kaynaklar literatür taramasıyla incelemiştir.

2002-2014 yılları arasında Türk medyasının mülkiyet yapısında yaşanan değişimlerin ele alındığı üçüncü bölümde, yine literatür taraması ve ilgili raporların incelenmesinden yararlanılmıştır.

Çalışmanın dördüncü bölümünde ele alınan Uzan Ailesi'nin öyküsüne yönelik bilgilerde, hazırlanmış kısıtlı sayıda çalışmadan yararlanılmıştır. Bu bölümde ele alınan Uzan Grubu bünyesindeki şirketler ile bu şirketlerin faaliyetlerine yönelik bilgiler, İstanbul Ticaret Odası ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi arşivinden yararlanılarak derlenmiştir. Ayrıca bu bölümde yasal metinlerden de yararlanılmıştır.

Çalışmanın beşinci bölümde ele alınan Star Medya Grubu'nun el değişim süreçleri ve ortaya çıkan yeni sahiplik yapılarına ilişkin, basında çıkan hemen hemen bütün haberler ve köşe yazıları tarihsel olarak incelenmiş ve çalışmada değerlendirilmiştir. Ayrıca konuyla ilgili, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde verilen soru önergeleri ile bu soru önergelerine verilen cevaplar taranmıştır.

Beşinci bölümde kullanılan bir diğer kaynak ise, 4982 Sayılı Bilgi Edinme Kanunu kapsamında, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF), Radyo Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) ve Basın İlan Kurumu gibi resmi kurum ve kuruluşlardan bilgi edinme yoluyla gerçekleştirilmiştir. Ancak, bu yolla edinilmeye çalışılan bilgiler kapsamında yukarıda isimleri verilen kamu kuruluşları yöneltile sorulardan bazıları cevaplandırılmamıştır.

9. Çalışmanın Planı

Çalışmanın birinci bölümünde öncelikle ekonomi politik kavramı ele alınacak ve ekonomi politik yaklaşım irdelenecektir. Ardından medyaya ekonomi politik açıdan bakılarak iletişimin ya da medyanın ekonomi politiği alt başlıklarıyla birlikte incelenecektir. Bu bağlamda çalışmanın kuramsal çerçevesini oluşturan eleştirel ekonomi politik yaklaşım detaylıca ele alınacaktır.

Bu kuramsal çerçeveye ve medyanın ekonomi ile ilişkisine yer verildikten sonra, çalışmanın ikinci bölümünde ekonomi ve medya arasındaki bu ilişkinin 1980 sonrasında nasıl biçimlendiği ele alınacaktır. Bu noktada çalışmanın temel çıkış noktası olarak 1980 sonrasında niçin konu edildiği de ortaya çıkmaktadır.

1980 sonrası ön plana çıkan yeni sağ anlayış ve uygulanan neo-liberal ekonomi politikaların, basın sektöründe yaşanan değişimlerdeki rolü üzerinde durulacaktır. Yeni sağ anlayış çerçevesinde değişmeye başlayan ekonomik anlayışla birlikte ortaya çıkan serbestleşmenin, basından medyaya geçiş sürecindeki etkisi ele alınacaktır.

Türkiye’de medyanın mülkiyet yapısında yaşanan değişimleri analiz edebilmek, yaşanan değişimleri ve kırılma noktalarını görebilmek için tarihsel bir değerlendirmeye ihtiyaç duyulmaktadır. Türk medyasının geçirdiği evreler ve bu evrelerde medya-sermaye-siyaset ilişkisinin nasıl geliştiği ve bu ilişkilerde alınan pozisyonlar ve uygulanan politikalar üzerine düşünülecektir.

Bu noktada daha bütünlüklü bir bakış sunabilmesi ve yaşanan gelişmelerin daha net bir şekilde okunabilmesi için Türkiye’de basının 1980 sonrası tarihsel sürecine yer verilecektir. Bu tarihsel süreç, 1980–2002 yılları ile 2002-2014 yılları arasında yaşanan değişimler olarak iki kısımda incelenecektir.

Bu bağlamda, 1980-2002 yılları arasında yaşanan gelişmelerden, 24 Ocak Kararlı, 12 Eylül 1980 Askeri müdahalesi, 1982 Anayasasının kabulü, 1983 Genel seçimleri ve 2001 yılında yaşanan ekonomik krizin medya sektörüne etkisi ikinci bölümde ele alınacak konular arasındadır.

Çalışmanın üçüncü bölümde, 2002-2014 yılları arasında medya sektöründe yaşanan gelişmeler ele alınacaktır. Bu bağlamda, başta 2002 yılında oluşan Adalet ve Kalkınma Partisi iktidarı ve bu iktidarın medya sektöründe yaşanan mülkiyet değişimlerine olan etkisi ele alınacaktır. Ayrıca bu bölümde 2014 yılı itibarıyla Türk medyasının genel görünümü ortaya konulacaktır.

Çalışmanın dördüncü bölümde tezin ana konusu olan Star Medya Grubu'nun kurucusu Uzan Ailesi ile bu ailenin ticari faaliyetlerinin toplandığı Uzan Grubu'nun öyküsü ele alınacaktır. Bu bölümde Uzan Grubu'nun ticari faaliyetleri detaylıca irdelenecektir.

Yine bu bölümde, beşinci bölümde ele alınacak mülkiyet değişimlerine temel oluşturmak amacıyla, başta 2002 yılındaki siyasal iklimin bir parçası olarak kabul edilebilecek Uzan Grubu'nun 2. kuşak temsilcisi Cem Uzan'ın Genç Parti'yi kurarak siyasete atılması; Uzan Grubu'na ait ÇEAŞ ve Kepez Elektrik'in imtiyaz sözleşmelerinin iptal edilmesi; Uzan Grubu'na ait İmar Bankası'nın TMSF'ye devredilmesi ve 2004 yılında TMSF'nin Uzan Grubu'na ait mal varlıkların tamamına el konulması konuları ele alınacaktır.

Çalışmanın beşinci bölümünde yukarıda anlatılan tarihsel süreç içerisinde, Star Medya Grubu'nun mülkiyet yapısındaki değişimler, grup bünyesinde bulunan her bir medya kuruluşu özelinde ele alınacaktır.

Bu noktada 2004 yılına kadar Uzan Ailesi'nin kontrolünde ve Star Medya Grubu bünyesinde faaliyet gösteren Star TV, Kral TV, Star Gazetesi, Süper FM, Metro FM, Joy FM, Joy Türk FM, Rock FM ve Radyo Alaturka'nın, 2014 yılına kadar olan mülkiyet değişimleri incelenecektir.

2004 yılına tek parça halinde yönetilen Star Medya Grubu, TMSF kontrolüne geçmesiyle dağılmış ve grup bünyesinde bulunan ve yukarıda sıralan medya kuruluşları farklı iş adamları ve gruplara satılarak devredilmiştir. Dolayısıyla söz konusu medya kuruluşlarının mülkiyet yapıları değişmiştir.

Çalışmada, bu mülkiyet değişimlerinde AKP iktidarı ile TMSF'nin etkisi irdelenecektir. Aynı zamanda söz konusu medya kuruluşlarının yeni sahiplik yapılarının siyasal iktidar ile olan ilişkilerine ve medya dışında faaliyet gösterdikleri alanlara yönelik bilgiler ulaşılabilen resmi kaynaklar çerçevesinde ele alınacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE: EKONOMİ POLİTİK KAVRAMI VE EKONOMİ POLİTİK AÇIDAN MEDYA

Bu bölümde önce ekonomi politik kavramı tanımlanarak, ekonomi politik yaklaşımın doğuşu, konusu, yöntemi ve metodu hakkında bilgi verilecektir. Daha sonra ise medyaya ekonomi politik çerçeveden bakılarak, iletişim ekonomi politiği konusu alt başlıklarıyla beraber irdelenecektir.

1.1 KAVRAM OLARAK EKONOMİ POLİTİK

Terim olarak Ekonomi Politik, Yunanca kökenli “*oykonomia*” ve “*politeia*” kelimelerinin sentezinden oluşmaktadır. “*Oykonomia*” sözcüğü, ev anlamına gelen “*oykos*” ile, kanun anlamına gelen “*nomos*” sözcüklerinin birleşiminden oluşmuştur. “*Politeia*” sözcüğü ise, bağımsız kent devletlerinin oluşturduğu antik Yunan’da devlet ve kenti tanımlayan “*polis*” kelimesinden türetilmiştir.¹

Ekonomi Politik kavramının anlamı, tarihsel süreç içerisinde farklılaşma göstererek değişime uğramıştır. İlk olarak hane halkının yani bir evde yaşayan aile bireylerinin akla uygun olarak yönetilmesini tanımlamak için kullanılan kavram, daha sonra büyük bir aile olarak tanımlanan devletin ekonomik işlerinin idare edilmesini içermiştir. Fransız yazar Jean-Jacques Rousseau (1712-1778) ekonomi politik kavramının anlamında yaşanan gelişimi kısaca şöyle anlatmaktadır:

“Bu sözcük Grekçe ev (*oikos*) ve yasa (*nomos*) sözcüklerinden gelir ve kökenine göre, tüm ailenin ortak iyiliği için ev işlerinin akla ve belli kurallara uygun biçimde çekilip çevrilmesi anlamını taşır. Bu terimin anlamı sonradan en büyük ailenin, yani Devletin yönetimini de kapsayacak biçimde genişletilmiştir. Bu iki anlamı birbirinden ayırt etmek için ikinci durumda buna *genel* ya da *politik (kamusal) ekonomi*, öteki durumdaysa *ev ekonomisi* ya da *özel ekonomi* adı verilir.”²

¹ Jesus İbarrola, **Ekonomi Politik El Kitabı**, Çev. Kenan Somer, 3. Baskı, Ankara, Ser Yayınevi, 1997, s.7.

² Jean-Jacques Rousseau, **Ekonomi Politik**, Çev. İsmet Birkan, 2. Baskı, Ankara, İmge Yayınevi, 2015, s.7.

Benzer bir değişme ekonomi politik kavramının kullanımı durumunda da ortaya çıkmıştır. Alanda yapılan akademik çalışmalarda kavramdan hem “*Politik Ekonomi*” hem “*Siyasal Ekonomi*” hem de “*Ekonomi Politik*” olarak söz edilmektedir. Bu durumun temel nedeni kavramın Türkçeye çevrilmesinde uygulanan farklılıklar olmuştur. Bu farklılıkların temel nedeni ise çeşitli zamanlarda farklı dillerde yapılan çalışmalardan yapılan alıntılamalardan kaynaklanmaktadır. Savran bu konuyu şöyle özetlemektedir:

“Ekonomi politik” teriminin hem orijinali hem de Türkçeleştirilmesi ciddi sorunlara yol açan tarihsel bir gelişme göstermiştir. İngilizce’si “political economy” olan bu terimin tam Türkçe karşılığı “siyasal iktisat” veya Batı dillerinden alınan sözcüklerle söylersek “politik ekonomi” dir. Buradaki siyasal sözcüğü, en azından terimin vatanı olan Britanya’da, genellikle sanıldığına aksine, iktisadın mutlaka siyasal meselelerle iç içe alınması gerektiği anlayışını ifade etmez. “Ekonomi” sözcüğünün Yunanca kökeni “ev idaresi” anlamına geldiği için, kent veya toplum anlamına gelen “polis” sözcüğünden türetilmiş “political” (siyasal) bu bilim çerçevesinde ele alınan “ekonomi”nin ülke çapında, topluma ait bir ekonomi olduğunu vurgulamak için kullanılmıştır. Kısacası, orijinal anlamında “ekonomi politik” ülke ekonomisi inceleyen bilim demektir. Bu yüzdendir ki, bu bilimin Almanca adı, en azından XX. yüzyılın ilk çeyreğine kadar “National Oekonomie” olarak yerleşmiştir; yani “ulus çapında ekonomi”. Kavrama ilişkin birinci karışıklığın temeli budur. Kelimenin orijinalinden gelen bu zorluğa, Türkçeleştirilmesinde izlenen yol bir ek katkıda bulunmuştur. Türkiye’nin kültür hayatı İkinci Dünya Savaşı’na kadar Fransızca’nın etkisi altında olduğundan XX. yüzyıl başından itibaren sosyalist düşünürler terimi Fransızca’dan olduğu gibi almışlardır. Fransızca’da sıfatlar çoğunlukla niteledikleri isimlerin ardından geldiği için o dilde terim “économie politique” tir. Bu yüzden “siyasal iktisat” ya da “politik ekonomi” olarak Türkçeleştirilmesi gereken terim “ekonomi politik” olarak çevrilmiştir.” Bu söyleyişin günlük tartışmalarda yol açtığı bir başka karmaşa, bir devletin ekonomik alanda izlediği politikalar anlamına gelen “iktisat siyaseti” ya da “ekonomi politikası” teriminin birçok yazar tarafından yanlış biçimde “ekonomi politika” olarak kullanılmasıdır. Böylece, birbirleriyle hiç alakası olmayan iki kavram arasındaki ayırım kulaklarda ortadan kalmaktadır.³

Almancada “*politische Ökonomie*”, İngilizcede “*political economy*”, Fransızcada “*economie politique*”, olarak geçen kavram Türkçe’ye “*ekonomi politik*” olarak çevrilmiştir. Buna bağlı olarak yabancı yayım çevirilerinde sıklıkla bu çeviri kullanıldığından kavramsal ve terimsel bir problem yaşanmamıştır. Ancak daha sonraki yıllarda ve özellikle 1980 sonrasında farklı yayınevleri Karl Marks ve Friedrich Engels’in ait yapıtların çevirilerinde “ekonomi-politik” yerine “politik ekonomi” kavramını kullanması, kaçınılmaz olarak bir terminoloji farklılıkları ortaya çıkarmıştır.

³ Sungur Savran, “Ekonomi Politik ve Eleştirisi”, **Ekonomik Kurumlar ve Kavramlar Sözlüğü: Eleştirel Bir Giriş**, içinde s.277-290, Ed. Fikret Başkaya, Aydın Ördök, Özgür Üniversite Kitaplığı, Ankara, 2008, s.277.

Bu çalışmanın oluşturulmasında katkılı olan akademik yapıtlarda yukarıda tespit edilen yanlış kullanımın yaygın olmasına bağlı olarak çalışma boyunca kavramdan “Ekonomi Politik” olarak söz edilecektir.

Kavramın ilk kez kullanımına yönelik de farklı görüşler ortaya çıkmıştır. Fransız yazar Andre Barjonet *Ekonomi Politik Nedir?* adlı çalışmasında “*Ekonomi Politik* deyimini, ilk olarak Antoine de Monchrétien, *ulusun durumu üzerine yazdığı ve genç Louis XIII.’e adadığı bir raporda, 1615 yılında*”⁴ kullandığını yazmıştır. Buna karşın Üşür, King’den yaptığı aktarmada deyimini ilk olarak 1611 yılında Louis de Mayerne Turquet tarafından kullanıldığı belirtmiştir.⁵

1.2 EKONOMİ POLİTİK YAKLAŞIM

Ekonomi politığın temelleri 17. yüzyılda Adam Smith, David Ricardo gibi klasik iktisadın temsilcileri kabul edilen düşünürler tarafından, toplumsal üretim ilişkilerini incelemek için ortaya atılmıştır. Adam Smith, 1776 tarihli “*Milletlerin Zenginliği*” adlı yapıtında sınırlarını çizdiği ekonomi politiği şöyle tanımlamaktadır:

“Bir devlet adamı veya kanun yapıcı ile ilgili bir bilim kolu sayıldığında, siyasal ekonomi, iki ayrı amaç güder: Birincisi halka bol bir gelir veya geçim sağlamak yahut daha doğrusu, onların, kendileri için böyle bir gelir ve geçim sağlamalarını mümkün kılmak; ikincisi, devleti ya da toplumu kamu hizmetlerine yetecek bir gelire donatmaktır. Halkı da, hükümdarı da zengin etmek gayesini güder.”⁶

Klasik iktisadın önemli temsilcilerinden İngiliz David Ricardo ise 1817 tarihli “*Ekonomi Politığın ve Vergilendirmenin İlkeleri*” adlı eseriyle Smith’e destek vermiş ve ekonomi politığın temellenmesine katkı sunmuştur. Ricardo ekonomi politığın konusunu şöyle tarif etmiştir:

“Yeryüzünün ürünleri –emek, makine ve sermayeyi bir araya getirerek yerkürenin yüzeyinden elde edilen her şey- toplumdaki üç sınıf arasında paylaşılır: Yeryüzünün ekilebilmesi için gerekli olan toprağın sahipleri, sermaye sahipleri ve emeğin yeryüzünü eken emekçiler. Toplumun değişik aşamalarında, yeryüzünden sağlanan toplam üretimin bu üç

⁴ Andre Barjonet, **Ekonomi Politik Nedir?**, Çev. Erdoğan Başar, Ankara, Anadolu Yayınları, t.y, s.7.

⁵ İşaya Üşür, **Ekonomi Politik: Zarif Mezar Taşları**, Praksis, Sayı 10. s.211-238

⁶ Adam Smith, **Milletlerin Zenginliği**, Çev. Haldun Derin, 5. Baskı, İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2011, s.455.

sınıf arasında rant, kâr ve ücretler; toprağın fiili üretkenliğine, sermaye ve nüfus birikimine ve tarımda kullanılan ustalık, yaratıcılık ve araçlara bağlıdır. Bu bölümü düzenleyen yasaların belirlenmesi Ekonomi Politikğin baş sorunudur.”⁷

Böylelikle ekonomi politik, burjuvazi bir ilerici sınıf olarak görülen William Pety (1623-1687), Adam Smith (1732-1790) ve David Ricardo (1772-1823) gibi isimlerle kapitalist üretiminin gelişmesinin bilimsel yasalarını ortaya koymuş⁸ ve tam anlamıyla kapitalizmin hizmetine sunulmuştur. Ekonomi politik artık kapitalistlerin kârını artırmak ve sorunlarıyla çözüm bulmak için görevlendirilmiştir. Kapitalistlerin bakış açısıyla kendi çıkarlarının yani kapitalist üretim ilişkilerinin analizi yapmaktadır.

Ekonomi politik, medyadan öte kapitalist toplumu anlama ve inceleme bilimidir. Bu yaklaşım topluma anlamak için toplumun maddi hayatını üretim biçiminden hareket eder. Kapitalist toplum, kapitalist üretim ilişkilerinin egemen olduğu toplumdur. Söz konusu bu üretim ilişkileri, üretim araçlarının mülkiyet biçimlerini, toplumsal sınıf ve grupların üretimdeki yerlerini, bu sınıf ve grupların birbirlerine göre durumlarını ve üretilen ürünlerin paylaşılması biçimlerini kapsar.⁹

Laylagül, ekonomi politik biliminin amacını, “*iktisadi süreci yöneten toplumsal kanunları incelemek*” olarak açıklamaktadır. Ona göre, ekonomi politik, iktisadi faaliyetler boyunca sürekli olarak tekrarlanan ilişkileri inceleyen teorik bir bilimdir. Ekonomi politik, ekonomik süreci kendi içerisindeki iktisadi kanunlarla birbirine bağlı bütünsellik içinde ele alır. Ekonomi politik biliminin temel hareket noktası ise, insan topluluklarının ihtiyaçlarını karşılamaya yarayan materyal araçların üretim ve dağılımlarının gelişim ve değişim biçimidir. Bu bilim, ekonomik kanunların birbirleriyle olan ilişkilerini ve çeşitli toplumsal formasyon tiplerinin temel hareket kanunlarını ve diğer toplumsal formasyonlara geçiş koşullarını araştırır.¹⁰

⁷ David Ricorda, **Ekonomi Politikğin ve Vergilendirmenin İlkeleri**, Çev. Tayfun Ertan, İstanbul, Belge Yayınları, 1997, s.23.

⁸ Y. Zubritski, D. Mitropolski, V.Kerov, **Kapitalist Toplum**, Çev. Sevim Belli, 8. Baskı, Ankara, Sol Yayınları, 1995, s.94.

⁹ Levent Yaylagül, **Kitle İletişim Kuramları**, 4. Baskı, Ankara, Dipnot Yayınları, 2013, s.142.

¹⁰ A.e.

Karl Marx ve Friedrich Engels klasik iktisatçıların görüşlerine eleştiri getirerek, onların ekonomi politik yaklaşımı karşısında kendi yöntem ve terminolojisine sahip bir “*Marksist Ekonomi Politik*” yaklaşım benimsemişlerdir.

Marksist ekonomi politik yaklaşım, üretim, değişim, bölüşüm ve tüketimi bir bütün halinde ele alır ve inceler. Bunu yaparken de incelediği toplumun mülkiyet ilişkilerine, materyal ve düşünsel kaynakların kimler tarafından kontrol edildiğine bakar ve devletin varlığı ve toplumsal ilişkiler üzerindeki etkisini de analize dâhil eder.¹¹

Marx ve Engels, ağırlıklı olarak sınıf ve artı değer kavramlarına vurgu yapmaktadır. Marksist anlamda ekonomi politik: “*İnsanların yaşamak için yaptıkları ortak çalışma dolayısıyla, başka bir deyişle üretim dolayısıyla, kendi aralarında kurdukları her türlü sosyal ilişkileri incelemekten ibaret olan bilimdir.*”¹² şeklinde tanımlanabilir.

Toplumsal gerçekliği anlama çabasında olan ekonomi politik, epistemolojik ve metodolojik bir yaklaşım olarak kabul edilir. Toplumsal yaşamı oluşturan temel unsurlar üretim ve bölüşümdür. Üretim ve bölüşüm ise toplumsal ilişkiler içinde gerçekleşir ve bu toplumsal ilişkilere ait güç ilişkileri vardır. Bu bağlamda ekonomi politik, kaynakların üretim ve bölüşümüne ait olan toplumsal ilişkileri, daha özgül olarak bu bölüşüme ait güç ilişkilerini incelemeye alır. Buna bağlı olarak ekonomi politik, diğer kişileri, süreçleri ve şeyleri denetleme gücüne ait sosyal ilişkileri de merkezine alır. Dolayısıyla, ekonomi politik, toplumsal yaşamda denetim ve mücadelenin incelenmesi olarak da tanımlanabilir.¹³

Toplum yaşamının temeli maddi üretime dayanmaktadır. İnsanların yaşamlarını sürdürebilmeleri için bazı zorunlu üretimleri gerçekleştirmeleri

¹¹ Levent Yaylagül, “Sinemanın Ekonomi Politik”, **Sermayenin Medyası Medyanın Sermayesi: Ekonomi Politik Yaklaşımlar**, içinde s.149-185, Der. Selda Bulut, Ankara, Ütopya Yayınevi, 2009, s.165.

¹² Barjonet, **a.g.e.**, s.13.

¹³ Gamze Yücesan Özdemir, **İletişim, Emek ve Kalkınma: Ekonomi Politik Yaklaşım**, Ankara, Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi, 2008, s.57.

gerekmektedir. Bunlar yiyecek, giyecek ya da farklı bazı maddi varlıklar olabilir. İnsanların bu maddi varlıkların üretimi gerçekleştirmesi çoğu zaman bireysel değil toplumsal bir çaba gerektirmektedir. Ekonomi politik, insan toplumunun gelişen çeşitli aşamalarında bu toplumsal üretim ve varlıkların dağılımını araştırır.

Ekonomi politik, toplumun gelişmesinin temeli sayılan maddi malların üretimi ve bu üretimin tarzını irdeler. Üretim tarzındaki insan ilişkilerini merkeze alır. Ekonomi politik bunun yanında üretim araçlarının mülkiyet şekillerini, üretim içerisinde yer alan farklı toplumsal grupların durumunu ve onlar arasında mevcut ilişkiler ile üretilen malların dağıtım biçimlerini araştırma konusu yapar. Böylelikle, insanlar arasındaki ekonomik ilişkilerin gelişmesini irdeleyerek, bu gelişimin çeşitli aşamalarında, insanlar için maddi malların üretim ve dağıtımına etki eden yasaları ortaya koyar. Bu nedenle ekonomi politik bir toplum bilimi olarak kabul edilir.¹⁴

Bu tanımdan ekonomi politiğin sadece üretimle değil, bunun yanında bu üretim sürecinde ortaya çıkan insanlar arasındaki üretim ilişkilerini de temele aldığı söylenebilir. Lenin bu durumu “*ekonomi politik asla üretimle değil, bireylerin üretim içerisindeki sosyal ilişkileri ile, üretimin sosyal yapısı ile ilgilenir.*”¹⁵ sözleriyle özetlemektedir.

Engels, ekonomi politiği, en genel anlamda insanların maddi yaşamlarını için ihtiyaç duydukları araçların üretim ve değişimini inceleyen bir bilim olarak tanımlar. Bu tanımlamadan hareketle Engels, ekonomi politik için iki önemli kavramdan bahseder: “üretim” ve “değişim”. Üretim ve değişimin farklı işlevleri vardır. Bunlar sürekli olarak birbirlerine etki eder. Değişim olmaksızın üretim gerçekleşebilir. Fakat değişimin gerçekleşmesi için üretim şarttır. Buna bağlı olarak Engels ekonomi politiği tarihsel ve sınıfsal bir bilim olarak tanımlar. İnsanların üretim ve değişim koşullarının ülkeden ülkeye ve bu ülkelerdeki insanların yaşamlarına göre değişiklik gösterdiği savunur. Bu durum ekonomi politiğin tarihselliği ile örtüşmektedir. Diğer

¹⁴ Nikitin, **Ekonomi Politik**, Çev. Hamdi Konur, 10. Baskı, Ankara, Sol Yayınları, 2012, s.26-27.

¹⁵ Jean Baby, **Ekonomi Politiğin Temel Prensipleri**, Çev. Cenap Karakaya, Gözden Geçirilmiş 4. Baskı, İstanbul, Sosyal Yayınlar, 2000, s.6.

tarafından ekonomi politiğin sınıfsal bir bilim olarak kabul edilmesinin nedeni ise, üretim ve bölüşümde ortaya çıkan güç ilişkilerine bağlı sınıfsal farklılıklardır.¹⁶

Marx toplumun alt yapı ve üst yapıdan oluştuğu belirtmektedir. Alt yapı ve üst yapı sürekli olarak karşılıklı etkileşim halindedir ve alt yapı her zaman üst yapıyı belirlemektedir. Marx, alt yapıyı bir toplumun sosyo-ekonomik ilişkileri olarak tanımlamaktadır. Daha geniş bir ifadeyle alt yapı, üretim araçları, üretim güçleri ve üretim ilişkileri gibi ekonomik ilişkiler ve üretim biçimlerinin tamamını kapsar. Üst yapı ise, siyasi, felsefi, hukuki, dini, sanat vb. siyasal ve ideolojik kurumlardan oluşur.

Özetle bir toplum bilimi olan ekonomi politik, ekonomik yaşayışı inceler bu nedenle maddi üretim alanıyla ilgilidir. Bu bağlamda üretimin toplumsal yönü ve toplumsal sistemini irdeler. Maddi malların dağılımını inceler.

Ekonomi politik yaklaşımın iletişim alanına yansımada ise ekonomik ilişkiler ve yapılar ön plana çıkmaktadır. Yaklaşım medyayı hem kendi içerisinde hem de diğer sektörlerle olan ilişkileri bağlamında ele alır. Bu bağlamda medyanın mülkiyet yapısı ve kontrolü konularına eğilir. Medyanın ticarileşmesi, tekelleşmesi, kâr güdüsü ve medyanın uluslararası ilişkilerini incelemeye alır.

1.3 İLETİŞİMİN EKONOMİ POLİTİĞİ

İletişimin ya da medyanın ekonomi politiği, kitle iletişim araçlarının mülkiyet ve sahiplik yapısı bağlamında gelişen medya-iktidar ilişkilerini ve bu ilişkilerin medya içeriklerine nasıl yansıdığı konularına odaklanmaktadır. Theodor W. Adorno, Noam Chomsky, Edwar S. Herman, Graham Murdock, Nicholas Garnham, Peter Golding ve Vincent Mosco gibi kuramcılarla şekillenen iletişim ekonomi politiği yaklaşımının kaynağı Marksist gelenek içerisinde biçimlenen eleştirel ekonomi politiktir. Marksist ekonomi politik, özgürlük, serbest rekabet, eşitlik görünümü

¹⁶ Friedrich Engels, “**Anti-Dühring**”, Çev. İsmail H. Yarkin, İstanbul, İnter Yayınları, 2000, s.207-209.

altında aslında eşitsizlik ve sömürü ilişkileri üzerine kurulan kapitalizmin eleştirisi biçimde geliştirilmiştir. Bu yaklaşım Frankfurt Okulu düşünürlerinin öncülüğünde, kitle iletişim araçlarının işlev ve işleyişine ilişkin çözümlemelere de uyarlanmıştır. Bu uyarlamalar bağlamında kapitalizm içerisinde büyük sermaye sahipliğinde biçimlenen kitle iletişim kurumlarının sistemin siyasal ve ekonomik güçleriyle ne şekilde işbirliği yaptığı, egemen blokta nasıl konumlandığı, egemen sınıfın kitleleri kandırma çabasına nasıl ortak olduğunu eleştirel bir bakışla incelenir. Bu yönde yapılan çalışmalar, iletişim kuram ve araştırmalarının ekonomi politik boyutunu oluşturur.¹⁷

Yukarıda hem kavramsal hem de bilimsel gelişmesi aktarılan ekonomi politik kavramını medya açısından yeniden tanımlamak mümkündür:

“Buna göre, ekonomi politik, belirli ekonomik ve siyasi bağlam içerisinde, pazarın ekonomik sınırlamaları ve otoritenin siyasi sınırlamaları tarafından sarılmış (entwined), bir toplumda medya mesajlarının kültürel üretim ve dağıtım süreçlerinin incelenmesi olarak yeniden tanımlanabilir.”¹⁸

Laylagül, ekonomi politik yaklaşımın iletişim araştırmalarına girmesinin, 1950’li ve 1960’lı yıllara gerçekleştiğini ve bunda özellikle kitle iletişimin öneminin giderek artmaya başlaması ve iletişimsel etkinliklerin önemli bir endüstri haline gelmesinin belirleyici bir rol oynadığını ifade eder.¹⁹

Medyanın ya da iletişimin ekonomi politiği kitle iletişim kurumlarının mülkiyet ve sahiplik yapılarını temel alarak medya ve siyaset ilişkileri ile bu ilişkilerin medya metinlerine yansımaları üzerine odaklanmaktadır. Burada ekonomi politiğin ilgi alanını medya mülkiyeti ile sınırlandırmak yanlış olacaktır. Bu nedenle daha geniş bir tanımla yapmak gerekir:

“Ekonomi politik, sadece medyanın sahipliği ve kontrolü sorunuyla ilgilenmez. Bu kontrol temel sorunlardan birisi olmasına karşın, ekonomi politik daha geniş bir bağlam içerisinde ekonomik ve kültürel kaynakların dağılımı aracılığıyla kapitalist sistemin işleyişini

¹⁷ Nazife Güngör, **İletişim Kuram ve Yaklaşımlar**, Ankara, Siyasal Kitabevi, 2011, s.119.

¹⁸ Anthony Y.H. Fung, “Medya Ekonomisinin Politikası ve Medya Politikasının Ekonomisi: Kısa Bir Bakış” Çev. Levent Yaylagül, **Kitle İletişiminin Ekonomi Politikası**, içinde s.31-60, Der. Levent Yaylagül, Ankara, Dalbaz Yayıncılık, 2006, s.44.

¹⁹ Yaylagül, **Sinemanın Ekonomi Politikası**, s.169-170.

inceler. Sermaye hareketlerini, devletin rolü ve işlevi ile bu sürecin ideolojik yeniden üretim üzerindeki etkilerini de inceler.”²⁰

Ekonomi politik, medya araştırmalarında “eleştirel” bir anlama sahiptir. Vincent Mosco, ekonomi politiği hem dar hem de geniş anlamda tanımlamaktadır. Dar anlama ekonomi politik, karşılıklı iletişim kaynaklarının da dahil olduğu, kaynakların üretim, dağıtım ve tüketimini meydana getiren toplumsal ilişkilerin özellikle iktidar bağlamında incelenmesidir. Daha geniş anlamda ekonomi politik ise, toplumsal yaşamda egemenliğin ve mücadelenin araştırılmasını ifade eder.²¹

Marx ve Engels’in, 1845 tarihinde birlikte yayımladıkları Alman İdeolojisi adlı eserinde, egemen düşünce biçiminin temeline vurgu yapmıştır:

“Egemen sınıfın düşünceleri, her çağda egemen düşüncelerdir: Yani, toplumun *maddi* egemen gücü olan sınıf, aynı zamanda egemen *fikri* güçtür. Maddi üretim araçlarını elinde bulunduran sınıf, bu sayede aynı zamanda zihinsel üretim araçlarının da üzerinde denetim kurar; böylelikle zihinsel üretim araçlarından yoksun olanların düşüncelerini de, genel olarak, kendine tabi kılar. Egemen düşünceler, egemen maddi ilişkilerin fikri ifadesinden, düşünceler halinde kavranan egemen maddi ilişkilerden, yani o bir sınıfı egemen sınıf yapan ilişkilerden başka bir şey değildir; yani, onun egemenliğinin düşünceleridir. Egemen sınıfı meydana getiren bireyler, başka şeylerin yanı sıra bilince de sahiptirler; dolayısıyla düşünürler. Bu nedenle, onlar bir sınıf olarak egemen durumda bulundukları ve tarihsel bir dönemin tüm kapsamını belirledikleri ölçüde, açıktır ki bunu her alanda yaparlar. Yani, başka şeylerin yanı sıra düşünürler olarak, düşünce üreticileri olarak da onlar egemen olurlar, kendi çağlarının düşünce üretimini ve düşüncelerin yayılmasını düzenlerler. Yani, açıktır ki, onların düşünceleri, dönemin egemen düşünceleridir.”²²

Akademisyen Gülseren Adaklı, Golding ve Murdock’tan yaptığı alıntıda bu pasajın üç önerme içerdiğini belirtmektedir:

- 1- Düşüncenin üretimi ve dağıtımı üzerindeki kontrol, üretime hakim olan kapitalistlerin elinde yoğunlaşır.
- 2- Bu kontrolün sonucu olarak, onların dünya görüşleri bağımlı grupların düşünceleri üzerinde tahakküm kurmaya başlar.
- 3- Ve bu ideolojik tahakküm, sınıfsal eşitsizliğin sürdürülmesinde anahtar rol oynar.²³

²⁰ Yaylagül, **Kitle İletişim Kuramları**, s.145.

²¹ Oliver Boyd Barret, “Ekonomi Politik Yaklaşım”, Çev. Levent Yaylagül, **Kitle İletişimin Ekonomi Politikası**, içinde s.1-16, Der. Levent Yaylagül, Ankara, Dalbaz Yayıncılık, 2006, s.2.

²² Karl Marx ve Friedrich Engels, **Alman İdeolojisi**, Çev. Tonguç Ok, Olcay Geridönmez, İstanbul, Evrensel Basın Yayın, 2013, s.52-53.

²³ Gülseren Adaklı, **Türkiye’de Medya Endüstrisi Neoliberalizm Çağında Mülkiyet ve Kontrol İlişkileri**, Ankara, Ütopya Yayınevi, 2006, s.22-23.

Yukarıdaki tanımlamalardan hareketle Marx'ın alt yapı-üst yapı ayrımı yeniden gündeme gelmektedir. Bu ayrımın temel dinamiği alt yapının, üst yapıyı belirleyici olmasıdır. Alt yapı tarafından ortaya çıkan üst yapı, gelişimi ile alt yapıya katkı sağlamakta ve sağlamlaşmasına etki edebilmektedir. Bir toplumda egemen konumda olan güç, toplumdaki düşünsel yaşama etki edebilmektedir. Burada düşünsel yaşamın şekillenmesinde etkili olan üretimi gerçekleştirebilmektedir. Elbette ki, bu üretim kültürel ve ideolojik bir ürün olduğundan, kitle iletişim araçları yani medya tarafından gerçekleştirilmektedir.

Marx, bu konudaki görüşlerini, ilk basımı 1859 tarihinde gerçekleşen “*Ekonomi Politikin Eleştirisine Katkı*” adlı yapının önsözünde şöyle belirtmektedir:

“Varlıkların toplumsal üretiminde, insanlar, aralarında, zorunlu kendi iradelerine bağlı olmayan belirli ilişkiler kurarlar; bu üretim ilişkileri, onların maddi üretici güçlerinin belirli bir gelişme derecesine tekabül eder. Bu üretim ilişkilerinin tümü, toplumun iktisadi yapısını, belirli toplumsal bilinç şekillerine tekabül eden bir hukuki ve siyasal üst yapının üzerinde yükseldiği somut temeli oluşturur. Maddi hayatın üretim tarzı genel olarak toplumsal, siyasal ve entelektüel hayat sürecini koşullandırır. İnsanların varlığını belirleyen şey bilinçleri değildir; tam tersine onların varlığını belirleyen, toplumsal varlıklarıdır.”²⁴

Golding ve Murdock, iletişimin ekonomi politikinin ilgilerini ve ayırt edici önceliklerini göstermek için üç çekirdek görevden bahsederler. Bunlardan ilki, *üretimin ekonomi politiki*'dir. İkinci çekirdek görev ise, *metinlerin ekonomi politiki*'dir. Üçüncü çekirdek görev ise maddi ve kültürel eşitsizlik arasındaki ilişkiyi göstermek adına *kültürel tüketimin ekonomi politiki*'dir.²⁵

İletişimin ekonomi politiki, kültürel üretim ve dağıtım üzerinde denetim uygulayan güçlerin etkinlik alanlarındaki değişimlerin kamusal alanı nasıl sınırlandırdığını ya da özgürleştirdiğini araştırır. Bu noktada iki temel konuya dikkat eder. Bunlardan ilki, bu tür kurumların mülkiyet yapısı ve etkinlikler üzerindeki

²⁴ Karl Marx, **Ekonomi Politikin Eleştirisine Katkı**, Çev. Sevim Belli, 5. Baskı, Ankara, Sol Yayınları, 1993, s.23.

²⁵ Peter Golding ve Graham Murdock, “Kültür, İletişim ve Ekonomi Politik”, Çev. Beybin Kejanlıoğlu, **Medya, Kültür, Siyaset**, içinde s.49-75., Der. Süleyman İrvan, 3. Baskı, Ankara, Pharmakon Yayınevi, 2014, s.60-61

denetiminin sonuçlarıdır. Diğer ise, devlet düzenlemesi ile iletişim kurumları arasındaki iletişimini içerdiği'dir.²⁶

Özet olarak bir toplumda egemen olan sınıf, toplumun düşünsel yaşamını da biçimlendirmektedir. Bu biçimlendirme sürecinde kitle iletişim araçları aktif bir şekilde kullanılmaktadır. Kültürel ve ideolojik üretimi gerçekleştiren ve bunların yayılımını sağlayan medya bu süreçte başat rol üstlenmektedir.

1.3.1 Ekonomi Politik Konusunda Marksist Yaklaşımlar

İletişimin ya da medyanın ekonomi politiği medyanın mülkiyet yapısı ve kontrolü konusuna eğilerek, ekonomik ve kültürel kaynakların dağılımı ve bu dağılımın kapitalist sisteme katkısına değinmektedir. Marksist gelenek içerisinde şekillenen medyanın ekonomi politiği yaklaşımı kendi içerisinde farklı yönelimler göstermiştir. Bunlardan ilki medyanın kapitalist sınıfın bir aracı olarak görüldüğü *araçsalcı* yaklaşımdır. Diğer bir yaklaşım ise kapitalist sistemin temel dinamiklerini ele alan *yapısalcı* yaklaşımdır. Medyanın ekonomi politiği konusunun bir diğer kırılma noktası ise *eleştirel ekonomi politik* yaklaşımdır. Bu bölümde ekonomi politik konusundaki Marksist yaklaşımlar araçsalcı, yapısalcı ve eleştirel olmak üzere üç ayrı başlık olarak incelenmiştir.

1.3.1.1 Araçsalcı Yaklaşım

Bu yaklaşımın temeli Karl Marx ve Friedrich Engels'in Alman İdeolojisi adlı yapıtlarında ortaya koyduğu "*üretim araçlarını kontrol eden sınıf, aynı zamanda düşünce üretim araçlarını da kontrol eder.*" varsayımına dayanmaktadır. Yaklaşımın temel kabulü, medyanın kapitalist sınıfın bir aracı olarak kullanıldığı yönündedir. Araçsalcılar kapitalist sınıfın medya üzerindeki kontrolü ile, medyanın üretim sürecinde ortaya çıkardığı mesajların toplum üzerindeki etkilerine odaklanırlar. Laylagül araçsalcı yaklaşımın medyaya bakışını şöyle ifade etmektedir:

"Araçsalcılar medya üzerindeki etkileri ve üretim sürecinde kapitalist sınıfın kendi çıkarları doğrultusunda kurduğu kontrol üzerine odaklanırlar. Bu yaklaşım iletişim endüstrilerinde üretim sürecini ve kurumsal politikaları belirleyen mülkiyet yapısı

²⁶ A.e.

olduğunu belirtir. Hem tek tek endüstrinin kapitalist sahiplerinin kim olduklarına bakarlar hem de bir bütün olarak iletişim ve kültür endüstrilerinin egemen sınıf tarafından kontrol edildiğini ve onların çıkarına hizmet ettiğini belirtirler.”²⁷

Medyanın egemen sınıf tarafından kendi çıkarlarına uygun olarak kullandığını belirten araçsalcı yaklaşım, bu durumu medya tarafından yayılan mesajların var olan düzeni meşrulaştırıcı fikirler olmasına dayandırır.

Araçsalcı yaklaşım medyanın mülkiyet biçimi ile topluma yayılan fikirlerin var olan yapıyı meşrulaştırması arasında doğrudan nedensellik ilişkisi kurar.²⁸ Burada medya sahipliğinin medya içeriğinin belirleyicisi olduğu vurgusu yapılmaktadır. Medyanın sahiplik yapısıyla ürettiği mesajlar arasında doğrudan bir ilişki kurulur.

Bu yaklaşıma göre, kapitalist toplumlardaki üretim tarzı, üretim ilişkileri, üretim araçlarının sahipliği, teknoloji ve toprak gibi üretimin toplumsal güçleri sayılabilecek ekonomik altyapı unsurları; siyaset, ideoloji, dini inanç, hukuk, aile ve medya gibi üstyapının parçası sayılan kurumlara etki eder.²⁹

Golding ve Murdock göre, araçsalcılar, “*kapitalistlerin kamusal enformasyon akışının kendi çıkarlarıyla uyumlu olmasını garantilemek için ticari pazar sistemi içinde ekonomik güçlerini kullanma tarzları üzerine*”³⁰ yoğunlaşırlar.

Araçsalcı yaklaşımın savunucuları, Adam Smith ve diğer klasik liberal düşünürlerin ortaya attığı serbest Pazar yaklaşımının tarihsel süreç içerisinde tekelleşme ve holdingleşme sonucunu ortaya çıkardığını belirtirler. Bunun bir sonucu olarak da kültür endüstrilerinin küresel çapta faaliyet gösteren küçük bir kapitalist grubun elinde yoğunlaştığına dikkat çekerler. Araçsalcılar göre bu kapitalist grup

²⁷ Yaylagül, **Kitle İletişim Kuramları**, s.152.

²⁸ Kemal Aslan, **İkna Ekranları Neoliberal Dönemde Haber Kanallarında Editöryal İşleyiş**, İstanbul, Anahtar Kitaplar Yayınevi, 2014, s.29.

²⁹ Levent Yaylagül, “Kapitalizm ve Kitle İletişimi”, **Medya, Popüler Kültür ve İdeoloji**, içinde s.7-22., Der. Levent Yaylagül ve Nilüfer Korkmaz, Ankara, Dipnot Yayınları, 2008, s.13-14

³⁰ Golding ve Murdock, **a.g.m.**, s.54

medyanın içeriğini biçimlendirerek halka nelerin sunulacağını karar vermektedirler.³¹

Araçsalci yaklaşım, medyanın, kapitalistlerin kazanılmış haklarına hizmet eden egemen ideolojiyi taşıdığı düşünülmektedir.³²

Bu noktada kitle iletişiminin ekonomik bağlamının, bu araçların ürettiği ve sunduğu iletilere doğrudan biçim ve sınır getirme olanağına sahip olduğu söylenebilir.

Bu yaklaşımın kökeninde 1924–1994 tarihleri arasında yaşamış olan, İngiliz Sosyolog Ralph Miliband’ın da görüşleri önemli bir yer tutmaktadır. Miliband’ın “*Kapitalist Toplumunda Devlet*” (*The State in Capitalist Society*) başlıklı çalışmasında konuyla ilgili görüşleri şöyle yer almaktadır:

“Ralph Miliband,(...) kitle iletişim araçlarını, kendilerini kontrol eden egemen sınıfın çıkarlarını destekleyen fikir ve düşünceleri topluma yayan araçlar olarak görmektedir. Böylece, kitle iletişim araçlarının doğrudan kendilerini kontrol eden egemen sınıfın üyeleri tarafından belirlendiği sonucu ortaya çıkmaktadır.”³³

Yaklaşımın önemli savunucuları arasında yer alan Edward S. Herman ve Noam Chomsky özellikle Amerikan haber medyasının ekonomi politikası üzerine yoğunlaşırlar. Kapitalistlerin kamusal enformasyon akışını kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirmek için pazardaki güçlerin kullanımına ilgi gösterirler. Kitle iletişim araçlarının mülkiyetini, sınıf tahakkümünün devamı için bir araç olarak görürler.

Herman ve Chomsky, 1970’li yıllarda eleştirel bir açıyla medya etkisi konusunda çalışmalar yaparak, kitle iletişimi ve propaganda arasında bağ kurdular.

³¹ Yaylagül, *Kitle İletişim Kuramları*, s.144.

³² Aslan, *a.g.e.*, s.30.

³³ Yaylagül, *Kapitalizm ve Kitle İletişimi*, s.14.

Bu iki kuramcı Walter Lippman'ın “*Manufacturing consent*” (*rıza üretme*) kavramını yeniden yorumladılar.³⁴

Chomsky, “*Media Control*”, (*Medya Denetimi*) adlı eserinde liberal demokrasinin önde gelen kuramcısı ve propaganda komisyonlarında yer alan Amerikalı gazeteci Lippman'ın, “*Demokrasi sanatında devrim*” olarak tanımladığı “*rıza üretimi*” kavramı ile propagandanın yeni yöntemlerini uygulayarak halkın istemediği bir şeyi halka kabul ettirmek için kullanılabileceğini savunduğu belirtmektedir. Lippman, bunun sadece iyi bir fikir olmadığını aynı zamanda bir zorunluluk olduğunu düşünmektedir. Çünkü ona göre kamuoyu ortak çıkarlarını daima bir kenara atmaktadır. Bu ortak çıkarlar sadece “*sağduyu insanlardan*” oluşan küçük bir grup tarafından korunmaktadır. Lippman bu sağduyulu insanları “*Seçilmişler sınıfı*” olarak tanımlamaktadır. Lippman, seçilmişler sınıfını, politik, ekonomik ve ideolojik sistemlerdeki işleri yürüten, icra eden, kararlar alan ve analiz yapan insanlardan oluştuğunu ve bunların nüfusun küçük bir yüzdesini kapsadığı söylemektedir.³⁵

Lippman, bahsettiği bu küçük grup içerisinde yer almayan yani seçilmişlerin dışında kalan ve asıl çoğunluğu oluşturan kesimi ise “*şaşkın sürü*” olarak tanımlamaktadır. Bu nedenle ortak çıkarlar bu çoğunluğu oluşturan ama seçkin grubun dışında kalan kişilerden yani Lippman'ın nitelendirmesiyle şaşkın sürü'den korunmalıdır.³⁶ Lippman'ın, “seçilmişler sınıfı” ile “şaşkın sürü” tanımlamalarından hareketle demokrasi tanımının oluşturulması mümkündür.

Bu bağlamda değerlendirildiğinde Lippman'a göre demokrasinin sınırlılığını şöyle belirlenebilir: Sağduyulu insanlardan oluşan seçkinler sınıfı, düşünmek, planlamak, idari işleri yürütmek ve ortak çıkarları korumak amacıyla şaşkın sürü tarafından seçilir. Lippman burada şaşkın sürüyü aktif katılımcı değil “*seyirci*”

³⁴ İrfan Erdoğan, Korkmaz Alemdar, **Öteki Kuram: Kitle İletişim Kuram ve Araştırmalarının Tarihsel ve Eleştirel Bir Değerlendirilmesi**, Geliştirilmiş 2. Baskı, Ankara, Erk Yayınevi, 2005, s. 294.

³⁵ Noam Chomsky, **Medya Denetimi**, Çev. Elif Baki, 2. Baskı, İstanbul, Everest Yayınları, 2008, s.6.

³⁶ A.e., s.7

olarak tanımlamaktadır. Şaşkın sürü, seçkin sınıfın kendisini yönetmesine izin verir. Bunun adın seçimdir. Ancak daha sonra şaşkın sürünün kendi yerlerine dönmeleri, katılımcı değil seyirci olmaya devam etmeleri beklenir. Çünkü bu bir demokrasidir.³⁷ Chomsky’e göre bunun arkasında bir mantık, hatta bir çeşit zorlayıcı ahlaki ilkesi bile vardır:

“Zorlayıcı ahlaki ilke, halkın büyük çoğunluğunun bir şeyleri kavrayamayacak kadar aptal olmasıdır. Eğer kendilerini ilgilendiren konuların yönetiminde söz sahibi olmaya kalkarlarsa, sorun çıkarırlar. Bu nedenle, böyle bir şeye izin vermek uygunsuz ve ahlaksızca olacaktır. Şaşkın sürüyü evcilleştirmemiz gerekir ki galeyana gelip de her şeyi ezip geçerek, yok etmesinler. Üç yaşındaki çocuğun karşıdan karşıya yalnız geçmesine izin vermenin çok yanlış olacağını söyleyen mantığın aynısı neredeyse. Üç yaşındaki çocuğa böylesi bir özgürlük tanımazsınız çünkü, üç yaşındaki çocuk bu özgürlükle başa çıkmayı bilmez. Aynı şekilde, şaşkın sürüye aktif katılımcı olma hakkı da tanımazsınız. Onlar sadece sorun çıkarırlar. Öyleyse, şaşkın sürüyü evcilleştirmek için bir şeye ihtiyacımız var ve bu şey de demokrasi sanatındaki yeni devrim: Rızanın üretimi. Medya, okullar ve popüler kültür bölünmeli. Siyasi sınıf ve karar verenler için uygun inançları aşılama yükümlü olmalarının yanı sıra, boş görülebilir bir gerçeklik duygusu da sağlamalıdır.”³⁸

Herman ve Chomsky’nin bakış açısıyla araçsalci yaklaşıma göre, medya, hükümetin uzantısıdır. Egemen seçkinlerin kendi çıkarlarını destekleyen politikalar konusunda bir “rıza üretme” aracıdır.³⁹

Herman ve Chomsky, “*Kıt materyal ve kültürel kaynaklara erişimin ya da onların kontrolünü belirleyen nedir?*” ve “*Bu yapılandırılmış erişimin, kontrolün genel olarak toplumsal yapı ve süreç üzerinde ne gibi belirli etkisi vardır.*” soruları ile iletişimin ekonomi politiğinin alanı içerisinde altyapı/üstyapı ilişkisini yeniden yakalamaya çalışırlar.⁴⁰

Herman ve Chomsky 1988 yılında beraber yayımladıkları “*Rızanın Üretimi: Kitle İletişim Ekonomi Politiği*”, (*Manufacturing Consent: The Political Economy of The Mass Media*) adlı çalışmalarında “*Propaganda Modeli*” adını verdikleri bir yaklaşımdan bahsederler. Herman ve Chomsky geliştirdikleri bu model ile Amerikan medyasının haber üretiminin ekonomi politiği üzerine yoğunlaşırlar. Bu modele göre,

³⁷ A.e., s.7

³⁸ A.e., s.8

³⁹ Yaylagül, *Kapitalizm ve Kitle İletişimi*, s.14.

⁴⁰ Fung, *a.g.m.*,s.40

Amerikan medyası sürekli olarak propaganda yapmakta ve böylelikle egemen değerleri insanlara benimsetme çabası göstermektedir. Herman ve Chomsky bu durumu kapitalist sistemin devamlılığı için gerekli olan rıza üretimin medya yoluyla yapılması olarak görürler.

Propaganda modeli servet ve iktidar eşitsizliği ve bu eşitsizliğin medyanın çıkar ve seçimlerine yansıma çeşitliliği üzerine odaklanır. Paranın ve iktidarın haberleri hangi yollarla elediği ya da basılmaya uygun hale getirdiği; karşıt görüşlere ise yer verilmemesini ya da önemsizleştirilmesini irdeler. Bunun yanında medyanın, sermayedarların ve hükümetin çıkarlarına uygun mesajları halka aktarılmasında sağladığı kolaylığı ayrıntılı olarak inceler.

Medyanın mülkiyet yapısı, reklam ve dağıtım kanalları tarafından ekonomik açıdan siyasal iktidara bağımlı hale gelmiştir. Medya bu bağımlılık içerisinde, haber verme işlevini yerine getirirken, ham haber malzemelerini basıma hazır hale getirmeden önce belli süzgeçlerden geçirmektedir. Bu süzgeçlerden geçen haberlerin bazıları elenmekte bazılarının da içeriği değişime uğrayıp, birer propaganda halini almaktadır. Tüm bu süreçlerde söz konusu süzgeçler medyanın siyasal iktidara bağımlılığını pekiştirmektedir. Tüm bunların yanında muhalif medya kuruluşlarının oluşmasında da belli engeller ortaya çıkmıştır.

Herman ve Chomsky, propaganda modeli ile kitle iletişimi ve propaganda arasındaki ilişki üzerinde yoğunlaşıp, rızanın üretiminde kitle iletişim araçlarının işlevlerini detaylıca anlatmaktadırlar. Kuramcılar bu işlevlerin oluşmasında propaganda modelinin ana bileşenlerinden bahsederler. Bu bileşenler şöyledir:

1. *Kitle Medyasının Büyüklüğü, Mülkiyeti ve Kâr Yönelimi:* Hakim medya firmaları oldukça büyük işletmelerdir. Bu nedenle mülk sahiplerinin ve piyasa ile kâr amacı taşıyan diğer bazı güçlerin kesin kısıtlamalarına bağlı olan çok zengin kişiler veya yöneticiler tarafından kontrol edilirler.

Ayrıca bu şirketler, diğer büyük şirketler, bankalar ve hükümetle de sıkı bir ilişki içerisinde. Bu şirketlerle ortak çıkarları vardır.⁴¹

Herman ve Chomsky'nin geliştirdiği propaganda modelinin bu ilk süzgeci, günümüz Türk medya sektörü açısından ayrı bir önem kazanmaktadır. Modelin diğer süzgeçleri ise şunlardır:

2. *İş Yapmak İçin Reklamcılık Ruhsatı*: Reklam gelirleri medya kuruluşları için önemli bir gelir kaynağıdır. Reklam veren kuruluşların televizyon programları üzerindeki gücü, program satın alıp parasını ödemeleri gibi basit bir nedenden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle reklam verenler medyaya gereken para yardımını yapan *destekçiler*dir. Reklam veren şirketler kendilerine dostça davranmayan medya kuruluşlarına ayrımcı bir tavır takınırlar. Ayrıca kendi ilkeleri ile uyuşan programlar arasında da ayıklama yaparlar. Reklam veren kuruluşlar, genellikle ciddi güçlükler içeren ve “*satın alma psikolojisi*”yle uyuşmayan, rahatsız edici çekişmeler içeren programlardan uzak dururlar. Bu kuruluşlar, insanları rahatsız etmeyecek, eğlendirecek ve böylelikle programları satın almalarının asıl amacı olan satış mesajlarının yayılmasına uygun programları tercih ederler. Bu nedenle medya kuruluşları programları reklam verenlerin çıkarlarına uygun olarak tasarlamaktadırlar.⁴²

3. *Kitle Medyasının Haber Kaynakları*: Medya kuruluşları sürekli olarak güvenilir bir ham haber akışına ihtiyaç duymaktadır. Ayrıca günlük haber ihtiyaçlarını karşılamak için zorunlu bir zaman çizelgesine uymak durumundadır. Medya kuruluşları ekonomik nedenlere bağlı olarak önemli bir olayın meydana gelebileceği her yerde muhabir ve kameraman bulunduramaz. Bu nedenle medya kuruluşları günlük haber ihtiyaçlarını karşılamak üzere belirli ve güvenilir bazı haber kaynaklarıyla ilişki içerisinde olurlar. Belediyeler, polis merkezleri, şirketler, meslek grupları

⁴¹ Edward S. Herman, Noam Chomsky, **Rızanın İmalatı: Kitle Medyasının Ekonomi Politikası**, Çev. Ender Abadoğlu, 2. Baskı, İstanbul, BGST Yayınları, 2012, s.83-84.

⁴² **A.e.**, s.86-88.

ve siyasi tüm kuruluşlar bu haber kaynaklarından bazılarını oluştururlar. Medya ekonomik nedenlere bağlı olarak bu haber kaynaklarıyla karmaşık bir ilişki içerisinde bulunmaktadır.⁴³

4. *Tepki Üretimi ve Zorlayıcılar:* Herman ve Chomsky, “tepki üretimi”ni medyada yapılan bir açıklama ya da programa karşı gösterilen olumsuz karşılık verme olarak tanımlamaktadırlar. Mektup, telefon, telgraf, dilekçe, dava açma, bildirim dağıtımı ya da başka şekillerde ortaya çıkan bu tepki üretimi, merkezi ya da yerel olarak örgütlenebileceği gibi bireylerin bağımsız eylemlerinden de oluşabilir. Bu tepki üretimi geniş ölçekli ya da önemli parasal kaynaklara sahip bireyler ya da gruplar tarafından ortaya konuluyorsa, bu medya açısından rahatsızlık verici ve yüksek bedelli olabilir. Bu nedenle belli olguların, görüşlerin ya da programların tepki üretmesi bekleniyorsa, bu beklenti seçici davranmayı tetikleyebilir.⁴⁴

5. *Bir Denetim Mekanizması Olarak Anti-Komünizm:* Propaganda modelinin sonuncu süzgeci anti-komünizm ideolojisiidir. Tüm kötülüklerin kaynağı olarak sunulan komünizm, mülkiyet sahiplerinin sınıfsal konumlarını ve yüksek statülerini tehdit ettiği için, onların korkulu rüyası durumundadır. Anti-komünist denetim mekanizması sistem aracıyla kitle iletişim araçları üzerindeki denetimde önemli bir etki yaratır. Bu bağlamda medya komünist/anti-komünist çatışmasında kendi ticari çıkarları ve mülkiyet ilişkisi nedeniyle anti komünist tarafta yer alır.⁴⁵

Herman ve Chomsky’nin geliştirdikleri propaganda modelinde belirtilen bu beş haber eleme süzgeci birbirleriyle etkileşim halindedir ve birbirlerini güçlendirirler. Henüz işlenmemiş ham haber malzemeleri, sonunda basılmaya uygun, damıtılmış bir hale gelene kadar bu süzgeçlerden geçmek zorundadır. Söz konusu süzgeçler söylemin ve yorumun ilkelerini belirler, öncelikle neyin haber değeri

⁴³ A.e., s.88-89.

⁴⁴ A.e., s.95-96.

⁴⁵ A.e., s.98-101.

taşıdığını tanımlar ve propaganda kampanyalarına dönüşen sürecin temelini ve işleyişini açıklar.⁴⁶ Aslan, Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra beşinci filtre olan anti-komünizm yerini “*pazar ekonomisi*” filtresinin aldığını aktarmaktadır.⁴⁷

Herman ve Chomsky, propaganda modeliyle medyanın rıza üretme konusunda sağladığı başarıyı ön planda tutarken, sistemi bir bütün olarak görme ve sistem içerisindeki çelişkilere gereken önemi verme konusunu değerlendirmeye almamıştır.

Golding ve Murdock, propaganda modelini ortaya atan Herman ve Chomsky'nin hükümetin ve iş çevrelerindeki seçkinlerin iletişim alanındaki nüfuz ve müdahaleleri üzerine odaklanırken sistemdeki çelişkileri göz ardı ettiği görüşündedirler. Çünkü medya sahipleri, reklamcılar ve anahtar personel her zaman dilediklerini yapamazlar. Mevcut yapı, istediklerini yapabilecek imkânlar sunsa da, sunduğu fırsatlar kadar sınırlama koyar.⁴⁸

Araçsalci yaklaşıma katkı sunan bir diğer kuramcı Herbert Schiller'dir. Schiller, makro ekonomik ihtiyaçlar ile medya içeriği arasında doğrudan bir ilişkiyi varsaydığı ve dolayım mekanizmaları üzerinde fazla durmadığı için araçsalci bir bakış açısına sahiptir.⁴⁹

Schiller, medyanın ekonomik işlevleri dışında ideolojik bir araç olduğunu iddia eder. Ona göre medya toplumu manipüle ederek zihinleri yönlendirmekte ve topluma paketlenmiş bilinç sunmaktadır. Medya manipülasyon ve paketlenmiş bilinç içeriği oluşturabilmek için beş temel mite başvurur. Schiller bu mitleri şöyle sıralar:

1. Bireyselcilik ve Kişisel Tercih Miti
2. Yansızlık Miti

⁴⁶ Edward S. Herman, Noam Chomsky, **Medya Halka Nasıl Evet Dedirtir: Kitle İletişim Araçlarının Ekonomi Politikası**, Çev. Berfu Akyoldaş, v.d., 2. Baskı, İstanbul, Minerva Yayınları, 1999, s.22.

⁴⁷ Aslan, **a.g.e.**, s.32

⁴⁸ Golding ve Murdock, **a.g.m.**, s.55.

⁴⁹ Adaklı, **a.g.e.**, s.24.

3. Değişmeyen İnsan Tabiatı Miti
4. Sosyal Çatışmanın Mevcut Olmadığı Miti
5. Medya Plurazlizmi Miti⁵⁰

Schiller'in, ekonomi politik yaklaşıma bir başka katkısı ise medya ve iletişimin uluslararası boyutunu göz önünde bulundurmasıdır. Schiller, Kültür emperyalizmi yaklaşımından hareketle kitle iletişim araçlarının ve iletişim teknolojilerinin gelişmiş ülkelerin ekonomik ve askeri çıkarları için üretildiğini savunmaktadır. Ona göre iletişim teknolojilerinin gelişmekte olan veya gelişmemiş ülkelerde kullanılması da yine benzer bir amaçla gelişmiş ülkelerin eliyle gerçekleştirilmektedir. Böylece dünya ölçeğinde çok uluslu sermaye, ulusal, ekonomik ve siyasal politikaları düzenleyen bir güç olarak ortaya çıkmaktadır.⁵¹

Schiller, “*Ulus-aşırı Medya ve Ulusal Gelişme*” (*Transnational Media and National Development*) başlıklı makalesinde, günümüzde ulus içi ve uluslararası ekonomik etkinliklerin modern dünya sisteminin açık ve gizli kurallarına göre düzenlendiğini söylemektedir. Ayrıca emeğin uluslararası bölüşümü ve kaynakların dağılımı, gelişmiş ve sanayileşmiş küresel bir yapıdan etkilenmektedir. Bu nedenle sözü geçen modern dünya sistemine bağlı ancak sanayileşmemiş ülkelerin gelişiminin sadece ulusal açıdan değerlendirilmesi neredeyse imkânsızdır. Bu ülkelerin ekonomilerini etkileyecek kararlar çoğunlukla ulusal sınırların dışındaki güçler tarafından alınmaktadır. Bu süreçte ulus-aşırı medya önemli bir yere sahiptir. Medya kârlılığı incelemekle beraber bunun yanında modern dünya sisteminin özünü oluşturan çok uluslu şirketlere, yani küresel yapılanmalara ideolojik destek sunan ve onların bilgi akışını sağlayan altyapılar olarak faaliyette bulunmaktadır. Dolayısıyla ulus-aşırı medya devlet sınırları içerisinde ve ötesinde bu çok uluslu şirketlerin çıkarlarına yönelik mesajların üretilmesi ve iletilmesinde etkili olmaktadır. Bu durum medyanın yukarıda sözü geçen kârlılığı için de katkı sunmaktadır.⁵²

⁵⁰ Yaylagül, **Kitle İletişim Kuramları**, s.160-162.

⁵¹ Levent Yaylagül, Erdal Dağtaş, “Akademik Bir Disiplin Olarak İletişim: Tarihsel Materyalist Bir Eleştiri Denemesi”, **Kitle İletişimin Ekonomi Politikası**, içinde s.327-351, Der. Levent Yaylagül, Ankara, Dalbaz Yayıncılık, 2006, s.335.

⁵² Herbert I. Schiller, “Ulus-Aşırı Medya ve Ulusal Gelişme” Çev. Levent Yaylagül, **Kitle İletişimin Ekonomi Politikası**, içinde s.241-264, Der. Levent Yaylagül, Ankara, Dalbaz Yayıncılık, 2006, s.241-242.

Schiller'a göre bu çok uluslu şirketler ve onlara ideolojik bağlamda bilgi akışı sağlayarak altyapılarını oluşturan kitle iletişim araçları arasında film şirketleri, basım firmaları, televizyon programı üretim işi ile pek çok imaj üretim etkinlikleri yer almaktadır. Bunun yanında çeşitli mesaj üretim firmalarına finansal destek sağlayarak kontrol eden güçlü medya kuruluşları ile sistemin merkezinde, üretim, endüstriyel, finansal ve yönetsel işlevleri yerine getiren ve bazıları ulus-aşırı medya şirketleri olan çok uluslu şirketler de yer almaktadır. Bunların yanında enformasyon akışı bağlamında üç önemli hizmet faaliyeti de çok uluslu şirketlerin özel satış işlemlerine doğrudan katkı sağlar. Schiller, bu faaliyetlerden birincisini *“gerçekte her yönüyle Amerika Birleşik Devletleri’ne ait ve onların küresel şubeleri olan uluslararası reklam ajansları”* olarak belirtmektedir. İkinci faaliyet ise, *“Bazen reklam ajansının parçası, bazen ayrı bir şirket yapısı olarak pazar araştırması ve kamuoyu anket hizmetleri”* yer almaktadır. Schiller üçüncü faaliyeti ise, *“çalışmaları her zaman kolayca pazar ve reklam araştırma şirketlerinden ayrılamayacak olan halkla ilişkiler firmaları”* olarak belirtmektedir.⁵³

Araçsalcı yaklaşım, medyayı sınıf tahakkümünün bir aracı olarak görür ve reklam verenler, mülkiyet sahipleri, iktidar seçkinleri gibi kapitalist sınıfın kitle iletişim araçları üzerindeki etkisini sorgular.

Özetle araçsalcı ekonomi politik yaklaşım, medyanın egemen sınıf tarafından kendi çıkarlarına uygun bir araç olarak kullandığını düşüncesindedir. Yaklaşım medyanın ürettiği mesajların toplumsal yapıyı ve iktidar ilişkilerinin meşrulaştırdığı görüşünü savunmaktadır. Yani medya kapitalist sistemin ideolojilerini topluma aktaran bir araçtır. Bu nedenle medya kapitalist sistemin belirlediği kurallar çerçevesinde faaliyet göstermektedir.

1.3.1.2 Yapısalcı Yaklaşım

Ekonomi politik yaklaşım içerisinde yer alan diğer bir damar ise yapısalcı yaklaşımdır. Yapısalcı yaklaşım, Louis Althusser'in çalışmaları ve ideoloji

⁵³ A.e., s.242-243.

kavramına bakış açısı ile Marksist ekonomi politik yaklaşımın medyaya uygulanmasından beslenmektedir.⁵⁴

Yapısalcılar, yapıları katı, daimi ve sabit bina benzeri yapılar olarak kavrarlar.⁵⁵ Yapısalcıların temel vurgusu, araçsalcıların değindikleri kapitalist sermayedarlardan daha çok kapitalist sistemin kendisidir. Medyanın işleyişi ve medya politikalarının oluşum sürecinde belirleyici olanın kapitalist sistemin temel dinamikleri olduğunu kabul ederler.

Yapısalcı yaklaşıma göre medya, muhafazakar politikaların başarısı için gereken ideolojik koşulları yaratacak şekilde çalışmaktadır. Bununla beraber, medyanın bu işlevi, mülkiyet sahiplerinin gizli çıkarları doğrultusunda değil, kapitalist sistem içerisinde ticari olarak çalışmasından kaynaklanmaktadır.⁵⁶

Yapısalcı yaklaşım medya sahiplerinin amaç ve faaliyetlerinden öte kapitalist sistemin altında yatan temel dinamiklere vurgu yapar. Medya endüstrilerinin işleyiş ve politikalarında kapitalist ekonominin genel dinamikleri tarafından konan sınırlama ve kısıtlamalara dikkat çeker.⁵⁷ Laylagül yapısalcı yaklaşımı şöyle özetler:

“Medyanın sahibi kim olursa olsun kapitalist ekonominin temel dinamiği medya kuruluşlarının işleyiş tarzını ve çıktılarını biçimlendirir. Bu biçimlendirmenin olması için medya holdinglerinin sahiplerinin bu kuruluşların işleyişine müdahale etmeleri gerekmez. Pazar yapısı ve kapitalizmin işleyiş yasaları, medya kuruluşlarının kapitalist ideolojiyi destekleyecek fikir ve düşünceleri üretmesine neden olur.”⁵⁸

Yaptıkları çalışmalarla yapısalcı yaklaşımın örneklerini ortaya koyan Peter Golding ve Graham Murdock, araçsalcıların yaptığı gibi, medya konusunda basit bir nedensellik ve belirleyicilik ilişkisi kurulmasına karşı çıkarlar. Kitle iletişim araçları ve kültürel ürünlerin üretimini gerçekleştiren kuruluşların, kapitalist ortamda kar elde

⁵⁴ Yaylagül, **Kitle İletişim Kuramları**, s.152-153.

⁵⁵ Golding ve Murdock, **a.g.e.**, s.55

⁵⁶ Serhat Kaymas, “**Medyada Mülkiyet Yoğunlaşması ve Haber: Ekonomik Krizlerin Siyasal Skandala Dönüştürülmesinde Medya Holdinglerinin Etkisi**”, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo-Televizyon Sinema Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2005, s.53.

⁵⁷ Yaylagül, **Kitle İletişim Kuramları**, s.152-153.

⁵⁸ Yaylagül, **Kapitalizm ve Kitle İletişimi**, s.16.

etmeleri için belli zorunlulukları uymaları gerektiğini belirtirler. Böylelikle, karı en maksimize etme çabası, kapitalist ekonomi içerisinde temel bir zorunluluğa dönüşür.⁵⁹

Ekonomi politik yaklaşımın yapısalcı analizi, ekonomik dinamiklerin medyanın çıktıları ve işleyiş şeklini iktidarın desteğini de alarak biçimlendirdiğini belirtir.⁶⁰ Kapitalist ekonominin yapısı ve dinamikleri medyanın örgütsel yapısını ve işleyişini belirler. Egemen konumda olan işleyiş biçimi ve pazar yapısı, medya ürünlerinin kapitalistlerin çıkarlarını desteklemesini sağlar. Medyanın sermayeye olan bağımlılığı doğrudan karışma ya da yönlendirme şeklinde değil; işleyişinin öznelliğinden kaynaklanmaktadır. Var olan işleyiş biçimi, egemen tarzı ve sınıf egemenliğini hem pekiştirir, hem de etkin hale getirir.⁶¹ Dolayısıyla bu işleyiş biçimiyle medya, kapitalist sınıfın emrinde değil, kapitalist sınıfın adına hareket eder duruma gelir.⁶²

Yapısalcı Marksist yaklaşımlarda medya, muhafazakâr politikaların başarısı için gerekli ideolojik koşulları yaratacak bir şekilde iş görür. Ancak bunu kapitalist entrikacıların art niyetli müdahaleleriyle değil, daha çok kapitalist sistem içerisinde ticari olarak çalışmasının sonuçlarıyla gerçekleştiren bir konumdadır.⁶³

Dursun, Murdock'ın medyaya yönelik yapısalcı yaklaşımları ikiye ayırdığını aktarmaktadır. Bunlardan ilki, Althusser ve Poulantzas'ın çalışmalarından ortaya çıkan ve ekonomi politik içinde “politik” olana vurgu yaparak, devletin rolü üzerinde odaklanan yapısalcı yaklaşımdır. Diğer diğer ayrım ise, ekonomi politik çifti içinde “ekonomik” olanı vurgulayarak özel sektörün dinamikleri ve yapısına yoğunlaşan yapısalcı yaklaşımlardır.⁶⁴

⁵⁹ Yaylagül, **Kapitalizm ve Kitle İletişimi**, s.16.

⁶⁰ Yaylagül, **Kitle İletişim Kuramları**, s.153.

⁶¹ Levent Yaylagül, “Kapitalizm, Medya, Popüler Kültür ve İdeoloji”, **Kitle İletişimin Ekonomi Politikası**, içinde s.289-326, Der. Levent Yaylagül, Ankara, Dalbaz Yayıncılık, 2006, s.293.

⁶² Yaylagül, **Kitle İletişim Kuramları**, s.152.

⁶³ Çiler Dursun: **TV Haberlerinde İdeoloji**, 2. Baskı, Ankara, İmge Yayınevi, 2014, s.32

⁶⁴ **A.e.**, s.32

Yapısalcı ve araçsalcı yaklaşımların ikisi de, medya çoğulculuğunun ve kapitalizm liberal köklerinin güçlü ve etkili eleştirisini yaparlar. Bu iki yaklaşım da, altyapı-üstyapı, ‘uyma’ konusunu formüle etmede ‘sorunlarla’ karşılaşır: yapısalcılık ve araçsalcılık ayrı ayrı ekonomi indirgemecilik ve ideolojik olanın idealist bağımsızlığı yönündeki ikiz tuzağa düşerler.⁶⁵

Medyanın ekonomi politiği konusunda yapılan çalışmaların ve geliştirilen yaklaşımların ampirik verilere dayanmadığı ve sadece spekülasyon yapıldığı yönündeki eleştiriler üzere, Peter Golding ve Graham Murdock, sosyal bilimlerde egemen olan ampirik yaklaşım ile eleştirel anlayışı birleştirerek ekonomi politiği geliştirme yönünde bir adım atmışlardır. Golding ve Murdock, kendi yaklaşımlarını “eleştirel ekonomi politik” olarak tanımlamışlardır.⁶⁶

1.3.1.3 Eleştirel Ekonomi Politik Yaklaşım

1970’ler ve 1980’ler boyunca medyanın ekonomi politiği konusunda çalışmalar yapan bazı araştırmacılar, Golding ve Murdock’u ekonomik indirmecilikle eleştirmişlerdir. Bu durum karşısında ekonomi politiği daha “eleştirel” bir konuma çekmeye çalışan Golding ve Murdock, 1990’ların başında yayınladıkları bir çalışmada “eleştirel” bir ekonomi politiğin ana hatlarını çizmeye çalışmışlardır.⁶⁷

Golding ve Murdock, eleştirel ekonomi politik yaklaşımın, ana akım ekonomi bilimden dört özellik açısından farklılaştığını belirtmektedirler. Bu farklılıklardan ilki bütüncül olmasıdır. İkincisi, tarihseldir. Üçüncüsü, merkezi olarak kapitalist teşebbüs ile devlet müdahalesi arasındaki dengeyle ilgilenir. Sonuncusu ve belki de hepsinden önemlisi, adalet, eşitlik ve kamu yararı gibi temel ahlaki sorunlarla ilgilenebilmek için verimlilik gibi teknik konuların ötesine gider. Bu bağlamda ana akım ekonomi bilimi “ekonomi” yi ayrı bir uzmanlık alanı görürken, eleştirel ekonomi politik,

⁶⁵ Fung, **a.g.e.**, s.35.

⁶⁶ Yaylagül, **Kitle İletişim Kuramları**, s.180.

⁶⁷ Adaklı, **a.g.e.**, s.25

ekonomik örgütlenme ile siyasal, toplumsal ve kültürel yaşam arasındaki etkileşime odaklanmaktadır.⁶⁸

Kaymas, Golding ve Murdock'ın bu açıklamasından hareketle, eleştirel ekonomi politik yaklaşımın çalışma alanlarını üç ana alanda toplanabileceğini ifade eder. Bunlardan ilki, *“kültür endüstrilerinde, ekonomik yapı ve ilişkilerin kamusal kültürüm yayılım alanı ve çeşitliliği”*dir. İkincisi *“medya mülkiyet yapısındaki dönüşüm ve söz konusu dönüşümün, iletişim araçlarının gündelik pratiklerinde yeniden üretilmesi ve sonuçları”*dir. Üçüncüsü ise *“medya politikalarındaki dönüşümün, medya sektörü içerisindeki anlamının sorgulanması ve bu doğrultuda, medyada tekelleşme, mülkiyet yoğunlaşması ve aşırı ticarileşmeyle simgelenen medyanın yapısal koşulları üzerindeki anlamı ile mülkiyet sahiplerinin, medya politikalarının belirlenmesindeki etkileri”*dir.⁶⁹

Erdoğan ve Alemdar ise, iletişimin eleştirel ekonomi politiğin inceleme alanlarını şöyle sıralamaktadır:

- 1- Kitle iletişimi ile ilgili ekonomik ve siyasal biçimlenmeleri,
- 2- Bu biçimlenmelerin ulus içi ve uluslararası ekonomik ve siyasal yapılarla olan ilişkileri,
- 3- Bu biçimlenmelerin tarihsel gelişimi,
- 4- Belli zaman ve yerdeki durumunu,
- 5- Kitle iletişim teknolojileriyle aracılanmış iletişimin üretimini ve üretim ilişkilerini,
- 6- İlişkilerdeki karşılıklı bağlar.⁷⁰

Ekonomi politik yaklaşım, medya konusundaki çalışmalarında medyanın içeriği ve izleyici üzerindeki ideolojik etkileri yeterince dikkate almamakla suçlanmıştır. Golding ve Murdock bu eleştirilere karşı *“eleştirel ekonomi politik”*

⁶⁸ Peter Golding ve Graham Murdock, **a.g.m.**, s.53.

⁶⁹ Kaymas, **a.g.e.**, s.54.

⁷⁰ Erdoğan ve Alemdar, **a.g.e.**, s. 269.

yaklaşımı geliştirmişlerdir. Bunun yanında Graham da ekonomi ve kültür sentezi yaparak ya da materyalist bir kültür ve ideoloji kuramı geliştirerek bu eleştirilere cevap vermiştir. Graham bu kuramı ile medyayı hem kültürel ürünlerin hem de reklamlar aracılığıyla emtiaların üretildiği ve artı değer yaratıldığı bir endüstri olarak tanımlamaktadır.⁷¹

Nicholas Garnham, “Kitle İletişiminin Ekonomi Politikğine Katkı” başlıklı çalışmasında, J. Curran’dan tekeli kapitalizmde kitle medyasının temel özelliklerinden birisinin, siyasi ve ideolojik tahakkümün ekonomi aracılığıyla uygulandığını aktarmaktadır.⁷² Garnham’a göre kitle iletişim ekonomisi politikğini çözümlemek için öncelikle olarak kitle iletişim araçlarını, Althussergil bir yaklaşımla ideolojik devlet aygıtı olarak kavramsallaştırma düşüncesinden uzaklaşmak gerekmektedir.⁷³ Bu bağlamda Garnham, kitle iletişimin ekonomisi politikğinin hangi sorunu analiz etmeye çalıştığı sorusuna şöyle cevap vermemektedir:

“...Devletin İdeolojik Aygıtları (DİA) olarak kitle medyası düşüncesinden uzaklaşarak ilgiyi değiştirmeye çalışır; ve öncelikle hem emtia üretimi ve değişimi vasıtasıyla artı değer yaratıcı olarak doğrudan ekonomik rolü ve hem de reklamlar vasıtasıyla emtia üretiminin diğer sektörlerinde artı değer yaratmadaki dolaylı rolü ile medya kuruluşlarını ekonomik varlıklar olarak görür.”⁷⁴

Golding ve Murdock’a göre, iletişimin eleştirel ekonomisi politikği için dört tarihsel sürecin incelenmesi gerekmektedir: Bunlardan ilki *medyanın gelişmesi*’dir. İkincisi, *şirket menzilin genişlemesi*’dir. Üçüncüsü, *metalaştırma*’dır. Dördüncüsü ise *devlet ve hükümet müdahalesinin değişen rolü* ‘dür.’⁷⁵

⁷¹ Yaylagül ve Dağtaş, **a.g.m.**, s.336-337.

⁷² Nicholas Garnham, “Kitle İletişiminin Ekonomi Politikğine Katkı” Çev. Levent Yaylagül, **Kitle İletişiminin Ekonomi Politikği**, içinde s.173-185, Der. Levent Yaylagül, Ankara, Dalbaz Yayıncılık, 2006, s.180.

⁷³ Adaklı, **a.g.e.**, s.28

⁷⁴ Garnham, **a.g.m.**, s.179.

⁷⁵ Gülseren Adaklı, “Yayıncılık Alanında Mülkiyet ve Kontrol” **Medya Politikaları**, içinde s.93-144, Der. D. Beybin Kejanlıoğlu vd., Ankara, İmge Kitabevi, 2001, s.152.

Adaklı, Thompson'dan yaptığı alıntıda ilk süreç olan *medyanın gelişmesini*, “*simgesel formların aktarılmasının, medya endüstrilerinin teknik ve kuramsal aygıtlarla dolayımın hale geldiği süreç*” olarak aktarmaktadır.⁷⁶

İkinci süreç olan *Şirket menziline genişlemesi* ile “*izleyici kitlelerini ticari bir meta haline getirerek, izleyici üretiminin gerçekleşmesi ve bunun reklamcılara satılması*” anlatılmaktadır.⁷⁷ Son 20 yılda hızlı bir şekilde yoğunlaşan iletişim endüstrisi farklı iletişim mecralarının yanı sıra, farklı sektörleri de bünyesine katmakta ve böylece kültürel alana müdahale biçimlerinde çeşitlilik oluşturmaktadır. Schiller, bu çeşitliliği iki açıdan ele alır. Bunlardan ilki, gazeteler, dergiler, televizyon, film, müzik ve eğlence mekanları gibi üretici olunan sektörlerde genişlemedir. İkincisi ise, reklamcı ve sponsor rolleri vasıtasıyla genişlemedir.⁷⁸

Golding ve Murdock, incelenmesi gereken üçüncü tarihsel sürecin *metalaşma* olduğunu belirtmektedirler. Kültürün giderek dikey ve yatay bir şekilde daha fazla bütünleşen endüstriyel medya organizasyonları aracılığıyla metalaştırıldığı günümüzde, metalaştırmanın yeni biçimlerini incelemek önemlidir.⁷⁹

İletişim ekonomi politiği çalışmalarının en önemli sorunsallarından biri de ‘metalaşma’dır. Bu nedenle, iletişim alanında yapılan eleştirel ekonomi politik çalışmaların temel kavramlarından biri de ‘meta’ kavramıdır. Kültür endüstrisi tarafından üretilen temel metanın ne olduğu sorusu iletişim alanındaki farklı yaklaşımlar ve kuramcılar tarafından farklı biçimlerde yanıtlanmıştır.⁸⁰ Bu bağlamda da medya endüstrisinin ürettiği metalar, farklı çalışmacılar tarafından farklı bakış açılarıyla ele alınmıştır.

⁷⁶ Adaklı, **Türkiye’de Medya Endüstrisi**, s.29.

⁷⁷ Tolga Yazıcı, “**Medya Mülkiyetine İlişkin Düzenlemeler ve Dünyadaki Örnekler Bağlamında Türkiye İçin Bir Medya Mülkiyeti Önerisi**”, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2013, s.30.

⁷⁸ Adaklı, **Türkiye’de Medya Endüstrisi**, s.29.

⁷⁹ A.e., s.30.

⁸⁰ Erdal Dağtaş ve Mehmet Emir Yıldız, “Türkiye’de ‘İzleyicinin Metalaşması’: Televizyon Dizilerinin Sosyal Reyting Ölçümlerinin Eleştirel Ekonomi Politik Çözümlemesi”, **Yeditepe Üniversitesi Küresel İletişim Dergisi**, Sayı: 10, Cilt: 5, 2015, s.120-142.

Vincent Mosco, iletişimin kendisinin, diğer tüm metalar gibi artı değer üretme yeteneğine ek olarak bilincin biçimlenmesine simge ve imajlar aracılığıyla katkı sunduğu için özel ve güçlü bir meta olarak ele alınması gerektiğini belirtmiştir.⁸¹

Dallas Smythe ise, temel metanın içerikler yoluyla üretilen izleyicilerin olduğunu ileri sürmüştür.⁸² Smythe göre, kapitalist toplumlarda kitle iletişim araçlarının temel işlevi izleyicilere ideolojik paketler satmak değil, izleyicilerin kendisini reklam verenlere satmaktır.⁸³ Bu tespitten hareketle ticari yayıncılık ekonomisi, reklam geliri karşılığında izleyicilerin reklam verenlere satılması çerçevesinde dönmektedir.⁸⁴

Garnham, Smythe'nin bu yaklaşımını çelişki düşüncesinin eksikliği, doğrudan değiş tokuş edilen kültürel malların işlevleri, devletin bu süreçteki rolü, reklam sermayesinin kendisinin işlevlerini⁸⁵ ve belki en önemlisi kitle iletişim araçlarının izleyici üretim sürecinin, sınıf ve sınıf mücadeleleriyle ilişkisinin hesaba⁸⁶ katılmamasından dolayı eleştirilmiştir.

Golding ve Murdock göre, iletişimin eleştirel ekonomi politiği için incelenmesi gereken son tarihsel süreç ise *devlet ve hükümet müdahalesinin değişen rolüdür*. Bu süreç ile 1980'li yıllarda uygulanmaya konan neo-liberal politikalar sonucunda devletin kamu yatırımları alanında çekilmesi anlatılmaktadır. Bu süreçte uygulanan politikalar gereği 'kuralların kaldırılması' siyasasına bağlı olarak televizyon yayıncılığında kamu tekeli sona ermiştir. Yine aynı dönemde yaşanan diğer bir gelişme ise, devletin yayıncılık alanında müdahalesinin sınırlandırılması olmuştur.⁸⁷

⁸¹ Adaklı, **Türkiye'de Medya Endüstrisi**, s.30.

⁸² Dağtaş ve Yıldız, **a.g.m.**, s.121.

⁸³ Yaylagül, **Kitle İletişim Kuramları**, s.167.

⁸⁴ Dağtaş ve Yıldız, **a.g.m.**, s.121

⁸⁵ Yaylagül, **Kitle İletişim Kuramları**, s.167.

⁸⁶ Adaklı, **Türkiye'de Medya Endüstrisi**, s.31.

⁸⁷ **A.e.**

Murdock ve Golding, 1973 yılında Socialist Register’a yazdıkları bir makale ile ekonomi politik yaklaşımın İngiltere’de medya çalışmalarına çok erken bir uygulanmasını gerçekleştirirler. Onlara göre, kitle iletişiminin ekonomi politiği, ilk olarak medyanın emtialar üreten ve dağıtan endüstriyel ve ticari kuruluşlar olduğunun kabul edilmesiyle başlar. Farklı medya sektörleri, şirket kontrolü aracılığıyla birbirlerine bağlı oldukları için yalıtılmış bir şekilde ele alınamazlar. Bu kuruluşların faaliyetleri ancak geniş ekonomik ilişkiler bağlamında incelenmelidir. Bunun yanında ekonomi politik analiz, ekonomik ve siyasi yapılar ile ilgili düşüncelerin yayılmasında medyanın ideolojik işlevlerini de kapsamaktadır. Yani medyanın ekonomi politiği, yalnızca emtiaların üretimi ve dağıtımını üzerine odaklanmamakta aynı zamanda bu emtiaların özel doğasına ve onların yerine getirdiği ideolojik işlevlerin de incelemelidir.⁸⁸

Kitle iletişim araçlarına yönelik çalışmalarda ekonomi politik yaklaşım “eleştirel” bir tutum sergiler. Yaklaşımın ilgi alanı medyanın sahipliği ve kontrolü ile sınırlandırılmaz. Geniş bir bakış açısıyla ekonomi politik yaklaşım, medya kuruluşların sahipliği ve kontrollüğünün yanı sıra medya endüstrisini daha geniş çerçevede analiz eder. Böylece medya endüstrilerinin farklı sektörlerdeki endüstrilerle ekonomik ve siyasal ilişkilerini ele alır.

Laylagül, eleştirel ekonomi politik yaklaşım dünyanın işleyiş biçimini sorgulayarak pek çok yanlış kabullerin ve mitlerin üzerindeki örtüyü kaldırdığını, böylece gerçekleri ortaya çıkardığını belirtir. Yaklaşımın olumsuz ve yıkıcı olmadığını tam tersi özgürleştirici olduğunu ifade eder. Laylagül’e göre yaklaşımın amacı, insanlara iktidarlar tarafından nasıl yönlendirildiği göstermek ve onları aydınlatmaktır. Bu anlayış, küreselleşme, mülkiyet yapısında yoğunlama gibi geniş kapsamlı konuları ele alır.⁸⁹

Mosco, eleştirel ekonomi politik yaklaşımın özelliklerini bütüncül olması, tarihsellik ve değişim doğrultusunda öneriler geliştirmesi olarak sıralamaktadır.

⁸⁸ Barret, **a.g.m.**, s.2.

⁸⁹ Yaylagül, **Kitle İletişim Kuramları**, s.159.

Yaklaşımın bütünselliği, ekonomik örgütlenme yapısını, toplumun siyasal ve kültürel yaşamıyla etkileşim içerisinde ele almasından kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda mülkiyetin ve üretimin örgütlenme şeklinin incelenmesi önem kazanmaktadır. Maddi ve sembolik kaynakların dağılımındaki eşitsizliklerin iletişimsel eylemleri ne şekilde etkilediği üzerinde durulmaktadır. Toplumdaki ekonomik örgütlenmesiyle üstyapı yani hukuksal, politik, zihinsel ve kültürel süreçler arasındaki ilişkide önceliğini ekonomik örgütlenmeye vermektedir. Yaklaşımın tarihselliği ise, ekonomik örgütlenme ile egemenlik ilişkileri arasındaki bağın, iletişimsel boyutlarının tarihsel süreç içerisindeki değişimini incelemesinden kaynaklanmaktadır. Değişim konusunda önerilerde bulunur. Buna örnek olarak, belli türden bilgi, beceri ve tutumlar bireylere ödülleri olarak geri dönebiliyorsa, bu ödülleri her bireyin yararlanması gerekmektedir. Böyle bir durumda piyasalar eşit olarak dağıtım yapmıyorsa, devletin iletişim politikalarını oluştururken bu durumu göz önüne alması gerekebilir.⁹⁰

Kitle iletişimi olarak adlandırılan mesajların ve imajların kitlesel üretim ve dağıtımını gazete, dergi, sinema, radyo, televizyon, kablolu yayın şirketleri, yayınevi, TV yapım şirketleri ve plak şirketleri gibi büyük kuruluşlar tarafından gerçekleştirilir. Tüm bu şirketler diğer kuruluşlar gibi kapitalist piyasa koşullarının ve yasal sınırların oluşturduğu çerçevede mal ve hizmet üretimi ile bunların satışı ve dağıtımını ile uğraşırlar.⁹¹

Kapitalist toplumlarda kitle iletişim araçları ticari kuruluşlar olarak örgütlenmiştir. Bu nedenle medya kuruluşları ile diğer sektörler arasında amaç açısından farklılık yoktur. Her ikisi de ürettiği malları satarak en çok kar ve geliri elde etmeyi amaçlamaktadır. Bu nedenle öncelikleri sektörde varlığını sürdürmek ve giderek büyüktür. Bunun gerçekleşmesi için piyasada oluşan rekabet sürecinde önde olmak gerekmektedir. Bu bağlamda kapitalist toplumlarda medya kuruluşları ekonomik gücü olan bir sınıfın elinde toplanmıştır. Kapitalist sermayedarların

⁹⁰ Haluk Geray, “İktisat ve İletişim İlişkisi Üzerine” **İletişim Ağlarının Ekonomisi: Telekomünikasyon, Kitle İletişimi, Yazılım ve İnternet**, içinde s.9-34, Der. Fundan Başaran ve Haluk Geray, Ankara, Siyasal Kitabevi, 2005, s.31.

⁹¹ Yaylagül, **Kapitalizm ve Kitle İletişimi**, s.7

mülkiyetinde bulunan medya kuruluşlarının ürettiği ürünler diğer sektörlerin üretiminden farklı olarak değerlendirilmelidir. Buna bağlı olarak medya kuruluşların üretimi üzerinde eleştirel bir yaklaşım söz konusudur.

Kitle iletişim bilgi üretimi ve dağıtımı gerçekleştiril. Bilgi ise doğrudan insanların bilinçlerine etki eder. Kitle iletişim araçlarıyla üretilen ve insanlara sunulan bilgi, onların beyinlerine ve zihinsel süreçlerine işlenir. Onların bilinçlerini biçimlendirerek, birikimlerine eklenir. Böylece yaşam deneyim alanları oluşturarak algıları yönlendirir. Bu süreçte duyuşsal ve ruhsal davranışlara etki eder.⁹²

Kapitalist pazar ekonomisinin ve siyasal bir otoritenin sınırlandırdığı bir ortamda faaliyet gösteren, medya ve kültür endüstrilerinin üretimleri olan kültürel ürünler ve içerikler birer emtiadır. Bu kültürel ürünler ve içeriklerin üretimi, dağıtımı ve tüketimi egemen üretim yapısının kurallarına bağlıdır. Bu emtialar diğer emtialarından farklı olarak ideolojik bir işleve de sahiptir. Bunlar egemen toplumsal yapı ve iktidar ilişkilerinin meşrulaştırılması ve pekiştirilmesine katkı sağlar. Ayrıca yeniden üretim fonksiyonunu da yerine getirir.⁹³

Tüm bu nedenlere bağlı olarak medyayı sadece bilgi üretim ve dağıtımı aracı olarak görmek, onun kapitalist sistemin kurallarına göre faaliyet gösteren ve bu sistemi meşrulaştırıcı bir araç görevi gördüğü gerçeğini gizler.

Kapitalist toplumlarda medya, içinde bulunduğu ekonomik ve politik yapının ürünü olmanın yanı sıra, ekonomik ve politik işleve sahip endüstriyel bir kurumdur. Yani medya sadece bilgi üretim aracı değil aynı zamanda kapitalizmin mantığı ve kurallarına göre işleyen bir ticari işletme durumdadır.⁹⁴

Çağdaş kapitalist toplumlarda medyanın mülkiyeti büyük holdinglere aittir. Bu holdinglerin diğer büyük şirketler ile mali ilişkileri vardır. 1980'lerden itibaren

⁹² Güngör, **a.g.e.**, s.120.

⁹³ Yaylagül, **Kitle İletişim Kuramları**, s.143-144.

⁹⁴ Selda Bulut, **Sermayenin Medyası Medyanın Sermayesi: Ekonomi Politik Yaklaşımlar**, s.7.

medya mülkiyetinde yoğunlaşma yaşanmış ve medya şirketleri tekeli kapitalistlerin eline geçmiştir. Büyük medyaya sahip olan gruplar medya içeriklerini diğer sermaye gruplarıyla aralarındaki çıkar ilişkisini göz önünde bulundurarak oluştururlar.⁹⁵

“Medya önemli bir endüstri konumundadır. Pazarın kontrolü yoğunlaşmıştır. Küçük sermaye gruplarının bu alana yatırım yapması ve pazar payı elde etme imkânları neredeyse hiç yoktur. Medya, endüstri ve ticaretin işlerlik kazanması için hayati bir öneme sahiptir. Medya, bankacılık, sigorta, turizm, gıda, otomotiv, elektronik eşya vb. pek çok sektör ortak bir mülkiyet yapısı içinde bir araya gelmektedir. Medya ve diğer sektörler arasında karmaşık bir yönetim ve işleyiş ilişkisi vardır. Örneğin bir banka belli bir medya kuruluşunun belli bir orandaki hissesine sahip olabilir, ona mali destek sağlayabilir veya bir medya patronu aynı zamanda banka, otomotiv veya gıda sektöründe şirket sahibi olabilir. Böyle durumlarda medya genel ekonomiye bağlanmış olur.”⁹⁶

Özet olarak bu çalışmayı da şekillendiren eleştirel ekonomi politik yaklaşım, iletişim süreçlerinde temel güdü sayılan ekonomik ilişkilerin ortaya konulması, medya alanındaki mülkiyet ilişkileri ve pazarın kontrolü gibi sorular üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Türkiye’de 1980’li yıllarda medyanın mülkiyet yapısında ciddi değişimler yaşanmaya başlamış ve bu süreç hızlı bir şekilde seyir ederek Türk medyasının sahiplik yapısı yeniden şekillenmiştir. Ortaya çıkan tabloda Türkiye’de medya belli başlı bazı grupların kontrolüne geçmiştir. Söz konusu gruplar diğer iş alanlarındaki yatırımlarına da devam etmektedir.

1980’li yıllarda Türkiye’de yaşanan gelişmeler sonrası medya alanında ciddi dönüşümler yaşanmış, aileden gazeteci olan geleneksel medya sahipliğinin yerini medya sektörü dışından gelen işadamları almaya başlamıştır. Ortaya çıkan bu yeni medya sahipliği bağlamında şirketlerin hukuki sahipleri, ücretli çalışanlar ve medyanın yeniden organize edilmesinde önemli bir rol üstlenen profesyonel yöneticiler arasındaki çok yönlü ilişkilerin incelenmesi de medyanın ekonomi politik analizi için bir alt başlık oluşturmaktadır.⁹⁷

⁹⁵ Levent Yaylagül, “Kapitalizm, Medya, Popüler Kültür ve İdeoloji”, **Kitle İletişimin Ekonomi Politikası**, s.293.

⁹⁶ Laylagül, **Kapitalizm, Medya,...**, s.293.

⁹⁷ Adaklı, **Türkiye’de Medya Endüstrisi**, s.32.

İKİNCİ BÖLÜM

YENİ DÜNYA DÜZENİ, YENİ SAĞ POLİTİKALAR VE NEO-LİBERALİZM EKSENİNDE TÜRK MEDYASININ DÖNÜŞÜMÜ

Çalışmanın bu bölümünde iki ana konu ele alınmıştır. Birinci konuda, dünyada ve Türkiye’de aynı zamanlarda meydana gelen ekonomik ve siyasal dönüşüm irdelenerek, Yeni Dünya Düzeni ve Yeni Sağ Politikalar ele alınmıştır. Bu bağlamda, dünyada ve Türkiye refah devlet anlayışının terk edilmesi ile neoliberal politikaların hayata geçirilmesi irdelenmiştir.

Bölümde ele alınan ikinci konuda ise, Yeni Dünya Düzeni ve Yeni Sağ Politikaların anahtar kavramı olan neoliberalizmin, Türkiye’deki medya sektöründe yarattığı dönüşüm ele alınmıştır.

Türkiye’nin 1980 sonrasında yaşadığı siyasal, toplumsal ve ekonomik değişim şüphesiz Türk basınına da etkileyerek yeni bir dönüşüm sürecine sokmuştur. Bu dönüşüm sürecinde, ülkenin iç dinamiklerinin yanında tüm dünyada etkili olan yeni kapitalist düzenin de etkisi olmuştur.

Kapitalizm, 1970’lerde geçirdiği kriz sonrası küresel çapta bir yapılanma geçirmiş, bu yapılanma ekonomik, siyasal, toplumsal ve kültürel alanlarda köklü değişimlere yol açmıştır. Bu dönemde tüm dünyada yükselişe geçen neoliberal politikalar sonucu, devlet kamusal hizmetlerden geri çekilmiştir. 1980’lerden itibaren devletin hareket alanı daraltılmış, serbest piyasa, özelleştirme ve devletin belli alanlarda müdahalesinin azaltılması gibi politikalar, bu dönemde toplumsal yaşamın belirleyicisi olarak ön plana çıkmıştır.

Türk basınının yaşadığı dönüşümü kavramak için öncelikle Türkiye’nin 1980’li yıllarda yaşadığı siyasal, ekonomik ve sosyal değişimlere değinmek gerekmektedir.

Bunun temel nedeni Türkiye’de 1980 sonrası uygulanmaya konulan neoliberal politikaların basın sektöründe de önemli sonuçları ortaya çıkarmış olmasıdır. Bu dönemde basının mülkiyet yapısında değişimler yaşanmıştır. Bu değişimler sonucu basının sahiplik yapısı değişerek aile şirketlerinin yerini sermaye şirketleri almaya başlamıştır. Bir taraftan basın dışı faaliyetleri bulunan işadamları basın sektörüne girmeye başlarken, diğer taraftan da mevcut basın sahipleri basın dışı sektörlere ilgi göstermeye başlamıştır. Bu ilginin en önemli nedenlerinden biri de, doğrudan kar sağlamak yerine, basın dışı faaliyet gösteren şirketlerine menfaat sağlama amacı olmuştur.

Özet olarak, bu bölümde Yeni Dünya Düzeni ve Yeni Sağ Politikalar ekseninde Türk basının yaşadığı değişim süreci ele alınacak ve “*basın sektöründen, medya endüstrisine*” geçiş süreci irdelenecektir. Konunun daha iyi anlaşılması için bu dönüşüm sürecinin birer parçası kabul edilen ve Türkiye’de yaşamsal alana etkileri olmuş *Neo-liberal Ekonomi Politikalar, 24 Ocak Kararları, 12 Eylül 1980 Askeri Müdahalesi, 1982 Anayasasının kabulü ve 1983 genel seçimleri* irdelenecektir. Bu bağlamda “basından, medyaya geçiş” süreci genel hatlarıyla çizilmiş olacaktır.

2.1 YENİ DÜNYA DÜZENİ VE YENİ SAĞ POLİTİKALAR

Dünya 21. yüzyılın eşiğinde, temelleri 1960’lı yıllarda atılan, etkileri 1980’li yıllarda gözlenen, sonuçları ise daha sonraki yıllara sarkan önemli gelişmelere sahne olmuştur. 1980’li yılların sonlarına doğru Sovyetler Birliği ve Doğu Bloku’nda reel sosyalizmin çöküşü, bir sistemin çözülmesinden öte daha büyük bir dönüşüme yol açmıştır. Soğuk savaş döneminin iki kutuplu dengesini sonlandıran bu dönüşüm süreci, “Yeni Dünya Düzeni” adı altında kendi dinamiklerini ortaya çıkartmıştır.¹

1970’li yılların sonları ile 1980’li yılların başları, gerek dünyada gerekse Türkiye’de ortaya çıkan gelişmeler açısından dikkat çekici bir niteliğe sahiptir. Mayıs 1968’de, Paris’te yaşanan öğrenci olayları ve hemen ardından Batı Avrupa ile

¹ Nejdet Atabek, Erdal Dağtaş, **Kamuoyu ve İletişim**, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 1998, s.30.

Ameri Birleşik Devleti'nde görülen sistem karşıtı özgürleşme ve yeni bir dünya düzeni kurma yönündeki talepler, batı tarzı geleneksel kapitalist düşünce, algılama ve yaşam görüşünün dünyada yeniden sorgulanması sonucunu ortaya çıkarmıştır. Yine bu dönemde tüm hızıyla devam eden “Soğuk Savaş” yanında, iki kutuplu dünyanın keskin ve kesin çizgilerle birbirlerinden ayrılması da söz konusudur. Batılı liberal-kapitalist düşüncenin lideri konumundaki ABD bu dönemde yaşanan gelişmeler açısından gerek askeri gerekse politik açıdan tüm dünyada sıkıntılı bir dönemin içinde yer almaktaydı.²

Doğu Bloku'nun dağılması, Batı dünyasında refah devlet anlayışının terk edilmesi, devletin hareket alanının daraltılması ve yeni iletişim teknolojilerinin önemli gelişmeler kaydetmesi tüm dünyada küreselleşme sürecinin yansımaları olarak kabul edilmiştir. 1980'den itibaren hız kazanan küreselleşme karşısında, sağ ve sol politikalar yeniden yorumlanmıştır.³

Sözü edilen dönemde “yeni toplumsal hareketler” ortaya çıkmış ardından kamusal alanın direncini kırarak etkinliklerde bulunmaya başlamıştır. Aynı dönemde 2. Dünya Savaşı sonrası uygulamaya konulan ve “refah devleti” olarak adlandırılan anlayış sert bir şekilde eleştirilmiştir. Bu durum “Yeni Sağ” ideolojinin şekillenmesine zemin hazırlamıştır.⁴ 1979'da İngiltere'de Margaret Thatcher, 1980'de ise ABD'de Ronald Reagan hükümetleri söz konusu yeni sağ politikaların savunucu ve temsilcisi olarak iktidara gelmiştir.

1970'lerin sonları ile 1980'li yıllarda Margaret Thatcher ve Ronald Reagan hükümetleri ‘Yeni Sağ’a paralel bir yönetim politikası izlemişlerdir. Reagan ve Thatcher bürokratik devlet kurumlarının çoğalması nedeniyle bireysel özgürlüğün azaldığını ısrarla vurgulamışlardır. Ayrıca kolektif iyiliğin, sektörel hedeflerini en düşük düzeyde devlet müdahaleleriyle gerçekleştirmeye çalışan özel bireyler eliyle

² Murat Özgen, **1980 Sonrası Türk Medyasında Gelişmeler ve Magazinleşme Olgusu**, (Basılı Bildiri), 2. Uluslararası İletişim Sempozyumu 17-19 Mart 2004, İletişim Fakültesi Yayınları, Cilt 1, İstanbul, s.466.

³ Erdal Dağtaş, **Türkiye’de Magazin Basını**, Ankara, Ütopya Yayınevi, 2006, s.27.

⁴ Atabek ve Dağtaş, **a.g.e.**, s.30.

gerçekleşebileceğini söyleyen klasik liberal doktrine bağlılıklarını ortaya koymuşlardır. Pazara olan bu bağımlılık, beraberinde düşünce, iş, ticaret ve aile hayatının gelişebileceği emniyetli bir ortam oluşturabilmek için güçlü bir devlet ihtiyacını gündeme getirmiştir.⁵

Güçlü devlet, yeni sağ projenin önemli bir unsurudur. Çünkü sendikal hareketler ve emekçi kesimlerden gelen talepler karşısında “kararlı” ve iktisadi alandaki müdahaleleri için “sınıf niteliği olmayan” bir devlete ihtiyaç vardır.⁶

Yeni sağın temel kaynağı liberalizmdir. Yeni sağ, neo-liberalizm, neo-muhafazakarlık ve kamusal seçim kuramı⁷ olarak üç kaynaktan beslenir. Liberal düşünceler kamusal seçim kuramıyla pekiştirilir ve bazı muhafazakâr söylemler ile desteklenir.⁸

Yeni sağ, ekonomik bağlamını yeni liberalizmin, siyasi bağlamını ise muhafazakarlığın oluşturduğu 1980 sonrasının hegemonik, politik ve ideolojik çerçevesine işaret etmektedir. Bu çerçevenin oluşması ve hegemonik hale gelmesinde refah devleti krizinin belirleyiciliği söz konusudur.⁹ Söz konusu dönemde yaşanan kriz, refah devletinin veya ithal ikameciliğin krizi olarak somutlaşan bir hegemonya krizidir.¹⁰

⁵ Dağtaş, a.g.e., s.29-30.

⁶ Aylin Topal, **Küreselleşme Sürecindeki Türkiye’yi Anlamaya Yarayan Bir Anahtar: Yeni Sağ**, Praksis Dergisi, Sayı: 7, Yaz 2002, s.67.

⁷ Kamusal seçim kuramı ya da kamu tercihi teorisi kısaca politika biliminin ekonomik analizi olarak tanımlanabilir. Kamu tercihi, politik süreç içerisinde alınan karar ve uygulamaları iktisat biliminin kullandığı araç, metot ve varsayımlara göre açıklayan bir disiplindir. Diğer bir ifadeyle, Kamu Tercihi, siyaset biliminin temel konularını iktisat biliminin araçları ve teknikleri yardımıyla analiz etmektedir. (Bkz. Coşkun Can Aktan, **Çağdaş Liberal Düşüncede Politik İktisat**, Ankara, Doğuş Matbaası, 1993, s. 131.)

⁸ Oğuz Yılmaz, “Yeni Sağ ve Devletin Değişimi”, (Çevrimiçi), <https://oguzyilmaz90.files.wordpress.com/2012/01/yeni-sac49f-ve-devletin-dec49fic59fimi.pdf>, 21 Mayıs 2017.

⁹ Dursun, a.g.e., s.108.

¹⁰ Topal, a.g.m., s.64.

Liberalizmin siyasal arenaya yansımada ABD’de Ronald Reagan’ın İngiltere’de ise Margaret Thatcher’in önemli katkıları olmuştur. Bu iki liderin ülkelerinde uyguladıkları liberal ekonomi politikalarının temel unsurlarını şunlardır:

1. Kamu harcamalarının azaltılması,
2. Denk bir bütçe politikası izlenmesi,
3. Vergi oranlarının indirilmesi ve tarafsız bir vergi politikası uygulaması,
4. İstikrarlı bir para politikası uygulanması,
5. Özelleştirme,
6. Yasal-kurumsal serbestleşme (Deregölasyon)¹¹

Reagan ve Thatcher’in uygulamaların diğerk ülkelere yayılmasında beş önemli unsur vardır: Bunlardan ilki, Yeni Sağ ekonomik uygulamaların akademik ve ekonomik açıdan güvenilirliğinin olmasıdır. İkinci unsur, bu uygulamalara sağlanan kurumsal desteklerdir. Üçüncüsü, medya tarafından bu politikaların benimsenmesi ve yayınlanmasıdır. Dördüncü unsur, bu uygulamaların çoğu zaman siyasal destek görmesidir. Beşinci unsur ise, toplumun seçim tercihlerinden hareketle bu politikaların kabul edilebilirliğinin kanıtlanmasıdır. Bu beş unsur, Yeni Sağ’ın küreselleşme furyasıyla birlikte diğerk devletlerde etki alanı bulmasına imkan sağlamıştır. Ayrıca, Reagan ve Thatcher’in devlet yönetimi ve krizlere karşı sergiledikleri tutumlar nedeniyle ideolojik ruh ikizleri olduğuna dair tarihsel bir görüş birliğinden de söz edilmektedir. Reagan ve Thatcher ayrılmaz politik müttetikler olarak görölmektedirler.¹²

Sonuç olarak yeni sağ olgusu, serbest piyasa, ekonomik bütün olarak toplum, faaliyet alanı daraltılan fakat otoriter bir yapıya bürünen devlet, ekonomik ve yapısal dönüşüm gibi anahtar kavramlar ile özetlenebilir.¹³

Yeni sağ, yeni bir dünya düzeni arayışının başlangıç noktası olarak ortaya çıkmıştır. 1970’li yıllarda müdahaleci kapitalizmin yaşadığı sorunlar ve merkezden planlı sosyalist ekonomilerin iflasın eşiğine gelmesi; özgür girişim, özgür düşünce ve

¹¹ Coşkun Can Aktan, **Gerçek Liberalizm Nedir?**, İzmir, T Yayınları, 1994, s.115-116.

¹² Bülent Şener ve Çağrı D. Çolak, **Türkiye’de Yeni Sağ’ın Kamu Yönetimi Anlayışı: Turgut Özal ve ANAP**, Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl: 3, Sayı: 18, Aralık 2015, s.401.

¹³ Yılmaz, **a.g.e.**, s.1.

demokrasiye dayalı yeni bir dünya düzenini zorunlu hale getirmiştir. Yeni sağın önerdiği ekonomi politikaları gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere kısa zamanda yansımıştır. Sovyet Rusya ve Doğu Bloku ülkeleri art arda komünizm ve sosyalizmden koparak liberalizme geçmişlerdir.¹⁴ Yaşanan bu gelişmeler şüphesiz Türkiye'yi de etkilemiş ve yeni sağ politikaların Türkiye'de de uygulanmasına zemin hazırlamıştır.

2.2 TÜRKİYE'DE YENİ SAĞ VE NEO-LİBERALİZM

Neo-liberalizm merkez kapitalist ülkelerin 1970'lerin başından itibaren girdikleri ekonomik bunalımına çare olarak tasarladıkları ve 1970'li yılların sonları ile 1980'li yılların başından itibaren önce İngiltere'de Margaret Thatcher, daha sonra ABD'de Ronald Reagan öncülüğünde hayata geçirilen politikalara rehberlik eden siyasal ideolojidir.¹⁵

Neo-liberalizmin temel amacı, devlet müdahalesinin asgari düzeyde tutulduğu bir toplumda kendi kendine işleyerek ve kendi özgü kurallarıyla varlığını sürdüren piyasa mekanizmasını oluşturmaktır. Devlet müdahalesinin asgari düzeyde tutulması düşüncesi, yalnızca piyasa mekanizması ile sınırlandırılmamalıdır. Toplumsal sistemde de devlet müdahalesi pek az istenen bir durumdur. Devlet müdahalesinin olmadığı bir toplumsal sistemde bireylerin özgürlüğü artacaktır.¹⁶

Türkiye'de yeni sağ ideoloji hemen hemen Batı ile aynı zamanda ortaya çıkmıştır. Turgut Özal tarafından hazırlanan ve 24 Ocak 1980 tarihinde uygulamaya konulan radikal ekonomik kararlar, Türkiye'de yeni sağ ideolojinin ilk belirtileri olmuştur. Söz konusu kararların uygulanabilmesi ve siyasal alanda destek görmesi 12 Eylül 1980 askeri müdahalesi ile mümkün olmuştur. Askeri müdahale sonrası getirilen 1982 Anayasası ile yeni sağ ideolojinin pekiştirilmesi sağlanmıştır.

¹⁴ Aktan, **a.g.e.**, s.116.

¹⁵ Ahmet Yılmaz, **Neo-Liberal Dönüşüm Sürecinde Türkiye'de Devlet Toplum İlişkileri, Toplumsal Sınıf Merkezli Bir Yaklaşım**, Marmara Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt: XX, Sayı:1, 2005, s. 123.

¹⁶ Senem Kurt, **Hayek'in Özgürlük ve Adalet Teorisi**, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 3, 2006, s. 200.

Daha öncede belirtildiği gibi yeni sağ politikaların en önemli temsilcileri 1979'da İngiltere'de, 1980'de ise ABD'de iktidara gelen Margaret Thatcher ve Ronald Reagan olmuştur. Thatcher ve Reagan'ın uygulamaya koyduğu yeni sağ politikalar, Thatcherizm ve Reaganizm adıyla anılmıştır.

Türkiye'de yeni sağ politikaların uygulanmasındaki temsilci, Reagan ve Thatcher kadar ilgi çekmemekle beraber, benzer bir popülerliği yaşayan Turgut Özal olmuştur.¹⁷ Turgut Özal, gerek 24 Ocak 1980 kararlarının alınmasında gerekse takip eden yıllarda uygulamaya konulan temel iktisat politikalarında önemli bir etki ve role sahip olmuştur.¹⁸ 12 Eylül 1980 askeri müdahalesi sonrasında kurulan hükümette Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı olarak görev yapan Özal, Türkiye'de yeni sağ politikaların temsilcisi olarak kabul edilmiştir.

Aktan, Turgut Özal'ın 1980'li yıllarda Türkiye'de uyguladığı iktisat politikaları ile Reagan ve Thatcher hükümetlerinin ABD ve İngiltere'de uyguladığı politikaların benzerlik gösterdiğini belirtmektedir. Bu bağlamda, ABD'de Reaganizm İngiltere'de ise Thatcherizm olarak adlandırılan uygulamaların, Türkiye'de Özalizm olarak adlandırması gerektiği vurgulamaktadır. Aktan, Özal dönemin Özalizm olarak adlandırılmasının nedenlerini ise şöyle sıralamaktadır:¹⁹

- ❖ İlk olarak 24 Ocak 1980 Kararlarının alınmasında ve uygulanmasında dönemin Demirel Hükümetinde Başbakan Yardımcısı olarak görev yapan Turgut Özal'ın önemli rolü olmuştur.
- ❖ İkinci olarak, 12 Eylül 1980 ihtilalinden sonra kurulan askeri hükümette Özal, Ekonomiden Sorumlu Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı olarak görev yapmıştır.
- ❖ Askeri ihtilalden sonra demokrasiye geçiş sürecinde yapılan ilk genel seçimleri kazanan Anavatan Partisi'nin kurucusu ve Genel Başkanı Turgut Özal'dır.
- ❖ Turgut Özal 1984-1989 yılları arasında Başbakan olarak görev yapmıştır.
- ❖ 1989 yılından sonra Özal, Cumhurbaşkanı olarak görev yapmıştır. Özal'ın bu yıllar içerisinde Anavatan Partisi üzerinde fiili gücü ve yetkisi devam etmiştir.

¹⁷ Dağtaş, **a.g.e.**, s.66.

¹⁸ Aktan, **a.g.e.**, s. 116.

¹⁹ Aktan, **Gerçek Liberalizm Nedir**, s.122-123.

Bu dönemde bir tür emanetçi Başbakanlık fiiliyatta geçerli olmuş, kararların alınmasında ve uygulanmasında Özal perde arkasında ve hatta perde önünde olmuştur.

Dünya ekonomisinin sarsılmaya başladığı 1970’li yıllarda merkez ülkelerin yaşadığı kriz Türkiye’yi de etkilemiştir. 1973 yılının sonlarına doğru yaşanan birinci petrol krizi, dış borç ödemelerinde problemler yaratmış, bu durum Türkiye’nin de içinde bulunduğu gelişmekte olan ülkelere kapitalizmin yeniden yapılanması ihtiyacını gerekli kılmıştır.

“İthalatı ve sermaye girişini kolaylaştıran kararların ardından, 1977 yılında zirveye ulaşan borçlar nedeniyle krize giren Türkiye’de; Haziran 1979’da gerçekleştirilen kur ayarlamaları ve IMF ile varılan anlaşma sonucunda kısa vadeli bir rahatlama yaşanabilmiştir. Ancak 1979-1980 yıllarında ortaya çıkan ikinci petrol krizi, Türkiye’nin ihraç ettiği tarım ürünlerine ilişkin fiyatların düşmesi, ABD’nin faiz hadlerini yükseltmesi, uluslararası bankaların ve Dünya Bankası’nın kredileri, risk ortamını dikkate alarak IMF onayına bağlı vermeye başlaması; Türkiye’nin de IMF’nin tam desteğine sahip serbest piyasa ekonomisine bağlı politikalar izlemesini ihtiyacını doğurmuştur.”²⁰

1970’lerin sonuna doğru ortaya çıkan bu ihtiyacı karşılamak için Türkiye’de önce bir dizi ekonomik önlemleri kapsayan 24 Ocak Kararlarını alınmış; ardından 12 Eylül 1980 askeri müdahalesi gerçekleştirilmiştir.

2.2.1 24 Ocak Kararları

24 Ocak 1980 tarihinde, 12 Kasım 1979 ile 12 Eylül 1980 tarihleri arasında görev yapan 6. Demirel hükümeti tarafından ilan edilen ekonomik istikrar tedbirleri ile birlikte IMF ile orta vadeli bir ekonomi programı belirlenmiş ve üç yıllık bir ‘istikrar programı’ anlaşması imzalanmıştır.²¹ Sözü geçen tarihte alınan karar ekonomi literatürüne “24 Ocak Kararları” olarak geçmiştir.

“24 Ocak kararları, istikrarı sağlamak amacıyla bir dizi önlemleri kapsar. Bu kararların temel özelliği, Türkiye ekonomisini, dışa yönelik bir büyüme modeliyle, dünya ekonomisi ile bütünleştirmektir. Bunun için de iç ekonomiye ilişkin alanlarda, serbest piyasa mekanizmasının hâkim kılınması gerekmektedir. Birbirini izleyen bir dizi kararlar şeklinde

²⁰ Kazgan, 1994:179-180’den aktaran: Dağtaş, **a.g.e.**, s. 66.

²¹ Adaklı, **a.g.e.**, s.138.

alınan 24 Ocak Kararları, bu gibi amaçlara erişebilmek için, bir takım düzenlemeleri içermektedir.”²²

Söz konusu düzenlemeleri Mehmet Ali Birand, “12 Eylül” adlı belgeselinde şöyle özetlenmektedir:

24 Ocak Kararları ile 1923’den beri uygulanan korumacı politikalardan vazgeçilerek serbest rekabet dönemine geçildi. İhracat teşvik edildi. Döviz kurları günlük olarak ayarlanmaya başlandı. Faiz ve fiyatlar serbest bırakıldı. Yabancı sermaye ve yatırımcı teşviki gereken düzenlemeler yapıldı. Ücretlerdeki artış ile tarımdaki destekleme alımları azaltıldı.²³

24 Ocak Kararlarının “*dönemin Demirel hükümetinin Devlet Planlama Teşkilatı müsteşarı Turgut Özal marifetiyle hazırlanıp uygulamaya*”²⁴ konulmasının ardından Türk ekonomik hayatında süreklilik kazanacak olan devalüasyonların ilk adımı 25 Ocak 1980 günü atılmıştır. Bu tarihte 47 TL olan ABD Doları 70 TL’ye çıkartılmıştır. Fiyatlar serbestleştirilmiş, ‘fiyat kontrol komitesi’ kaldırılmıştır.²⁵ Özetle, 24 Ocak Kararları ile ithal ikameci politikalar terk edilmiş yerine liberal politikalar benimsenmeye başlanmıştır.

24 Ocak Kararlarının bir uzantısı olarak yürütme organının yetkileri genişletilmiştir. Bu süreçte bazı bakanlıklara bağlı alt birimlerin görev ve yetkileri Başbakanlık Müsteşarlığına devredilmiştir. Yine çeşitli bakanlıklarla Devlet Planlama Teşkilatı’nın yürüttüğü yabancı sermaye ve teşvik uygulamalarıyla ilgili yetkiler Başbakanlık Müsteşarlığına bağlı olarak kurulan Yabancı Sermayeyi Teşvik ve Uygulama Kuruluna devredilmiştir. Ayrıca Başbakanlık Müsteşarlığı çatısı altında Koordinasyon Kurulu ile Para ve Kredi Kurulu oluşturulmuştur.²⁶ 24 Ocak kararlarının alınmasından 8 ay sonra Türkiye geri dönüşü olmayan bir yola girmiştir.

²² Pınar Altıok, “**24 Ocak Kararları, Dış Açılma ve Uygulanan İktisat ve Maliye Politikaları**”, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1991, s.123.

²³ Mehmet Ali Birand, **12 Eylül Belgeseli**, Bölüm 6, “1980 Son Hız”

²⁴ Özgen, **a.g.e.**, s.467.

²⁵ Adaklı, **a.g.e.**, s.139.

²⁶ **A.e.**, s.139-140.

2.2.2 12 Eylül 1980 Askeri Müdahalesi

12 Eylül 1980 tarihinde Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından gerçekleştirilen askeri müdahale hem 24 Ocak kararlarının uygulanmasını kolaylaştırmış hem de Türkiye'nin 1980 sonrası siyasal, ekonomik ve sosyal yaşamının belirleyicisi ve yönlendiricisi olmuştur.

1970'li yılların sonu ile 1980'li yılların başlarında dünyada yaşanan gelişmeler oldukça dikkat çekicidir. Bu dönemde dünyanın önemli ülkelerinde yaşananlar şüphesiz Türkiye'yi de etkilemiştir. Özgen bu dönemi kısaca şöyle özetlemektedir:

“Batı kulübü diyebileceğimiz sisteme bağlı ittifak açısından bir yanda sosyalist düşüncenin dünyada önlenemeyen çıkışı ve tırmanışı –ki bu çıkışın en önemli dönüm noktalarından birisi 1 Ocak 1959'da gerçekleşen Küba devrimidir- diğer yandan bu düşünce ve yaşam algılamasının lideri konumundaki ABD karşıtı oluşumlar o dönemde dikkat çekici bir meydan okuyuş niteliğinde gerçekleşmekteydi. 1960 ile 1980 yılları arasındaki dünyadaki gelişmelere bakıldığında, ABD'deki zenci hareketleri, 1968 öğrenci olayları, Filistin'deki İsrail ve ABD karşıtı direniş, 1975 Nisan'ında sonuçlanan Vietnam Savaşı'nda ABD'nin aldığı yenilgi, ağırlıklı olarak batı emperyalizmi ve ABD karşıtı biçiminde dünyaya yayılmış olan “Bağlantısızlar Hareketi”, 1979'da Nikaragua'da yönetime gelen Sandinist yönetim ve son olarak İran devrimi ile ABD'nin Orta Doğu ve ön Asya'da güvenilir müttefiki olan Şah rejiminin devrilmesi özetleyebileceğimiz olaylar batı ittifakının yeni bir atılım, değişim e dönüşüm hareketini zorunlu kılan etmenler olarak ağırlığı hissettirmekteydi.”²⁷

Yukarıda özetlenen bu gelişmeler Türkiye'de de etkisi göstermiştir. Soğuk Savaş yıllarına denk gelen 1970'li yılların ortalarında Türkiye'de terör ve anarşi tırmanarak her gün onlarca insanın hayatını kaybetmesine neden olmuştur. Yaşanan bu olaylar, o dönem görevde bulunan hükümetler tarafında kontrol edilmemiştir. Aynı tarihlerde yaşanan siyasi cinayetler, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin üst üste yapılan oylamalarında cumhurbaşkanının seçememesi ve gerçekleşen gösteriler mevcut hükümetin güven kaybetmesine neden olmuştur. Bu durum karşısında Türk Silahlı Kuvvetleri, 12 Eylül 1980 Cuma günü saat sabah 04.00 sıralarında Bayrak Harekâtı olarak kodlanan askeri müdahaleyi gerçekleştirmiştir.

12 Eylül askeri müdahalesi emir-komuta zincirinde olmuş ve Türk Silahlı Kuvvetleri ülke yönetimine bütünüyle el koymuştur. Askeri müdahale ardından bazı

²⁷ Özgen, a.g.e., s.466.

önlemler alınmıştır. İlk olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi kapatılarak, tüm siyasi faaliyetler sonlandırılmıştır. Ardından siyasi parti liderleri askeri müdahaleyi gerçekleştirenlerin²⁸ deyiimiyle “güven altına alınmış”tır. Türk Silahlı Kuvvetleri, Adalet Partisi (AP) Genel Başkanı ve dönemin Başbakanı Süleyman Demirel ile ana muhalefet partisi olan Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) Genel Başkanı Bülent Ecevit’i Çanakkale Hamzakoy’da bulunan misafirhanesinde; Milli Selamet Partisi (MSP) Genel Başkanı Necmettin Erbakan ve Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) Genel Başkanı Alpaslan Türkeş’i ise İzmir-Uzunada’da zorunlu olarak ikamet ettirmiştir.

1980 askeri müdahalesi sonrası ülkenin 7. Cumhurbaşkanı olan Org. Kenan Evren, müdahalenin gerekçelerini “*Ülke bütünlüğünü korumak, milli birlik ve beraberliği sağlamak, muhtemel bir iç savaşı ve kardeş kavgasını önlemek, devlet otoritesini ve varlığını yeniden tesis etmek ve demokratik düzenin işlemesine engel olan sebepleri ortadan kaldırmaktır.*”²⁹ şeklinde sıralamıştır.

2.2.3 24 Ocak Kararları ve 12 Eylül İlişkisi

24 Ocak kararları ile 12 Eylül arasındaki ilişki birçok kesim tarafından benzer görüşler çerçevesinde değerlendirilmiş; 12 Eylül 1980 askeri müdahalesi, Neo-liberal politikalara geçiş olarak tanımlanan 24 Ocak kararlarının uygulanması için gereken siyasal iklimin sağlayıcıyı olarak yorumlanmıştır. Bu yorum 24 Ocak kararlarının mimari olarak adlandırılan Turgut Özal’ın “*Eğer 12 Eylül olmasaydı, 24 Ocak Kararları başarılı olamazdı.*”³⁰ sözleri ile adeta tescillemiştir.

Yılmaz’a göre; Türkiye’de İkinci Dünya Savaşı sonrasında, dünya ekonomisi ile paralel bir şekilde yaşanan uzun genişleme sürecinin 1970’lerin sonunda yaşanan

²⁸ 12 Eylül darbesi emir-komuta zincirinde gerçekleştirilmiştir. Bu emir-komuta zincirinde kendilerine “Milli Güvenlik Konseyi” adını veren Genelkurmay Başkanı Org. Kenan Evren, Kara Kuvvetleri Komutanı Org. Nurettin Ersin, Deniz Kuvvetleri Komutanı Ora. Nejat Tümer, Hava Kuvvetleri Komutanı Tahsin Şahinkaya ve Jandarma Genel Komutanı Org. Sedat Calsun yer almaktadır.

²⁹ Emin Çölaşan, **12 Eylül Özal Ekonomisinin Perde Arkası**, 13. Baskı, İstanbul, Milliyet Yayınları, 1984, s.32.

³⁰ Ahmet Raşit Kaya, **İktidar Yumağı: Medya-Sermaye-Devlet**, Ankara, İmge Yayınları, 2009, s. 234.

kriz ile birlikte artan toplumsal muhalefet ve dirençli sosyal hareketlerin ortamında ve 1960'ların sosyal, siyasal ve ekonomik konjonktüründe görece daha demokratik kabul edilen 1961 Anayasasının çerçevesi içinde oluşan devlet biçimi ve siyasal konjonktür altında neo-liberal dönüşüm politikalarının hayata geçirilebilmesi mümkün değildi. Nitekim 1980 sonrasında yaşanan dönüşümün temel faktörü sayılan 24 Ocak 1980 kararlarının hayata geçirilebilmesi, ancak 12 Eylül 1980 askeri müdahalesi ve onun oluşturduğu antidemokratik devlet biçimi ve siyasal çerçeve içinde mümkün olabilmiştir.³¹

Dönemin siyaset ve iş dünyası da konuya benzer açıdan yaklaşmış, 12 Eylül askeri müdahalesi, 24 Ocak kararlarının uygulanmasında en büyük faktör olarak görülmüştür. 12 Eylül sonrası oluşturulan danışma meclisi bütçe plan komisyon başkanı Mustafa Aysan konuyla ilgili olarak şu ifadeleri kullanmıştır:

“12 Eylül hareketinin yarattığı olumlu ortam olmasaydı bu kararlar kesinlikle aynı başarılı sonuçları vermezdi. Zaten 24 Ocak kararlarına rağmen 1980 Ağustos ayına kadar kötüye gidiş devam etmişti. 12 Eylül 1980’den sonra devlet harcamalarına getirilen disiplin, kamu yönetiminde yaratılan etkinlik, işçi işveren ilişkisindeki akıl dışı duruma son verilmesi ve alınan tedbirlerle üretimin hızlandırılması sayesinde başarılı sonuçlara ulaşılmaya başlanmıştır.”³²

Danışma Meclisi üyesi Dündar Soyer’in de sözleri bu ilişkiyi ortaya koyar niteliktedir:

“12 Eylül olmasaydı 24 Ocak kararlarının sonucu çok dehşet verici bir tablo olurdu. Eğer 12 Eylül olmasaydı vergi kanunları çıkar mıydı? Denk bir bütçe sağlanabilir miydi? 24 Ocak kararları etkili olur muydu? Bu uygulamalara 12 Eylül kararları mı demek lazım, 24 Ocak kararları mı? Artık bilemem.”³³

İş adamı ve dönemin Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği (TÜSİAD) başkan yardımcısı Rahmi Koç, 24 Ocak kararlarının 12 Eylül 1980 öncesi ve sonrasındaki uygulama etkinliği arasındaki farkı şöyle değerlendirmiştir:

“Büyük fark şuradan ileri gelmektedir. 12 Eylül hareketinden önce her şeyi demokratik bir sistem altında yapmak zorundaydık. Bu da karar almak, yasa ya da

³¹ Ahmet Yılmaz, **a.g.e.**, s.123.

³² Cumhuriyet Gazetesi, “12 Eylül Harekatı Olmasaydı 24 Ocak Kararları Asla Başarıya Ulaşamazdı”, 26 Ocak 1982, s.6.

³³ **A.e.**, s.6.

yönetmelik çıkarmak için aylar geçmesini gerektiriyordu. Yani her şey güç ve uzun zaman içinde gerçekleşebiliyor, her şeye politik açıdan bakılıyordu. Ekonomik yaklaşım hep arkadan geliyordu. Askeri yönetim altında fark, alınan kararların parlamentodan geçmesi gibi bir zorunluluk olmadığından çok hızlı hareket edebiliyor ve üstelik askeri yönetim yanlış yapsa bile bunu kısa sürede düzeltebiliyor. En önemlisi ise tüm bu işlemler yapılırken politik yaklaşımlar söz konusu olmuyor. Çünkü askeri yönetimin parlamentoda sandalye kaybı ya da seçmen kaybı diye bir kaygısı yok. En büyük fark askeri yönetimin zamanında ve doğru kararlar almasıyla çok değerli zaman tasarrufumuzun olmasıdır.”³⁴

Akyol, 12 Eylül askeri müdahalesinin Türkiye’yi ithal ikameci ekonomiden liberal ekonomiye geçiren 24 Ocak kararlarının uygulanabilmesi amacıyla yapıldığını ifade etmektedir.³⁵

Adaklı, 24 Ocak Kararları ile 12 Eylül 1980 askeri müdahalesi arasında tarihsel ilişkiyi Shick ve Tonak’tan yaptığı alıntıda şöyle açıklamaktadır:

“IMF tarafından dayatılan iktisadi önlemlerin demokratik yolla seçilmiş hükümetler için kabullenmesi güç oldukları bilinmektedir. Söz konusu politikaların geniş ölçekli toplumsal bedelleri, bu hükümetlerin popüler desteklerini kaybetmelerine yol açtığından, hükümetlerin genellikle bu önlemleri uygulamakta isteksiz olmalarını anlamak zor değildir. Aynı nedenle IMF, askeri rejimler gibi seçmene hesap vermek zorunda olmayan yönetimlerle muhatap olmayı daha uygun bulur. İstikrar paketlerinin temel hedefleri; yatırımların artırılması, enflasyonun dizginlenmesi, ihracatın desteklenmesidir; önerilen yöntemler ise tüketimin azaltılması, gerçek ücretlerin dondurulması veya düşürülmesi ve sosyal hizmetler ile devletin kontrol ettiği üretim birimlerine yönelik hükümet harcamalarının kısıtlanmasıdır. İşsizlik artışı ve yaşam standardındaki düşüş, bu politikaların en çok rastlanan sonuçlarıdır. Türkiye’de istikrar paketlerinin her uygulandığında bir askeri darbe izlemiştir. Bu olgular arasında doğrudan nedensel bir ilişki aramaktan kaçınmak gerekirse de genellikle askeri rejimlerin izlediği politikaların, oy sandığından çıkan hükümetlerinkine kıyasla uluslararası finans kuruluşlarının isteklerine daha uygun düştüğü görülür.”³⁶

24 Ocak kararları ve 12 Eylül arasındaki ilişkinin diğer bir boyutu da basın açısından ele alınabilir. Özgen’e göre, 12 Eylül askeri müdahalesi, toplumun tamamıyla değiştirilmesi adeta yeniden formatlanması iddiasıyla ortaya çıkmıştır. Bunun gerçekleşmesi için de toplumsal hafızanın yeniden ve apolitize edilecek biçimde yeniden düzenlenmesi gerekmiş ve yasal düzenlemeler bu doğrultuda gerçekleştirilmiştir. Diğer taraftan bu dönemde sınıf çatışmasından arındırılmış, ortak değerlerin yeniden oluşturulduğu ve paylaşıldığı bir toplumsal yapıya giden yolda

³⁴ A.e., s.6.

³⁵ Hüseyin Akyol, **Haber Basınından İslamcı Medyaya**, İstanbul, Agora Kitaplığı, 2008, s.6.

³⁶ Adaklı, a.g.e., s.142.

farklı fikirlerin ortadan kaldırılıp, ortak bir oluşumun sağlanması ihtiyacı hissedilmiştir. Bunu gerçekleştirmenin en emin ve önemli yollarından biri de şüphesiz, ülkede 12 Eylül öncesi aşırı politize olmuş basının, sanat ve fikir ikliminin denetim altına alınması görülmüş ve fikir gazeteciliğini engelleme çabasına girilmiştir.³⁷

12 Eylül 1980 askeri müdahalesi, 24 Ocak kararlarının uygulanması için gereken siyasal ve toplumsal zeminin oluşmasında kilit rol oynamış, Türkiye’deki ekonomik ve sosyal dönüşümün belirleyicisi olmuştur. Bu dönüşümü gazeteci Mehmet Ali Birand, 12 Eylül askeri müdahalesini anlattığı “12 Eylül” adlı belgeselinde, *“O gün gelenler her şeyi, ama her şeyi değiştirdiler. Artık hiçbir şey eskisi gibi olmayacak, eskisi gibi yaşanmayacaktı.”*³⁸ sözleriyle ifade etmiştir.

Sonuç olarak, 12 Eylül askeri müdahalesiyle beraber Türkiye’nin siyasal, ekonomik ve sosyal konularda köklü değişimler yaşanmıştır. Bu değişimlerin en önemlisi yine bir askeri müdahale sonrası yürürlüğe konan 1961 Anayasasının kaldırılmış, *“yerine her şeyin en ince ayrıntısına kadar açıklandığı zaman zaman yasaklandığı 1982 Anayasası yürürlüğe”*³⁹ konması olmuştur. Türkiye 1980 askeri müdahalesinin ardından ara verilen parlamenter demokrasiye 6 Kasım 1983 tarihinde yapılan seçimle yeniden dönmüştür.

2.2.4 1982 Anayasası’nın Kabulü

1980 askeri müdahalesi sonrası yürürlükten kaldırılan 1961 Anayasası yerine, günümüzde “1982 Anayasası” olarak bilinen yeni anayasa kabul edilmiştir. Prof. Dr. Orhan Aldıkaçtı başkanlığında hazırlanan bu yeni anayasa, 7 Kasım 1982 tarihinde yapılan referandum ile halkoyuna sunulmuştur.

³⁷ Özgen, a.g.e., s.469.

³⁸ Mehmet Ali Birand, 12 Eylül Belgeseli, Bölüm 1, “12 Mart Kasırgası”

³⁹ Murat Özgen, Türkiye’de Basının Tarihsel Gelişimi ve Sorunları, İstanbul, İletişim Fakültesi Yayınları, 2004, s.61.

Hazırlanan yeni anayasa 1961 Anayasasının aksine özgürlükleri kısıtlayan, toplantı, yürüyüş ve gösterileri azami ölçüde sınırlayan bir niteliğe sahipti. Bununla birlikte 1982 Anayasasının halkoyuna sunulduğu referandum baskı altında gerçekleşmiştir. Ayrıca Anayasa'ya eklenen bir madde ile aynı zamanda Org. Kenan Evren'in cumhurbaşkanlığı da oylamaya sunulmuştur.

“Anayasanın geçici 1. maddesi, Kenan Evren'i yedi yıl için Cumhurbaşkanı kıldığı gibi, geçici 2. maddesi de, Milli Güvenlik Konseyi üyelerini, TBMM toplandıktan sonra altı yıl için Cumhurbaşkanlığı Konseyi üyelerine dönüştürmektedir. Konsey'in görevleri arasında TRT yönetimi ve gözetimine ilişkin konuları inceleyip görüş bildirmek de yer almaktadır. Ayrıca, geçici 15. madde, Milli Güvenlik Konseyi'nin yaptıkları ve yaptırdıklarıyla ilgili olarak sorumluluk reddiyesidir ve yargı yolunun kapatılması hükmüne bağlanmıştır.”⁴⁰

Anayasanın halkoylamasına sunulacağının ilan edilmesinden sonra hayır propagandası yapmak adeta yasaklanmıştır. Bu süreçte yaşanan bir başka tartışma konusu ise referandumda kullanılan zarflar olmuştur. Beyaz rengin “Evet” mavi rengin “Hayır” olduğu referandumda zarflar kullanılan oyu gösterecek şekilde şeffaf şekilde tasarlanmıştır.

Referandum sürecinde hiçbir kesime yeni anayasaya karşı muhalefet etme imkanı verilmemiştir. Sonuç olarak askeri konseyin istediği olmuş ve yeni anayasa yüzde 91.37'lik oy oranıyla kabul edilmiştir.⁴¹

1982 Anayasası her ne kadar referandum sonucunda kabul edilmiş ve Türk halkından yüzde 90'nun üzerinde kabul oyu almışsa da, o dönemdeki olağanüstü koşulların, böylesi bir oy oranının çıkmasında büyük etkisi olmuştur. Üstelik askeri yönetim 1982 Anayasası'nın oylamasından önce muhalif düşüncelerin açıklanmasına meydan vermemiş, buna karşın hazırlanan ve oya sunulacak olan anayasanın lehinde o dönemde tek kanallı devlet televizyonundan propaganda çalışmaları yürütmüştür. Aynı durum yazılı basın için de geçerli olmuştur. Yasağa uymayan ve muhalif fikirler öne süren gazeteler ise, kapatma cezaları ile karşı karşıya kalmıştır. Ayrıca 12

⁴⁰ Dilek Beybin Kejanlıoğlu, **Türkiye’de Medyanın Dönüşümü**, Ankara, İmge Yayınları, 2004, s.208

⁴¹ Mehmet Uyar, “1980 Sonrasında Türkiye’de Meydana Gelen Sosyo-Kültürel Değişme”, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale, 2002, s.68.

Eylül öncesi terörizm televizyon kanallarından yayınlanmasıyla da topluma eski günler yeniden hatırlatılmış ve bu anayasa ile yöneticileri oylarınızla onaylamazsanız yine eskinin karmaşası içine yeniden düşersiniz mesajı verilerek amaçlanan hedefe ulaşılmıştır.⁴²

1980 yılı, hem Ocak ayında alınan iktisadi tedbirlerle hem de Eylül ayında gerçekleşen askeri müdahale nedeniyle, Türkiye'ye ilişkin tarih yazımında en önemli yıllardan biri olarak hatırlanmaktadır. Askeri yönetim, üç yıllık bir aranın ardından, başta 1982 Anayasası olmak üzere hak ve özgürlükleri kısıtlayan birçok yasayla birlikte yerini, yine kısıtlamalarla dolu bir genel seçimle sivil yönetime bırakmıştır.⁴³

2.2.5 Demokrasiye Dönüş ve 1983 Seçimleri

1982 Anayasası'nın kabulünden 5 ay sonra 24 Nisan 1983 tarihinde Milli Güvenlik Kurulu'nu siyasi partilerin faaliyetlerine yeniden izin veren 76 sayılı kararı yayınlanmış ve 6 Kasım 1983 tarihinde genel seçimlerin yapılacağı ilan edilmiştir. 12 Eylül 1980 günü kapatılan siyasi partiler ve bunların devamı niteliğindeki partiler MGK tarafından kısıtlanmıştır. Ayrıca seçime katılmak isteyen bazı partilerin kurucu üyeleri, yine MGK tarafından veto edilmiş, bu partiler yasada belirtilen en az 30 kurucu şartını sağlayamaması nedeniyle seçimlere katılamamıştır. Böylece seçimlerin az sayıda siyasi partinin katılımıyla gerçekleşmesi sağlanmıştır.

Yukarıda anılan tedbirler doğrultusunda 6 Kasım 1983 tarihinde yapılan seçimlere, 44. Hükümet'in Ekonomiden sorumlu Başbakan Yardımcısı olan Turgut Özal'ın kurduğu Anavatan Partisi (ANAP), aynı hükümette Başbakanlık Müsteşarı olarak görev yapan Necdet Calp'ın kurduğu Halkçı Parti (HP) ve MGK lideri Kenan Evren'in desteklediği Emekli Orgeneral Turgut Sunalp'ın kurduğu Milliyetçi Demokrasi Partisi (MDP) katılabilmektedir.

⁴² Özgen, *Türkiye'de Basımın...*, s.62

⁴³ Kejanlıoğlu, *a.g.e.*, s.28.

6 Kasım 1983 tarihinde yapılan genel seçimler sonucunda ANAP oyların yüzde 45'ini alarak 211 milletvekili çıkartmıştır. Böylelikle, “*Turgut Özal Anavatan Partisi genel başkanı olarak başbakanlık koltuğuna oturmuş ve böylece 17 Nisan 1993’e, yani Özal’ın Cumhurbaşkanı olarak vefat ettiği tarihe kadar sürecek olan Özal devri*”⁴⁴ fiilen başlamıştır.

Turgut Özal’ın bu seçimleri kazanmasında TRT’nin dolaylı katkısının olduğunu söylememek mümkündür. Bu katkının ilk kaynağı TRT’de yapılan bir açık oturum programında Turgut Özal, Necdet Calp ve Turgut Sunalp’in tavırların seçmen tarafından gözlemlenmesidir. Seçimden kısa bir süre önce yapılan açık oturum programında Boğaziçi Köprüsü’nün özelleştirilmesi konusu gündeme gelmiş bu konuda ANAP lideri Turgut Özal sakin tavırlarıyla ön plana çıkarken, HP Genel Başkanı Necdet Calp hırçın ve sinirli bir tavır sergilemiştir. MDP lideri Turgut Sunalp ise diğer iki lidere göre daha suskun bir tutum göstermiştir. Bu programın dışına TRT’nin seçimlere sağladığı diğer bir katkı ise Cumhurbaşkanı Kenan Evren’in 5 Kasım 1983 akşamı yaptığı konuşma olmuştur. Kenan Evren, konuşmasında isim vermeden Turgut Özal’ı eleştirmiş, adeta Turgut Sunalp’in partisi MDP’ye oy istemiştir. Ancak bu durum seçmen tarafından beklenilenin aksi bir tepkiyle karşılanmış ve Özal seçimden başbakan olarak çıkmıştır.

10 yıllık Özal döneminde basını yakından ilgilendiren birçok gelişme yaşanmıştır. Yine bu dönemde Özal’ın “*Türkiye’de iki buçuk gazete kalacak*”⁴⁵ söylemi hafızalarda yer etmiştir.

Özet olarak 1980 yılı Türkiye’nin gerek siyasi gerekse iktisadi tarihi açısından belirgin bir kaymayı işaret eder. 24 Ocak 1980 “yapısal uyum” kararları ile başlayan dışa açılma ve dünya piyasaları ile eklemlenme süreci, 12 Eylül askeri müdahalesi ile gerekli siyasal istikrarı sağlamayı amaçlamış, 1982 Anayasasının

⁴⁴ Özgen, **1980 Sonrası...**, s.470.

⁴⁵ Halil Nebiler, **Medyanın Ekonomi Politikası**, İstanbul, Sarmal Yayınevi, 1995, s.48.

kabulü ile kurumsal çerçevesini kazanmış, 1983 seçimleriyle de sivil bir görünüm kazanmıştır.⁴⁶

2.2.6 24 Ocak Kararları ve 12 Eylül Askeri Müdahalesinin Basına Etkileri

Tüm ekonominin yeniden şekillenmesinin tarihi olan 24 Ocak 1980, aynı zamanda basın için de yeni oluşumların tarihi olmuştur. 24 Ocak 1980'e kadar gazete kağıdı basın kuruluşlarına, devlet tarafından çok yüksek bir sübvansiyon uygulanarak verilmiştir. Bu dönemde gazete kağıdının kilo maliyeti 30-35 lira arasında iken, ithal edilenler de dahil basına 9 liradan aktarılmıştır. Bunun katkısı 1978'de Günaydın grubuna 130 milyon lira (o dönemki kurla 6,2 milyon dolar) Hürriyet ve Tercüman'a 60'ar, Milliyet ve Yeni Asır'a 40'ar milyon, Dünya'ya 30, Cumhuriyet'e 24 milyon liraydı.⁴⁷

25 Ocak 1980 tarihinde basın sektörü için de önemli bir gelişme yaşanmıştır. Basın sanayiinin temel ham maddesi olan gazete kâğıdına devlet tarafından sağlanan ekonomik destek bu tarihte kaldırılmış ve gazete kâğıdına % 300 zam yapılmıştır. O güne kadar kilo maliyeti 30-35 lira arasında değişen ve basın sektöründe faaliyet gösteren gazetelere 9 liradan aktarılan kâğıdın fiyatı bir anda sübvansiyonun kaldırılmasıyla 41 lira olarak belirlenmiştir. 1980'li yıllar boyunca gazete kağıdı en fazla zam yapılan temel mallardan birisi haline gelmiştir. Bu durum basının mali yapısını ciddi şekilde etkilemiştir.⁴⁸

24 Ocak kararları ve ardından gerçekleşen 12 Eylül askeri müdahalenin basın açısından bir başka boyutu ise, basının habercilik anlayışında yaşanan değişimler olmuştur. 1980 öncesinde ülkede yaşanan aşırı siyasallaşma basın alanına da yansımış, fikir gazetelerinin gerek sayı gerekse içerik bakımından çeşitliliği, 1970 ile 1980 yılları arasında önemli ölçüde artmıştır. 1980 öncesi, fikir ve kitle gazeteciliğinde görülen gelişme eğilimi, 1980 sonrasında yerini magazin ya da bulvar gazeteciliğine bırakmak durumunda kalmıştır. 12 Eylül 1980 askeri müdahalesi

⁴⁶ Topal, **a.g.m.**, s.65.

⁴⁷ Michael Kuyucu, **Türkiye'de Medya Ekonomisi**, İstanbul, Esen Kitabevi, 2012, s.22.

⁴⁸ Adaklı, **a.g.e.**, s.140.

sonrasında basın üzerinde yoğunlaşan baskılar nedeniyle gazeteler siyasi haber yapmak yerine magazin haberciliğine yönelmiştir. Böylelikle askeri müdahale sonrası gerek toplum gerekse basın, 1980 öncesindeki aşırı siyasallaşmaya tepki olarak apolitik bir konuma getirilmiştir.⁴⁹

Yine bu dönemde birçok gazete ve dergi kapatılmış, bazı gazeteciler gözaltına alınmış, bazıları ise mahkûm edilmiştir. 12 Eylül günü Demokrat, Aydınlık, Politika ve Hergün adlı dört gazete tümüyle kapatılmıştır. Birçok gazetenin yayını değişik sürelerde durdurularak yayınları kısıtlanmıştır. Örneğin, Milli Gazete 4 kez 72 gün, Cumhuriyet 4 kez 41 gün, Tercüman 2 kez 29 gün, Günaydın 2 kez 17 gün süreyle kapatılmıştır.⁵⁰

1980 sonrası, batıda olduğu gibi Türkiye’de de bir ‘deregülasyon’ dönemi yaşanmıştır. Burada deregülasyon ile anlatılmak istenen, devletin piyasa koşullarından çekilmesi, sosyal devletin düzenleyici olarak üstlendiği görev ve sorumluluklarını daha ağırlıklı olarak serbest piyasa koşullarına devrettiği bir konuma geçmesidir.⁵¹

Deregülasyon kavramı Türkçeye kuralsızlaştırma, serbestleştirme olarak çevrilmektedir. Deregülasyon düzenlemesi, herhangi bir alanda devletin yetkilerini ortadan kaldıran düzenlemelere verilen özel bir addır. Örneğin, PTT hizmeti devletin tekelindedir; özel sektör bu alanda çalışma yapamaz. Bir yasa çıkarılır ve PTT işlevinin özel kuruluşlarca da yapılabileceği hükme bağlanır. İşte bu düzenleme ‘deregülasyon’ olarak tanımlanmaktadır. Bu alan devlet tekelinden çıkartılarak serbestleştirilmiştir. Benzer şekilde, belediye meclisine ait olan ekmek fiyatını belirleme yetkisini, Fırıncılar Odası’na bırakma kararı yine bir ‘deregülasyon’dur. Özetle devletin karar alanını daraltan tüm düzenlemeler ‘deregülasyon’ olarak tanımlanmaktadır.⁵²

⁴⁹ Özgen, **1980 Sonrası...**, s.469.

⁵⁰ Alpay Kabacalı, **Türk Basınında Demokrasi**, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1994, s.335.

⁵¹ Özgen, **1980 Sonrası...**, s.469.

⁵² Birgün Ayman Güler, **Devlette Reform**, Mimarlar Odası Sunuşu, 2003, s.3. (Çevrimiçi), <http://www.mimarlarodasiankara.org/dosya/birgulaymanguler.pdf>, 17 Nisan 2017.

Basın ya da daha genel bir tanımla medya da bu gelişmelerden etkilenmiştir. 1980 sonrası medya, toplumsal sorumluluklarından arınmış ve neo-liberal pazar ekonomisinin gereklerine uygun şekilde sadece satış rakamlarını düşünen ve tıpkı plastik eşya üretimi yapan ya da giyim eşyası üreten bir konfeksiyon gibi sıradan bir ticari işletme halini almıştır.⁵³

12 Eylül 1980 askeri müdahalesinin medyada ortaya çıkardığı bir başka sonuç ise ‘magazinleşme’ olgusudur. Askeri müdahaleyi takip eden günlerde siyasi nitelikli haber ya da eleştiriler yerine, basında daha çok asparagas yönü ağır basan magazin haberciliği ön plana çıkmıştır. Bu durum, giderek tüm medyayı az ya da çok ancak tümüyle etkisi altına almıştır. 1990’lı yıllarda ise magazinleşmiş bir medya olgusunun ortaya çıkışı giderek artan bir ivmeyle gerçekleşmiştir.⁵⁴

Bilgener, 24 Ocak Kararlı ve 12 Eylül askeri müdahalesinin Türk basına olan etkisini şöyle açıklamıştır:

“(...)Türkiye, 24 Ocak Kararları’yla başlayan süreçte birdenbire dışa açılmaya başlamış, milli ekonomiyi koruyan duvarlar kaldırılmış, serbest rekabet geliştirilmiş, bu durum da en çok büyük sermayenin işine yaramıştır. İthalatın serbest bırakılması ve ihracata dayalı kalkınma stratejilerinin benimsenmesi üzerine daha da zenginleşen sanayi sermayesi, siyasi iktidarlar karşısında daha güçlü konuma gelebilmek için, “dördüncü kuvvet” olarak adlandırılan basınla daha yakından ilgilenmeye başlamışlardır. Bu olgu da, 1980 öncesinde endüstrileşmeye başlayan ve geleneksel kalıplarının dışına çıkarak fikir gazeteciliğinden kitle gazeteciliğine doğru kaymaya başlayan basının endüstrileşmesini ve “medya”laşması sürecini hızlandırmıştır.”⁵⁵

2.3 1980 SONRASI BASININ “MEDYALAŞMA” SÜRECİ

Türkiye’de 1948 yılına kadar gazete patronları hep gazetecilikten yetişmiş kimselerdi. Genelde patron gazetenin başyazarı olurdu. Tazminat, İstibdat ve Meşrutiyet dönemlerinde de bu durum aynıydı. Sabah’ın sahibi Mihran Efendi gibi başyazar olmayan patronlar azdı. Cumhuriyet’in başlarından İkinci Dünya Savaşı

⁵³ Özgen, **1980 Sonrası...**, s.469.

⁵⁴ Özgen, **A.e.**, s.469.

⁵⁵ Dinçer Bilgener, **“1980 Sonrası Türk Medyasının Sermaye Yapısı”**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2011, s.36-37.

sonlarına kadar patron-gazeteci geleneği sürdürüldü. Gazete sahipleri gazetecilikten yetişmiş kimselerdi. Yunus Nadi (Cumhuriyet), Necmettin Sadak (Akşam), Halil Lütfü Dördüncü, Zekeriya ve Sabiha Sertel (Tan), Ahmet Emin Yalman (Vatan), Ali Naci Karacan (Milliyet), Cihat Baban ve Ziya Ebüzziya (Tasvir), Hakkı, Tarık ve Asım Us (Vakit), Cemalettin Saraçoğlu (Yeni Sabah), Selim Ragıp Emeç (Son Posta), Etem İzzet Benice (Son Telgraf), Faruk Gürtüna (Hergün), Şevket Bilgin (Yeni Asır), Sedat Simavi (Hürriyet), Falih Rıfkı Atay (Dünya) patron gazetecilerin son örneği olmuşlardır. 1948-1950 yıllarında iş adamları da basınla ilgi göstermeye başladı. Bu durum Babiâli’de yeni bir dönemi başlatmış oldu.⁵⁶

Bu yeni dönem 1948 yılında iş adamı Safa Kılıçoğlu’nun ‘Yeni Sabah’ gazetesini satın almasıyla başlamıştır. Dışarıdan basına giriş yapan ikinci iş adamı ise İkinci Dünya Savaşı yıllarında Almanya’da paralar kazanmış olan Habib Edip Törehan’dır. Törehan, 1949 yılında ‘Yeni İstanbul’ adlı gazeteyi çıkartmıştır. Babiâli dışından basına giriş yapılan bir başka yıl ise 1954 olmuştur. Bu tarihte dört iş adamı Cihan Baban’ın çevresinde toplanarak ‘Tercüman’ adlı gazeteyi çıkartmışlardır. Daha sonra bu gazeteyi Ragıp Kutman adında başka bir iş adamı satın almıştır. 1957 yılında basına dışarıdan gelen ilk iş adamı ‘Akşam’ gazetesini satın alan Malik Yolaç olmuştur. Akşam gazetesi 1971 yılında Türk-İş’e satılmıştır.⁵⁷

Basın alanına meslek dışından giren bu girişimler, o dönemde uzun süreli ve başarılı olmamıştır. Ancak söz konusu bu teşebbüsler, basın sektöründe ileride görülecek yoğun sermaye girişinin ilk örnekleri olmuştur. Bu açıdan değerlendirildiğinde bu dönemde ortaya çıkan girişimlerin sermayenin basına yönelmesinin ilk adımları olduğunu söylemek mümkündür.

Yukarıda adı geçen iş adamlarının basına yöneldiği dönemlerde yayın hayatına devam eden Sedat Simavi’nin Hürriyet’i, Ali Naci Karacan’ın Milliyet’i,

⁵⁶ Hıfzı Topuz, “2. Mahmut’tan Holdinglere Türk Basın Tarihi”, 3. Basım, İstanbul, Remzi Kitabevi, 2001, s.239.

⁵⁷ A.e., s.330.

Yunus Nadi'nin Cumhuriyet'i Kemal Ilıcak'ın Tercüman'ı geleneksel gazeteci ailelerin örneğini oluşturmaktaydı.

Türk medyasının yaşadığı dönüşümün anlaşılabilmesi için öncelikle Türkiye'nin 1980'den sonra yaşadığı siyasal, ekonomik ve sosyal değişimlere değinmek gereklidir. 1980 sonrası uygulamaya konan Neo-liberal politikalar medya sektöründe köklü dönüşümlere yol açmıştır. Bu dönemde basının mülkiyet yapısı değişmeye başlamış ve aile şirketlerinin yerini büyük sermaye kuruluşları almaya başlamıştır. Bir yandan basın dışında faaliyet gösteren sermaye sahibi iş adamları basın alanına girmeye başlarken, bir yandan da mevcut basın kuruluşlarının gazeteci aileden gelen patronları, basın dışındaki sektörlerle ilgi göstermeye başlamıştır.

“Türk medyasının “basın”dan “medya”ya dönüştüğü ve günümüz medyasının neredeyse tamamen holdinglerin içine gömülmüş hale gelmesi, yukarıdaki bölümlerde de aktarıldığı gibi bir anda meydana gelmiş bir olay değildir. 1970’li yıllarda hazırlık, 24 Ocak ve 12 Eylül süreçlerinde bir çeşit temel atma sürecinden geçen basının medyalaşma süreci, 1983 yılından itibaren yavaş yavaş ivme kazanmaya başlamıştır. Bu dönemde ortaya çıkan gazete sahibi işadamları, daha öncekilerinin aksine hem nispeten kalıcı olmuşlar, hem de kendilerinden sonra gelenlere önyak olmuşlardır. Bu dönemdeki işadamı gazete sahiplerinin Törehan’lardan, Kılıçlıoğlu’lardan en önemli farkları ise, yaşanan liberal dönüşüm sürecinden beslenerek güçlenmeleri ve bazılarının siyasi iktidarlardan destek de görmeleridir.”⁵⁸

Kaya’ya göre 1980’li yıllarda Batı dünyasında tanık olunan değişikliklerden belki de en köklü olanı kitle iletişim sistemi düzenlemelerinde gerçekleştirilmiştir. Bu değişimlerin temel itici gücü olarak da teknolojik gelişmeler gösterilmektedir. Ancak teknolojik gelişmeler bu dönüşüme nicel açıdan önemli katkılar sağlamış olsa da, söz konusu teknolojik gelişmelerle açıklanamayacak önemli nitel değişimlerde gerçekleşmiştir. Bu nitel gelişmeler sonucu *basın* olarak bilinen bir dönem kapanmış, *medya* olarak tanımlanan yeni bir dönem açılmıştır.⁵⁹

Bu yeni dönemin ayırt edici özelliği ise, daha önceki dönemde kamusal iletişimin en önemli unsuru olan topluma haber ve bilgi aktarma işlevlerinin bundan böyle kitle iletişim araçlarıyla gerçekleştirilen diğer sembolik üretimler yanında ikinci planda bırakılması olmuştur. Sözü edilen bu dönüşüm sürecinde, hem kamusal

⁵⁸ Bilgener, a.g.e.,s.37.

⁵⁹ Kaya, a.e.g., s.111-112.

iletişim sistemlerinin tüm dünyadaki yapısı hem medya sektöründeki mülkiyet ilişkileri hem de medyanın sermaye yapısı değişmiştir. Bu değişikliğe paralel olarak devlet-medya ilişkisini kuran hukuksal zemin de değişmiş ve *devlet-sermaye-medya-toplum* ilişkileri yeni bir temelde oluşturulmuştur.⁶⁰

Nazif Ekzen göre, medyanın yaşadığını hızlı değişimde iletişim teknolojisinde ortaya çıkan gelişmeler ile artan sanayileşmenin belirleyici etkisi vardır. Bu etkinin yanında, Türkiye'nin iktisat politikasında 1980'li yılların başından itibaren yaşanan radikal değişikliklerle beraber, yazılı basından başlayarak ekonomik bir faaliyet olarak medya alanında sermayenin yatırımlarının da artmaya başlaması bu değişimde etkili olmuştur.⁶¹

1980 sonrası gerek Dünya'da gerekse Türkiye'de etkili olmaya başlayan neo-liberal ekonomik politikaların bir sonucu olarak ortaya çıkan serbest piyasa ekonomisi, işletmeler açısından önemli sorun ve sonuçların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Küçük basın kuruluşlarının ortaya çıkan rekabet ortamında büyük basın işletmeleri ile rekabet edememesi, söz konusu küçük işletmelerin ya kapanması ya da büyük işletmelerin bünyelerine katılmasına neden olmuştur. Bu durum da medya gruplarının oluşmasına zemin hazırlamıştır. Medya grupların oluşması da medya sektöründe tekelleşme eğilimi hızlandırmıştır.

Söylemez'e göre 80'li yıllarda Batı ile hemen hemen aynı dönemde başlayan ve yapısal dönüşümü amaçlayan serbest piyasa ekonomisine geçiş süreci, kitle iletişim araçları üzerinde önemli etkiler meydana getirmiştir. Medya sektöründe 1980'li yıllara kadar süregelen yapı ciddi bir değişime uğramıştır. Bu değişiklikler hem medyanın mülkiyet biçimlerinde hem maliyet ve finansman şartlarında hem de

⁶⁰ A.e., s.111-112

⁶¹ Nafiz Ekzen, "Medya ve Ekonomi: Türk Basın Endüstrisinde Yoğunlaşma-Toplulaşma Tekelleşme Yapısı (1965-1995)", **Medya Gücü ve Demokratik Kurumlar**, içinde s.85-107, Haz. Korkmaz Alemdar, İstanbül, Afa Yayıncılık, 1999, s.86.

hukuki ve kurumsal altyapısı ile medya girişicilerinin davranışlarında kendini göstermiştir.⁶²

Ekonomist Mustafa Sönmez 1980 sonrası Türk medyasının yaşadığı dönüşümü anlatırken şu tespitte bulunmuştur:

“1980’lerin ortalarından itibaren Türk medyası farklı bir nehir yatağında yüzmeye başladı. Bu yeni dönemde medya artık bir sanayi kompleksi içinde yeniden üretimini - büyüyerek- sağladı. Bu yeni dönemde medya dışı sermaye, sektöre, herhangi bir sanayiye girer gibi girer ve bunun kurallarını da taşıırken sektörün “eskileri”ne de aynı kurallarla ve bir sanayi kompleksi çerçevesinde üretimi realize etme ya da sektörü terk etme şartlarını empoze etmiş oldu.”⁶³

1980’den itibaren Türkiye’de, her şeyden önce, oldukça yoksul olan bir medya ortamından nicel olarak çok zengin bir konuma geçilmiştir. Radyo ve televizyon alanından kamu tekeli kaldırılmış, medya sektöründeki sermayenin mülkiyet ilişkilerinde değişim yaşanmıştır. Büyük sermaye gruplarının medya sektörüne girişi ile medyanın “füzyonu” tamamlanmıştır. Bu süreçte devlet-medya ilişkilerinin hem hukuksal çerçevesi hem de bağlantısal konumu yeniden ve farklı bir şekilde kurulmuştur.⁶⁴

1980’li yıllardan itibaren Türkiye kapitalizminin yeni stratejik tercihleriyle paralel biçimde basın endüstrisi; radyo, televizyon, internet gibi farklı araçlarla ve basın dışı sektörlerle bütünleşerek yapısal bir dönüşüm sürecine girmiştir. Bu dönüşümün en önemli sonuçlarından biri, basın sektöründe faaliyet gösteren küçük ölçekli kuruluşların kısa zamanda ömürlerini tüketmeleri ya da daha büyük yapılara katılmalarıyla birlikte yerlerini büyük sermaye gruplarının egemenliğine bırakmaları olmuştur. Bunun bir sonucu olarak da kontrol kalıplarında da belirgin bir farklılaşma meydana gelmiştir. Basın, geleneksel işlevlerini neredeyse tamamen yitirerek devlet ve sermaye karşısında özerkliğini kaybetmiştir. Bugün piyasayı paylaşan birkaç medya grubu, bağlı bulundukları sermaye gruplarının kısa ve uzun vadeli çıkarları ile

⁶² S. Alev Söylemez, **Medya Ekonomisi ve Türkiye Örneği**, Ankara, Haberal Eğitim Vakfı, 1998, s.96.

⁶³ Mustafa Sönmez, **Filler ve Çimenler**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2003, s.35.

⁶⁴ Kaya, **a.g.e.**, s.233.

örtüşen ‘içerikler’ üreten, yatay ve dikey olarak bütünleşmiş kuruluşlar halini almıştır.⁶⁵

1980’lerde Türkiye’de sermayenin medyaya girişini özendirecek nedenleri şöyle sıralamak mümkündür:

- ❖ Dördüncü gücü paylaşmak.
- ❖ Siyasi çevrelerde itibar görmek.
- ❖ Bu sayede diğer sektörlerdeki yatırımların etkinliğini arttırmak.
- ❖ Devlet teşviklerinden ve diğer rantlardan öncelik kapmak.
- ❖ Medyayı, diğer banka ve şirketlerinin reklamlarında kullanmak.
- ❖ Medyayı kullanarak pazarlama faaliyetlerini arttırmak.
- ❖ Finans sektörünün gözde olduğu 1980 sonrası dönemde itibar, güven isteyen finansçılıkta medyadan yararlanmak.⁶⁶

1980’li yılların başından itibaren medya sektörüne yeni girenler yukarıda sıralanan imkânları kullanmak üzere ve medya faaliyetlerini de bir endüstriyel kostüm içinde realize etme çabasına girince, sektörün eskileri ya da yeni girecek olanların da oyunu bu kurallara göre oynaması, aksi halde ayakta kalamayacakları da ilân edilmiş oldu.⁶⁷

Orhan Koloğlu, “*Osmanlı’dan Günümüze Türkiye’de Basın*” adlı çalışmasında Türkiye’de 1980’li yıllara kadar olan dönemde basının şekillenmesinde siyasal ve sosyal etkenlerin ön planda tutulduğunu; ancak 1980’den itibaren ise belirleyicilikte ekonomik öğelerin öncelikli olduğunu belirtmektedir. Bu dönemde basının içeriği ve toplumsal rolü üzerinde ekonomik bağımlıkların kesin rol oynamıştır.⁶⁸

1980 sonrasında medya sektöründe yaşanan bu yapısal dönüşüm ve değişimle birlikte medyanın ideolojik işlevi yanında ekonomik gücünün de etkin hale geldiği yeni bir sürece girilmiştir. Bunu mümkün kılan gelişmelerin başında hiç kuşkusuz

⁶⁵ Adaklı, **a.g.e.**, s.137.

⁶⁶ Acar, 1998: 8

⁶⁷ Mustafa Sönmez, “**Türk Medya Sektöründe Yoğunlaşma ve Sonuçları**” Birikim Dergisi, Sayı:92, 1996, s.77-78.

⁶⁸ Orhan Koloğlu, “**Osmanlı’dan Günümüze Türkiye’de Basın**”, İstanbul, İletişim Yayınları, 1992, s.85-85.

yukarıda detaylıca değinilen neo-liberal politikalarla ekonomik ve siyasal alanlarda görülen dönüşümün sonucunda farklı sektörlerdeki sermayenin medya alanına yönelmesi gösterilebilir. Bu gelişim, medya girişimcisin, medya dışındaki alanlarda da yatırım yapması ve medya dışındaki sermayenin de medya sektörüne yatırım yaparak bütünleşik bir yapı kurmasıyla sonuçlanmıştır.⁶⁹

Sönmez’e göre, yatırım yapılacak bir sektörde kâr oranının düşük olması durumunda, girişimci yatırımını daha kârlı gördüğü başka alana kaydırır. Ancak, azami kâr hedefine dayalı bu genel kapitalizm kuralı medya sektörü için her zaman geçerli değildir. Bunun nedeni, medyanın, bu sektöre yatırım yapmış olana maddi kazancın dışında başka faydalar ve getiriler de sağlamış olmasıdır. Bu fayda ya da getiriler, kitlelere ulaşabilme, onlara istenilen mesajı verebilme, etkileyebilme, bundan dolayı bir iktidarı, gücü kullanma, paylaşma, bu gücü rakiplere, siyasi iktidara karşı gerektiğinde bir savunma ya da saldırı gücü olarak kullanabilme imkanıdır.⁷⁰

Raşit Kaya’ya göre medya sektörüne yatırım yapan sermayenin değişen kompozisyonunun ilk nedeni kuşkusuz medya kuruluşu, özellikle de televizyon kanalı sahibi olmanın sağladığı prestij ve güç ile sermaye grubunun diğer alanlardaki maddi çıkarlarını geliştirme potansiyelidir. Kaya’ya göre ikinci etmen ise, eski durumunun tam aksine, bundan böyle medya alanına yapılacak yatırımların çok yüksek bir kârlılık oranını doğrudan sağlama potansiyelidir.⁷¹

Hakan Tuncel, “*Bab-ı Ali’den İkitelli’ye*” başlıklı çalışmasında bankacılık, enerji, turizm, sanayi, tekstil, inşaat gibi başka alanlarda birikim yapan sermayenin medya alanına giriş nedenlerini ayrı ayrı duran ama birbirleriyle ilintili üç grupta sıralamaktadır:

⁶⁹ Selda Bulut, “Medyada Çokuluslu Şirket Egemenliğine Doğru Evrilme: Rupert Murdoch ve Fox TV”, **Sermayenin Medyası Medyanın Sermayesi: Ekonomi Politik Yaklaşımlar**, içinde s.75-114, Der. Selda Bulut, Ankara, Ütopya Yayınevi, 2009, s.75.

⁷⁰ Sönmez, **Filler ve Çimenler**, s.32.

⁷¹ Ahmet Raşit Kaya, “Türkiye’de 1980 Sonrası Medyanın Gelişimi ve İdeoloji Gereksinimi”, (Çevrimiçi), <http://www.dorduncukuvvetmedya.com/arsiv/akaya.htm>, 15 Nisan 2016.

(A)

1. Kitle iletişim araçlarının dördüncü güç olduğu paradigması
2. Siyasi çevrelerde itibar/baskı
3. Toplumsal denetim

(B)

4. Diğer sektörlerdeki riskli kapitalin riskinin azaltılması
5. Kredi alımında ve devlet ihalelerinde nüfuz

(C)

6. Reklam harcaması yapmak yerine gazete çıkartmak/radyo-TV kurmak
7. Pazarlama
8. Para ticareti⁷²

Yukarıda sıralanan nedenlerin ayrı ayrı değil topluca geçerli olduğunu ifade eden Tuncel, medya alanındaki holdingleşmenin nedenini sermayenin doğasında var olan büyüme eğiliminden kaynakladığını belirtmektedir. Tuncel'in bu konudaki değerlendirmesi şöyledir:

“Burada dikkat edilmesi gereken nokta, bu üç gruptaki nedenler ayrı ayrı değil topluca geçerli olduğudur. Tüm büyük gazeteler ve TV kanalları, holding-banka-medya zinciri içinde yer almaktadır. Bunun nedeni, sermayenin doğasındaki büyüme eğiliminin, bir TV kanalı ya da bir radyo kurmakla, hatta sadece medya alanında yatırım yapmakla doyurulamamasıdır. Reklam gelirleri ne kadar artarsa artsın medya ancak endüstriyel kompleks haline geldiğinde ya da bir endüstriyel kompleksin içinde yer aldığı sermayesini büyütebilir. Buna, sermayenin riskinin azaltılması ve büyüebilmesi için hem var olan iktidarın yeniden üretilmesinin, hem de iktidar talebinde bulunulmasının gerekliliği eklenebilir.”⁷³

Tuncel'in üç gruba ayırdığı bu nedenleri siyasal ve ekonomik çıkarlar olmak üzere iki sınıfa ayırabiliriz. Birinci grupta yer alan nedenler, siyasi güç kazanmaya yönelik olduğundan siyasal çıkar amaçlı olarak değerlendirilebilir. İkinci grupta yer alan nedenler finansal kaynak sağlama ya da var olan finansal kaynakların genişletilmesine yönelik olduğu için ekonomik çıkar olarak değerlendirilebilir. Buna örnek olarak hem bankacılık hem de medya alanında faaliyet gösteren bir grubun, riskli sermayenin medya kuruluşları tarafından yapılan spekülasyonlarla güvenilir hale getirilmesi gösterilebilir. Üçüncü grupta yer alan nedenler ise pazarlama faaliyetlerine yöneliktir. Sermaye sahipleri, kontrolündeki medya kuruluşlarını, medya dışında faaliyet gösterdikleri alanların tanıtımı ve pazarlaması amacıyla kullandıkları için bu nedenler yine ekonomik çıkar olarak değerlendirilebilir.

⁷² Hakan Tuncel, **Bab-ı Ali'den İktidari'ye**, Birikim Dergisi, Sayı:64, 1994, s.37.

⁷³ A.e., s.37.

Bütün bunlara 1983 yılında Başbakan, 1989 yılında da Cumhurbaşkanı olan Turgut Özal'ın medyayı olabildiğinde kullanma çabası eklenince, Türkiye’de medya alanında bir kurtlar savaşı yaşanmıştır.⁷⁴

Genel tabloya bakıldığında bir medya grubunun bünyesine gazete ve dergi gibi yazılı basın araçlarının yanı sıra kitap, müzik, sinema gibi sektörlerin de eklenmeye başlandığı görülmektedir. Bu durum, bununla da sınırlı kalmayıp, medyayı geleneksel yapısından koparan bir başka özellik daha ortaya çıkmıştır. Sanayi, finans, ticaret, inşaat gibi medya dışı sermaye medya sektörüne yatırım yaparken, mevcut medya sahipleri de bu medya dışı alanlara yatırım yapmaya başlamıştır. Böylelikle bir medya sahibinin farklı sektörlerde yatırımları ve ortaklıkları ortaya çıkmıştır.⁷⁵

Sönmez’in “*Medya endüstrili kompleksler dönemi*” olarak adlandırdığı bu dönemde, medyayı siyasi iktidara, rakiplere, reklam verene karşı “silah” olarak kullanma gücü daha fazla öne çıkmaktadır. Medya dışından gelenlerin de medyaya girişleri daha çok “silah” özelliğini kullanma ile ilişkilidir. “Silah” özellikli medyanın bir sektör olarak, kendi başına kâr getirmeyen bir sektör olmasına karşın, kompleksin diğer sektörlerine, medyanın sahip olduğu “ekonomi dışı zor” ile kazandırabilecekleri, medyayı cazip kılmıştır.⁷⁶

Sönmez’in anlatımıyla, 1980’li ve 1990’lı yıllarda medya sektöründe bir kurtlar savaşı yaşanmıştır. Bir yandan, medya sektöründen ilk birikimlerini yapıp palazlanan kuruluşlar kendi aralarında pazar savaşına tutuşurken bir yandan da medyanın karıdan çok, bir silah olarak kullanılma gücüne göz koyan holdinglerin sektöre girişiyle sektör mücadeleleri hız kazanmıştır.⁷⁷

⁷⁴ Oya Tokgöz, **Temel Gazetecilik**, 10. Bs., Ankara, İmge Kitabevi, 2013, s.49-50.

⁷⁵ Bulut, **a.g.e.**, s.75.

⁷⁶ Mustafa Sönmez, “Medyada Diktatörlük ve Medya Aristokrasisi”, (Çevrimiçi), <http://bianet.org/bianet/ekonomi/103329-medyada-diktatorlesme-ve-medya-aristokrasisi> ,15 Nisan 2016.

⁷⁷ Sönmez, **Filler ve Çimenler**, s.34.

Gazetelerin basın dışı sektörlerde faaliyet gösteren iş adamlarına satılmasına en çarpıcı örnek, 1979 yılında Milliyet Gazetesi'nin Karacan ailesinden Aydın Doğan'a devredilmesidir. 1980 öncesi yaşanan bu hareketlenme sonraki gelişmelerin de habercisi olmuştur.⁷⁸ Basın sektöründen medya endüstrisine geçiş sürecinde, medya patronluğu gazeteci ailelerin elinden çıkarak Türk ekonomisinin büyük devlerinin eline geçmeye başlamıştır.⁷⁹ Bu dönemde Babiâli dışından sektöre etkili giriş, 1982 başında Libya müteahhitliğinden önemli kazançlar sağlayan Kozanoğlu-Çavuşoğlu grubunun "Güneş" gazetesini kurmasıyla gerçekleşmiştir.⁸⁰ Aynı zamanda Hisarbank ve Odibank'ın sahibi olan Kozanoğlu-Çavuşoğlu grubunun kurduğu Güneş gazetesinin uyguladığı ücret ve tanıtım kampanyası, Babiâli'de dengeleri bozmuştur.⁸¹ Güneş gazetesi, maaşlarını bin dolarlarla alan çalışanların; yatların, villaların söz konusu olduğu medya starlarının ilk adımı olmuştur.⁸²

Güneş gazetesinin kurulduğu dönemde, Kozanoğlu-Çavuşoğlu grubunun danışmanlığı yapan Ege Cansen, gazetenin yatırımı için yapılan fizibilite çalışmasının kârlı bir yatırım olmadığı göstermesine rağmen patronların bir gazete sahibi olmayı arzuladıklarını ifade etmektedir. Cansen, bu arzunun arkasında "Grubumuz çok büyüdü, çok zengin olduk, bizi rahat bırakmazlar; bir gazetemiz olursa bize kimse dokunamaz"⁸³ düşüncesinin yattığını belirtmektedir.

Güneş gazetesinin kuruluşunun ardından Tercüman gazetesinin sahibi Kemal Ilıcak, Güneş'in patronlarından ve kayınbiraderi olan Ömer Çavuşoğlu'na hitaben "Güneş'in doğuşunu gördüğümüz gibi, batışı da göreceğiz" yorumunda bulunmuştur.⁸⁴ Kısa zamanda 500 bin tiraja ulaşan Güneş gazetesi finans bileşenlerinde yaşanan sarsıntı yüzünden hızla batmaya yüz tuttu.⁸⁵ Kozanoğlu-

⁷⁸ Bulut, **a.g.e.**, s.73.

⁷⁹ Tokgöz, **a.g.e.**, s.48-49.

⁸⁰ Sönmez, **Filler ve Çimenler**, s.36.

⁸¹ Tokgöz, **a.g.e.**, s.49.

⁸² Akyol, **a.g.e.**, s.7

⁸³ Ege Cansen, Patrona Satılan Gazete, (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/patrona-satilan-gazete-56008>, 15 Nisan 2016.

⁸⁴ Tokgöz, **a.g.e.**, s.49.

⁸⁵ Adaklı, **a.g.e.**, s.158.

Çavuşoğlu grubunun Libya'daki inşaat işlerinin bozulması⁸⁶ ve 1982 yılında ülke çapında Banker Kastelli krizin patlak vermesinin ardından 15 Mart 1983 tarihinde Hisarbank'a devlet tarafından el konuldu. Bu süreçte Kozanoğlu-Çavuşoğlu grubunun işlerinde Güneş Gazetesi'nin de bulunduğu 27 şirketin kontrolü 27 Temmuz 1983 tarihinde devletin eline geçmiştir.⁸⁷ 19 Şubat 1982 tarihinde kurulan Güneş Gazetesi'ni 1983 Temmuz'unda bir başka müteahhit Mehmet Ali Yılmaz satın almıştır.⁸⁸

Bu dönemde Erol Simavi'nin Hürriyet Grubu ile Haldun Simavi'nin Günaydın Grubu basın sektörünün en büyükleri durumundadır. 1980'lerin başlarında, İzmir'de Yeni Asır Gazetesi ile başarılı bir bölgesel gazetecilik deneyimi yaşayan Dinç Bilgin, İstanbul'a gelerek Sabah Gazetesi'ni kurmuştur. Dinç Bilgin, kurduğu Sabah Gazetesi ile Türkiye'nin en büyük medya yatırımcılarından biri olmuştur.⁸⁹

Özal döneminin yeni zenginlerin olan Mehmet Ali Yılmaz, milletvekili olarak meclise girdikten bir süre sonra, Güneş Gazetesi'ni İngiltere'den Türkiye'ye gelerek yatırımlar yapan Asil Nadir'e satmıştır.⁹⁰

Kıbrıslı iş adamı Asil Nadir, 5 Temmuz 1988 tarihinde Haldun Simavi'den bünyesinde Günaydın, Tan, Ekonomik Bülten, Kocaeli, Sakarya, Ekspres ve Yeni Mera gazetelerini barındıran Veb Ofset Grubu'nu satın almıştır.⁹¹ Nadir, daha sonra Mehmet Ali Yılmaz'dan Güneş Gazetesini, Ercan Arıklı'dan ise Ekonomik Panaroma, Kadınca ve Nokta dergilerini çıkartan Gelişim Grubu'nu satın almıştır.⁹²

⁸⁶ Tokgöz, **a.g.e.**, s.49.

⁸⁷ Adaklı, **a.g.e.**, s.158-159.

⁸⁸ Topuz, **a.g.e.**, s.294.

⁸⁹ Mustafa Sönmez, **Medya, Kültür, Para ve İstanbul İktidarı**, Yordam Kitap, İstanbul, 2010, s.37-38.

⁹⁰ Akyol, **a.g.e.**, s.7.

⁹¹ Mehmet Sağnak, **Medya-Politik**, Eti Kitapları, İstanbul, 1996, s.53.

⁹² Kejanlıoğlu, **a.g.e.**, s.278.

Halil Nebiler, Asil Nadir'in medya sektöründe gerçekleştirdiği bu satın almalarına ilişkin yaptığı bir değerlendirme, *“Türkiye’de yayıncılık alanında çalışan 23 şirket, sekiz günlük, bir haftalık gazete, 14 haftalık ve bir aylık dergi, bin 500 basın emekçisi Asil Nadir tarafından satın alınmıştı...”*⁹³ ifadelerini kullanmıştır.

Birdenbire sektörün en büyüğü olan⁹⁴ Asil Nadir, daha sonra özel televizyon yayıncılığı için de girişimlerde bulunmuştur. Bu alanda faaliyet göstermek isteyen Nadir, kurduğu şirketin yönetimine eski TRT mensubu Nuri Çolakoğlu’nu getirmiştir.⁹⁵ Asil Nadir’in bu parlak dönemi 1991 yılında Londra’daki işlerinin bozulmasıyla sona ermiştir.⁹⁶ Asil Nadir’in yaşadığı ekonomik çöküntü sonucu Güneş Gazetesi Nisan 1992’de kapanmıştır.

Özgen’e göre Türk basın yaşamında Asil Nadir hareketinin görülmesindeki en önemli etken, çeşitli nedenlerin yanında dönemin başbakanı Turgut Özal’dır. Özal, o dönemde Asil Nadir’in İngiltere’de başarılı bir Türk iş adamı ve Kıbrıs asıllı olması nedeniyle onun Türkiye’de de bazı ticari girişimlerde bulunmasını teşvik etmiştir.⁹⁷

Adaklı’ya göre ise dönemin başbakanı Turgut Özal’ın, piyasaya girişinde bizzat aracılık yapmak suretiyle Asil Nadir’e verdiği destek, Türk basının yeniden yapılanmasında bir dönüm noktası teşkil etmiştir.⁹⁸

Özal hükümetinin iktidara gelmesiyle aile şirketleri olan gazeteler yeni düzene ayak uyduramamaktadır. Özal için artık, agresif ve iş bitirici gazete patronları, serbest pazarı destekleyen köşe yazarları ve gazeteciliği ticaret olarak gören genel yayın yönetmenleri daha geçerlidir. Bu doğrultuda da Sabah ve Güneş gazeteleri kamu bankalarının ilanları, resmi ilanlar, krediler ve özel demeçler yoluyla

⁹³ Nebiler, **a.g.e.**, s.46.

⁹⁴ Tokgöz, **a.g.e.**, s.50.

⁹⁵ Adaklı, **a.g.e.**, s.160.

⁹⁶ Topuz , **a.g.e.**, s.331.

⁹⁷ Özgen, **Türkiye’de Basımın...**, s.70.

⁹⁸ Adaklı, **a.g.e.**, s.160.

desteklenmiştir. Bu durum yerleşik gazetelerin kendilerini tehlike altında hissetmelerini sağlamıştır.⁹⁹

İzmir'den İstanbul'a gelerek Sabah Gazetesi'ni kuran Dinç Bilgin, 1988 yılından itibaren basın alanındaki şirketlerini bir araya toplama çalışmalarına başlamıştır. Böylelikle, 1989 yılında Medya Holding'i kurmuş ve borsaya girmiştir. 1990 yılında ise İkitelli'nin medya merkezi olmasına gidecek yoldaki adımı atmış ve 'Medya Plaza'ya taşınmıştır.¹⁰⁰

Basın sektörünün diğer büyüğü Erol Simavi, Hürriyet Grubu'nu önce bankacı Erol Aksoy'a sattı. Aksoy da Hürriyet'i 1970'lerin sonlarına doğru Milliyet'i satın alarak medya sektörüne giriş yapan Aydın Doğan'a sattı. Böylece yazılı basın alanında Doğan Grubu ve Bilgin Grubu olmak üzere iki büyük kaldı.¹⁰¹

1990'lı yıllarda Türk basın sektörüne ilişkin iki önemli gelişme yaşanmıştır. Bunlardan ilki, 1980'lerde başlayan basın sektöründen medya endüstrisine geçiş sürecinin önemli kilometre taşlarından sayılabilecek özel televizyon yayıncılığın başlamasıdır. 1990 sonrası yaşanan ikinci önemli gelişme ise, yine bu geçiş sürecinin, önemli bir safhasını oluşturan basın sermayesi ile finans sermayesinin bütünleşme olgusudur. Söz konusu bütünleşmeyle beraber medya sektöründe çapraz tekelleşme olarak da anılan sermaye bütünleşmesini ortaya çıkmıştır.

1990'lı yıllara gelindiğinde Türkiye'de radyo ve televizyon yayıncılığında tekel olan TRT'nin işlevi ve konumu tartışılmaya başlanmıştır. Aynı dönemde Cumhurbaşkanı Turgut Özal, radyo ve televizyon yayıncılığı konusunda böylesi bir tekelin artık günün koşullarına ve gerçeklerine uygun olmadığını, kamu hizmeti yayıncılığının yanında özel ya da ticari yayıncılık faaliyetlerinin de yürütülmesi gerektiğini, fırsat buldukça vurgulamakta ve tekrar etmekteydi.¹⁰²

⁹⁹ Tuncel, **a.g.e.**, s.35.

¹⁰⁰ Kejanlıoğlu, **a.g.e.**, s.279.

¹⁰¹ Sönmez, **Medya, Kültür...**, s.38.

¹⁰² Özgen, **1980 Sonrası...**, s.472.

Türkiye’de ilk özel televizyon yayıncılığı, Uzan Ailesi’ne ait Rumeli Holding’e bağlı Magic Box-MBI Filmcilik ve Reklamcılık A.Ş. adlı şirket aracılığıyla, 1 Mart 1990 tarihinde *Magic Box Star1* adlı televizyon kanalının test yayını gerçekleştirilmesiyle başlamıştır.¹⁰³ Magic Box Star1 adlı bu televizyon kanalını pek çok yeni özel televizyon kanalları takip etti. Yine bu süreçte özel radyo istasyonları da faaliyetlerine başladı.

Türkiye’de Star 1 ile başlayan özel televizyon yayıncılığı süreci, basın sektöründeki diğer sermaye gruplarının da birer birer bu alana girmesiyle hız kazanmıştır. 1993 yılının sonlarına günümüzde de faaliyetlerine devam eden ve ‘televizyon coğrafyasında’ belirli bir pazar payına sahip kuruluşların tamamı yayın hayatlarına başlamışlardır.¹⁰⁴

Anayasal ve yasal düzenlemeler oluşturulana kadar, Türkiye’de başka televizyon kanalları da yayına başlamışlardır. 8 Ocak 1992 tarihinde yine Cem Uzan’ın sahibi olduğu *Teleon*, 1 Mart 1992 tarihinde ise *Show TV* yayın hayatına başladı. 1993 yılının Mart ayında şifreli televizyon kanalı olarak yayın yapan *Cine 5*, Temmuz ayında SATEL şirketler grubu bünyesinde kurulan *ATV*, Aralık ayında ise Milliyet gazetesi sahibi Aydın Doğan tarafından kurulan *Kanal D* adlı televizyon kanalları yayına başlamışlardır. Star 1 ortaklığından dışlanan Ahmet Özal, yakın arkadaşlarını ortak göstererek bünyesinde Artı Yayıncılık ve Filmcilik, Artı Televizyon ve Pazarlama, Artı Filmcilik ve Prodüksiyon Sanayii ve Artı Televizyon Haber Ajansı’nı barındıran Kanal 6 şirketler grubunu kurmuş ve *Kanal 6*, 4 Ekim 1992 tarihinde resmen yayın hayatına başlamıştır. Ahmet Özal, Aralık 1992 tarihinde pazarlama kanalı olarak kurduğu *Kanal Market*’in koordinatörlüğüne ise kardeşi Efe Özal’ı getirmiştir. Has Holding grubunun sahibi olduğu Has Bilgi Birikim TV (*HBB*) 9 Ekim 1992 tarihinde, Bursa’da faaliyet gösteren Göktuğ Şirketler Grubu’nun sahibi olduğu *Flash TV* ise 1 Aralık 1992 tarihinde televizyon yayınlarına başlamışlardır.¹⁰⁵

¹⁰³ Adaklı, **a.g.e.**, s.232.

¹⁰⁴ **A.e.**, s.234.

¹⁰⁵ Çiler Dursun, Korkmaz Alemdar, “Medya Dünyası”, **Medya Gücü ve Demokratik Kurumlar**, içinde s.125-138, Haz. Korkmaz Alemdar, İstanbul, Afa Yayıncılık, 1999, s.126.

1990 yılından itibaren özel televizyon kanallarının birer birer yayın hayatına başlamasıyla oluşan bu fiili süreç, ancak 4 yıl sonra yapılan düzenlemelerle yasal bir dayanağa kavuşturulmuştur. 13 Nisan 1994 tarihinde kabul edilen 3984 sayılı, “*Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun*”, radyo ve televizyon yayıncılığı alanındaki süregiden kaosa ve başına buyrukluğa son vermek ve oluşturulan *Radyo Televizyon Üst Kurulu* (RTÜK) ile yayıncılık faaliyetlerini denetlemek amacıyla TBMM’de kabul edildi.¹⁰⁶ Böylelikle Türkiye’de 1990’da başlayan özel radyo ve televizyon yayıncılığı dört yıllık gayri resmi sürecin ardından yasal zemine oturtulmuştur.

1990’lı yıllarda medya sektöründe ortaya çıkan olgulardan biri de tekelleşme sorunudur. Doğası gereği, kâr marjını azami ölçüde yüksek tutma çabası içindeki serbest piyasa güçleri ve kuralına göre, Türkiye’de medya sektöründe de söz konusu süreçte “yoğunlaşma” ya da bir başka anlatımla “konsantrasyon” olgusu yaşanmıştır.¹⁰⁷

1990’lı yıllardan itibaren hız kazanan medyadaki yoğunlaşmayla beraber gazeteci ailelerin kontrolünde olan geleneksel medya sahipliği, yerini medya dışı sektördeki büyük sermaye gruplarının egemen olduğu “yeni medya sahipliği”ne bırakmıştır. Bu gelişme, hem basın-yayın alanında faaliyet gösteren kuruluşların başka sektörlerle dikey bütünleşmeleri, hem de medya dışındaki sermaye gruplarının bu alana olan ilgilerinin artmasıyla belirginleşmiştir.¹⁰⁸

Dağtaş’a göre, 1980 sonrası yaşanan siyasi ve ekonomik dönüşümle beraber medya-siyaset-sermaye arasında organik bir ilişkinin varlığı gündeme gelmiştir. Bu dönemde medya alanına ilişkin yeni mülkiyet yapılanması, sadece gazete ve dergi yayımlayarak ya da televizyon kanalı işleterek sermayenin büyümesine imkan tanııyordu. Medya alanında sermayeyi büyütmenin rolü, reklam ve satış gelirlerinin yanında; bir endüstri kompleksi haline gelerek veya içine bankaların, diğer

¹⁰⁶ Dursun ve Korkmaz, **a.g.e.**, s.127.

¹⁰⁷ Özgen, **Türkiye’de Basın...**, s.77.

¹⁰⁸ Adaklı, **Yayıncılık Alanında...**, s.145-203.

endüstrileşmiş hizmet şirketlerinin de olduğu bir holdingin parçası haline gelerek sermayeyi büyütmek olabilirdi. Bu yeni anlayış doğrultusunda, medya hem finansal hem de teknolojik açıdan desteklenerek bir sektör haline getirilmiştir.¹⁰⁹

1990 yıllarda medya patronları, işletmelerini birer medya kompleksi haline dönüştürdüler. Gazete, dergi, kitap, radyo, televizyon gibi farklı medya işletmeleri ve bankalarıyla birlikte farklı endüstri ve hizmet şirketlerini çalıştıran holdinglere dönüştüler. Yatay ve dikey birleşmelerle ürün çeşitliği artırıldı. Pazarlama ve dağıtım örgütleri yeniden yapılandırıldı. Reklam pastasından daha fazla pay alma yarışına girildi. En önemlisi bu yıllarda Babiali'den İkitelli veya Güneşli'de yeni yapılan "medya plaza" veya "medya center"e taşınıldı.¹¹⁰

Özgen'e göre, 1990'larda Türk basının Babiali'den İkitelli'ye geçişi yalnızca fiziksel bir yer değişimi olarak algılanmamalıdır. Bu dönem, yazılı ve görsel-işitsel basının "medya" mertebesine ulaşmasının yanında halkın içinden ve yaşamından kendisini bir anlamda çekerek, "sırça köşk"e yerleşiminin de simgesi olmuştur.¹¹¹

Sönmez'e göre, Türkiye'de medya endüstrisi bağlamında söylenecek ilk sözlerden biri de, endüstrinin geçmişi ve bugününde İstanbul'un her zaman merkez olmasıdır. Geleneksel üretimden modern üretime geçişte tüm değişimlerde İstanbul'un merkez alınması, İstanbul dışındaki yapılanmaların da genellikle İstanbul merkezinden organize edilmesi, bölgeler arasındaki iş bölümünde ağırlıklı İstanbul'un belirleyici olması, İstanbul'u medya endüstrisinin merkezi yapmaktadır. Burada, İstanbul yalnızca bir "mekan-bölge" olarak algılanmamalı, tüm yapı üzerinde söz sahibi olan "sermaye"nin sembolü olarak okunmalıdır.¹¹²

1990 sonrası, medyada çapraz tekelleşmenin yaygınlaştığı, Doğan Grubu ve Bilgin Grubu gibi şirketlerin, gazete yanında televizyon kanallarının sahibi olduğu ve

¹⁰⁹ Dağtaş, **a.g.e.**, s.14.

¹¹⁰ Tokgöz, **a.g.e.**, s.51.

¹¹¹ Murat Özgen, "Toplumsal Olaylarda Medyanın Etkinliği ve Rolü", **İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, Sayı: 13, 2002, s.30.

¹¹² Sönmez, **Medya, Kültür...**, s.15.

giderek diğer sektörler de yayılarak banka ve benzeri kuruluşların sahibi olduğu bir döneme girilmiştir. Doğan Grubu, medya sektörü dışında bankacılık, tekstil, ticaret, sigortacılık, turizm ve otomobil sektörlerinde de faaliyet göstermektedir. 1997 yılına kadar gazetecilik haricinde başka iş yapmayan Bilgin Grubu, bu yıldan itibaren başta bankacılık olmak üzere birçok sektörde faaliyet göstermeye başlamıştır.¹¹³

Doğan ve Bilgin grupları, birbirleriyle kıyasıya rekabete girmekle birlikte, iki konu üzerinde anlaşmayı ihmal etmemişlerdir. Bunlardan ilki, yazılı basın dağıtımı, diğeri ise reklam fiyatlarının belirlenmesi bakımından geliştirilen uygulamalardır. Bir başka deyişle bu iki büyük grup, ülkedeki tiraj ve ratingi denetlemeyi elden bırakmak istememişlerdir. Dağıtım konusunda, 1996 yılında, Doğan ve Bilgin grupları BİR-YAY'ı kurarak piyasada tam egemenlik sağlama yoluna gitmişlerdir. Bu iki grup, reklam alanında da ortak bir girişim ile BİMAŞ'ı kurmuştur. Doğan ve Bilgin grupları, BİMAŞ ile reklam fiyatlarını belirleme ve bu havuzdan büyük pay alma yarışına girmişlerdir. BİR-YAY'ın kurulması Sabah ve Hürriyet gazetelerini dağıtan Birleşik Basın Dağıtım ile Cumhuriyet, Türkiye ve Milliyet gazetelerini dağıtan YAYSAT'ın birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. Reklam fiyatlarını belirleme konusunda ise önce MEPAŞ, daha sonra ise BİMAŞ kuruldu. Aydın Doğan, Dinç Bilgin ve Erol Aksoy ortak olduğu MEPAŞ, 1996 yılında BİR-YAY'ın kurulmasıyla BİMAŞ'a çevrilerek Erol Aksoy ortaklıktan çıkarıldı. Böylece medyada kartelleşme başladı.¹¹⁴

Nazif Ekzen, 1980'li yılların ikinci yarısında başbakan Turgut Özal'ın “önümüzdeki dönemde Türkiye’de iki buçuk gazete kalacak.” kehanetinin, uygulanan iktisat politikalarının kaçınılmaz bir sonucu olduğu ifade etmektedir. Ekzen'in 1995 Türkiye'sine ilişkin değerlendirmeleri ise şöyledir:

“Sonuç olarak 1995 Türkiye'sinde iki buçuk gazete kalmadı, ancak 1995 yılı sonunda yıllık ortalama rakamlarına göre 5,1 milyon olan günlük gazete satışının yüzde 70'inin bu iki büyük basın grubu tarafından kontrol edilmekte olduğunu, bunların paylarının ise yüzde 37 ve

¹¹³ Atilla Özsever, **Tekelci Medya Örgütsüz Gazeteci**, Ankara, İmge Kitabevi, 2004, s.116-117.

¹¹⁴ Tokgöz, **a.g.e.**, s.55.

yüzde 33 olduğunu görüyoruz. Bu yaklaşım bize iki buçuk gazete değil ama iki buçuk basın grubu yapısının ortaya çıkığını gösteriyor.”¹¹⁵

Adaklı’ya göre, Özal’ın iki buçuk gazete planı, sözcüğün gerçek anlamında gerçekleşmemişse de, ima ettikleri doğrulanmıştır. Bugün medya sektöründe birkaç grubun hakimiyeti söz konusudur.¹¹⁶

1997 yılında Türkiye’deki medya grubu sahipliğinde bazı değişiklikler yaşanmıştır. Çukurova Grubu, Dinç Bilgin ile ortaklığının devam ettiği sırada Mehmet Ali Ilıcak’tan *Akşam* ve *Güneş* gazetelerini satın alarak, medya alanındaki genişlemesini sürdürmüştür. Çukurova Grubu’nun patronu Mehmet Emin Karamahmet, *Show TV* ve *Cine 5* televizyon kanallarına yüzde 50 hisseyle ortak olarak bu genişlemesine katkı sağlamıştır. GSM operatörü Turkcell’in ortağı olan Çukurova Grubu, ayrıca Türkiye’de internet kuruluşlarından biri olan Süperonline’ın da sahibi durumundadır.¹¹⁷

1998 yılında iş adamı Cavit Çağlar, sahibi olduğu *NTV* kanalını Doğuş Holding’e satmıştır. Aynı dönemde bir başka iş adamı olan Korkmaz Yiğit ise medya dünyasına hızlı bir giriş yapmıştır. Korkmaz Yiğit, kısa süre içinde *Kanal 6* ve *Kanal E* televizyon kanalları ile Bilgin Grubu’na ait *Yeni Yüzyıl* gazetesini satın almıştır. Yiğit, bu yatırımların dışında Aydın Doğan’dan da *Milliyet* gazetesinin bir kısım hisselerini satın almıştır. Korkmaz Yiğit’in adının Türk Ticaret Bankası’nın satışıyla ilgili çeşitli yolsuzluklara karıştığı ortaya çıkması üzerine Aydın Doğan, *Milliyet* çalışanların da baskısıyla gazetenin hisselerini geri almıştır. Korkmaz Yiğit’in sahibi olduğu medya kuruluşlarından *Yeni Yüzyıl* gazetesi 1999 yılında kapanmıştır. *Kanal 6* ve *Kanal E* televizyon kanalları ise Korkmaz Yiğit’in kardeşlerinin elinde kalmıştır.¹¹⁸

¹¹⁵ Ekzen, **a.g.e.**, s.86.

¹¹⁶ Adaklı, **a.g.e.**, s.161.

¹¹⁷ Tokgöz, **a.g.e.**, s.54.

¹¹⁸ **A.e.**, s.54.

1980’li yıllarda başlayan süreç Türkiye’deki medya ortamının 1990’lı yıllarda tümüyle farklı bir görünüm almasını sağlamıştır. 1990’lı yılların sonunda Türkiye’de 16’sı ulusal günlük gazete olmak üzere 3500 kadar gazete ve dergi bulunmaktaydı. Kamu tekelinin kaldırılmasının üzerinden on yıl bile geçmeden 30’dan fazlası ulusal olmak üzere 1150 civarında radyo ve 16’sı ulusal, 15’i bölgesel, 230’u yerel olmak üzere 261 televizyon kanalı etkinlik göstermekte idi. Bu süreçte ortaya çıkan yeni medya patronları ise ya banka sahibi ya da müteahhittir. Çoğu zaman da her iki işi de aynı anda yapan gruplardır. Türkiye’de bu tür grupların kayda değer tek rakipleri ise İslamcı sermaye tarafından desteklenen İslamcı medyadır.¹¹⁹

1980 sonrası Türkiye’de uygulanmaya başlanan ekonomik politikalara paralel olarak medyanın mülkiyet yapısında değişimler yaşanmıştır. 1990’lı yıllardan itibaren medyanın üretiminden dağıtımına kadar her aşaması büyük birkaç grubun kontrolüne geçmiştir. Gazete, televizyon ve radyo sahibi olan medya grupları, başta bankacılık, sigortacılık, enerji, otomotiv ve turizm gibi alanlarda faaliyet gösteren kuruluşları da bünyelerine katmaya başlamıştır. Söz konusu gruplar, devletin açtığı ihalelere de katılarak özelleştirmelerden etkin bir şekilde faydalanmıştır. Birçok grup özelleştirmeler yoluyla satışa çıkan kamu mallarını satın alarak bünyesinde katmıştır.

1990’lı yıllar boyunca yayıncılık alanında ‘özel tekeller’ haline gelen Doğan, Bilgin, Aksoy, İhlas ve Uzan Gruplarının hakim olduğu kompozisyon, 1990’ların sonlarından itibaren Doğuş (Şahenk Ailesi), Çukurova (Karamehmet Ailesi) ve Park (Turgay Ciner) gruplarının sektöre iddialı girişleriyle birlikte radikal bir değişime uğramıştır.¹²⁰

Söz konusu grupların tamamının medya dışında başta bankacılık olmak üzere enerji, inşaat, otomotiv ve turizm gibi sektörlerde de faaliyetleri bulunmaktaydı. Dışbank’ın da sahibi Aydın Doğan, sanayi, turizm ve otomobil alanlarında da etkinliğini sürdürürken, en büyük rakibi Dinç Bilgin ise, Etibank’ın sahibi durumundaydı. Uzan Grubu ise, finans sektöründe İmar Bankası ve Adabank ile

¹¹⁹ Kaya, *İktidar Yumağı....*, s243-245.

¹²⁰ Adaklı, *a.g.e.*, s.236.

varlığını sürdürürken, aynı zamanda özelleştirmelerle bünyesine kattığı kuruluşlar sayesinde çimento ve enerji alanlarında adından söz ettirmektedir.

Çukurova Grubu'nun patronu Mehmet Emin Karamahmet de Yapı Kredi Bankası ve Pamukbank ile bankacılık alanında faaliyetlerini yürütürken, aynı zamanda Show TV'nin sahibi konumundaydı. Çukurova Grubu'nun bu yatırımları dışında inşaat ve telekomünikasyon gibi alanlarda da etkinliği söz konusuydu. Diğerlerine göre nispeten daha küçük bir görünüme sahip olan İhlas Holding ise inşaat, otomotiv ve pazarlama gibi alanlarda da etkinlik göstermekteydi.

1997 yılından 2000 yılına kadar yazılı basının yüzde 70'ini, televizyon piyasasının ise yüzde 33'nü elinde bulunduran, Doğan ve Bilgin grupları, ürün, fiyat ve piyasa farklılaşması yaparak oligopolcü bir yapı sergilemek bakımından gündemde olduklarını söylemek yanlış olmaz.¹²¹

Ekonomideki küçülmenin yüzde 10'a yaklaştığı ve Cumhuriyet tarihinin en derin ekonomik krizinin yaşandığı 2001 yılında, medya sektöründe yeniden yapılanma yaşanmıştır.¹²²

2.3.1 Ekonomik Krizler ve Medyaya Etkisi

Türkiye'de medyanın sahiplik yapısında yaşanan değişimlerin nedenlerinden biri de ekonomik krizlerdir. Türkiye'de Kasım 2000 ve Şubat 2001 yıllarında iki ekonomik kriz yaşanmış, bu krizler sonrası bankacılık sektöründeki yolsuzluklar, usulsüzlükler ve bazı bankaların finansal yapılarının zayıflığı nedeniyle medya sektörü yeniden yapılanma geçirmiştir.

Ekonomist Mustafa Sönmez, Kasım 2000 ve Şubat 2001 yıllarında yaşanan ekonomik krizlerden etkilenen sektörlerle ilişkin değerlendirmeler yaparken, medya ile yakın ilişki içerisinde olan finans kuruluşlarının “Yaprak dökümü” geçirdiğini

¹²¹ Tokgöz, a.g.e., s.57.

¹²² Sönmez, **Filler ve Çimenler**, s.51.

ifade etmektedir. Sönmez, bu iki büyük ekonomik krize ilişkin “*Her ekonomik kriz, bir yeniden yapılanma; her yeniden yapılanma da bir seleksiyon, bir ayıklanmadır*” değerlendirmesi yaparak medya kuruluşlarının bir nevi “*Ekonomik Darwinizm*” geçirdiğini ifade etmektedir.¹²³

Türkiye’de medyanın mülkiyet yapısında yaşanan değişimlerin en önemli nedenlerinden biri de 2001 krizidir. Yaşanan ekonomik krizin ardından medya sektörü ciddi derecede etkilenmiştir. İçerisinde bankacılık faaliyetleri de bulunan holdinglerin bankaları kriz nedeniyle sıkıntı yaşamış, Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurulu söz konusu bankalara el koymuştur.

Yaşanan bu gelişmeler sonucu 1997-2003 yılları arasında toplam 23 banka Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF), kontrolüne geçmiştir. TMSF’nin belirtilen tarihler arasında el koyduğu bankalar ve bu bankaların TMSF kontrolüne geçtiği tarihler şöyledir:

Tablo 1: TMSF Kontrolüne Geçen Bankalar¹²⁴

Banka	El konulma tarihi
Türkbank	06.11.1997
Bank Ekspres	12.12.1998
Interbank	07.01.1999
Egebank	21.12.1999
Yurtbank	21.12.1999
Yaşarbank	21.12.1999
Esbank	21.12.1999
Sümerbank	21.12.1999
Bank Kapital	27.10.2000
Etibank	27.10.2000
Demirbank	06.12.2000
Ulusal Bank	28.02.2001
İktisat Bankası	15.03.2001
Toprakbank	30.11.2001
Sitebank	09.07.2001
Tarişbank	09.07.2001

¹²³ Sönmez, **Filler ve Çimenler**, s.55.

¹²⁴ (Çevrimiçi), <http://www.tmsf.org.tr/intikaleeden.bankalar.tr>, 17 Nisan 2017.

Kentbank	09.07.2001
EGS Bank	09.07.2001
Bayındırbank	09.07.2001
Pamukbank	19.06.2002
İmar Bankası	03.07.2003
Adabank	03.07.2003

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere yaşanan krizlerden finans kuruluşları ciddi şekilde etkilenmiş, bu durum medya sektöründe yeniden yapılanma sürecini başlatmıştır. Ortaya çıkan bu yapılanma sürecinde, bünyesinde banka bulunduran medya gruplarının birçok şirketi devlet kontrolüne geçmiş, bu da medyanın mülkiyet yapısında yeni bir tablonun oluşmasına neden olmuştur.

Bu dönemde faaliyet gösteren medya grupları yaşanan kriz sonrası ya küçülmüş, ya pazardan tamamen çıkmış ya da diğer tüm şirketleriyle birlikte devlet kontrolüne geçmiştir. Bu durumdan en fazla etkilenenlerden biri de Dinç Bilgin'dir. Bilgin'e ait Etibank'ın TMSF kontrolüne geçmesiyle birlikte Bilgin Grubuna ait medya kuruluşlarından *Yeni Asır* ve *Sabah* gazeteleri, ATV televizyonu, *Kiss FM*, *Radio Sport*, *Şık FM* gibi radyolar ve bünyesinde birçok dergi bulunduran 1 Numara Yayıncılık TMSF'ye devredilmiştir. Aynı dönemde Erol Aksoy'un sahibi olduğu İktisat Bankası'na el konulmuş ve Aksoy'un *Cine 5*, *Playboy* gibi televizyon kanalları, *Radyo 5* adlı radyosu ile bünyesinde *Marie Claire*, *Beyaz Butik*, *Voyager*, *Adres* gibi dergileri barındıran *Show Basın*, Fon kontrolüne geçmiştir. TMSF kontrolüne geçen bir diğer banka ise Kent Bank olmuştur. Mustafa Süzer'e ait Kent Bank'ın TMSF'ye devredilmesiyle grup bünyesinde faaliyet gösteren *Kent TV*, Fon'a geçen kuruluşlar arasında yer almıştır. Kamuran Çörtük'ün Bayındır Bank'ına el konulunca *BRT TV*; Ceyhan Holding bünyesindeki Bank Kapital'e el konulunca *CTV* ve *C Haber Ajansı* da yine aynı dönemde Fon kontrolüne geçmiştir.¹²⁵

Medya sektöründe ortaya çıkan bu ciddi değişimlerden etkilenen gruplardan biri de İhlas Holding olmuştur. Grup bünyesinde faaliyet gösteren İhlas Finans'a el konulunca grubun bünyesinde bulunan *Türkiye Gazetesi* ve *TGRT TV*'de sarsıntı

¹²⁵ Hürriyet Gazetesi, "Fon Medya Devi Oldu" (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/fon-medya-devi-oldu-3387>, 15 Nisan 2016.

geçirmiştir. Aynı dönemde Karamehmet Grubu medya yatırımlarını güçlendirerek mevcut durumunu korumuştur.¹²⁶

Bu gelişmelerle birlikte medya sektöründe faaliyet gösteren kuruluşlar ve bunların sektördeki ağırlıklarında ciddi değişimler yaşanmıştır. El konulan medya şirketlerinin değişik alanlarda faaliyetler göstermesi nedeniyle TMSF ve dolayısıyla devlet büyük bir medya kuruluşu haline gelmiştir.

Yukarıda anılan gelişmeler şüphesiz 1980 sonrası Türkiye’de medyanın ticarileşmesi sürecinin bir parçası olarak değerlendirilebilir. Yaşanan krizle birlikte medya-siyaset-sermaye ilişkisi daha da belirginleşmiştir. Kriz, bazı aktörlerin piyasadan çekilmesine neden olduğu kadar bazı aktörlerin de piyasaya girmesine yol açmıştır. Yaşanan bu durum yeni güç dengelerini ortaya çıkarmıştır.

Sönmez, 2001 krizi sonrası oluşan bu yeni güç dengelerine ilişkin şu değerlendirmeleri yapmıştır:

“2001 krizi sonrasının medyasında yeni boyut, yeni sermayedar girişi ve var olanların güçlerini tahkimleri yeni ittifaklara, cephelere gitmeleri şeklinde gerçekleşti. Madenci Turgay Ciner sektörün yeni ismi olarak Sabah Grubu ve Cumhuriyet’te adından söz ettirirken Karamehmetler de Fon’a banka kaptırmanın hırsıyla güçlerini takviyeye gidecek, yeni transferler, yeni TV kanalları ve yeni dağıtım örgütlenmesine önayak olarak medya dengelerine etki edeceklerdi. Medyalı sermaye gruplarından Uzanlar ise “paralel iktidar” medyanın gücüne, siyasi gücü de ekleme ihtirasıyla Genç Parti’yi kuracak ve ellerindeki medya gücünü tepe tepe kullanarak 3 Kasım 2002 seçimlerinden, yüzde 10 barajım aşamaları da yüzde 7,5 oyla çıkacaklardı. Bu, dikkat çekici bir performans olarak kabul edilecekti. Bu ataklara karşılık olarak Doğan Grubu, Dinç Bilgin’in en yakını ve “dava arkadaşı”- Zafer Mutlu’nun Vatan gazetesini çıkarmasına yardımcı olacak, o da kendi cephesini o yönden takviye edecekti.”

Yukarıda da değinildiği gibi 2001 yılında başlayan bankalara el koyma süreciyle birlikte, birçok medya kuruluşu devlet kontrolüne geçmiştir. Bu durum medya patronlarının ticaret ve siyaset ile ilişkilerinin bir sonucu olarak görülebilir. Devletten aldığı yüklü miktarda krediler ve ihaleler sayesinde büyüyen medya grupları, yaşanan ekonomik kriz ile ekonomik anlamda sıkıntı yaşamaya başlamıştır.

¹²⁶ Mustafa Sönmez, “Dünden Bugüne Türkiye’de Medyanın Ekonomi Politikası”, **Medya ve İktidar: Hegemonya, Statü, Direniş**, içinde s.86-127, Haz. Esra Arsan, Savaş Çoban, İstanbul, Evrensel Basım Yayıncılık, 2014, s.95.

Bu süreç beraberinde medya gruplarının birer birer devlet kontrolüne geçmesini getirmiştir. Büyük medya gruplarının TMSF aracılığıyla devlet kontrolüne geçmesi, 2002 yılında iktidara gelen Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) ile birlikte farklı bir medya-siyaset ilişkisinin oluşmasına zemin hazırlamıştır.

Çalışmanın buraya kadar olan kısmında 1980-2002 yılları arasında Türk medyasında yaşanan değişim, dönüşüm ve yapılanma süreçleri irdelenmiştir. Devam eden kısımda ise, Türk siyasi hayatında önemli bir tarih olan 3 Kasım 2002 seçimleri sonrasında iktidara gelen Adalet ve Kalkınma Partisi ile birlikte yaşanan değişim, dönüşüm ve yeniden yapılanma süreçleri irdelenecektir. Daha önce de ifade edildiği gibi 2002 sonrası başlayan yeni süreç çalışmanın sınırlılığı kapsamında 2014 yılında sonlandırılacaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

2002–2014 YILLARI ARASINDA TÜRK MEDYASININ GENEL GÖRÜNÜMÜ VE ADALET VE KALKINMA PARTİSİ (AKP) DÖNEMİNDE TÜRK MEDYASINDA YAŞANAN MÜLKİYET DEĞİŞİMLERİ

Bu başlık altında önce Adalet ve Kalkınma Partisi'nin (AKP) iktidara geldiği 3 Kasım 2002 seçimleri öncesinde Türk medyasının genel görünümü incelenecek, ardından 2002–2014 yılları arasında Türk medyasının mülkiyet yapısında yaşanan değişiklikler kronolojik olarak özetlenecektir. Bu bölümde amacımız 2002-2014 yılları arasında Türk medyasında yaşanan mülkiyet yapısı değişikliklerinin medya sektörüne olan etkisini ortaya koymaktır.

Çalışmanın asıl konusunu oluşturan Star Medya Grubu'nun 2002-2014 yılları arasında mülkiyet yapısındaki değişimleri ile bu grubun yaratıcısı olan Uzan Ailesi ve Uzan Grubu ayrı bir başlık altında ele alınacağından, bu bölümde sadece kronolojik gelişmelerin bütünlüğü açısından özetlenecektir.

3.1 AKP'NİN İKTİDARA GELDİĞİ 3 KASIM 2002 GENEL SEÇİMLERİ ÖNCESİ TÜRK MEDYASININ GENEL GÖRÜMÜ

Türkiye 2000'li yıllarda çok önemli ekonomik ve siyasi gelişmelere sahne olmuş, bu gelişmeler birçok alanda olduğu gibi medya alanında da önemli değişim ve gelişmelere yol açmıştır. 2000'li yılların başında Türkiye'de medya sektöründe Doğan ve Bilgin Gruplarının hâkimiyetinin yanında, Uzan, Çukurova ve İhlas Gruplarının da etkinliği söz konusudur. Türkiye'de 2000 yılında yayımlanan 34 ulusal gazetenin, ortalama günlük satışları toplam 4 milyon 900 bin civarındadır. Bu satış rakamlarının yüzde 98'i yukarıda adı geçen bu 5 büyük medya grubuna aittir. Doğan Grubu, bünyesinde bulunan 9 gazete ve yüzde 60'lık satış oranıyla birinci

durumdadır. Bilgin Grubu ise, bünyesindeki 6 gazete ve yüzde 22’lik satış oranıyla ikinci sırada yer almaktadır.¹

Türkiye’de medya ortamının 2002 yılından sonra yaşadığı dönüşümün daha net anlaşılabilmesi için 3 Kasım 2002 seçimleri öncesinde Türk medyasının genel görünümünü incelemek yararlı olacaktır. Bu bağlamda değerlendirildiğinde 2002 yılında Türk medya sektöründe hakim konumda olan grupları Doğan, Sabah, Uzan, Çukurova, Doğuş ve İhlas olarak sıralamak mümkündür. Aşağıdaki tablolarda bu 6 grubun medya alanındaki yatırımları ile medya sektörü dışında faaliyet gösterdikleri alanlar gösterilmiştir.

3.1.1 Doğan Grubu

Tablo 2: Doğan Grubu’nun Medya İçi ve Medya Dışı Yatırımları (2001)²

DOĞAN GRUBU – (AYDIN DOĞAN)	
MEDYA YATIRIMLARI	
Ulusal TV	Kanal D, CNN Türk
Kablolu TV	Bravo TV, Galaxy TV, Ultra Cable TV, D Fun,
Yurtdışı Radyo TV Yayıncılığı	Euro D
Gazete	Hürriyet, Milliyet, Turkish Daily News, Radikal, Posta, Finansal Forum, Gözcü, Asabi, Fanatik, Hafta Sonu
Radyo	Hür FM, Radio Foreks, Radio D, Radyo Kulüp
Dergi	DBR Magazin Grubu, Doğan Egmont (Tempo, Ekonomist, OtoShow, Hafta Sonu, Top Pop, Delikanlı, Elele, Klips, Capital, Blue Jean, Atlas, Gösteri, Go, Fame, Focus, Marie Claire, Paramatik, Hey Girl, Walkman, Kim, Fortre Beatue, Form Sante, Milliyet Kardeş, Elite, Negatif, Maison Française, Max, Ad Artdekor, AD Net, Amica, PC Net, Lezzet, Bebek, Burda, İstanbul Life,

¹ Nazif Ekzen, “Medya Ekonomisinin Yapılanması ve Maddi Temelleri (1980-2009)”, **Türkiye’de Kitle İletişimi: Dün-Bugün-Yarın**, içinde, s.298-299, Der. Korkmaz Alemdar, Ankara, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, 2009, s.296-322.

² Adaklı, **Yayıncılık Alanında...**, s.163.

	Elle, Country Homes, OtoMoto, Information Week)
İnternet	E-Kolay
Basım	Doğan Ofset, Doğan Printing Center
Dağıtım	Yay-Sat, Biryay
Haber Ajansı	Doğan Haber Ajansı (DHA)
Reklam Ajansı	Bimaş
ISP & Portals	Doğan Online ve Digital Yayıncılık
Kitap Yayıncılığı	Doğan Kitapçılık
Yurtdışı Kitap Şirketi	DMG International
Multimedya Mağazalar Zinciri	D&R (Raks ortaklığıyla)
Müzik	Doğan Music Company, ANS Production
Televizyon Prodüksiyon	Hürriyet TV Prodüksiyon, D Production
MEDYA DIŞI YATIRIMLARI	
Zigana Elektrik, İSEDAŞ, POAŞ (İş Bankası ile ortak), Türk Dış Ticaret Bankası (Dışbank), Doğan Otomobilcilik, Otokar, Yatırım Sağlık, Ray Sigortacılık, Ticaret Sigorta, Pen Turizm, Doğan Enerji, Hür İthalat, Hür-Ok, Coats İplik Sanayii, Anadolu Otomotiv, Ditaş Yedek Parça, Çelik Halat, Dış Ticaret Faktoring, Doğan Finansal Kiralama, Dış Yatırım, vd.	

3.1.2 Sabah Grubu

Tablo 3: Sabah Grubu’nun Medya İçi ve Medya Dışı Yatırımları (2001)³

SABAH GRUBU – MEDİ GRUP – (DİNÇ BİLGİN)	
MEDYA YATIRIMLARI	
Televizyon	ATV (Cingilliğlu ve Çukurova Grubu ile ortak), ATV Avrupa, Kiss TV, NTV (Doğuş Grubu ile ortak), Yeni TV (Bölgesel – İzmir)
Gazete	Sabah, Takvim, Fotomaç, Yeni Asır
Radyo	Kiss FM, Radio Sport
Dergi	Bir Numara, Hearst Yayıncılık A.Ş., (Aktüel, PC Magazin, Para, Power, CD Magazin, Bebeğim, Top Sante, Cosmopolitan, Bazaar, Spiderman, He&She, Sofra, Home, Esquire, Comics, Outdoor, Gezi, Gelin, Oto Haber, Sinema, Gurme, House Beautiful, Domus M)
Basım-Yayım	Sabah-D’agostini, Sabah Kitapçılık, Binyıl Yayıncılık

³ A.e., s.165.

Dağıtım	Birleşik Basım Dağıtım, BİRYAY, GAMEDA (Gazete Dergi Pazarlama)
Haber Ajansı	Sabah Haber Ajansı (SHA)
Reklam Ajansı	Bimaş
Prodüksiyon	Netpas Network Reklam Film Yapım Yayın Medya Pazarlama A.Ş. (Türker İnanoğlu ile ortak)
Telekomünikasyon ve İnternet	Turkport, ZD-Net, A-tel (% 50 Çukurova Grubu ile ortak)
Diğer	SATEL A.Ş. bünyesinde Studio 1, Sports İletişim, Avrupa Elektronik
MEDYA DIŞI YATIRIMLARI	
İnterbank, Etibank, Yapı Toko Bank-Rusya, Bank Kreis AG Almanya, Inter Overseas-İzlanda, Inter Capital-İzlanda, Çukurova Çelik, Halk Sigorta (Çukurova Holding ile ortak) Centron A.Ş., Secura Card, vd.	

3.1.3 Çukurova Grubu

Tablo 4: Çukurova Grubu’nun Medya İçi ve Medya Dışı Yatırımları (2001)⁴

ÇUKUROVA GRUBU – (MEHMET EMİN KARAMEHMET)	
MEDYA YATIRIMLARI	
Televizyon	Show TV, Cine 5, Playboy TV, Supersport, Maxi TV, SATEL (Sabah Grubu ile ortak)
Gazete	Akşam, Güneş
Radyo	Alem FM, Show Radyo, Radyo Viva
Dergi	Alem, Takip, Medyatör, Arabesk, Zümrüt, Platin, Amann.
Kitap Yayıncılığı	Yapı Kredi Yayınları
Dijital Yayıncılık	Digitürk
Telekomünikasyon ve İnternet	Turkcell (GSM Operatörü), KVK, A-tel (% 50 Sabah Grubu ile ortak), Verinet, Superonline, Bilpa Hobim, Topaz, Show TV Net, Mobicom
MEDYA DIŞI YATIRIMLARI	

⁴ A.e., s.164.

Pamukbank, Pamukbank Off-Shore (Kıbrıs'ta), Pamukbank Int. Services (İrlanda), Yapı ve Kredi Bankası, Yapı Kredi Moskova, YK Int. Financial Services (İrlanda), Yapı Kredi Bank (Almanya), Yapı Kredi Holding B.V. Hollanda), Yapı Kredi Yatırım Ortaklığı, Yapı-Toko Bank, Bank Kreiss A.G., Banque De Commerce Et De Placements S.A. (BCP), Genel Yaşam Sigorta, Halk Sigorta, Genborsa, Agro - San Kimya Sanayi, Aue İmalat, Atkasan, BMC, Comag Continental Madencilik, Çukurova Çelik, Çukurova İnşaat Makineleri, Çukurova Kimya Endüstrisi, Çukurova Sanayi İşletmeleri, Cumitaş, Maysan Makine ve Yedek Parça, Noksel Çelik Boru, Kağıt ve Paket Malzemeleri, Auer Dayanıklı Tüketim Malzemeleri Pazarlama, Baytur İnşaat Taahhüt A.Ş., Baytur, Ompaş – Otomotiv Mamulleri Paz., Dersaadet Turistik İşletmeleri, Pegasus Hava Taşımacılığı, Akşam Denizcilik, Akşamüstü Denizcilik, İntercom Danışmanlık, Pamukspor Spor ve Turizm Hizmetleri, Preveze Beynelmillel Nakliyat vd.

3.1.4 Uzan Grubu

Tablo 5: Uzan Grubu'nun Medya İçi ve Medya Dışı Yatırımları (2001)⁵

UZAN GRUBU - (CEM UZAN)	
MEDYA YATIRIMLARI	
Televizyon	Star, Kral TV, Teleon, Kanal 6
Dijital Paket	Star 1, Star 2, Star 3, Teleon, Galeri 1, Galeri 2, Galeri 3
Gazete	Star
Radyo	Süper FM, Metro FM, Kral FM, Radio Blue, Joy FM, Lokum FM
Haber Ajansı	Ulusal Medya Haber Ajansı
Telekomünikasyon ve İnternet	Rumeli Telekom RT-Net, webbee, Telsim (GSM Opetaratörü)
Diğer	TV Prodüksiyon, Medya Pazarlama, Reklamcılık, Basım
MEDYA DIŞI YATIRIMLARI	
İmar Bankası, Adabank, Rumeli Bankası (Lefkoşa), Rumeli Sigorta, Rumeli Hayat Sigorta, Ulus Factoring, Çukurova Elektrik, Kepez Elektrik, Rumeli Elektrik, Rumeli Çimento, Ladik Çimento, Şanlıurfa Çimento, Gaziantep Çimento, Eltem-Tek A.Ş., METAŞ, AYSAN, DEMAŞ, LİMAŞ, ÇEŞTAŞ, Standart İnşaat, Yapı Ticaret, Tunceli Pamuk İplik, İstanbulspor A.Ş., Adanaspor A.Ş., vd.	

⁵ A.e., s.166.

3.1.5 Doğu Grubu

Tablo 6: Doğu Grubu'nun Medya İçi ve Medya Dışı Yatırımları (2001)⁶

DOĞU GRUBU – (AYHAN ŞAHENK)	
MEDYA YATIRIMLARI	
Televizyon	NTV, CNBC-e, Kanal D (% 20)
Radyo	NTV Radyo, Radyo Eksen,
Dergi	NTV Mag, F1 Racing, Popüler Tarih, Car, National Geographic, L'Officiel
Haber Portalı	NTV MSNBC
İnternet	İxir, Zeplin, Doğu İletişim, Sebit
MEDYA DIŞI YATIRIMLARI	
Ana Yatırım, Garanti Bankası, Osmanlı Bankası, Körfezbank, UGBI (KKTC), Garanti Holding, Garanti Ödeme Sistemleri A.Ş., Garanti Hayat Sigorta, Garanti Leasing, Garanti Güvenlik, Garanti Portföy Yönetimi, Garanti Sigorta, Doğu Sigorta, Doğu Motor, Doğu Otomotiv, Doğu Ağır Vasıta, Genoto, Genpar, Katalonya Oto, Yüce Auto, Garanti Teknoloji, DOC Finans, Aktif Leasing, United Garanti Bank International, Somtaş, Filiz Gıda San. A.Ş., Tansaş, Doğu İnşaat, Datmar Tur, Hyatt Regency, Antalya Sheraton, Antur Tatil Köyü ve 5 adet marina, Marmara Grand Azur, Volkswagen, Seat, Audi, Scania, Saab, Porsche Distribütörlüğü, Gucci ve Armani Franchising Houston Enerji, Jeeves International.	

3.1.6 İhlas Grubu

Tablo 7: İhlas Grubu'nun Medya İçi ve Medya Dışı Yatırımları (2001)⁷

İHLAS GRUBU – (ENVER ÖREN)	
MEDYA YATIRIMLARI	
Televizyon	TGRT
Radyo	TGRT FM
Gazete	Türkiye, Turkey (uluslararası, aylık) Textile Exports, Automotive Exports (aylık)
Dergi	PC World, Computer World, Game Pro., Tekstil Teknik, Hanımeli, İhlas Otosport, Türkiye Çocuk Dergisi vd.
Haber Ajansı	İhlas Haber Ajansı (İHA)
Diğer	Dergiler, dağıtım
MEDYA DIŞI YATIRIMLARI	

⁶ A.e., s.167.

⁷ A.e., s.168.

Yurtbank, Otomobilcilik A.Ş., International Hospital, Bursa Yalova Enerji Dağıtım Limited Şirketi (BURYAL), İhlas Ev Aletleri, İhlas Pazarlama, Kristal Sıvı İçecek, İhlas Fuarcılık, İhlas Gıda, Yay-Sat, İhlas Otomotiv, İhlas Dış Ticaret, İhlas Koleji, Marmara Evleri, İhlas Lisesi, İhlas İlköğretim Okulu, İhlas Kız Lisesi, Vizyon Sağlık Hizmetleri, Türkiye Hastanesi vd.

Yukarıdaki tablolarda da görüldüğü üzere 2002 öncesi Türk medyasında 6 grubun etkinliği söz konusudur. Bu grupların tamamı aynı zamanda bankacılık, enerji, sanayi, otomotiv, eğitim, sağlık vb. gibi alanlarda da faaliyetleri bulunan büyük bir holding durumundadır.

2002 öncesi Türk medyasında yer alan, ancak yukarıda sıralanan gruplar kadar büyük bir holding yapısına bürünmemiş başka gruplar da mevcuttur. Bunlar arasında Zaman Gazetesi, Albayrak Grubu, Cumhuriyet Vakfı, Samanyolu Grubu, Kanal 7 Grubu yer almaktadır.

3.2 ADALET VE KALKINMA PARTİSİ (AKP) DÖNEMİNDE (2002 – 2014 YILLARI ARASINDA) TÜRK MEDYASININ MÜLKİYET YAPISINDA YAŞANAN DEĞİŞİKLİKLER

4 Temmuz 2002 tarihinde, Almanya'nın Frankfurt kentinde düzenlenen Doğan Medya Grubu'na ait baskı tesislerinin açılış töreni, Türk siyasi tarihi açısından kritik bir öneme sahiptir. DSP-MHP-ANAP koalisyonunun devam ettiği sırada gerçekleşen açılış törenine, Anavatan Partisi (ANAP) Genel Başkanı ve Başbakan Yardımcı Mesut Yılmaz, ana muhalefet partisi lideri Doğru Yol Partisi (DYP) Genel Başkanı Tansu Çiller ve Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan katılmıştır. Söz konusu açılış törenine davet edilmeyen Milliyetçi Hareket Partisi lideri Devlet Bahçeli, 7 Temmuz 2002 tarihinde erken seçim çağrısında bulunmuştur.⁸

⁸ İsmail Şahin, “Türkiye’de 2000 Sonrası Medya-Siyaset İlişkileri” Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İletişim Bilimleri Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2010, s.47.

7 Temmuz 2002’de gerçekleştirilen 11. Kocayayla Türkmen Kurultayına katılan Bahçeli, kurultay sonrası basın mensuplarının sorularına “1 Eylül’de Türkiye Büyük Millet Meclisi’ni toplantıya çağıralım, 3 Eylül’de erken seçim kararı alalım, geçmiş dönemde olduğu gibi 60 günlük bir seçim takvimi içerisinde seçimleri yapalım ve seçim tarihini 3 Kasım olarak belirleyelim.”⁹ şeklinde cevap vermiştir. İç ve dış çevrelerin MHP ve DSP’yi dışlayan hükümet senaryolarını gündeme taşıdığını belirten Devlet Bahçeli, seçim tarihi olarak 3 Kasım 2002’yi adres göstermiştir.¹⁰

Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) 3 Kasım 2002 tarihinde gerçekleşen milletvekili genel seçimlerinde aldığı yüzde 34.29’luk oy oranıyla, 12 Eylül 1980 sonrası tek başına iktidara gelen ANAP hükümetlerinin ardından kurulan koalisyon hükümetlerini sonlandırmış ve çıkardığı 363 milletvekili ile Türkiye’de yeniden tek parti iktidarını oluşturmuştur.

2001 krizi sonucunda medyada ciddi bir saflaşmanın meydana geldiği gözlemlenmiştir. Bu cepheleşmenin 3 Kasım 2002 seçimleri sonrasında oluşan AKP iktidarını etkilemeye çalıştığı, krizden zarar gören kesimlerin AKP hükümeti ile ciddi temaslara girdiği kaydedilmiştir. 2001 krizi ile bünyesinde bulunan Pamukbank ve Yapı Kredi Bankası’nın önemli bir sarsıntı yaşaması, Çukurova Grubu’nu da kriz sürecinde darbe yiyen öteki gruplarla ittifak içinde AKP iktidarına yakın gözükmeye itmiştir.¹¹

Mustafa Sönmez, *Filler ve Çimenler* adlı kitabında Türk medyasının durumuna yönelik değerlendirmeler yapmakta ve söz konusu saflaşmayı “*Doğan Cephesi*” ve “*Anti Doğan Cephesi*” olarak tanımlamaktadır. Sönmez, söz konusu kutuplaşmayla ilgili olarak şu detayları aktarmaktadır:

“Halihazırda Türkiye büyük burjuvazisini kabaca iki gruplaşma halinde görmek mümkün. Bu gruplaşmanın medya eksenli olması da ilgi çeken önemli bir noktadır. Saflaşmanın bir yanında Doğan Medya Grubu ve onlarla ortak hareket eden İş Bankası, Koç Grubu, Sabancı Grubu, TÜSİAD’da hâkim olan diğer gruplar vardır. Bu grubun medya

⁹ (Çevrimiçi) http://www.mhp.org.tr/htmldocs/genel_baskan/konusma/246/index.html, 10 Mart 2017.

¹⁰ Şahin, a.g.e., s.47.

¹¹ Özsever, a.g.e., s.119-122.

hâkimiyeti kesindir. *Hürriyet*, *Milliyet*, *Radikal*, *Posta* gibi günlük gazetelere, Kanal D, CNN Türk gibi TV kanallarına *Vatan* da eklendi. Bu grup IMF reformlarını sahiplenmekte, bu reformlar sırasında elenen, düşen, bankasına el konulanların, oyunun kuralına rıza göstermelerini istiyorlar. Hata yapanın bedelini ödemesini savunuyorlar. Hatta düşenlerden pay almayı da ihmal etmiyorlar... Diğer grup, temelde Karamehmet, Toprak, Dinç Bilgin'i himaye eden Turgay Ciner ve Star Grubundan oluşuyor. Krizde aynı kaderi paylaşan, bankasını kaybeden, zayıflayan başka gruplar da bu kesime yakın davranıyor. Bu kesim, IMF'nin, koalisyon hükümetinin ve onların oluşturduğu kısa adı BDDK olan Bankacılık Düzenleme Denetleme Kurulu'nun, bankalarını Fon'a almalarında ve/veya borçlarının ödenmesinde kendilerine haksızlık ettiği, insafsız ve anlayışsız davrandığı inancında. Medya gücü olarak Karamehmet'te, yazılı basın olarak *Akşam* ve *Güneş* gazeteleri; TV olarak *Show TV*, *Digitürk* ve *SkyTürk* kanalları var. Ciner-Bilgin ortaklığında *Sabah*+ATV; Star grubunda da *Star TV*'leri ve *Star* gazetesi var. Bu grup, yazılı ürünlerini ayrı ve ortak oldukları bir dağıtım kanalıyla pazarlamaya başladılar. Medya haberleri veren Medyatava, Doğan Grubu'na ait Yaysat dağıtım kanalından *Sabah*'ın ayrılacağını 27 Ağustos'ta duyurmuştu. Ve *Sabahla* birlikte *Cumhuriyet*, *Akşam* ve *Zaman* gazeteleri Yaysat'tan ayrıldı. Bu gazeteleri BDD dağıttı. Ve medyada safların netleştiği yeni dönem de başlamış oldu.”¹²

Raşit Kaya, *İktidar Yumağı, Medya-Sermaye-Devlet* başlıklı yapıtında Mustafa Sönmez'in değindiği cepheleşmeye ilişkin yaptığı değerlendirmede, söz konusu medya gruplarının ikili tutumlarına dikkat çekmektedir:

“Böyle bir kutuplaşma gerçek olmakla beraber konuyu biraz daha açmak yararlı olacaktır. Aksi halde Türkiye burjuvazisinin bu sermaye gruplarınca temsil edilen seçkinlerin medya içeriklerinde ikili bir tutum sergileyişleri gözden kaçırılabilir. Söz konusu medya kuruluşlarının hepsi, başta-emek sermaye ilişkilerine yönelik haber, yorum ve her türlü aktarımlarda olmak üzere, toplumsal gelişmeler karşısında, tam bir ağız birliği ile, sermayenin genel yaklaşımlarından yana tutum almakta; grev vb. çalışma yaşamı uyuşmazlıklarında ya da özelleştirme, vergilendirme gibi siyasal iktidarların sermayeyi gözetken politikalarını, geniş bir oydaşma olarak nitelenebilecek ölçekte desteklemektedirler. Diğer yandan, sermaye içi sorunlarda kendisinin bağlı olduğu kuruluşlardan ya da sermaye cephesinden yana açık ve aktif bir turum sergilemektedirler.”¹³

2002 yılından sonra Türk medyasının sahiplik yapısında çok önemli değişiklikler yaşanmıştır. Bu değişiklikler medya sektörünü yeniden yapılandırarak yeni bir görünüm almasını sağlamıştır. 2002 öncesi medya sektöründe hakim durumda olan Doğan, Sabah, Uzan, Çukurova, Doğuş ve İhlas Gruplarının hemen hepsi yeniden yapılanmış, bazıları birkaç kez el değiştirmiş, bazıları ise piyasadan tamamen çekilmiştir.

2002 sonrası Türk medyasının mülkiyet yapısında yaşanan en radikal değişiklik Dinç Bilgin'in sahibi olduğu Sabah Grubu'nda yaşanmıştır. Gazeteci

¹² Sönmez, *Filler ve Çimenler*, s.24-25.

¹³ Kaya, *İktidar Yumağı...*, s.252.

aileden gelen son medya patronu olarak tanımlanan Dinç Bilgin tarafından, 22 Nisan 1985 tarihinde kurulan Sabah Gazetesi ile 9 Eylül 1993 tarihinde yayın hayatına başlayan ATV adlı televizyon kanalı, bu mülkiyet değişikliğinin en önemli iki mecrası olmuştur.

Doksanlı yıllarda başlayan medya holdinglerin finans ve bankacılıkla ilgilenme eğiliminden Dinç Bilgin de etkilenmiştir.¹⁴ 1997 yılına kadar gazetecilik dışında başka bir iş yapmamakla övünen Bilgin Grubu, bu yıldan itibaren başta bankacılık olmak üzere birçok sektörde faaliyet göstermeye başlamıştır. 1997 yılının sonuna doğru Etibank'a yüzde 50 ortak olan Bilgin Grubu, bu ortaklıkla birlikte inış sürecine girmiştir.¹⁵ 17 Temmuz 1989 tarihinde özelleştirme kapsamına alınan Etibank Bankacılık A.Ş., Cavit Çağlar'a ait Nergis Holding ile Dinç Bilgin'e ait Medya Holding tarafından kurulan Medya-İpek Holding tarafından 2 Mart 1998 tarihinde 155 milyon 500 bin dolar karşılığında satın alınmıştır.¹⁶ 2000 yılının başında Sabah Medya ve Bilgin Grubu Etibank'ın tek sahibi olmuştur.¹⁷

Dinç Bilgin, 20 Ekim 2000 tarihinde Sabah Grubu'nun çoğunluk hisselerini Park Holding'in sahibi Turgay Ciner'e devretmiştir. Gerçekleşen devir sonrası Turgay Ciner, Sabah Yayıncılık, Birleşik Basın Dağıtım (BDD), ATV, 1 Numara Yayıncılık ve Sabah Pazarlama gibi kuruluşları bünyesinde barındıran Medya Holding Yönetim Kurulu'na girmiştir.¹⁸ Dinç Bilgin'in sahibi olduğu Etibank'a Sabah Grubu'nun Turgay Ciner'e devredilmesinden bir hafta sonra, 27 Ekim 2000 tarihinde Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurulu (BDDK) tarafından el konulmuş ve banka Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na devredilmiştir.¹⁹ Böylece, 1997 yılında Cavit Çağlar ve Dinç Bilgin tarafından 155,5 milyon dolara satın alınan Etibank, 2000 yılında 500 milyon dolar açlıkla TMSF kontrolüne geçmiştir.²⁰

¹⁴ Kuyucu, **a.g.e.**, s.371.

¹⁵ Özsever, **a.g.e.**, s.117-118

¹⁶ Adaklı, **Türkiye'de...**, s.169

¹⁷ Sönmez, **Filler ve Çimenler**, s.97.

¹⁸ Adaklı, **Türkiye'de...**, s.171.

¹⁹ Kuyucu, **a.g.e.**, s.371.

²⁰ Sönmez, **Filler ve Çimenler**, s.98.

Bakıcı, 27 Ekim 2000 tarihinde Etibank’a el konulmasından çok kısa bir süre sonra bankanın satışında imzası olan eski Devlet Bakanı Güneş Taner’in Medya Holding’in yönetiminden ayrılması ile Dinç Bilgin’in kişisel hisselerini 20 Ekim 2000 tarihinde ortaklığı olan Turgay Ciner’e satmasını, Etibank’a el konulacağını önceden bilindiğini gösteren işaretler olarak görmektedir.²¹

TMSF’nin başvurusu üzerine Ankara Asliye 3. Ticaret Mahkemesi tarafından bütün mal varlıklarına ihtiyati tedbir konulan Etibank’ın eski sahibi Dinç Bilgin’in bankayı kendi menfaatleri doğrultusunda kullandığı tespit edilmiştir.²² Dinç Bilgin’in iki yıl içerisinde 500 milyon dolar tutarında kaynak erittiği ortaya çıkmıştır. Bu durum Bilgin’in Sabah Grubu üzerindeki hâkimiyetini kaybetmesine neden olmuştur. Aydın Doğan, bu dönemde Sabah’ın mülkiyete talip olmuştur. Ancak Sönmez’e göre, Dinç Bilgin, Sabah’ı ele geçirmek isteyen iki gruptan daha önce detayları anlatılmış olan Anti-Doğancıları seçmiştir.²³

Dinç Bilgin, 30 Kasım 2000 tarihli Sabah Gazetesi’nde “Ceketimi alıp çıkıyorum” başlığıyla yayınladığı yazısında, Sabah Gazetesi’yle birlikte ATV, Yeni Asır ve Kanal 6’nın da içinde bulunduğu bütün malvarlıklarını Mehmet Emin Karamehmet ile Turgay Ciner’e bırakıp medya sektöründen ayrıldığını duyurmuştur.²⁴

8 Ocak 2001 tarihli Sabah Gazetesi’nde “Eve dönüş” başlıklı haberle Dinç Bilgin’in yeniden grubun başına döndüğü açıklanmıştır. Dinç Bilgin, geri dönüş kararıyla ilgili olarak şu açıklamayı yapmıştır:

“Sabah’ın yönetimi için sayın Mehmet Emin Karamehmet ve sayın Turgay Ciner’le yönetim için el sıkışmıştık. Sabah’ın imtiyaz sahipliğinden ayrılmamdan sonra gerek grubumun içinden, gerek iş dünyası ve başka çevrelerden geri dönmek için yoğun baskılar geldi. Birçok yazar arkadaşım bizzat evime kadar gelerek dönmek için ricada bulundular.

²¹ Sedat Bakıcı, “2002-2010 AKP İktidarı Döneminde Basının Mülkiyet Yapısının Değişimi ve Siyasal Etkileri”, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim Bilimleri Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2011, s.65.

²² Adaklı, **Türkiye’de...**, s.172.

²³ Sönmez, **Filler ve Çimenler**, s.193.

²⁴ Adaklı, **Türkiye’de...**, s.173.

Sabah benim kurduğum, geliştirdiğim, Türkiye'nin önemli bir müessesesi. Daha da gelişerek büyümesi gerekir. O nedenle kararımı yeniden gözden geçirerek, geri dönmeyi uygun buldum. Bunun için daha önceki aşamalarda bana her türlü anlayışı gösteren sayın Karamehmet ile sayın Ciner'e teşekkür ediyorum. Bu kararımı alırken onların da görüşlerini aldım. Onlar da anlayışla karşıladılar. Onlarla beraberliğimizin devam edeceğini umut ediyorum.”²⁵

2 Nisan 2001 tarihinde Devlet Güvenlik Mahkemesi (DGM) tarafından ‘nitelikli dolandırıcılık, zimmet ve cürüm işlemek için teşekkül oluşturmak’ suçlarından tutuklanan Dinç Bilgin, 7 Şubat 2002 tarihinde tahliye edilmiştir.²⁶

3 Kasım 2002 seçimlerinden önce tahliye olan Dinç Bilgin, bir özeleştiri yaparak Sabah Grubu’nda “Temiz Medya” kampanyası başlatmıştır. Dinç Bilgin, grup olarak Etibank’ın satın almasını “gazetecilikten sapma” olarak nitelendirmiş ve “hata” yaptığını ifade etmiştir.²⁷ Bu süreçte Turgay Ciner ile işbirliği içine giren Dinç Bilgin, TMSF ile masa başına oturmuştur.

Dinç Bilgin’in Etibank’tan kaynaklanan 830 milyon dolarlık borcunu geri ödemek için TMSF’ye sunduğu plan, 17 Kasım 2003 tarihinde kabul edilmiş ve bu doğrultuda Bilgin ile TMSF arasında bir anlaşma yapılmıştır. Söz konusu anlaşmaya göre TMSF, Bilgin’e ve ailesine ait bazı gayrimenkullerin değerlerini söz konusu borçtan düşü. Yine aynı protokole göre Turgay Ciner, Merkez Grubu’ndan Sabah Gazetesi ve ATV’yi 15 yıllığına kiralamış ve söz konusu borcu garanti altına almıştır.²⁸

Dinç Bilgin’in yargılandığı süreçte yurt dışına çıkışı yasaklanan Sabah Gazetesi’nin Genel Yayın Yönetmeni Zafer Mutlu ile gazetenin başyazarı Güngör Mengi gruptan ayrılarak Vatan Gazetesi’ni kurmuştur.²⁹ Aydın Doğan’ın Sabah

²⁵ Hürriyet Gazetesi, “**Dinç Bilgin, Sabah ve ATV’ye Geri Döndü**”, (Çevrimiçi) <http://www.hurriyet.com.tr/dinc-bilgin-sabah-ve-atvye-geri-dondu-39214065>, 10 Mart 2017.

²⁶ Hürriyet Gazetesi, “**Dinç Bilgin Serbest**”, (Çevrimiçi) <http://www.hurriyet.com.tr/dinc-bilgin-serbest-38347516>, 10 Mart 2017.

²⁷ Özsever, **a.g.e.**, s.118.

²⁸ Vatan Gazetesi, “**Sabah 830 Milyon Dolarlık Borç İçin TMSF ile Anlaştı**”, (Çevrimiçi), <http://www.gazetevatan.com/sabah-830-milyon-dolarlik-borc-icin-tmsf-ile-anlasti-17801-ekonomi/>, 10 Mart 2017.

²⁹ Kuyucu, **a.g.e.**, s.371.

Gazetesi'nin eski ekibine maddi destek vermesi Vatan Gazetesi'ni bir anlamda Doğan Grubu'nun gayri resmi bir yayın organı haline getirmiştir.

Sabah gazetesinin yazar kadrosunun Vatan gazetesine geçmesi, Sabah gazetesinde yönetim değişikliğine yol açmıştır. Bu dönemde Sabah gazetesinin Aydın Doğan'a, ATV'nin ise Turgay Ciner'e satılacağı konuşulmaya başlanmıştır. Aydın Doğan'ın Sabah ve iştiraklerini almak için verdiği teklif Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'nca reddedilmiş, Sabah gazetesi ve ATV televizyonu 2005 yılında medya dışından gelen yeni patron Turgay Ciner'in kontrolüne geçmiştir.³⁰

Medya dışından gelerek yeni medya patronu olan Turgay Ciner, TMSF kontrolünde olan Dinç Bilgin'in medya kuruluşlarını, 3 Mayıs 2005 tarihinde on yıl vadeyle satın alarak bu kuruluşların yeni sahibi olmuştur.

Konuyla ilgili olarak TMSF yaptığı yazılı açıklamada *“en az hukuki risk ve ekonomik belirsizlik taşıyan en uygun çözüme ulaşılmaya ve en yüksek değerinde elde edilmesine çalışılmıştır.”*³¹ ifadelerini kullanmıştır. TMSF'nin 3 Mayıs 2002 tarihinde yaptığı aynı açıklamada, TMSF ve Turgay Ciner arasında yapılan protokolün detaylarını şöyle aktarmıştır:

- ❖ Merkez Grubu toplam 433.000.000 USD ödeme yapacaktır.
- ❖ Ödemeler 6 aylık taksitler halinde yapılacak ve 10 yılda tamamlanacaktır.
- ❖ Merkez Grubu peşinata istinaden bugün 18.500.000 USD ödeyecektir.
- ❖ Peşinatı müteakip ödemeler 15.10.2005'te başlayacak ve ilk üç taksitte peşinat dahil toplam 62.500.000 USD ödenecektir. Sonraki altı aylık taksitler ise 19.500.000 USD olarak ödenecektir.³²

ATV ve Sabah'ı alarak medya sektörüne giriş yapan Turgay Ciner'in bu alandaki diğer bir girişimi de Cumhuriyet Gazetesi olmuştur. 2002 yılı içerisinde

³⁰ Tokgöz, a.g.e., s.58-59.

³¹ (Çevrimiçi) <http://www.tmsf.org.tr/2017.tr?bid=243>, 10 Mart 2017.

³² A.e.

Cumhuriyet Gazetesi'nin yüzde 20'lik hissesini 2 milyon dolara satın alan Ciner, medya sektöründeki etkinliğini genişletmiştir.³³

Türk medyasının mülkiyet yapısındaki değişimlerden biri de 2004 yılında yaşanmıştır. Uzan Ailesi'ne ait İmar Bankası'na 3 Temmuz 2003 tarihinde TMSF tarafından el konulmuş, bu süreci 14 Şubat 2004 tarihinde Uzan Grubu'nun elinde bulunan tüm mal varlıklarına yine TMSF tarafından el konulması izlemiştir.

Uzan Grubu'nun TMSF kontrolüne geçmesi ile ilgili olarak sıkça konuşulan konulardan biri de gruba yapılan operasyonun siyasi amaçla gerçekleştirilmiş olduğu iddiasıdır. Bu iddianın temel dayanağı ise Uzan Ailesi'nden Cem Uzan'ın kurduğu Genç Parti'nin 3 Kasım 2002 seçimlerinde yüzde 7.25 oy alarak AKP'ye alternatif bir parti konumuna gelmesi olmuştur.

Uzan Grubu'na ait medya kuruluşlarının TMSF kontrolüne geçmesi beraberinde yeni tartışmaları getirmiştir. Bu tartışmaların odağını ise bu kurumun elinde bulundurduğu medya kuruluşlarının yayın politikasını, iktidara yakın bir çizgiye çekildiği iddiası oluşturmaktadır.

Uzan Grubu'na el konulmadan önce de bünyesinde bazı medya kuruluşları barındıran TMSF, 2004 yılı içerisinde elinde bulundurduğu 17 televizyon kanalı, 11 radyo kanalı, 1 günlük gazete ve 6 dergi ile bir “medya devi” haline gelmiştir.³⁴

Uzan Grubu'na el konulması Türk medyası açısından büyük öneme sahiptir. Gruba ait medya kuruluşları düzenlenen ihaleler ile çeşitli kuruluş ve iş adamlarına satılmıştır. Bu satış süreci hem Türk medyasına yeni medya patronları kazandırmış hem de grubun medya kuruluşları arasındaki bütünlüğün bozulmasına yol açmıştır.

³³ Radikal Gazetesi, “Cumhuriyet’e Ortak”, (Çevrimiçi), <http://www.radikal.com.tr/ekonomi/cumhuriyete-ortak-643403/>, 10 Mart 2017.

³⁴ Sabah Gazetesi, “Koç: TMSF Medya Devi”, (Çevrimiçi), <http://arsiv.sabah.com.tr/2005/02/14/siy97.html>, 17 Mart 2017.

TMSF, Uzan Grubu'na ait başta Star TV, Star Gazetesi, Baskı Tesisleri, Süper FM, Metro FM, Kral FM, Joy FM, Joy Türk FM ve bazı dergiler ile grup bünyesinde bulunan diğer medya yatırımlarını farklı tarihlerde düzenlediği ihaleler ile satmıştır. Böylelikle bu çalışmanın da asıl konusu olan “*Star Medya Grubu'nun Mülkiyet Yapısında Yaşanan Değişiklikler*” süreci başlamıştır.

TMSF tarafından Uzan Grubu'nun mal varlıklarına el konulmasıyla grubun sadece medya sektöründeki etkinliği son bulmamış, bunun yanında grubun ve Uzan Ailesi'nin Türkiye'deki tüm ticari hayatı sonlanmıştır. Uzan Ailesi'nin ve Uzan Grubu'nun yaşadığı bu süreç ve medya kuruluşlarının yeni sahiplik yapıları ayrı bir başlık altında 4. ve 5. bölümde detaylıca ele alınacağından burada sadece kronolojik açıdan bir özet aktarılmıştır.

Önce Dinç Bilgin'e ait Sabah Grubu'nun ardından Cem Uzan önderliğindeki Uzan Grubu'nun medya alanından çekilmesi sektördeki dengeleri ciddi şekilde değiştirmiştir.

Şimdiye kadar Doğan Grubu ile yarışanlardan Uzan ve Bilgin Grupları tasfiye edilmiştir. Aynı tasfiye Çukurova Grubu'na da yapılmak istenmiştir, ancak Mehmet Emin Karamahmet, sahip olduğu bazı şirketleri kaybetmiş olsa da medyasını kaybetmemiştir. Doğan Grubu'nu ise, bugün tek bir çatı altında toplanmamış olmasına rağmen, aynı paralelde faaliyet gösterdikleri için tek bir mecra olarak görünebilecek ‘İslamcı medya’ zorlamaktadır. Bu noktada, en ağırlıklı hissedilen değişim ise, İslamcı medya gruplarının daha fazla güçlenmesi olmuştur.³⁵

“İslamcı sermaye” olarak tanımlanan İhlas Grubu'nun bünyesinde İhlas Finans, İhlas Otomobil Pazarlama, İhlas Dış Ticaret, İhlas Gıda, İhlas Fuarcılık gibi çok sayıda şirket bulunmaktadır. Enver Ören'in sahibi olduğu İhlas Grubu da 2001 krizinde ağır bir sarsıntı geçirmiştir. Grup bünyesinde yer alan TGRT TV, TGRT

³⁵ Elif Pınar Kılıçatan, **Türk Medyasında Dönüşüm ve Sahiplik Yapısı**, İstanbul, Literatürk Academia, 2011, s.118.

FM, Türkiye Gazetesi, İhlas Net, İhlas Haber Ajansı (İHA) gibi medya kuruluşları dikkat çekmektedir.³⁶

Fethullah Gülen cemaatine hitap eden Feza Yayıncılık Grubu'nda ise Zaman Gazetesi, Samanyolu TV ve Aksiyon Dergisi medya kuruluşu olarak yer almaktadır. Bu grubun finans ayağını ise Asya Finans (Bank Asya) oluşturmaktadır.³⁷

Ayrıca AKP'ye yakınlığıyla bilinen Albayrak Grubu'nun Yeni Şafak Gazetesi'yle olan ilişkisini ve yine genel anlamda bu kesim içinde gözüken televizyon kanalı Kanal 7'yi de 'İslamcı medya' grubuna eklemek gerekir.³⁸ Saadet Partisi ise kendilerinden ayrılanların kurduğu AKP'nin Kanal 7 gibi kimi yayın kuruluşlarını da ele geçirmesinin ardından TV 5'i kurarak yeniden kendine gelmeye çalışmıştır.³⁹

2004 yılında Türk medyasını ilgilendiren gelişmelerden biri de Gazeteci Tuncay Özkan tarafından Kanaltürk adıyla yeni bir televizyon kanalının kurulması olmuştur. Kanaltürk televizyonunun Tuncay Özkan kontrolünde kaldığı dönemde AKP karşıtı yayınlar yaptığı söylemek mümkündür.

2002 yılını zor şartlar altında geçiren Çukurova Grubu'nun patronu Mehmet Emin Karamehmet tarafından "büyük umutlarla" transfer edilen Tuncay Özkan, 2003 yılının sonuna doğru Çukurova Grubu'ndan ayrılarak 2004 yılında "ulusalcı" olarak bilinen Atilla İlhan, Hulki Cevizoğlu gibi ünlü yazar ve programcıları kadrosuna katarak Kanaltürk adıyla yeni bir televizyon kanalı kurmuştur. Tuncay Özkan'ın bu girişimi fazla uzun sürmemiştir. Özkan, 2007 yılında başlayan ve kamuoyunda "Ergenekon Davası" olarak bilinen dava kapsamında 23 Eylül 2008 tarihinde gözaltına alınmış ve 27 Eylül'de de tutuklanmıştır. Tuncay Özkan'ın tutuklanmasının

³⁶ Özsever, **a.g.e.**, s.120.

³⁷ **A.e.**, s.120.

³⁸ Anıl Ural, **Medya-Sermaye-Siyasete Üçgeni: Satılık Medya**, İstanbul, Siyah Beyaz Kitap, 2010, s.319.

³⁹ Kılıçatan, **a.g.e.**, s.118.

ardından Mayıs 2008’de Kanaltürk televizyonunun kontrolü Fethullahçı olduğu öne sürülen İpek-Koza Grubu’na geçmiştir.⁴⁰

Gerçekleşen bu satın almayla ilgili olarak Koza-İpek Grubu bünyesinde yer alan Koza Davetiye’den İstanbul Menkul Kıymetler Borsası’na “*Şirketimiz Koza Davetiye’nin yüzde 99.04 hissesine sahip bağlı ortaklığı ATP İnşaat ve Ticaret A.Ş., Kanaltürk’ün ana hakim ortağı olan Yaşam Televizyon Yayın Hizmetleri’nin yüzde 99.99 hisselerini satın almıştır.*”⁴¹ şeklinde bir açıklama yapılmıştır. Böylelikle Tuncay Özkan tarafından kurulan Kanaltürk TV, Kanaltürk Radyo ve kanalturk.com.tr, Koza-İpek Grubu kontrolüne geçmiştir.

Koza-İpek Grubu’nun medya sektörüne ilk girişi 2005 yılında Turgay Ciner’den Bugün Gazetesi’nin satın alınmasıyla gerçekleşmiştir. Grubun, Bugün Gazetesi haricinde medya sektöründe ilgi gösterdiği başka markalar da olmuştur. Grup, TMSF’nin Uzan Grubu’ndan devraldığı Star Gazetesi’nin 2006 yılında gerçekleşen ihalesine teklif vermiş ancak bu teklif kabul edilmemiştir. Grubun medya sektöründe ilgi gösterdiği diğer bir kuruluş ise ATV-Sabah olmuştur. Grup, 2007 yılında ATV-Sabah ihalesine ilgi göstermiş ancak daha sonra ihaleye girmekten vazgeçmiştir.

Kanaltürk’ü satın alan Akın İpek’in adı Aralık 2008’de Vatan Gazetesi ile anılmış ve bu gazeteyi alacağı iddia edilmiştir. Ayrıca Akın İpek, Mart 2009’da ATA TV’nin frekanslarını satın alma girişiminde bulunmuştur. Koza-İpek Grubu’nun medya sektöründeki ikinci televizyon kanalı olan Bugün TV ise 2 Ocak 2009 tarihinde test yayınına başlamıştır ve böylece grup ikinci televizyonunu da açmıştır.⁴² Grubun medya alanındaki son girişimi ise 2014 yılında kurulan Millet Gazetesi olmuştur.

⁴⁰ Gülseren Adaklı, “2002-2008: Türk Medyasında AKP Etkisi”, **AKP Kitabı: Bir Dönüşümün Bilançosu**, 2. Bs., Der. İlhan Uzgel, Bülent Duru, İstanbul, Phoenix Yayınları, 2010, s.588.

⁴¹ Hürriyet Gazetesi, “**En Ulusalçı TV Kanalını Bugün’ün Sahibi İpek Aldı**” , (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/en-ulusalci-tv-kanalini-bugun-un-sahibi-ipek-aldi-8925628>, 17 Mart 2017.

⁴² Kuyucu, **a.g.e.**, s.480-482.

Türkiye’de 2003-2005 yılları arasında siyasetin AKP iktidarıyla birlikte girdiği “yeni” dönem, hem yayın politikalarında belirgin bir kayma yaratmış hem de medya endüstrisindeki sermaye yapısını bir hayli değişime uğratmıştır. Bu süreçte Uzan Grubu tasfiye edilmiş, Türk Telekom özelleştirilmiş, sektörde genel olarak sahiplik yapısı değişmiş, kilit noktalardaki birçok yönetici ve köşe yazarı yer değiştirmiştir. Gerçekleşen bu yer değiştirmelerin, Türkiye siyasetinin kaygan zemini ile olduğu ölçüde holding yapılarındaki iç çatışmalarla da derin bağlantıları vardır.⁴³

2002 sonrası Türk medyasının sahiplik yapısında yaşanan değişimlerden bir diğeri de iş adamı Erol Aksoy’un sahibi olduğu medya kuruluşları üzerinden gerçekleşmiştir. 2001 krizinden etkilenen medya patronlarından biri de Avrupa ve Amerika Holding’in sahibi Erol Aksoy olmuştur. Ekonomik kriz sonrası zora giren Aksoy’un İktisat Bankası’na 15 Mart 2001 tarihinde TMSF tarafından el konulmuş, bu süreç Türk medyasının sahiplik yapısında yaşanacak olan yeni değişim ve gelişimlerin habercisi olmuştur. İktisat Bankası’na el konulmasının medya sektörüne en önemli yansıması ise bu gruba ait medya kuruluşlarının da bir süre sonra TMSF kontrolüne geçmesi olmuştur.

TMSF, 26 Mayıs 2004 tarihinde yaptığı yazılı açıklama ile Erol Aksoy’un diğer şirketlerine de el koyma kararı aldığını duyurmuştur. TMSF, 25 Mayıs 2004 tarihli, 253 sayılı kararı ile Erol Aksoy’dan devralınan şirketlerin el konulma gerekçeleri şöyle açıklamıştır:

- ❖ Bankanın Fon’a devri tarihinden itibaren Fonun tahsilat yapmasını engelleyici tutum sergilemesi, bu meyanda Fon çalışanları ve Fon tarafından grup şirketlerine atanan yöneticilerin görevlerini yerine getirmesini engellemek amacıyla yoğun şekilde girişimlerde bulunması,
- ❖ Bugüne kadar Fon’a rızaen hiçbir ödemede bulunmaması ve yapılan tahsilatların tamamına yakınının cebri icra suretiyle gerçekleştirilmesi,
- ❖ Fon’a verdiği ödeme önerilerinin sadece halen Fon tarafından yönetilen varlıkların gruba iadesi temeline dayanması ve mevcut varlıklara ilave hiçbir teminat ve tahsilat unsuru önermemesi,⁴⁴

⁴³ Adaklı, **Türkiye’de...**, s.346-347.

⁴⁴ (Çevrimiçi), <http://www.tmsf.org.tr/documents/ilanlar/tr/basinaciklamasi9.htm>, 17 Nisan 2017.

TMSF, yukarıda sayılan gerekçelere bağlı olarak 26 Mayıs 2004 tarihinde Erol Aksoy’a ait Avrupa ve Amerika grubun farklı sektörde faaliyet gösteren toplam 38 şirketine el koymuştur. Yönetimi TMSF tarafından devralınan şirketler ve faaliyet alanları şöyledir:

Tablo 8: Erol Aksoy’dan TMSF’ye Devredilen Şirketler⁴⁵

Medya
Aks Radyo Yayıncılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Anadolu Radyo ve Görüntü Hizmetleri A.Ş.
Cine Beş Filmcilik ve Yapımcılık A.Ş.
Cinedigital İletişim Hizmetleri Ticaret A.Ş.
Cine Müzik Yayıncılık Yapımcılık ve Reklamcılık A.Ş.
Direknet İletişim Satış ve Pazarlama A.Ş.
Erdem Radyo Yayıncılık ve Reklamcılık A.Ş.
Gala Televizyon Filmcilik ve Yapımcılık A.Ş.
Kutyay Özel Radyo Televizyon Yayıncılık A.Ş.
Kidnet Elektronik Ticaret ve Yayıncılık Servisleri A.Ş.
Kablotel İnteraktif İletişim Sistemleri Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Medya İletişim Hizmetleri Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Multikanal Pazarlama Dağıtım ve Ticaret A.Ş.
Multimedya Basım Yayıncılık ve Ticaret A.Ş.
Öner Radyo ve Televizyon Yayıncılığı Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Radyocenter Reklam Pazarlama Organizasyon Basım ve Dağıtım Ticaret A.Ş.
Spor ve Çocuk Televizyon Reklamcılık ve Yapımcılık A.Ş.
Uluslararası Moda Yayıncılık ve Ticaret A.Ş.
Universal Yayıncılık ve Ticaret A.Ş.
Viva Yayıncılık Yapımcılık ve Reklamcılık A.Ş.
Bilişim - Elektronik
Apaz İletişim Sistemleri ve Bilgi Hizmetleri Dağıtım ve Ticaret A.Ş.
Anet İletişim Sistemleri Bilgi Hizmetleri ve Yatırımları A.Ş.
İnfoplus Elektronik Ticaret ve Yayıncılık Servisleri A.Ş.
Pasaj Elektronik Pazarlama ve Tanıtım Hizmetleri A.Ş.
Voyagerclup Turizm İletişim ve Basım Yayıncılık Reklamcılık Ticaret A.Ş.
Enerji
Çaba Çanakkale Balıkesir Enerji Dağıtım ve Ticaret A.Ş.
Entel Enerji Telekomünikasyon İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Tekaş Elektrik Dağıtım ve Ticaret A.Ş.

⁴⁵ Hürriyet Gazetesi, “Fon Erol Aksoy’un Şirketlerine El Koydu”, (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/fon-erol-aksoyun-sirketlerine-el-koydu-228590>, 17 Nisan 2017.

Finansal Hizmetler
Avrupa ve Amerika Holding A.Ş.
Data Sigorta Aracılık Hizmetleri Limited Şirketi
Emek Hayat Sigorta Aracılık Hizmetleri A.Ş.
İfk Dış Ticaret Limited Şirketi
Uzman Sigorta Aracılık A.Ş.
Diğer
Canka İnşaat Turizm Basım Yayıncılık ve Ticaret Limited
Ergür Kablo ve Bakır Sanayi A.Ş.
Msm Mali Sistemler Müşavirlik A.Ş.
Radyo Reklam Organizasyonu Pazarlama Basım Dağıtım A.Ş.
Showpa Televizyonla Pazarlama Turizm Otelcilik İnşaat ve Ticaret A.Ş.

Çukurova Grubu'ndan TMSF'ye devredilen şirketlerin sektörel dağılımları ise şöyledir:

Tablo 9: Erol Aksoy'dan TMSF'ye Devredilen Şirketlerin Sektörlere Göre Dağılımları⁴⁶

Sektör	Şirket Sayısı
Medya	20
Bilişim-Elektronik	5
Enerji	3
Finansal Hizmet	5
Diğer	5
Toplam	38

Erol Aksoy'a ait olup TMSF tarafından devralınan medya kuruluşlarının faaliyet yürüttükleri alanlar ile bu mecralara ait markalar şöyledir:

Tablo 10: Erol Aksoy'dan TMSF'ye Devredilen Medya Kuruluşlarına Ait Markalar

Mecra	Marka
TV	Cine 5
Radyo	Radyo 5 - Show Radyo - Radyo Viva
Dergi	Marie Caire - Beyaz Butik – Voyager –

⁴⁶ (Çevrimiçi), <http://www.tmsf.org.tr/documents/ilanlar/tr/basinaciklamasi9.htm>, 17 Nisan 2017.

	Adres - Mutfak
Basım – Yayın	Aksoy Yayıncılık

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere Erol Aksoy salt bir medya patronu olmayıp, enerji, bilişim ve finans sektörlerinde de faaliyetlerde bulunan bir iş adamıdır. Bu durum Türkiye’nin 1980 sonrası yaşadığı ekonomik dönüşümün bir sonucu olarak, holdinglerin medyaya girişine bir örnek olarak gösterilebilir. Nitekim daha önce de değinildiği gibi 2001 kriziyle bankacılık faaliyetlerinde sıkıntıya düşen medya patronu iş adamları, Erol Aksoy’unkine benzer durumlarla karşı karşıya kalmışlardır. Bu durum da Türk medyasının mülkiyet yapısında sıklıkla değişimlerin yaşanmasına neden olmuştur.

2006 yılında TMSF ile masa başına oturan Erol Aksoy, bu kurumla uzlaşma sağlanmış, bu doğrultuda 9 Mayıs 2006 tarihinde TMSF ile Erol Aksoy arasında bir protokol imzalanmıştır. Söz konusu protokole göre Aksoy’a ait medya kuruluşları, şirketlerin piyasa değerinin yükseltilmesi hedefiyle Aksoy’a geri verilmiştir. Yine aynı protokole göre Erol Aksoy, İktisat Bankası’nın fona devredildiği 15 Mart 2001 tarihinden 31 Ekim 2005 tarihine kadar birikmiş faizi ile toplam 945 milyon 94 bin 678 dolar borcu 12 yıl vadeyle TMSF’ye ödemeyi kabul etmiştir.

İmzalanan protokol ile ilgili olarak 9 Mayıs 2006 tarihinde TMSF tarafından yapılan yazılı açıklamada söz konusu medya kuruluşlarının iade nedenleri şöyle açıklanmıştır:

“Grubun Türkiye kablolu iletişim sektörünün yüzde 50’sinden fazlasına hakim iki şirketteki ortaklıkları, veri dağıtım şirketi ve Cine5 televizyonu ve Show Radyo dahil olmak üzere 4 radyo şirketi ile medya sektöründe sahip olduğu tecrübe ve bilgi birikimiyle yaratacağı değerlerin yanı sıra sahip olduğu arsalar üzerinde geliştireceği gayrimenkul projelerinden sağlayacağı kaynaklarla ödemelerini gerçekleştirmesi planlanmıştır. Protokolde şirketlerin piyasa değerlerinin yükseltilmesinden sonra satılması ve satış tarihine kadar faaliyetlerini sürdürmek suretiyle yaratılacak kaynakların borçlara mahsubu yoluyla daha fazla tahsilat yapılması hedeflenmiştir. Yapılan protokol ile Fon tarafından Grup firmalarının hisseleri rehin alınacak, menkul, gayrimenkul ve sair varlıklar üzerine ipotek ve rehin tesis edilecektir. Protokolün Gruba ait şirketlerin yönetim ve denetimine katılmayı düzenleyen hükümleri çerçevesinde, öngörülen atamalar yapılmak suretiyle söz konusu şirketlerdeki

hissedarların ortaklık hakları ilgili hissedarlara, bu şirketlerin yönetimi ise oluşacak yeni yönetim kuruluna devredilecektir.”⁴⁷

Erol Aksoy ile TMSF arasında imzalanan bu protokolle, Cine 5, Gala TV, Viva TV, Süpersport TV, Radyo 5, Show Radyo, Radyo Viva, Radyo Nostalji ve Show Basın gibi medya kuruluşları yeniden Erol Aksoy’a devrilmiş ancak bu devir fazla uzun sürmemiştir.

TMSF, 9 Mayıs 2006 tarihinde imzalanan protokol hükümlerinin Erol Aksoy tarafından yerine getirilmemesi üzerine, 20 Eylül 2008 tarihinde Aksoy’a ait şirketlerin yönetimini yeniden TMSF kontrolüne geçmesine karar vermiştir. TMSF tarafından anılan tarihte yapılan açıklamada konuyla ilgili olarak şu bilgiler aktarılmıştır:

“Fon Kurulu Kararı ile Erol Aksoy Grubu ile yapılan 09.05.2006 tarihli borç tasfiye protokolünün temerrüde ilişkin hükümlerinin uygulanmasına karar verilmiştir. Bu çerçevede borçlu grubun borçlarını ödemeye yönelik olarak yeterli bir çözüm üretememesi üzerine Fon Kurulu Kararı ile 09.05.2006 tarihli protokol kapsamında Gruba devredilmiş olan 37 adet şirketten müflis durumda bulunan 1 adet şirket dışında kalan 36 adet şirketin temettü hariç ortaklık haklarıyla yönetim ve denetimleri Bankacılık Kanununun 134’üncü ve Geçici 11’inci maddesi ile mülga 4389 sayılı Kanunun 15/7-a maddesi hükmü gereğince Fon tarafından yeniden devir alınmıştır.”⁴⁸

TMSF, Erol Aksoy’dan olan alacaklarına karşılık el koyduğu medya kuruluşlarının satış süreci tamamlanana kadar işletmiş bu dönemde adı geçen medya kuruluşları kısmen de olsa faaliyet göstermiştir. TMSF, tarafından farklı tarihlerde düzenlenen ihaleler ile Aksoy’un sahibi olduğu medya kuruluşları yeni sahiplerine satılmıştır. Böylece Dinç Bilgin ve Cem Uzan’dan sonra Erol Aksoy da medya sektöründen çıkmıştır.

⁴⁷ (Çevrimiçi), <http://www.tmsf.org.tr/2017.tr?bid=271> ,17 Nisan 2016.

⁴⁸ Vatan Gazetesi, “TMSF, Erol Aksoy’un Şirketlerine Yeniden El Koydu”, (Çevrimiçi), <http://www.gazetevatan.com/tmsf--erol-aksoy-un-sirketlerine-yeniden-el-koydu-199825-ekonomi/>, 17 Nisan 2017.

Adaklı'ya göre, 2006 yılı itibariyle Türk medya sektöründe esasen üç grubun hâkimiyetini veya büyüme iddiasını sürdürdüğü görülmektedir. Bunlar; Doğan, Ciner ve Çukurova Grubu'dur.⁴⁹

2007 yılına gelindiğinde Türk medyası yeni bir yapılanma içine girmiştir. TMSF ile yaptığı anlaşma sonucu Sabah ve ATV'yi alarak medya sektörüne giriş yapan Turgay Ciner'in, Dinç Bilgin ile yaptığı gizli anlaşmaların ortaya çıkması, bu medya kuruluşlarının TMSF'ye geri dönmesine neden olmuştur. TMSF, 1 Nisan 2007 tarihinde söz konusu medya kuruluşları ile Ciner'e ait 63 şirkete el koymuştur.

TMSF tarafından el konulan Merkez Medya Grubu bünyesinde yer alan medya kuruluşlarından bazıları şunlardır: Sabah, Yeni Asır, Takvim, Pas Fotomaç, Yeni Aktüel, Yeni Para, Şamdan Plus, Forbes, Cosmogirl Cosmopolitan, Hülya, Sofra, Home Art, Geo, Sinema, Jet Life, Transport, Global Enerji, Esquire, Bebeğim ve Biz, Hukuki Perspektifler, House Beautiful, PC Magazine, Electronic Gaming, Monthly, Empire, ATV, Kanal 1, Radyo City, Ciner Televizyon, Merkez Filmcilik, Merkez Prodüksiyon, Merkez Haber Ajansı, Merkez Dağıtım, Merkez Pazarlama, Merkez Teknik, Merkez Kitapçılık, Merkez Matbaacılık, Ciner Mobil Hizmetler, Merkez Reklam.

Tasarruf Mevduat Sigorta Fonu gerçekleşen bu el koyma sürecine ilişkin 1 Nisan 2007 tarihinde, kurumun resmi internet sitesi üzerinden şu açıklamayı yapmıştır:

“Etibank A.Ş. hakim ortağı Dinç Bilgin ile Turgay Ciner arasında imzalanmış olan gizli sözleşmelerin yeni ortaya çıkması sonucunda, Bilgin ve Merkez Grubu'nun medya sektöründe faaliyet gösteren 63 adet şirketinin yönetim ve denetimleri 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu'nun ilgili hükümleri uyarınca TMSF tarafından devralınmıştır. Etibank A.Ş.'nin hakim ortağı Dinç Bilgin ile Merkez Grubunun doğrudan veya dolaylı hakim ortağı Turgay Ciner arasında imzalanan 01.10.2002 tarihli Lisans sözleşmeleri, Fon ile Medya grubu arasında imzalanan 17.11.2003 tarihli ve Fon, Medya ve Merkez Grubu firmaları arasında imzalanan 03.05.2005 tarihli protokollerin imzası aşamasında mevcut olduğu halde protokol taraflarınca Fonun bilgisinden gizlendiği anlaşılmıştır. 12.06.2002 tarihli protokol ve 08.08.2002 tarihli sözleşmelerle, Dinç Bilgin'in Merkez grubu da dahil olmak üzere yukarıda zikredilen protokollere konu mal, hak ve varlıklardan oluşan tüm Medya sektöründe Turgay

⁴⁹ Adaklı, **Türkiye'de...**, s.358.

Ciner ile ortak olduğu, 01.10.2002 tarihli ilk lisans sözleşmelerinden itibaren başlayan bu sürecin tamamında ortak hareket ettikleri, hileye dayalı ve muvazaalı işlemlerle Fon'u yanılttıkları belgelenmiştir. Bu nedenle, 5411 sayılı bankacılık kanununun ilgili hükümleri gereğince Medya Grubu (Dinç Bilgin Grubu) ve Merkez Grubu şirketlerinin temettü hariç ortaklık hakları ile yönetim ve denetimleri fon tarafından devralınmıştır.”⁵⁰

TMSF'nin Merkez Grubu'na ait medya kuruluşlarına el koyması Türk medya sektörüne yeni bir patronun daha girmesine neden olmuştur. Aralık 2007'de TMSF tarafından satışa çıkartılan Sabah ve ATV'nin ihalesine tek katılımcı olarak Çalık Grubu katılmış ve ihaleyi 1 milyar 100 milyon dolar muhammen bedelle kazanmıştır.

TMSF, 5 Aralık 2007 tarihinde yapılan Sabah-ATV ihalesini, 6 Aralık 2007 tarihinde Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) İle Rekabet Kurumu (RK) Başkanlığı'na bildirmiştir.

RTÜK, 6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkındaki Kanun'un 20'inci Maddesinin birinci fıkrasında yer alan “*Yayın lisansı verilen bir anonim şirketin hisse devirleri, devir tarihinden itibaren otuz gün içinde, ortakların ad ve soyadları ile hisselerin devri sonucunda oluşan ortaklık yapısı ve oy payları hakkındaki bilgilerle birlikte Üst Kurula bildirilir.*” hükmü gereği söz konusu satışa onay vermiştir.

Rekabet Kurulu ise, 10 Ocak 2008 tarih 08-04/37-13 sayılı kararı ile Sabah ve ATV'nin satışa onay vermiştir. Rekabet Kurulu'nun söz konusu onaya ilişkin kararı şöyledir:

“Düzenlenen rapora ve incelenen dosya kapsamına göre, bildirim konusu işlemin 4054 sayılı Kanun'un 7. maddesi ve bu Kanun'a dayanılarak çıkarılan 1997/1 sayılı “Rekabet Kurulu'ndan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ” kapsamında izne tabi olduğuna, işlem sonucunda aynı Kanun maddesinde belirtilen nitelikte hakim durum yaratılmasının veya mevcut hakim durumun güçlendirilmesinin ve böylece ilgili pazarda rekabetin önemli ölçüde azaltılmasının söz konusu olmadığına, bu nedenle bildirim konusu işleme izin verilmesine OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.”⁵¹

⁵⁰ Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu, “**Bilgin ve Merkez Grubu Medya Şirketlerinin Yönetimi TMSF'ye Geçti**”, (Çevrimiçi), <http://www.tmsf.org.tr/documents/ilanlar/tr/ba010407.pdf> 17 Nisan 2016.

⁵¹ Rekabet Kurulu Kararı, Karar Tarihi: 10.01.2008, Karar Sayısı: 08-04/37-13, (Çevrimiçi), <http://www.rekabet.gov.tr/Karar?kararId=feb3883b-4412-4c5d-91f6-79ab55a0aa5f>, 17 Nisan 2017.

Gerek RTÜK'den gerekse RK'dan gerekli onayları alan TMSF, Sabah-ATV ihalesini, 21 Şubat 2008 tarihinde yaptığı şu yazılı açıklama ile onaylamıştır:

“Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) ile Rekabet Kurumu (RK) Başkanlığı'ndan yazılı onayların Fon'a ulaşmasının ardından 21 Şubat 2008 tarihinde toplanan Fon Kurulu, ATV-Sabah Ticari ve İktisadi Bütünlüğü'ne ilişkin Satış Komisyonu Kararını onaylamıştır. Fon Kurulu kararı ile, İhale bedeli olan 1.100.000.000 (Bir milyar yüzbin).-ABD Doları'nın ödenebilmesi için alıcı şirket Turkuvaz Radyo Televizyon Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş.'ne 60 (altmış) gün süre verilmiştir.”⁵²

TMSF'nin 22 Nisan 2008 tarihinde onay vermesiyle Sabah ve ATV, 1.1 milyar dolar karşılığında Çalık Grubu'nun ait Turkuvaz adlı şirkete devredilmiştir. Söz konusu devirle birlikte başta ATV televizyon kanalı ile Sabah Gazetesi olmak üzere, Takvim, Yeni Asır, Pas, Fotomaç, Günaydın gazeteleri, Sinema Merkez, Sofra Merkez, Bebeğim ve Biz Merkez, Yeni Aktüel, Para, Şamdan Plus, Home Art Merkez, Merkez Transport, Hukuk Perspektifler, Global Enerji dergileri ve Radyo City Çalık Grubu'nun kontrolüne geçmiştir.

Gerçekleşen bu satış, Türk medyasına yeni bir büyüğün daha girmişini sağlamıştır. Bununla birlikte Fettullah Gülen Cemaatine yakınlığıyla bilinen Zaman Gazetesi'nin imtiyaz sahibi Ali Akbulut'un Çalık Holding'in patronu Ahmet Çalık'ın eniştesi, Çalık Holding Genel Müdürü olan Berat Albayrak'ın da dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'ın damadı olması ve Çalık Grubu'nun TMSF'ye ödeyeceği 1.1 milyar doları nereden temince edeceği gibi belirsizlikler ve söz konusu ihaleyi kamuoyunda tartışılır hale getirmiştir. Bu tartışmalarda piyasadaki hâkimiyetini sağlamlaştırma çabasında olan Doğan Grubu'nun katkısı olmuştur.⁵³

Çalık Grubu ihale bedelinin 750 milyon dolarını kamu bankaları olan Halkbank ve Vakıfbank'tan kredi yoluyla temin etmiştir. Söz konusu kredi tutarı o zamanda kadar devlet bankalarından kullanılan en büyük kredilerden biri olarak tarihe geçmiştir. Söz konusu kredinin 3 yıl anapara ödemesiz ve 10 yıl vade ile

⁵² (Çevrimiçi), <http://www.tmsf.org.tr/2017.tr?bid=111>, 17 Nisan 2016.

⁵³ Adaklı, 2002-2008..., s.581-582.

verilmesi tartışmaları alevlendirmiş ve “kira öder gibi medya patronu olmak” tartışmalarına neden olmuştur.⁵⁴

Çalık Grubu’nun Sabah ve ATV’nin ihale bedelinin önemli bir kısmını iki kamu bankasından aldığı yüklü miktarda krediler ile karşılaması ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın damadı Berat Albayrak’ın bu satışın ardından Çalık Grubu’nun genel müdürlüğüne getirilmesi bu tartışmaları alevlendirmiştir. 2007 yılında Çalık Grubu’nun yönetim kurulu üyesi olan Berat Albayrak’ın kardeşi Serhat Albayrak, Sabah ve ATV ihalesinin ardından bu şirketleri başına getirilmiştir.

Serhat Albayrak, kendisiyle yapılan bir röportajda tekstil, enerji, inşaat, telekomünikasyon gibi alanlarda faaliyet yürüten Çalık Holding’in yeni bir yatırım alanı olarak medyayı tercih etme sebebini, “*Her ticari kuruluş gibi kâr etme düşüncesiyle hareket edip, yatırımlar yapıyoruz. Medyanın kârlı bir işkolu olmadığını kimse söyleyemez, bu nedenle yatırım yapma kararı aldık.*”⁵⁵ sözleriyle açıklamıştır.

Albayrak, söz konusu röportajda “yandaş medya” eleştirileri ile kendisine yöneltilen “*Sabah-ATV grubunun iktidar ve muhalefet karşısındaki duruşu nedir?*”⁵⁶ sorusuna ise şöyle cevap vermiştir:

“Bu biraz reklam verene yönelik 'ikna' taktiği gibi geliyor bize. İktidara ne kadar yakınsak, muhalefete de o kadar yakınız; iktidara ne kadar uzaksak muhalefete de o kadar uzağız. Tam ortadayız, duruşumuz bu. Yaptığımız haberler bunu açıkça gösteriyor. Nerede bir yanlış varsa veya nerede gerçekten alkışlanacak bir durum varsa onu gösteriyoruz. İktidarın doğru yaptığı bir şeye yanlış demek gazetecilik değildir.”⁵⁷

Albayrak, TMSF’nin Sabah ve ATV’nin satışına ilişkin düzenlediği ihale bedelinin temini konusunda Halbank’tan sağlanan kredilerde usulsüzlük yapıldığı iddialarını şöyle yanıtlamıştır:

⁵⁴ Sözcü Gazetesi, “**Benim Damadım İşini Bilir!**”, (Çevrimiçi), <http://www.sozcu.com.tr/2013/ekonomi/benim-damadim-isini-bilir-268168/>

⁵⁵ Sabah Gazetesi, “**Kriz, Medya Grubumuzu Sektörde Lider Yapacak**”, (Çevrimiçi), <http://arsiv.sabah.com.tr/haber,68F6F6C4781F458C9ED039E47D266F82.html>, 17 Nisan 2017.

⁵⁶ A.e.

⁵⁷ A.e.

“İddiaların gerçekte ilişkisi yok. Kredi, TMSF'nin değerlemesi ile 1.1 milyar dolarlık varlığın satın alınması için alındı. Kredinin teminatı olarak grubumuza ihale edilen iktisadi bütünlüğün tamamı bankalara teminat olarak verildi. TMSF'nin belirlediği değeri 1.1 milyar dolarken bu tutara 150 milyon dolar işletme sermayesi eklenmiş ve yatırımın değeri hissedarlarca aktarılan 500 milyon dolarlık özkaynakla birlikte 1 milyar 250 milyon dolara ulaşmıştır. Alınan 750 milyon dolarlık kredinin karşılığında 1 milyar 250 milyon dolarlık işletmenin tamamı ve yönetim kurulu başkanımız Ahmet Çalık'ın şahsi kefaleti bankalara teminat olarak verildi.”

Çalık Grubu'nun Sabah ve ATV'yi satın alırken gerekli parayı temin etme süreci hem TBMM de hem de medyada sıkça tartışılmıştır. Dönemin ana muhalefet lideri Deniz Baykal, *“bu ihalenin hukuki boyutlarının, tek teklifli görüntüsünün tüm detaylarıyla değerlendirmesi gerektiğini ifade etmiştir.”*⁵⁸

TMSF, mal varlıklarına el koyduğu Turgay Ciner'e, Merkez Medya Grubu'na, Ciner Holding tarafından katılan Kanal 1 televizyonunu iade etmiş, Turgay Ciner, bu televizyon kanalını yaptığı yeni satın almalar ile destekleyerek medya sektöründeki etkinliğini sürdürmeye devam etmiştir.

Televizyon kanalı Kanal 1'in sahibi olan Turgay Ciner, Kasım 2007'de gazeteci Ufuk Güldemir'in kurduğu Habertürk televizyon kanalını⁵⁹ 35 milyon dolara satın alarak medyada iddialı olarak var olmak istediğini göstermiştir.⁶⁰ 2009 yılı içerisinde Habertürk televizyonunun yanında Habertürk adlı bir de gazete kuran Turgay Ciner, bu iki medya organını yine Habertürk adlı bir radyo kanalı kurarak desteklemiştir.

2007 yılında Türk medyasının mülkiyet yapısında yaşanan değişikliklerden bir diğeri de 2002 yılında Aydın Doğan'ın desteğiyle kurulan Vatan Gazetesi'nin, Aydın Doğan tarafından satın alınması ve bu gazetenin resmen Doğan Grubu'na katılması olmuştur.

⁵⁸ Kenan Evren Duman, *“Türkiye ve İtalya'da Özel Televizyon Yayıncılığının Başlangıcı ve Deregülasyon Sürecinin Karşılaştırması”*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2013, s.268.

⁵⁹ Tokgöz, *a.g.e.*, s.60.

⁶⁰ Aykol, *a.g.e.*, s.31.

2007 yılında Türk medyasında yaşanan bir diğer gelişme ise Taraf Gazetesi'nin kuruluşu olmuştur. 15 Kasım 2007 tarihinde ilk sayısı ile yayın hayatına başlayan gazetenin Fettullah Gülen cemaatinin mali desteğiyle çıktığı iddia edilmiştir. Çıktığı günden itibaren AKP ile yakın ilişki içerisinde olması gazeteyi 2002 sonrası Türk medyasında yaşanan değişimler bağlamında önemli kılmaktadır. Taraf Gazetesi'ni Türk medya sektörü için önemli kılan unsurlardan bir diğeri de habercilik anlayışıdır.

İlk sayısından itibaren küçük ama etkili görünen Taraf Gazetesi'nin, medya köşesini “Darbe Günlükleri” kapağıyla Genelkurmay'ın zorlamaları neticesinde kapatılan Nokta Dergisi'nin Genel Yayın Yönetmeni Alper Görmüş hazırlamaktadır. Gazete, AKP Hükümeti ile sürekli bir gerilim içerisinde gösterilen Genelkurmay'ın gizli karar ve uygulamalarını, Ergenekon davasıyla ilgili gelişmeleri sansasyonel bir dil ve üslupla sunmuştur.⁶¹

Nisan 2007'de Almanya'nın Frankfurt şehrinde ortaya çıkan ve kamuoyunda “Deniz Feneri Davası” olarak bilinen olayların gelişimi, 2008 yılı içerisinde Türk medyasını da yakından ilgilendiren bir sürecin başlamasına neden olmuştur.

“Deniz Feneri Davası” Almanya'da ortaya çıkan fakat Türkiye'de iktidarda bulunan AKP Hükümetine yakın kişilerin de isimlerinin geçmesi nedeniyle bu ülkede de büyük yankı uyandıran bir yolsuzluk davasıdır. Almanya'da yaşayan Türklerin Deniz Feneri Derneği'ne bağışladığı paraların savcılık tarafından incelenmeye alınmasıyla toplanan 48 milyon Euro'nun 18 milyonunun kuryeler aracılığıyla Türkiye'ye yollandığı ve aralarında AKP'ye yakın yayınlar yapan Kanal 7 televizyonunun da bulunduğu bazı şirketlere aktarıldığı tespit edilmiştir. Söz konusu dava sonucu 3 kişi tutuklanmıştır. Ortaya çıkan bu yolsuzluk olayında aralarında AKP Hükümetine yakın kişiler ile Kanal 7 Televizyonun Yönetim Kurulu Başkanı Zekeriya Karaman, aynı kanalın Genel Yayın Yönetmeni Mustafa Çelik ve o dönem

⁶¹ Adaklı, **2002-2008...**, s.589-590.

RTÜK Başkanı olarak görev yapan Zahit Akman'ın da isimlerinin geçmesi söz konusu davaya medyanın da ilgisini artırmıştır.

“Deniz Feneri Davası” ile ilgili haberleri yayınların medya kuruluşları dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından ciddi bir şekilde eleştirilmiştir. Bu konuyla ilgili haberler yapan medya kuruluşlarından biri de Doğan Medya Grubu’dur.

Doğan Medya Grubu ve patronu Aydın Doğan, söz konusu haberler nedeniyle Başbakan Erdoğan’ın eleştirilerine mazur kalmıştır. 7 Eylül 2008 tarihinde partisinin Bayrampaşa ilçe kongresinde konuşan Erdoğan’ın, bu konuda haberler yayımlayan Doğan Grubu ve Aydın Doğan ile ilgili söylediğini şu sözler gerginliğin boyutunu artırmıştır:

“Sizin bu telaşınız niye? Bu saldırganlığınızın ardında ne var? Siz asıl onu söyleyin, onu açıklayın... Bunun altında bir şey muhakkak var, açıklamadığınız bir şey var. Bunu ben biliyorum da siz açıklayın. Size kısa bir süre. Eğer önümüzdeki hafta cumartesi, pazar kongreler için yine İstanbul'dayım. Açıkladın açıkladın, açıklamadın ben açıklayacağım. Onu da söyleyeyim. Peki nedenini biliyor musunuz? RTÜK'te hangi işiniz var? Bir menfaat davanız mı var? Yok mu? Bunu açıkla. Açıklamadığın takdirde açıklayacağım... Bundan sonra Sayın Doğan Grubu yazdıkça, ben de açıklayacağım. Çünkü bu hamur su kaldıracak. Daha çok vaktimiz var. O yazacak biz açıklayacağız. O yazacak biz açıklayacağız. Ve bunların bütün o kara kaplı defterleri ortaya çıkacak.”⁶²

Aydın Doğan, Başbakanın bu açıklamalarıyla kendisini tehdit ettiğini söyleyerek, Başbakanı bildiklerini bekletmeden hemen açıklamaya davet etmiştir. Kendisine şantaj yapıldığını ifade eden Doğan, Erdoğan’ın bu sözlerine ertesi gün şöyle karşılık vermiştir:

“Sayın Başbakan, ben açıklayacağım diyor. Bana göre bir hafta kalmasına gerek yok, bugün açıklasın. Benim suçum varsa bugüne kadar elinde tutuyorsa suç. Mahkemelere götürmesi lazım. Benimle ilgili bir şey varsa mahkemeye neden vermiyor. Eğer elinde tutuyorsa o da şantaj. Yani ikisi de suç.”⁶³

⁶² Milliyet Gazetesi, “Başbakan Yine Tehdit Etti” ,(Çevrimiçi), <http://www.milliyet.com.tr/basbakan-yine-tehdit-etti-siyaset-988141/> ,17 Nisan 2017.

⁶³ Hürriyet Gazetesi, “Demokrasi ve Özgür Basını İçine Sindir” ,(Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/demokrasi-ve-ozgur-basini-icine-sindir-9843271> ,17 Nisan 2017.

AKP Hükümeti ile Doğan Medya Grubu arasında devam eden ve sürekli gündemde olan bu sürtüşme ve söz düellosuna bir başka örnek olarak, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın isim vermeden Doğan Grubu'na ait gazetelerin satın alınmaması konusunda telkinde bulunması gösterilebilir. Başbakan Erdoğan, yaptığı bir konuşmada Doğan Medya Grubu'na ait gazeteleri kastederek “yalan yanlış haberler yapan” gazetelerin satın alınmaması, dürüst olanların ve toplumun ahlak değerlerine saygı gösteren gazetelerin okunması gerektiği ifade etmiştir.

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın Doğan Medya Grubu'na yönelik başlatmış olduğu bu boykot kampanyası, Almanya'nın Frankfurt şehrinde 17 Eylül 2008 tarihinde sonuçlanan davadan bir gün sonra yaptığı konuşmasına da yansımıştır. Başbakan Erdoğan, partisinin Ankara İl Başkanlığı'nın 18 Eylül 2008 tarihinde Bilkent Otel'i'nde düzenlediği iftar yemeğinde parti üyelerine bu gazeteleri almamaları konusunda şu sözlerle çağrıda bulunmuştur:

“Bu ülkede medya güvenilirliğini yitirmiştir, kendini bitirmiştir. Onun için, bundan sonra ben de diyorum ki, partinin mensupları olarak yalan yanlış bu haberleri yapan medyaya karşı sizler de kampanyanızı başlatın, sürdürün ve bu gazeteleri evinize sokmayın almayın. Bu kadar açık konuşuyorum. Siz mi bize karşı yalan bu tür yalan yanlış kampanyaları yapıyorsunuz? Tamam, biz de en doğal, en tabii olan hakkımızı kullanıyoruz, size karşı bu kampanyayı başlatıyoruz, almıyoruz. Hangi dilden anlarsanız o dilden konuşacağız ve biz bu ülkede bu hizmetleri canla başla sürdürürken bir de sizle mi uğraşacağız ya. İşimiz gücümüz var arkadaş.”⁶⁴

2006 yılında Uzan Grubu'ndan TMSF kontrolüne geçen Türkiye'nin ilk özel televizyon kanalı Star TV'i, 2007 yılında ise Vatan Gazetesi'ni satın alarak Türk medya sektöründeki yerini genişleten Aydın Doğan, 2009 yılında sahibi olduğu Doğan Grubu'na kesilen 2 yüklü vergi cezası ile ciddi sarsıntı geçirmiştir. Doğan Grubu'na Şubat 2009'da 826 milyon TL, Eylül 2009'da ise 3 milyar 755 milyon TL vergi cezası kesilmiştir.

Aydın Doğan, Doğan Medya Grubu'na yönelik vergi cezalarının grubunun “Deniz Feneri Davası” ile ilgili yaptığı haberler nedeniyle kesildiğini belirtmiş ve bu

⁶⁴ Cumhuriyet Gazetesi, “Erdoğan'dan Basına Savaş” ,(Çevrimiçi), http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diger/10824/Erdogan_dan_basina_savas.html, 17 Nisan 2017.

durumu AKP Hükümeti ile ilişkilerin bozulması olarak yorumlamıştır. Doğan, 4 Mart 2009 tarihinde Taraf Gazetesi'nden Amberin Zaman ile yaptığı söyleşide Başbakan Erdoğan ile ilişkilerin bozulmasını şöyle anlatmıştır:

“Tayyip Bey’le ilişkilerimde hiçbir meselem yoktu. Ta ki 2008 Eylülündeki Deniz Feneri olayına kadar. Deniz Feneri olayından evvel de artık şey başlamıştı, bizimle ilgiyi azaltmaya. İlgi demeyeyim de, bize kızmaya başlamıştı. Soğukluk başlamıştı.”⁶⁵

Başbakan Erdoğan, Doğan Medya Grubu’nun “Deniz Feneri Davası” ile ilgili haberler yapmasının nedenini, Aydın Doğan’ın Hilton Oteli konusunda kendisinden istediği ancak yerine getirilmeyen taleplere bağlamıştır. Aydın Doğan ise bu konuyla ilgili 4 Mart 2009 tarihli söyleşide şunları söylemiştir:

“Tayyip Bey’e Hilton konusunda hiçbir şey söylemedim. Tayyip Bey’e gittim, “Ben Ceyhan’da rafineri kurmak istiyorum. 2,5 milyar dolar param var. Sizden teşvik istemiyorum, kredi istemiyorum. Direkt üç bin 500 kişiye indirekt 15 bin kişiye iş veriyorum. Türkiye’nin ithal ettiği mamulleri yapacağım ve kendim tüketeceğim” dedim. “Ne istiyorsun” dedi, “Bana müsaade verin” dedim. “Avusturyalılarla beraber sadece şey istiyorum” dedim. “Samsun’da kursan olmaz mı” dedi. “Olmaz efendim” dedim. “Niye” dedi. “Ben Amerikalılara araştırma yaptırdım, 1,5 milyon dolar para harcadım. Onlar bana bu işin ancak güneyde olacağını söylediler” dedim. “Orayı bizim Çalık’a söz verdim” dedi. Dedim ki “Efendim Çalık da yapsın, ben de yapayım.” “Putin var o işin içinde” dedi. “İtalyanların en iyi şirketi var. Berlusconi var” dedi. “Peki, ne olacak” dedim. “Çalık var” dedi. “Ocak ayını bekleyelim. Ocak ayında bu iş konuşulacak. Ondan sonra bir şey yaparız” dedi. Şöyle bir şey geçti içimden, herhalde ocakta diyecek ki gelin dört-beş kişi kuruyoruz, sen de kur. “Ben kendi tüketeceğim şeyi kuracağım. Ben petrolcüyüm, Çalık petrolcü değil ki, o müteahhit, Ceyhan-Samsun arası boru hattını yapıyor” dedim. “Yok” dedi, “rafineriyi de söz verdim” dedi. “Peki” dedim, çıktım. Ocak ayında görüşmek üzere çıktım. Kasım ayında Tayyip Bey bir şeye kızdı, dedi ki, “Bazı medya sahipleri geliyor bir şey istiyorlar vermiyoruz. Alıyor haber yapıyorlar.” Bir daha yanına gitmedim. Bakın Tayyip Bey kendi döndü orada, “Hilton’u ne yapıyorsun” dedi. “Tayyip Bey ben Hilton’u aile adına aldım. Kendi çocuklarım adına. Doğan Holding’e almadım. Hilton bu haliyle demode. Mutlaka onun yeniden yapılması lazım. Ama yanına da bir takım ilâveler yapmak lazım. İsterseniz bu konuda çalışır size bir şey getiririm” dedim. “Hayır ben belediye başkanıyla konuşurum” dedi.”⁶⁶

Vardal, Doğan Grubu’na kesilen vergi cezaları kadar, daha önce bu grubun AKP Hükümeti ile yaptığı vergi uzlaşmalarına medya-siyaset ilişkileri bağlamında dikkat çekmektedir:

⁶⁵ Milliyet Gazetesi, “Aydın Doğan: Başbakan Bana Abi Dardi”, (Çevrimiçi), <http://www.milliyet.com.tr/aydin-dogan---basbakan-bana-abi-derdi--gundem-1067332/>, 17 Nisan 2017.

⁶⁶ A.e.

“Doğan Grubu’na kesilen vergi cezaları kadar, seçim öncesi dönemlerde gerçekleştirilen vergi uzlaşmaları da konumuz itibarıyla ilginçtir. Nitekim Doğan Grubu, 2007 genel seçimlerinden önce Petrol Ofisi’ndeki 1,2 milyar liralık vergi borcunu uzlaşmaya giderek 275 milyon liraya indirmiş; 2008 yılında kesilen 4,9 milyar lirayı bulan vergi cezası için ise kamuoyunda Torba Yasa olarak bilinen 6111 sayılı Af Yasası’na göre anlaşmaya gitmiştir. Doğan Grubu, anlaşmanın gerçekleşmesinden sonra 4,9 milyar liralık vergi cezası yerine 940 milyon lira ödeyerek borcunu sıfırlamıştır. Doğan Grubu’nun söz konusu Af Yasası’nın ardından küçülmeye gitmesi ise kamuoyunda Doğan Grubu ile iktidar arasında olası anlaşma ihtimallerini gündeme getirmiştir. Söz konusu anlaşmaya ilişkin herhangi bir kanıt yoktur. Ancak böylesi bir ihtimalin varlığı bile günümüz basınının içinde bulunduğu durumu gözler önüne sermesi açısından önemlidir. Her iki açıdan bakıldığında da medya ve iktidar erki arasındaki çeşitli polemiklerle sürdürülen bu çatışmalar, basının temel amacına ve basın özgürlüğüne aykırı bir görüntü sergilemektedir.”⁶⁷

Kırmızıoğlu, AKP ile Doğan Medya Grubu’nun, (DMG) bu partinin iktidara geldiği 2002 yılı ile ilişkilerinin önemli bir değişime uğradığı 2009 yılları arasındaki ilişkisini sırasıyla ‘uyumlu’, ‘çelişkili’ ve ‘gerilimli’ olarak tanımlamış ve AKP ile DMG arasındaki ilişkinin seyrini açığa çıkaracak 3 dönemi işaret etmiştir.⁶⁸

Kırmızıoğlu, 2002 seçimlerinde AKP ile mesafeli ve dengeli bir yayın politikası belirleyen DMG arasındaki ilişkinin 2002-2005 yılları arasındaki seyrini, “*arayış dönemi*”, 2006 yılını oluşturan ikinci dönemini “*yumuşama dönemi*” olarak adlandırmıştır. Ona göre, 2002-2005 ve hatta 2006 yıllana kadar ki geçen süre, iki özne arasındaki ilişkinin çok gelgitli olmayan sürecini kapsamaktadır. Fakat 2007 yılına gelindiğinde çeşitli devlet ihaleleri, söz konusu ilişkiyi kırılma noktasına götürmüştür. 2007 yılı AKP ve DMG ilişkisi için derin bir karışıklığın kurulduğu bir süreci kapsamaması nedeniyle önem taşımaktadır. 2007-2009 yılları arasında geçen olaylara dayanarak AKP ve DMG arasındaki ilişkiyi “*tırmanan kriz*” olarak dönemselleştiren Kırmızıoğlu, bu dönemi aynı zamanda AKP ve DMG arasında karşıt etkinliğin kurulduğu dönem olarak ifade etmiştir.⁶⁹

2008 yılında Türk medyasında yaşanan gelişmelerden biri de eski banka patronu Cavit Çağlar’ın borçları nedeniyle sahibi olduğu Olay Medya Grubu’na

⁶⁷ Zeynep Burcu Vardal, “Türkiye’de Basın Özgürlüğü ve 2003 Yılı Sonrası Uygulamalar” , İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2014, s.252.

⁶⁸ Zuhâl Kırmızıoğlu, “Siyasal İktidar ve Medya: AKP ve Doğan Medya Grubu Üzerine Bir Çözümleme”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2010, s.86.

⁶⁹ A.e., s.86 - 87

TMSF tarafından el konulması olmuştur. TMSF'nin iki defa satışa çıkardığı Olay Medya Grubu'na alıcı çıkmamış ve söz konusu medya grubu TMSF kontrolünde faaliyet göstermeye devam etmiştir. 2010 yılında Çağlar ve TMSF arasında yapılan görüşmeler olumlu sonuçlanmış ve Kasım 2010'da denetimi TMSF'de kalmak şartıyla Olay Medya Grubu'nun yönetimi Cavit Çağlar'a devredilmiştir.

2011 yılında Türk medya sektöründe yeni bir cephe açılmış ve bir grup daha sektöre adım atmıştır. Bu yeni adımın aktörleri, Aydın Doğan'ın 1979'da Milliyet Gazetesi'ni satın aldığı, Ercüment Karacan oğulları Ali ve Ömer Karacan kardeşler ile Demirören Grubu'nun sahibi Erdoğan Demirören olmuştur.

Doğan Grubu, bir süredir sürdürdüğü küçülme stratejisini Milliyet ve Vatan gazetelerini satarak devam ettirmiştir. Aydın Doğan, Nisan 2011'de medya sektöründeki ilk adımı olan Milliyet Gazetesi ile yukarıda kuruluş ve devir hikayesi anlatılmış olan Vatan Gazetesi'ni Karacan-Demirören ortaklığında kurulan DK Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş.'ye satmıştır. Gerçekleşen bu satışa ilişkin Karacan Ailesi adına Ali Karacan bir açıklama yapmıştır. Karacan açıklamasında, *“Uzun süredir Doğan Grubuyla görüşmelerimiz devam ediyordu. Sonunda bu satış Demirören ortaklığıyla gerçekleşti. Dedemin 1950'de kurduğu gazetenin yeniden sahibi olduğumuz için çok sevinçliyiz.”*⁷⁰ sözlerine yer vermiştir.

DK Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş., Aydın Doğan'a, Milliyet Gazetesi için 48 milyon dolar, Vatan Gazetesi için de 26 milyon dolar ödeme yapmıştır. Söz konusu satışa ilişkin Doğan Gazetecilik A.Ş. şu açıklamayı yapmıştır:

“Şirketimiz bünyesinde yayınlanmakta olan Milliyet Gazetesi'ne ait tüm marka ve isim hakları ile İnternet Sitesi alan adlarının (www.milliyet.com.tr) KDV dahil 47 milyon 960 bin ABD Doları bedel üzerinden; Şirketimizin 129 milyon TL sermayesinde yüzde 99,99 oranında pay sahibi olduğu ve bünyesinde Vatan Gazetesi'nin tüm marka ve isim hakları ile İnternet Sitesi alan adlarını barındıran Bağımsız Gazeteciler Yayıncılık A.Ş'de sahip olduğumuz beheri 100 TL nominal değerli 1 milyon 289 bin 996 adet hisse senetlerinin tamamının 26 milyon ABD Doları bedel üzerinden, Demirören ve Karacan Grubu'nun ortak

⁷⁰ Radikal Gazetesi, **“Karacan Ailesi Yeniden Basında”**, (Çevrimiçi), <http://www.radikal.com.tr/ekonomi/karacan-ailesi-yeniden-basinda-1046910/>, 17 Nisan 2016.

girişim şirketi DK Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş.'ye satışı konusunda, Şirketimiz ile DK Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş. arasında genel esaslarda mutabakat sağlanmıştır.”⁷¹

Milliyet ve Vatan Gazetesi'nin satışa ilişkin Rekabet Kurulu'nun kararı şöyledir:

“Düzenlenen rapora ve incelenen dosya kapsamına göre, bildirim konusu işlemin 4054 sayılı Kanun'un 7. maddesi ve bu maddeye dayanılarak çıkarılan 2010/4 sayılı “Rekabet Kurulundan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ” kapsamında izne tabi olduğuna, işlem sonucunda aynı Kanun maddesinde belirtilen nitelikte hakim durum yaratılmasının veya mevcut hakim durumun güçlendirilmesinin ve böylece rekabetin önemli ölçüde azaltılmasının söz konusu olmaması nedeniyle işleme izin verilmesine OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.”

Milliyet ve Vatan Gazeteleri için 3 Mayıs 2011 tarihinde bir devir teslim töreni düzenlenmiş ve törende konuşma yapan Ali Karacan şu sözleri sarf etmiştir:

“Sevgili Aydın Bey, sevgili Doğan ailesi, sevgili Demirören ailesi ve sevgili ailem. Şu anda karşınızda 32 yıllık rüyası gerçekleşmiş bir insan görüyorsunuz. Öncelikle Aydın Bey'e teşekkür ediyorum. Babam bu gazeteyi iyi ki size satmış. Milliyet'i büyüttünüz ve çizgisini hep korudunuz. Sizin adınız bundan böyle Ali Naci Karacan,ERCÜMENT Karacan ve Abdi İpekçi'yle birlikte anılacaktır.”⁷²

Milliyet ve Vatan Gazetesi'ni, Demirören Grubu'yla ortak bir şekilde Doğan Grubu'ndan satın alan Ali ve Ömer Karacan kardeşler, bir anlamda dedeleri Ali Naci Karacan tarafından kurulan Milliyet'i geri almıştır. Demirören ve Karacan ailesi arasında kurulan bu ortaklık kısa süreli olmuş ve Demirören-Karacan arasındaki hukuki anlaşmazlık sonucu, DK Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş.'ye, Ağustos 2011'de 3 kişilik bir kayyım heyeti atanmıştır.

Demirören ve Karacan ailesi arasında yaşanan bu hukuki sorun, Karacan Ailesi'nin hisselerini 20 Ocak 2012 tarihinde 6.5 milyon liraya Demirören Grubuna satmasıyla son bulmuştur. Karacan Ailesi'nin gerçekleştirdiği bu satış sonrası Milliyet Gazetesi'nde Ali Naci Karacan ve ERCÜMENT Karacan'ın ardından 9 ay süren Ali ve Ömer Karacan dönemini de sona ermiştir.

⁷¹ Bloomberg HT, “**Milliyet ve Vatan Demirören-Karacan Ortaklığına Satıldı**”, (Çevrimiçi), <http://www.bloomberght.com/haberler/haber/873228-milliyet-ve-vatan-demiroren-karacan-ortakligina-satildi>, 17 Nisan 2016.

⁷² Hürriyet Gazetesi, “**Milliyet ve Vatan'da Devir Teslim Töreni**”, <http://www.hurriyet.com.tr/milliyet-ve-vatan-da-devir-teslim-toreni-17700397>, 17 Nisan 2017.

2011 yılında gerek Türk medyası gerekse Doğan ve Doğu Grupları açısından önemli sayılabilecek bir mülkiyet değişikliği yaşanmıştır. TMSF'nin Uzan Grubu'ndan el koyduğu Türkiye'nin ilk özel televizyon kanalını 2005 yılında satın alan Doğan Grubu, bu kanalı 2011 yılında Doğu Grubu'na satmıştır. Milliyet ve Vatan Gazetelerini Demiören – Karacan ortaklığına satan Doğan Grubu, Star TV'yi de Doğu Grubu'na satarak küçülme stratejisini devam ettirmiştir.

Türk medyasının sahiplik yapısındaki değişimlerden biri de 2013 yılında Çukurova Grubu'nda yaşanmıştır. Pamukbank'ın sahibi olan Mehmet Emin Karamehmet'in bu bankadan kaynaklanan borçlarından dolayı şirketlerinin bir kısmına el konulmuştur. Karamehmet ve TMSF arasında yapılan protokoller ile söz konusu şirketler daha sonra gruba iade edilmiştir.⁷³

TMSF, 16 Mayıs 2013 tarihinde aldığı kararla Çukurova Grubu'ndan olan alacaklarının tahsili için gruba ait kuruluşlardan Show TV ve BMC'nin yönetimine el koymuştur. Gerçekleşen bu el koyma sürecine ilişkin olarak 17 Mayıs 2013 tarihinde TMSF, internet sitesi üzerinden şu açıklamayı yapmıştır:

“Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF), Çukurova Grubu'ndan olan alacaklarının tahsilini teminen 5411 sayılı Bankacılık Kanunundan kaynaklanan yetkilerini kullanarak 16 Mayıs 2013 tarihinde aldığı kararla AKS Televizyon Reklamcılık ve Filmcilik San. Tic. A.Ş. ve BMC San. ve Tic. A.Ş.'nin yönetimini devralmıştır.

Daha önce de çeşitli zamanlarda yönetim ve denetimi TMSF'ye devrolunan şirketler, Çukurova Grubu ile yapılan protokoller çerçevesinde Gruba iade edilmişti. Ancak geline aşamada, Çukurova Grubu, protokol kapsamında ödemekle yükümlü bulunduğu borcunu zamanında ödemiş ve Ekim 2012 tarihinden bugüne kadar Fon tarafından kendilerine verilen makul sürede de temerrüt halini ortadan kaldıracı ödeme yapmamıştır.

Bu durumda, ileride telafisi mümkün olmayacak kamu zararına yol açılmaması için ilgili borçlu grup hakkında temerrüt hükümlerinin uygulanmasına ve ilgili şirketlerin yönetim ve denetiminin Fon'a devri zorunluluğu doğmuştur.”⁷⁴

TMSF'nin 17 Mayıs 2013 tarihinde Çukurova Grubu ait kuruluşlardan Show TV ile BMC markalarını el konulmasının ardından, yapılan mali incelemelerde

⁷³ Mehmet Emin Karamehmet ve TMSF arasında çeşitli tarihlerde İnterbank, Pamukbank ve Yapı Kredi Bankası'na ilişkin protokol ve anlaşmalar yapılmıştır. Konuyla ilgili detaylar için Bkz. Kuyucu, s.421- 428)

⁷⁴ (Çevrimiçi), <http://www.tmsf.org.tr/2017.tr?bid=162> ,17 Nisan 2016.

mevcut borcun söz konusu şirketler tarafından karşılanamayacağı tespitinde bulunulmuştur. Ortaya çıkan bu gelişme sonrası TMSF, 24 Mayıs 2013 tarihinde Çukurova Grubu'na ait 10 şirkete daha el koymuştur.

TMSF'nin bu tarihte el koyduğu şirketlerin tamamı medya sektöründe faaliyet göstermekte olup, şirketlerin isimleri şöyledir:

Tablo 11: Çukurova Grubu'ndan TMSF'ye Devredilen Şirketler⁷⁵

AKS Uluslararası Yayıncılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.
AKS Maksimum Yayıncılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.
AKS Artı Yayıncılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Atlas Yayıncılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Sakarya Kent Radyo Televizyon Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Medya Pazarlama A.Ş.
Atlas Yayıncılık Yapımcılık ve Reklamcılık A.Ş.
Eksen Yayıncılık Dağıtım Pazarlama ve Dış Ticaret A.Ş.
T Medya Yatırım Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Krea İçerik Hizmetleri ve Prodüksiyon A.Ş.

TMSF tarafından el konulan Çukurova Grubu'na ait medya kuruluşları şunlardır:

Tablo 12: Çukurova Grubu'ndan TMSF'ye Devredilen Medya Kuruluşlarına Ait Markalar

Mecra	Marka
TV	Show TV – SkyTürk 360
Gazete	Akşam, Güneş
Dergi	Alem – Platin –FourFourTwo – Stuff – Autocar
Radyo	Alem FM – Lig Radyo
Digital Platform	Digitürk

Çukurova Grubu'na ait kuruluşların TMSF kontrolüne geçmesinin ardından satış süreci başlatılmış ve gruba ait medya kuruluşları farklı iş adamlarına satılmıştır.

⁷⁵ Hürriyet Gazetesi, “TMSF, 10 Şirkete Daha El Koydu”, (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/tmsf-10-sirkete-daha-el-koydu-23363668>, 17 Nisan 2017.

Bu süreçte Çukurova Grubu'nun en önemli medya yatırımı olan *Show TV*, daha önce medya kuruluşlarını TMSF'ye kaptıran Turgay Ciner tarafından 18 Mayıs 2013 tarihinde 402 milyon dolar karşılığında satın alınmıştır. Gerçekleşen bu satışla birlikte Ciner Grubu, Çukurova Grubu'na ait *Show TV* ile bu kanalın alt kanalları olan *Show Max* ve *Show Türk*'ün yeni sahibi olmuştur.

Show TV'nin Ciner Grubu'na satılmasının ardından bu kanalın eski sahibi Erol Aksoy, *Show TV*'de yüzde 17.80'lik bir paya sahip olduğunu iddia etmiş ve bu paya dayanarak satışın ihalesiz yapılmasını gerekçe göstererek dava açmıştır.⁷⁶

TMSF, 30 Mayıs 2014 tarihinde yaptığı yazılı açıklama ile İstanbul 4. İdare Mahkemesi'nin *Show TV* ve diğer kanalların satışının iptali için açılan davada, “yürütmeyi durdurma kararı” verdiğini duyurmuştur. TMSF, aynı açıklamasında mahkeme kararı gereği olarak *Show TV*'nin yönetimini yeniden devralındığını ve söz konusu kanal ile ilgili hukuki sürecin devam ettiğini açıklamıştır.⁷⁷

Erol Aksoy'un açtığı davanın aleyhine sonuçlanması üzerine Ciner Grubu'ndan *Show TV*'yi geri alan TMSF, söz konusu kararın iptali için İstanbul Bölge İdare Mahkemesi'ne dava açmış ve bu davayı kazanmıştır. Mahkeme kararının ardından TMSF, 17 Temmuz 2014 tarihinde *Show TV*'yi yeniden Ciner Grubu'na iade etmiştir.⁷⁸

Çukurova Grubu'nun yazılı basın alanındaki medya yatırımlarından Akşam Gazetesi ile diğer televizyon kanalı Sky Türk 360 TV ve radyolarından Alem FM, İstanbul'da yapılan 3. Köprü ihalesini alan Cengiz-Limak-Kolin ortaklığı tarafından 19 Temmuz 2013 tarihinde 60 milyon dolar bedelle satın alınmıştır.

⁷⁶ Hürriyet Gazetesi, “TMSF Sattığı Show TV'ye El Koydu” , (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/tmsf-sattigi-show-tv-ye-el-koydu-26521421>, 17 Nisan 2016.

⁷⁷ (Çevrimiçi), <http://www.tmsf.org.tr/2017.tr?bid=195>, 17 Nisan 2016.

⁷⁸ TMSF'nin *Show TV*'yi Ciner Grubu'na iade etmesinin ardından bu kez Çukurova Grubu satışın iadesi için dava açmış ve 9 Ocak 2015 tarihinde bu davayı kazanmıştır. Bu gelişmenin ardından TMSF, davayı Danıştay'a taşımış ve Danıştay'ın 5 Haziran 2015 tarihinde TMSF lehine karar vermesiyle *Show TV*'nin resmen Ciner Grubu'na devri gerçekleşmiştir. Söz konusu gelişmeler bu çalışmanın sınırlılığı olan 2014 yılından sonra gerçekleşmesi nedeniyle burada sadece bilgi mahiyetinde aktarılmıştır.

Akşam Gazetesi, Sky Türk 360 TV ve Alem FM'i satın alan medya sektörüne giriş yapan ortaklardan Limak Holding'in sahibi Nihat Özdemir, medya sektörüne giriş ile ilgili olarak “*medyada dostlarımız, arkadaşlarımız var. Görsel ve işitsel olarak medyaya yakınız. İnşallah başarılı oluruz*”⁷⁹ şeklinde açıklamayı yapmıştır:

Cengiz-Limak-Kolin ortaklığı 10 Eylül 2013 tarihinde yaptığı “*Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) yönetiminde bulunan Türk Medya Grubu (Akşam Gazetesi, SkyTürk 360, radyo ve dergiler) ile ilgili satın alma yolundaki girişimimizden vazgeçmiş bulunmaktayız.*”⁸⁰ açıklaması ile söz konusu medya kuruluşlarını satın almaktan vazgeçtiğini duyurmuştur.

Akşam Gazetesi'nin yönetimi TMSF'ye geçtikten sonra gazetenin Genel Yayın Yönetmeni İsmail Küçükkaya'nın yerine 22 Temmuz 2007 seçimlerinde AKP'den Bursa milletvekili seçilen Mehmet Ocaktan bu göreve getirilmiştir.

Çukurova Grubu'ndan TMSF'ye geçen ve Cengiz-Limak-Kolin ortaklığı tarafından önce satın alınıp daha sonra ise satın alma işleminden vazgeçilen Akşam Gazetesi, Sky Türk 360 TV ve Alem FM gibi medya mecralarının yanında yine Çukurova Grubu'ndan TMSF'ye devredilen Güneş Gazetesi, Alem, Platin, FourFourTwo, Stuff ve Autocar dergileri ile Lig Radyo 21 Kasım 2013 tarihinde kendisini “*Recep Tayyip Erdoğan aşığı bir insan*”⁸¹ olarak tanımlayan bir başka iş adamı Ethem Sancak tarafından 62 milyon dolara satın alınmıştır.

Bünyesindeki medya organlarının TMSF kontrolüne geçmesi ve ardından başka iş adamlarına satılmasıyla Çukurova Grubu ve dolayısıyla patronu Mehmet Emin Karamahmet medya sektöründen çekilmek zorunda kalmıştır.

⁷⁹ Hürriyet Gazetesi, “**İhale Üçlüsü Akşam ve SKY 360'ı da Aldı**” , (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/ihale-uclusu-aksam-ve-sky-360-i-da-al-di-23769346> ,17 Nisan 2016.

⁸⁰ Hürriyet Gazetesi, “**Akşam'ı Almaktan Vazgeçtiler**” , (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/aksami-almaktan-vazgectiler-24681361> ,17 Nisan 2016.

⁸¹ “Medyacı İşadamı Ethem Sancak Erdoğan'a İkinci Kez ‘İlan-ı Aşk’ Etti; Star'ın Yarısını Kaptı”,(Çevrimiçi), <http://www.diken.com.tr/medyaci-isadami-ethem-sancak-erdogana-ikinci-kez-ilan-ask-etti-starin-yarisini-kapti/> ,17 Nisan 2016.

Çalışmanın sınırlılığı kapsamında Türk medyasının sahiplik yapısındaki en son değişme 2013 yılında Sabah-ATV Grubu'nda yaşanmıştır. Çalık Holding, 2008 yılında 1 milyar 100 milyon dolar bedelle TMSF'den satın aldığı Sabah-ATV Grubu'nu 20 Aralık 2013 tarihinde Kalyon İnşaat'a bağlı olan Zirve Holding'e satmıştır. Sabah-ATV'nin satışı beraberinde yeni bir iddia olarak "Havuz Medyası" söylemini getirmiştir. Bu el değiştirme süreci başta Sabah ve ATV olmak üzere grubun diğer yayın organlarının yayın politikasında herhangi bir değişme yol açmamış ve sözü geçen medya grupları AKP yanlısı yayınlarını devam ettirmiştir.

3.3 MEDYADA CEPHELEŞME VE "AKP MEDYASI" NIN DOĞUŞU

2002 yılından itibaren Türk medyasının mülkiyet yapısında yaşanan değişimlerde AKP Hükümetinin etkisi büyüktür. 2001 krizi sonrası medya sektöründe yer alan bazı grupların sektörü terk etmesiyle piyasaya yeni aktörler girmiş böylelikle Türk medya sektörü yeni bir görünüm kazanmıştır. Yaşanılan kriz sonrası TMSF kontrolüne geçen medya kuruluşları 2005 yılından itibaren çeşitli kuruluş ve iş adamlarına satılmıştır. TMSF'nin 2002 yılından 2014 yılına kadar el koyduğu medya kuruluşları bir arada düşünüldüğünde bu kurumun ülkenin en büyük medya gruplarından biri haline geldiği söylemek mümkündür.

2000'li yıllar boyunca Dinç Bilgin'e ait Sabah Grubu üç kez el değiştirmiştir. Erol Aksoy'a ait medya kuruluşları düzenlenen ihaleler ile satılmıştır. Uzan Ailesi'ne ait medya kuruluşları ise radyo-televizyon-gazete olarak ayrı ayrı kişilere ihale edilmiştir. Tüm bu süreçte TMSF etkin bir rol oynamıştır.

AKP Hükümetinin iktidara geldiği 2002 yılında Türk medya sektörü Doğan, Çukurova, Uzan, Sabah, Doğuş ve İhlas Grubu'nun hâkimiyetindeydi. Bu bileşim, önce Uzan Grubu'na ait şirketlere daha sonra ise Turgay Ciner kontrolündeki ATV-Sabah Grubu şirketlerine el konulmasıyla birlikte radikal bir değişime uğramıştır. 1 Nisan 2007 tarihinde Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) tarafından ATV-Sabah iktisadi bütünlüğüne el konulmasıyla birlikte AKP'nin medya sektörüne "kendi rengini verme" çabaları, belirli bir olgunluk seviyesine ulaşmıştır. 2002

yılında Çukurova Grubu'na ait şirketlere ilişkin operasyon birlikte ortaya çıkan ve daha önce detayları anlatılmış olan “Doğan-Antidoğan” cepheleşmesi bu kez yerini “AKP Medyası ve diğerleri” biçiminde özetlenen yeni bir yapıya bırakmıştır.⁸²

Adaklı, AKP döneminde uygulanan medya politikalarına paralel olarak son dönemde Türk medyasında sıkça duyulan ya da sözü edilen “yandaş medya” nitelendirmesi yerine “AKP medyası” kavramını kullanmayı tercih ettiğini söylemekte ve bunun nedenini şöyle açıklamaktadır:

“Belirli bir momentte siyasal iktidara yandaş olmanın tek bir biçimi olmadığını, her sosyal ilişki gibi siyasi iktidarla kurulan ilişkinin de çelişkiler barındırdığını düşündüğüm için, yaygın olarak kullanılan “yandaş medya” yerine “AKP medyası” terimini tercih edeceğim. Bu bağlamda, “AKP medyası”, son 10 yıllık dönemde zaman zaman siyasi iktidarla uyumsuzluğa düşmüş olsa bile, AKP ile birlikte varlık ve etkinlik kazanan bir “siyasal, sosyal, ekonomik ilişkiler bütünü”nü ifade edecektir.”⁸³

2007’den itibaren belirgin bir bünyeye kavuşan “AKP medyası”, medya üretiminin batılı örneklerinde gördüğümüz rasyonel kâr mantığından oldukça uzak biçimde, kamu ihalelerine yoğunlaşmıştır. Yine bu süreçte “AKP medyası”nın yayın organları tamamen AKP iktidarının hizmetine sunulmuştur. Türkiye halkı, aylarca hatta yıllarca özellikle haber medyasında AKP karşıtı tek bir vurguya bile rastlamamıştır.⁸⁴

Demir, AKP iktidarı döneminde medyada meydana gelen dönüşümün üç başlık altında incelenebileceğini belirtmektedir:

1. Önce merkez medyada birçok etkili medya kurumu AKP Hükümetine yakın ve iş adamı olan kişilere satılmıştır (ATV, Sabah, Star, Kanal 24, Kanaltürk, Bugün gibi). Böylece zaten daha önceden Yeni Şafak, Zaman, Kanal 7, STV gibi AKP’yi destekleyen medya kurumlarına, bunlar da eklenince medyanın önemli kesimi AKP medyası haline gelmiştir.
2. AKP Hükümeti, örneğin Doğan Holding gibi kendine muhalif yayın yapan kurumları, mali yollarla denetim altına almıştır.

⁸² Adaklı, 2002-2008..., s.561.

⁸³ Gülseren Adaklı, “Medya Sermayesi ve Ultra-Çapraz Bütünleşmeler” , (Çevrimiçi), <https://tr.boell.org/tr/2015/05/28/medya-sermayesi-ve-ultra-capraz-butunlesmeler> ,17 Nisan 2016.

⁸⁴ A.e., 17 Nisan 2016.

3. Son olarak da AKP Hükümeti'nin istemediği gazeteci, yazar ve yöneticiler merkez medyadan tasfiye olurken, yerlerine AKP'yi ve icraatlarını savunan gazeteci ve yazarlar alınmıştır.⁸⁵

AKP iktidarı boyunca TMSF tarafından medya gruplarına el konulması, kamu bankaları tarafından medya sektörüne girecek olan gruplara krediler verilmesi, Maliye Bakanlığı'nın medya sektöründeki gruplara ağır vergi cezaları kesmesi medya-siyaset ilişkisinin ekonomik boyutunu açıkça ortaya koymuştur.⁸⁶

Adaklı'ya göre, 1980'li yıllardan itibaren hayata geçirilen neoliberal politikaların uygulayıcı olmak bakımından kendinden önceki partilerden ayrı düşmeyen AKP'nin politikalarındaki dikkat çekici unsurlardan biri de kendisini etkin bir şekilde destekleyen ve var olan medya manzarasını büyük oranda değiştiren bir medyanın ortaya çıkması olmuştur.⁸⁷ Adaklı, oluşan bu yeni medya manzarası ile dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan arasında ilişkiden şöyle bahsetmektedir:

“Turgut Özal gibi, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan da medyada doğrudan desteğin, gerekirse doğrudan sahipliğin önemini kavramış görünmektedir. Özal gibi, gerektiğinde Türk medyasının geleneksel unsurlarını karşısına almak konusunda ‘cesur’ davranan Erdoğan'ın bu cesaretinde belirli bir medya stratejisinin izlerini görmek zor değildir. Dünyada olduğu gibi, Türkiye siyasetinde de özellikle haber medyasının yönlendiriciliğin artması, Erdoğan'a bu kurumu doğrudan siyaset aracı olarak kullanmak konusunda, her seferinde birlikte kameralara samimi pozlar verdiği Berlusconi ya da Murdoch örneklerinde devşirilmiş, ‘çalışan’ formüller sunmuştur.”⁸⁸

2002-2014 yılları arasında Türk medyasının mülkiyet yapısında yaşanan değişimlerin yarattığı etkileri 4 gruba ayırmak mümkündür. Bunlardan ilki finans sektöründe de faaliyet gösteren banka sahibi medya patronlarının bankalarının devlet kontrolüne geçmesi sonucu *sektörü terk etmesinin yarattığı* etkidir. Bu durum bir süreliğine de olsa TMSF'yi dolayısıyla da devleti büyük bir medya grubu haline getirmiştir. İkincisi, devlet kontrolüne geçen medya organlarını çeşitli ihaleler ile satın alarak *sektöre giriş yapan yeni medya patronların yarattığı* etkidir. Üçüncüsü, hâlihazırda medya sektöründe faaliyet gösterip, küçülme ya da büyüme stratejisiyle

⁸⁵ Sevtap Demir, “Türkiye’de 2001 Yılından Sonra Medya-İktidar İlişkileri ve Gazetecilik Pratiklerine Yansıması”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2013, s.44.

⁸⁶ Şahin, a.g.e., s.47-48

⁸⁷ Adaklı, 2002-2008..., s.559.

⁸⁸ A.e., s.560.

elinde bulunan *medya organlarını satarak küçülmeye giden ya da yeni medya organlarını satın alarak faaliyetlerini genişleten mevcut medya patronların yarattığı* etkidir. Dördüncüsü ise yeni bir medya organı kurarak faaliyete başlayan ve medya sektöründe yer edinen *yeni kuruluşların ya da yeni medya patronların yarattığı* etkidir.

3.4 2014 YILI İTİBARIYLA TÜRK MEDYASININ GENEL GÖRÜNÜMÜ

Türkiye’de 1990 ile 2000 yılları arasında medya sektöründe Doğan, Bilgin, Uzan, Aksoy ve İhlas Gruplarının hakimiyeti söz konusu olmuştur. 2000 yılından sonra Çukurova, Doğuş ve Ciner Grupları da adından söz ettirmeye başlamıştır. Ancak bu tablo, 2001 krizinin yarattığı etkiyle değişmeye başlamış; 2004 yılında Uzan Grubu’na, 2006 yılında Aksoy Grubu’na, 2013 yılında ise Çukurova Grubu’na TMSF tarafından el konulmasıyla 2014 yılı itibariyle yeni yeni bir görünüm almıştır. Aşağıdaki tabloda Türk medya sektöründe 2014 yılı itibariyle yer alan medya kuruluşları diğer alanlardaki faaliyetleriyle birlikte aktarılmıştır.

Tablo 13: 2014 Yılı İtibariyle Türk Medyasının Genel Görünümü⁸⁹

DOĞAN GRUBU	
Medya Yatırımları	Medya Dışı Yatırımları
Gazete: Hürriyet, Posta, Radikal, Fanatik, Hürriyet Daily News, TME Dergi: Doğan Burda Dergi (21 aylık, 4 haftalık, 41 dönemsel, 16 özel periyotlu, 28 dijital dergi) Kitap Yayıncılığı: Doğan Egmont, Doğan Kitap Basım-Dağıtım: Doğan Dağıtım, Dergi Pazarlama Planlama, Doğan Printing Center Televizyon: Kanal D, CNN Türk, tv2, Dream TV, Kanal D Romanya, Euro D Radyo: Radyo D, Slow Türk, CNN Türk Radyo TV ve Müzik Yapımcılığı: D	Enerji: Doğan Enerji (Boyabat Elektrik Üretim ve Ticaret Limited Şirketi Giresun Aslancık Barajı, Mersin RES, Şah RES, D-Tes Elektrik Enerji Toptan Satış A.Ş., Gas Plus Erbil Aytemiz Petrol Perakende: D&R Sanayi: Çelik Halat, Ditaş (Otomotiv Yan Sanayi), Doğan Organik Ürünler Gayrimenkul Pazarlama: Milpa Finans: DD Konut Finansmanı Turizm: Milta

⁸⁹ Ceren Sözeri, **Türkiye’de Medya-İktidar İlişkileri Sorular ve Öneriler**, İstanbul, İstanbul Enstitüsü Yayınları, 2015, s.30-34.

Productions, InDHouse, Kanal D Home Video, Doğan Music Company Dijital TV Platformu: D-Smart Online Medya: hurriyet.com.tr, radikal.com.tr, cnnturk.com, kanald.com.tr, netd.com, hurriyetaile.com, mahmure.com, bigpara.com Online Reklam ve İlan Pazarlama, Ticaret: MedyaNet, arabam.com, hurriyetemlak.com, hurriyetoto.com, yenibiris.com, ekolay.net, yakala.co Diğer Faaliyetler: Doğan Dış Ticaret, Doğan Factoring Sosyal Faaliyetler: Aydın Doğan Vakfı	
DOĞUŞ GRUBU	
Medya Yatırımları	Medya Dışı Yatırımları
Televizyon: NTV, Star TV, CNBC-E, NTV Spor, NTV Spor Smart HD, Kral TV, Kral Pop TV, e2 İnternet: ntv.com, ntvspor.net, tvyo.com, startv.com.tr, cnbce.com, cnbc.tv Radyo: NTV Radyo, Kral FM, Kral Pop, Capital Radio Dergi: Vogue, GQ, National Geographic Türkiye, National Geographic Kids, Robb Report, CNBC-E Dergi, NTV Yayınları, NTV Tarih	Bankacılık ve Finans: Garanti Bankası, Garantibank International N.V., Garanti Bank SA, Garantibank Moscow, Garanti Romanya, Garanti Emeklilik ve Hayat, Garanti Leasing, Garanti Yatırım, Garanti Factoring, Garanti Ödeme Sistemleri, Garanti Mortgage, Garanti Teknoloji Otomotiv: Doğuş Otomotiv (Volkswagen Binek Araç, Audi, &R İnşaat: Doğuş İnşaat, Teknik Mühendislik ve Müşavirlik A.Ş., Ayson Sondaj ve Araştırma Turizm: Antur Seyahat Acentası, Park Hyatt İstanbul, Maçka Palas ve Grand Hyatt İstanbul, MARITIM Hotel Club Alantur Alanya, D-Hotel Maris, D-Resort Grand Azur Marmaris, D-Resort Göcek Perakende: Emporio Armani ve Gucci markalarının franchise hakları, IN-Formal, D Saat ve Mücevherat, Crate and Barrel E-Ticaret, Teknoloji: Bonubon, Doğuş Planet, Doğuş Teknoloji, Related Group Marinalar: D-Maris Turgutreis, D-Marine Didim, D-Marine Göcek, Hırvatistan'da D-Marine Mandalina, D-Marine Dalmacija, D-Marine Borik, Hırvat Adriatic Croatia International (ACI)

	Group, Yunanistan’da Flisvos Marina, Gouviz, Lefkas ve Zea’daki Marinalar Spor-Sağlıklı Yaşam: D-Gym, Espace Prive Chenot D-Life İstanbul, IMG-Doğuş Havacılık: Körfez Havacılık Gayrimenkul: Doğuş GYO (Doğuş Center Maslak, İstinye Park, Antalya 2000 Plaza, Gebze Center Alışveriş Merkezi), Doğuş Gayrimenkul Enerji: Doğuş Enerji Grubu: Boyabat Elektrik Üretim ve Ticaret Ltd. Şti., Doğuş Enerji Üretim ve Ticaret A.Ş. (Artvin HES), Aslancık Elektrik Üretim ve Ticaret Ltd. Şti., D-Tes Elektrik Toptan Satış A.Ş. (220PLUS Markası) Yeme-içme: d.ream (Doğuş Restaurant Entertainment and Management), Nusr-Et Steakhouse, Kiva, Armani Ristorante, GoMongo, İstanbul Doors Grup, Azumi Group, Mezzaluna, Lacivert, Group 29, Sele Group markaları
ÇALIK GRUBU – ZİRVE HOLDİNG	
Medya Yatırımları	Medya Dışı Yatırımları
Gazete: Sabah, Sabah Avrupa, Daily Sabah, Yeni Asır, Takvim, Fotomaç Dergi: Turkuaz Dergi Yayıncılık (Bebeğim, China Today, Cosmopolitan, Esquire, Harper’s Bazaar, HomeArt, House Beautiful, Lacivert, Otohaber, Para, Sofra, Forbes Türkiye, Şamdan) Televizyon: ATV, A Haber, ATV Avrupa, Minika Radio: Radyo Turkuvaz, Radyo Romantik Dağıtım: Turkuvaz Dağıtım Pazarlama A.Ş. Kitap Yayıncılık: Turkuvaz Haber Ajansı (TÜHA) Prodüksiyon: Turkuvaz Prodüksiyon ve Tanıtım A.Ş. Dijital Medya ve Mobil Hizmetler: Turkuvaz Medya Digital, Turkuvaz Mobil Hizmetler	Kalyon Group: İnşaat: İstanbul Yeni Havalimanı Projesi, Başakşehir Stadyumu, Nurdağı-İslahiye Yolu, Çanakkale-Ezine-Ayvacı Yolu, Beyoğlu Kasımpaşa Hasköy Caddesi Rehabilitasyonu ve Tünel Yapımı, Erzurum-Bingöl-Diyarbakır Bölünmüş Yolunun (Erzurum-Aziziye) Ayrımı, Çat-Karlıova-Bingöl İkinci Kısımı Yapımı, Irak Erbil Duhok Su Terminali Projesi, Melen İshale Hattı, KKTC Askılı Sistem Deniz Geçişi, Selimpaşa-Kumburgaz ve Çanta-Gürpınar bölgelerinde Atık Su Tüneli İnşaatı, Asya Bölgesi Mütferrik İçme Suyu Şebeke ve Kant Ayrımı İnşaatı, Ataköy Atık Su Artıma Tesisi, Tavukçu Deresi Islahı, Terkos-İkitelli İçme Suyu İsale Hattı, Mecidiyeköy Katılımı Çağlayan Kavşağı Arası Yol, Bakırköy Adalet Binası, İstanbul D100 Karayolu Metrobüs Ulaşım Hattı, Ordu-Mesudiye-Koyulhisar Devlet Yolu, Finanskent

	Konutları, Yeşilvadi Konakları, Vatan Caddesi Vergi Dairesi Hizmet Binası, Mersin Öğrenci Yurdu, Şahin Bey Şehir Parkı Kompleksi, K.T.Ü. Farabi Hastanesi, Kalen I-II Regülatörü ve Hidroelektrik Santrali, İnegöl (Alanyurt ve Yenişehir Bölgeleri) Doğalgaz Dağıtım Hattı Altyapısı vd. Enerji: Kalen Enerji Elektrik Üretim A.Ş. (Giresun, Ordu ve Erzurum’da üç adet hidroelektrik santrali, Türkmenistan doğalgazının Gürcistan üzerinden Hopa’ya taşınması ve elektrik üretimi), İNGAZ (İnegöl Gaz Dağıtım Sanayi ve Ticaret A.Ş.)
CİNER GRUBU	
Medya Yatırımları	Medya Dışı Yatırımları
Gazete: Habertürk Televizyon: Habertürk, Bloomberg HT, Show TV Radyo: Habertürk Radyo, Bloomberg HT Radyo Basım: Habertürk Gazetecilik ve Matbaacılık Yapım: Ciner Medya Yatırımları, C Yapım Filmcilik	Enerji ve Madencilik: Park Termik (Çayırhan Termik Santrali), Park Teknik (Tunçbilek-Büyükdüz madeni), Eti Soda (Beypazarı Trona Madeni), Park Enerji (Siir/Madenköy Bakır Madeni, Siirt Tarihler Hidroelektrik Santrali), Park Elektik (Gaziantep İslahiye Boksit Madeni, Adana Ceyhan’da Doğalgaz santrali), Silopi Elektrik Üretim (Termik Santrali), Park Topran Enerji Satış (Ankara/Söğütözü Elektrik satışı), Konya Ilgın Elektrik (termik santral), Kazan Soda Elektrik Havacılık: ETİ Hava Taşımacılığı A.Ş. Sağlık: Park Tıp Sağlık, Taşımacılık: Havaş, Turizm: Larespark Hotel, Lares Turizm Sigorta: Park Sigorta Denizcilik: Park Denizcilik (Hopa Limanı), Denmar Depoculuk, Ciner Denizcilik (18 ticari gemi), Ciner Gemi Cam Sanayi: Park Cam İnşaat: Park İnşaat
ETHEM SANCAK – MURAT SANCAK	
Medya Yatırımları	Medya Dışı Yatırımları
Gazete: Star, Akşam, Güneş Dergi: Alem, Platin Digital Platform: Digitürk Televizyon: Sky 360 TV, 24 TV, TV 4	Otomotiv Sanayi: BMC Otomotive Sanayi ve Ticaret A.Ş., MT Motorlu Araçlar Alım Satım ve Kiralama Enerji: MT Petrolcülük ve Enerji A.Ş.

Radyo: Alem FM, Lig Radyo Reklam İlan: AD Grup Basın Servisleri ve Ticaret A.Ş.	Sağlık: MT Sağlık Ürünleri Sanayi, Medisalus Sağlık Ürünleri A.Ş. Hizmet: ES Yönetim Danışmanlığı, MT Gayrimenkul, MT Bilgi Teknolojileri Dış Ticaret, MT Teknik Servis Elektronik Pazarlama Nakliye İmalat Sanayi ve Ticaret A.Ş. (Akıllık Pos Cihazları)
FEZA GAZETECİLİK	
Medya Yatırımları	Medya Dışı Yatırımları
Gazete: Zaman, Today's Zaman, Zaman Azerbaycan, Zaman Kazakistan, Zaman Avusturya, Zaman Fransa, Zaman Bulgaristan, Zaman Romanya, Zaman Türkmenistan, Zaman Amerika Dergi: Aksiyom, Sızıntı, Gonca, Yeni Bahar Haber Ajansı: Cihan Haber Ajansı (CHA) İnternet: zaman.com.tr, zaman-online.de, todayszaman.com, kazakzaman.kz, zaman.az, zamanarabic.com, zamanfransa.com, zaman.bg, zaman.ro, zamanamerika.com, zamanavusturya.at, video.zaman.com.tr, yenibahardergisi.com Kitap Yayıncılığı: Zaman Kitap	Fethullah Gülen Cemaati'ne bağlı şirket ve dernekler tarafından desteklendiği bilinmektedir.
SAMANYOLU YAYIN GRUBU	
Medya Yatırımları	Medya Dışı Yatırımları
Televizyon: STV, STV Avrupa, S Haber, Mehtap TV, Irmak TV, Ebru TV, Yumurcak TV, Küre TV, Hazar TV, Dünya TV Radyo: Burç FM, Dünya Radyo, Samanyolu Haber İnternet: kure.tv, stv.com.tr, samanyoluhaber.com, irmaktv.com.tr	Fethullah Gülen Cemaati'ne bağlı şirket ve dernekler tarafından desteklendiği bilinmektedir.
ALBAYRAK GRUBU	
Medya Yatırımları	Medya Dışı Yatırımları
Gazete: Yeni Şafak Televizyon: TVNET, Tempo TV (El Cezire Yayıncılık) İnternet: yenisafak.com.tr, tvnet.tv.tr, tempotv.com.tr, gazetemanset.com, derihtarih.com Dergi: Derin Tarih, Lokma Dergisi,	İnşaat: Albayrak GYO, Albayrak İnşaat Sanayi: Tümosan Traktör ve Motor Fabrikası (Savunma Bakanlığı'ndan Altay Tankı Güç Grubu ihalesi, İspanyol Talgo Şirketi ile hızlı tren üretimi ihalesi, Hava Kuvvetleri'nde ilk yerli uçak çeker Rahvan için motor üretimi),

Nihayet Dergisi, Reklam: Reklam Piri Dağıtım: Birlikte Dağıtım	Ereğli Entegre Tekstil Fabrikası, Varka (Kağıt) Lojistik: Trabzon Limanı, Mogadishu Limanı, Albayrak Araç Kiralama, Albayrak Personel Taşımacılığı Hizmet: Al-Bil Bilgi İşlem, Atık Yönetimi (Yeşil Alanlar, Pakistan Rawalpindi ve Murree şehirleri temizlik ihaleleri), Sistem Enerji: Kuvve Elektrik Turizm: Birun Otelcilik, Marmaris Turizm Tesisi, Didim Turizm Tesisi
KOZA İPEK GRUBU	
Medya Yatırımları	Medya Dışı Yatırımları
Gazete: Bugün Televizyon: Kanaltürk, Bugün TV Radyo: Kanaltürk Radyo Yapım: Koza Prodüksiyon Ticaret A.Ş. Reklam: Rek-Tur Reklam Pazarlama ve Ticaret Ltd. Şti.	Matbaa: Koza Davetiye, Koza İpek Basın ve Basım Sanayi Ticaret A.Ş. Maden: Koza Altın İşletmeleri A.Ş., Koza Anadolu Metal Madencilik İşletmeleri A.Ş., Özdemir Antimuan Madenleri A.Ş., İpek Doğal Enerji Kaynakları A.Ş., Konaklı Metal Madencilik A.Ş. İnşaat: ATP İnşaat ve Ticaret A.Ş. (Melek İpek Kız Öğrenci Konukevi, Gümüşhane Ali İpek Öğrenci Yurdu) Ticaret: Koza-İpek Tedarik Danışmanlık A.Ş., AE İpek Danışmanlık Proje Reklam ve Organizasyon Hizmetleri Tic. A.Ş., AZ İpek Danışmanlık Proje Reklam ve Organizasyon Hizmetleri Tic. A.Ş., BB İpek Danışmanlık Proje Reklam ve Organizasyon Hizmetleri Tic. A.Ş. Tarım ve Hayvancılık: ATO Koza Gıda Tarım Hay. San. ve Ticaret A.Ş. Havacılık: ATP Havacılık Ticaret A.Ş. Eğitim: Altın Koza Üniversitesi, Koza-İpek Eğitim Sağlık Hizmet Yardım Vakfı Turizm: ATP-Koza Turizm Seyahat ve Ticaret A.Ş.
FOX GRUBU	
Medya Yatırımları	Medya Dışı Yatırımları
Televizyon: Fox TV, Fox Life, FX, National Geographic Channel, Baby TV, 24 Kitchen	News Corporation
İHLAS GRUBU	

Medya Yatırımları	Medya Dışı Yatırımları
Gazete: Türkiye Televizyon: TGRT Haber, TGRT Haber TV EU, TGRT Belgesel Haber Ajansı: İhlas Haber Ajansı (İHA) Dergi: İhlas Magazin Grubu (31 Dergi) Reklam: İhlas Reklam Ajansı Medya Pazarlama: TGRT Pazarlama İnternet: ihlas.net	İnşaat: İhlas İnşaat Grubu (İhlas Yuva Evleri, Marmara Evleri, Bizim Evler, Gaziosmanpaşa İlçesi kentsel dönüşüm projesi) Üretim: İhlas İnşaat Grubu (İhlas Yuva Evleri, Marmara Evleri, Bizim Evler, Gaziosmanpaşa İlçesi kentsel dönüşüm projesi) Sağlık ve Turizm: Türkiye Gazetesi Hastanesi, İhlas Armutlu Tatil Köyü, Kuzuluk Termal Otel Bilişim: İhlas Net Eğitim: İhlas Koleji Madencilik: İhlas Madencilik A.Ş., (Salihli ve Bayındır'da poli metal madenleri), Mir Maden İşletmeciliği (Elbistan'da linyit madeni ve termik santrali)
BEYAZ İLETİŞİM A.Ş. – HAYAT GÖRSEL	
Medya Yatırımları	Medya Dışı Yatırımları
Televizyon: Kanal 7, Kanal 7 Avrupa, Ülke TV, Ülke Haber Radio: Radyo 7 İnternet: haber7.com, haber7emlak.com, izle7.com Pazarlama: Mepa Medya A.Ş.	Meslek ve Sanat Edindirme Kursları: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Meslek Edindirme Kursları (İSMEK), İzmir Büyükşehir Belediyesi Meslek Edindirme Kursları (İZMEB), Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Meslek ve Sanat Eğitim Kursları (KO-MEK), Bursa Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Meslek Edindirme Kursları (BUSMEK), Sakarya Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Meslek Edindirme Kursları (SAMEK), İnegöl Belediyesi Sanat ve Meslek Edindirme Kursları (İNESMEK), Keçiören Belediyesi Sanat ve Meslek Edindirme Kursları (KEÇMEK), Isparta Belediyesi Sanat ve Meslek Edindirme Kursları (ISMEK), Küçükçekmece Belediyesi Yaşam Boyu Eğitim Kursları, Odunpazarı Belediyesi Meslek Edindirme Kursları (OMEK), ve Beyoğlu Belediyesi Semt Konakları vermiş oldukları ücretsiz sanat ve meslek eğitimleri, Belediyeler için hizmet içi eğitim projeleri. Gençlik Merkezleri: Lise Ders Takviye Kurları, Üniversite Hazırlık Kurslar,

	Okuma Yazma Kursları Kültür Merkezleri-Bilgi Evleri: Küçükçekmece Belediyesi Cennet Kültür ve Sanat Merkezi (CKSM), Sefaköy Kültür ve Sanat Merkezi (SKSM), Halkalı Kültür ve Sanat Merkezi (HKSM), Başakşehir Belediyesi Musin Ertuğrul Tiyatrosu projeleri, Bağcılar Belediyesi Bilgi Evleri, Başakşehir Belediyesi Bilgi Evleri, Gaziosmanpaşa Belediyesi Bilgi Evleri, Denizli Belediyesi Bilgi Evleri, Küçükçekmece Belediyesi Bilgi Evleri Projeleri Organizasyon: Başakşehir Belediyesi Tiyatro ve Film Gösterimleri, Küçükçekmece Belediyesi Tiyatro ve Film Gösterimleri, Konserler, Seminerler, Sergiler, İSMEK Konser ve Seminerleri, Keçiören Belediyesi Yaz Kampı, Beyoğlu Belediyesi KEFKEN Yaz Kampı, Erzurum Kış Olimpiyatları Projeleri
DEMİRÖREN GRUBU	
Medya Yatırımları	Medya Dışı Yatırımları
Gazete: Milliyet, Vatan İnternet: milliyet.com.tr, gazetevatan.com, milliyet.tv, skor.com, milliyetemlak.com	Enerji: Milangaz, Oto Milangaz, Moil, Demirören – AXPO Enerji Sanayi: Demirören Ağır Metal Sanayi A.Ş., Parsat Piston, MS Motor Servis, D-Mermer Liman İşletmeciliği: İstanbul Zeytinburnu Zeyport Gayrimenkul: Kemer Golf & Country Club, Kemer Golf Resort Hotel, Taksim Gayrimenkul Yatırım Geliştirme ve İşletmecilik A.Ş. (Demirören İstiklal, Mama Shelter) İnşaat: Lidya Yapı, Demirören Eskişiddi İnşaat (Adana Seyhan Park Evleri) Eğitim Grubu: Ata Koleji
DÜNYA GRUBU	
Medya Yatırımları	Medya Dışı Yatırımları
Gazete: Dünya Basım: Dünya Süper Web Ofset A.Ş., Dünya Yayıncılık A.Ş., Dünya Aktüel A.Ş.	

Dağıtım: Dünya Süper Dağıtım E-Dünya: dunyastore.com, pcworld.com.tr, dunyagida.com.tr, dunyainsaat.com.tr	
ALKIM YAYINCILIK	
Medya Yatırımları	Medya Dışı Yatırımları
Gazete: Taraf	Yayıncılık: Alkım Basım Yayın Dağıtım Tic. A.Ş., Yılmaz Yapı ve Malzemeleri İnşaat Matbaacılık Yayıncılık A.Ş. Turizm: Turban Tur Tic. A.Ş.
BURAK AKBAY	
Medya Yatırımları	Medya Dışı Yatırımları
Gazete: Sözcü, AMK	Sanayi: Planet Sistem Dişli Kutuları ve Redüktör Ticaret Ltd. Şti. İnşaat: FC Yapı İnşaat Ltd. Şti.
ACUN ILICALI	
Medya Yatırımları	Medya Dışı Yatırımları
Televizyon: TV8 Yapım: Acun Medya Prodüksiyon ve Reklam Hizmetleri A.Ş., Onsekiz Reklam Prodüksiyon Medya Yapımevi A.Ş., Sekiz Prodüksiyon ve Reklam A.Ş., MNG Reklam ve Pazarlama ve Prodüksiyon A.Ş.	Havacılık: A F Havacılık Denizcilik: A F Yat İşletmeciliği ve Turizm A.Ş. E-Ticaret: MNG Sanal Ürün Pazarlama Sanayi ve Dış Tic. A.Ş.
OSMAN GÖKÇEK	
Medya Yatırımları	Medya Dışı Yatırımları
Televizyon: Beyaz TV	Ankara 1. Bölge Milletvekili Adayı
TERMİKEL	
Medya Yatırımları	Medya Dışı Yatırımları
KTV Yayıncılık: Kanal A, Radyo A	Sanayi: Termikel A.Ş.
DURDU ÖZBOLAT	
CHP 23. ve 24. Dönem Milletvekili	
Medya Yatırımları	Medya Dışı Yatırımları
Gazete: Yurt Gazetesi	Enerji: Öz Lodos Enerji, Efil Enerji Üretim A.Ş., Esinti Enerji Üretim A.Ş., Katre Enerji Üretim A.Ş., Ankara Rüzgar Enerji Üretimi Ltd. Şti., Başkent Rüzgar Üretim Enerji Ltd. Şti. İnşaat: Özbolat İnşaat Madencilik: Özbolat Madencilik Gıda: Öz Süt, Öz Su, Öz Pakbuz, Öz Organik, Özbol Spor-Turizm: Sport Hill, Grand Hotel Termal Hotel Eğitim: İlkem Koleji

MEDİASA (SABANCI)	
Medya Yatırımları	Medya Dışı Yatırımları
Televizyon: Fashion TV Türkiye, Fashion TV Magazine, Z TV	Tekstil: Demsa Group, Harvey Nichols
SPECTRUM MEDYA	
Medya Yatırımları	Medya Dışı Yatırımları
Radyo: Süper FM, Metro FM, Joy FM, Joy Türk FM	Actera Group: (Özel Fon) Mey İçki, G2M, LBT Varlık Yönetim, Mars Entertainment Group
POWER GROUP	
Medya Yatırımları	Medya Dışı Yatırımları
Radyo: Power FM, Power Türk, Power XL, Radyo Fenomen, Virgin Radyo	Giyim: Vakko, Vakkorama, V2K Designers, W Collection
SARAN GROUP	
Medya Yatırımları	Medya Dışı Yatırımları
Radyo: Radyo Spor, Radyo Trafik, Radyo Müzik, Radyo Slow Time Seslendirme: Saran Dijital Studios İnternet: tuttur.com, nba.com, ajansspor.com, Samsung Application Lisans Yayın Hakları: Saran Medya (Avrupa liglerinin, Brezilya, Arjantin ligleri gibi pek çok ligin yayın hakları, 2016 UEFA Avrupa Futbol Şampiyonası ve 2018 FIFA Dünya Kupası Eleme Maçları; Türk Milli Takımı'nın yurt içi ve yurt dışı yayın haklarının pazarlanmasına ilave olarak 250'den fazla Avrupa kulübünün dünya çapında yayın hakları; UEFA Şampiyonlar Ligi öne eleme, UEFA Avrupa Ligi ön eleme, Diamond League, Wimbledon, ATP Master Series, Dünya ve Avrupa Voleybol şampiyonaları, HBO Boks Geceleri, MotoGP, F1 yayın hakları, Warner Bros, Walt Disney Company, Paramount Studios yayın hakları, The History Channel, Crime&Investigation Network ve The Biography Channel Türkiye yayıncısı, Revolution, The Following, Person of Interest, Supernatural dizileri yayın hakları) Yapım: HD Protek Reklam: S Reklam (Spor Toto Süper Lig'de bulunan 3 takımın (Beşiktaş, Trabzonspor ve KDC Karabükspor) saha içi reklam alanlarının, A Milli Takım	Turizm: Cedok, Ahoy Turizm Enerji: Saran Enerji (güneş ve rüzgar enerjisi) Hizmet: Anadolu Çağrı Merkezi Savunma Sanayi: Saran Savunma (Bell Helicopter A Textron Company, Raytheon International, Israel Aerospace Industries, Elbit System Ltd. ve Rada Technologies distribütörlüğü) Havacılık: Saran Havacılık (Bell Helicopter Textron Company, distribütörlüğü)

hazırlık maçlarının, UEFA Avrupa Şampiyonası ve FIFA Dünya Kupası ön eleme maçları, Fenerbahçe, Galatasaray, Beşiktaş ve Trabzonspor'un UEFA Kupası, Şampiyonlar Ligi ön eleme yurt içi ve yurt dışı maçlarının sah içi reklam satış hakları.	
BİR NUMARA YAYINCILIK	
Medya Yatırımları	Medya Dışı Yatırımları
Televizyon: Number One TV, Fashion One TV Radyo: Number 1 FM, Radyo Klas	
PALMALI GRUP	
Medya Yatırımları	Medya Dışı Yatırımları
Radyo: Radyo Voyage, Radyo Eksen	Denizcilik: Palmali Shipping (Gemi yapımı, yönetimi, acenteliği ve kiralaması)

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü üzere Türkiye’de medya alanında faaliyet gösteren kuruluşların birçoğunun, başta enerji, inşaat, finans, sanayi olmak üzere farklı alanlarda da yatırımları bulunmaktadır.

Çalışmanın buraya kadar olan kısmında 2002-2014 yılları arasında Türk medyasında yaşanan değişim, dönüşüm ve yapılanma süreçleri irdelenmiştir. Devam eden bölümde ise, çalışmanın asıl konusunu oluşturan Star Medya Grubu’nun arkasındaki güç olan Uzan Ailesi ve Uzan Grubu’nun öyküsü ele alınacaktır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

UZAN AİLESİ, UZAN GRUBU VE YÜKSELİŞİ, GENÇ PARTİ VE ÇÖKÜŞ

Çalışmanın bu bölümünde öncelikle Star Medya Grubu’nun arkasındaki güç olan Uzan Ailesi hakkında kısa bir bilgi verilecek, ardından ailenin ticaretle tanışmasından büyük bir sermaye grubu haline gelmesinin ve Cem Uzan’ın siyasete atılmasından sonra yaşadığı çöküşün öyküsü ele alınacaktır.

Çalışmanın bu bölümde Uzan Grubu’nun bünyesinde yer alan şirketler hakkında verilen bilgiler, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu, Radyo Televizyon Üst Kurulu, İstanbul Ticaret Odası ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi arşivlerinden derlenmiştir.

4.1 UZAN AİLESİ

Birinci Dünya Savaşı öncesi Yugoslavya’da yaşayan Uzan Ailesi, 1910’da Balkan Savaşı sırasında Saraybosna’dan Türkiye’ye göç ederek Sakarya’ya yerleşmiştir.¹ Ailenin en büyükleri üç erkek çocuğa sahip olan baba Osman ve anne Ayşe Uzan’dır.² ‘Üzüm’ olan soyadını 1960’larda ‘Uzan’ olarak değiştiren ailenin en büyük çocuğu, 1935 yılında Adapazarı’nda doğan Kemal Uzan’dır. İlk kardeş Yavuz Uzan 1937, küçük kardeş Bahattin Uzan ise 1942 yılında dünyaya gelmiştir.³

Uzan Ailesi’nin en bilinen isimleri, baba Kemal Uzan ile erkek çocukları Cem Cengiz ve Murat Hakan Uzan kardeşlerdir. Bunun dışında Uzan Ailesi’nin diğer fertleri ise Kemal Uzan’ın eşi Melahat Uzan; kardeşleri Yavuz ve Bahattin Uzan ile diğer çocuğu Ayşegül Uzan’dır.

¹ Memduh Taşlıcalı, **Beyaz Yakalı-Cem Uzan Fenomeni**, İstanbul, Karakutu Yayınları, 2002, s.29-30.

² Türkiye Büyük Millet Meclisi “Genel Kurul Tutanağı”, (Çevrimiçi), https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/Tutanak_B_SD.birlesim_baslangic_yazici?P4=14005&P5=B&page1=85&page2=85, 12 Nisan 2016.

³ Takvim Gazetesi, “Hanedanlığın Temeli Sakız Satarak Başladı”, (Çevrimiçi), http://www.takvim.com.tr/guncel/2010/07/29/hanedanligin_temeli_sakiz_satarak_basladi, 12 Nisan 2016.

Çalışma boyunca sıklıkla bahsedilecek olan “Uzan Ailesi” tanımlamasından kasıt, yukarıda isimleri verilen aile fertlerinin bir bütün olarak görülmesidir. Bununla beraber Kemal, Cem ve Hakan Uzan’ın isimlerine daha sık yer verilmiştir.

1993 yılına kadar Uzan Ailesi ve özellikle baba Kemal Uzan’ın hayatına dair kapsamlı bir çalışma bulunmamaktaydı. Ancak, adını Ekonomi Politika’dan alan EP Dergisinin 28 Mart - 4 Nisan 1993 tarihli 18. sayısında, “*Uzan Ailesi Nereden Koşuyor*” başlıklı bir haber yayımlanmış ve aile hakkında bazı bilgiler ilk kez gündeme gelmiştir.

Gülseren Adaklı, “*Türkiye’de Medya Endüstrisi*” başlıklı çalışmasında Türkiye’deki büyük medya gruplarının kısa tarihçelerini sunmakta ve bu gruplara ilişkin bazı bilgileri aktarmaktadır. Adaklı, EP Dergisi’nde Uzan Ailesi hakkında çıkan bu haberle ilgili olarak şu bilgileri paylaşmaktadır:

“1993 Martı’nda Milliyet Grubu’na bağlı EP Dergisi’nin kapak konusu olarak seçtiği Uzanlarla ilgili haber dosyası, aileyi hayli rahatsız etmiş, ve olay, derginin Aydın Doğan tarafından bayilerden toplatılmasına kadar gitmiştir. (...) Kapak haberi için Uzanların açtıkları dava yıllarca sürmüş ve ilginç bir şekilde davayı Uzan Ailesi kazanmıştır. (...) EP Dergisi’nin 18. sayısının yayınladığı güne kadar, özellikle kamu ihalelerinde yoğun performanslarıyla göze çarpan Uzan Ailesinin bilinmeyen yönleri, belki de ilk kez bu derece kapsamlı bir biçimde kamuoyunun gündemine gelmiştir.”⁴

Yukarıda sözü geçen haber dosyasında aktarılan bilgilere göre, Uzan Ailesi hakkında “*kara para aklamaktan, silah kaçakçılığına kadar*”⁵ birçok iddia ileri sürülmüştür.

Uzan Ailesi ve özellikle Kemal Uzan’ın hayatına dair bir başka rivayet ise Gazeteci Nedim Şener’in kaleme aldığı “*Uzanlar: Bir Korku İmparatorluğunun Çöküşü*” başlıklı çalışmada şöyle yer almaktadır: “*Örneğin bir iddiaya göre, Yugoslav Mareşal Tito’nun servetinin bir bölümünü yıllarca o işletti. Bir diğer*

⁴ Adaklı, *Türkiye’de Medya...*, s.177-179.

⁵ A.e., s.179.

iddiaya göre, Sovyet Merkez Bankası'na ait külçe altınları İstanbul Kapalıçarşı'da paraya çevirme işini yıllarca o yaptı.”⁶

Kemal Uzan'ın hayatına dair bir diğer rivayet ise Uzan'ın ticari hayatının başlangıcıyla ilgilidir. Taşlıcalı, Kemal Uzan'ın ticari hayatına dair bu rivayeti oğlu Cem Uzan'ın siyaset hayatına girişini anlattığı “*Beyaz Yakalı: Bir Cem Uzan Fenomeni*” adlı kitapta şu sözlerle anlatmaktadır: “*Kemal Uzan'ın Adapazarı-İstanbul trenlerinde gazete ve çiklet sattığı ve eğitimini buradan sağladığı gelirle tamamladığı belirtiliyor. Ancak, bu bilginin de ne derece doğru olduğu bilinmiyor.*”⁷

Hayatına dair bilgilerin çok azı bilinen Kemal Uzan, bir dönem Türkiye'nin en önemli iş adamlarından biriydi. Öyle ki, ekonomi dünyasında önemli sayılan Forbes Dergisi, 2002 yılında yayınladığı dünya milyarderleri listesinde Kemal Uzan'ı 312. sırada göstermiştir.⁸ Birçok alanda ticari faaliyet gösteren Uzan Ailesi'nin Türkiye'deki iş hayatı Uzan Grubu çatısı altında toplanan çok sayıda şirket ile yürütölmekteydi.

4.2 UZAN GRUBU

Uzan Grubu, bünyesinde dört holding ile birçok Anonim ve Limited Şirket barındıran büyük bir ticari yapıdır. İsmi Uzan Ailesi'nin soyadından alan bu grubun temeli, Kemal Uzan'ın ticari hayata girmesiyle atılmıştır.

Uzan Grubu'nun bünyesinde yer alan ilk holding, 14 Aralık 1988 tarihinde, 251039 ticaret sicil numarası ile kurulmuş olan *Rumeli Holding A.Ş.*'dir. Kuruluş sermayesi 5 milyar Türk lirası olan Rumeli Holding'in kurucuları Kemal Uzan, Yavuz Uzan, Cem Uzan, Hakan Uzan, Melahat Uzan ve Ayşegöl Uzan'dan oluşmaktadır. Rumeli Holding, Uzan Grubu'nun lokomotif kuruluşudur. İleride

⁶ Nedir Şener, *Uzanlar: Bir Korku İmparatorluğunun Çöküşü*, 4. Bs, İstanbul, Güncel Yayıncılık, 2004, s.14

⁷ Taşlıcalı, *a.g.e.*, s.31.

⁸ Taşlıcalı, *a.g.e.*, s.30.

detaylıca değineceğimiz birçok kuruluşun büyük hissedarı durumunda olan Rumeli Holding, Uzan Grubu'nun büyümesinde önemli bir rol oynamıştır.

Uzan Grubu çatısı altında bulunan ikinci holding, 31 Mart 1992 tarihinde, 285714 ticaret sicil numarası ile kurulan *Prime Holding A.Ş.*'dir. Kuruculuğunu Kemal Uzan, Yavuz Uzan, Cem Uzan, Hakan Uzan, Melahat Uzan ve Ayşegül Akay'ın (Uzan) yaptığı Prime Holding'in kuruluş sermayesi, 10 milyar Türk lirası olarak belirlenmiştir.

Uzan Grubu'nun bünyesinde barındırdığı üçüncü holding, 6 Eylül 1995 tarihinde, 334712 ticaret sicil numarası kurulmuş olan *Standart Holding A.Ş.*'dir. Kuruluş sermayesi 10 milyar Türk lirası olarak belirlenen Standart Holding'in kurucuları, Kemal Uzan, Cem Uzan, Hakan Uzan, Yavuz Uzan, Ayşegül Akay ve Atilla Gül'den oluşmaktadır.

Uzan Grubu bünyesinde yer alan dördüncü holding ise, 29 Ağustos 2000 tarihinde kurulan, 443850 ticaret sicil numaralı *Simetri Holding A.Ş.*'dir. Kemal Uzan, Yavuz Uzan, Bahattin Uzan, Hayati Coşkun, Mustafa Akar, Hüseyin Özel, Gülsen Yalçın ve Muhammet Arıcı'nın kuruculuğu yaptığı Simetri Holding'in kuruluş sermayesi 800 milyar Türk lirası olarak belirlenmiştir.

Uzan Grubu bünyesinde yer alan ve çalışma boyunca adı sıklıkça geçecek olan bu holdinglerin ortaklık yapıları ve hisse dağılımları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 14: Uzan Grubu Bünyesinde Yer Alan Holdingler

Holding Adı	Rumeli Holding A.Ş. ⁹	
Kuruluş Tarihi	14 Aralık 1988	
Kuruluştaki Sermayesi	5.000.000.000 TL (Beş milyar)	
Toplam Hisse Adedi	500 (Her bir hisse 10.000.000 TL)	
Hisse Sahibi	Hisse Adedi	Hisse Oranı

⁹ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 19 Aralık 1988, Sayı:2169, s.25-27.

		(Yüzde)
Kemal Uzan	250 (2.500.000.000 TL)	50
Yavuz Uzan	50 (500.000.000 TL)	10
Cem Cengiz Uzan	50 (500.000.000 TL)	10
Murat Hakan Uzan	50 (500.000.000 TL)	10
Melahat Uzan	50 (500.000.000 TL)	10
Ayşegül Uzan	50 (500.000.000 TL)	10

Holding Adı	Prime Holding A.Ş. ¹⁰	
Kuruluş Tarihi	31 Mart 1992	
Kuruluştaki Sermayesi	10.000.000.000 TL (On milyar)	
Toplam Hisse Adedi	10.000 (Her bir hisse 1.000.000 TL)	
Hisse Sahibi	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)
Kemal Uzan	3500 (3.500.000.000 TL)	35
Yavuz Uzan	500 (500.000.000 TL)	5
Cem Cengiz Uzan	2500 (2.500.000.000 TL)	25
Murat Hakan Uzan	2500 (2.500.000.000 TL)	25
Melahat Uzan	500 (500.000.000 TL)	5
Ayşegül Akay	500 (500.000.000 TL)	5

Holding Adı	Standart Holding A.Ş. ¹¹	
Kuruluş Tarihi	6 Eylül 1995	
Kuruluştaki Sermayesi	10.000.000.000 TL (On milyar)	
Toplam Hisse Adedi	1000 (Her bir hisse 10.000.000 TL)	
Hisse Sahibi	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)
Kemal Uzan	200 (200.000.000 TL)	20
Cem Cengiz Uzan	300 (300.000.000 TL)	30
Murat Hakan Uzan	300 (300.000.000 TL)	30
Yavuz Uzan	50 (50.000.000 TL)	5
Ayşegül Akay	100 (1.000.000.000 TL)	10
Atilla Gül	50 (50.000.000 TL)	5

Holding Adı	Simetri Holding A.Ş. ¹²	
Kuruluş Tarihi	29 Ağustos 2000	
Kuruluştaki Sermayesi	800.000.000.000 TL (Sekiz yüz milyar)	
Toplam Hisse Adedi	80.000 (Her bir hisse 10.000.000 TL)	
Hisse Sahibi	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)
Kemal Uzan	75.200 (752.000.000.000 TL)	94

¹⁰ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 3 Nisan 1992, Sayı:3002, s.147-150.

¹¹ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 11 Eylül 1995, Sayı:3868, s.97-99.

¹² Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 6 Eylül 2000, Sayı:5125, s.123-125.

Yavuz Uzan	3.600 (36.000.000.000 TL)	4.5
Bahattin Uzan	800 (8.000.000.000 TL)	1
Hayati Coşkun	80 (800.000.000 TL)	0.1
Mustafa Akar	80 (800.000.000 TL)	0.1
Hüseyin Özel	80 (800.000.000 TL)	0.1
Gülşen Yalçın	80 (800.000.000 TL)	0.1
Muhammet Arıcı	80 (800.000.000 TL)	0.1

Uzan Ailesi'nin, tamamı İstanbul'da kurulmuş olan bu dört holding bünyesinde faaliyet gösteren birçok ticari kuruluşu vardır. Söz konusu kuruluşların kesin olarak hangi holding çatısı altında faaliyette bulunduklarını tespit etmek mümkün değildir. Bu durumun temel nedeni, söz konusu şirketlerin ileride detaylıca değineceğimiz sebeplere bağlı olarak Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) kontrolüne geçmesi sonucu, çoğunun fesih edilmesi ya da satılarak el değiştirmesidir. Çalışmanın ileriki bölümlerinde bu şirketlerin kuruluşları ve faaliyet gösterdiği alanlar hakkında detaylı bilgiler aktarılacaktır.

Uzan Ailesi'nin ticari olarak gelişmesi, ilerlemesi ve büyümesinde en büyük kardeş olan Kemal Uzan'ın payı büyüktür. Yukarıdaki tabloda da belirtildiği gibi çoğu kuruluşun en büyük hissedarı durumunda olan Kemal Uzan, ticari hayatına müteahhitlikle başlamış, farklı sektörlerdeki yatırımları ile giderek büyük bir sermaye grubunun ortaya çıkmasını sağlamıştır.

4.3 KEMAL UZAN'IN TİCARETLE TANIŞMASI

Uzan Ailesi'nin ticari hayatının genişlemesinde baba Kemal Uzan'ın çok önemli katkıları olmuştur. Gençlik yıllarında Adapazarı-İstanbul tren hattında gazete ve çiklet satarak ticaretle tanışan Kemal Uzan, ticaret hayatına 1956 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi'nden inşaat mühendisi olarak mezun olduktan sonra kurduğu *Yapı ve Ticaret A.Ş.* adlı inşaat firması ile devam etmiştir.

4.3.1 Müteahhit Kemal Uzan

Kemal Uzan'ın ilk şirketi olan Yapı ve Ticaret A.ř. 10 Mayıs 1963 tarihinde İstanbul'da kurulmuştur.¹³ 1964 yılına kadar taşeron bir firma olarak birçok inşaat işi alan Kemal Uzan'ın, tam anlamıyla tanınması Ali Sami Yen Stadı ile olmuştur. 20 Aralık 1964 yılında açılışı yapılan stadın inşaat işlerini Kemal Uzan almıştır. Uzan'ın tanınmasına neden olan olay ise, stadın açılışının yapıldığı Türkiye-Bulgaristan maçında yaşananlardır.¹⁴

Maçın başlamasından önce tribnlerde çökme meydana gelmiş ve seyirciler büyük panik yaşamıştır. Stadın kaldırılabileceğı seyirci sayısının hesaplanmamış olması, gerekse o dönemde uygulanan ayakta durabilme uygulaması nedeniyle doğan belirsizlik faciaya dönüşmüştür. Yeni açık tribününün orta katında ve en ön sırada bulunan seyyar satıcının tezgâhının altındaki tp gazın devrilmesiyle alevler yükselmiş, panikle kaçmaya başlayan seyirciler kendilerini alt tribünlere bırakmıştır. Tam bu sırada tribünler kmş, yaşanan olaylarda bir kişi ölmüş, 81 kişi yaralanmıştır.¹⁵ Gazeteci Nedim şener, aynı olayı *“herkesin yüreğini ağızına getiren olayda ölen yoktur, ama 84 kişi yaralanır”*¹⁶ sözleriyle aktarmaktadır.

Yaşanan bu olay sonrası stada kaldırılabilceğinden daha fazla seyircinin alındığı iddialarında bulunulmuştur. Söz konusu iddialar dönemin devlet bakanı Malik Yolaç tarafından reddedilmiştir. Kaza sonrası yaşanan diğer bir gelişme ise stadın ruhsatsız bir şekilde inşa edilmesinin ortaya çıkması olmuştur. İnşaat dosyasında plan ve projelerin yer almadığı tespit edilmiştir. Ali Sami Yen Stadında meydana gelen bu kaza sonrası Kemal Uzan'ın ismi gazetelerde müteahhit olarak geçmeye başlamıştır.¹⁷ Bu durum Kemal Uzan isminin daha geniş kesim tarafından duyulmasında da etkili olmuştur.

¹³ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 17 Mayıs 1963, Sayı:1861, s.1-3.

¹⁴ Taşlıcalı, **a.g.e.**, s.33.

¹⁵ Taşlıcalı, **a.g.e.**, s.34.

¹⁶ şener, **a.g.e.**, s.12.

¹⁷ Milliyet Gazetesi, **“Stad, Kaçak İnşa Edilmiş”**, 22 Aralık 1964, s.7.

Kemal Uzan'ın isminin büyük yankı uyandırdığı bir başka olay ise, yine bir stat projesinde yaşananlardır. Müteahhit olarak 1971 yılında Akdeniz Oyunları'nın yapılacağı İzmir Halkapınar Tesisleri'nin yapım işini alan Kemal Uzan, benzer bir durumla yeniden gündeme gelmiştir. Halkapınar tesislerinin tribünlerinde yangın çıkar. Onarım için inşaatı yapan müteahhit aranır. Kemal Uzan'ın tesisin onarımı için verdiği teklif tesisin yapım maliyetini kadar tutmuşsa da bu maliyet kabul edilmek zorunda kalınmıştır.¹⁸

İzmir Halkapınar tesislerinde meydana gelen bu olaydan sonra gazeteler daha önce de Ali Sami Yen Stadının açılışı sırasında çıkan olaylarda olduğu gibi Kemal Uzan'dan müteahhit olarak bahsetmiştir. Kemal Uzan bu iki stat projesi dışında devletten farklı müteahhitlik işlerini almaya başlamıştır.

1960'larda Türkiye'ye gelen göçmenlerin konut ihtiyacını karşılamak için devletin açtığı ihaleleri almayı başaran Kemal Uzan bu projelerin haricinde Afşin – Elbistan Santrali kule inşaatını da yapmıştır. Müteahhitliğini yaptığı işler giderek çoğalan Kemal Uzan ilk uluslararası bağlantılarını yine bu sektör üzerinden yaparak Libya ve Suudi Arabistan'da önemli projelere imza atmıştır.¹⁹

“Kemal Uzan, Ortadoğu'da birçok işe imza atıyor. Özellikle Suudi Arabistan ve Libya'da 'güvenilir müteahhit' ilan ediliyor. Bu güvenle Suudi Arabistan Genel Kurmay Başkanlığı'nın inşaatı bile Uzanlara bırakılıyor. Sonraki dönemde Libya'da faaliyet gösteren Tefa şirketinin iflas etmesi de Uzan'ın Ortadoğu'ya olan ilgisi azaltmıyor. Müteahhitlik olmasa da zaman zaman farklı alanlarda Ortadoğu'da ticari faaliyette bulunan Uzan ailesinin Ürdün'de Jordan Public Payphone Service ve Alpha International For Software Solution adında teknoloji şirketleri kayıtlı. Grubun “Eri Polska” firması ise özelleştirilen Krakov'daki Nowa Huta isimli çimento fabrikasının yüzde 75 hissesini almış ve halen bu fabrikayı işletiyor.”²⁰

Kemal Uzan, kurduğu Yapı ve Ticaret adlı şirketi ile müteahhitlik işlerini kısa sürede genişletmiştir. Gerek Türkiye'de gerekse yurtdışında aldığı işler ve bu işlerin devam ettiği sürelerde meydana gelen gelişmeler, Kemal Uzan ismini daha fazla gündeme taşımıştır. Kısa sürede ünlünen Kemal Uzan, bu alanda faaliyet gösteren

¹⁸ Şener, **a.g.e.**, s.12.

¹⁹ Şener, **a.g.e.**, s.14.

²⁰ Taşlıcalı, **a.g.e.**, s.35-36.

birçok şirketi ile adının duyulmasına katkı sağlamıştır. Aşağıdaki tabloda Kemal Uzan'ın sahibi ve ilişkisi olduğu inşaat şirketleri listelenmiştir:

Tablo 15: Uzan Grubu'nun İnşaat Alanında Faaliyet Göstermiş Olan Şirketleri²¹

Kuruluş	Kuruluş Tarihi
Yapı ve Ticaret A.Ş.	10 Mayıs 1963
İnşaat Endüstrisi Limited Şirketi	28 Aralık 1964
Trakya İnşaat ve Sanayi Limited Şirketi	15 Kasım 1978
Teknik İnşaat İşleri ve Ticaret Limited Şirketi	7 Temmuz 1980
Sistem Ticaret ve İnşaat A.Ş.	30 Eylül 1986
Teknikova İnşaat ve Ticaret A.Ş.	30 Eylül 1986
Birleşik İnşaat ve Ticaret A.Ş.	10 Eylül 1987
Standart İnşaat ve Ticaret A.Ş.	26 Ocak 1988
Prekon İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş.	14 Temmuz 1988
Yeni Kutup İnşaat ve Ticaret A.Ş.	25 Ekim 1988
Teknik Yapı A.Ş.	28 Temmuz 1989
Klasik İnşaat ve Ticaret A.Ş.	18 Şubat 1991
Profil İnşaat ve Ticaret A.Ş.	18 Şubat 1991
Kristal İnşaat ve Ticaret A.Ş.	27 Şubat 1991
KİY Konut İnşaat ve Ticaret A.Ş.	22 Ekim 1993
Beta İnşaat ve Ticaret A.Ş.	1 Ekim 1993
Kalite Yapı Malzemeleri Sanayi ve Pazarlama A.Ş.	15 Aralık 1995
Toros İnşaat ve Ticaret A.Ş.	12 Kasım 1997
Dörtgen İnşaat ve İşletmecilik Sanayi ve Ticaret A.Ş.	14 Ağustos 1998
Beykoz İnşaat ve Nakliyat Ticaret A.Ş.	25 Aralık 1998
Mavi Yol İnşaat ve Nakliyat Ticaret A.Ş.	25 Aralık 1998
Yeni Kuru İnşaat ve Ticaret A.Ş.	31 Mayıs 2000
Simetri İnşaat Ticaret A.Ş.	20 Nisan 2001

Yukarıdaki tabloda yer alan inşaat şirketlerinin tamamı Uzan Ailesi'ne aittir. Bu şirketlerin büyük bir kısmında kurucu olarak Kemal Uzan, Melahat Uzan, Cem Uzan, Hakan Uzan, Yavuz Uzan ve Bahattin Uzan'ın isimleri geçmektedir. Bazı şirketlerin kurucuları arasında ise, Uzan Ailesi'nin hiçbir ferdi yer almamıştır. Bununla beraber bu şirketlerin kuruluş adresleri Uzan Ailesi'yle ilişkili adreslerdir.

²¹ Söz konusu şirket dökümlerine İstanbul Ticaret Odası ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi kayıtlarından ulaşılmıştır. Bkz. www.ito.org.tr, www.ticareticilgazetesi.gov.tr, 17 Nisan 2017.

Taşlıcalı, Kemal Uzan'ın inşaat işlerine olan ilgisini “*müteahhitlik ve inşaat işlerini seven Uzan, adım adım ilerlemeye başlıyor. Uzan Grubu, daha sonraki yıllarda farklı birçok sektörde iş yapsa da inşaat ve müteahhitlikle ilgileri hiçbir zaman azalmıyor.*”²² sözleri ile aktarıyor.

İnşaat sektörüne ilgisi büyük olan Kemal Uzan adı geçen şirketlerle yurt içi ve yurt dışında birçok proje gerçekleştirmiştir. Yaptığı bu projelerle önemli gelirler elde eden Kemal Uzan, Uzan Grubu'nun genişlemesini sağlamış ve ailenin diğer sektörlerde de girişimlerde bulunmasına öncülük etmiştir.

4.3.2 Uzan Ailesinin Basın Sektörüne Girişi

Kemal Uzan inşaat sektörü haricinde 1960'lı yıllarda basın sektörüne de ilgi göstermiştir. Kemal Uzan'ın basın alanındaki ilk deneyimi *Yeni İstanbul* gazetesini satın alarak başlamıştır.

1949 yılında Habib Edip Törehan tarafından kurulan *Yeni İstanbul* gazetesi günlük, 8 sayfa şeklinde çıkmaktaydı. Gazete 1 Nisan 1965²³ yılında Kemal Uzan'ın kardeşi Dr. Yavuz Uzan sahipliğiyle çıkmaya başlamıştır.²⁴ *Yeni İstanbul* gazetesi, Uzan ailesinin kontrolüne geçene kadar birkaç defa el değiştirir. Gazetenin künyesinde önce Gökhan Evliyaoğlu'nun sonra Taha Akburak'ın isimleri

²² Taşlıcalı, a.g.e., s.31.

²³ Kemal Uzan'ın *Yeni İstanbul* Gazetesini satın aldığı tarih konusunda bir belirsizlik vardır. İsmi “Ekonomi Politika” dan alan EP Dergisi 18. sayısının 20. sayfasında bu tarihi 1964 olarak belirtmektedir. (Bkz. EP, 18. sayı, s.20.) Buna karşın Hıfzı Topuz, Kemal Uzan'ın gazeteyi 1950'lerin sonunda aldığı yazmaktadır. (Bkz. Topuz, 2003: 220.) Hıfzı Topuz çalışmasının başka bir bölümde ise 1960'lı yıllardaki *Yeni İstanbul* gazetesinden bahsederek “*yine o yıllarda gazete birkaç kez sahip değiştirdi: Habib Edip Törehan gazeteyi sattı. Yeni İstanbul'un sahibi olarak önce Gökhan Eyliyaoğlu'nun sonra Taha Akburak'ın, daha sonra Yavuz Uzan'ın adları görüldü*” tespiti yapmaktadır. (Bkz. Topuz, 2003:245.) Bu nedenle gazetenin Uzan ailesine geçmesi 1950'li yıllarının sonu değil, 1960'lı yılların başı veya ortası olması gerekmektedir. Bununla beraber Topuz, aynı çalışmasının bir başka bölümünde ise Kemal Uzan'ın gazeteyi 1970'li yıllarda satın aldığı yazmaktadır. (Bkz. Topuz, 2003:330.) Bu bilgiler dışında Gazeteci Nedim Şener kesin bir tarih vermemekte ve konu hakkında “*Kemal Uzan, 1956'da başladığı müteahhitlikten birkaç yıl sonra gazetecilik alanına da girdi ve Yeni İstanbul gazetesinin sahibi oldu*” tespitini yapmıştır. (Bkz. Şener, 2004:14.) Şener, bu tespitinin ardından çalışmasının devam eden sayfalarında ise Kemal Uzan'ın gazeteyi 1960'larda çıkardığından bahsetmektedir. (Bkz. Şener, 2004:15.) Uzan ailesinin söz konusu tarihte *Yeni İstanbul* gazetesinin sahibi olduğu konusunda kesin bilgiyi ise gazeteci Memduh Taşlıcalı belirtmiştir. (Bkz. Taşlıcalı, 2002:37.)

²⁴ Taşlıcalı, a.g.e., s.37.

geçmekteydi.²⁵ Temmuz 1966'da ise gazetenin künyesinde sahibi olarak Kemal Uzan'ın ismi yer almıştır.²⁶

Kemal Uzan, tarafından satın alınan Yeni İstanbul gazetesinin yazar kadrosunda Necip Fazıl Kısakürek, Osman Turan, Fethi Tevetoğlu, Yüksel Serdengeçti, Rauf Tamer, Metin Toker gibi isimler yer almaktaydı. Gazete kurulduğu günden beri izlediği sağ görüşlü yayın çizgisini, Kemal Uzan sahipliğinde de devam ettirmiştir. Kemal Uzan 1968 yılında gazetenin kadrosunda değişiklik yapmaya karar vermiştir. Cumhuriyet gazetesinde çalışan Erol Dallı'yı o dönemde rekor sayılabilecek bir ücret ile transfer etmiştir. Bunun yanında Dallı'nın ekibinde yer alan Halit Kıvanç, Güneri Civaoglu, Turhan Selçuk, Kurtul Altuğ, Nail Güreli, Hasan Yılmaz gibi isimler de Yeni İstanbul gazetesinde yer almaya başlamıştır. Kemal Uzan gerçekleştirdiği bu transferlerin dışında uyguladığı promosyon kampanyaları ile gazetenin 40 bin olan tirajını 100 bine çıkartmıştır.²⁷

Yeni İstanbul Gazetesi'nde uygulanan promosyonlardan ilki "Buruk Acı"²⁸ isimli bir romanın tefrika edilmesidir. Erol Dallı'nın önerisiyle dönemin popüler isimlerinden Türkan Şoray ile anlaşılmiş ve roman Şoray'ın adıyla gazetede yayınlanmıştır. Büyük ilgi gören bu roman sayesinde gazetenin tirajında büyük bir artış yaşanmıştır.²⁹ Bu promosyon faaliyetlerine ek olarak düzenlenen bir diğer kampanya ise, Kemal Uzan'ın İstanbul Bahçelievler'de yaptırdığı evlerden 10 tanesinin kupon ve çekilişle okuyuculara verilmesi düşüncesi olmuştur. Ancak bu kampanya planlandığı gibi sonuçlanmamıştır.³⁰ Erol Dallı'nın söz konusu ev kampanyası ile ilgili olarak aktardıkları ise şöyledir:

²⁵ Topuz, **a.g.e.**, s.245.

²⁶ Taşlıcalı, **a.g.e.**, s.37.

²⁷ Abdullah Özpolat, **Türk Siyasetinde Reklam Gerçeği: Cem Uzan Örneği**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Radyo Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2016, s.62.

²⁸ Nedim Şener, söz konusu romanın yazarının Cumhuriyet Gazetesi'nin tashih servisinde çalışan Adnan Özyalçınır olduğunu aktarmaktadır. (Bkz. Şener, 2004: 20) Yalçın, Nedim Şener ile yaptığı görüşmede romanı kendisinin yazdığını, ancak romanın içinde geçen ve daha sonra bestelenerek aynı isimle sinema filmi haline getirilen şiirin ise Sennur Sezer'e ait olduğunu söylemektedir. (Bkz. Şener, 2004: 24-25)

²⁹ Şener, **a.g.e.**, s.20-21.

³⁰ **A.e.**, s.26.

“Kemal Uzan bir gün bana geldi dedi ki; ‘Benim Bahçelievler’de yaptığım 100 dairelik bir inşaat var. Bunun 10 tanesini kuponla okuyuculara verelim tiraj alalım.’ Ben de bu işleri bilmediğim için bir pazarlamacı bulundum ve kuponlar verildi. Sonra hiç ilgilenmedim. Gazetenin başındayım, ama bundan anlamadığım için ilgilenmedim.(...) 10 evin iki tanesi, belki halktan birilerine verildiyse verilmiştir. Bir tanesini bizim Salim Usta’ya³¹ verildi. Bir de gazeteye kocaman resmini basmışlar. İki tanesi de Kemal Uzan’ın yakınındaki yalaka adamlara çıktı, ama evleri aldılar mı emin değilim. Geri kalan beş evin verilmediğini sanıyorum. (...) Kemal Bey’e geldim dedim ki: ‘Evi Salim Usta’ya vermişsiniz bu doğru mu?’ ‘Ne yani Salim Usta Türk vatandaşı değil mi?’ diye karşılık verdi. ‘Bunun Babıâli’de çok çalkantısı olur,’ dediğimde de ‘Babıâli beni ilgilendirmez, ben aldım başımı gidiyorum,’ dedi.”³²

1971 yılında Yeni İstanbul gazetesinin birinci sayfasında magazin haberleri yerini yavaş yavaş siyasi haberlere bırakmaya başlamıştır.³³ Kemal Uzan, 1973 yılında “Yeni İstanbul” gazetesinin adını “İstanbul” olarak değiştirme kararı almıştır. O zamana kadar 8758 gün yayınlanan gazete, Kemal Uzan’ın Babıâli’de kalmasında etkili olmuştur. Kemal Uzan, gazeteyi 1981 yılının Mart ayında Alaettin Koçak’a satmıştır. Koçak’ın sahipliğine geçen gazete 3 yıl sonra tamamen kapanmıştır.³⁴

Yeni İstanbul gazetesinde dört yıl çalışan Yalçın Bingöl, Kemal Uzan’ın gazeteyi satın alarak büyük miktarda masraf yapmasına ilişkin şu değerlendirmeyi yapmıştır:

“1967’lerde Kemal Bey, müteahhitlik yapıyor, genellikle spor tesislerinin yapımını üstleniyordu. Ve firması o tarihlerde gerçekten Türkiye’nin en tecrübeli spor komplekslerini inşa eden firma olmuştu. Ama Yeni İstanbul Gazetesi, o kadar para dökmeye, o kadar usta gazeteciye rağmen adam olmadı. Bana sorarsanız hedef gazetecilik değildi. Arakaya bir güç almaktı. Gazete bu görevi yerine getirdi, sonra da battı...”³⁵

Uzan Ailesi, Yeni İstanbul gazetesinden sonra dönemin en büyük bayi teşkilatı olan *Bateş Bayilik Teşkilatı A.Ş.*’ye ortak olmuştur. Matbaa makinelerine özel ilgi duyan Kemal Uzan, Erzurum’da ilk rotatif baskıyı yapar. Web sistemi yaygınlaşınca web makinelerin de sahibi olur. Kemal Uzan, kendine ait bir gazetesi olmadığı dönemlerde bile bu makineleri elinde tutmuştur.³⁶

³¹ Bu kişi Yeni İstanbul Gazetesi’nin makine dairesinde çalışanlardan biridir. (Bkz. Şener, 2004: 26)

³² Şener, a.g.e., s.26-27.

³³ Nuri İnuğur, “**Türk Basın Tarihi**”, İstanbul, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, 1992, s.439.

³⁴ Taşlıcalı, a.g.e., s.38-39.

³⁵ A.e., s.39.

³⁶ A.e., s.39.

Uzan Ailesinin basın sektöründeki bir başka yatırımı ise 1978 yılında Şevket Rado'nun³⁷ sahibi olduğu *Ses* ve *Hayat* dergilerini satın almasıdır.³⁸ Kemal Uzan, *Ses* ve *Hayat* dergileri dışında *Resimli Roman*, *Hayat Spor*, *Hayat Tarih* gibi dergilerin de sahibi olmuştur. Uzan Ailesi tarafından yayınlanan dergiler bir süre sonra yayın hayatına ara vermiştir. *Ses* Dergisi klasik magazin dergisi, *Hayat* Dergisi ise elit magazin dergisi olarak yayımlanmaktaydı.

Kemal Uzan, Yeni İstanbul gazetesi ile *Ses* ve *Hayat* dergileri dışında *Ayrıntılı Haber* ve *Aktüel* adlı gazetelerin de sahipliği yapmıştır.³⁹ Kemal Uzan'ın basın alanındaki bir başka girişimi ise bir dönem medya patronu olan Dinç Bilgin ile ortak bir gazete kurma fikri olmuştur. 1982 yılında gazete çıkartmak isteyen Uzan ve Bilgin imtiyaz sahipliği konusunda anlaşamayınca gazeteyi çıkartamamışlardır.⁴⁰

Bu dönemde Kemal Uzan'ın sahibi olduğu şirket sayısı artış göstermiştir. Satın aldığı gazete ve dergiler sayesinde yeni şirketlerin sahibi olan Kemal Uzan, bazı şirketleri de kendi girişimleriyle kurmuştur. Kemal Uzan'ın kurduğu şirketler özellikle basın ve basım alanlarında faaliyet gösteren kuruluşlar olmuştur.

Uzan Ailesi başta Kemal Uzan öncülüğünde, 1980'li ve 1990'lı yıllarda *Doğan Kardeş Matbaacılık Sanayi A.Ş.*, *Hayat Yayınları A.Ş.*, *Basın Sanayi Limited Şirketi*, *Neşriyat A.Ş.*, *Dizgi Baskı* ve *Ticaret Limited Şirketi* adlı kuruluşları, farklı zamanlarda satın aldığı gazete ve dergiler üzerinden kontrol etmeye başlamıştır. Bu kuruluşlar dışında Uzan Ailesi, kendi girişimleriyle yine basın ve basım alanlarında faaliyet göstermek üzere yeni şirketler kurmuştur.

³⁷ Şevket Rado, 1913 yılında Yugoslavya'nın Radoviç kentinde doğmuştur. 1956 yılında *Ses* ve *Hayat* dergilerini çıkartmaya başlayan Rado, 1988 yılında hayatını kaybetmiştir. (Bkz. Milliyet Gazetesi, “Şevket Rado’yu Kaybettik”, 11 Nisan 1988, s.3.)

³⁸ Kuyucu, a.g.e., s.430.

³⁹ “Cem Uzan’ı Kurtaracak Son Çare”, (Çevrimiçi), <http://www.sonsayfa.com/Haberler/Guncel/Cem-Uzani-kurtaracak-son-care-129750.html>, 12 Nisan 2016.

⁴⁰ Hürriyet Gazetesi, “15 Yıllık Hayali Bir Bankayla Sona Erdi”, (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/15-yillik-istanbul-hayali-bir-bankayla-sona-erdi-39202706>, 12 Nisan 2016.

Kemal Uzan, 15 Ocak 1968 tarihinde 50 bin Türk lirası sermaye ile kurulan *Büyük Gazetecilik Limited Şirketi* adlı kuruluşa yüzde 80’lik hisseyle ortak olmuştur.⁴¹ Bu şirketten 8 yıl sonra Kemal Uzan, *Basintaş Anadolu Basın Endüstri ve Ticaret A.Ş.*’yi kurmuştur. Basintaş Anadolu adlı şirkette Kemal Uzan ile birlikte Melahat Uzan, Mehmet Fevzi Uzan, Metin Üzüm, Erol Erdal, Hüseyin Gürer, İbrahim Dinçer, Ali Rıza Yılmaz, Nebahat Yılmaz isimleri de ortak olarak geçmektedir.⁴²

30 Nisan 1976 tarihinde 12 milyon Türk lirası sermaye ile kurulan şirketin, 5 milyon 500 bin liralık kısmı Kemal Uzan, geriye kalan 6 milyon 500 bin liralık kısmı ise Kemal Uzan haricindeki kişiler tarafından karşılanmıştır.⁴³ Kemal Uzan, Basintaş Anadolu adlı şirkete nakit sermaye koymadan 5 milyon 350 bin Türk lirası değer biçilen bazı matbaa makineleri, basın ve basım araçları ile 150 bin Türk lirası değer biçilen Yeni İstanbul gazetesinin marka değeri üzerinden ortak olmuştur.⁴⁴

Basintaş Anadolu adlı kuruluşun sonra Kemal Uzan’ın ağırlıklı hisseye sahip olduğu *Matbaataş Matbaacılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.* adında yeni bir şirket kurulmuştur. 15 Kasım 1983 tarihinde kurulan şirketin sermayesi 100 milyon Türk lirası olarak belirlenmiştir. Kemal Uzan’ın yüzde 40’lık hisseye sahip olduğu şirkette kalan hisseler diğer kurucular arasında paylaştırılmıştır.⁴⁵

1990’lı yıllara gelindiğinde ise Kemal Uzan basın alanında sahip olduğu diğer bir kuruluş ise *Media Print Basım Ticaret A.Ş.* olmuştur. 12 Ekim 1988 kurulan Media Print’in sermayesinin yüzde 97’lik kısmı İngiliz Polly Peck International

⁴¹ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 20 Ocak 1968, Sayı:3261, s.2-3.

⁴² Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 11 Mayıs 1976, Sayı:380, s.39-43.

⁴³ Sözü geçen sermaye dağılımı şöyledir: *Melahat Uzan*: 400 bin, *Mehmet Fevzi Uzan*: 1 milyon 950 bin, *Ali Rıza Yılmaz*: 950 bin, *Nebahat Yılmaz*: 1 milyon 150 bin, *Metin Üzüm*: 950 bin, *İbrahim Dinçer*: 450 bin, *Hüseyin Gürer*: 200 bin, *Erol Erdal*: 450 bin. (Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 11 Mayıs 1976, Sayı:380, s.39-43.)

⁴⁴ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 11 Mayıs 1976, Sayı:380, s.39-43.

⁴⁵ Söz konusu şirketteki hisse dağılımları şöyledir: *Kemal Uzan*: yüzde 40, *Yavuz Uzan*: yüzde 15, *Cem Cengiz Uzan*: yüzde 20, *Bahattin Uzan*: yüzde 3, *Mehmet Fevzi Uzan*: yüzde 2, *Kazım Gökmen İğdemir*: yüzde 12, *Muammer Erdem İğdemir*: yüzde 3, *Abdullah Fahri Karagözoğlu*: yüzde 3, *Cihan Saydar*: yüzde 0.5, *Mustafa Torunbalcı*: yüzde 0.5, *İsmail Açıkgöz*: yüzde 0.5, *Nadir Özden*: yüzde 0.5. (Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 17 Kasım 1983, Sayı:883, s.25-26.)

kalan yüzde 3'lük kısmı ise Alman Bertelsmann Industrie Planungs şirketine aittir.⁴⁶ Şirkette ismi geçen diğer bir kişi de bir dönem Türkiye'de gazete patronu olan Kıbrıslı iş adamı Asil Nadir'dir. Nitekim bu şirket daha sonra Uzan Ailesi'ne satılmıştır.⁴⁷

1990'lı yıllarda kurucuları arasında Uzan Ailesi'nden hiç kimsenin yer almadığı, bununla beraber Uzan Grubu bünyesinde faaliyet gösteren iki yeni şirket daha kurulmuştur. Bunlardan ilki 23 Şubat 1994 tarihinde kurulan *Batı Ofset Basım Sanayi ve Ticaret A.Ş.* diğeri 31 Mart 1997 tarihinde kurulan *Beyaz Basın Sanayi ve Ticaret A.Ş.*'dir.

Yukarıda aktarılan bilgiler ışığında Kemal Uzan'ın inşaat sektöründen sonra basın sektörüne de büyük bir ilgi gösterdiği görülmektedir. Bu ilginin ticari olarak güçlenme amacıyla gerçekleştirildiğini söylemek mümkündür. Cumhuriyet gazetesinden Yeni İstanbul gazetesine transfer olan ve gazetenin Yazı İşleri Müdürlüğünü yapan Erol Dallı, Kemal Uzan'ın basına olan ilgisini şu sözlerle anlatmaktadır:

“Kemal Uzan güçlü bir gazete sahibi olmak istiyordu. Medya patronluğunun onan büyük şeyler getireceğini biliyordu ve bu amacından hiç vazgeçmedi. Basının bir köprü olarak kullanmak istedi. Özellikle siyasetçilere uzandı mı, her şeye uzanıyordu. Yeni İstanbul sayesinde o zaman cumhurbaşkanı resepsiyonlarında görünmeye başlamıştı. Eğer gazeteyi iki üç yıl daha götürebilseydi, her şey çok farklı olacaktı.”⁴⁸

Kemal Uzan'ın sahibi olduğu basın ve basım alanlarında faaliyet gösteren kuruluşların listesi şöyledir:

⁴⁶ Cumhuriyet Gazetesi, “Teşvik'in Büyüğü Özel Sektöre”, 29 Kasım 1991, s.13.

⁴⁷ Milliyet Gazetesi, “Nadir'in Gelişi Bizi Etkilemez”, 7 Mayıs 1993, s.5

⁴⁸ Şener, a.g.e., s.27-28.

Tablo 16: Uzan Grubu’nun Basın ve Basım Alanında Faaliyet Göstermiş Olan Şirketleri⁴⁹

Kuruluş	Kuruluş Tarihi
Doğan Kardeş Matbaacılık Sanayi A.Ş.	14 Şubat 1948 ⁵⁰
Hayat Yayınları A.Ş.	13 Eylül 1961 ⁵¹
Basın Sanayi Limited Şirketi	3 Eylül 1965 ⁵²
Neşriyat A.Ş.	19 Ocak 1966 ⁵³
Büyük Gazetecilik Limited Şirketi	15 Ocak 1968
Basıntaş Anadolu Basın Endüstrisi ve Ticaret A.Ş.	30 Nisan 1976
Dizgi Baskı ve Ticaret Limited Şirketi	7 Temmuz 1980 ⁵⁴
Matbaataş Matbaacılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.	15 Kasım 1983
Media Print Basım ve Ticaret A.Ş.	12 Ekim 1988 ⁵⁵
Batı Ofset Basım Sanayi ve Ticaret A.Ş.	23 Şubat 1994
Beyaz Basın Sanayi ve Ticaret A.Ş.	31 Mart 1997

Kemal Uzan, 1956 yılında inşaat sektörüyle başladığı ticari hayatına, yurtiçi ve yurtdışında gerçekleştirdiği müteahhitlik projeleri ile devam etmiş ve bunların yanında basın alanına yaptığı yatırımlar nedeniyle “basın patronu” olarak da anılmaya başlamıştır.

4.3.3 Bankacılık Sektörüne İlk Adım: İmar Bankası

Kemal Uzan’ın inşaat ve basın sektörü haricinde girişimde bulunduğu bir başka alan ise bankacılık sektörüdür. Türkiye’de 1982 yılında oluşan bankerler krizinde birçok banka zora girmiştir. Bunlardan biri de Doğu Holding bünyesinde faaliyet gösteren İmar Bankası’dır. Oluşan bu kriz ortamından faydalanarak

⁴⁹ Söz konusu şirket dökümlerine İstanbul Ticaret Odası ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi kayıtlarından ulaşılmıştır. Bkz. www.ito.org.tr, www.ticareticilgazetesi.gov.tr , 17 Nisan 2017.

⁵⁰ Söz konusu şirket, 31 Ağustos 1978 tarihinde Uzan Ailesi’nin kontrolüne geçmiştir. (Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 12 Eylül 1978, Sayı:554, s.7-8.)

⁵¹ Söz konusu şirket, 31 Ağustos 1978 tarihinde Uzan Ailesi’nin kontrolüne geçmiştir. (Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 12 Eylül 1978, Sayı:554, s.7-8.)

⁵² Söz konusu şirket, 13 Mart 1984 tarihinde Uzan Ailesi’nin kontrolüne geçmiştir. (Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 29 Mart 1984, Sayı:978, s.182.)

⁵³ Söz konusu şirket, 31 Ağustos 1978 tarihinde Uzan Ailesi’nin kontrolüne geçmiştir. (Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 12 Eylül 1978, Sayı:554, s.7-8.)

⁵⁴ Söz konusu şirket, 17 Şubat 1981 tarihinde Uzan Ailesi’nin kontrolüne geçmiştir. (Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 1 Mayıs 1981, Sayı:241, s.85.)

⁵⁵ Söz konusu şirket, 12 Kasım 1992 tarihinde Uzan Ailesi’nin kontrolüne geçmiştir. (Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 18 Kasım 1992, Sayı:3159, s.119-120.)

bankacılık sektörüne giriş yapmak isteyen Kemal Uzan, Doğu Grubu başkanı Ayhan Şahenk ile İmar Bankası için görüşmeye başlamıştır.

22 Mart 1928 tarihinde kurulan İmar Bankası'nı, 1984 yılında 10 milyon dolara⁵⁶ yakın bir bedelle Doğu Holding'den satın alan Kemal Uzan, böylece bankacılık alanında ilk girişimini gerçekleştirmiştir. Kemal Uzan'ın İmar Bankasını satın almasıyla bu bankanın ortağı olduğu ve 16 Ocak 1944 tarihinde kurulan *İmar İthalat İhracat İnşaat İç Ticaret Limited Şirketi* de Uzan Ailesi'nin kontrolüne geçmiştir.

İmar Bankası'na 1986 yılında genel müdür olarak gelen Nuran Adak, iki yıl sonra Amerikan doları ve Alman markına yüksek faiz verme fikrini ortaya atmış, bu fikir Türk halkı tarafından ilgi görünce İmar Bankası bir hayli güç kazanmıştır.⁵⁷

Uzan Ailesi döneminde dövizde yüksek faiz vermeyi ilke edinen İmar Bankası, 1987 yılında hazine denetimine geçmiş, fakat ailenin Turgut Özal ile kurduğu ilişkiler neticesinde bankanın kontrolü yeniden Uzan Ailesine geçmiştir. İmar Bankası'nın yaşadığı bir başka kriz ise 1992 yılında yaşanmıştır. Bankanın batacağına dair söylentiler mevduat sahiplerini tedirgin etmiş ve bankaya hücumlarına neden olmuştur. Ortaya çıkan bu kriz Uzan Ailesi'nin İsviçre bağlantıları sayesinde atlatılmıştır.⁵⁸

Uzan Ailesi'nin bankacılık sektörüne girişiyle beraber kurduğu şirket sayısında da artışlar olmuştur. Aile bu dönemde çok sayıda yeni şirket kurarak gerek finans gerekse diğer alanlardaki yatırımlarını genişletmiştir. Uzan Ailesi'nin İmar

⁵⁶ Kemal Uzan'ın, İmar Bankasını Doğu Holding grubundan satın aldığı bedele ilişkin iki farklı görüş vardır. EP Dergisi'nde yer alan "**Uzan Ailesi Nereden Koşuyor?**", başlıklı haberde bu rakam "*10 milyon doların biraz altında*" olarak belirtmiştir. (EP, Sayı:18, 28 Mart-4 Nisan 1993, s.12-21.) Gazeteci Memduh Taşlıcalı bu rakamı "*21 milyon dolar*" olarak ifade etmektedir. (Bkz. Taşlıcalı, 2002, s.43.) Gazeteci Nedim Şener'de yine aynı şekilde satın alınan "*21 Milyon dolar*" karşılığında gerçekleştiğini belirtmektedir. (Bkz. Şener, 2004, s.30.)

⁵⁷ Taşlıcalı, **a.g.e.**, s.43-44.

⁵⁸ Adaklı, **a.g.e.**, s.181.

Bankası'nın büyük hissedarı olarak kurduğu şirketlerden biri de *İmar Finansal Kiralama A.Ş.*'dir.

Yurtiçi ve yurtdışında finansal kiralama faaliyetlerinde bulunmak için kurulan İmar Finansal, bu faaliyetleri yabancı kişi ve sermaye şirketleriyle iş ortaklığı ve konsorsiyumlar oluşturarak da gerçekleştirebilecektir.⁵⁹

20 Eylül 1994 tarihinde 25 milyar Türk lirası sermaye ile kurulan ve yönetim kurulu Kemal, Yavuz, Cem Uzan ile Hilmi Başaran ve Cafer Cihangir Karabağlı'dan oluşan İmar Finansal'ın kurucuları ve hisse dağılımları şöyledir:

Tablo 17: İmar Finansal Kiralama A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları⁶⁰

Şirket Adı	İmar Finansal Kiralama A.Ş.	
Kuruluş Tarihi	20 Eylül 1994	
Kuruluştaki Sermayesi	25.000.000.000 TL (Yirmi beş milyar)	
Toplam Hisse Adedi	250.000 (Her bir hisse 100.000 TL)	
Hisse Sahibi	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)
Türkiye İmar Bankası T.A.Ş.	162.500 (16.250.000.000 TL)	65
Kemal Uzan	37.500 (3.750.000.000 TL)	15
Yavuz Uzan	12.500 (1.250.000.000 TL)	5
Cem Cengiz Uzan	12.500 (1.250.000.000 TL)	5
Murat Hakan Uzan	12.500 (1.250.000.000 TL)	5
Erol Hürbaş	2.500 (250.000.000 TL)	1
Hilmi Başaran	2.500 (250.000.000 TL)	1
Nedim Ölmezler	2.500 (250.000.000 TL)	1
Zekai Ünal	2.500 (250.000.000 TL)	1
Cafer Cihangir Karabağlı	2.500 (250.000.000 TL)	1

Kemal Uzan, 1980'li yılların ortalarına doğru büyük oğlu Cem Uzan'ı holding bünyesinde önemli görevlere getirmiştir. Cem Cengiz Uzan, 1960 yılında İstanbul'da doğmuştur. 1980 yılında Alman Lisesi'nden mezun olmuştur. Cem Uzan, yükseköğrenimini ABD'de Repperdine Üniversitesi'nde iş ve yönetim üzerine

⁵⁹ Cumhuriyet Gazetesi, "Uzanlar Leasing Yapacak", 4 Ekim 1994, s.8.

⁶⁰ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 28 Eylül 1994, Sayı:3626, s.102-104.

görmüştür. Aldığı eğitim sonrası 1984 yılında Türkiye'ye dönen Cem Uzan 24 yaşında holding bünyesinde görev almaya başlamıştır. Cem Uzan, çalışma hayatına ailenin bankacılık alanındaki ilk girişimi sayılan İmar Bankası'nda başlamıştır.⁶¹

4.3.4 Bankacılık Sektöründe Büyüme: Adabank ve Yeni Bir Girişim

İmar Bankasını satın alarak finans sektörüne giriş yapan Kemal Uzan'ın bu alanda gösterdiği diğer bir girişimi ise *Adabank A.Ş.* olmuştur. Uzan Ailesi'nin sermayesi 2.200.000.000 (iki milyar iki yüz milyon) lira olarak belirlediği Adabank, Bakanlar Kurulu'nun 25 Eylül 1984 tarihli 84/8564 nolu kararı ile kurulmuştur.⁶²

30 Ekim 1984 tarihinde 113 ortakla⁶³ kurulan Adabank, faaliyetlerine 24 Eylül 1985 yılında başlamıştır. Bankanın açılışında konuşma yapan Kemal Uzan “*bir banka kurmayı ve bankacılık sektöründe çalışmayı uzun yıllardan beri arzu etmekteydik. 18 yıllık bir arzu, bir iş hayali gerçekleşmiş olmaktadır.*”⁶⁴ sözleri ile bankacılık sektörüne olan ilgisini açıkça ifade etmiştir.

Kemal Uzan, yaptığı bir başka açıklamada “*Adabank, İmar Bankası'nın bilgi, deneyim ve teknik imkanlarından yararlanacaktır. Ayrıca İmar'ın kadrosundan da istifade edilecektir. Her iki banka yakın işbirliği içine girecektir.*”⁶⁵ sözlerini kullanarak bankacılık sektöründeki hedeflerini ortaya koymuştur. Adabank'ın kurulmasıyla Uzan Ailesi'nin bankacılık sektöründe eli daha da güçlenmiştir.

İmar Bankası ve Adabank dışında üçüncü bankasını kurmak isteyen Uzan Grubu, tüm hazırlıklarını tamamladığı Kambiyo ve Dış Ticaret Bankası için hazineden gerekli onayı alamamıştır.⁶⁶ Uzan Ailesi'nin bu iki banka dışında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde faaliyet gösteren Rumeli Bank adından üçüncü bir bankası daha vardır.

⁶¹ Taşlıcalı, **a.g.e.**, s.43.

⁶² Resmi Gazete, 13 Ekim 1994, Sayı: 18554, s.1.

⁶³ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 2 Kasım 1984, Sayı:1128, s.17-22. Ayrıca Bkz. http://adabank.com.tr/index_dosya/dosyalar/hakkimizda/hakkimizda.htm, 12 Nisan 2016.

⁶⁴ Cumhuriyet Gazetesi, “Türkiye'nin 50. Bankası”, 24 Eylül 1985, s.11.

⁶⁵ Milliyet Gazetesi, “İmar Bankası El Değiştirdi”, 20 Kasım 1984, s.4.

⁶⁶ Şener, **a.g.e.**, s.30.

Adabank'ı kurarak finans sektöründe büyüme hedefleyen Uzan Ailesi, kurduğu yeni şirketler ile bu alandaki yatırımlarını genişletmiştir. Uzan Ailesi'nin bu alandaki yatırımlarından biri de *Ada Menkul Değerler A.Ş.* adlı şirketi olmuştur. 3 Aralık 1996 tarihinde kurulan Ada Menkul'un kurucuları ve ortaklık yapısı şöyledir:

Tablo 18: Ada Menkul Değerler A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları⁶⁷

Holding Adı	Ada Menkul Değerler A.Ş.		
Kuruluş Tarihi	3 Aralık 1996		
Kuruluştaki Sermayesi	500.000.000.000 TL (Beş yüz milyar)		
Toplam Hisse Adedi	50.000 (Her bir hisse 10.000.000 TL)		
A Grubu Hisse Adedi	1		
B Grubu Toplam Hisse Adedi	49.000		
Hisse Sahibi	Hisse Grubu	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)
Adabank A.Ş.	A	1 (10.000.000 TL)	0.002
Adabank A.Ş.	B	48.000 (480.000.000.000 TL)	96
Zekai Ünal	B	500 (5.000.000.000 TL)	1
Ethem Alev	B	500 (5.000.000.000 TL)	1
Sezgin Tunakan	B	500 (5.000.000.000 TL)	1
Seyfettin Kaya	B	499 (4.99.000.000 TL)	0.998

4.3.5 Sigorta ve Finans Sektörüne Giriş: Rumeli Sigorta'nın Doğuşu

Uzan Ailesi yukarıda anlatılan bankacılık girişimleri dışında sigorta ve finans sektöründe de yatırımlarda bulunmuştur. Aile, 1990'lı yıllarda sigortacılık sektörüne giriş yapmış ve bu doğrultuda öncelikle *Hür Hayat Sigorta A.Ş.*'yi⁶⁸ kurmuştur. Şirketin ismi daha sonra *Rumeli Hayat Sigorta A.Ş.* olarak değiştirilmiştir.⁶⁹

Uzan Ailesi'nin sigortacılık alanındaki diğer bir girişimi ise 11 Ekim 1991 tarihinde kurulan *Rumeli Sigorta A.Ş.* olmuştur. Söz konusu şirketin kurucuları ve ortaklık yapısı şöyledir:

⁶⁷ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 6 Aralık 1996, Sayı:4182, s.377-379.

⁶⁸ 25 Ocak 1991 tarihinde kurulan Hür Hayat Sigorta A.Ş.'nin kurucuları arasında Türkiye İmar Bankası T.A.Ş. de yer almıştır.

⁶⁹ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 8 Nisan 1992, Sayı:3004, s.108.

Tablo 19: Rumeli Sigorta A.Ş.’nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları⁷⁰

Şirket Adı	Rumeli Sigorta A.Ş.	
Kuruluş Tarihi	11 Ekim 1991	
Kuruluştaki Sermayesi	15.000.000.000 TL (On beş milyar)	
Toplam Hisse Adedi	150.000 (Her bir hisse 100.000 TL)	
Hisse Sahibi	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)
Rumeli Holding A.Ş.	37.500 (3.750.000.000 TL)	25
Türkiye İmar Bankası T.A.Ş.	30.000 (3.000.000.000 TL)	20
Kemal Uzan	25.000 (2.500.000.000 TL)	16.67
Yavuz Uzan	10.000 (1.000.000.000 TL)	6.67
Cem Cengiz Uzan	15.000 (1.500.000.000 TL)	10
Murat Hakan Uzan	15.000 (1.500.000.000 TL)	10
Melahat Uzan	7.500 (750.000.000 TL)	5
Ayşegül Akay	4.250 (425.000.000 TL)	2.83
Süreyya Akay	4.250 (425.000.000 TL)	2.83
Erol Hürbaş	500 (50.000.000 TL)	0.33
Hayri Domaniş	100 (10.000.000 TL)	0.067
Sinan Yavaş	100 (10.000.000 TL)	0.067
Mehmet Buldan	100 (10.000.000 TL)	0.067
Hilmi Başaran	100 (10.000.000 TL)	0.067
Naşide Jular	100 (10.000.000 TL)	0.067
Necla Hamza Çebi	100 (10.000.000 TL)	0.067
Turan Bolayır	100 (10.000.000 TL)	0.067
Ethem Alev	200 (10.000.000 TL)	0.134
Bilge Doğru	100 (10.000.000 TL)	0.067

Uzan Grubu, Rumeli Sigorta ve Rumeli Hayat Sigorta dışında *SAK Sigorta Acenteliği A.Ş.* adında üçüncü bir sigorta şirketi daha kurmuştur. 11 Kasım 1993 tarihinde 100 milyon Türk lirası ile kurulan şirkette Uzan Ailesi’nin hiçbir ferdi yer almamıştır.⁷¹ Bununla beraber resmi kayıtlara göre SAK Sigorta, Uzan Grubu’na ait adreste kurulmuştur.

Uzan Ailesi’nin finans alanındaki diğer bir girişimi ise, 7 Ağustos 1992 tarihinde kurulan *Ulus Factoring A.Ş.* olmuştur. Kurdukları bu şirket ile “alacak alımı” olarak tanımlanan piyasaya giriş yapan Uzan Ailesi, “yurtiçi ve uluslararası

⁷⁰ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 16 Ekim 1991, Sayı:2882, s.98-103.

⁷¹ Söz konusu şirketteki hisse dağılımları şöyledir: *Nur Sakarya*: yüzde 20, *Ali Rıza Yılmaz*: yüzde 20, *Tahir Aktay*: yüzde 20, *Ethem Alev*: yüzde 10, *Cenap Sırvermez*: yüzde 10, *Şaban Ak*: yüzde 10, *Sevgi Üzü*m: yüzde 10. (Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 16 Kasım 1993, Sayı:3406, s.137-138.)

ticari işlemlerle, ithalat ve ihracat işlerine ilişkin faturalı alacakların alım satımını”⁷² yapmayı hedeflemişlerdir. Ulus Factoring adlı şirketin kurucuları ve hisse dağılımları şöyledir:

Tablo 20: Ulus Factoring A.Ş.’nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları⁷³

Şirket Adı	Ulus Factoring A.Ş.	
Kuruluş Tarihi	7 Ağustos 1992	
Kuruluştaki Sermayesi	10.000.000.000 TL (On milyar)	
Toplam Hisse Adedi	100.000 (Her bir hisse 100.000 TL)	
Hisse Sahibi	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)
Kemal Uzan	30.000 (3.000.000.000 TL)	30
Yavuz Uzan	10.000 (1.000.000.000 TL)	10
Cem Cengiz Uzan	25.000 (2.500.000.000 TL)	25
Murat Hakan Uzan	25.000 (2.500.000.000 TL)	25
Erol Hürbaş	1.000 (100.000.000 TL)	1
Özcan Ertuna	1.000 (100.000.000 TL)	1
Ayşegül Akay	8.000 (800.000.000 TL)	8

4.3.6 Medya Sektörüne Geri Dönüş

1980’li yıllarda gerek inşaat gerekse bankacılık alanında girişimleri bulunan Uzan Ailesi, 1990’lı yılların hemen başında medya sektörüne ciddi bir dönüş yapmıştır. Bu dönüşün baş aktörleri ise Uzan Ailesi’nin farklı alanlarda da boy göstermesini sağlayacak ve ailenin ismini daha da geniş kitlelere duyuracak olan Cem Uzan ile Cumhurbaşkanı Turgut Özal’ın oğlu Ahmet Özal olmuştur.

Cem Uzan ve Ahmet Özal önce ortak bir şekilde Türkiye’nin ilk özel televizyon kanalı Star 1’i kurmuş, ardından bu ortaklığın sonlanmasıyla farklı girişimlerde bulunmuşlardır. Cem Uzan, özel televizyon yayıncılığı alanındaki yasal boşluğu etkin bir şekilde değerlendirmiş ve bu alanda yaptığı yeni girişimler ile Uzan Grubu’nun medya alanında büyümesini sağlamıştır.

⁷² Cumhuriyet Gazetesi, “Uzanlar Factoringde”, 18 Ağustos 1992, s.6.

⁷³ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 12 Ağustos 1992, Sayı:3090, s.145-147.

Cem Uzan'ın 1990'lı yılların başında kurduğu ve birkaç defa isim değiştirerek Star TV adını alan bu ilk özel televizyon kanalı, aynı zamanda bu çalışmanın konusunu oluşturan Star Medya Grubu'nun da ilk mecrası olmuştur. Cem Uzan'ın televizyon kanalı girişimini yine başka televizyon kanalları ve özel radyolar takip etmiştir. Bu süreci 90'lı yılların sonunda gazete, dergi, baskı tesisleri ve dağıtım şirketleri gibi medya sektörünün diğer bileşenleri izlemiştir.

Uzan Grubu'nun televizyon, radyo, gazete, dergi, baskı tesisleri, sinema ve reklam filmi yapımcılığı, müzik yapımcılığı ve internet servis sağlayıcılığı gibi medya alanındaki tüm faaliyetleri bu başlık altında ele alınmıştır.

4.3.6.1 Televizyon Yatırımları

Bu başlık altında Uzan Ailesi'nin televizyon alanında yaptığı yatırımlara yer verilecektir. Bu alanda önemli girişimlerde bulunan Uzan Grubu, önce şimdiki adıyla Star TV'yi, ardından Tele On ve Kral TV gibi televizyon kanallarını kurmuştur. Aile, bu yatırımlarını Kablolu TV ve sayısal yayıncılık alanında yaptığı yeni yatırımlar ile genişletmiştir.

Uzan Grubu bünyesinde bulunan televizyon kanallarının tamamı TMSF kontrolüne geçerek el değiştirmiştir. Bu el değiştirme süreçleri beşinci bölümde detaylıca irdeleneceğinden buradan sadece ilgili televizyon kanallarının kuruluşları hakkında kısa bilgiler aktarılacaktır.

4.3.6.1.1 Sihirli Kutu: Magic Box

Türkiye'de özel televizyon yayıncılığı yasal zemini oluşturulmadan başlamıştır. Bu başlangıcın arkasında siyasi bir iradenin etkisinden bahsetmek mümkündür. Zira bu siyasi iradenin kaynağı ise, dönemin devlet başkanı olan Turgut Özal'dan başkası değildir. Özal, 1990 yılı başında gerçekleştirdiği bir yurtdışı gezisinde, *“yurt dışından Türkçe televizyon yayını yapılmasını engelleyen bir kural yok. Dış memleketlerden bir kanal kiralayan Türkiye'ye yayın yapabilir.”*⁷⁴

⁷⁴ Kejanlıoğlu, a.g.e, s.311.

açıklamasını yapmış ve böylelikle, “*Türkiye’de özel yayıncılık faaliyetlerinin yasaya muhalefet anlamına gelse de önünü*”⁷⁵ açmıştır.

Turgut Özal’ın bu açıklamasından kısa bir süre sonra Rumeli Holding’in sahibi olan Uzan Ailesi’nin 3 Ağustos 1989 tarihinde, Lichtenstein’da 50 bin İsviçre Frangı sermayeye sahip Magic Box Incorporated isminde bir şirket kurduğu ortaya çıkmıştır. Bu şirket, “*Türkiye’ye yönelik televizyon yayını yapmak için Eutelsat’tan 2 kanal*”⁷⁶ kiralamış durumdaydı.

Uzan Ailesi söz konusu şirketin Türkiye’de temsilciliği yapmak üzere 1 Aralık 1989 tarihinde *MBI Reklamcılık ve Filmcilik Sanayi ve Ticaret A.Ş.* adında bir şirket kurmuştur. Söz konusu şirketin kurucuları ve ortaklık yapısı ise şöyledir:

Tablo 21: MBI Reklamcılık ve Filmcilik Sanayi ve Ticaret A.Ş.’nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları⁷⁷

Şirket Adı	MBI Reklamcılık ve Filmcilik Sanayi ve Ticaret A.Ş.	
Kuruluş Tarihi	1 Aralık 1989	
Kuruluştaki Sermayesi	150.000.000 TL (Yüz elli milyon)	
Toplam Hisse Adedi	150 (Her bir hisse 1.000.000 TL)	
Hisse Sahibi	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)
Cem Cengiz Uzan	146 (146.000.000 TL)	97.33
Murat Hakan Uzan	1 (1.000.000 TL)	0.67
İsmet Gedik	1 (1.000.000 TL)	0.67
Ethem Alev	1 (1.000.000 TL)	0.67
Ömer Üzümlü	1 (1.000.000 TL)	0.66

1 Mart 1990 tarihinde Eutelsat F5 uydusundan Magic Box Star 1 kanalının test sinyalleri yayınlanmaya başlamıştır. 7 Mayıs 1990 tarihinde ise günde 5 saat yayına geçilmiştir.⁷⁸ Bu arada kanalın yönetim kadrosuna 1984-1988 yılları arasında

⁷⁵ Özgen, *Türkiye’de Basının...*, s.72.

⁷⁶ Özden Cankaya, *Dünden Bugüne Radyo Televizyon*, İstanbul, Beta Yayınları, 1997, s.85.

⁷⁷ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 7 Aralık 1989, Sayı:2417, s. 17-18.

⁷⁸ Hülya Yengin, *Ekranın Büyüsü*, İstanbul, Der Yayınları, 1994, s.117.

TRT Genel Müdürü olarak görev yapan Tunca Toskay getirilmiştir. Yine Toskay'ın ekibi de kanalın yönetim kadrosuna dahil edilmiştir. Tecrübeli kadronun transfer edilmesi sonraki süreçte de devam etmiş, kurulan her yeni televizyon TRT'nin yetişmiş ve nitelikli yayıncılarını yüksek ücretler karşılığında özel televizyon kanallarına transfer etmeye başlamışlardır.⁷⁹

Uzan Ailesi, MBI Reklamcılık adlı bu şirketten kısa bir süre sonra *MBS Reklamcılık ve Filmcilik Sanayi ve Ticaret A.Ş.* adından bir şirket daha kumuştur. Söz konusu şirketin kurucuları ve ortaklık yapısı ise şöyledir:

Tablo 22: MBS Reklamcılık ve Filmcilik Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları⁸⁰

Şirket Adı	MBS Reklamcılık ve Filmcilik Sanayi ve Ticaret A.Ş.	
Kuruluş Tarihi	23 Temmuz 1990	
Kuruluştaki Sermayesi	400.000.000 TL (Dört yüz milyon)	
Toplam Hisse Adedi	400 (Her bir hisse 1.000.000 TL)	
Hisse Sahibi	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)
MBI Reklamcılık ve Filmcilik Sanayi ve Ticaret A.Ş.	20 (20.000.000 TL)	5
Türkiye İmar Bankası T.A.Ş.	60 (60.000.000 TL)	15
Melahat Uzan	12 (12.000.000 TL)	3
Cüneyt Ülsever	4 (4.000.000 TL)	1
Nalan Sözen	304 (304.000.000 TL)	76

MBS Reklamcılık adlı şirketin 3 Eylül 1990 tarihinde yapılan genel kurulda Cem Uzan, Ahmet Özal, Tunca Toskay, Yekta Okur ve Cüneyt Ülsever yönetim kurulu üyeliliğe seçilmişlerdir. Söz konusu şirketin adı 22 Ağustos 1990 tarihinde *Test Reklamcılık ve Filmcilik Sanayi ve Ticaret A.Ş.* adını almıştır.⁸¹

⁷⁹ Cankaya, **a.g.e.**, s.85.

⁸⁰ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 30 Temmuz 1990, Sayı:2576, s.25-27.

⁸¹ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 13 Kasım 1990, Sayı:2650, s.59.

Magic Box'un yayınlarını sürdürmesi birçok tartışmayı da beraberinde getirmiştir. Kimine göre; yurtdışından yayın yaptığı için yayınları yasal statüye sahipti. Kimilerine göre ise, hükümet isterse Magic Box'ın yayınlarını durdurabilirdi.⁸² Bu tartışmalar devam ederken Fransız Le Monde gazetesi Magic Box Star 1'i "*korsan kanal*" olarak tanımlamış hükümetin bu konuyu görmezden geldiğini, hatta cumhurbaşkanı Özal'ın konuya olumlu baktığını ve oğlu Ahmet Özal'ın da söz konusu televizyon kanalı projesi içerisinde yer aldığına dikkat çekmiştir. Bu iddialar Magic Box şirketinin 19 Aralık 1990 günü yapılan genel kurulunda ortaklığa alınan Ahmet Özal'ın, Cem Uzan ile birlikte imza yetkisine sahip olduğunun ortaya çıkmasıyla doğrulanmaktaydı.⁸³ Ancak, Ahmet Özal ile Cem Uzan arasındaki bu ortaklık bir yıl sonra kavgalı bir şekilde sona ermiştir.

Yaklaşan genel seçimler nedeniyle özel televizyon yayınları gündemde kalmaya devam etmiş, televizyonun etkinliğinden faydalanmak isteyen siyasi partiler ile Star 1 arasında bir yakınlaşma gerçekleşmiştir.

Uzan Ailesi kurduğu televizyon kanalını yine kendilerine ait İmar Bankası ve Adabank'ın sırtına dayayarak büyütmüş, buna karşılık İmar Bankası ve Adabank bu televizyon kanalının yayınları sayesinde daha geniş kesime ulaşmıştır.⁸⁴ Uzan Ailesi kurdukları özel televizyon kanalı ile büyük bir çıkış yakalamış, spor kulüpleri ile maçların naklen yayınlanması konusunda anlaşmalar yaparak genişlemesini sürdürmüştür. Diğer taraftan TRT'nin reklam pastasına ortak olarak bu alanda da adından söz ettirmiştir.

Cumhurbaşkanı Turgut Özal, 1990'larda aniden ortaya çıkan bu özel televizyon yayıncılığına, başbakanlığı döneminde de katkı sağlamıştır. Özal'ın başbakanlığını yaptığı hükümetin 12 Ocak 1989 tarihinde kabul ettiği, 21 Ocak 1989 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanmasıyla yürürlüğe soktuğu 3517 sayılı kanunla,

⁸² Cankaya, **a.g.e.**, s.85.

⁸³ Yengin, **a.g.e.**, s.117.

⁸⁴ Nebiler, **a.g.e.**, s.79.

Türkiye’de özel televizyon yayıncılığının yasal alt yapısını oluşturduğunu söylemek mümkündür.

Akademisyen Murat Özgen, Turgut Özal’ın “*Radyo ve Televizyon Verici İstasyonlarının Posta, Telgraf ve Telefon İşletmesi Genel Müdürlüğü Tarafından Kurulması ve İşletilmesi ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun*” başlığını taşıyan 3517 sayılı kanunla özel televizyon yayıncılığın oluşmasına sağladığı katkıyı şöyle anlatmaktadır:

“Bu yasa aslında, gelecekte özel radyo ve televizyon yayınlarının PTT vericileri üzerinden yapılmasını sağlayacak olan bir düzenlemeydi ve böylece vericiler tarafsız bir kamu tüzel kişiliği olan TRT Kurumu kontrolünden çıkarılarak, PTT’nin ve dolayısıyla da bu kurumun bağlı olduğu Ulaştırma Bakanlığı’na verilmesi bu da vericilerin yürütmenin, yani hükümetin kontrolüne geçmesi, anlamına taşımaktaydı. O dönemde, Türkiye’deki aradyo ve televizyon yayıncılığı tekeli TRT Kurumuna veren 1982 Anayasası’nın 133. Maddesi henüz değiştirilmemiş ve yurt içindeki radyo ve televizyon yayıncılığı, TRT Kurumu eliyle sürdürülmekte ise de, vericilerin PTT’ye devredilmesinden sonra yurtdışından yapılacak yayınların aktarılmasının da böylece önü açılmış oluyordu.”⁸⁵

Türkiye’de 1990 yılında başlayan ilk özel televizyon yayıncılığı 1994 yılına kadar yasal alt yapısı olmaksızın devam etmiş daha sonra anayasa değişikliği ile özel televizyon yayıncılığı yasal çerçeveye oturtulmuştur. Ancak arada geçen dört yıllık zaman diliminde birçok televizyon kanalı⁸⁶ yasal boşluktan yararlanarak yayın hayatına başlamıştır.

4.3.6.1.2 Kral TV

Star 1 televizyon kanalı ile Türkiye’nin ilk özel televizyon kanalının sahibi olan Uzan Ailesi, bu alandaki girişimlerini 27 Ocak 1992 tarihinde yayın hayatına başlayan Tele On adlı ikinci kanal ile sürdürmüştür. 1994 yılına kadar o zamanki adı

⁸⁵ Özgen, a.g.e., s.73.

⁸⁶ 1990-1994 yılları arasında kurulan televizyon kanalları ve kuruluş tarihleri şöyledir: *Star 1* 1 Mart 1990, *Mega 10* 20 Ekim 1991, *TeleOn* 27 Ocak 1992, *Show TV* 1 Mart 1992, *Kanal 6* 4 Ekim 1992, *HBB* 9 Kasım 1992, *BRT* 3 Kasım 1992, *Flash TV* 1 Aralık 1992, *Samanyolu TV* 13 Ocak 1993, *TGRT* 22 Nisan 1993, *ATV* 12 Temmuz 1993, *Cine 5* 20 Eylül 1993, *Kanal D* 19 Aralık 1993. Bkz. Cankaya, a.g.e, s.85-91.

İnterstar⁸⁷ olan televizyon kanalı ile aynı tarz yayıncılık yapan Tele On, 16 Ağustos 1994 tarihinde yerini Kral TV'ye bırakmıştır.

Uzan Grubu, Kral TV'nin faaliyetlerini 29 Kasım 1991 tarihinde 1 milyar Türk lirası sermaye ile kurulan *Teleon Reklamcılık ve Filmcilik Sanayi ve Ticaret A.Ş.* adlı şirket ile sürdürmüştür. Söz konusu şirketin ortaklık yapısı şöyledir:

Tablo 23: Teleon Reklamcılık ve Filmcilik Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları⁸⁸

Şirket Adı	Teleon Reklamcılık ve Filmcilik Sanayi ve Ticaret A.Ş.		
Kuruluş Tarihi	29 Kasım 1991		
Kuruluştaki Sermayesi	1.000.000.000 TL (Beş milyar)		
Toplam Hisse Adedi	1.000 (Her bir hisse 1.000.000 TL)		
Hisse Sahibi	Hisse Adedi		Hisse Oranı (Yüzde)
Cem Cengiz Uzan	460	(460.000.000 TL)	46
Murat Hakan Uzan	460	(460.000.000 TL)	46
Yekta Okur	50	(50.000.000 TL)	5
Ali Rıza Tansuğ	10	(10.000.000 TL)	1
Deniz Güven	10	(10.000.000 TL)	1
Serpil Akıllıoğlu	10	(10.000.000 TL)	1

4.3.6.1.3 Kablolu TV Yayıncılığı

Uzan Ailesi 1990'lı yıllarda Kablo TV yayıncılığı konusunda da girişimlerde bulunmuştur. Uzan Grubu bu alanda faaliyet göstermek amacıyla 28 Nisan 1998 tarihinde *Aktif Kablo TV Teknik Hizmetleri Sanayi ve Ticaret A.Ş.* adında bir şirket kurmuştur. 5 bin Türk lirası sermaye ile kurulan Aktif Kablo TV'nin ortağı durumundaki tüm kuruluşlar Uzan Grubu bünyesinde faaliyet göstermektedir. Söz konusu şirketin ortaklık yapısı şöyledir:

⁸⁷ Cem Uzan ve Ahmet Özal arasında yaşanan hukuki süreçte Cem Uzan Magic Box Star 1'in adını İnterstar olarak değiştirmiştir. İlerleyen süreçte kanalı adı Star TV olarak değiştirilmiştir.

⁸⁸ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 6 Aralık 1991, Sayı:2918, s. 129-132.

Tablo 24: Aktif Kablo Televizyon Teknik Hizmetleri Sanayi ve Ticaret A.Ş.’nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları⁸⁹

Şirket Adı	Aktif Kablo Televizyon Teknik Hizmetleri Sanayi ve Ticaret A.Ş.	
Kuruluş Tarihi	28 Nisan 1998	
Kuruluştaki Sermayesi	5.000.000.000 TL (Beş milyar)	
Toplam Hisse Adedi	500 (Her bir hisse 10.000.000 TL)	
Hisse Sahibi	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)
Rumeli Holding A.Ş.	125 (1.250.000.000 TL)	25
Rumeli Telekom A.Ş.	125 (1.250.000.000 TL)	25
Rumeli Telefon Sistemleri A.Ş.	125 (1.250.000.000 TL)	25
Rumeli Teknik Komünikasyon Hizmetleri A.Ş.	100 (1.000.000.000 TL)	20
Ünitel Telefon Pazarlama A.Ş.	25 (250.000.000 TL)	5

Türkiye’de Kablo TV yayınları 1991 yılında PTT tarafından İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Bursa, Konya, Antalya, Gaziantep ve Kayseri illerinde, 22 televizyon kanalı ve 4 radyo istasyonu ile başlatılmıştır. Türk Telekom, 1997 yılında mevcut 9 bölgeye ek olarak 21 yeni yayın bölgesinde Kablo TV yayın hizmetlerinin verilebilmesi için ihale açmıştır. Kablo iletişim firmaların da bu bölgelerde Kablo TV hizmeti vermeye başlamışlardır. Türk Telekom, 1998 yılında ilk kurulan 9 ildeki Kablo TV altyapısının modernizasyonu, kapasite artırımı ve arıza bakım yükümlülüklerini “*Gelir Paylaşımlı TV-Radyo Dağıtım Sistemleri ve İnteraktif Hizmetler Proje Uygulaması Sözleşmesi*” kapsamında 6 kuruluşuna devretmiştir. Bu firmalardan biri de Uzan Grubu’na ait Aktif Kablo TV şirkettir.⁹⁰

Uzan Grubu, Aktif Kablo TV adlı kuruluş üzerinden kablolu televizyon hizmetlerinin özelleştirilmesinde etkili olmuştur. Aktif Kablo TV, Türk Telekom

⁸⁹ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 1 Mayıs 1998, Sayı:4531, s. 137-139.

⁹⁰ Adaklı, **a.g.e.**, s.184.

tarafından yapılan ihalelerde İstanbul 2. Bölge⁹¹, Ankara 3. Bölge⁹² ile Adana ve Konya'nın tamamında kablolu TV şebekesini işletme hakkını devralmıştır.

4.3.6.1.4 Sayısal Televizyonculuk

Türkiye'nin ilk özel televizyon kanalını kuran Uzan Ailesi, Kablo TV alanındaki yatırımlarını sayısal yayıncılık ile desteklemiştir. Uzan Grubu bünyesinde bu alanda faaliyet göstermek üzere kurulmuş dört kuruluş vardır. Bu kuruluşlardan bazıları RTÜK'ten gerekli izinleri alarak sayısal televizyon platformu oluşturmuştur. Bazı şirketler ise sadece başvuru aşamasında kalmıştır.

Uzan Grubu bünyesinde sayısal yayıncılık alanında faaliyet göstermek üzere kurulan ilk şirket *Star Digital Yayın Gereçleri Dağıtım Reklamcılık ve Pazarlama A.Ş.* olmuştur. 8 Temmuz 1999 tarihinde 30 milyar Türk lirası sermaye ile kurulan şirketin kurucularının tamamı Uzan Ailesi'ne yakın kişilerden oluşmaktadır.⁹³ Uzan Grubu'na bağlı olarak kurulan bu şirketin çatısı altında oluşturulan “*Star Digital*” markası Ağustos 1999'da sayısal yayıncılık platformu olarak faaliyetlerine başlamıştır. Uzan Ailesi, kendisine ait televizyon ve radyoların yanında, o dönem faaliyet gösteren diğer televizyon ve radyo kanallarını da tek bir çatı altında toplayarak test yayınlarına başlamıştır.

Uzan Grubu'na ait Star Digital ile aynı dönemde faaliyette bulunan Çukurova Grubu'na ait DigiTürk adlı sayısal yayın platformları izinsiz yayın yaptığı gerekçesiyle 2000 yılında RTÜK tarafından kapatılmıştır.⁹⁴ Bu süreçte Star Digital adlı şirketin ismi birkaç defa değiştirilmiştir.⁹⁵

⁹¹ Bu bölge Avrupa yakasında bulunan ve Haliç'in batısında kalan Bakırköy, Yeşilköy, Ataköy, Bahçeşehir, Halkalı 2. Etap, Uyumkent, Bizimkent, Alkent 2000, Bahçelievler, Merter, Güneşli YHY, Radar, Fatih, Topkapı ve Kumkapı bölgelerini kapsamaktadır.

⁹² Bu bölge Ankara-İstanbul Demiryollarının kuzeyinde kalan İncirlik, Etlik, Aydınlıkevler ve Ulus bölgelerini kapsamaktadır.

⁹³ Adı geçen şirketin kurucuları ve hisse dağılımları şöyledir: *Mehmet Enis Karşlıoğlu*: yüzde:14, *Osman Bülent Çekiç*: yüzde: 14, *Mehmet Mete Türkoğlu*: yüzde 15, *Şevket Levent Egeli*: yüzde 14, *Süleyman Caner Sipahi*: yüzde 12, *Çağdaş Ergin*: yüzde 16, *Coşkun Çoroğlu*: yüzde 15. (Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 13 Temmuz 1999, Sayı:4832, s.298-301.)

⁹⁴ Milliyet Gazetesi, “**Dijital Yayıma Durdurma**”, 7 Temmuz 2000, s. 4.

⁹⁵ Kuruluşunda *Star Digital Yayın Gereçleri Dağıtım Reklamcılık ve Pazarlama A.Ş.* adıyla kurulan şirket, 6 Ağustos 1999 tarihinde *Teleon Digital Yayın Gereçleri Dağıtım Reklamcılık ve Pazarlama*

Star Digital, 2001 yılına kadar faaliyet yürütmüş, bu tarihte yayınlarına ara vermiştir. Uzan Grubu, 2003 yılında Star Digital'ın devamı niteliğinde *DigiFunClub* markasıyla yeni bir sayısal yayıncılık platformu kurmuştur. Söz konusu sayısal yayın platformu kısa süre faaliyet yürütmüş aynı yıl içinde kapanmıştır.

Uzan Grubu'nun sayısal yayıncılık alanında faaliyet göstermek üzere kurduğu ikinci şirketi *Star Digital İnteraktif Yazılım ve Hizmet A.Ş.*'dir. Söz konusu şirket 6 Ocak 2000 tarihinde 5 milyar Türk lirası sermaye ile kurulmuştur.⁹⁶ Uzan Grubu bünyesinde Star Digital İletişim ve Star Digital İnteraktif adlı şirketler dışında yine sayısal yayıncılık alanında faaliyet göstermek üzere kurulmuş iki şirket daha bulunmaktadır.

Bu şirketlerden ilki, 2 Ağustos 2000 tarihinde 400 milyar Türk lirası sermaye ile kurulan *Global Digital İletişim A.Ş.*'dir.⁹⁷ Global Digital ile aynı tarih ve aynı miktarda sermaye ile kurulan ikinci şirketin ismi ise *Net Digital Hizmetler A.Ş.* 'dir.⁹⁸ Her iki şirketinde kuruluş adresleri Uzan Grubu'na aittir. Ancak şirketlerin kurucuları arasında Uzan Ailesi'nden kimse yer almamıştır. Şirketlerin kurucuları Uzan Ailesi'ne yakın kişilerden oluşmaktadır. Uzan Grubu'nun sayısal yayıncılık alanında faaliyet göstermek amacıyla kurulan şirketi şöyledir.

A.Ş. adını aşmıştır. Söz konusu şirketin ismi, 7 Nisan 2000 tarihinde *Star Digital İletişim A.Ş.* olarak değiştirilmiştir. Star Digital İletişim ismi, 31 Mart 2003 tarihinde *Digistar İletişim A.Ş.* olarak değiştirilmiştir. Aynı şirket 9 Nisan 2003 tarihinde *Digitv İletişim A.Ş.* adını almıştır. Söz konusu şirketin son olarak *Star Digital İletişim A.Ş.* adını kullandığı tespit edilmiştir.

⁹⁶ Adı geçen şirketin kurucuları ve hisse dağılımları şöyledir: *Murat Hakan Uzan*: yüzde:39.4, *Cem Cengiz Uzan*: yüzde: 39.4, *Ayşegül Akay*: yüzde 20, *Bülent Kuşaksızoğlu*: yüzde 0.6, *Hülya Ayşe Aksel*: yüzde 0.6. (Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 13 Ocak 2000, Sayı:4960, s. 465-467.)

⁹⁷ Adı geçen şirketin kurucuları ve hisse dağılımları şöyledir: *Mehmet Semih Hız*: yüzde:16, *Mehmet Taner Gökart*: yüzde: 16, *Serdar Hilmi Başar*: yüzde 16, *Mehmet Balaban*: yüzde 16, *Yüksel Bayar*: yüzde 16, *Çağdaş Ergin*: yüzde: 20, (Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 8 Ağustos 2000, Sayı:5105, s. 113-114.)

⁹⁸ Adı geçen şirketin kurucuları ve hisse dağılımları şöyledir: *Mehmet Mithat Topaç*: yüzde:16, *Hasan Kalafat*: yüzde: 16, *Mehmet Ali Adnan Karabağlı*: yüzde 16, *Tahir Tunç Aliç*: yüzde 16, *Ahmet Nevzat Özger*: yüzde 16, *Çağdaş Ergin*: yüzde: 20, (Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 8 Ağustos 2000, Sayı:5105, s. 111-112.)

Tablo 25: Uzan Grubu’nun Sayısal Yayıncılık Alanında Faaliyet Göstermiş Olan Şirketleri⁹⁹

Kuruluş	Kuruluş Tarihi
Star Digital İletişim A.Ş.	8 Temmuz 1999
Star Digital İnteraktif Yazılım ve Hizmet A.Ş.	6 Ocak 2000
Global Digital İletişim A.Ş.	2 Ağustos 2000
Net Digital Hizmetler A.Ş.	2 Ağustos 2000

4.3.6.1.5 Diğer Televizyon Kanalları

Uzan Grubu’nun diğer televizyon yatırımlarına ilişkin net bilgilere ulaşmak bu kuruluşların birçoğunun kapanması, kapatılması, sahiplik yapısının değişmesi, isim değiştirmesi veya dönüşümlü (sabah ve akşam farklı isimlerde) yayın gerçekleştirmesi nedenlerine bağlı olarak mümkün olmamıştır.

Bununla beraber Uzan Grubu bünyesinde Star 2, Star 4, Star 5, Star 6, Star 7, Star 8, Star 9, Kanal 6, Haber 24, Star Max, Dizi TV, Anadolu TV, Futgol TV, Yeşilçam TV, Max Haber, Metro Plus TV, Sineklik TV, Sineklik 1 TV, Heyecan TV ve Nev TV adlarında televizyon kanallarının kurulduğu bilinmektedir.¹⁰⁰ Bu kanalların bazıları kuruluş aşamasında alınan frekansları kullanmakla beraber isimleri değişmiştir.

Radyo Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) kayıtlarına göre 2005¹⁰¹ yılına kadar Uzan Grubu bünyesinde bulunduğu tespit edilen televizyon kanalları ve bunların faaliyetlerini yürüttükleri şirketler şöyledir:

⁹⁹ Söz konusu şirket dökümlerine İstanbul Ticaret Odası ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi kayıtlarından ulaşılmıştır. Bkz. www.ito.org.tr, www.ticareticilgazetesi.gov.tr , 17 Nisan 2017.

¹⁰⁰ Adaklı, **a.g.e.**, s.186, Ayrıca bkz. Hürriyet Gazetesi, “Uzan’ın 5 TV’sine 30’ar Gün Kapatma” (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/uzanin-5-tvsine-30ar-gun-kapatma-157071>, 12 Nisan 2016. , Vatan Gazetesi, “Uzan’ın 6 TV ve 3 Radyo Lisansı Satılıyor”, (Çevrimiçi) <http://www.gazetevatan.com/uzan--in-6-tv-ve-3-radyo-yayin-lisans-satiliyor-67874-ekonomi/>, 12 Nisan 2016.

¹⁰¹ Bu tarihten sona TMSF’ye devrolan televizyon kanallarının bazıları el değiştirmiş bazıları ise kapanmıştır.

Tablo 26: Uzan Grubu Bünyesinde Faaliyet Göstermiş Olan Televizyon Kanalları ve Bu Kanalların Bağlı Olduğu Şirketler¹⁰²

Kanal Adı	Bağlı Olduğu Şirket	Şirketin Kuruluş Tarihi	Yayın Türü Ulusal TV (U) Uydu TV (UY) Kablo TV (KTV)
Joy TV	Star Haber Ajansı A.Ş.	12 Şubat 1991	UTV
Star Maks	Teleon Reklamcılık Filmcilik Sanayi ve Ticaret A.Ş.	29 Kasım 1991	UTV-KTV
Kral TV	Teleon Reklamcılık Filmcilik Sanayi ve Ticaret A.Ş.	29 Kasım 1991	U-UTV-KTV
Star 2	Teleon Reklamcılık ve Filmcilik Sanayi ve Ticaret A.Ş.	29 Kasım 1991	UTV-KTV
Star Kids TV	Üniversal Filmcilik ve Reklamcılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.	23 Ocak 1992	UTV
Sineklasik 1 TV	Ultra Filmcilik ve Reklamcılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.	31 Mart 1992	UTV
Star Movie TV	Ultra Filmcilik ve Reklamcılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.	31 Mart 1992	UTV
Yeşilçam TV	Prime Prodüksiyon Hizmetleri A.Ş.	15 Ocak 1993	UTV-KTV
Star 4	Prime Prodüksiyon Hizmetleri A.Ş.	15 Ocak 1993	UTV-KTV
Blue TV	İnter Televizyon Servisleri A.Ş.	15 Ocak 1993	UTV
Star	Star Televizyon Hizmetleri A.Ş.	19 Ocak 1993	U-UTV-KTV
Star 7	Boyut Prodüksiyon ve Yayıncılık Ticaret A.Ş.	29 Ocak 1997	UTV- KTV
Sineklasik TV	Boyut Prodüksiyon ve Yayıncılık Ticaret A.Ş.	29 Ocak 1997	UTV-KTV
Star 5	Güncel İletişim Filmcilik ve Yayıncılık Ticaret A.Ş.	31 Ocak 1997	UTV-KTV
Dizi TV	Güncel İletişim Filmcilik ve Yayıncılık Ticaret A.Ş.	31 Ocak 1997	UTV-KTV
Star 6	Merkez Sistem Filmcilik ve Yayıncılık Ticaret A.Ş.	4 Şubat 1997	UTV-KTV
Metro +	Merkez Sistem Filmcilik ve Yayıncılık Ticaret A.Ş.	4 Şubat 1997	UTV-KTV
Star 8	Mavi Plaza Radyo ve Televizyon Yayıncılık A.Ş.	21 Mart 2000	UTV-KTV

¹⁰² Söz konusu şirket dökümlerine İstanbul Ticaret Odası ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi kayıtlarından ulaşılmıştır. Bkz. www.ito.org.tr, www.ticaret sicil gazetesi.gov.tr , 17 Nisan 2017. Ayrıca bu listenin oluşturulmasında Radyo Televizyon Üst Kurulu arşivinden de yararlanılmıştır.

Futgol TV	Mavi Plaza Radyo ve Televizyon Yayıncılık A.Ş.	21 Mart 2000	UTV
Star 9	Gösterim Yayıncılık ve Reklamcılık A.Ş.	21 Mart 2000	UTV-KTV
Maraton TV	Maraton Yayıncılık ve Prodüksiyon Hizmetler A.Ş.	21 Mart 2000	UTV-KTV
Uyum TV	Uyum Televizyonculuk Reklamcılık ve Yayıncılık A.Ş.	21 Mart 2000	UTV
Buket TV	Kutup Prodüksiyon ve Yayıncılık Ticaret A.Ş.	22 Mart 2000	UTV-KTV

Yukarıda isimleri ve bağılı olduğu kuruluşların listesi verilmiş olan televizyon kanallarının aynı anda yayın yaptığını söylemek mümkün değildir. Zira daha önce de belirtildiği gibi bu kanalların birçoğu dönüşümlü yayın yapmıştır. Yine söz konusu kanalların bazıları kısa sürede kapanmıştır. Ancak resmi kayıtlara göre yukarıda belirtilen şirketlerin tamamı Uzan Grubu'na ait adreslerde kayıtlı olup, RTÜK'e lisans başvurusunda bulunmuşlardır.

4.3.6.2 Radyo İstasyonları

Uzan Ailesi, Türkiye'de ilk özel televizyon yayıncılığında gösterdiği girişimin bir benzerini yine yasal zemini oluşturulmadan radyo yayıncılığında da göstermiştir. Aile, 1992-2004 yılları arasında 14 radyo istasyonu kurmuştur. Bu radyolardan bazıları kısa sürede kapanmıştır. Yayın hayatlarına devam eden radyoların bazıları kuruluşundan beri aynı isimle yayın yaparken, bazıları birkaç defa isim değiştirmiştir.

Uzan Grubu bünyesinde bulunan radyoların tamamı TMSF kontrolüne geçerek el değiştirmiştir. Bu el değiştirme süreçleri beşinci bölümde detaylıca irdeleneceğinden buradan sadece radyoların kuruluşları hakkında kısa bilgiler aktarılacaktır.

4.3.6.2.1 Metro FM

Uzan Ailesi tarafından kurulan ilk radyo Metro FM'dir. 15 Temmuz 1992 tarihinde yayın hayatına başlayan Metro FM, Türkiye'nin ilk yabancı müzik radyosu olma özelliğini taşımaktadır. Metro FM'in sahiplik yapısı kuruluşundan sonra birkaç defa değişmiştir. Yayına başladığı günden itibaren aynı isimle faaliyet gösteren Metro FM, yayın hayatına günümüzde de (2017) devam etmektedir.

Radyo Televizyon Üst Kurulu kayıtlarına göre Metro FM, Uzan Grubu bünyesinde bulunduğu sürede faaliyetlerini *Prime Prodüksiyon Hizmetleri A.Ş.* adlı kuruluş ile sürdürmüştür. Prime Prodüksiyon, 15 Ocak 1993 tarihinde 1 milyar Türk lirası sermaye ile kurulmuştur. Söz konusu şirketin kurucuları ve hisse dağılımları şöyledir:

Tablo 27: Metro FM'in Bağı Olduğu Prime Prodüksiyon Hizmetleri A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları¹⁰³

Şirket Adı	Prime Prodüksiyon Hizmetleri A.Ş.	
Kuruluş Tarihi	15 Ocak 1993	
Kuruluştaki Sermayesi	1.000.000.000 TL (Bir milyar)	
Toplam Hisse Adedi	100 (Her bir hisse 10.000.000 TL)	
Hisse Sahibi	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)
Prime Holding A.Ş.	88 (880.000.000 TL)	88
Türkiye İmar Bankası T.A.Ş.	2 (20.000.000 TL)	2
Cem Cengiz Uzan	3 (30.000.000 TL)	3
Murat Hakan Uzan	3 (30.000.000 TL)	3
Özcan Ertuna	2 (20.000.000 TL)	2
Ali Rıza Tansuğ	1 (10.000.000 TL)	1
Nur Sakarya	1 (10.000.000 TL)	1

4.3.6.2.2 Süper FM

Uzan Ailesi'nin kurduğu ikinci radyo olan Süper FM, 28 Ağustos 1992 tarihinde yayın hayatına başlamıştır. Süper FM, Türkiye'nin Türkçe müzik yapan ilk özel radyosudur. Kurulduğu günden beri aynı isimle yayın yapan Süper FM'in sahiplik yapısında birkaç defa değişim yaşanmıştır. Süper FM, günümüzde de (2017) faaliyetlerine devam etmektedir.

Süper FM, Uzan Grubu bünyesinde bulunduğu tarihlerde, RTÜK kayıtlarına göre faaliyetlerini *Star Televizyon Hizmetleri A.Ş.* adlı kuruluş bünyesinde yürütmüştür. 19 Ocak 1993 tarihinde 1 milyar Türk lirası sermaye ile kurulan Star Televizyon A.Ş.'nin kurucuları ve hisse dağılımları şöyledir:

Tablo 28: Süper FM'in Bağı Olduğu Star Televizyon Hizmetleri A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları¹⁰⁴

Şirket Adı	Star Televizyon Hizmetleri A.Ş.
Kuruluş Tarihi	19 Ocak 1993
Kuruluştaki Sermayesi	1.000.000.000 TL (Bir milyar)

¹⁰³ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 22 Ocak 1993, Sayı:3205, s. 251-253.

¹⁰⁴ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 22 Ocak 1993, Sayı:3205, s.249-251.

Toplam Hisse Adedi	100 (Her bir hisse 10.000.000 TL)	
Hisse Sahibi	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)
Prime Holding A.Ş.	88 (880.000.000 TL)	88
Türkiye İmar Bankası T.A.Ş.	2 (20.000.000 TL)	2
Cem Cengiz Uzan	3 (30.000.000 TL)	3
Murat Hakan Uzan	3 (30.000.000 TL)	3
Özcan Ertuna	2 (20.000.000 TL)	2
Ali Rıza Tansuğ	1 (10.000.000 TL)	1
Nur Sakarya	1 (10.000.000 TL)	1

4.3.6.2.3 Kral FM

Uzan Ailesi'nin kurduğu üçüncü radyo olan Kral FM, 1 Ekim 1993 tarihinde yayın hayatına başlamıştır. Sahiplik yapısında birkaç defa değişim yaşanan Kral FM günümüzde de (2017) yayınlarına devam etmektedir. Söz konusu radyo faaliyetlerini kurulduğu günden beri aynı isimle sürdürmektedir.

RTÜK kayıtlarına göre Kral FM, Uzan Grubu bünyesinde bulunduğu tarihlerde faaliyetlerini *Teleon Reklamcılık ve Filmcilik Sanayi ve Ticaret A.Ş.* adlı kuruluşun çatısı altında yürütmüştür. 29 Kasım 1991 tarihinde 1 milyar Türk lirası sermaye ile kurulan şirketin kurucuları ve hisse dağılımları şöyledir:

Tablo 29: Kral FM'in Bağlı Olduğu Teleon Reklamcılık ve Filmcilik Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları¹⁰⁵

Şirket Adı	Teleon Reklamcılık ve Filmcilik Sanayi ve Ticaret A.Ş.	
Kuruluş Tarihi	29 Kasım 1991	
Kuruluştaki Sermayesi	1.000.000.000 TL (Bir milyar)	
Toplam Hisse Adedi	1000 (Her bir hisse 1.000.000 TL)	
Hisse Sahibi	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)
Cem Cengiz Uzan	460 (460.000.000 TL)	46
Murat Hakan Uzan	460 (460.000.000 TL)	46
Yekta Okur	50 (50.000.000 TL)	5
Ali Rıza Tansuğ	10 (10.000.000 TL)	1
Deniz Güven	10 (10.000.000 TL)	1
Serpil Akıllıoğlu	10 (10.000.000 TL)	1

¹⁰⁵ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 6 Aralık 1991, Sayı:2918, s.129-132.

4.3.6.2.4 Joy FM

Uzan Ailesi tarafından kurulan bir diğer radyo Joy FM'dir. Yayın hayatına 10 Mayıs 1993 tarihinde başlayan radyo kuruluşundan itibaren birkaç defa el değiştirmiştir. Sahiplik yapısında yaşanan değişikliklere rağmen radyonun isminde herhangi bir değişiklik yaşanmamıştır. Joy FM, yabancı müzik yayını yaparak başladığı yayın hayatını günümüzde (2017) farklı müzik türlerinde yayın yaparak sürdürmektedir.

RTÜK kayıtlarına göre Joy FM, Uzan Grubu bünyesinde bulunduğu tarihlerde faaliyetlerine *Star Haber Ajansı A.Ş.* adlı kuruluş bünyesinde sürdürmüştür. Söz konusu şirket, 12 Şubat 1991 tarihinde 100 milyon Türk lirası sermaye ile kurulmuştur. Şirketin kurucuları ve hisse dağılımları şöyledir:

Tablo 30: Joy FM'in Bağlı Olduğu Star Haber Ajansı A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları¹⁰⁶

Şirket Adı	Star Haber Ajansı A.Ş.		
Kuruluş Tarihi	12 Şubat 1991		
Kuruluştaki Sermayesi	100.000.000 TL (Yüz milyon)		
Toplam Hisse Adedi	1000 (Her bir hisse 100.000 TL)		
Hisse Sahibi	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)	
MBI Reklamcılık ve Filmcilik Sanayi ve Ticaret A.Ş.	500 (50.000.000 TL)	50	
Cem Cengiz Uzan	440 (44.000.000 TL)	44	
Yekta Okur	10 (1.000.000 TL)	1	
Ali Rıza Tansuğ	10 (1.000.000 TL)	1	
Ekrem Çatay	10 (1.000.000 TL)	1	
Adem Gürses	10 (1.000.000 TL)	1	
Vural Tekeli	10 (1.000.000 TL)	1	
Aydoğan Ergezen	10 (1.000.000 TL)	1	

4.3.6.2.5 Joy Türk FM

Joy Türk FM, 24 Temmuz 1996 tarihinde Uzan Ailesi tarafından kurulan Lokum FM'in yerine kurulmuştur. 2004 yılında faaliyetleri sona eren Lokum FM

¹⁰⁶ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 22 Şubat 1991, Sayı:2722, s.58-60.

yerini aynı yıl kurulan Joy Türk FM'e bırakmıştır. Türkiye'nin ilk slow müzik yayını yapan Joy Türk FM'in sahiplik yapısı birkaç defa değişmiştir. Radyo yayınlarına günümüzde de (2017) devam etmektedir.

RTÜK kayıtlarına göre Lokum FM, yayında kaldığı sürede faaliyetlerini Uzan Grubu bünyesinde bulunan *Ultra Filmcilik ve Reklamcılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.* adlı kuruluş bünyesinde sürdürmüştür. 31 Mart 1992 tarihinde 2 milyar Türk lirası sermaye ile kurulan şirketin ortaklık yapısı ve hisse dağılımları şöyledir:

Tablo 31: Joy Türk FM'in Bağlı Olduğu Ultra Filmcilik ve Reklamcılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları¹⁰⁷

Şirket Adı	Ultra Filmcilik ve Reklamcılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.		
Kuruluş Tarihi	31 Mart 1992		
Kuruluştaki Sermayesi	2.000.000.000 TL (İki milyar)		
Toplam Hisse Adedi	2.000 (Her bir hisse 1.000.000 TL)		
Hisse Sahibi	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)	
Cem Cengiz Uzan	860 (860.000.000 TL)	43	
Murat Hakan Uzan	860 (860.000.000 TL)	43	
Bahattin Uzan	200 (200.000.000 TL)	10	
Özcan Ertuna	40 (40.000.000 TL)	2	
Ali Rıza Tansuğ	40 (40.000.000 TL)	2	

Lokum FM'in ardından yayın hayatına başlayan Joy Türk FM, Uzan Grubu bünyesinde bulunduğu tarihlerde faaliyetlerini Ultra Filmcilik adlı şirket üzerinden yürütmüştür.

4.3.6.2.6 Rock FM

Uzan Ailesi tarafından 15 Mart 1998 tarihinde Radyo Matrix ismiyle kurulan radyo Mayıs 2003'de Rock FM adını almıştır. Rock müzik yayınlayarak yayına başlayan radyo istasyonunun ismi ve sahiplik yapısında birçok defa değişimler yaşanmıştır. 2006 yılında adı "K-Rock FM" olarak değiştirilen radyonun ismi 2008

¹⁰⁷ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 3 Nisan 1992, Sayı:3002, s. 145-147.

yılında yeniden Rock FM olarak belirlenmiştir. Rock FM, yayın hayatını günümüzde de (2017) sürdürmektedir.

RTÜK kayıtlarına göre Rock FM, yayında kaldığı sürede faaliyetlerini Uzan Grubu bünyesinde bulunan *Üniversal Filmcilik ve Reklamcılık Sanayi A.Ş.* adlı kuruluş bünyesinde sürdürmüştür. 23 Ocak 1992 tarihinde 500 milyon Türk lirası sermaye ile kurulan şirketin kurucuları ve hisse dağılımları şöyledir:

Tablo 32: Rock FM'in Bağlı Olduğu Üniversal Filmcilik ve Reklamcılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları¹⁰⁸

Şirket Adı	Üniversal Filmcilik ve Reklamcılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.		
Kuruluş Tarihi	23 Ocak 1992		
Kuruluştaki Sermayesi	500.000.000 TL (Beş yüz milyon)		
Toplam Hisse Adedi	500 (Her bir hisse 1.000.000 TL)		
Hisse Sahibi	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)	
Ethem Alev	496 (496.000.000 TL)	99,2	
İsmet Gedik	1 (1.000.000 TL)	0,2	
Sevgi Üzümlü	1 (1.000.000 TL)	0,2	
Tuncay Dursun	1 (1.000.000 TL)	0,2	
Ömer Ergün	1 (1.000.000 TL)	0,2	

Radyo Matrix'in yayınlarını sonlandırmasından sonra yerine kurulan Rock FM faaliyetlerini Üniversal Filmcilik adlı şirket üzerinden yürütmüştür.

4.3.6.2.7 Radyo Alaturka

Uzan Ailesi'nin kurduğu diğer bir radyo ise Radyo Alaturka'dır. Radyo 2002 yılında Max Haber FM adıyla kurulmuş bir yıl sonra isim değiştirerek Radyo Alaturka adını almıştır. Radyonun ismi 2006 yılında Karmaturka olarak değişse de 2008 yılında ismi yeniden Radyo Alaturka olarak belirlenmiştir. Söz konusu radyonun sahiplik yapısı birkaç defa değişmiştir. Türk Sanat Müziği ve Türk Halk Müziği türünde yayınlar gerçekleştiren Radyo Alaturka'nun faaliyetleri günümüzde de (2017) devam etmektedir.

¹⁰⁸ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 28 Ocak 1992, Sayı:2954, s. 9-10.

RTÜK kayıtlarına göre Radyo Alaturka, Uzan Grubu bünyesinde bulunduğu tarihlerde faaliyetlerine *İstanbul Melodi FM TV Prodüksiyon ve Yayıncılık A.Ş.* adlı kuruluş bünyesinde sürdürmüştür. Söz konusu şirket, 9 Kasım 1995 tarihinde 5 milyar Türk lirası sermaye ile kurulmuştur. Şirketin kurucuları ve hisse dağılımı şöyledir:

Tablo 33: Radyo Alaturka'nın Bağlı Olduğu İstanbul Melodi FM TV Prodüksiyon ve Yayıncılık A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları¹⁰⁹

Şirket Adı	İstanbul Melodi FM TV Prodüksiyon ve Yayıncılık A.Ş.		
Kuruluş Tarihi	9 Kasım 1995		
Kuruluştaki Sermayesi	5.000.000.000 TL (Beş yüz milyar)		
Toplam Hisse Adedi	500 (Her bir hisse 10.000.000 TL)		
Hisse Sahibi	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)	
Süleyman Karakuş	100 (1.000.000.000 TL)	20	
Fulya Nazire Koray	100 (1.000.000.000 TL)	20	
Ersin Akar	100 (1.000.000.000 TL)	20	
Yavuz Bora	100 (1.000.000.000 TL)	20	
Fuat Ağırman	100 (1.000.000.000 TL)	20	

4.3.6.2.8 Diğer Radyo İstasyonları

Uzan Ailesi, yukarıda anlatılan radyolar dışında etkinliği fazla olmayan dört radyo istasyonu daha kurmuştur. Söz konusu radyoların yayın hayatları kısa sürmekle beraber isim hakları daha sonra satılmıştır. Bu konuda çalışmanın ilerleyen bölümlerinde detaylı bilgiler aktarılacaktır.

Uzan Grubu bünyesinde kurulan ve ağırlıklı olarak jazz müzik yayını yapan *Radyo Blue*, 1993 yılında başladığı yayın hayatını 2004 yılında sonlandırmıştır. Radyo Blue, RTÜK kayıtlarına göre faaliyetlerini Uzan Grubunu bünyesinde kurulan *İnter Televizyon Servisleri A.Ş.* adlı kuruluş çatısı altında sürdürmüştür. 15 Ocak 1993 tarihinde 10 milyar Türk lirası sermaye ile kurulan şirketin kurucuları ve hisse dağılımı şöyledir:

¹⁰⁹ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 30 Kasım 1995, Sayı:3926, s.109-110.

Tablo 34: Radyo Blue'nun Bağı Olduğu İnter Televizyon Servisleri A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları¹¹⁰

Şirket Adı	İnter Televizyon Servisleri A.Ş.		
Kuruluş Tarihi	15 Ocak 1993		
Kuruluştaki Sermayesi	1.000.000.000 TL (Bir milyar)		
Toplam Hisse Adedi	100 (Her bir hisse 10.000.000 TL)		
Hisse Sahibi	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)	
Prime Holding A.Ş.	88 (880.000.000 TL)	88	
Türkiye İmar Bankası T.A.Ş.	2 (20.000.000 TL)	2	
Cem Cengiz Uzan	3 (30.000.000 TL)	3	
Murat Hakan Uzan	3 (30.000.000 TL)	3	
Özcan Ertuna	2 (20.000.000 TL)	2	
Ali Rıza Tansuğ	1 (10.000.000 TL)	1	
Nur Sakarya	1 (10.000.000 TL)	1	

Uzan Ailesi tarafından kurulan diğer bir radyo ise 1999 yılında yayına başlayan *Ritmo Latino*'dur. Sadece Latin müziği yayın yapan Ritmo Latino 2004 yılında yayınlarını sonlandırmıştır.

RTÜK kayıtlarına göre Ritmo Latino, yayında kaldığı sürede faaliyetlerini Uzan Grubu bünyesinde bulunan *Üniversal Filmcilik ve Reklamcılık Sanayi A.Ş.* adlı kuruluş bünyesinde sürdürmüştür. Uzan Grubu bünyesinde bulunan Rock FM'in de bağlı olduğu şirketin kurucuları ve ortaklık Rock FM başlığı altında aktarıldığı için söz konusu bilgiler burada tekrar edilmemiştir.

Uzan Ailesi'nin etkinliği fazla olmayan diğer bir radyosu ise *Radyo King*'tir. 2003 yılında kurulan Radyo King'in yayınları 2004 yılında sona ermiştir. RTÜK kayıtlarına göre Radyo King, yayında kaldığı sürede faaliyetlerini *Maraton Yayıncılık ve Prodüksiyon Hizmetleri A.Ş.* adlı kuruluş bünyesinde sürdürmüştür. 21 Mart 2000 tarihinde 500 milyar Türk lirası sermaye ile kurulan şirketin kurucuları ve hisse dağılımları şöyledir:

¹¹⁰ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 22 Ocak 1993, Sayı:3205, s.170-173.

Tablo 35: Radyo King'in Bağı Olduğu Maraton Yayıncılık ve Prodüksiyon Hizmetleri A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları¹¹¹

Şirket Adı	Maraton Yayıncılık ve Prodüksiyon Hizmetleri A.Ş.	
Kuruluş Tarihi	21 Mart 2000	
Kuruluştaki Sermayesi	500.000.000.000 TL (Beş yüz milyar)	
Toplam Hisse Adedi	500.000 (Her bir hisse 1.000.000 TL)	
Hisse Sahibi	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)
Altan Yağan	100.000 (100.000.000.000 TL)	20
Osman Ünal	100.000 (100.000.000.000 TL)	20
Cengiz Ergen	100.000 (100.000.000.000 TL)	20
Hatice Tuğlağ	100.000 (100.000.000.000 TL)	20
Hatice Mefkure Piri	100.000 (100.000.000.000 TL)	20

Maraton Yayıncılık adlı bu şirketin kurucuları arasında Uzan Ailesi'nin hiçbir ferdi ve kuruluşu bulunmamaktadır. Bununla beraber söz konusu şirketin Uzan Grubu bünyesinde faaliyet gösterdiği tespit edildiğinden 2004 yılında TMSF tarafından el konulmuştur.

Uzan Ailesi'nin kurduğu son radyo ise *Radyo Gold*'tur. Bu radyo 2004 yılı içerisinde yayına başlamış aynı yıl yayın hayatını sonlandırmıştır. RTÜK kayıtlarına göre Radio Gold ismiyle faaliyet yürüten Radyo Gold, yayında kaldığı sürede faaliyetlerini *Güncel İletişim Filmcilik ve Yayıncılık Ticaret A.Ş.* adlı kuruluşun bünyesinde sürdürmüştür. 31 Ocak 1997 tarihinde 9 milyar Türk lirası sermaye ile kurulan şirketin kurucuları ve hisse dağılımları şöyledir:

Tablo 36: Radyo Gold'un Bağı Olduğu Güncel İletişim Filmcilik ve Yayıncılık Ticaret A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları¹¹²

Şirket Adı	Güncel İletişim Filmcilik ve Yayıncılık Ticaret A.Ş.	
Kuruluş Tarihi	31 Ocak 1997	
Kuruluştaki Sermayesi	500.000.000.000 TL (Beş yüz milyar)	
Toplam Hisse Adedi	500.000 (Her bir hisse 1.000.000 TL)	
Hisse Sahibi	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)

¹¹¹ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 24 Mart 2000, Sayı:5009, s.164-166.

¹¹² Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 7 Şubat 1997, Sayı:4226, s.561-563.

Altan Yağın	100.000 (100.000.000.000 TL)	20
Osman Ünal	100.000 (100.000.000.000 TL)	20
Cengiz Ergen	100.000 (100.000.000.000 TL)	20
Hatice Tuğlağ	100.000 (100.000.000.000 TL)	20
Hatice Mefkure Piri	100.000 (100.000.000.000 TL)	20

Yukarıda aktarılan bilgiler doğrultusunda Uzan Grubu bünyesinde faaliyet göstermiş olan radyo istasyonları ve bu istasyonların tüzel kişilikleri şöyledir:

Tablo 37: Uzan Grubu Bünyesinde Faaliyet Göstermiş Olan Radyolar ve Bu Radyoların Bağlı Olduğu Şirketler¹¹³

Radyo Adı	Bağlı Olduğu Şirket	Şirketin Kuruluş Tarihi
Metro FM	Prime Prodüksiyon Hizmetleri A.Ş.	15 Ocak 1993
Süper FM	Star Televizyon Hizmetleri A.Ş.	19 Ocak 1993
Kral FM	Teleon Reklamcılık ve Filmcilik Sanayi ve Ticaret A.Ş.	29 Kasım 1991
Joy FM	Star Haber Ajansı A.Ş.	12 Şubat 1991
Joy Türk FM	Ultra Filmcilik ve Reklamcılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.	31 Mart 1992
Lokum FM	Ultra Filmcilik ve Reklamcılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.	31 Mart 1992
Radyo Matrix	Üniversal Filmcilik ve Reklamcılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.	23 Ocak 1992
Rock FM	Üniversal Filmcilik ve Reklamcılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.	23 Ocak 1992
Max Haber	İstanbul Melodi FM TV Prodüksiyon ve Yayıncılık A.Ş.	9 Kasım 1995
Radyo Alaturka	İstanbul Melodi FM TV Prodüksiyon ve Yayıncılık A.Ş.	9 Kasım 1995
Radyo Blue	İnter Televizyon Servisleri A.Ş.	15 Ocak 1993
Ritmo Latino	Üniversal Filmcilik ve Reklamcılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.	23 Ocak 1992
Radyo King	Maraton Yayıncılık ve Prodüksiyon Hizmetleri A.Ş.	21 Mart 2000
Radyo Gold	Güncel İletişim Filmcilik ve Yayıncılık Ticaret A.Ş.	31 Ocak 1997

¹¹³ Söz konusu şirket dökümlerine İstanbul Ticaret Odası ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi kayıtlarından ulaşılmıştır. Bkz. www.ito.org.tr, www.ticaret sicil gazetesi.gov.tr , 17 Nisan 2017. Ayrıca bu listenin oluşturulmasında Radyo Televizyon Üst Kurulu arşivinden de yararlanılmıştır.

4.3.6.3 Yazılı Basına Dönüş

Uzan Ailesi'nin basın sektörüne girişi baba Kemal Uzan'ın 1965 yılında Yeni İstanbul gazetesini satın alarak başladığını daha önce ifade edilmişti. 1981 yılına kadar devam eden bu basın patronluğu yukarıda anlatılan televizyon ve radyo yatırımları ile medya patronluğuna dönüşmüştür. Ailenin büyük oğlu Cem Uzan tarafından kurulan Star Gazetesi ile bu medya patronluğu önemli bir ivme kazanmıştır.

4.3.6.3.1 Star Gazetesi

Uzan Ailesi'nin yazılı basın alanındaki ikinci girişiminde Kemal Uzan'ın büyük oğlu Cem Uzan'ın büyük etkisi olmuştur. Cem Uzan, kurduğu Star Gazetesi ile Uzan Grubu'nun medya sektöründeki Star TV'den sonra ikinci önemli yatırımını gerçekleştirmiştir.

Star Gazetesi'nin ilk sayısı 24 Şubat 1999 tarihinde kurulan *Ulusal Basın Gazetecilik Matbaacılık ve Yayıncılık Sanayi A.Ş.* adlı kuruluş bünyesinde 11 Mart 1999 tarihinde çıkmıştır. Uzan Ailesi'nin hiçbir ferdinin ve kuruluşunun ortak olmadığı¹¹⁴ Ulusal Basın adlı şirketin kurucuları ve hisse dağılımları şöyledir:

¹¹⁴ Mustafa Sönmez, Filler ve Çimenler adlı kitabında, Doğan Medya Grubu'nun kurucusu Aydın Doğan'ın, TBMM araştırma komisyonunda bu konuyla ilgili olarak söylediklerini şöyle aktarmaktadır: “Uzan ailesi, dört yıl evvel bir gazete kuruyor. Star gazetesinin sahibi kim; buyurun. Uzanlar diyorsunuz değil mi? Künyesinde ne yazıyor; diyor ki, Başkan Cem Uzan, Başkan Yardımcısı Hakan Uzan, Genel Yayın Müdürü de Fatih Çekirge. Bana hakaret ettikleri için ben bunlara hakaret davası açıyorum. Diyorum ki, bana hakaret ediyorsunuz, Kara Aydın diyorsunuz, Kelkitli diyorsunuz, çarıklı diyorsun, bir sürü laflar söylüyorsunuz. Ben iftihar ediyorum Kelkitli olmaktan, hem de nasıl Kelkitliyim biliyor musunuz, tırnaklarıma kadar. Burada bir ibret belgesi var. Bu, hakikaten benim de tüylerim ürperdi bu şey yapınca. Biz, müracaat ediyoruz, gelip diyorlar ki, neden, siz, Cem Uzan hakkında dava açtınız? Diyoruz ki, kardeşim, gazetesini bize hakaret etti. Diyor ki, hayır, Cem Uzan'm bu gazeteyle ilgisi yoktur. Nedir diyor, bu gazetenin sahibi Ulusal Basın Gazetecilik ve Yayıncılık Anonim Şirketi diyor. Ulusal Basın ve Yayıncılıkta Cem Uzan'm ortaklığı yok. Getirin Ticaret Sicil Gazetesi'ni. Onun yanında çalışan adamların üstüne kurmuş gazeteyi. Peki, sahibi kim diyoruz? Sahibi de, bakın, bütün gazetelere, başta dana gözü gibi yazar, benim gazetelerimde sahibi Aydın Doğan der değil mi, en büyük onu yazar. Burada en altında bir yerde imtiyaz sahibi Ulusal Basın Gazetecilik ve Matbaacılık Yayıncılık AŞ adına Tunç Buruşukoğlu; böyle bir yere sıkıştırılmış. Peki, diyoruz ki, kardeşim, burada bak yazmışsın Başkan Cem Uzan, Başkan Yardımcısı Hakan Uzan, Genel Yayın Müdürü Fatih Çekirge. Diyor ki adam, efendim diyor, bizi basan matbaanın sahibi Cem Bey olduğu için, biz, onu onore etmek için fuzulen buraya yazdık, mahkeme kararında var bu...” (Bkz. Sönmez, 2003, s.234-235)

Tablo 38: Star Gazetesi'nin Bağlı Olduğu Ulusal Basın Gazetecilik Matbaacılık ve Yayıncılık Sanayi A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları¹¹⁵

Şirket Adı	Ulusal Basın Gazetecilik Matbaacılık ve Yayıncılık Sanayi A.Ş.	
Kuruluş Tarihi	24 Şubat 1999	
Kuruluştaki Sermayesi	20.000.000.000 TL (Yirmi milyar)	
Toplam Hisse Adedi	20.000 (Her bir hisse 1.000.000 TL)	
Hisse Sahibi	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)
Şevket Levent Egeli	4.000 (4.000.000.000 TL)	20
Mehmet Mete Türkoğlu	4.000 (4.000.000.000 TL)	20
Vasıf Soner Çokbilgin	4.000 (4.000.000.000 TL)	20
Recep Suat Yatmaz	4.000 (4.000.000.000 TL)	20
Hasan Kalafat	4.000 (4.000.000.000 TL)	20

Kurulduğu andan itibaren kısa süre içerisinde medya sektöründe yer edinen Star Gazetesi, Uzan Ailesi'nin daha da güçlenmesine önemli katkılar sağlamıştır. Star Gazetesi uyguladığı promosyon politikası nedeniyle çokça konuşulmuştur. Gazete, kuponla beyaz eşya, televizyon, cep telefonu ve pringles (cips) gibi ürünler dağıtarak tirajını artırma yoluna başvurmuştur. Gazetenin dağıtımını konusunda sorun yaşayan Uzan Ailesi çareyi bir dağıtım şirketi kurmakta bulmuşlardır.

Hıfzı Topuz, Star Gazetesi'nin *“bütün güçlülere karşın 358 bin tirajıyla Türkiye'nin en çok satan üçüncü gazetesi”* olduğunu belirtmektedir.¹¹⁶

Cem Uzan'ın siyasete atıldığı dönemde Genç Parti'nin yayın organı haline dönüşen Star Gazetesi birçok defa el değiştirmiştir. Bu el değişim süreçleri ile yeni sahiplerinin konumları medya-sermaye-siyaset bağlamında çalışmanın beşinci bölümünde detaylıca irdelenecektir.

4.3.6.3.2 Damga Gazetesi

Uzan Ailesi, Star Gazetesi'nden sonra *Damga* isminde yeni bir gazete çıkartmaya başlamıştır. Damga Gazetesi, 3 Aralık 1996 tarihinde kurulan *Birikim*

¹¹⁵ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 1 Mart 1999, Sayı:4741, s. 276-278.

¹¹⁶ Topuz, *a.g.e.*, s. 344.

Gazetecilik Matbaacılık ve Yayıncılık A.Ş., bünyesinde 2002 yılında çıkmaya başlamıştır.

Topuz, Uzan Grubu'nun çıkardığı ikinci gazete olan Damga için “40 bin tirajıyla *Cumhuriyet* ve *Radikal*'e yaklaştı” tespitinde bulunmaktadır.¹¹⁷ Yayın hayatı kısa süren Damga Gazetesi 2003 yılında yayınlarını sonlandırmıştır.

Uzan Ailesi'nin hiçbir ferdinin ve kuruluşunun ortaklığı gözükmeyen Birikim Gazetecilik adlı şirketin kurucuları ve hisse dağılımları şöyledir:

Tablo 39: Damga Gazetesi'nin Bağlı Olduğu Birikim Gazetecilik Matbaacılık ve Yayıncılık Sanayi A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları¹¹⁸

Şirket Adı	Birikim Gazetecilik Matbaacılık ve Yayıncılık Sanayi A.Ş.		
Kuruluş Tarihi	3 Aralık 1996		
Kuruluştaki Sermayesi	10.000.000.000 TL (On milyar)		
Toplam Hisse Adedi	1.000 (Her bir hisse 10.000.000 TL)		
Hisse Sahibi	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)	
Mustafa Kemal Kınacı	200 (2.000.000.000 TL)	20	
Ethem Alev	200 (2.000.000.000 TL)	20	
Sezin Tunakan	150 (1.500.000.000 TL)	15	
Günay Gündoğdu	150 (1.500.000.000 TL)	15	
Seyfettin Kaya	100 (1.000.000.000 TL)	10	
Ufuk Uzunkaya	100 (1.000.000.000 TL)	10	
Ramazan Songül	100 (1.000.000.000 TL)	10	

4.3.6.3.3 Turkish News

Uzan Ailesi, Star ve Damga gazetelerinden sonra 2002 yılında *Turkish News* adında üçüncü bir gazete çıkartmaya başlamıştır. Doğan Medya Grubu bünyesinde bulunan ve o dönem Türkiye'nin tek İngilizce gazetesi olan *Turkish Daily News* adlı gazeteye rakip olarak çıkmaya başlayan gazetenin başına bir dönem *Turkish Daily News*'de çalışan Semih İdiz getirilmiştir.

¹¹⁷ Topuz, **a.g.e.**, s. 344.

¹¹⁸ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 6 Aralık 1996, Sayı:4182, s. 372-374.

Turkish News gazetesi, 1 Kasım 2000 tarihinde 400 milyar Türk lirası sermaye ile kurulan *Ant Gazetecilik ve Yayın A.Ş.*¹¹⁹ adlı şirketin bünyesinde faaliyet göstermiş ve kısa bir süre sonra kapanmıştır.

Uzan Grubu bünyesinde Star Gazetesi'nin imtiyaz sahibi olan Ulusal Gazetecilik, Damga Gazetesi'nin imtiyaz sahibi olan Birikim Gazetecilik ve Turkish News Gazetesi'nin imtiyaz sahibi olan Ant Gazetecilik adlı şirketler haricinde, yine gazetecilik alanında faaliyet göstermek üzere kurulmuş dördüncü bir şirket daha vardır. 15 Mart 2002 tarihinde kurulan bu şirketin adı *Lotus Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş.* olarak belirlenmiştir. Uzan Grubu, Lotus Gazetecilik adlı bu şirkete bağlı bir gazete çıkartmamıştır. Uzan Grubu bünyesinde gazetecilik alanında faaliyet göstermek üzere kurulmuş olan şirketler şöyledir:

Tablo 40: Uzan Grubu Bünyesinde Faaliyet Göstermiş Gazeteler ve Bu Gazetelerin Bağlı Oldukları Şirketler¹²⁰

Gazete İsmi	Bağlı Olduğu Şirket	Şirket Kuruluş Tarihi
Damga	Birikim Gazetecilik Matbaacılık ve Yayıncılık Sanayi A.Ş.	3 Aralık 1996
Star	Ulusal Basın Gazetecilik Matbaacılık ve Yayıncılık Sanayi A.Ş.	24 Şubat 1999
Turkish News	Ant Gazetecilik ve Yayın A.Ş.	1 Kasım 2000
	Lotus Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş.	15 Mart 2002

4.3.6.3.4 Diğer Basılı Medya Yatırımları

Uzan Grubu, bünyesinde çıkan diğer basılı unsurlar dergilerdir. Grup bünyesinde çıkan en önemli dergi ise Star Gazetesi'nin magazin eki olan *Starlife*'tir.

¹¹⁹ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 6 Kasım 2000, Sayı:5168, s. 121-122.

¹²⁰ Söz konusu şirket dökümlerine İstanbul Ticaret Odası ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi kayıtlarından ulaşılmıştır. Bkz. www.ito.org.tr, www.ticaretisicilgazetesi.gov.tr , 17 Nisan 2017. Ayrıca bu listenin oluşturulması sürecinde Basın İlan Kurumu'na Bilgi Edinme Kanunu kapsamında yazılı soru yöneltilmiştir.

Bu dergi dışında grup bünyesinde *Kral Müzik*, *Kral Magazin*, *Starbox* ve *Borsacı* adlarıyla başka dergilerde çıkmıştır.

4.3.6.4 Diğer Medya Yatırımları

Uzan Ailesi'nin yukarıda üç ana başlık halinde aktarılan televizyon, radyo ve gazete yatırımları haricinde medya alanında faaliyet gösteren başka kuruluşları da bulunmaktadır. Baskı tesislerinden dağıtım kuruluşlarına, reklam ve ilan satışlarından internet servis sağlayıcılığa, müzik organizasyonlarından sinema ve reklam filmi yapımcılığına kadar geniş bir alanda faaliyet gösteren bu kuruluşların bazılarının kurucuları doğrudan Uzan Ailesi fertlerinden oluşmaktayken, bazılarının kurucuları Uzan Grubu bünyesinde yer alan şirketlerin çalışan ya da yönetici kadrolarından oluşmaktadır. Söz konusu şirketlerin tamamı Uzan Grubu'na ait adreslerde kuruludur.

4.3.6.4.1 Dağıtım Medya Pazarlama

Uzan Grubu bünyesinde bulunan gazete ve dergilerin verdiği promosyon ve bu gazetelerin dağıtımı konusunda faaliyet göstermek amacıyla iki şirket kurulmuştur. Bu şirketlerden ilki *M.D.T. Merkez Dağıtım ve Ticaret A.Ş.*'dir. 18 Mayıs 1998 tarihinde 10 milyar Türk lirası sermaye ile kurulan¹²¹ şirketin faaliyet alanı gazetelerde verilen promosyonların dağıtımına yöneliktir.

Uzan Grubu, bünyesinde bulunan Star Gazetesi'nin dağıtımı konusunda sorun yaşamış bu konuda Rekabet Kurulu'na başvuruda bulunmuştur. Uzan Grubu, yaşadığı dağıtım sorununu aşmak için *Medya Pazarlama Organizasyon Hizmetleri İthalat ve İhracat A.Ş.*¹²² adıyla kendi dağıtım şirketlerini kurmuştur.

¹²¹ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 22 Mayıs 1998, Sayı:4545, s. 340-341.

¹²² Söz konusu şirketin adı daha sonra "*Medya Pazarlama Yayın Dağıtım A.Ş.*" olarak değiştirilmiştir. Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 26 Ocak 2001, Sayı:5223, s.237-239.

Medya Pazarlama adlı şirket 27 Ağustos 1999 tarihinde 30 milyar Türk lirası sermaye ile kurulmuştur.¹²³ Uzan Grubu'na ait adreste kurulan şirketin kurucu Uzan Ailesi'ne yakın kişilerden oluşmaktadır.¹²⁴

4.3.6.4.2 Star Baskı Tesisleri

Uzan Ailesi'nin medya alanındaki önemli yatırımlarından biri de baskı tesisleridir. Uzan Grubu, bünyesinde faaliyet gösteren gazete, dergi, gazete ekleri ve insert basımını gerçekleştiren dört farklı matbaa tesisine sahiptir. İstanbul, Ankara, Adana ve İzmir'de bulunan bu tesisler sayesinde Uzan Grubu, hem gazetelerini tüm Türkiye'ye ulaştırmış hem de bu tesislerde basım işleri yaparak ticari faaliyetlerini yürütmüştür.

Uzan Grubu, sözü geçen baskı tesislerinin faaliyetlerini 7 Eylül 1995 tarihinde kurulan *Medya Park Yayıncılık Sanayi A.Ş.* adlı şirket üzerinden yürütmüştür. Söz konusu şirketin kurucularının tamamı Uzan Ailesi fertlerinden oluşmaktadır.¹²⁵

4.3.6.4.3 Ulusal Medya Haber Ajansı

Uzan Grubu, bünyesinde bulunan televizyon, gazete, radyo ve dergi gibi medya kuruluşlarına haber ve haber malzemesi (fotoğraf, görüntü, söyleşi, röportaj vb.) sağlamak amacıyla Ulusal Medya Haber Ajansı adıyla bir haber ajansı kurmuştur.

Söz konusu haber ajansı, 2 Mart 1999 tarihinde kurulan *Ulusal Medya Haber Ajansı A.Ş.* adlı şirket bünyesinde faaliyet yürütmüştür. Uzan Grubu'na ait adreste 10

¹²³ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 2 Eylül 1999, Sayı:4868, s.369-371.

¹²⁴ Adı geçen şirketin kurucuları ve hisse dağılımları şöyledir: *Şevket Levent Egeli*: yüzde 10, *Süleyman Caner Sipahi*: yüzde 16.67, *Osman Bülent Çekiç*: yüzde 16.67, *Coşkun Çoroğlu*: yüzde 13.33, *Fatma Sarı*: yüzde 13.33, *Hayri Hiçler*: yüzde:16.67, *Yüksel Bayar*: yüzde: 13.33. (Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 2 Eylül 1999, Sayı:4868, s.369-371.)

¹²⁵ Adı geçen şirketin kurucuları ve hisse dağılımları şöyledir: *Kemal Uzan*: yüzde 18, *Cem Cengiz Uzan*: yüzde 24, *Murat Hakan Uzan*: yüzde 24, *Yavuz Uzan*: yüzde 8, *Ayşegül Akay*: yüzde 25, *Bahattin Uzan*: yüzde:2. (Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 12 Eylül 1995, Sayı:3869, s. 186-188.)

milyar Türk lirası sermaye ile kurulan şirkette Uzan Ailesi'nden hiç kimse kurucu olarak yer almamıştır.¹²⁶

4.3.6.4.4 Reklam ve İlan Faaliyetleri

Uzan Ailesi, sahibi olduğu televizyon, gazete ve dergileri reklam geliri kazanma amacıyla da kullanmıştır. Aile, bu amaçla reklam-ilan satışı ve pazarlaması alanında faaliyet gösteren yeni şirketler kurmuştur.

Uzan Grubu bünyesinde reklamcılık alanında faaliyet göstermek amacıyla kurulmuş birçok şirket olmasına rağmen bunlardan sadece birkaçı aktif olarak faaliyet yürütmüştür. 17 Aralık 1996 tarihinde kurulan *Park Reklamcılık Filmcilik ve Pazarlama Hizmetleri Ticaret A.Ş.* adlı şirket, grubun bu alandaki ilk girişimi olmuştur.

Uzan Grubu bünyesindeki dergi, gazete ve internet siteleri için reklam-ilan satış ve pazarlaması yapan Park Reklamcılık adlı şirketin kurucuları ve hisse dağılımları şöyledir:

Tablo 41: Park Reklamcılık Filmcilik ve Pazarlama Hizmetleri A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları¹²⁷

Şirket Adı	Park Reklamcılık Filmcilik ve Pazarlama Hizmetleri A.Ş.	
Kuruluş Tarihi	24 Şubat 1999	
Kuruluştaki Sermayesi	10.000.000.000 TL (On milyar)	
Toplam Hisse Adedi	10.000 (Her bir hisse 1.000.000 TL)	
Hisse Sahibi	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)
Muharrem Aydın	2.000 (2.000.000.000 TL)	20
Pervin Sümer	2.000 (2.000.000.000 TL)	20
Muharrem Ali Tablacı	2.000 (2.000.000.000 TL)	20
Recep Suat Yatmaz	2.000 (2.000.000.000 TL)	20
Şevket Levent Egeli	2.000 (2.000.000.000 TL)	20

¹²⁶ Adı geçen şirketin kurucuları ve hisse dağılımları şöyledir: *Şevket Levent Egeli*: yüzde 20, *Mehmet Mete Türkoğlu*: yüzde 20, *Vasıf Soner Çokbilgin*: yüzde 20, *Turgay Güzeler*: yüzde 20, *Mustafa Dinçer*: yüzde 20. (Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 5 Mart 1999, Sayı:4745, s.250-251.)

¹²⁷ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 23 Aralık 1996, Sayı:4193, s.641-643.

Uzan Grubu, Park Reklamcılık adlı şirketin ardından 24 Şubat 1999 tarihinde yine bu alanda faaliyet göstermek üzere *Park Medya ve Filmcilik Pazarlama Ticaret A.Ş.* adıyla yeni bir şirket daha kurmuştur. Kurucuları arasında Uzan Ailesi'nin hiçbir ferdi yer almayan şirketin kuruluş adresi ise Uzan Grubu'na aittir.¹²⁸

Uzan Grubu, Park Reklamcılık adlı şirketin ardından 25 Haziran 1999 tarihinde bu alanda faaliyet göstermek üzere iki şirket daha kurmuştur. Bu şirketlerden ilki *Mavi Reklamcılık ve Filmcilik Sanayi ve Ticaret A.Ş.* diğeri ise *Yıldız Medya Reklamcılık Hizmetleri Ticaret A.Ş.*'dir. Uzan Grubu, yine aynı alanda faaliyet göstermek üzere 16 Ağustos 2001 tarihinde *Çağdaş Ticaret A.Ş.* adında üçüncü bir şirket daha kurmuştur. Her üç şirketin de kurucuları arasında Uzan Ailesi'nin hiçbir ferdi yer almamaktadır. Ancak şirketlerin kuruluş adresleri Uzan Grubu'na aittir.

Uzan Grubu, yine reklam-ilan satış ve pazarlama alanında faaliyet göstermek amacıyla 23 Aralık 2002 tarihinde *Çağdaş Reklamcılık A.Ş.* adlı bir şirket daha kurmuştur. Daha önce kurulan Park Medya adlı şirket ile ortak faaliyet yürütmeye başlayan Çağdaş Reklamcılık adlı kuruluşun ortaklık yapısı ve hisse dağılımları şöyledir:

Tablo 42: Çağdaş Reklamcılık A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları¹²⁹

Şirket Adı	Çağdaş Reklamcılık A.Ş.	
Kuruluş Tarihi	23 Aralık 2002	
Kuruluştaki Sermayesi	1.000.000.000.000 TL (Bir trilyon)	
Toplam Hisse Adedi	1.000.000 (Her bir hisse 1.000.000 TL)	
Hisse Sahibi	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)
Turgar Güzeler	140.000 (140.000.000.000 TL)	14
Velat Önen	120.000 (120.000.000.000 TL)	12
Yusuf Bozan	140.000 (140.000.000.000 TL)	14
Ahmet Sezginel	120.000 (120.000.000.000 TL)	12

¹²⁸ Adı geçen şirketin kurucuları ve hisse dağılımları şöyledir: *Muharrem Ayın*: yüzde 20, *Pervin Sümer*: yüzde 20, *Muharrem Ali Tablacı*: yüzde 20, *Recep Suat Yatmaz*: yüzde 20, *Şevket Levent Egeli*: yüzde 20. (Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 1 Mart 1999, Sayı:4741, s. 278-279.)

¹²⁹ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 26 Aralık 2002, Sayı:5705, s.644-646.

İbrahim Karagöz	120.000 (120.000.000.000 TL)	12
Eyyubi Faruk Öner	100.000 (100.000.000.000 TL)	10
Mahidevran Sevil Karataş	120.000 (120.000.000.000 TL)	12
Hasan Mithat Topaç	140.000 (140.000.000.000 TL)	14

Uzan Grubu bünyesinde faaliyet gösteren Çağdaş Reklamcılık adlı şirketle aynı tarihte (23 Aralık 2002) kurulmuş olan iki şirket daha vardır. Bunlardan ilki bir trilyon Türk lirası sermaye ile kurulan *Çağdaş Medya Prodüksiyon A.Ş.*'dir.¹³⁰ Aynı tarihte kurulan diğer şirket ise yine bir trilyon Türk lirası sermaye ile sahip olan *Lotus Reklamcılık A.Ş.*'dir.¹³¹

Uzan Grubu bünyesinde kurulan reklamcılık şirketlerinden Park Medya ve Çağdaş Reklamcılık aktif olarak faaliyet yürütmüştür. Diğer kuruluşlar ise bu şirketlerle ilişkili olarak faaliyetler yürütmüştür. Uzan Grubu'nun reklam-ilan satışı ve pazarlaması alanında faaliyet gösteren şirketlerinin listesi şöyledir:

Tablo 43: Uzan Grubu'nun Reklam-İlan Satışı ve Pazarlaması Alanında Faaliyet Göstermiş Olan Şirketleri¹³²

Kuruluş	Kuruluş Tarihi
Park Reklamcılık Filmcilik ve Pazarlama Hizmetleri A.Ş.	17 Aralık 1996
Park Medya Filmcilik ve Reklamcılık Pazarlama Ticaret A.Ş.	24 Şubat 1999
Yıldız Medya Reklamcılık Hizmetleri Ticaret A.Ş.	25 Haziran 1999
Mavi Reklamcılık ve Filmcilik Sanayi ve Ticaret A.Ş.	25 Haziran 1999
Çağdaş Ticaret A.Ş.	16 Ağustos 2001
Çağdaş Reklamcılık A.Ş.	23 Aralık 2002
Çağdaş Medya Prodüksiyon A.Ş.	23 Aralık 2002
Lotus Reklamcılık A.Ş.	23 Aralık 2002

¹³⁰ Adı geçen şirketin kurucuları ve hisse dağılımları şöyledir: *Orhan Cem Şaşmaz*: yüzde 14, *Ali Akkuş*: yüzde 14, *Neslihan Taşer*: yüzde 16, *Mehmet Şahin*: yüzde 14, *Sedat Hayran*: yüzde 16, *Aziz Sertaç Akyüzol*: yüzde 12, *Erdoğan Çağatay Coşkun*: yüzde 14. (Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 26 Aralık 2002, Sayı:5705, s. 646-648.)

¹³¹ Adı geçen şirketin kurucuları ve hisse dağılımları şöyledir: *Tunç Buruşukoğlu*: yüzde 15, *Mehmet Şibik*: yüzde 15, *Ali Akkuş*: yüzde 14, *Duran Dünderoğlu*: yüzde 15, *Aziz Sertaç Akyüzol*: yüzde 14, *Mevlana Cansever*: yüzde 13, *Bülent Kuşaksızoğlu*: yüzde 14. (Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 26 Aralık 2002, Sayı:5705, s. 625-626.)

¹³² Söz konusu şirket dökümlerine İstanbul Ticaret Odası ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi kayıtlarından ulaşılmıştır. Bkz. www.ito.org.tr, www.ticareticilgazetesi.gov.tr, 17 Nisan 2017.

4.3.6.4.5 İnternet Servis Sağlayıcılığı (ISS) ve E-Ticaret Platformları

Uzan Grubu'nun medya alanındaki bir başka girişimi İnternet Servis Sağlayıcısı (ISS) ve e-ticaret platformları olmuştur. Bu alanda kurduğu şirketlerin yanında satın almalar da gerçekleştiren Uzan Ailesi, önemli bir genişleme sağlamıştır.

Uzan Grubu'nun ISS alanındaki ilk girişimi 21 Ağustos 2000 tarihinde kurulan *Filpark İnternet Hizmetleri ve Pazarlama Ticaret A.Ş.* olmuştur. 250 milyar Türk lirası sermaye ile kurulan şirketin ortaklık yapısı ve hisse dağılımları şöyledir:

Tablo 44: Filpark İnternet Hizmetleri ve Pazarlama Ticaret A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları¹³³

Şirket Adı	Filpark İnternet Hizmetleri ve Pazarlama Ticaret A.Ş.	
Kuruluş Tarihi	21 Ağustos 2000	
Kuruluştaki Sermayesi	250.000.000.000 TL (İki yüz elli milyar)	
Toplam Hisse Adedi	25.000 (Her bir hisse 10.000.000 TL)	
Hisse Sahibi	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)
Standart Pazarlama A.Ş.	15.000 (150.000.000.000 TL)	60
Mehmet Tahsin Kamil Taner	7.500 (150.000.000.000 TL)	30
Rumeli Yazılım Servis Hizmetleri Ticaret A.Ş.	1.250 (12.500.000.000 TL)	5
Enis Zaimoğlu	500 (5.000.000.000 TL)	2
İhsan Hasan Pilav	500 (5.000.000.000 TL)	2
Coşkun Çoroğlu	250 (2.500.000.000 TL)	1

Yukarıdaki tabloda belirtilen hisse dağılıma göre Filpark İnternet adlı kuruluşun yüzde 70'lik payı Uzan Grubu bünyesindeki Standart Pazarlama ve Rumeli Yazılım adlı şirketler ile Uzan Ailesi'ne yakın isimler olan Enis Zaimoğlu, İhsan Hasan Pilav ve Coşkun Çoroğlu üzerinde toplanmıştır. Kuruluşun kalan yüzde 30'luk hissesi ise Eski Devlet Bakanlarından Güneş Taner'in oğlu Kamil Taner'e aittir.

¹³³ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 24 Ağustos 2000, Sayı:5117, s.130-134.

Filpark Internet, e-ticaret uygulamaları, servisleri ve platformları sunan bir teknoloji kuruluşudur. Uzan Grubu, Filpark Internet bünyesinde oluşturduğu e-ticaret siteleri ile sanal alışveriş alanında yatırımlar yapmıştır. Filpark bünyesinde faaliyet gösteren servisler ve sanal alışveriş siteleri şunlardır:

Tablo 45: Filpark İnternet Hizmetleri Bünyesinde Faaliyet Göstermiş Olan Servisler ve Sanal Alışveriş Siteleri¹³⁴

Site Adı	Faaliyet Konusu
www.bascuda.com	Sanal alışveriş
www.filyus.com	Sanal alışveriş
www.baskuda.com	Sanal alışveriş
www.filhost.com	E-iş siteleri ve uygulamaları yayımlama
www.filtrade.com	E-ticaret teknoloji ve servisleri geliştirme

Uzan Grubu bünyesinde bulunan bir diğer ISS şirketi *RT.NET İnternet Hizmetleri ve Pazarlama Ticaret A.Ş.*'dir. RT.NET, 23 Kasım 2000 tarihinde 500 milyar Türk lirası sermaye ile kurulmuştur.¹³⁵ Uzan Grubu, RT.NET adlı şirketiyle bünyesinde bulunan kuruluşlar haricinde, bu hizmetten faydalanmak isteyen bireysel veya kurumsal müşterilere ISS hizmeti vermektedir.¹³⁶

Uzan Grubu'nun bu alanda satın aldığı en önemli kuruluş Türkiye'nin ilk internet haber sitelerinden biri olan *netbul.com* adresi olmuştur. Elif Dağdeviren¹³⁷

¹³⁴ (Çevrimiçi), http://web.archive.org/web/20020810105057/http://www.filpark.com/HTML/sirket_profili.html, 17 Nisan 2017.

¹³⁵ Adı geçen şirketin kurucuları ve hisse dağılımları şöyledir: *Rumeli Telekom A.Ş.*: yüzde 40, *Cem Cengiz Uzan*: yüzde 26, *Murat Hakan Uzan*: yüzde 26, *Ayşegül Akay*: yüzde 7, *Eniz Zaimoğlu*: yüzde 1. (Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 29 Kasım 2000, Sayı:5185, s.217-218.)

¹³⁶ Uzan Grubu, RT.NET İnternet adlı kuruluşları ile Kurumsal kullanıcılara *O2Net*, bireysel kullanıcılara ise *webbee* markalarıyla erişim-iletişim altyapı hizmeti İnternet, Özel Data Şebekeleri, GPRS ve kablosuz iletişim) ve servisi sunmaktadır.

¹³⁷ Elif Dağdeviren, 1967 tarihinde Ankara'da doğdu. TED Ankara Koleji'nin ardından Hacettepe Üniversitesi İşletme Bölümü'nden mezun olan Dağdeviren, iş hayatına üniversite yıllarında TRT için film çevirileri yaparak başladı. Aktüel dergisinde muhabirlik, Cosmopolitan dergisinde yayın yönetmenliği yapan Dağdeviren, 1993 yılında ATV için 'Şimdi Bu Program Çok Moda' adlı programın yapımcılığını ve sunuculuğunu üstlendi. 1995-1997 yılları arasında ABD'ye yerleşerek bir süre Hürriyet gazetesi için röportajlar yaptı. 1997 yılında Hürriyet'in Kelebek ekine yayın yönetmeni oldu. Köşe yazılarına burada devam etti. 1998 yılında ortağıyla imedya.com ve netbul.com'u kuran Dağdeviren, son yıllarda yapımcılıkla uğraşiyor. 'Beyza'nın Kadınları', 'Dondurmam Gaymak',

isimli bir girişimci tarafından 1999 yılında kurulan netbul.com adlı internet sitesi, kısa sürede büyük ilerleme kaydetmiştir.

Elif Dağdeviren, 5 Temmuz 1999 tarihinde Altuğ İnci ile birlikte *İmedya İletişim Hizmetleri Limited Şirketi* adında bir şirket kurmuştur.¹³⁸ Söz konusu şirket 2 Aralık 1999 tarihinde dört yeni ortakla beraber *İmedya İletişim Hizmetleri Bilgisayar ve Reklamcılık Ticaret A.Ş.* adıyla anonim şirkete dönüşmüştür.¹³⁹ Aynı şirket 4 Ocak 2000 tarihinde *Netbul İletişim Hizmetleri Bilgisayar ve Reklamcılık Ticaret A.Ş.* adını almıştır.¹⁴⁰

Netbul.com adresinin sağlamış olduğu başarı Uzan Ailesi'nden Hakan Uzan'ın dikkatini çekmiştir. Bir süre sonra Uzan Ailesi ve Elif Dağdeviren arasında ortaklık başlamıştır. Bu süreçte netbul.com Türkiye'nin en çok ziyaret edilen sitelerden biri haline gelmiştir. Bir müddet sonrada Uzan Ailesi, netbul.com'un tek sahibi olmuştur.

Uzan Grubu, netbul.com adresini satın aldıktan sonra *Netbul İnternet Hizmetleri ve Pazarlama Ticaret A.Ş.* adında yeni bir şirket daha kurmuştur. 22 Şubat 2001 tarihinde 6 trilyon Türk lirası sermaye ile kurulan Netbul İnternet adlı kuruluşun ortaklık yapısı ve hisse dağılımı şöyledir:

Tablo 46: Netbul İnternet Hizmetleri ve Pazarlama Ticaret A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları¹⁴¹

Şirket Adı	Netbul İnternet Hizmetleri ve Pazarlama Ticaret A.Ş.
Kuruluş Tarihi	22 Şubat 2001
Kuruluştaki Sermayesi	6.000.000.000.000 TL (Altı trilyon)
Toplam Hisse Adedi	60.000 (Her bir hisse 10.000.000 TL)

'Cenneti Beklerken' gibi filmlerin yapımcılığını üstlenen Dağdeviren'in 'Heberler', 'Kelebek Etkisi' gibi birçok TV programının da yapımcılığını üstlendi. (Bkz. Radikal Gazetesi, "**Portakal Elif Dağdeviren'e Gitti**", (Çevrimiçi), <http://www.radikal.com.tr/hayat/portakal-elif-dagdevirene-gitti-1200096/>, 17 Nisan 2016.

¹³⁸ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 8 Temmuz 1999, Sayı:4829, s.329-330.

¹³⁹ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 7 Aralık 1999, Sayı:4935, s.289-290.

¹⁴⁰ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 12 Ocak 2000, Sayı:4959, s.73.

¹⁴¹ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 27 Şubat 2001, Sayı:5245, s.163-165.

Hisse Sahibi	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)
Rumeli Yazılım Servis Hizmetleri Ticaret A.Ş.	288.000 2.880.000.000.000 TL)	48
Standart Pazarlama A.Ş.	288.000 (2.880.000.000.000 TL)	48
Enis Zaimoğlu	6.000 (60.000.000.000 TL)	1
Enver İbek	6.000 (60.000.000.000 TL)	1
Gülay Tokgöz	6.000 (60.000.000.000 TL)	1
Hülya Ayşe Aksel	6.000 (60.000.000.000 TL)	1

Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde detaylarını inceleyeceğimiz Uzan Grubu'na ait şirketlere tedbir ve el konulma sürecinin devam ettiği sırada, Filpark İnternet adlı şirketin ortaklarından Kamil Taner iki yeni şirket kurmuştur. Kamil Taner'in doğrudan hissedarı olmadığı şirketlerden ilki 2 Ekim 2003 tarihinde, 5 milyar Türk lirası sermaye ile kurulan *Tankom İnternet Hizmetleri ve Ticaret Limited Şirketi*¹⁴² dir. İkinci şirket ise 50 milyar Türk lirası sermaye ile 7 Kasım 2003 tarihinde kurulmuş olan *Tank İnternet Hizmetleri ve Pazarlama A.Ş.*¹⁴³ dir. TMSF'nin söz konusu iki kuruluşu da Uzan Grubu ile ilişkilendirmesi nedeniyle çalışmanın bütünlüğü sağlamak amacıyla şirketlere burada değinilmiştir.

Tank İnternet Hizmetleri, e-ticaret uygulamaları, servisleri ve platformları hazırlayan bir teknoloji kuruluşudur. Uzan Grubu, Tank İnternet bünyesinde oluşturduğu e-ticaret siteleri ile sanal alışveriş alanında yatırımlar yapmıştır. Tank İnternet Hizmetleri adlı kuruluşun bünyesinde faaliyet gösteren servisler ve sanal alışveriş siteleri şunlardır:

¹⁴² Adı geçen şirketin kurucuları ve hisse dağılımları şöyledir: *Seda Koyunsağan*: yüzde 80, *Tuna Yüksel*: yüzde 5, *Sezgin Bayrak*: yüzde 5, *Uğur Menekşe*: yüzde 5, *Oktay Yılmaz*: yüzde 5. (Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 7 Ekim 2003, Sayı:5901, s.547-548.)

¹⁴³ Adı geçen şirketin kurucuları ve hisse dağılımları şöyledir: *Seda Koyunsağan*: yüzde 55, *Emre Kurttepe*: yüzde 25, *Tuna Yüksel*: yüzde 5, *Sezgin Bayrak*: yüzde 5, *Uğur Menekşe*: yüzde 5, *Oktay Yılmaz*: yüzde 5. (Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 12 Kasım 2003, Sayı:5926, s.442-444.)

Tablo 47: Tank İnternet Hizmetleri Bünyesinde Faaliyet Göstermiş Olan Servisler ve Sanal Alışveriş Siteleri¹⁴⁴

Site Adı	Faaliyet Konusu
www.bascuda.com	Sanal alışveriş

Tablo 48: Uzan Grubu'nun ISS ve e-Ticaret Alanında Faaliyet Göstermiş Olan Şirketleri¹⁴⁵

Kuruluş Adı	Kuruluş Tarihi
Filpark İnternet Hizmetleri ve Pazarlama Ticaret A.Ş.	21 Ağustos 2000
RT.NET İnternet Hizmetleri ve Pazarlama Ticaret A.Ş.	23 Kasım 2000
Netbul İletişim Hizmetleri Bilgisayar ve Reklamcılık Ticaret A.Ş.	5 Temmuz 1999
Netbul İnternet Hizmetleri ve Pazarlama Ticaret A.Ş.	22 Şubat 2001
Tankom İnternet Hizmetleri ve Ticaret Limited Şirketi	2 Ekim 2003
Tank İnternet Hizmetleri ve Pazarlama A.Ş.	7 Kasım 2003

4.3.6.4.6 Sinema ve Reklam Filmi Yapımcılığı

Uzan Ailesi'nin medya alanında faaliyet gösterdiği bir diğer alan ise sinema ve reklam filmi yapımcılığı ve dağıtımı olmuştur. Uzan Grubu bünyesinde bu alanda faaliyet göstermek amacıyla birçok şirket kurulmuştur. Bu şirketlerden bazıları herhangi bir projeye imza atmazken, bazıları ise Gora, Rus Gelin, Abuzer Kadayıf ve Vizonte gibi sinema filmlerinin yapımında etkili olmuştur. Uzan Grubu bünyesinde bulunan ve sinema-reklam filmi yapımcılığı konularında faaliyet gösteren şirketler şunlardır:

¹⁴⁴ (Çevrimiçi), <http://web.archive.org/web/20060425205754/http://www.bidolu.com/Bascuda.aspx?catId=0&aType=About>, 17 Nisan 2017.

¹⁴⁵ Söz konusu şirket dökümlerine İstanbul Ticaret Odası ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi kayıtlarından ulaşılmıştır. Bkz. www.ito.org.tr, www.ticaret sicil gazetesi.gov.tr, 17 Nisan 2017.

Tablo 49: Uzan Grubu’nun Sinema-Reklam Filmı Yapımcılığı Alanında Faaliyet Göstermiş Olan Şirketleri¹⁴⁶

Kuruluş	Kuruluş Tarihi
RFY Reklamcılık, Filmcilik ve Yayıncılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.	26 Haziran 1992
Prime Medya Filmcilik ve Reklamcılık Sanayi A.Ş.	21 Ekim 1992
ABC Televizyon Servisleri A.Ş.	15 Mart 1993
Pal Prodüksiyon Hizmetleri A.Ş.	15 Mart 1993
Medpa Medya Filmcilik ve Reklamcılık Sanayi ve Pazarlama A.Ş.	15 Mart 1993
Teleon Televizyon Hizmetleri Filmcilik Sanayi ve Ticaret A.Ş.	18 Ekim 1993
SGT Silikon Grafik Tanıtım ve Filmcilik Hizmetleri A.Ş.	21 Mart 1996
Grup Medya Reklamcılık ve Filmcilik Ticaret A.Ş.	26 Aralık 1996
Panel Reklamcılık ve Prodüksiyon Hizmetleri Ticaret A.Ş.	17 Şubat 1998
Polaris Prodüksiyon Filmcilik Tanıtım Ticaret A.Ş.	15 Aralık 1999
Medya Prodüksiyon Ticaret A.Ş.	10 Mayıs 2001

4.3.6.4.7 Müzik Yapımcılığı

Uzan Ailesi, 2000’li yılların başında müzik klipi ve sinema filmi yapımcılığı ile dağıtım konularında faaliyet göstermek için yeni şirketler kurmuştur. Kurulan bu şirketlerde öne çıkan isimlerden biri de yapımcı Erol Köse olmuştur. Erol Köse, Uzan Ailesi ile daha sonra bozulacak olan ticari ilişkisi şöyle anlatmaktadır:

“Hakan Bey’le ticari yakınlığımız geçen yıl o tarihte eşi olan Yeşim Salkım’la bir dağıtım şirketi kurarak başladı. Hakan Bey, Yeşim Hanım’dan boşandıktan sonra bana ortaklık teklif etti, ‘Erol Köse Prodüksiyon’u büyütelim’ dedi. Ardından üç ayrı dalda faaliyet gösteren üç ayrı şirket kurduk. Erol Köse Prodüksiyon Yapım A.Ş.’nin yüzde 55’i, Bis Organizasyon ve Menajerlik A.Ş.’nin yüzde 45’i, Filmtürk Film Prodüksiyon ve Dağıtım A.Ş.’nin ise yüzde 25’i benimdi. Müzik ve menajerlik şirketlerinin yönetim kurulu başkanayım, film şirketinin ise yönetim kurulu başkan yardımcısıyım. Zannedilmesin ki onlar parayı koydu, ben de sadece hizmet ediyorum, hayır. Herkes kendi hissesi oranındaki parayı koydu, paralelinde ben hizmetimi sundum. Onlar da medya güçleriyle başta Kral TV olmak üzere promosyonlarını yaptı. Bunların yanı sıra yine Hakan Bey’in ricasıyla medya, özellikle televizyon şirketlerinde danışmanlıklarını yaptım. Başta Genel Müdür Faruk Bayhan ve ‘Çocuklar Duymasın’ dizisi olmak üzere birçok transferi ben gerçekleştirdim.”¹⁴⁷

¹⁴⁶ Söz konusu şirket dökümlerine İstanbul Ticaret Odası ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi kayıtlarından ulaşılmıştır. Bkz. www.ito.org.tr, www.ticaretbicilgazetesi.gov.tr , 17 Nisan 2017.

¹⁴⁷ Hürriyet Gazetesi, “Perukla Kaçmadım, İşte Buradayım”, (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/perukla-kacmadim-iste-burdayim-193000> , 15 Nisan 2016.

Uzan Ailesi'nin Erol Köse ile kurduğu ortaklıklarda 8 Mayıs 2002 tarihinde Uzan Grubu bünyesinde kurulan *Sanart Prodüksiyon Yapım Ticaret A.Ş.* adlı kuruluş etkin olmuştur. Uzan Grubu, Sanart Prodüksiyon'un da kurucusu olduğu yeni şirketlerin ortağı konumuna gelerek, menajerlik, organizasyon, yapım ve dağıtım alanlarında faaliyet gösteren birçok şirketi bünyesine katmıştır. Uzan Ailesi ve Erol Köse ortaklığının başlangıcı sayılan Sanart Prodüksiyon adlı şirketin kurucuları ve hisse dağılımları şöyledir:

Tablo 50: Sanart Prodüksiyon Yapım Ticaret A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları¹⁴⁸

Şirket Adı	Sanart Prodüksiyon Yapım Ticaret A.Ş.	
Kuruluş Tarihi	8 Mayıs 2002	
Kuruluştaki Sermayesi	2.500.000.000.000 TL (İki trilyon beş yüz milyar)	
Toplam Hisse Adedi	250.000 (Her bir hisse 10.000.000 TL)	
Hisse Sahibi	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)
Murat Hakan Uzan	112.500 (1.125.000.000.000 TL)	45
Cem Cengiz Uzan	112.500 (1.125.000.000.000 TL)	45
Müştak Ayvaz	12.500 (125.000.000.000 TL)	5
Enis Zaimoğlu	6.250 (62.500.000.000 TL)	2.5
İhsan Hasan Pılav	6.250 (62.500.000.000 TL)	2.5

Yönetim kuruluna Cem Cengiz Uzan, Murat Hakan Uzan ve Müştak Ayvaz'ın geldiği Sanart Prodüksiyon'un kuruluşundan kısa bir süre sonra Erol Köse ile ortaklıklar başlamış ve bu doğrultuda dört yeni şirket kurulmuştur. Uzan Ailesi ve Erol Köse ortaklığıyla kurulan ilk şirket *Erol Köse Prodüksiyon Yapım Ticaret A.Ş.* olmuştur. Bu şirketin kurucuları ve hisse dağılımları şöyledir:

Tablo 51: Erol Köse Prodüksiyon Yapım Ticaret A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları¹⁴⁹

Holding Adı	Erol Köse Prodüksiyon Yapım Ticaret A.Ş.
Kuruluş Tarihi	31 Mayıs 2002

¹⁴⁸ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 13 Mayıs 2002, Sayı:5546, s.681-682.

¹⁴⁹ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 5 Haziran 2002, Sayı:5563, s.649-651.

Kuruluştaki Sermayesi	500.000.000.000 TL (Beş yüz milyar)		
Toplam Hisse Adedi	50.000 (Her bir hisse 10.000.000 TL)		
A Grubu Hisse Adedi	27.500		
B Grubu Toplam Hisse Adedi	22.500		
Hisse Sahibi	Hisse Grubu	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)
Erol Köse	A	27.000 (270.000.000.000 TL)	54
Aydın Kurç	A	500 (5.000.000.000 TL)	1
Sanart Prodüksiyon Yapım Ticaret A.Ş.	B	20.000 (200.000.000.000 TL)	40
Müştak Ayvaz	B	1.250 (12.500.000.000 TL)	2.5
İhsan Hasan Pilav	B	1.250 (12.500.000.000 TL)	2.5

Hisseleri A ve B olarak iki gruba ayrılmış olan Erol Köse Prodüksiyon'un kuruluş sözleşmesinde, üç kişiden oluşan yönetim kurulu üyelerinden ikisi A grubu hissedarları biri ise B grubu hissedarları tarafından belirleneceği karara bağlanmıştır. Bu doğrultuda şirketin yönetim kurulu üyeliklerine Erol Köse, Aydın Kurç ve Müştak Ayvaz seçilmiştir. Şirketin yönetim kurulu başkanlığı görevini ise Erol Köse üstlenmiştir.

Erol Köse Prodüksiyon A.Ş. ile aynı tarihte kurulan diğer bir şirket ise *Bis Organizasyon ve Menajerlik Ticaret A.Ş.* olmuştur. Bu şirkette de Sanart Prodüksiyon üzerinden Uzan Ailesi'nin etkinliği söz konusu olmuştur. Bis Organizasyon adlı şirketin kurucuları ve hisse dağılımları şöyledir:

Tablo 52: Bis Organizasyon ve Menajerlik Ticaret A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları¹⁵⁰

Holding Adı	Bis Organizasyon ve Menajerlik Ticaret A.Ş.		
Kuruluş Tarihi	31 Mayıs 2002		
Kuruluştaki Sermayesi	200.000.000.000 TL (İki yüz milyar)		
Toplam Hisse Adedi	20.000 (Her bir hisse 10.000.000 TL)		
A Grubu Hisse Adedi	9.000		
B Grubu Toplam Hisse Adedi	11.000		
Hisse Sahibi	Hisse Grubu	Hisse Adedi	Hisse Oranı

¹⁵⁰ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 5 Haziran 2002, Sayı:5563, s.649-651.

			(Yüzde)
Erol Köse	A	9.000 (90.000.000.000 TL)	45
Sanart Prodüksiyon Yapım Ticaret A.Ş.	B	10.200 (102.000.000.000 TL)	51
Müştak Ayaz	B	200 (2.000.000.000 TL)	1
İhsan Hasan Pilav	B	200 (2.000.000.000 TL)	1
Enis Zaimoğlu	B	400 (4.000.000.000 TL)	2

Bis Organizasyon A.Ş. adlı bu şirketin de hisseleri A ve B olarak üzere iki gruba ayrılmıştır. Bis Organizasyon'un kuruluş sözleşmesinde, şirketin yönetim kurulu üyeliklerine, A grubunu temsilen Erol Köse, B grubunu temsilen ise Enis Zaimoğlu, Müştak Ayvaz ve İhsan Hasan Pilav seçilmiştir. Bis Organizasyon'un yönetim kurulu başkanlığı yine Erol Köse üstlenmiştir.

Uzan Ailesi'nin yapımcı Erol Köse ile ortaklık gösterdiği diğer bir şirket ise 25 Temmuz 2002 tarihinde kurulan *Filmturk Film Prodüksiyon ve Dağıtım A.Ş.* olmuştur. Unvan olarak Türkfildi Film Prodüksiyon adının kullanıldığı şirketin kurucuları ve hisse dağılımları şöyledir:

Tablo 53: Filmturk Film Prodüksiyon ve Dağıtım A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları¹⁵¹

Holding Adı	Filmturk Film Prodüksiyon ve Dağıtım A.Ş.		
Kuruluş Tarihi	25 Temmuz 2002		
Kuruluştaki Sermayesi	1.000.000.000.000 TL (Bir trilyon)		
Toplam Hisse Adedi	100.000 (Her bir hisse 10.000.000 TL)		
A Grubu Hisse Adedi	25.000		
B Grubu Hisse Adedi	75.000		
Hisse Sahibi	Hisse Grubu	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)
Erol Köse	A	25.000 (250.000.000.000 TL)	25
Sanart Prodüksiyon Yapım Ticaret A.Ş.	B	60.000 (600.000.000.000 TL)	60
Müştak Ayaz	B	5.000 (50.000.000.000 TL)	5
İhsan Hasan Pilav	B	5.000 (50.000.000.000 TL)	5
Enis Zaimoğlu	B	5.000 (50.000.000.000 TL)	5

¹⁵¹ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 30 Temmuz 2002, Sayı:5602, s. 465-467.

Hisseleri A ve B gurubu olarak ikiye ayrılan Filmturk Film Prodüksiyon'un kuruluş sözleşmesinde, dört kişiden oluşan yönetim kurulu üyelerinden biri A grubu hissedarları üçü ise B grubu hissedarları tarafından belirleneceği karara bağlanmıştır. Bu doğrultuda şirketin yönetim kurulu üyeliklerine Erol Köse, Enis Zaimoğlu, Müştak Ayaz ve İhsan Hasan Pilav seçilmiştir. Şirketin yönetim kurulu başkanlığı görevini ise Müştak Ayaz üstlenmiştir.

Uzan Ailesi ve Erol Köse ortaklığıyla kurulan diğer bir şirket ise *Aloks İletişim Servisleri Yapım Ticaret A.Ş.* olmuştur. Uzan Ailesi'nin Sanart Prodüksiyon adlı şirketleriyle ortaklık kurduğu Aloks İletişim'in kurucuları ve hisse dağılımları şöyledir:

Tablo 54: Aloks İletişim Servisleri Yapım ve Ticaret A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları¹⁵²

Holding Adı	Aloks İletişim Servisleri Yapım ve Ticaret A.Ş.		
Kuruluş Tarihi	2 Mayıs 2003		
Kuruluştaki Sermayesi	500.000.000.000 TL (Beş yüz milyar)		
Toplam Hisse Adedi	50.000 (Her bir hisse 10.000.000 TL)		
A Grubu Hisse Adedi	7.500		
B Grubu Toplam Hisse Adedi	42.500		
Hisse Sahibi	Hisse Grubu	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)
Erol Köse	A	7.500 (75.000.000.000 TL)	15
Sanart Prodüksiyon Yapım Ticaret A.Ş.	B	38.750 (387.500.000.000 TL)	77.5
Müştak Ayaz	B	1.250 (12.500.000.000 TL)	2.5
İhsan Hasan Pilav	B	1.250 (12.500.000.000 TL)	2.5
Enis Zaimoğlu	B	1.250 (12.500.000.000 TL)	2.5

Hisseleri A ve B gurubu olarak ikiye ayrılmış olan Aloks İletişim'in kuruluş sözleşmesine göre yönetim kurulu üyeliklerine Erol Köse, Enis Zaimoğlu, İhsan Hasan Pilav ve Müştak Ayvaz seçilmiştir. Aloks İletişim'in yönetim kurulu başkanlığı görevini ise Enis Zaimoğlu üstlenmiştir.

¹⁵² Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 7 Mayıs 2003, Sayı:5793, s.524-526.

Uzan Ailesi ve Erol Köse arasında 2002 yılında başlayan ortaklık sonucu, Uzan Grubu bünyesinde faaliyet gösteren dört yeni şirket kurulmuştur. Söz konusu ortaklıkla Uzan Grubu özellikle müzik yapımcılığı alanında da etkinlik göstermeye başlamıştır.

Uzan Ailesi'nin Erol Köse ortaklığı öncesinden müzik yapımcılığı alanında faaliyetlerde bulunduğu söylemek mümkündür. Uzan Grubu bünyesinde bu alanda faaliyet göstermek amacıyla *Banko Müzik ve Plak Yapım A.Ş.* adıyla bir kuruluş daha bulunmaktadır. 13 Nisan 1994 tarihinde bir milyar Türk lirası sermaye ile kurulan şirketin ortaklık yapısı ve hisse dağılımı şöyledir:

Tablo 55: Banko Müzik ve Plak Yapım A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları¹⁵³

Şirket Adı	Banko Müzik ve Plak Yapım A.Ş.		
Kuruluş Tarihi	13 Nisan 1994		
Kuruluştaki Sermayesi	1.000.000.000 TL (Bir milyar)		
Toplam Hisse Adedi	100 (Her bir hisse 10.000.000 TL)		
Hisse Sahibi	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)	
Bahattin Uzan	35 (350.000.000 TL)	35	
Orhan Cem Şaşmaz	2 (20.000.000 TL)	2	
Prime Prodüksiyon Hizmetleri A.Ş.	25 (250.000.000 TL)	25	
Pal Prodüksiyon Hizmetleri A.Ş.	20 (200.000.000 TL)	20	
İnter Televizyon Servisleri A.Ş.	18 (180.000.000 TL)	18	

Bu şirketler haricinde doğrudan Uzan Ailesi'nin kurucusu olmadığı ancak TMSF tarafından Uzan Grubu'yla ilişkilendirilen diğer bir müzik şirketi de 13 Ocak 2000 tarihinde bir milyar Türk lirası sermaye ile kurulan *Karizma Müzik Kaset Dağıtım Sanayi ve Dış Ticaret Limited Şirketi*'dir.¹⁵⁴ Karizma Müzik adlı şirketin kurucularından Mustafa Serhat Salkım, Hakan Uzan'ın ilk eşi olan sanatçı Yeşim Salkım'ın kardeşidir.

¹⁵³ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 18 Nisan 1995, Sayı:3769, s.377-378.

¹⁵⁴ Adı geçen şirketin kurucuları ve hisse dağılımları şöyledir: *Mustafa Serhat Salkım*: yüzde 50, *Cemil Özeren*: yüzde 50. (Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 18 Ocak 2000, Sayı:4963, s. 329-330.)

Uzan Grubu bünyesinden bulunan ve Uzan Ailesi ile Erol Köse ortaklığıyla kurulan müzik şirketleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 56: Uzan Grubu’nun Müzik Yapımcılığı Alanında Faaliyet Göstermiş Olan Şirketleri¹⁵⁵

Kuruluş	Kuruluş Tarihi
Banko Müzik ve Plak Yapım A.Ş.	13 Nisan 1994
Sanart Prodüksiyon Yapım Ticaret A.Ş.	8 Mayıs 2002
Karizma Müzik Kaset Dağıtım Sanayi ve Dış Ticaret Ltd. Şti.	13 Ocak 2000
Erol Köse Prodüksiyon Yapım Ticaret A.Ş.	31 Mayıs 2002
Bis Organizasyon ve Menajerlik Ticaret A.Ş.	31 Mayıs 2002
Filmtürk Film Prodüksiyon ve Dağıtım A.Ş.	25 Temmuz 2002
Aloks İletişim Servisleri Yapım ve Ticaret A.Ş.	2 Mayıs 2003

4.3.6.4.8 Medya ile ilişkili diğer kuruluşlar

Uzan Ailesi’nin yukarıda sıralanan medya faaliyetleri dışında güzellik yarışması organizasyonu, sinema işletmeciliği, tele pazarlama (telefonla satış), promosyon, tanıtım ve halkla ilişkiler gibi medya ile yakından ilgili çeşitli kuruluşları da bulunmaktadır.

Bu şirketlerin bazıları Uzan Grubu tarafından kurulmuş, bazıları ise satın alma yoluyla grup bünyesine katılmıştır. Doğrudan Uzan Grubu tarafından kurulan şirketlerin bir kısmında Uzan Ailesi’nin hiçbir ferdi kurucu olarak yer almamıştır. Bununla beraber resmi kayıtlara göre şirketlerin tamamı Uzan Grubu’na ait adreslerde kurulmuştur.

Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde detaylıca ele alınacak olan Cem Uzan’ın Genç Parti’yi kurarak siyasete atılması, Uzan Grubu bünyesindeki şirketlerin artmasında etkili olmuştur. Cem Uzan’ın alışlagelmişin dışında bir miting

¹⁵⁵ Söz konusu şirket dökümlerine İstanbul Ticaret Odası ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi kayıtlarından ulaşılmıştır. Bkz. www.ito.org.tr, www.ticaret sicil gazetesi.gov.tr , 17 Nisan 2017.

kampanyası yürütmesi, bu kampanyalarda aktif rol oynayan Şirketlerin varlığını gündeme getirmiştir.

Cem Uzan'ın siyasete atılması ve sonrasında yaşananlar çalışmanın ilerleyen bölümlerinde ayrı bir başlık olarak ele alınacaktır. Ancak Cem Uzan'ın siyasete atılması sonrasında kurulan ve ağırlıklı olarak medya ile yakından ilişkili faaliyetler gösteren kuruluşlara bu başlık altında yer vermek çalışmanın bütünlüğü açısından önem taşımaktadır.

Uzan Grubu bünyesinde bulunan medya ile yakından ilgili diğer Şirketler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 57: Uzan Grubu Bünyesinde Medya Sektörüyle İlgili Faaliyet Göstermiş Olan Diğer Şirketler¹⁵⁶

Kuruluş Adı	Kuruluş Tarihi	Faaliyet Alanı
Telpa Televizyon ve Pazarlama ve Ticaret A.Ş.	22 Mayıs 1991	Dayanıklı tüketim mallarının pazarlaması
Tele Pazarlama ve Ticaret A.Ş.	13 Aralık 1991	Dayanıklı tüketim mallarının pazarlaması
Ses Filmcilik Reklamcılık ve Prodüksiyon Hizmetleri Ticaret A.Ş. ¹⁵⁷	28 Nisan 1995	Fotoğraf, reklamcılık, filmcilik ve prodüksiyon işleri
Set Filmcilik ve Reklamcılık Sanayi ve Ticaret A.Ş. ¹⁵⁸	28 Nisan 1995	Fotoğraf, reklamcılık, filmcilik ve prodüksiyon işleri
Rumeli Tanıtım Halkla İlişkiler Reklam ve Prodüksiyon Sanayi ve Ticaret A.Ş.	18 Mart 1999	Halkla ilişkiler organizasyonu ve reklamcılık
Bis Sinema ve Sosyal Tesis İşletmeciliği A.Ş. ¹⁵⁹	17 Temmuz 2000	Sinema, tiyatro işletmeciliği
Çağdaş Ticaret A.Ş.	16 Ağustos 2001	Her türlü telekomünikasyon ve bilgisayar ürünleri tekstil, gıda
Trendi Reklam ve Prodüksiyon Ticaret A.Ş.	22 Ekim 2002	İlan, broşür, katalog gibi reklamcılık konusunda
Ulusal Araştırma Hizmetleri A.Ş. ¹⁶⁰	23 Aralık 2002	Siyasi konularda anket düzenleme

¹⁵⁶ Söz konusu şirket dökümlerine İstanbul Ticaret Odası ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi kayıtlarından ulaşılmıştır. Bkz. www.ito.org.tr, www.ticareticilgazetesi.gov.tr , 17 Nisan 2017.

¹⁵⁷ Söz konusu şirket 28 Nisan 1995 tarihinde güzellik yarışması organizasyonu yapmak amacıyla “Güzellik Yarışması Tertip ve Organizasyonu Ticaret A.Ş.” adıyla kurulmuş 16 Aralık 1997 tarihli tescil ile haber, fotoğraf, reklamcılık, filmcilik ve prodüksiyon işleri amacıyla “Ses Filmcilik Reklamcılık ve Prodüksiyon Hizmetleri Ticaret A.Ş.” adını almıştır. Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 23 Aralık 1997, Sayı:4446, s.465-467.

¹⁵⁸ Söz konusu şirket 28 Nisan 1995 tarihinde güzellik yarışması organizasyonu yapmak amacıyla “Güzellik Yarışması Organizasyonu Ticaret A.Ş.” adıyla kurulmuş 31 Aralık 1997 tarihli tescil ile haber, fotoğraf, reklamcılık, filmcilik ve prodüksiyon işleri amacıyla “Set Filmcilik Reklamcılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.” adını almıştır. Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 2 Mart 1998, Sayı:4492, s.547-548.

¹⁵⁹ Söz konusu şirket 17 Temmuz 2000 tarihinde tiyatro, sinema, cafe ve bar işletmeciliği yapmak amacıyla “Seba Sinema Reklamcılık ve Sosyal Tesis İşletmeciliği A.Ş.” adıyla kurulmuş 6 Haziran 2003 tarihli tescil ile “Bis Sinema ve Sosyal Tesis İşletmeciliği A.Ş.” adını almıştır. Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 3 Temmuz 2003, Sayı:5833, s.458.

Fırtına Lojistik ve Reklamcılık Ticaret A.Ş.	10 Eylül 2002	Taşıma ve lojistik
Asem Güzellik ve Solaryum Hizmetleri A.Ş.	2 Nisan 2003	Güzellik salonu ve kuaförlük işleri
Epro Promosyon Ürünleri ve Pazarlama Sanayi ve Ticaret A.Ş.	16 Haziran 2003	Promosyon malzemeleri üretimi ve dağıtımı
Büyük Kurul Bilimsel Araştırma ve Yayın Destek Ticaret A.Ş.	19 Haziran 2003	Bilimsel ve kültürel konularda araştırma yapmak

¹⁶⁰ Söz konusu şirket 23 Aralık 2002 reklamcılık alanında faaliyet göstermek amacıyla “*Ulusal Reklam Pazarlama A.Ş.*” adıyla kurulmuş 30 Mayıs 2003 tarihli tescil ile siyasi alanda kamuoyu araştırması yapmak amacıyla “*Ulusal Araştırma Hizmetleri A.Ş.*” adını almıştır. Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 4 Haziran 2003, Sayı:5812, s.692-694.

4.3.7 Cem Uzan: “Berlusconi Gibi Olmak İstiyorum”

Cem Uzan elinde bulunan televizyon kanalının sağladığı güç ile üyesi olduğu Galatasaray Spor Kulübü’nde de etkin bir konuma ulaşmak, hatta kulübün başkanlık koltuğuna oturmak istemiştir.

Cem Uzan’ın bu konudaki en önemli girişimi ise Galatasaray kulübü ile yayın hakları için yapılan anlaşma olmuştur. Uzan, 1992 yılında senelik ücreti 800 milyon dolar olmak üzere kulüple üç yıllık bir yayın hakları anlaşması yapmıştır. Kulübün Star TV ile anlaşma yapmasının ardından kulüp yöneticileri Galatasaray’ın Alman takımı Verder Bremen ile Almanya’da yapacağı maç için de gelir arayışına girmiştir. Söz konusu bu gelir arayışı Show TV’nin sahibi olan Erol Aksoy ile yapılan 75 bin dolarlık anlaşma ile sağlanmıştır. Söz konusu anlaşma Almanya ve Türkiye’de oynanacak birer maçlarda göğüs reklamını kapsamaktaydı. Buna göre Galatasaray formalarının göğüs kısmında Show TV’nin reklamı yapılacaktı. O dönem Galatasaray kulübünün başkanlığını yapan Alp Yalman, Cem Uzan ile görüşmüş ve *“Erol Aksoy 75 bin dolar verdi. Bu parayı sen ver Star reklamı ile çıkarım maça”* teklifinde bulunmuştur. Cem Uzan söz konusu teklifi kabul etmeyince kulüp Show TV reklamını yapmayı kabul etmiş ve maça bu kanalın reklamının yapıldığı forma ile çıkmıştır. Sahibi olduğu kanalda yayınlanan maç ile bir anlamda Show TV’nin reklamını yapan duruma düşen Cem Uzan adeta çıldırmıştır. Konuyla ilgili olarak Mehmet Cansun, Cem Uzan’ın yayın odasına müdahale edip oyuncuların önden görüntülerinin verilmemesini sağlamaya çalıştığını öne sürmüştür. Yaşanan bu olay sonrası Cem Uzan, Galatasaray kulübüne ödemesi gereken ücreti durdurmuştur. Uzan’ın ödemeleri yapmaması üzerine toplananın kulüp yöneticileri arasında *“İhtarname çekelim üç gün süre verelim, ödemezse Show TV ile anlaşalım fikri”* ön plana çıkmıştır. Ortaya çıkan bu fikir üzerine Cem Uzan ile arkadaş olduğunu söyleyen Mehmet Cansun, yönetim kuruluna Uzan ile görüşmeyi teklif etmiştir. Telefon konuşması dışarıdan da dinlenebilen bir telefon üzerinden gerçekleştirilmiş ve Cansun, Uzan’a *“Eğer paran yoksa bana müsaade et 435 bin dolar borcunu senin adına ben ödeyeyim, sen de bana istediğinin zaman verirsin”* teklifinde bulunmuştur. Cem Uzan, Cansun’un bu teklifine *“Ben sizin maymun suratlı başkanınız orada olduğu müddetçe beş kuruş ödemem. Ama istifa etsin, söz veriyorum 40 milyarlık çek*

*yazacağım ve hemen göndereceğim. İstifa ettiğini ve bir daha dönmeyeceğini basına açıklasın, hemen vereyim” şeklinde karşılık vermiştir.*¹⁶¹

Cem Uzan’ın bu teklifine ilk etapta sıcak bakan ve Uzan’ın parayı göndermesi durumunda istifa etmeye hazır olduğunu söyleyen başkan Alp Yalman, yönetim kurulu üyelerinden Oğuz İmregün’ün “*Kimse GS başkanına maymun suratlı falan diyemez. Bu iş bitmiştir. Para da verse gereğini yapmamız lazım*” şeklindeki tepkisiyle karşılaşmıştır. Yaşanan bu olay sonrası Cem Uzan’a ödeme için ihtarname çekilmiş ve Show TV ile yeni bir anlaşma yapılmıştır. Ayrıca Cem Uzan, başkan Alp Yalman’a sarf ettiği sözler nedeniyle Haysiyet Divanı’na sevk edilmiş ve Cem Uzan’ın kulüpten ihraç edilmesine karar verilmiştir.¹⁶²

Cem Uzan’ın Galatasaray spor kulübünden ihraç edilmesinden sonra spora olan ilgisi sona ermemiş, tam tersi bu ilgi Uzan’ın karakteristik özelliği ile birleşince daha da artmıştır. Uzan, büyüyen bu ilgisinin ilk adımını İstanbulspor kulübünü satın alarak atmıştır.

4.3.7.1 “Boğalar” Uzan Ailesine Emanet

Cem Uzan, Galatasaray spor kulübü ile yaşadığı problemlerin ardından spor alanında yeni bir adım atmış ve İstanbulspor kulübünün hisselerini satın alma yoluna gitmiştir.

İstanbulspor, 4 Ocak 1926 tarihinde Kemal Halim Gürgen’in girişimleriyle İstanbul Erkek Lisesi’nin öğretmen ve öğrencileri tarafından kurulmuştur. Kulübün arması İstanbul Erkek Lisesi’nin armasıyla aynıdır. Renkleri ise yine okulun renkleri olan sarı ve siyahtır.¹⁶³ Kulübün spor camiasında kabul görmüş lakabı ise “Boğalar” dır.

¹⁶¹ Şener, **a.g.e.**, s.61-62.

¹⁶² **A.e.**, s.62.

¹⁶³ (Çevrimiçi), <http://istanbulspor.com.tr/tarihce-belgesel/>, 17 Nisan 2017.

Ekonomik açıdan sıkıntı yaşayan İstanbulspor 1990 yılında anonim şirketi haline dönüştürülür. Şirketin yüzde 90 hissesini Cankurtaran Holding, kalan yüzde 10 hissesini ise isim, renk ve armanın değiştirilmemesi için camia adına İstanbul Erkek Liseliler Vakfı sahip olur. Bu dönemde kulübün tüm idari kadrosu tamamen İstanbul Erkek Liselilerden oluşmaktadır. Ancak, İstanbulspor A.Ş.'nin hisselerini elinde bulunduran Cankurtaran Holding'in bu hisseleri 1992 yılında Uzan Grubu'na satmasıyla söz konusu bu idari kadro değiştirilir.¹⁶⁴

Cem Uzan, 1992-1993 yılında takımın başına teknik direktör olarak Adnan Dinçer'i getirmiş, ancak kendisiyle yüz yüze hiç görüşmemiştir. İstanbulspor yaptığı son üç maçı da kazanınca, Cem Uzan, Dinçer ile görüşmek için kendisini Star TV binasına davet etmiştir. İkilinin yaptığı görüşmeyi Nedim Şener kitabında şöyle aktarmaktadır:

“Cem Uzan ile odasında buluştuk bana: ‘Hoca takım iyi gidiyor, bu işi yalnız sizin yapabileceğinizi söylemişlerdi zaten’ dedi. Daha konuşmaya yeni başlamıştı ki: ‘Benim hayatta iki tane hedefim var,’ diye sürdürdü sözlerini: ‘Biri Berlusconi gibi olmak ve başbakanlık mertebesine erişmek. İkincisi de takımın Milan gibi olmasını sağlamak.’ Ben de: ‘Başbakan olmanız konusunda bir şey yapamam, İstanbulspor’u şampiyon yapabilirim ama İstanbulspor bir Milan olmaz,’ dedim.”¹⁶⁵

Adnan Dinçer ile Cem Uzan arasında geçen bu konuşma Uzan'ın gerçek niyetini onun kendi ağzından ortaya konulmasını sağlamıştır. Bununla birlikte takımı bir süre daha çalıştıran Dinçer ile Uzan'ın arası daha sonra açılmış ve Adnan Dinçer'in görevine son verilmiştir.

İstanbulspor'u çalıştırdığı süreçte Cem Uzan ile iş ilişkisi yaşayan Dinçer, Cem Uzan için *“ağzından çıkanı geri alacak bir adam değil”* değerlendirmesi yapmakta ve onu *“çok hırçın ve kararlı”, “inanılmaz hırslı bir adam”* olarak tarif etmektedir. Ayrıca Dinçer'e göre Cem Uzan'ın İstanbulspor macerası Galatasaray'dan ihraç edilmesinden sonra başlamıştır.¹⁶⁶

¹⁶⁴ (Çevrimiçi), <http://www.ielev.org.tr/tr/kurumlar/istanbulspor/istanbulspor-tarihi/>, 17 Nisan 2017.

¹⁶⁵ Şener, a.g.e., s.63-64.

¹⁶⁶ A.e., s.64-65.

Uzan Grubu'nun sağladığı finansal destek sonucu İstanbulspor'a hem o dönemin en ünlü oyuncularını hem de yurtdışından yeni hocalar transfer edilmiştir.¹⁶⁷ Bu transfer ile birlikte İstanbulspor birçok başarı elde etmiş ve bir süre adından söz ettirmiştir.

Cem Uzan, 1992-1998 yılları arasında İstanbulspor'un başkanlığını yürütmüş, 1998 yılında başkanlıktan istifa etmiştir. Bu tarihten sonra kulübün hisseleri Uzan Grubu bünyesinde kalmış, ancak yönetim görevini Adan Sezgin devralmıştır.

Cem Uzan, Alp Yalman'dan sonra başkan seçilen Faruk Süren döneminde Galatasaray kulübüne yeniden üye olmuş ve sahibi olduğu Telsim ile Galatasaray arasında bir forma reklamı anlaşması imzalamıştır. Cem Uzan'ın spora olan ilgisi onu yine bir başka kulüp olan Adanaspor'u satın almaya itmiştir.

4.3.7.2 Spora Yeni Yatırımlar: Adanaspor

Uzan Ailesi'nin daha doğru bir ifadeyle Cem Uzan'ın ilgi duyduğu diğer bir spor kulübü Adanaspor olmuştur. Cem Uzan, İstanbulspor'da olduğu gibi bu kulüpte de satın alma yoluna gitmiştir. Uzan, bu hamlesiyle spor camiasında da adından söz ettirmiştir.

Adanaspor, 23 Ocak 1954 tarihinde Mehmet Şanlıtürk, Mustafa Bektaş, Erol Erk, Ali Gedikbaş ve Dr. Muzaffer Ersalan tarafından kurulmuştur. Akinspor ve Torosspor kulüpleri profesyonel kulüp olma amacına yönelik 1966 yılında kendilerini feshederek Adanaspor ile birleşmiştir. Bu birleşme sonrası Adanaspor, profesyonel ligde yer almıştır. Adanaspor renkleri kentin önemli iki ürünü olan portakalın Turuncu, pamuğun Beyaz rengini alarak Turuncu-Beyaz olarak belirlemiştir. Kuruluşundan itibaren birçok farklı liglerde mücadele eden Adanaspor,

¹⁶⁷ Cem Uzan'ın kulüp başkanlığı yaptığı dönemde İstanbulspor'a astronomik rakamlarla Sergen Yalçın, Aykut Kocaman, Tanju Çolak gibi ünlü oyuncular transfer edilmiştir. Yine aynı dönemde takımın başına Hollanda'dan Leo Beenhakker isminde hoca getirilmiştir.

1996 yılında şirketleşme yolunda ilk adımı atarak *Adanaspor Spor Faaliyetleri A.Ş.* adını almıştır.¹⁶⁸

Adanaspor A.Ş., Adana Ticaret Odasına, 24 Mayıs 1996 tarihinde 310904 ticaret sicil numarası ile kayıt olmuştur.¹⁶⁹ Bu tarihten kısa bir süre sonra Adanaspor'un hisseleri Uzan Ailesi tarafından satın alınmıştır. 1996-1999 yılları arasında Adanaspor'un başkanlığını aile fertlerinden Murat Hakan Uzan yapmıştır. 1999-2000 yılları arasında kulüp başkanlığını ise aileye yakın olan İhsan Hasan Pilav yapmıştır. 2001-2006 yılları arasındaki kulüp başkanlığı görevini yine aileye yakın olan ve Uzan Grubu'nun birçok şirketinde görev alan Çağdaş Ergin yürütmüştür. Kuruluşundan itibaren şirketin finansal ve idari yönetiminde Uzan Ailesi ve Uzan Grubu'nun etkinliği göze çarpmıştır. Aşağıdaki tabloda Uzan Ailesi ve Uzan Grubu bünyesindeki şirketlerin, Adanaspor A.Ş. de faaliyet yürüttükleri dönemler gösterilmiştir:

Tablo 58: Uzan Ailesi ve Uzan Grubu'nun Adanaspor A.Ş.'de Faaliyet Yürüttüğü Dönemler¹⁷⁰

Ortak	Giriş Tarihi	Çıkış Tarihi
Cem Cengiz Uzan	04.09.1996	27.05.1998
Murat Hakan Uzan	04.09.1996	07.02.2003
Rumeli Holding A.Ş.	04.09.1996	27.05.1998
Star Televizyon Hiz. A.Ş.	04.09.1996	13.05.1998
Teknik Yapı A.Ş.	04.09.1996	13.05.1998
Gündüz Tekin Onay	04.09.1996	Devam ediyor
Hünkar Adalı	04.09.1996	Devam ediyor
Ali Tursan	17.05.1998	10.05.2001
Fatih Yavaş	17.05.1998	10.05.2001
Gülşen Yalçın	17.05.1998	10.05.2001
Mehmet Mete Türkoğlu	17.05.1998	10.05.2001
Reyman Somer	17.05.1998	18.05.2004
Sinan Yavaş	17.05.1998	10.05.2001
Yavuz Uzan	17.05.1998	07.02.2003

¹⁶⁸ (Çevrimiçi), <http://www.adanasporkulubu.com/index.php/kuluep> ,17 Nisan 2016.

¹⁶⁹ (Çevrimiçi), <http://www.adana-to.org.tr/ato/TR/uyebilgileri/UnvanaGoreArama.aspx> ,17 Nisan 2016.

¹⁷⁰ A.e.

Ayşegül Akay	27.05.1998	07.02.2003
Coşkun Çoroğlu	10.05.2001	18.05.2004
Hacı Ahmet Baş	10.05.2001	Devam ediyor
İhsan Hasan Pilav	10.05.2001	Devam ediyor
Selim Öcal	10.05.2001	Devam ediyor
Çağdaş Ergin	07.02.2003	Devam ediyor
Hüseyin Asım Yaman	18.05.2004	Devam ediyor
Muhammed Çetinkaya	18.05.2004	Devam ediyor
Şahabeddin Yavuzer	18.05.2004	Devam ediyor

Uzan Ailesi'nin 2003 yılında yaşadığı ekonomik sorunlar sonrası Adanaspor'un 2005 yılı Aralık ayında tasfiyesi istenmiştir.

4.3.8 Telekomünikasyonda Yükseliş: Telsim

1990'lı yılların başında Dünya'da ve Türkiye'de gelişme gösteren GSM hizmet sektörü, kısa sürede Uzan Grubu'nun da dikkatini çekmiştir. 1994 yılında kurduğu yeni şirket ile sektöre adım atan Uzan Grubu, kısa zamanda bu sektörde faaliyet gösteren birçok yeni şirketi bünyesine katmıştır.

Uzan Ailesi'nin telekomünikasyon alandaki ilk girişimi, 26 Mayıs 1993 tarihinde 3 milyar Türk lirası sermaye ile kurulan *Rumeli Telefon Sistemleri A.Ş.* olmuştur. Rumeli Telefon'un faaliyet konusu telefon, telsiz telefon, el telefon cihazları, mobil telefonlar ve bunlarla ilgili telefon santralleri ile sabit ve mobil santraller kurmak olarak belirlenmiştir.

Rumeli Telefon'un, bu konular dışında, telefon santrali salt sistemleri kurma, abone tahsisi, dağıtımı ve şebeke istasyonları kurma ile PTT'ye hat kiralama, satma ve servis hizmeti verme gibi alanlarda da faaliyet yürütmesi planlanmıştır.¹⁷¹ Uzan Ailesi tarafından kurulan şirketin ortaklık yapısı ve hisse dağılımları şöyledir:

Tablo 59: Rumeli Telefon Sistemleri A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları¹⁷²

Holding Adı	Rumeli Telefon Sistemleri A.Ş.

¹⁷¹ Milliyet Gazetesi, "Uzanlar Telefon İşine De Girdi", 10 Haziran 1993, s.5.

¹⁷² Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 28 Mayıs 1993, Sayı:3290, s.169-170.

Kuruluş Tarihi	26 Mayıs 1993	
Kuruluştaki Sermayesi	3.000.000.000 TL (Üç milyar)	
Toplam Hisse Adedi	300 (Her bir hisse 10.000.000 TL)	
Hisse Sahibi	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)
Kemal Uzan	100 (1.000.000.000 TL)	33.33
Cem Cengiz Uzan	90 (900.000.000 TL)	30
Murat Hakan Uzan	90 (900.000.000 TL)	30
Özcan Ertuna	10 (100.000.000 TL)	3.34
Nur Sakarya	10 (100.000.000 TL)	3.33

Uzan Ailesi tarafından kurulan Rumeli Telefon'u aynı sektörde faaliyet göstermek üzere kurulan *Rumeli Telekom A.Ş.* izlemiştir. Rumeli Telekom, 3 Eylül 1993 tarihinde 3 milyar Türk lirası sermaye ile kurulmuştur. Telekomünikasyon sektöründe yatırımlar yapmak amacıyla kurulan Rumeli Telekom'un ortaklık yapısı ve hisse dağılımı şöyledir:

Tablo 60: Rumeli Telekom A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları¹⁷³

Holding Adı	Rumeli Telekom A.Ş.	
Kuruluş Tarihi	3 Eylül 1993	
Kuruluştaki Sermayesi	3.000.000.000 TL (Üç milyar)	
Toplam Hisse Adedi	300 (Her bir hisse 10.000.000 TL)	
Hisse Sahibi	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)
Kemal Uzan	95 (950.000.000 TL)	31.67
Cem Cengiz Uzan	90 (900.000.000 TL)	30
Murat Hakan Uzan	90 (900.000.000 TL)	30
Melahat Uzan	10 (100.000.000 TL)	3.33
Ayşegül Akay	10 (100.000.000 TL)	3.33
Nur Sakarya	5 (50.000.000 TL)	1.67

Uzan Grubu, Rumeli Telefon ve Rumeli Telekom'un ardından Alman şirketleriyle ortaklık yaparak *Telsim Mobil Telekomünikasyon Hizmetleri A.Ş.* adında yeni bir firma daha kurmuştur. Telsim'in ortaklık yapısı ve hisse dağılımları şöyledir.

¹⁷³ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 7 Eylül 1993, Sayı:3357, s.193-194.

Tablo 61: Telsim Mobil Telekomünikasyon Hizmetleri A.Ş.’nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları¹⁷⁴

Holding Adı	Telsim Mobil Telekomünikasyon Hizmetleri A.Ş.		
Kuruluş Tarihi	19 Kasım 1993		
Kuruluştaki Sermayesi	10.000.000.000 TL (On milyar)		
Toplam Hisse Adedi	10.000 (Her bir hisse 10.000.000 TL)		
A Grubu Hisse Adedi	4.900		
B Grubu Toplam Hisse Adedi	1.925		
C Grubu Toplam Hisse Adedi	1.925		
D Grubu Toplam Hisse Adedi	1.250		
Hisse Sahibi	Hisse Grubu	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)
Rumeli Holding A.Ş.	A	100 (100.000.000 TL)	1
Rumeli Telefon Sistemleri A.Ş.	A	4800 (4.800.000.000 TL)	48
Simko Ticaret ve Sanayi A.Ş.	B	1500 (1.500.000.000 TL)	15
Simens AG	B	425 (425.000.000 TL)	4.25
Teletaş Telekomünikasyon A.Ş.	C	925 (925.000.000 TL)	9.25
Alcatel Sel AG	C	1000 (1.000.000.000 TL)	10
Detecom Deutsche	D	1250 (1.250.000.000 TL)	12.50

Uzan Grubu’nun ağırlıklı ortak olduğu Telsim, Türkiye’nin ikinci¹⁷⁵ GSM operatörü olmuştur. Telsim isminin ortaya çıkış hikâyesini bir dönem bu şirketin genel müdürlüğünü yapmış olan Yılmaz Dağdeviren şöyle anlatmaktadır:

“1993 Aralığında Genel Müdür olduğumda Telsim’in adı “Teknotel”di. Telsim adının tescilli olduğunu öğrenince Hakan beye “telsim çok güzel bir ad, onu kullanalım” dedim. “Tel, Teletaş’ın, Sim, Simko’nun ilk heceleri; biz onlardan kurtulmaya çalışırken bu adı kullanmayız” dedi. TEL, telekomünikasyonun, SİM, SIM kart’ın ilk heceleri; TELSİM tüm GSM şebekelerinin kullanmak isteyeceği en güzel isimdir dedim. Hak verdi; akşam baba, abi ile görüştü ve adımız TELSİM oldu.”¹⁷⁶

Rumeli Telekom, Uzan Grubu bünyesinde bulunan Telsim ve diğer iletişim grubu şirketlerine yönetsel alanda destek vermektedir. Sunulan bu destek stratejilerin oluşturulması, yeni faaliyet alanları ve coğrafyalarının belirlenmesi, iş geliştirme

¹⁷⁴ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 25 Kasım 1993, Sayı:3413, s.198-200.

¹⁷⁵ Türkiye’de kurulan ilk GSM şirketi *Turkcell İletişim Hizmetleri A.Ş.* olmuştur.

¹⁷⁶ Tele Pati Dergisi, “Telsim’in Eski Çalışanları Biraraya Geldi: xTELSİM”,(Çevrimiçi), <http://www.telepati.com.tr/mart13/haber19.htm>, 15 Nisan 2016.

süreçlerinin oluşturulması, bilgi teknolojileri altyapılarının hazırlanması ve geliştirilmesi, finansal karar mekanizmalarının desteklenmesi, insan kaynakları politikalarının belirlenmesi ve yönlendirilmesi, kurumsal yapının oluşturulması ve güçlendirilmesi konularını kapsamaktadır.¹⁷⁷

Sayısal teknolojiye dayalı GSM denilen cep telefonları hizmeti, PTT ile iki ayrı konsorsiyum arasında imzalanan sözleşmeler uyarınca 1994 yılında hizmet vermeye başlamıştır. PTT ile Telsim arasında, 2 Temmuz 1993¹⁷⁸ tarihinde sözleşme imzalanmıştır.¹⁷⁹ Tansu Çiller'in başbakan olduğu bu tarihten bir yıl sonra Türkiye'de sırasıyla Turkcell ve Telsim cep telefonu hizmeti vermeye başlamışlardır.

Uzan Grubu bünyesinde bulundan Rumeli Telekom ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Bayındırlık ve Ulaştırma Bakanlığı Telekomünikasyon Dairesi arasında Ağustos 1995'te *GSM Mobil Telefon ve Uluslararası Telefon Santrali Sözleşmesi* imzalanmış, sözleşme sonrası 23 Ekim 1995 tarihinde KKTC Telsim abone almaya başlamıştır.¹⁸⁰

Türk Telekom, 27 Kasım 1995 tarihinde uluslararası GSM konsorsiyumuna başvurmadan Kıbrıs'ın GSM şebekesini yasal olmayan yollardan ele geçirdiği iddiasıyla Telsim'e el koymuş ve şebekeyi kapatmıştır. Daha sonra Türk Telekom ile anlaşma sağlayan Telsim, Ağustos 1996'da yeniden faaliyete geçmiştir.¹⁸¹

¹⁷⁷ (Çevrimiçi), <http://web.archive.org/web/20021010151154/http://www.rumeli.com/yatirimlar/index.html>, 15 Nisan 2016.

¹⁷⁸ Uzan Grubu'nun Rumeli Holding ve Rumeli Telefon aracılığıyla yer aldığı Telsim, PTT'nin Alcatel, Siemens, Detecom, Teletaş ve Simko şirketlerinin oluşturduğu konsorsiyumla ortak olmuş, bu sayede hiç ihaleye girmeden mobil telefon santrali yapım ve işletme işini almıştır. Bkz. Milliyet Gazetesi, "Mobil Telefonu Uzanlar Kuracak", 5 Aralık 1993, s.5.

¹⁷⁹ Şener, a.g.e., s.112.

¹⁸⁰ (Çevrimiçi), <http://www.kktctelsim.com/tarihce>, 15 Nisan 2016.

¹⁸¹ Sabah Gazetesi, "Devir Yılan Hikayesine Döndü", <http://arsiv.sabah.com.tr/1998/01/30/e02.html>, 15 Nisan 2016.

Telsim, Ulaştırma Bakanlığı ile 27 Nisan 1998 tarihinde lisans sözleşmesi imzalamış ve 2023 yılına kadar geçerli GSM lisansına sahip olmuştur.¹⁸² Telsim bu tarihten sonra önemli yatırımlar gerçekleştirmiştir. Lisans öncesi ve sonrası karşılaştırıldığında, 1994’ten Nisan 1998’e kadar yaklaşık 400 milyon dolarlık yatırım gerçekleştiren Telsim, 2000 yılı sonunda 2 milyar 500 bin dolarlık bir yatırım gerçekleştirmiştir.¹⁸³

Telsim ile GSM sektöründe giriş yapan Uzan Ailesi, Telekomünikasyon alanında birçok yeni şirket kurmuştur. Bu şirketlerden bazılarının ağırlıklı ortağı Telsim olurken, bazı şirketler bireysel ortaklıklar ile kurulmuştur. Bireysel ortaklıklar ile kurulan şirketlerin kurucuları, Uzan Ailesi’ne yakın isimler ile Uzan Grubu bünyesinde bulunan şirketlerin çalışanlarından oluşmaktadır. Uzan Grubu’nun telekomünikasyon alanında faaliyet gösteren şirketleri şunlardır:

Tablo 62: Uzan Grubu’nun Telekomünikasyon Alanında Faaliyet Göstermiş Olan Şirketleri¹⁸⁴

Kuruluş	Kuruluş Tarihi
Rumeli Telefon Sistemleri A.Ş.	26 Mayıs 1993
Rumeli Telekom A.Ş.	3 Eylül 1993
Telsim Mobil Telekomünikasyon Hizmetleri A.Ş.	19 Kasım 1993
Digital Telefon Pazarlama A.Ş.	16 Şubat 1995
Unitel Telefon Pazarlama A.Ş.	20 Şubat 1995
Rumeli Teknik Komünikasyon Hizmetleri A.Ş.	2 Nisan 1996
Güray Elektrik Elektronik Sanayi ve Ticaret A.Ş.	28 Ağustos 1997
Yay-Mat Yayıncılık Matbaacılık Sanayi A.Ş.	10 Şubat 1998
Ünikom İletişim Hizmetleri Pazarlama A.Ş.	3 Temmuz 1998
Pamukova Telekomünikasyon Sistemleri Sanayi ve Ticaret A.Ş.	15 Mart 1999
Standart Telekomünikasyon Bilgisayar Hizmetleri A.Ş.	4 Ocak 2000
Standart Pazarlama A.Ş.	4 Ocak 2000

¹⁸²

(Çevrimiçi),

<http://web.archive.org/web/20050728024728/http://www.telsim.com.tr/hakkinda/telsim/tarihce.php>, 15 Nisan 2016.

¹⁸³ Çağlar Çoroğlu, “Türkiye’de GSM Mobil Telefon Sektöründe Uygulanan Tutundurma Faaliyetleri: Tüketicilerin Cep Telefonu Satın Alma Davranışlarında Reklamların Etkisine İlişkin Bir Araştırma”, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir, 2001, s.59.

¹⁸⁴ Söz konusu şirket dökümlerine İstanbul Ticaret Odası ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi kayıtlarından ulaşılmıştır. Bkz. www.ito.org.tr, www.ticareticilgazetesi.gov.tr, 17 Nisan 2017.

Sistem Direkt Pazarlama A.Ş.	4 Ocak 2000
Rumeli Yazılım Servis Hizmetleri Ticaret A.Ş.	4 Ocak 2000
Telsim Çağrı Hizmetleri ve Danışmanlık Ticaret A.Ş.	3 Mart 2000
O2 Oksijen Teknoloji Geliştirme ve Bilişim Sistemleri Sanayi ve Ticaret A.Ş.	10 Temmuz 2000
Ceps Kurumsal Telekomünikasyon Hizmetleri A.Ş.	21 Ağustos 2000
Sanal İçerik İletişim Hizmetleri	6 Şubat 2001
Fontek Elektronik Teknik Ürünler ve Matbaacılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.	14 Ağustos 2001
Tekniks Elektronik Teknik Ürünler ve Yayıncılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.	14 Eylül 2001
Star Telekomünikasyon A.Ş.	24 Ekim 2001

4.3.9 Uzan Grubu’nun Yurtdışı Şirketleri

Uzan Ailesi Türkiye’de faaliyet gösterdiği telekomünikasyon alanındaki girişimlerini yurtdışına da taşımış, Ürdün, Azerbaycan ve Kazakistan’da kurduğu şirketler ile bu alandaki yatırımlarını genişletmiştir.

Uzan Ailesi’nin Ürdün serüveni Hakan Uzan’ın bu ülkede Alfa adında bir şirket kurmasıyla başlamıştır. Bu şirketin ortakları arasında Hakan Uzan’ın yanı sıra Ürdün’ün tanınmış ailelerinden Raad Gazi Al Rifai, Hüseyin Gazi Al Rifai ve Uzan Grubu’na ait Rumeli Telekom yer almaktadır. Uzan Ailesi, Ürdün’de ki yatırımlarını bu şirket üzerinden sürdürmüştür. Aile, Ürdün’de Ürdün Telefon Hizmetleri (JPP), Alfa International, Alfa International LLC ve Amoun Tele Inv. Co. adında dört şirket kurmuştur.¹⁸⁵

Uzan Ailesi’nin Ürdün’de bulunan ilk yatırımı 1995 yılında kurulan Alpha International L.L.C adlı şirkettir.¹⁸⁶ Uzan Ailesi’nin Ürdün’de bulunan diğer şirketi ise 29 Mayıs 1997 tarihinde kurulan Jordan Public Pay Phones Co. L.L.C (JPP)’dir. Alpha International ile Rumeli Teknik A.Ş.’nin ortak olduğu JPP, ankesörlü telefon servisi, altyapı ve kontörlü telefon kartı satış işlemlerini gerçekleştirmektedir.¹⁸⁷

¹⁸⁵ Milliyet Gazetesi, “Uzanlar İkinci Vatanlarında da Dolandırıcılıktan Davalık Oldu”, (Çevrimiçi), <http://www.milliyet.com.tr/2003/09/09/ekonomi/aeko.html>, 17 Nisan 2016.

¹⁸⁶ (Çevrimiçi), http://web.archive.org/web/20031026060819/http://www.rt.com.tr/yatirimlar/iceriky_alpha.html, 17 Nisan 2016.

Uzan Ailesi'nin, Ürdün'de, faaliyetlerini Alpha International ve Rumeli Telekom A.Ş. üzerinden sürdürdüğü iki şirketi daha vardır. Bu şirketlerden ilki 2 Şubat 1996 tarihinde kurulan ve internet hizmeti alanlarında faaliyet gösteren Amoun Tele Inv. Co.'dur.¹⁸⁸ Diğer şirket ise 19 Nisan 2000 tarihinde kurulan ve ofis otomasyonu, web tasarımı, pazarlama danışmanlığı, veri işleme alanlarında faaliyet gösteren Alpha International For Software Solution adlı kuruluştur.¹⁸⁹

Uzan Ailesi'nin Ürdün dışında Azerbaycan ve Kazakistan'da da Rumeli Telekom üzerinden kurulmuş ve telekomünikasyon alanlarında faaliyet gösteren birer şirketleri vardır. Uzan Ailesi'nin Azerbaycan'daki şirketi Artel JV'dir. Azerbaycan Devleti ile Rumeli Telekom ortaklığında 1996'da kurulan Artel JV, ağ şebekesi ve data haberleşmesi konularında faaliyet göstermektedir.¹⁹⁰ Uzan Ailesi'nin Kazakistan'da kurduğu şirketin ismi ise KaR Tel LLP olarak geçmektedir. Söz konusu şirket 29 Mayıs 1998 tarihinde Kazakistan'da GSM hizmeti verme amacıyla kurulmuştur.¹⁹¹

Yukarıdaki bilgilerden hareketle Uzan Grubu'nun yurtdışında faaliyet gösteren şirketleri ile bu şirketlerin bulunduğu ülkeler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 63: Uzan Grubu'nun Yurtdışında Faaliyet Göstermiş Olan Şirketlerinin Listesi

Kuruluş Adı	Kuruluş Tarihi	Faaliyet Gösterdiği Ülke
Alfa International LLC	1995	Ürdün

¹⁸⁸ (Çevrimiçi), http://web.archive.org/web/20040926101308/http://www.rt.com.tr/yatirimlar/iceriky_amoun.html, 17 Nisan 2016.

¹⁸⁹ (Çevrimiçi), http://web.archive.org/web/20031026061010/http://www.rt.com.tr/yatirimlar/iceriky_alphaint.html, 17 Nisan 2016.

¹⁹⁰ (Çevrimiçi), http://web.archive.org/web/20031026061018/http://www.rt.com.tr/yatirimlar/iceriky_artel.html, 17 Nisan 2016.

¹⁹¹ (Çevrimiçi), http://web.archive.org/web/20031026060938/http://www.rt.com.tr/yatirimlar/iceriky_kartel.html, 17 Nisan 2016.

Amoun Tele Inv. Co	2 Şubat 1996	Ürdün
Artel JV	1996	Azerbaycan
Jordan Puclic Pay Phones Co. L.L.C (JPP)	29 Mayıs 1997	Ürdün
KaR Tel LLP	29 Mayıs 1998	Kazakistan
Alpha International For Software Solution	19 Nisan 2000	Ürdün

4.4 UZAN AİLESİ'NİN YÜKSELİŞ DÖNEMİ VE SİYASİ İLİŞKİLERİ

Bu başlık altında Uzan Ailesi'nin yükselişi ve bu yükselişte etkili olan siyasi ilişkilere değinilecektir. Bu bağlamda Uzan Grubu'nun büyük bir sermaye grubu haline gelmesinde etkili olan özelleştirmeler ile Uzan Ailesi'nin bu özelleştirmelerden yararlanma süreci irdelenecektir. Bununla birlikte Uzan Ailesi'nin gerçekleştirdiği diğer yatırımlara da burada yer verilecektir.

Türk'e göre Uzan Grubu'nun yükselişi, Türkiye'nin siyasal ve sosyo-ekonomik dönemsel karakteristiklerinden bağımsız değildir. Bununla birlikte Uzan Grubu'nun asıl yükselişinin 1980'li yıllarla birlikte başladığını söylemek mümkündür. 12 Eylül 1980 askeri müdahalesi ile bu yılların temel karakteristiklerine yön veren 24 Ocak 1980 kararları, Uzan Grubu'nun bu yıllarda yaşadığı yükselişi anlamak için önemlidir. Daha önce de ifade edildiği gibi 24 Ocak 1980 kararlarının etkin bir şekilde uygulanmasında, 12 Eylül 1980 askeri müdahalesinin payı büyüktür. Bu süreçte ekonomin başına geçen Turgut Özal'ın ise, Uzan Ailesi'nin yükselişinde önemli bir paya sahip olduğu söylemek mümkündür. Özal'ın “patronluğu”yla geçilen 1980'li yıllara damgasını vuran 24 Ocak 1980 kararları, etkilerini halen devam ettiren bir dizi ekonomik, toplumsal ve siyasal değişimlerin tetikleyicisi olmuştur.¹⁹²

4.4.1 Uzan Ailesi ve Özelleştirmeler

Türkiye'de 1980 sonrası özelleştirmeler başlamış bu süreçte birçok kamu kurumu çeşitli tarihlerde düzenlenen ihaleler ile özel sektör yatırımcılarına satılmıştır. Gerçekleşen özelleştirmelerden en etkin şekilde faydalanan ailelerden biri de Uzan Ailesi olmuştur.

¹⁹² Hasan Bahadır Türk, “Genç Parti'yi Anlamak: Parti, Lider, Kitle Üzerine Bir Çalışma” Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2007, s.25.

Uzan Ailesi, özelleştirmeler yoluyla çimento, enerji, sanayi ve otomotiv alanlarında önemli kuruluşları bünyesine katarak büyümesini hızlandırmıştır. Aile, Türkiye'nin belli bölgelerinde yerleşik olan sekiz çimento fabrikasını satın almıştır. Bununla birlikte ÇEAŞ ve Kepez gibi önemli iki enerji santralini de bünyesine katan Uzan Grubu, yine özelleştirmeler yoluyla otomotiv sektörüne de giriş yapmıştır. Uzan Grubu, özelleştirme ihalelerinde uyguladığı stratejiler nedeniyle önemli bazı arsaların da mülkiyetine sahip olmuştur.

Uzan Grubu'nun özelleştirmelerden yararlanma serüveni ile bu süreçte bünyesine kattığı kuruluşlar aşağıda detaylıca ele alınmıştır.

4.4.1.1 Çimento Sektöründe Hızlı Büyüme

Uzan Grubu'nun ticari hayatındaki önemli yatırım alanlarından biri de çimento sektörü olmuştur. Türkiye'de 1980 sonrası uygulamaya konan ekonomik politikaların etkisiyle çimento sektöründe de özelleştirmeler gerçekleştirilmiştir. Türkiye'de bu sektördeki ilk özelleştirme uygulaması, 1989 yılında Türkiye Çimento ve Toprak Sanayii Ticaret A.Ş.'ye (ÇİTOSAN) ait olan beş büyük fabrikanın blok satış yöntemiyle özelleştirilmesiyle başlamıştır. Çimento sektöründeki bu süreç 1998 yılına kadar devam etmiştir.

Uzan Grubu bu özelleştirmelerden 1992-1997 yılları arasında etkin bir şekilde faydalanmış ve bu tarihler arasında 8 çimento fabrikasını satın alarak sektörde önemli bir konuma ulaşmıştır.

Uzan Grubu özelleştirme yoluyla ilk olarak Gaziantep ve Trabzon çimento fabrikalarını satın almıştır. Gaziantep çimento fabrikası 1961¹⁹³ yılında kurulmuştur. Yüzde 99.73'lük hissesi kamuya ait olan Gaziantep Çimento fabrikası, 3 Aralık 1992 tarihinde Uzan Grubu bünyesinde bulunan Rumeli Holding tarafından satın alınmıştır. Rumeli Holding'in aynı tarihte aldığı diğer kuruluş ise, 1967¹⁹⁴ yılında

¹⁹³ (Çevrimiçi) <http://www.limak.com.tr/sektorler/cimento/fabrikalar/limak-gaziantep-cimento-fabrikasi>, 17 Nisan 2016.

¹⁹⁴ (Çevrimiçi), http://www.askalecimento.com.tr/cimento_fabrikalari.aspx?id=tc, 17 Nisan 2016.

faaliyete başlayan ve yüzde yüzlük hissesi kamuya ait olan Trabzon Çimento fabrikası olmuştur.

Uzan Ailesi, özelleştirme idaresinden satın aldığı Gaziantep ve Trabzon çimento fabrikalarının faaliyetlerini, 23 Aralık 1994 tarihinden itibaren *Gaziantep Çimento Sanayii Türk A.Ş.* ve *Trabzon Çimento Sanayii Türk A.Ş.* adlı iki farklı kuruluşun çatısı altında sürdürmüştür.

1992 yılında aldığı iki fabrika ile çimento sektörüne giriş yapan Uzan Ailesi, 1993 yılında üç çimento fabrikası daha satın alarak bu alanda büyümesini sürdürmüştür. Uzan Ailesi, özelleştirme idaresinin açtığı ihalelere katılmak için *Rumeli Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.* adında yeni bir şirket kurmuştur. 15 Aralık 1992 tarihinde 20 milyar Türk lirası sermaye ile kurulan Rumeli Çimento Sanayi adlı şirketin ortaklık yapısı ve hisse dağılımları şöyledir:

Tablo 64: Rumeli Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.’nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları¹⁹⁵

Holding Adı	Rumeli Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.	
Kuruluş Tarihi	3 Eylül 1993	
Kuruluştaki Sermayesi	20.000.000.000 TL (Yirmi milyar)	
Toplam Hisse Adedi	2.000 (Her bir hisse 10.000.000 TL)	
Hisse Sahibi	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)
Kemal Uzan	120 (1.200.000.000 TL)	6
Cem Cengiz Uzan	120 (1.200.000.000 TL)	6
Murat Hakan Uzan	1.400 (14.000.000.000 TL)	70
Yavuz Uzan	120 (1.200.000.000 TL)	6
Melahat Uzan	20 (200.000.000 TL)	1
Ayşegül Akay	180 (1.800.000.000 TL)	9
Bahattin Uzan	20 (200.000.000 TL)	1
Ömer Üzümlü	20 (200.000.000 TL)	1

Uzan Ailesi yukarıda detayları verilen Rumeli Çimento Sanayi adlı kuruluş üzerinden üç yeni çimento fabrikasını bünyesine katmıştır. Uzan Ailesi’nin Rumeli

¹⁹⁵ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 18 Aralık 1992, Sayı:3181, s.105-107.

çimento üzerinden satın aldığı ilk kuruluşlar Şanlıurfa ve Ladik çimento fabrikaları olmuştur. Üretimi 1986¹⁹⁶ yılında başlayan ve yüzde yüzlük hissesi kamuya ait olan Şanlıurfa çimento fabrikası ile yine yüzde yüzlük hissesi kamuya ait olan Ladik çimento fabrikası 21 Nisan 1993 tarihinde Uzan Grubu kontrolüne geçmiştir. Üretimi 1962 yılında başlayan ve 99.78'lik hissesi kamu payı olan Bartın çimento fabrikası ise 6 Mayıs 1993 tarihinde Rumeli Çimento aracılığıyla Uzan Grubu kontrolüne geçmiştir.

Uzan Ailesi, özelleştirme idaresinden satın aldığı yeni fabrikalar için de şirketler kurmuş ve söz konusu fabrikaların faaliyetlerini yeni kurulan şirketler üzerinden devam ettirmiştir.

Uzan Grubu, Şanlıurfa, Ladik ve Bartın çimento fabrikalarının faaliyetlerini 23 Aralık 1994 tarihinde itibaren *Şanlıurfa Çimento Sanayii Türk A.Ş.*, *Ladik Çimento Sanayii Türk A.Ş.* ve *Bartın Çimento Sanayii Türk A.Ş.* adlı üç farklı kuruluşun çatısı altında sürdürmüştür.

1992 yılında iki, 1993 yılında üç çimento fabrikası olarak sektörde önemli bir güç haline gelen Uzan Grubu, 1996 yılında iki, 1997 yılında ise bir çimento fabrikası daha alarak bu gücünü daha da etkili hale getirmiştir.

Uzan Ailesi, ilk olarak 12 Haziran 1996 tarihinde, yüzde yüzlük payı kamuya ait olan ve faaliyetlerine 1969¹⁹⁷ yılında başlayan Van çimento fabrikasını satın almıştır. Bu alımdan iki gün sonra yüzde yüzlük payı kamuya ait Edirne Lalapaşa çimento fabrikası da Rumeli Çimento aracılığıyla Uzan Grubu'na geçmiştir.

Uzan Grubu, Van çimentonun faaliyetlerini 5 Şubat 2001 tarihinden itibaren *Van Çimento Sanayii Türk A.Ş.*, Lalapaşa çimentonun faaliyetlerini ise 20 Ağustos

¹⁹⁶ (Çevrimiçi), <http://www.limak.com.tr/sektorler/cimento/fabrikalar/limak-sanliurfa-cimento-fabrikasi> ,17 Nisan 2016.

¹⁹⁷ (Çevrimiçi), http://www.askalecimento.com.tr/cimento_fabrikalari.aspx?id=vc ,17 Nisan 2016.

1998 tarihinden itibaren *Edirne Lalapaşa Çimento Sanayii Türk A.Ş* adlı iki farklı kuruluşun çatısı altında sürdürmüştür.

Uzan Grubu'nun özelleştirme idaresinden satın aldığı son çimento fabrikası ise yüzde yüzlük payı kamuya ait olan Ergani çimento fabrikasıdır. 3 Nisan 1997 tarihinde Rumeli Çimento aracılığıyla Uzan Grubu'na geçen fabrikanın faaliyetleri 3 Nisan 2001 tarihinden itibaren *Ergani Çimento Sanayii Türk A.Ş* adlı şirket üzerinden yürütülmüştür.

Uzan Ailesi'nin çimento sektöründe 1992 yılında başlayan girişimi 1997 yılında doruğa ulaşmış, aile beş yıl içerisinde 8 çimento fabrikasının sahibi olmuştur. Uzan Grubu'nun blok satış yöntemiyle satın aldığı çimento fabrikaları, bu fabrikaların satın alma bedelleri ve tarihleri ise aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 65: Uzan Grubu'nun Özelleştirmeler Yoluyla Satın Aldığı Çimento Fabrikaları¹⁹⁸

Fabrika Adı	Satın Alan Firma	Satın Alma Tarihi	Satış Bedeli (ABD Doları)
Gaziantep Çimento	Rumeli Holding A.Ş.	3 Aralık 1992	52.695.898
Trabzon Çimento	Rumeli Holding A.Ş.	3 Aralık 1992	32.551.000
Ladik Çimento	Rumeli Çimento San. A.Ş	21 Nisan 1993	57.598.687
Şanlıurfa Çimento	Rumeli Çimento San. A.Ş	21 Nisan 1993	57.405.988
Bartın Çimento	Rumeli Çimento San. A.Ş	6 Mayıs 1993	20.568.669
Van Çimento	Rumeli Çimento San. A.Ş	12 Haziran 1996	24.500.000
Lalapaşa Çimento	Rumeli Çimento San. A.Ş	14 Haziran 1996	125.890.000
Ergani Çimento	Rumeli Çimento San. A.Ş	3 Nisan 1997	46.700.000

Uzan Grubu yukarıdaki tabloda belirtilen çimento fabrikaları dışında bu alanda kurduğu yan sanayi ve nakliyat kuruluşları ile faaliyetlerini genişletmiştir. Uzan Grubu'nun çimento sektöründe bulunan tüm kuruluşları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

¹⁹⁸ (Çevrimiçi), <http://www.oib.gov.tr/program/uygulamalar/>, 17 Nisan 2017.

Tablo 66: Uzan Grubu’nun Çimento Sektöründe Faaliyet Göstermiş Olan Şirketleri¹⁹⁹

Kuruluş	Kuruluş Tarihi
Rumeli Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.	15 Aralık 1992
Rumeli Çimento İhracat ve Sanayi A.Ş.	18 Mayıs 1993
Rumeli Çimento Terminali İşletmeleri ve Sanayi A.Ş.	3 Aralık 1993
Merkez Çimento Terminali İşletmeleri ve Sanayi A.Ş.	3 Aralık 1993
Merkez Kağıt Torba Sanayi ve Ticaret A.Ş.	3 Aralık 1993
Merkez Hazır Beton İmalat ve Ticaret A.Ş.	6 Aralık 1993
Gaziantep Çimento Sanayii Türk A.Ş.	23 Aralık 1994
Trabzon Çimento Sanayii Türk A.Ş.	23 Aralık 1994
Şanlıurfa Çimento Sanayii Türk A.Ş.	23 Aralık 1994
Ladik Çimento Sanayii Türk A.Ş.	23 Aralık 1994
Bartın Çimento Sanayii Türk A.Ş.	23 Aralık 1994
Güven Nakliyat ve Çimento Sanayi Ticaret A.Ş. ²⁰⁰	21 Aralık 1995
Rumeli Nakliyat ve Ticaret A.Ş.	29 Aralık 1995
Merkez Nakliyat ve Ticaret A.Ş. ²⁰¹	3 Ocak 1996
Büyük Anadolu Çimento İşletme Sanayi ve Ticaret A.Ş.	23 Mayıs 1997
Samsun Çimento İşletmecilik Sanayi ve Ticaret A.Ş.	28 Mayıs 1997
Karadeniz Çimento İşletmecilik Sanayi ve Ticaret A.Ş.	4 Haziran 1997
Kuzey Çimento İşletmecilik Sanayi ve Ticaret A.Ş.	6 Haziran 1997
Güneydoğu Çimento İşletmecilik Sanayi ve Ticaret A.Ş.	12 Haziran 1997
Körfez Çimento ve Hazır Beton Sanayi ve Ticaret A.Ş.	12 Kasım 1997
Yüksekova Çimento Yatırım İşletmeleri Sanayi ve Ticaret A.Ş.	20 Kasım 1997
Betonsan Beton ve Çimento Sanayi İşletmeleri ve Ticaret A.Ş.	25 Kasım 1997
Maden Çimento Sanayi İşletmeleri ve Ticaret A.Ş.	26 Kasım 1997
Zonguldak Çimento İşletmecilik Sanayi ve Ticaret A.Ş.	26 Mayıs 1998
Edirne Lalapaşa Çimento Sanayii Türk A.Ş.	20 Ağustos 1998
Standart Çimento Sanayi A.Ş.	16 Kasım 1998
Standart Beton Sanayi A.Ş.	3 Şubat 1999
Simetri Çimento Sanayi İşletmeleri ve Ticaret A.Ş.	11 Ağustos 2000
Van Çimento Sanayii Ticaret A.Ş.	5 Şubat 2001
Ergani Çimento Sanayii Türk A.Ş.	3 Nisan 2001
Gümüşhane Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.	1 Mart 2003

¹⁹⁹ Söz konusu şirket dökümlerine İstanbul Ticaret Odası ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi kayıtlarından ulaşılmıştır. Bkz. www.ito.org.tr, www.ticareticilgazetesi.gov.tr, 17 Nisan 2017.

²⁰⁰ Söz konusu şirket 21.12.1995 tarihinde “Güven Nakliyat ve Ticaret A.Ş.” adıyla kurulmuş 3 Ağustos 1999 tarihinde “Güven Nakliyat ve Çimento Sanayi Ticaret A.Ş.” adını almıştır. Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 10 Ağustos 1999, Sayı:4852, s.731-723.

²⁰¹ Söz konusu şirket 3 Ocak 1996 tarihinde Şanlıurfa’da kurulmuş, 25 Şubat 1988 tarihinde İstanbul’a taşınmıştır. Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 30 Mart 1998, Sayı:4512, s. 443.

Uzan Grubu, yukarıda gösterilen çimento fabrikaları ve kuruluşlarını 2004 yılına kadar kontrol etmiş, bu süreçte sektörde önemli bir tedarikçi konumuna ulaşmıştır. Anılan tarihte Uzan Grubu'nun çimento sektöründe bulunan yatırımları TMSF kontrolüne geçmiş ve alacakların tahsiline ilişkin olarak çeşitli tarihlerde gerçekleştirilen ihaleler sonucu satılmıştır.

4.4.1.2 Uzan Ailesi Enerji Sektöründe: ÇEAŞ ve KEPEZ

Uzan Ailesi'nin yatırım yaptığı diğer bir alan enerji sektörü olmuştur. Uzan Grubu, özelleştirme yoluyla satın aldığı elektrik santralleri ve bu alanda kurduğu yeni şirketler ile enerji sektöründe de önemli kazançlar elde etmiştir.

Uzan Grubu'nun kurucusu Kemal Uzan'ın inşaat mühendisi olması ve bu alanda birçok şirket kurarak deneyim kazanması, Uzan Grubu'nun baraj inşaatlarına karşı özel ilgi göstermesine neden olmuştur. Nitekim bu ilgiyi Kemal Uzan, Berke Barajı'nın açılışta sarf ettiği *“Halen boşuna akan, hizmet bekleyen nehirlerimiz vardır. Baraj yapılacak birçok yerler vardır. Bunlardan üç tanesini yapmaya talibiz.”*²⁰² sözleri ile açıkca ortaya koymuştur.²⁰³

Berke Barajı'nın temelleri 12 Ekim 1992 tarihinde Uzan Grubu tarafından atılmıştır. Dünya Bankası'nın 270 milyon dolar kredi vereceği ve toplam 486.8 milyon dolara mal olacağı açıklanan projenin 1996 yılında bitirilmesi planlanmıştır. Ancak Uzan Ailesi, 1994 yılında yüklenici firma olan İtalstrade ile sözleşmeyi feshetmiştir. Berke Barajı'nın inşaatı 2002 yılında Uzan Ailesi'nin kuruluşu olan Yapı Ticaret A.Ş. tarafından tamamlanabilmiştir.²⁰⁴

Uzan Ailesi, enerji alanındaki ilk girişimi 1992 yılında gerçekleştirmiştir. Aile, 24 Aralık 1992 tarihinde on milyar Türk lirası sermaye ile *Rumeli Elektrik Yatırım A.Ş.* adıyla bir şirket kurmuştur. Uzan Grubu'nun enerji sektöründeki

²⁰² Star Gazetesi, “Üç Baraja Talibiz”, 17 Mart 2002, s. 18.

²⁰³ Berke Barajı'nın açılış töreni 16 Mart 2002 tarihinde yapılmıştır. Törende konuşan Kemal Uzan, Ilısu, Boyabat ve Yedi Göze barajlarına da talip olduklarını açıklamıştır. Söz konusu tören ailenin sahip olduğu Star TV tarafından canlı olarak yayınlanmıştır. Bu yayın Uzan Grubu'nun isminin daha geniş bir kesim tarafından duyulmasında etkili olmuştur.

²⁰⁴ Şener, a.g.e, s. 105-106

lokomotif şirketi olan Rumeli Elektrik'in ortaklık yapısı ve hisse dağılımları şöyledir:

Tablo 67: Rumeli Elektrik Yatırım A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları²⁰⁵

Holding Adı	Rumeli Elektrik Yatırım A.Ş.	
Kuruluş Tarihi	24 Aralık 1992	
Kuruluştaki Sermayesi	10.000.000.000 TL (On milyar)	
Toplam Hisse Adedi	1.000 (Her bir hisse 10.000.000 TL)	
Hisse Sahibi	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)
Kemal Uzan	100 (1.000.000.000 TL)	10
Cem Cengiz Uzan	100 (1.000.000.000 TL)	10
Murat Hakan Uzan	480 (4.800.000.000 TL)	48
Yavuz Uzan	100 (1.000.000.000 TL)	10
Melahat Uzan	50 (500.000.000 TL)	5
Ayşegül Akay	150 (1.500.000.000 TL)	15
Bahattin Uzan	10 (100.000.000 TL)	1
Nur Sakarya	10 (100.000.000 TL)	1

Uzan Ailesi enerji sektöründeki en önemli adımını Rumeli Elektrik adlı şirketin kuruluşundan hemen sonra atmıştır. 1993 yılında özelleştirme idaresinin açtığı ihaleleri kazanarak Çukurova Elektrik ve Kepez Elektrik'in hissedarı olan aile, enerji sektöründe ciddi bir paya sahip olmuştur.

Çukurova Elektrik A.Ş. (ÇEAŞ), Seyhan Barajı üzerinde kurulan Seyhan Hidroelektrik Santrali'ni işletmek²⁰⁶ ve Adana bölgesinin elektrik ihtiyacını karşılamak üzere 24 Aralık 1952 tarihinde devlet tarafından kurulan bir şirkettir.²⁰⁷

ÇEAŞ, 24 Aralık 1952 tarihinde başlangıçta Etibank daha sonra ise TEDAŞ'ın yanı sıra özel bankalar, bölgedeki özel sanayi kuruluşları, büyük-küçük çiftçiler, özel emekli ve tasarruf sandıkları şirketin sermayesine katılarak kurulmuştur. Şirketin kuruluş amacında ve ruhunda bulunan ortaklı yapısı uzun süre değişmemiştir. Buna göre, şirketin yüzde 51 hissesi Etkibank'ın (daha sonra TEK)

²⁰⁵ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 29 Aralık 1992, Sayı:3188, s. 98-99.

²⁰⁶ Şener, **a.g.e.**, s. 77.

²⁰⁷ Taşlıcalı, **a.g.e.**, s. 56-57.

kalan yüzde 49 hissesi ise yukarı sayılan kuruluşlara aittir.²⁰⁸ *Kepez ve Antalya Havalisi Elektrik Santralleri A.Ş.* (KEPEZ) ise 6 Kasım 1955 tarihinde Antalya ve bölgesinin elektrik üretimini gerçekleştirmek amacıyla yine devlet tarafından kurulmuştur.²⁰⁹

ÇEAŞ'ın kârlı bir kuruluş olmasının yanında, yarı kamu kurumu olma özelliği, siyasilerin ve büyük sermaye gruplarının ilgilerini bu kuruma yöneltmesine neden olmuştur. ÇEAŞ, 1980 askeri müdahalesinden sonra siyasi partilerin paylaşamadıkları bir kurum haline gelmiş, bu tarihe kadar sağlıklı ve demokratik olan yapısı bozulmaya başlamıştır. Başlangıçta yüzde 51 olan kamu payı, sermaye artırımında yüzde 26'lara düşürülmüş, bu payların bir kısmı da 1980'li yılların sonuna doğru Özelleştirme İdaresi tarafından satılarak, yüzde 11-12 civarına kadar gerilemiştir. Özelleştirme idaresi tarafından 6 Aralık 1992 tarihinde gazetelere ÇEAŞ'ın yüzde 11.25'lik hissesine ait ihale ilanı çıkmıştır.²¹⁰ Kamu Ortaklı İdaresi (KOİ) tarafından satışa çıkartılan ÇEAŞ yüzde 11.2'lik hissesine Uzan Grubu dışında Koç ve Sabancı grupları da ilgi göstermiştir.²¹¹

KOİ tarafından düzenlen ÇEAŞ ihalesini Uzan Grubu'na ait Rumeli Elektrik kazanmıştır. KOİ'nin 10 Şubat 1993 tarihinde aldığı karara istinaden ÇEAŞ'ın yüzde 11.25'lik hissesi 81 milyon dolar karşılığında Rumeli Elektrik'e ihale edilmiştir. KOİ ve Rumeli Elektrik arasında 16 Şubat 1993 tarihinde yapılan sözleşmeyle ÇEAŞ'ın 11.25'lik hissesi Uzan Grubu kontrolüne geçmiştir.²¹² Böylelikle Uzan Ailesi, ÇEAŞ'ın en büyük hissedarı olmuştur.²¹³

Daha sonra ÇEAŞ'ın çoğunluk hisselerinin temsil haklarını satın almak için harekete geçen Uzan Ailesi, Sabancı ve İş Bankası'nın hisselerini satın almıştır.

²⁰⁸ Erol Aslan, “Enerji Sektöründe İmtiyaz Sözleşmesi Çukurova-Kepez Örneği”, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2010, s.86.

²⁰⁹ Taşlıcalı, **a.g.e.**, s.57.

²¹⁰ Şener, **a.g.e.**, s.77.

²¹¹ Milliyet Gazetesi, “Çukurova’ya Koç ve Sabancı da Alıcı”, 25 Ocak 1993, s. 6.

²¹² (Çevrimiçi), http://www.oib.gov.tr/program/uygulamalar/cukurova_elektrik.htm , 15 Nisan 2016.

²¹³ Milliyet Gazetesi, “Çukurova’yı KİT Gibi Yönetmişler”, 7 Mart 1993, s.5.

Gerçekleşen bu satın almalar sonrasında Uzan Ailesi, ÇEAŞ'ın yüzde 32.21'lik hissesine sahibi olmuştur.²¹⁴

Uzan Grubu'nun ÇEAŞ'ın çoğunluk hissesine sahip olmasıyla bu şirketin ortak olduğu ÇEŞTAŞ Çukurova Elektrik Sanayi ve Ticaret A.Ş. ile ELTEM-TEK Elektrik Tesisleri Mühendislik Hizmetleri ve Ticaret A.Ş. adlı şirketler de Uzan Grubu'nun kontrolüne geçmiştir.

Uzan Ailesi, ÇEAŞ'ın ardından enerji yatırımlarına KEPEZ Elektrik ile devam etmiştir. Uzan Grubu, KOİ tarafından ÇEAŞ ile aynı tarihte satışa çıkartılan Kepez Elektrik'in yüzde 25.39'luk hissesini 33 milyon dolara satın almıştır.²¹⁵ Böylelikle Uzan Ailesi enerji sektöründe önemli bir adım daha atmıştır.

Yaşanan bu gelişmelerden sonra ÇEAŞ ve KEPEZ'in yönetim kurulu başkanı olan İbrahim Günay ve 5 arkadaşı istifa etmiş ve yönetim Uzan Ailesi'nin kontrolüne geçmiştir.²¹⁶ Uzan Grubu'nun özelleştirme yoluyla satın aldığı elektrik santrallerine ilişkin detaylar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 68: Uzan Grubu'nun Özelleştirmeler Yoluyla Satın Aldığı Enerji Kuruluşları²¹⁷

Fabrika Adı	Çukurova Elektrik A.Ş.
Satın Alan Firma	Rumeli Elektrik Yatırımları A.Ş.
Satın Alma Tarihi	16 Şubat 1993
Satış Bedeli (ABD Doları)	81.096,791
Fabrika Adı	Kepez ve Antalya Havalisi Elektrik Santralleri A.Ş.
Satın Alan Firma	Rumeli Elektrik Yatırımları A.Ş.
Satın Alma Tarihi	16 Şubat 1993
Satış Bedeli (ABD Doları)	33.158,988

²¹⁴ Şener, a.g.e, s. 79-80.

²¹⁵ (Çevrimiçi), <http://www.oib.gov.tr/program/uygulamalar/kepez.htm> , 15 Nisan 2016.

²¹⁶ Milliyet Gazetesi, "İbrahim Günay Kepez'den Çekildi", 16 Nisan 1993, s.5.

²¹⁷ (Çevrimiçi), <http://www.oib.gov.tr/program/uygulamalar/>, 17 Nisan 2017.

Uzan Grubu, ÇEAŞ ve KEPEZ'i satın aldıktan sonra bu kuruluşlar ile ilişkili yeni şirketler kurmuştur. Bu şirketlerden ilki 27 Ağustos 1993 tarihinde kurulan *Karacaören Elektrik İşletme Bakım ve Dağıtım A.Ş.* 'dir. Uzan Grubu aynı yıl iki yeni şirket daha kurmuştur. 3 Kasım 1993 tarihinde 100 milyon Türk lirası sermaye ile kurulan *Çukurova Elektrik Elektrikli Cihaz İmalat ve Montaj A.Ş.* bu şirketlerden ilkidir. İkinci kuruluş işe 5 Kasım 1993 tarihinde 100 milyon Türk lirası sermaye ile kurulan *Çukurova Temizlik ve Sosyal Hizmetler Ticaret A.Ş.*'dir.

Uzan Grubu, bu şirketler haricinde enerji alanındaki yatırımlarıyla ilişkili yeni şirketler kurarak bu alandaki genişlemesini sürdürmüştür. Bu şirketlerden bazılarının kurucusu doğrudan Uzan Ailesi fertlerinden oluşurken, bazı şirketler ise aileye yakın kişiler tarafından kurulmuştur. Bununla beraber söz konusu şirketlerin tamamı Uzan Grubu'na ait adreslerde kurulmuştur. Uzan Grubu'nun enerji alanındaki şirketleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 69: Uzan Grubu'nun Enerji Sektöründe Faaliyet Göstermiş Olan Şirketleri²¹⁸

Kuruluş	Kuruluş Tarihi
Rumeli Elektrik Yatırım A.Ş.	24 Aralık 1992
Çukurova Elektrik A.Ş.	24 Aralık 1952 ²¹⁹
Kepez ve Antalya Havalisi Elektrik Santralleri A.Ş.	6 Kasım 1955 ²²⁰
Karacaören Elektrik İşletme Bakım ve Dağıtım A.Ş.	27 Ağustos 1993
Çukurova Elektrik Elektrikli Cihaz İmalat ve Montaj A.Ş.	3 Kasım 1993
Çukurova Temizlik ve Sosyal Hizmetler A.Ş.	5 Kasım 1993
Güney Mühendislik ve Proje Hizmetleri Sanayi ve Ticaret A.Ş.	6 Mart 1992
Standart Elektrik Sanayi A.Ş.	4 Aralık 1998
Simetri Elektrik Yatırımı A.Ş.	20 Temmuz 2000
Berke Hidroelektrik Santrali İşletmecilik A.Ş.	7 Ağustos 2001

²¹⁸ Söz konusu şirket dökümlerine İstanbul Ticaret Odası ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi kayıtlarından ulaşılmıştır. Bkz. www.ito.org.tr, www.ticaretsgazetesi.gov.tr , 17 Nisan 2017.

²¹⁹ Belirtilen tarihi ÇEAŞ'ın kuruluş tarihidir. Şirket 16 Şubat 1993 tarihinde Uzan Grubu'na geçmiştir.

²²⁰ Belirtilen tarihi KEPEZ'in kuruluş tarihidir. Şirket 16 Şubat 1993 tarihinde Uzan Grubu'na geçmiştir.

4.4.1.3 Otomotiv Sektörüne Giriş: TOE

Uzan Ailesi'nin 1990'lı yıllarda gelişmeyi hedeflediği sektörlerden biri de otomotiv özellikle de otomobil olmuştur. Bunun nedeni uzun yıllar üç yerli markanın elinde bulunan otomobil sektöründe yavaş yavaş ithal modellerin de yer almaya başlamasıdır. Bu gelişme otomotiv sektörünün iş dünyası için yeni yatırım alanlarından biri olarak görülmesine neden olmuştur. Bu dönemde Uzakdoğu, Avrupa ve Amerika'dan otomobil markaları Türkiye'de temsilcilikler kurmaya başlamışlardır.²²¹ Uzan Ailesi de işte bu dönemde kurduğu yeni bir şirket ile otomotiv sektörüne giriş yapmıştır.

Uzan Grubu'nun otomotiv sektörüne yönelik ilk girişimi 6 Mart 1992 tarihinde on milyar Türk lirası sermaye ile kurulan *Süper Oto Otomotiv Sanayii Pazarlama Servis ve Ticaret A.Ş.* olmuştur. Süper Oto'nun ortaklık yapısı ve hisse dağılımları şöyledir:

Tablo 70: Süper Oto Otomotiv Sanayii Pazarlama Servis ve Ticaret A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları²²²

Holding Adı	Süper Oto Otomotiv Sanayii Pazarlama Servis ve Ticaret A.Ş.	
Kuruluş Tarihi	6 Mart 1992	
Kuruluştaki Sermayesi	10.000.000.000 TL (On milyar)	
Toplam Hisse Adedi	1.000 (Her bir hisse 10.000.000 TL)	
Hisse Sahibi	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)
Rumeli Holding A.Ş.	100 (1.000.000.000 TL)	10
Kemal Uzan	100 (1.000.000.000 TL)	10
Melahat Uzan	25 (250.000.000 TL)	2.5
Cem Cengiz Uzan	150 (1.500.000.000 TL)	15
Murat Hakan Uzan	150 (1.000.000.000 TL)	15
Yavuz Uzan	100 (1.000.000.000 TL)	10
Ayşegül Akay	50 (500.000.000 TL)	5
İmar Bankası T.A.Ş.	200 (2.000.000.000 TL)	20
Özcan Ertuna	10 (100.000.000 TL)	1
Nur Sakarya	5 (50.000.000 TL)	0.5
Ali Rıza Tansuğ	10 (100.000.000 TL)	1

²²¹ Taşlıcalı, a.g.e., s.63.

²²² Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 13 Mart 1992, Sayı:2987, s.153-156.

Hamle Otomotiv Sanayi Pazarlama Servis ve Ticaret A.Ş.	100 (1.000.000.000 TL)	10

Uzan Ailesi 1992 yılında kurduğu Süper Oto adlı şirket ile Seat marka otomobillerin distribütörlüğünü almış ve İspanya'dan otomobil ithal etmeye başlamıştır. 1993 yılında otomobil satışlarındaki artış Süper Oto'ya dolayısıyla Uzan Grubu'na da yaramıştır. Ancak 1994 yılında gerçekleşen ekonomik kriz birçok sektör gibi otomotiv sektörüne de darbe vurmuştur. Bu durumdan Uzan Grubu da etkilenmiş ve Süper Oto'nun kuruluşundan iki yıl sonra Seat ile yapılan distribütörlük anlaşması iptal edilmiştir.²²³

Uzan Ailesi'nin otomotiv sektöründeki diğer bir girişimi ise *Türk Otomotiv Endüstri A.Ş.*'yi (TOE) satın almak olmuştur. Uzan Grubu'nun Kamu Ortaklığı İdaresi'nden²²⁴ satın aldığı TOE, 1955 yılında faaliyetlerine başlayan ve yerli kamyon, kamyonet ve traktör üreten bir kuruluştur. TOE, Türk otomotiv sektörünün gelişmesinde katkı sağlamıştır.

Ortasından tren yolu hattı geçen TOE'nin toplam 4 bin araç kapasitesi vardır. 1986 yılına kadar traktör, kamyon, kamyonet ve otobüs üretiminde iyi duruma gelen TOE, talep daralması nedeniyle darboğaza girmiştir.²²⁵

1992 yılında 260 kamyon, minibüs ve kamyonet üreten TOE'yi Kamu Ortaklığı İdaresi satışa çıkartmıştır. İhalesi dört defa tekrarlanan²²⁶ TOE için son teklif verme süresi ise 10 Şubat 1993 tarihinde dolmuştur. TOE için düzenlenen son ihaleye sadece Uzan Grubu katılmıştır.²²⁷ Daha önce kurulan Süper Oto adlı şirketleriyle ihaleye katılan Uzan Ailesi, 14 Nisan 1993²²⁸ tarihinde TOE'nin toplam

²²³ Taşlıcalı, **a.g.e.**, s. 64.

²²⁴ Kurumun şimdiki adı “Özelleştirme İdaresi Başkanlığı”dır.

²²⁵ Taşlıcalı, **a.g.e.**, s. 64.

²²⁶ TOE için yapılan ihale tarihleri şöyledir: 9 Mayıs 1992, 7 Ağustos 1992, 12 Eylül 1992.

²²⁷ Hakan Güldağ, “Uzan Ailesi Nereden Koşuyor?”, EP, Sayı:18, 28 Mart-4 Nisan 1993, s. 12-21.

²²⁸ (Çevrimiçi), <http://www.oib.gov.tr/program/uygulamalar/toe.htm>, 17 Nisan 2016.

91.70'lik kamu hissesinin 81.35'lik kısmını blok satış yöntemiyle Kamu Ortaklığı İdaresi'nden 8 milyon dolar karşılığında almıştır.²²⁹

Gerçekleşen satın alma sonrası Uzan Grubu, TOE ile birlikte bu şirketin pazarlama kuruluşu olan *Motorlu Araçlar Ticaret A.Ş.* adlı kuruluşun da yeni sahibi olmuştur. Uzan Ailesi, TOE'yi satın aldıktan sonra fabrikada çalışan 447 işçinin iş ahdini feshetmiş ve bu araziye çimento yükleme merkezi haline getirmiştir.²³⁰

Uzan Grubu'nun TOE'yi satın almasından 10 gün sonra kapatması Uzan Ailesi'nin fabrikadan daha çok fabrikanın kurulu olduğu araziye ilgi duydukları kanısı oluşturmıştır.²³¹ Satışı gerçekleşmesinin ardından kapatılan Türkiye'nin ilk otomotiv tesisi olan TOE, kendi bünyesinde bir limanı olan büyük bir arazi üzerine kuruludur.

Uzan Grubu'nun otomotiv sektöründe faaliyet gösteren kuruluşlarının detayları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 71: Uzan Grubu'nun Otomotiv Sektöründe Faaliyet Göstermiş Olan Şirketleri²³²

Kuruluş	Kuruluş Tarihi
Türk Otomotiv Endüstrileri A.Ş.	7 Ağustos 1961
Motorlu Araçlar Ticaret A.Ş.	12 Ekim 1964
Süper Oto-Otomotiv Sanayii Pazarlama Servis ve Ticaret A.Ş.	6 Mart 1992
Kürşat Otomotiv İnşaat ve Gıda Sanayi Ticaret Limited Şirketi	15 Haziran 1999

4.4.1.4 Uzan Ailesi Sanayi Sektöründe: METAŞ ve Diğerleri

Uzan Ailesi, inşaat, çimento, otomotiv, bankacılık ve medya alanlarında gerçekleştirdiği yatırımlarla sürdüğü yükselişini, 1990'lı yıllarda sanayi alanına da

²²⁹ Milliyet Gazetesi, "TOE de Uzanların", 23 Nisan 1993, s. 7.

²³⁰ Cumhuriyet Gazetesi, "Uzan Usulü Özelleştirme", 1 Mayıs 1993, s.4.

²³¹ Cumhuriyet Gazetesi, "Özelleştirme mi, Uzanlaştırma mı?", 15 Şubat 1995, s. 9.

²³² Söz konusu şirket dökümlerine İstanbul Ticaret Odası ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi kayıtlarından ulaşılmıştır. Bkz. www.ito.org.tr, www.ticaretbicilgazetesi.gov.tr , 17 Nisan 2017.

taşımıştır. Uzan Grubu bu dönemde hem özelleştirmelerden faydalanmış hem de demir çelik, alüminyum, metal gibi alanlarda yeni şirketler kurarak sanayi sektöründe de adından söz ettirmiştir.

Uzan Grubu'nun sanayi alanındaki ilk girişimi *Rumeli Metal A.Ş.* olmuştur. 1 Temmuz 1994 tarihinde bir milyar Türk lirası sermaye ile kurulan şirketin ortaklık yapısı ve hisse dağılımları şöyledir:

Tablo 72: Rumeli Metal A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları²³³

Holding Adı	Rumeli Metal A.Ş.		
Kuruluş Tarihi	1 Temmuz 1994		
Kuruluştaki Sermayesi	1.000.000.000 TL (Bir milyar)		
Toplam Hisse Adedi	100 (Her bir hisse 10.000.000 TL)		
Hisse Sahibi	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)	
Kemal Uzan	15 (150.000.000 TL)	15	
Cem Cengiz Uzan	10 (100.000.000 TL)	10	
Murat Hakan Uzan	45 (450.000.000 TL)	45	
Yavuz Uzan	10 (100.000.000 TL)	10	
Melahat Uzan	5 (50.000.000 TL)	5	
Ayşegül Akay	10 (100.000.000 TL)	10	
Bahattin Uzan	5 (50.000.000 TL)	5	

Rumeli Metal, Türkiye’de ve yurtdışında metal, çelik ve sac üretimi için tesisler kurmak, buralarda üretilen ürünleri yurtiçi ve yurtdışında ticaretini yapmak amacıyla kurulmuştur. Bunun dışında Uzan Ailesi’nin bu şirketi o dönemde özelleştirilmesi gündeme gelen Ereğli Demir-Çelik (Erdemir) fabrikasının ihalesine katılmak için kurduğu da iddia edilmiştir.²³⁴ Nitekim Rumeli Metal, 1995 yılında hisselerinin yüzde 30’luk kısmı satış çıkartılan Ereğli Demir Çelik Fabrikaları T.A.Ş. için almak girişimlerde bulunmuştur.²³⁵ Uzan Ailesi, Rumeli Metal adlı şirketin sermayesini aynı yıl yükseltmiş ve bu doğrultuda bir milyar olan sermaye 100 milyar liraya çıkartılmıştır.²³⁶

²³³ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 6 Temmuz 1994, Sayı:3567, s. 273-274.

²³⁴ Cumhuriyet Gazetesi, “Uzanlar’ın Demir İşine De Girdi”, 12 Temmuz 1994, s. 7.

²³⁵ Milliyet Gazetesi, “Erdemir’de Görüşmeler Başlıyor”, 28 Nisan 1995, s. 8.

²³⁶ Milliyet Gazetesi, “Uzanlar’dan Sermaye Artırımı”, 4 Eylül 1994, s. 10.

Uzan Ailesi'nin tarafından kurulan Rumeli Metal adlı şirketi 10 Şubat 1995 tarihinde iki milyar Türk lirası sermaye ile kurulan *Rumeli Çelik Sanayi A.Ş.* takip etmiştir. Kurucularının tamamı Uzan Ailesi fertlerinden oluşan şirketin ortaklık yapısı ve hisse dağılımları şöyledir:

Tablo 73: Rumeli Çelik A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları²³⁷

Holding Adı	Rumeli Çelik Sanayi A.Ş.	
Kuruluş Tarihi	10 Şubat 1995	
Kuruluştaki Sermayesi	2.000.000.000 TL (İki milyar)	
Toplam Hisse Adedi	200 (Her bir hisse 10.000.000 TL)	
Hisse Sahibi	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)
Kemal Uzan	30 (300.000.000 TL)	15
Cem Cengiz Uzan	20 (200.000.000 TL)	10
Murat Hakan Uzan	90 (900.000.000 TL)	45
Yavuz Uzan	20 (200.000.000 TL)	10
Melahat Uzan	10 (100.000.000 TL)	5
Ayşegül Akay	20 (200.000.000 TL)	10
Bahattin Uzan	10 (100.000.000 TL)	5

Uzan Ailesi'nin sanayi alanındaki en önemli girişimi ise kurduğu Rumeli Çelik adlı şirket ile özelleştirme yoluyla satışa çıkartılan *İzmir Metalurji Fabrikası A.Ş.*'nin (METAŞ) satın alınması olmuştur.

METAŞ, İzmir'in köklü ailelerinden Özсарuhan Ailesi tarafından 1955 yılında tel halat ve kaynak elektrotu üretmek için kurulmuştur. Dönemin Başbakanı Adnan Menderes tarafından açılışı yapılan tesis, 1980-1990 yılları arasında etkin bir şekilde faaliyetlerini yürütmüş, 1988 yılında ekonomik kriz yaşanmıştır. Bu dönemde METAŞ'ın üretim faaliyetleri ara verilmiştir. Bunun üzerine 1990 yılından sonra Kamu Ortaklığı Fonu, 300 milyar liralık kredi sağlayarak şirkete ortak olmuştur. Bir süre üretime devam eden METAŞ, 1995 yılında ise satışa çıkarmıştır.²³⁸

²³⁷ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 14 Şubat 1995, Sayı:3725, s. 497-498.

²³⁸ Milliyet Gazetesi, "60 Yıl Sonra İcrada", (Çevrimiçi) <http://www.milliyet.com.tr/60-yil-sonra-icrada/ekonomi/detay/2146194/default.htm>, 17 Nisan 2016.

METAŞ'ın satışına ilişkin teklifler 23 Şubat 1995 tarihine kadar alınmış²³⁹ ve toplam üç firma teklif vermiştir.²⁴⁰ Uzan Ailesi'ne ait Rumeli Çelik adlı kuruluş METAŞ'ın yüzde 42.55'lik hissesini 14 Nisan 1995 tarihinde özelleştirme idaresinden 57 milyon 900 bin dolara satın almıştır.²⁴¹ Özelleştirme İdaresi Başkanlığı söz konusu satış bedelinin yarısı olan 28 milyon 950 bin doların peşin, diğer yarısı ise bir yıl içerisinde libor artı 2.5 faiz eklenerek ödenmesine karar vermiştir.²⁴²

METAŞ'ın Uzan Ailesi'nin kontrolüne geçmesine hem işçiler hem METAŞ yönetimi tepki göstermiş ve söz konusu satışın iptali için dava açılmıştır.²⁴³ Dava süreci devam ederken METAŞ'ın genel kurulu toplanmış ve önce geçici yönetim ardından da Uzan Ailesi'nin ağırlıklı olduğu yeni yönetim oluşturulmuştur. Belirlenen yeni yönetimde Kemal Uzan, Cem Uzan, Hakan Uzan, Sinan Savaş, Bülent Cebi ve Zekai Ünal yer almıştır.²⁴⁴

Uzan Grubu, METAŞ'ı satın aldıktan sonra üretimi düşürme kararı almış ve bu doğrultuda çok sayıda işçi çıkartmıştır.²⁴⁵ Özelleştirme idaresinden METAŞ'ı satın alan Uzan Grubu, ayrıca bu şirketin yan kuruluşları olan DEMAŞ, LİMAŞ ve AYSAN şirketlerinin de sahibi olmuştur.²⁴⁶

Demir Mamulleri Sanayi A.Ş. (DEMAŞ) 1966 yılında METAŞ'ın ortaklığı ile kurulmuştur. DEMAŞ, galvanizme alanında faaliyet göstermektedir. *Liman Hizmetleri A.Ş. (LİMAŞ)*, METAŞ'ın üretim sevkiyatı için 1977 yılında kurulmuş ve 1980 yılında faaliyete geçmiştir. *Anadolu Yay Sanayi ve Ticaret A.Ş.*, ise

²³⁹ Cumhuriyet Gazetesi, “Metaş'ta Teklif İçin Son Gün”, 23 Şubat 1995, s. 9.

²⁴⁰ Cumhuriyet Gazetesi, “Metaş'ta da Uzan Kaygısı”, 29 Mart 1995, s. 9.

²⁴¹ Milliyet Gazetesi, “Metaş Uzanlar'ın Oldu”, 16 Nisan 1995, s. 7.

²⁴² Resmi Gazete, 18 Nisan 1995, Sayı: 22262 s. 36.

²⁴³ Cumhuriyet Gazetesi, “Metaş Çalışanları Satışı Dava Etti”, 29 Nisan 1995, s. 9.

²⁴⁴ Cumhuriyet Gazetesi, “Metaş Yangından Mal Kaçırır Gibi”, 27 Mayıs 1995, s. 8.

²⁴⁵ Cumhuriyet Gazetesi, “Metaş'ta Zor Günler”, 21 Şubat 1998, s. 10.

²⁴⁶ Cumhuriyet Gazetesi, “Metaş'ın İştirakleri de Uzanlar'ın”, 8 Haziran 1995, s. 6.

METAŞ'dan çıkan atık malzemelerin işlenmesi amacıyla 1977 yılında kurulmuştur.²⁴⁷

Uzan Ailesi'nin sanayi alanındaki diğer bir yatırımı ise 13 Mart 1997 tarihinde 500 milyar Türk lirası sermaye ile kurulan *Standart Alüminyum Sanayi A.Ş.*'dir. Söz konusu şirketin ortaklık yapısı ve hisse dağılımları şöyledir:

Tablo 74: Standart Alüminyum Sanayi A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları²⁴⁸

Holding Adı	Standart Alüminyum Sanayi A.Ş.	
Kuruluş Tarihi	10 Şubat 1995	
Kuruluştaki Sermayesi	500.000.000.000 TL (Beş yüz milyar)	
Toplam Hisse Adedi	1.000 (Her bir hisse 500.000.000 TL)	
Hisse Sahibi	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)
Kemal Uzan	350 (175.000.000.000 TL)	35
Cem Cengiz Uzan	220 (110.000.000.000 TL)	22
Murat Hakan Uzan	220 (110.000.000.000 TL)	22
Yavuz Uzan	20 (10.000.000.000 TL)	2
Melahat Uzan	20 (10.000.000.000 TL)	2
Ayşegül Akay	160 (80.000.000.000 TL)	16
Bahattin Uzan	10 (5.000.000.000 TL)	1

Uzan Grubu, Standart Alüminyum adlı bu kuruluş üzerinden iflas eden NASAŞ Alüminyum Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin yeni sahibi olmuştur.

NASAŞ, 1974 yılında Anadolu Endüstri Holding, İş Bankası, Akbank ve Ülker gibi kuruluşların ortak girişimi olarak kurulmuştur.²⁴⁹ Türkiye'nin ilk yassı mamul alüminyum tesisi olan NASAŞ'ın hisselerinin çoğunluğu 1987 yılında İş Bankası kontrolüne geçmiştir. 1988 yılında ise şirket Eural Alüminyum Sanayi Yatırım A.Ş. kontrolüne geçmiştir. 1990'lı yılların başında finansal kriz yaşayan Eural Alüminyum'un hisseleri, İmar Bankası'na olan borçlarından dolayı, 1996

²⁴⁷ Sabah Gazetesi, "Uzanlar'ın İzmir'deki Şirketleri Satılıyor", (Çevrimiçi), <http://arsiv.sabah.com.tr/2006/04/07/eko93.html>, 17 Nisan 2016.

²⁴⁸ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 18 Mart 1997, Sayı:4251, s.407-408.

²⁴⁹ İstanbul Ticaret Odası kayıtlarına göre NASAŞ, 15 Temmuz 1969 tarihinde kurulmuştur. Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 22 Ocak 1993, Sayı:3205, s.251-253.

yılında iflas masasından Uzan Grubu tarafından satın alınmıştır. 1992-1998 yılları arasında Yazıcılar Holding bünyesinde faaliyet gösteren Barlan Metal tarafından işletilen NASAŞ'ın faaliyetlerine, 1999-2002 yılları arasında ara verilmiştir. Şirket daha sonra Uzan Grubu'nun kurduğu Standart Alüminyum adıyla Mayıs 2002'de tekrar faaliyete başlamıştır.²⁵⁰

Tüm bu yatırımlar Uzan Ailesi'nin demir çelik, metal ve sanayi alanında da etkin olmasına neden olmuştur. Ancak Uzan Grubu, bazı tesislerin faaliyetlerine ara vererek üretimi durdurmuştur. Uzan Grubu'nun özelleştirmeler yoluyla bünyesine kattığı ve doğrudan kuruculuğu yaptığı sanayi alanındaki yatırımları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 75: Uzan Grubu'nun Sanayi Sektöründe Faaliyet Göstermiş Olan Şirketleri²⁵¹

Kuruluş	Kuruluş Tarihi ²⁵²
Rumeli Metal Sanayi A.Ş.	1 Temmuz 1994
İzmir Metalurji Fabrikası A.Ş.	1956 (26 Mayıs 1995)
Demir Mamulleri Sanayi A.Ş.	1966 (26 Mayıs 1995)
Liman Hizmetleri A.Ş.	1977 (26 Mayıs 1995)
Anadolu Yay Sanayi ve Ticaret A.Ş.	1977 (26 Mayıs 1995)
Asya Dahili Ticaret ve Müşavirlik A.Ş. (Asya Hurdacılık Ticaret A.Ş.) ²⁵³	10 Ağustos 1995
Meptaş Manısalı Evrensel Pazarlama ve Ticaret A.Ş.	? (20 Eylül 1995)
Rumeli Çelik Sanayi A.Ş.	10 Şubat 1995
Standart Alüminyum Sanayi A.Ş. (NASAŞ Alüminyum Sanayi ve Ticaret A.Ş.)	1974 (13 Mart 1997)
EGEPAŞ Ege Galvanizli Profil Sanayi A.Ş.	10 Ağustos 1996
Ege Maden ve Çelik İşletmeciliği Sanayi ve Ticaret A.Ş.	16 Mart 1998
MAS Marmara Alüminyum İşletmecilik Sanayi A.Ş.	9 Kasım 1998
Standart Metal Sanayi A.Ş.	21 Aralık 1998

²⁵⁰ Vatan Gazetesi, “Uzan’ın Standart’ını aldı Avrupa Dördüncüsü Yaptı”, (Çevrimiçi), <http://www.gazetevatan.com/uzan-in-standart-ini-aldi-avrupa-dorduncusu-yapti-91136-ekonomi/> 17 Nisan 2016.

²⁵¹ Söz konusu şirket dökümlerine İstanbul Ticaret Odası ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi kayıtlarından ulaşılmıştır. Bkz. www.ito.org.tr, www.ticareticilgazetesi.gov.tr , 17 Nisan 2017.

²⁵² Parantez içerisinde belirtilen tarihler kuruluşların Uzan Grubu kontrolüne geçtiği tarihlerdir.

²⁵³ Söz konusu şirket 10.08.1995 tarihinde “Asya Hurdacılık Ticaret A.Ş.” adıyla kurulmuş 15 Mayıs 2000 tarihinde “Asya Dahili Ticaret ve Müşavirlik A.Ş.” adını almıştır. (Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 23 Mayıs 2000, Sayı:5050, s. 170-172.)

4.4.2 Zeytin Adası ve Turizm Sektörü

Uzan Ailesi 1980’den sonra başlayan hızlı büyümesini turizm alanında yaptığı yatırımlar ile sürdürmüştür. Ailenin bu alanda faaliyet göstermek üzere kurulan birçok şirketi vardır. Bu şirketlerden en çok dikkat çekeni kurucularının tamamı Uzan Ailesi’nin fertlerinden oluşan *Turizm Endüstrisi Yatırım A.Ş.* olmuştur. Söz konusu şirketin kurucuları ve hisse dağılımları şöyledir:

Tablo 76: Turizm Endüstrisi Yatırım A.Ş.’nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları²⁵⁴

Holding Adı	Turizm Endüstrisi Yatırım A.Ş.		
Kuruluş Tarihi	12 Kasım 1997		
Kuruluştaki Sermayesi	5.000.000.000 TL (Beş milyar)		
Toplam Hisse Adedi	500 (Her bir hisse 10.000.000 TL)		
Hisse Sahibi	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)	
Kemal Uzan	120 (1.200.000.000 TL)	24	
Cem Cengiz Uzan	120 (1.200.000.000 TL)	24	
Murat Hakan Uzan	120 (1.200.000.000 TL)	24	
Ayşegül Akay	120 (1.200.000.000 TL)	24	
Yavuz Uzan	10 (100.000.000 TL)	2	
Melahat Uzan	5 (50.000.000 TL)	1	
Bahattin Uzan	5 (50.000.000 TL)	1	

Uzan Ailesi tarafından kurulan Turizm Endüstrisi Yatırım adlı bu şirketin sahibi olduğu en dikkat çekici mülk Muğla Göcek’te bulunan Zeytin Adası’dır.²⁵⁵ Bu ada Uzan Ailesi’ne Kıbrıslı iş adamı Asil Nadir’den geçmiştir.²⁵⁶ İnşaat, çimento,

²⁵⁴ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 17 Kasım 1997, Sayı:4420, s. 348-349.

²⁵⁵ Göcek’e üç mil mesafedeki 38 hektarlık alanı kaplayan Zeytin Adası’nın tamamı 350 dönüm, üç parselden oluşmaktadır. Adada, Kemal Uzan ile oğulları Cem Uzan ve Hakan Uzan’ın kullandığı üç villanın yanı sıra bekçilerin, görevlilerin misafirlerin kaldığı müstemilat olarak adlandırılan dört küçük bina, 30 bin zeytin ağacı, elektrik üretimi için jeneratörler, Fransa’dan özel olarak şarap üretmek üzere getirtilen fidanların dikildiği üzüm bağları bulunuyor. Adada helikopter pisti ile Telsim baz istasyonu da yer alıyor. Üç villanın içinde sadece Kemal Uzan’a ait villanın içi mobilya ile döşeli durumda. İki yatak odası, iki banyosu bulunan villa ile iletişimi sağlamak amacıyla telefon, bilgisayar donanımı ve özel güvenlik sistemleri de var. Bkz. Hürriyet Gazetesi, “Uzan’ın Zeytin Adası 15.2 Trilyona Zorlu’nun”,(Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/uzan-in-zeytin-adasi-15-2-trilyona-zorlu-nun-346801>, 17 Nisan 2016.

²⁵⁶ Zeytin Adası, Osmanlı döneminde Hacı Halil’e armağan edilmiş zaman içerisinde adayı Asil Nadir satın almıştır. İflas etme noktasına gelen Asil Nadir adayı Cem Uzan’a satmıştır. Bkz. Sabah Gazetesi, “Zeytin Adası Zengin Adası Olacak”, (Çevrimiçi), <http://arsiv.sabah.com.tr/2005/09/03/eko101.html>, 17 Nisan 2016.

bankacılık, medya ve iletişim alanlarında aktif durumda olan Uzan Ailesi, özellikle 2000’li yılların başlarında turizm alanıyla ilgili birçok şirket kurmuştur. Uzan Ailesi’nin turizm alanıyla ilgili şirketleri şunlardır:

Tablo 77: Uzan Grubu’nun Turizm Sektöründe Faaliyet Göstermiş Olan Şirketleri²⁵⁷

Kuruluş	Kuruluş Tarihi
Gök Turizm ve Ticaret A.Ş.	30 Mart 1988
Turizm Endüstrisi Yatırım A.Ş.	12 Kasım 1997
Mavi Turizm Yatırımları Ticaret A.Ş.	1 Nisan 1999
Yeşil Turizm Yatırımları ve İşletmeciliği A.Ş.	10 Temmuz 2002
Eksper Turizm Yatırım A.Ş.	23 Ocak 2003
Efes Turizm Yatırım A.Ş.	31 Ocak 2003
Opal Turizm Yatırımları ve İşletmeciliği A.Ş.	2 Nisan 2003
Yağmur Turizm Yatırımları ve İşletmeciliği A.Ş.	6 Ağustos 2003

4.4.3 Diğer Yatırımlar

Yukarıdaki bilgilerden hareketle Uzan Grubu’nun ağırlıklı faaliyet gösterdiği sektörleri çimento, inşaat, bankacılık, sigortacılık, enerji, sanayi, otomotiv ve medya olarak sıralamak mümkündür. Uzan Ailesi’nin bu sektörler dışında faaliyet gösterdiği başka alanlarda vardır. Gıdadan tütün ürünlerine, madencilikten taşımacılığa, güvenlikten tekstile kadar birçok alanda faaliyet göstermek üzere şirket kuran Uzan Ailesi’nin, söz şirketleri yukarıda sıralanan sektörler kadar aktif değildir. Ancak çalışmanın bütünlüğü ve Uzan Grubu’nun ticari yatırımlarının tam olarak ortaya konulması açısından bu şirketler “diğer yatırımlar” başlığı altında burada aktarılabacaktır.

Uzan Ailesi, 21 Şubat 1984 tarihinde *Altıntaş Altın ve Mücevherat A.Ş.* isimli bir şirket kurarak, altın ve mücevherat alanında da girişimlerde bulunmuştur. 500

²⁵⁷ Söz konusu şirket dökümlerine İstanbul Ticaret Odası ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi kayıtlarından ulaşılmıştır. Bkz. www.ito.org.tr, www.ticareticilgazetesi.gov.tr, 17 Nisan 2017.

milyon Türk lirası sermayeli şirketin kurucularının tamamı, Uzan Ailesi fertlerinden oluşmaktadır.²⁵⁸

Uzan Ailesi, kurduğu *Ova Tekstil ve Sanayi A.Ş.* adlı şirket ile tekstil alanında da girişim göstermiştir. Ova Tekstil, 25 Şubat 1988 tarihinde 100 milyon Türk lirası sermaye ile kurulmuştur.²⁵⁹ Kurucuları arasında Uzan Ailesi'nden hiç kimsenin yer almadığı Ova Tekstil'in kuruluş adresi Uzan Grubu'na aittir.

Uzan Grubu, güvenlik alanında faaliyet göstermek amacıyla iki yeni şirket kurmuştur. Bu şirketlerden ilki 15 Ocak 1993 tarihinde 50 milyon Türk lirası sermaye ile kurulan *On Güvenlik Servis A.Ş.*'dir.²⁶⁰ Uzan Grubu bünyesinde yer alan diğer bir güvenlik şirketi ise 15 Mart 1993 tarihinde bir milyar Türk lirası sermaye ile kurulan *Batı Güvenlik A.Ş.*'dir.²⁶¹ Uzan Ailesi, her iki güvenlik şirketinde de Bahattin Uzan üzerinden ağırlık hisseye sahiptir. Uzan Grubu bünyesinde bulunan bu şirketler özel ve tüzel kişilere güvenlik hizmeti sunmak amacıyla kurulmuştur.

Uzan Ailesi, ulaştırma ve haberleşme alanında da faaliyet göstermiştir. Bu amaçla Uzan Grubu bünyesinde 15 Ocak 1999 tarihinde 6 milyar Türk lirası sermaye ile *Mavi Ulaştırma ve Haberleşme Hizmetleri Ticaret A.Ş.* adında bir şirket kurulmuştur.²⁶² Özel ve tüzel kişilere ulaştırma ve haberleşme hizmet vermek amacıyla kurulan şirketin kuruluş adresi Uzan Grubu'na ait olmakla beraber kurucuları arasında Uzan Ailesi'nin hiçbir ferdi yer almamıştır. Mavi Ulaştırma ve

²⁵⁸ Söz konusu şirketteki hisse dağılımları şöyledir: *Kemal Uzan*: yüzde 40, *Yavuz Uzan*: yüzde 15, *Cem Cengiz Uzan*: yüzde 10, *Bahattin Uzan*: yüzde 5, *Melahat Uzan*: yüzde 10, *Ayşegül Uzan*: yüzde 10, *Hakan Uzan*: yüzde 10. (Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 29 Şubat 1984, Sayı:957, s. 53-54.)

²⁵⁹ Söz konusu şirketteki hisse dağılımları şöyledir: *Mehmet Tınaztepe*: yüzde 20, *Ahmet Kalkan*: yüzde 20, *İsmet Gedik*: yüzde 20, *Mehmet Çam*: yüzde 15, *Sevgi Üzümlü*: yüzde 15, *Dilber Bektaş*: yüzde 10. (Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 1 Mart 1988, Sayı:1967, s. 27-28.)

²⁶⁰ Söz konusu şirketteki hisse dağılımları şöyledir: *Bahattin Uzan*: yüzde 50, *Ali Rıza Tansuğ*: yüzde 44, *Ömer Üzümlü*: yüzde 2, *Cenap Sırvermez*: yüzde 2, *Sevgi Üzümlü*: yüzde 2. (Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 22 Ocak 1993, Sayı:3205, s. 169-170.)

²⁶¹ Söz konusu şirketteki hisse dağılımları şöyledir: *Bahattin Uzan*: yüzde 70, *Ali Rıza Yılmaz*: yüzde 10, *Ömer Üzümlü*: yüzde 8, *Ethem Alev*: yüzde 8, *Tahir Aktay*: yüzde 4. (Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 19 Mart 1993, Sayı:3245, s. 174-175.)

²⁶² Söz konusu şirketteki hisse dağılımları şöyledir: *Recep Suat Yatmaz*: yüzde 25, *Ayhan Ünsal*: yüzde 16.6, *Ahmet Ege Çavdaroglu*: yüzde 20, *Hasan Kalafat*: yüzde 15, *Cavit Uzun*: yüzde 13.4, *Turgut Dalkıç*: yüzde 10. (Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 27 Ocak 1989, Sayı:4718, s. 354-355.)

Haberleşme adlı şirket, Cem Uzan'ın siyasete atılmasından sonra gerçekleştirilen mitinglerde aktif rol oynamıştır.

Uzan Grubu'nun ilgi gösterdiği diğer bir alan yurtdışına ürün ihraç etmek ile yurtdışından ürün tedarik etmek olmuştur. Ailenin bu amaçla Ova Dış Ticaret, Forum Dış Ticaret, Mavi Dış Ticaret adlarında üç şirketi vardır. Her türlü tarım ve sanayi ürünlerini ithal ve ihraç etmek amacıyla kurulmuş olan şirketlerin çoğunluk hissesi Uzan Ailesi'nin fertlerine aittir.

Uzan Ailesi'nin dış ticaret alanında faaliyet göstermek üzere kurduğu ilk şirket *Ova Dış Ticaret A.Ş.* olmuştur. Ova Dış Ticaret, 23 Aralık 1997 tarihinde 250 milyon Türk lirası sermaye ile kurulmuştur.²⁶³ Ova Dış Ticaretin yüzde 50.4'lük hissesi Kemal, Cem ve Hakan Uzan kontrolündedir. Uzan Grubu'nun bu alandaki diğer kuruluşu olan *Forum Dış Ticaret A.Ş.* ise 7 Ekim 1988 tarihinde, 500 milyon Türk lirası sermaye ile kurulmuştur.²⁶⁴ Forum Dış Ticaret adlı şirketin yüzde 92'lik hissesi Yavuz, Bahattin, Cem ve Hakan Uzan'a aittir.

Uzan Grubu'nun dış ticaret alanında faaliyet gösteren diğer şirketi *Mavi Dış Ticaret A.Ş.*'dir. Kurucularının hiçbiri Uzan Ailesi'nin fertlerinden oluşmayan şirket, 8 Temmuz 1999 tarihinde 30 milyar Türk lirası ile kurulmuştur.²⁶⁵ Resmi kayıtlara göre Uzan Grubu'na ait adreste kurulu gözüken Mavi Dış Ticaret adlı şirketin kurucuları Uzan Ailesi'ne yakın kişilerden oluşmaktadır.

Uzan Ailesi, 22 Ekim 1993 tarihinde 250 milyon Türk lirası sermaye *May Madencilik ve Yatırım A.Ş.* adlı bir şirket kurarak maden işletmeciliği alanına da

²⁶³ Söz konusu şirketteki hisse dağılımları şöyledir: *Kemal Uzan*: yüzde 30.4, *Dokali B. Megharief* : yüzde 49.2, *Yavuz Uzan*: yüzde 10, *Cem Cengiz Uzan*: yüzde 10, *Sevgi Üzümlü*: yüzde 0.4 (Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 28 Aralık 1987, Sayı:1922, s. 10-11.)

²⁶⁴ Söz konusu şirketteki hisse dağılımları şöyledir: *Murat Hakan Uzan*: yüzde 75, *Bahattin Uzan*: yüzde 15, *Mehmet Tınaztepe*: yüzde 5, *Mehmet Çam*: yüzde 3, *Cem Cengiz Uzan*: yüzde 1, *Yavuz Uzan*: yüzde 1 (Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 11 Ekim 1988, Sayı:2120, s. 17-18.)

²⁶⁵ Söz konusu şirketteki hisse dağılımları şöyledir: *Süleyman Caner Sipahi*: yüzde 16, *Osman Bülent Çekiç*: yüzde 14, *Coşkun Çoroğlu*: yüzde 15, *Şevket Levent Egeli*: yüzde 14, *Mehmet Enis Karşlıoğlu*: yüzde 15, *Çağdaş Ergin*: yüzde 12, *Mehmet Mete Türkoğlu*: yüzde 14 (Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 13 Temmuz 1999, Sayı:4832, s. 301-303.)

girmiştir. Uzan Grubu'na ait adreste kurulan şirketin kuruculuğunu Ali Rıza Yılmaz, Tahir Aktay, Cenap Sırvermez, Zeynep Nuran Kalaycı ve Sevgi Üzüm yapmıştır.²⁶⁶

Uzan Ailesi'nin faaliyette bulunduğu bir başka sektör hava taşımacılığı olmuştur. Bu alanda faaliyet göstermek üzere iki ayrı şirket kuran Uzan Ailesi bu şirketler üzerinden iki adet helikopter satın almıştır.

Uzan Grubu'nun hava taşımacılığı alandaki ilk girişimi *Rumeli Hava Taşımacılık ve İşletmecilik Ticaret A.Ş.* adlı kuruluş olmuştur. 8 Temmuz 1997 tarihinde kurulan şirketin sermayesi 5 milyar Türk lirası olarak belirlenmiştir.²⁶⁷ Uzan Grubu'nun hava taşımacılığı alanında faaliyet gösteren diğer şirketi 20 Nisan 2001 tarihinde bir trilyon Türk lirası ile kurulan *Simetri Hava Yolları Yatırım ve Ticaret A.Ş.* olmuştur.²⁶⁸ Simetri Hava adlı şirketin yüzde 99.5'lik hissesi Kemal, Yavuz ve Bahattin Uzan'a aittir.

Uzan Ailesi, kara ve deniz taşımacılığı alanlarında da faaliyet göstermiştir. Uzan Grubu, *KNT Kara Nakliyat ve Ticaret A.Ş.* adlı şirket ile kara taşımacılığı, *DTK Deniz Taşımacılığı ve Nakliye Komisyonluğu A.Ş.* adlı kuruluş ile de deniz taşımacılığı alanında bulunmuştur.

DTK Deniz Taşımacılığı Ticaret adlı şirket, 15 Aralık 1995 tarihinde 5 milyar Türk lirası sermaye ile kurulmuştur.²⁶⁹ KNT Kara Nakliyat ve Ticaret adlı şirket ise

²⁶⁶ Söz konusu şirketteki hisse dağılımları şöyledir: *Ali Rıza Yılmaz*: yüzde 20, *Tahir Aktay*: yüzde 20, *Cenap Sırvermez*: yüzde 20, *Zeynep Nuran Kalaycı*: yüzde 20, *Sevgi Üzüm*: yüzde 20. (Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 27 Ekim 1993, Sayı:3393, s. 106-108.)

²⁶⁷ Söz konusu şirketteki hisse dağılımları şöyledir: *Cem Cengiz Uzan*: yüzde 37, *Murat Hakan Uzan*: yüzde 37, *Ayşegül Akay*: yüzde 21, *Nur Sakarya*: yüzde 3, *İhsan Hasan Pilav*: yüzde 2. (Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 11 Temmuz 1997, Sayı:4330, s. 197-199.)

²⁶⁸ Söz konusu şirketteki hisse dağılımları şöyledir: *Kemal Uzan*: yüzde 93, *Yavuz Uzan*: yüzde 5.5, *Bahattin Uzan*: yüzde 1, *Nurettin Sivlim*: yüzde 0.1, *Tacettin Pak*: yüzde 0.1, *Suat Gusinali*: yüzde 0.1, *Ufuk Uzunkaya*: yüzde 0.1, *Selahattin Bal*: yüzde 0.1. (Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 26 Nisan 2001, Sayı:5282, s. 771-772.)

²⁶⁹ Söz konusu şirketteki hisse dağılımları şöyledir: *Atilla Gül*: yüzde 45, *Ayşe Kıvanç*: yüzde 25, *Ahmet Özserzeli*: yüzde 25, *Yasemin Erdoğan*: yüzde 4, *Rahmi Demircan*: yüzde 1. (Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 20 Aralık 1995, Sayı:3940, s. 289-290.)

23 Aralık 1998 tarihinde yine 5 milyar Türk lirası sermaye ile kurulmuştur.²⁷⁰ Her iki şirketin de kurucuları Uzan Ailesi dışındaki fertlerden oluşmaktadır. Bununla beraber şirketlerin kurulu oldukları adres Uzan Grubu'na aittir.

TMSF kayıtlarına göre Uzan Grubu'na ait taşımacılık alanında faaliyet gösteren iki kuruluş daha vardır. Bunlardan ilki deniz taşımacılığı yapan *Metar Denizcilik A.Ş.* diğeri ise kara taşımacılığı yapan *Çelik Nakliyat ve Ticaret A.Ş.* adlı kuruluştur.

Uzan Grubu'nun gayrimenkul kiralama ve satışı konularında faaliyet gösteren şirketi *Atasu Emlak Ticaret A.Ş.*, 21 Ocak 2003 tarihinde bir trilyon sermaye ile kurulmuştur.²⁷¹ Atasu Emlak adı şirketin yüzde 88'lik hissesi Hakan Uzan'ın ilk eşi Özlem Hanife Uzan'a aittir.

Uzan Ailesi'nin faaliyet gösterdiği alanlardan biri de gıda sektörüdür. Uzan Grubu'nun gıda sektöründe faaliyet göstermek üzere kurulmuş iki şirketi vardır. Bu kuruluşlardan ilki 15 Aralık 1995 tarihinde 5 milyar Türk lirası ile kurulan *Pak-El Gıda Ürünleri Ticaret A.Ş.*'dir.²⁷² Pak-El Gıda adlı şirketin kurucularının tamamı Uzan Ailesi ile ilişkili kişilerden oluşmaktadır.

Uzan Grubu'nun gıda alanında faaliyet göstermek amacıyla kurduğu ikinci şirket ise *Standart Gıda ve Turizm İşletmeleri Sanayi ve Ticaret A.Ş.* olmuştur. 2 Mayıs 2003 tarihinde kurulan şirketin sermayesi 500 milyar Türk lirası olarak belirlenmiştir.²⁷³ Standart Gıda adlı şirkette kurucu olarak hem Uzan Grubu

²⁷⁰ Söz konusu şirketteki hisse dağılımları şöyledir: *Cumali Demiroğlu*: yüzde 20, *İsmet Gedik*: yüzde 20, *Sevgi Üzümlü*: yüzde 20, *Süleyman Cındık*: yüzde 20, *Muharrem Kamber*: yüzde 20. (Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 28 Aralık 1998, Sayı:4700, s. 435-436.)

²⁷¹ Söz konusu şirketteki hisse dağılımları şöyledir: *Özlem Hanife Uzan*: yüzde 88, *Eser Kızılkaya*: yüzde 2, *Eniz Zaimoğlu*: yüzde 5, *İhsan Hasan Pilav*: yüzde 3, *Yasemin Bilgen*: yüzde 2. (Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 27 Ocak 2003, Sayı:5726, s. 545-547.)

²⁷² Söz konusu şirketteki hisse dağılımları şöyledir: *Çağdaş Ergin*: yüzde 32, *Cumali Demiroğlu*: yüzde 32, *Begüm Tunçalp*: yüzde 30, *Günay Gündoğdu*: yüzde 5, *Lütfiye Güçyetmez*: yüzde 1. (Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 20 Aralık 1995, Sayı:3940, s. 292-294.)

²⁷³ Söz konusu şirketteki hisse dağılımları şöyledir: *Sanart Prodüksiyon*: yüzde 90, *Eniz Zaimoğlu*: yüzde 2.5, *Coşkun Çoroglu*: yüzde 2.5, *Müşak Ayvaz*: yüzde 2.5, *İhsan Hasan Pilav*: yüzde 2.5. (Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 7 Mayıs 2003, Sayı:5793, s. 521-524.)

bünyesindeki Sanart Prodüksiyon adlı şirket hem de Uzan Ailesi'ne yakın kişiler yer almaktadır.

Uzan Grubu'nun 1993 yılında girişim gösterdiği diğer bir alan ise alkollü ve alkolsüz içecek üretimi ve satışını gerçekleştirmek olmuştur. Uzan Ailesi bu doğrultuda 25 Şubat 1993 tarihinde 500 milyon Türk lirası sermaye ile *BVS Bira Viski Su Sanayi ve Ticaret A.Ş.* adlı bir şirket kurmuştur.²⁷⁴ Söz konusu şirkette Cem ve Hakan Uzan ile Ayşegül Akay toplam yüzde 80'lik hisseye sahiptir.

Uzan Ailesi, alkollü ve alkolsüz içecek alanındaki yatırımlarına tütün ticaretini de eklemiş ve bu alanda faaliyet göstermek üzere üç yeni şirket kurmuştur. Uzan Grubu, kurduğu bu yeni şirketler ile özellikle alkol ve tütün ticareti alanında etkili olmaya çalışmıştır.

Uzan Grubu'nun alkol ve tütün alanında kurduğu ilk şirketi *Simetri Alkol ve Tütün Sanayi ve Ticaret A.Ş.*'dir. 16 Haziran 2003 tarihinde kurulan şirketin sermayesi bir trilyon olarak belirlenmiştir.²⁷⁵ Söz konusu şirketin kurucularının tamamı Uzan Ailesi fertlerinden oluşmaktadır. Uzan Grubu'nun alkollü içecekler alanında kurduğu diğer şirketi ise *Standart Alkollü ve Alkolsüz İçecek Sanayi ve Ticaret A.Ş.*'dir. Söz konusu şirket 19 Haziran 2003 tarihinde 500 milyar Türk lirası sermaye ile kurulmuştur.²⁷⁶ Söz konusu şirketin çoğunluk hissesi Uzan Ailesi'ne aitken kalan hisselerde aileye yakın kişiler üzerinde toplanmıştır. Uzan Grubu'nun tütüncülük alanındaki şirketi ise yine 19 Haziran 2003 tarihinde 500 milyar Türk lirası ile kurulan *Standart Sigara ve Tütüncülük Sanayi ve Ticaret A.Ş.* olmuştur.²⁷⁷

²⁷⁴ Söz konusu şirketteki hisse dağılımları şöyledir: *Cem Cengiz Uzan*: yüzde 40, *Murat Hakan Uzan*: yüzde 30, *Ayşegül Akay*: yüzde 10, *Nur Sakarya*: yüzde 10, *Zeynep Nuran Kalaycı*: yüzde 10. (Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 2 Mart 1993, Sayı:3232, s. 123-125.)

²⁷⁵ Söz konusu şirketteki hisse dağılımları şöyledir: *Kemal Uzan*: yüzde 49, *Cem Cengiz Uzan*: yüzde 16, *Murat Hakan Uzan*: yüzde 16, *Ayşegül Uzan*: yüzde 16, *Yavuz Uzan*: yüzde 2, *Bahattin Uzan*: yüzde 1. (Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 20 Haziran 2003, Sayı:5824, s. 483-485.)

²⁷⁶ Söz konusu şirketteki hisse dağılımları şöyledir: *Kemal Uzan*: yüzde 32, *Cem Cengiz Uzan*: yüzde 32, *Murat Hakan Uzan*: yüzde 32, *Enis Zaimoğlu*: yüzde 2, *Müştak Ayvaz*: yüzde 2. (Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 24 Haziran 2003, Sayı:5826, s.545-546.)

²⁷⁷ Söz konusu şirketteki hisse dağılımları şöyledir: *Kemal Uzan*: yüzde 32, *Cem Cengiz Uzan*: yüzde 32, *Murat Hakan Uzan*: yüzde 32, *Enis Zaimoğlu*: yüzde 2, *Müştak Ayvaz*: yüzde 2. (Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 24 Haziran 2003, Sayı:5826, s.546-547.)

Şirketin yüzde 96'lık hissesi Kemal, Cem ve Hakan Uzan'a aittir. Geriye kalan yüzde 4'lük hisse ise aileye yakın isimlere aittir.

Uzan Grubu bünyesinde bulunan şirketlerden bazıları grup bünyesinde bulunan diğer şirketlerin ihtiyaçlarını karşılamaya yöneliktir. Özellikle bilgisayar, yazılım ve haberleşme alanında faaliyet gösteren şirketler bu amaca yönelik olarak kurulmuştur.

Uzan Grubu bünyesinde bulunan *Merkez Yatırım ve Ticaret A.Ş.*, 18 Ağustos 1978 tarihinde inşaat sektörüne yönelik kurulmuş, daha sonra faaliyet konusunda değişiklik yaşanmış ve İmar Bankası'na bilgisayar ve yazılım konusunda destek veren bir kuruluş halini almıştır. Uzan Grubu bünyesinde bu alanda faaliyet gösteren diğer bir şirket de *Bilgi Bilgisayar Ticaret A.Ş.*'dir. Söz konusu şirket 10 Eylül 1987 tarihinde 100 milyon Türk lirası sermaye ile kurulmuştur.²⁷⁸ Uzan Grubu'na ait kuruluşlara bilgisayar ve yazılım desteği veren diğer bir kuruluş ise, *Akdeniz Bilgi İşlem ve Yazılım Hizmetleri Sanayi Ticaret A.Ş.*'dir. 15 Şubat 1994 tarihinde kurulan şirketin sermayesi 100 milyon Türk lirası olarak belirlenmiştir.²⁷⁹ Grup bünyesinde bu alanda faaliyet gösteren bir başka şirket ise, *Digisoft Yazılım ve Dış Ticaret A.Ş.*'dir. Söz konusu şirket 3 Nisan 2002 tarihinde 65 milyar Türk lirası sermaye ile kurulmuştur.²⁸⁰

Uzan Grubu bünyesinde yer alan bir başka kuruluş da 23 Ocak 2003 tarihinde 500 milyar Türk lirası sermaye ile kurulan *Standart Kimya Petrol Doğalgaz Sanayi*

²⁷⁸ Söz konusu şirketteki hisse dağılımları şöyledir: *Murat Hakan Uzan*: yüzde 20, *Nebahat Yılmaz*: yüzde 20, *Ali Rıza Yılmaz*: yüzde 20, *Ahmet Kalkan*: yüzde 10, *Ethem Alev*: yüzde 10, *Sevgi Üzü*: yüzde 10 *Cemal Karagüney*: yüzde 10. (Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 23 Eylül 1987, Sayı:1855, s. 23-24.)

²⁷⁹ Söz konusu şirketteki hisse dağılımları şöyledir: *Nedim Ölmezler*: yüzde 20, *Fatih Yavaş*: yüzde 20, *Enis Zaimoğlu*: yüzde 20, *Bülent Parlar*: yüzde 20, *Ali Ulukaya*: yüzde 20. (Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 23 Şubat 1994, Sayı:3477, s.425-427.)

²⁸⁰ Söz konusu şirketteki hisse dağılımları şöyledir: *Enver İbek*: yüzde 20, *Enis Zaimoğlu*: yüzde 20, *Aziz Sertaç*: yüzde 20, *Ahmet Oğuz Özcü*: yüzde 20, *İhsan Hasan Pilav*: yüzde 20. (Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 11 Nisan 2002, Sayı:5525, s.602-604.)

ve Ticaret A.Ş.'dir.²⁸¹ Uzan Grubu, söz konusu şirket ile 6 Haziran 2003 tarihinde düzenlenen Petkim'in yüzde 88.86'lık hissesinin satış ihalesine katılmış ve en yüksek teklif olan 605 milyon dolarla ihaleyi kazanmıştır.²⁸² Özelleştirme Yüksek Kurulu'nun 30 Haziran 2003 tarihli kararıyla Petkim'in satış ihalesi onaylanmıştır.²⁸³ Ancak Uzan Grubu'nun 30 günlük yasal sürede gerekli koşulları yerine getirmemesi nedeniyle²⁸⁴ söz konusu ihale 6 Ağustos 2003 tarihinde iptal edilmiştir.²⁸⁵

Cem Uzan'ın Genç Parti'yi kurarak siyasete atılmasından sonra Uzan Grubu bünyesindeki şirketlerin sayısında artış yaşanmıştır. Cem Uzan'ın alışlagelmişin dışında bir miting kampanyası yürütmesi, bu kampanyalarda aktif rol oynayan şirketlerin varlığını gündeme getirmiştir.

Cem Uzan'ın siyasete girmesi ve sonrasında yaşananlar çalışmanın ilerleyen bölümlerinde ayrı bir başlık olarak ele alınacaktır. Ancak çalışmanın bütünlüğü açısından Cem Uzan'ın siyasete atılması sonrasında kurulan ya da aktif olarak faaliyet göstermeye başlayan kuruluşlara yer vermek önem taşımaktadır.

Bu bağlamda değerlendirildiğinde Uzan Grubu bünyesinde bulunan ve “diğer yatırımlar” başlığı altında toplanan ve Uzan Grubu'na ait adreslerde faaliyet gösterdiği tespit edilen şirketler ile bu şirketlerin faaliyet alanlarını İstanbul Ticaret Odası ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi kayıtlarına göre derlenen bilgiler ışığında aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

²⁸¹ Söz konusu şirketteki hisse dağılımları şöyledir: *Kemal Uzan*: yüzde 49, *Cem Cengiz Uzan*: yüzde 24, *Murat Hakan Uzan*: yüzde 24, *Yavuz Uzan*: yüzde 2, *Bahattin Uzan*: yüzde 1. (Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 28 Ocak 2003, Sayı:5727, s. 249-251.)

²⁸² Hürriyet Gazetesi, “**Petkim’e En Yüksek Teklif Uzanlar’dan**”, (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/petkim-e-en-yuksek-teklif-uzanlar-dan-151685>, 17 Nisan 2017.

²⁸³ Hürriyet Gazetesi, “**ÇEAŞ ile Kepez’i Aldılar Petkim’i Uzan’a Verdiler**”, (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/ceas-ile-kepezi-aldilar-petkimi-uzana-verdiler-156537>, 17 Nisan 2017.

²⁸⁴ Uzan Grubu'nun Petkim ihalesini kazanmasından 6 gün sonra gruba ait ÇEAŞ ve Kepez Elektrik'e el konulmuştur. Bu süreçte ekonomik anlamda sıkıntıya giren Uzan Grubu, Petkim ihalesinde beklenen ödemeleri vadesinde yerine getirememiştir. ÇEAŞ ve Kepez'e el konulması ve sonrasında yaşananlar çalışmanın ilerleyen bölümlerinde ele alınacaktır.

²⁸⁵ “Petkim İhalesi İptal Edildi”, (Çevrimiçi), <http://arsiv.ntv.com.tr/news/227609.asp>, 17 Nisan 2017.

Tablo 78: Uzan Grubu'nun Diğer Kuruluşları²⁸⁶

Kuruluş Adı	Kuruluş Tarihi	Faaliyet Alanı
Altıntaş Altın ve Mücevherat A.Ş.	21 Şubat 1984	Altın ve mücevherat ticareti.
Ova Tekstil ve Sanayi A.Ş.	25 Şubat 1988	Deri tekstil ürünleri alım satımı.
On Güvenlik Servis A.Ş.	15 Ocak 1993	Ulaştırma, taşıma ve haberleşme hizmetleri.
Batı Güvenlik A.Ş.	15 Mart 1993	Ulaştırma, taşıma ve haberleşme hizmetleri.
Mavi Ulaştırma ve Haberleşme Hizmetleri Ticaret A.Ş.	15 Ocak 1999	Tarım ve sanayi ürünlerini ihraç etmek.
Ova Dış Ticaret A.Ş.	23 Aralık 1997	Tarım ve sanayi ürünlerini ihraç etmek.
Forum Dış Ticaret A.Ş.	7 Ekim 1988	Tarım ve sanayi ürünlerini ihraç etmek.
Mavi Dış Ticaret A.Ş.	8 Temmuz 1999	Her türlü malın alım satımı yapmak.
May Madencilik ve Yatırım A.Ş.	22 Ekim 1993	Maden işletmeciliği.
Rumeli Hava Taşımacılık ve İşletmecilik Ticaret A.Ş.	8 Temmuz 1997	Yurtiçi ve yurtdışında hava taşımacılığı.
Simetri Hava Yolları Yatırım ve Ticaret A.Ş.	20 Nisan 2001	Yurtiçi ve yurtdışında hava taşımacılığı.
KNT Kara Nakliyat ve Ticaret A.Ş.	23 Aralık 1998	Kara taşımacılığı.
DTK Deniz Taşımacılığı ve Nakliye Komisyonluğu A.Ş.	15 Aralık 1995	Deniz taşımacılığı.
Metar Denizcilik A.Ş.		Deniz taşımacılığı.
Çelik Nakliyat ve Ticaret A.Ş.	11 Mayıs 1982	Kara taşımacılığı.
Atasu Emlak Ticaret A.Ş.,	21 Ocak 2003	Gayrimenkul alım satımı.
Pak-El Gıda Ürünleri Ticaret A.Ş.	15 Aralık 1995	Bakliyat, kuru ve yaş sebze ithali ve ihracı.
Standart Gıda ve Turizm İşletmeleri Sanayi ve Ticaret A.Ş.	2 Mayıs 2003	Yemek hizmeti ve catering faaliyetleri.
BVS Bira Viski Su Sanayi ve Ticaret A.Ş.	25 Şubat 1993	Bira, viski ve su üretimi ve alım-satımı yapmak.

²⁸⁶ Söz konusu şirket dökümlerine İstanbul Ticaret Odası ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi kayıtlarından ulaşılmıştır. Bkz. www.ito.org.tr, www.ticaret sicil gazetesi.gov.tr , 17 Nisan 2017.

Simetri Alkol ve Tütün Sanayi ve Ticaret A.Ş.	16 Haziran 2003	Alkollü içliler üretim tesisi kurmak.
Standart Alkollü ve Alkolsüz İçecek Sanayi ve Ticaret A.Ş.	19 Haziran 2003	Alkollü ve alkolsüz içecekler üretmek.
Standart Sigara ve Tütüncülük Sanayi ve Ticaret A.Ş.	19 Haziran 2003	Sigara ve türün ürünleri ithali ve ihracı yapmak.
Merkez Yatırım ve Ticaret A.Ş.	18 Ağustos 1978	Bilgi işlem ve yazılım hizmetleri.
Bilgi Bilgisayar Ticaret A.Ş.	10 Eylül 1987	Bilgi işlem ve bilişim hizmetleri.
Akdeniz Bilgi İşlem ve Yazılım Hizmetleri Sanayi Ticaret A.Ş.	15 Şubat 1994	Bilgi işlem ve yazılım hizmetleri.
Digisoft Yazılım ve Dış Ticaret A.Ş.	3 Nisan 2002	Bilgi işlem ve yazılım hizmetleri.

4.4.4 Uzan Ailesi'nin Siyasi İlişkileri

Çalışmanın buraya kadar olan kısmında Uzan Ailesi'nin kendi girişimleri ile kurduğu şirketler ve özelleştirmeler yoluyla bünyesine kattığı kuruluşlardan bahsedildi. Yukarıda anlatılanlar ışığında Uzan Ailesi'nin bu denli hızlı bir şekilde büyümesinin altında yatan temel nedeni dönemin siyasetçileri ile kurulan iyi ilişkilere bağlamak mümkündür. Öyle ki, grubun kurucusu baba Kemal Uzan ile başlayan bu iyi ilişkiler ortamı, büyük oğlu Cem Uzan döneminde de sürdürülmüştür.

Oktaý Gönensin, Türkiye'nin çok partili hayata geçtiği dönemde üst düzey siyasetçilerin kendilerine güvence sağlamak için kendi zenginlerini yaratma yoluna gittikleri yorumunu yapmakta, bunu da söz konusu kişilere kamu ihalelerinin verilmesiyle gerçekleştirildiğini söylemektedir. Gönensin, baba Kemal Uzan'ın aynı yöntemlerle Süleyman Demirel, oğlu Cem Uzan'ın ise Turgut Özal tarafından zengin edildiği ifade etmektedir.²⁸⁷

Gazeteci Nedim Şener'e göre, 24 Ocak 1980 ekonomik istikrar kararları ve ardından gelen 12 Eylül 1980 askeri müdahalesi sonrasında başbakan olan Turgut Özal, serbest piyasacı söylemiyle yeni bir sermayedar kesim yaratılmasına katkı sağlamıştır. Şener, bu kesimin devletin imkânlarına kullanarak servetlerine servet kattığını, haksız olarak teşviklerden yararlandığını, hayali ihracat, banka lisansı alma, yasa ve yönetmelikleri kendi çıkarlarına uygun düzenlemeye varana kadar birçok ayrıcalıkla bu zenginliklerini çoğalttıklarını belirtir. 1999-2004 yılları arasında el konulan 22 banka sahibinin isimlerinin alt alta yazılmasıyla bu zengin sınıfın kimlerden oluştuğunun ortaya çıkacağını ifade eden Şener, bu isimlerden en hızlısının, en ayrıcalıklısının, en büyüğünün, en güçlüsünün ve en maliyetlisinin Uzan Ailesi olduğunu belirtir.²⁸⁸

Yine Nedim Şener'e göre, 1960, 1970 ve 1980'li yıllarda Uzan Ailesi'nin "uğurlu kişisi" Süleyman Demirel'dir. 1980 askeri müdahalesinden sonra Demirel

²⁸⁷ Oktaý Gönensin, "Uzanlar, İş ve Siyaset", 21 Şubat 2004, (Çevrimiçi), <http://www.gazetevatan.com/okay-gonensin-22877-yazar-yazisi-uzanlar-is-ve-siyaset/>, 17 Nisan 2016

²⁸⁸ Şener, a.g.e., s. 9-10

siyasi yasaklı hale gelince yönetimden uzak kalmıştır. 1980 sonrasında Uzan Ailesi için “talih kuşu” Turgut Özal ile oğlu Ahmet Özal olmuştur.²⁸⁹

“*Bankacılık Sektörüne İlk Adım: İmar Bankası*” başlığı altında belirtildiği gibi grubun bankacılık sektörüne adım atması 1984 yılında gerçekleşmiştir. Bu tarih 1980 askeri müdahalesi sonrasında kurulan Özal hükümetinin birinci yılıdır. Bu tarihlerde Uzan Ailesi ve Özal arasındaki ilişkinin temelleri atılmıştır.

Uzan Ailesi’nin, Özal ile ilişkilerine çarpıcı bir örnek olarak Turgut Özal’ın, Kral Fahd’a yazdığı mektup da gösterilebilir. Kemal Uzan, bir dönem yurtdışında müteahhitlik işlerini yaptığı Suudi Arabistan yönetiminden önemli bir tutarda alacağını tahsil edememiş devreye Turgut Özal girmiştir. Yazılan mektup sonrası Uzan Ailesi’ne para ödenmiştir.²⁹⁰

Bu süreç sonrası Uzan Ailesi ve Turgut Özal arasındaki ilişki iyice derinleşmiştir. Daha önce de ifade edildiği gibi Cem Uzan’ın, Turgut Özal’ın oğlu Ahmet Özal ile ortak bir şekilde Türkiye’nin ilk özel televizyonu kurması, bu ilişkiyi ortaklığa kadar taşımıştır. Uzan Ailesi ve Ahmet Özal arasındaki bu ortaklık sadece özel televizyon kanalıyla sınırlı kalmamış farklı alanda da devam etmiştir.

Turgut Özal’ın Cumhurbaşkanı olmasıyla Ahmet Özal’ın arkasındaki rüzgar iyice artmıştır. Özal, Cumhurbaşkanı olduktan sonra kendi yerine başbakan olarak Yıldırım Akbulut’u koymuştu. Ancak herkesin bildiği bir şey vardı ki asıl iktidar yine Özal’dır. Ancak 1991 yılında yapılan seçimler sonrası bu durum değişmeye başlamıştır. Seçimlerde ANAP muhalefete düşmüş ve baba Kemal Uzan’ın yakın dostu Süleyman Demirel başbakanlık koltuğuna oturmuştur. O güne kadar ANAP’ın propaganda aracı olarak görülen Star TV’de de önemli değişiklikler yaşanmaya başlandı. Bu durumu fırsat bilen Uzan Ailesi, önce seçimleri kaybeden ANAP’tan seçim kampanyasındaki reklamların parasını istemiş ardından da güvenlik

²⁸⁹ Şener, a.g.e., s. 30.

²⁹⁰ Sabah Gazetesi, “Tüyo Özal’dan Özel TV Uzan’dan”, (Çevrimiçi), <http://arsiv.sabah.com.tr/2004/02/16/eko104.html>, 17 Nisan 2016

görevlilerine verdiği talimatla Ahmet Özal'ın Star TV binasına girmesine engel olmuştur. Bu durum Çankaya Köşkü'ndeki Turgut Özal'a kadar yansımıştır. Ahmet Özal'ın avukatlığını üstlenen Münici İnci bu durumu “*Aslında, Ahmet Özal ve Cem Uzan arasında yaşanan kavgaın arkasında Turgut Özal ve Süleyman Demirel'in bilek güreşi vardı.*”²⁹¹ sözleri ile özetlenmiştir.

Süleyman Demirel'in 1991 yılında yapılan seçimlerin ardından başbakan olmasından sonra Uzan Ailesi özelleştirme alanında ciddi adımlar atmıştır. 1993 yılına kadar iktidarda kalan Demirel hükümeti boyunca Uzan Ailesi özelleştirmeler yoluyla sekiz kuruluşu satın almıştır. Bu kuruluşlar arasında yer alan çimento fabrikaları ile ÇEAŞ ve Kepez Elektrik gibi şirketler dikkat çekmektedir. Süleyman Demirel'in ani bir şekilde hayatını kaybeden Turgut Özal yerine Cumhurbaşkanı seçilmesinden sonra da Uzan Ailesi'nin özelleştirmelerden faydalandığını söylemek mümkündür. Demirel'in ardından başbakan olan Tansu Çiller döneminde de bu durum devam etmiştir. Uzan Ailesi, Çiller döneminde hem Telsim sözleşmesi imzalamış hem de dört şirketi daha özelleştirmeler yoluyla satın almıştır.

Bu başlık altında anlatılan ve Uzan Ailesi ile dönemin siyasetçileri arasındaki ilişkileri ortaya koyan tespitlerin özeti olarak aşağıdaki tablolar oluşturulabilir. Bu tablolarda özellikle grubun özelleştirme uygulamaları ile sahip olduğu yatırımlar ve o dönemde iktidarda olan siyasi partiler dikkat çekicidir.

Tablo 79: Uzan Grubu'nun 1990'lı Yıllardaki Yatırımları ve İktidardaki Hükümetler²⁹²

DYP-SHP KOALİSYONU (21 EKİM 1991 – 25 Haziran 1993)		
Şirket adı	Tarih	Tutar
Trabzon Çimento	3 Aralık 1992	32.5 milyon dolar
Gaziantep Çimento	3 Aralık 1992	52.6 milyon dolar
Çukurova Elektrik	16 Şubat 1993	81.0 milyon dolar
Kepez Elektrik	16 Şubat 1993	31.1 milyon dolar
TOE	14 Nisan 1993	8.0 milyon dolar

²⁹¹ Şener, a.g.e., s.

²⁹² A.e.

Ladik Çimento	21 Nisan 1993	57.5 milyon dolar
Şanlıurfa Çimento	21 Nisan 1993	57.4 milyon dolar
Bartın Çimento	6 Mayıs 1993	20.5 milyon dolar
I. ÇİLLER HÜKÜMETİ DYP-SHP KOALİSYONU (25 Haziran 1993 – 5 Eylül 1995)		
Şirket adı	Tarih	
Telsim ile Gelir Paylaşımı Sözleşmesi	2 Temmuz 1993	
II. ÇİLLER HÜKÜMETİ DYP-CHP KOALİSYONU (5 Eylül 1995 – 30 Eylül 1995)		
Şirket adı	Tarihi	Tutarı
METAŞ	14 Nisan 1995	57.9 milyon dolar
III. ÇİLLER HÜKÜMETİ DYP-CHP KOALİSYONU (30 Eylül 1995 – 6 Mart 1996)		
Şirket adı	Tarihi	Tutarı
Van Çimento	12 Haziran 1996	24.5 milyon dolar
Lalapaşa Çimento	14 Haziran 1996	125.9 milyon dolar
ERBAKAN HÜKÜMETİ RP-DYP KOALİSYONU (28 Haziran 1996 – 30 Haziran 1997)		
Şirket adı	Tarihi	Tutarı
Ergani Çimento	3 Nisan 1997	46.7 milyon dolar
YILMAZ HÜKÜMETİ (30 Haziran 1997 – 11 Ocak 1999)		
Şirket adı	Tarihi	Tutarı
Telsim ile Lisans Paylaşımı Sözleşmesi	3 Nisan 1997	46.7 milyon dolar

Buraya kadar anlatılanlar ve yukarıda oluşturulan tablonun bir sonucu olarak Uzan Grubu'na ait lokomotif şirketlerinin genel bir görünümünü oluşturmak mümkündür. Aşağıdaki tabloda Uzan Grubu'na ait şirketlerden ticari anlamda büyük çaplı olanlar ile marka değerli yüksek olan kuruluşlar listelenmiştir:

Tablo 80: Uzan Grubu'nun Lokomotif Şirketlerinin Genel Görünümü²⁹³

MEDYA GRUBU		
Şirket	Kuruluş Tarihi	Markalar
Star Televizyon Hizmetleri	1991	Star, Star2, Star 4, Star 5, Star 6, Star 7, Star 8, Star Maks, Star Kids TV, Star Movie TV, Kral TV, Sinklasik TV, Sineklik 1 TV, Dizi TV, Yeşilçam TV,
Kral TV	1994	
Ulusal Basın Gazetecilik	1999	
Park Medya Filmcilik	1999	

²⁹³ Taşlıcalı, a.g.e., 99-101

Medya Park Yayıncılık	1995	Blue TV, Metro + TV, Fugol TV, Maraton TV, Uyum TV, Joy TV, Star Gazetesi, Süper FM, Metro FM, Kral FM, Joy FM, Joy Türk FM, Rock FM, Radyo Alaturka
Ulusal Medya Haber Ajansı	1999	
Birikim Gazetecilik ve Matbaacılık	1998	
Medya Pazarlama	1999	
TELEKOMÜNİKASYON GRUBU		
Şirket	Kuruluş Tarihi	
Telsim	1994	
Rumeli Telekom	1993	
Rumeli Teknik	1996	
Ünitel	1995	
Aktif Kablo	1998	
Kartel	1998 (Kazakistan)	
Artel	1996 (Azerbaycan)	
JPP	1997 (Ürdün)	
Rumeli Tanıtım	1999	
KKTC Telsim	1995	
İNTERNET VE İNTERAKTİF GRUBU		
Şirket	Kuruluş Tarihi	
RT.Net	1998	
Rumeli Yazılım	2000	
Standart Pazarlama	2000	
Star Digital	1999	
ENERJİ GRUBU		
Şirket	Kuruluş Tarihi	
Çukurova Elektrik	1952 (1993)	
Kepez Elektrik	1955 (1993)	
ÇİMENTO GRUBU		
Şirket	Kuruluş Tarihi	
Şanlıurfa Çimento	1986	
Gaziantep Çimento	1958	
Trabzon Çimento	1967	
Bartın Çimento	1962	
Van Çimento	1969	
Gümüşhane Çimento	1991	
Edirne-Lalapaşa Çimento	1992	
Rumeli Çimento	1992	
Ergani Diyarbakır Çimento	1984	
Ladik Çimento	1983	
FİNANS GRUBU		
Şirket	Kuruluş Tarihi	
Türkiye İmar Bankası	1927 (Grubu geçişi: 1984)	
Adabank	1985	
Rumeli Bank	1993	

Rumeli Sigorta	1991
Rumeli Hayat Sigorta	1991
Ulus Factoring	1992
YAPI GRUBU	
Şirket	Kuruluş Tarihi
Merkez Yatırım	1978
Yapı Ticaret	1963
DEMİR ÇELİK GRUBU	
Şirket	Kuruluş Tarihi
İzmir Metalürji Fabrikası (METAŞ)	1956 (1995)
Anadolu Yay Sanayi (AYSAN)	1977
Demir Mamulleri Sanayi (DEMAŞ)	1966
Liman Hizmetleri Sanayi (LİMAŞ)	1977
Standart Alüminyum	1993
SPOR	
Şirket	Kuruluş Tarihi
Adanaspor	1954
İstanbulspor	1926
DİĞER	
Şirket	Kuruluş Tarihi
Mavi A.Ş.	1999
Rumeli Havacılık	1997

4.5 GENÇ PARTİ VE UZAN AİLESİ'NİN ÇÖKÜŞÜ

Çalışmanın buraya kadar olan kısmında Uzan Ailesi'nin hayat öyküsü ile ailenin sahip olduğu Uzan Grubu'nun adım adım büyümesi aktarılmıştır. Bundan sonraki kısımda ise Uzan Ailesi'nin ikinci kuşak temsilcisi olan Cem Uzan'ın siyasete girişi ve ardından yaşananlar ile bu süreçte ortaya çıkan gelişmeler aktarılacaktır.

Bu başlık altında irdelenecek konular arasında, Uzan Ailesi'nin uluslararası boyutta da tanınmasını sağlayacak “*Motorola Davası*”, Cem ve Hakan Uzan'ın “*Ürdün Vatandaşı*” olduğu iddiaları, Cem Uzan'ın siyasete atılmasının ilk adımları olarak görülen “*Uzan Grubu'nun 46. Yıl Kutlamaları*”, Cem Uzan'ın kurduğu “*Genç Parti ve 3 Kasım 2002 Genel Seçimleri*”, Uzan Grubu'nun çöküşünün ilk sinyalleri olarak değerlendirilebilecek “*ÇEAŞ ve Kepez Elektrik'e El Konulması*”, bu el konulma sürecinin devamı niteliğinde sayılabilecek “*İmar Bankası'nın TMSF'ye*

devri” ve en sonunda da “Uzan Grubu’na ait şirketlerin tamamının TMSF kontrolüne geçmesi” yer alacaktır.

Bu bilgilerin aktarılmasındaki amacımız Uzan Ailesi’nin gerileme döneminin başlangıcı sayılabilecek olayların ortaya konulmasıdır. Cem Uzan, kurduğu Genç Parti ile siyasete atılmış, bu adım söz konusu gerileme dönemini adeta hızlandırmıştır. Önce ÇEAŞ ve Kepez Elektrik’e, ardından İmar Bankası’na ve nihayetinde de Uzan Grubu’nun tüm mal varlıklarına el konulmasıyla bu gerileme süreci yerini çöküşe bırakmıştır. Bu bağlamda değerlendirildiğinde bu başlık altında Uzan Ailesi’nin çöküşü adım adım ele alınacaktır.

4.5.1 Motorola ve Nokia Davaları

Cem Uzan’ın ve dolayısıyla Uzan Grubu’nun adı uluslararası boyutta ilk kez siyaset sahnesine atılmadan önce Amerikan firması Motorola ve Finlandiya firması Nokia’nın açtığı davalar nedeniyle duyulmaya başlanmıştır. Uzan Grubu bünyesinde yer alan Telsim firması ile Motorola ve Nokia şirketleri arasında yaşanan hukuki anlaşmazlık adeta Uzan Grubu’nun ileride yaşayacağı sorunların habercisi niteliğindedir.

Uzan Ailesi ile Motorola ve Nokia şirketleri arasında ortaya çıkan bu hukuki anlaşmazlığın temelinde, 1990’lı yılların başına kadar uzanan bir işbirliği yatmaktadır. Telsim’e altyapı ve teknik konularda iş yapan Motorola ve Nokia, bu işler karşılığında Telsim’in belli bir oranda hissesine sahipti. Uzan Grubu ile Motorola ve Nokia arasındaki bu iş ilişkisi, söz konusu firmaların 2002 yılının Ocak ayında Uzan Grubu’na 2.7 milyar dolara yakın bir alacak için dava açmasıyla bozulmaya başlamıştır.²⁹⁴

Uzan Ailesi, Motorola ve Nokia’nın Telsim’e verdiği makine, teçhizat ve krediler karşılığında bu şirketlere teminat olarak Telsim’in belli orandaki hissesini vermiş, ancak yapılan gizli genel kurullar ile Motorola ve Nokia şirketlerine ait

²⁹⁴ Taşlıcalı, a.g.e., s.69.

hisseler azaltılmıştır. Yapılan genel kurul ile Telsim'in sermayesi üç katına artırılmış bunun neticesinde Motorola'nın sahip olduğu yüzde 66'lık hisse yüzde 22'ye Nokia'nın sahip olduğu yüzde 7.5'lik hisse ise yüzde 2.5'e inmiştir.²⁹⁵

Toplam alacakları 2.7 milyar dolara çıkan Motorola ve Nokia firması, alacaklarını anlaşıma yoluyla alamayacaklarını anlayınca Güney New York Eyalet Mahkemesi'ne başvuru yaparak Uzan Ailesi'nin organize suç örgütlerinin de yargılandığı dolandırıcılık, şantaj ve yolsuzluk suçlarını içeren RICO (Dolandırıcılığa ve Yolsuzluğa Karışmış Şirketlere İlişkin Yasa) ile yargılanmalarını istemiştir.²⁹⁶

Motorola ve Nokia'nın açtığı davada, Uzan Ailesi'nin tehditlerde bulunduğu, Türkiye'de Motorola ve Nokia yöneticileri aleyhine "asılsız" suçlamalarla davalar açtığı ve Motorola'nın bir çalışanına rüşvet vererek Motorola'nın bilgisayar sistemini bozduğu öne sürülmüştür.²⁹⁷

Motorola ve Nokia dava öncesi ABD'li özel dedektiflik kuruluşu olan Kroll Associates ile anlaşmış ve Uzan Ailesi'nin malvarlığının araştırılmasını istemiştir.²⁹⁸ Söz konusu dedektiflik kuruluşunun mahkemeye sunduğu dilekçede Kemal, Cem ve Hakan Uzan'ın malvarlıkları şöyle sıralamıştır:

- ❖ Cem Uzan'a ait Londra'nın merkezinde malikane.
- ❖ Cem ve Hakan Uzan'a ait Yeniköy'de iki yalı.
- ❖ Hakan Uzan'a ait Pamukova'da çiftlik.
- ❖ Cem Uzan'a ait İstanbul'da malikane.
- ❖ Göcek'te ada
- ❖ İstinye sahilinde apartman.
- ❖ Dağ evi.
- ❖ Dört uçak, iki helikopter, altı adet yat.
- ❖ Kemal Uzan'a ait 100 Birleşmiş Milletler Plaza'da (100UN Plaza) 45A nolu daire.

²⁹⁵ Şener, **a.g.e.**, s.117.

²⁹⁶ **A.e.**, s.117.

²⁹⁷ Taşlıcalı, **a.g.e.**, s.70.

²⁹⁸ **A.e.**, s.70.

- ❖ Hakan Uzan'a ait 100 Birleşmiş Milletler Plaza'da 40E ve 46PHB nolu daireler.
- ❖ Cem Uzan'a ait 5151 Park Avenue'deki 19, 3K ve 13 nolu daireler.
- ❖ Cem Uzan'a ait 100 Birleşmiş Milletler Plaza'da 29C nolu daire.
- ❖ Cem Uzan'a ait 845 Birleşmiş Milletler Plaza'daki 80B nolu daire.
- ❖ Melahat Uzan'a ait 100 Birleşmiş Milletler Plaza'da 26A ve 23B nolu daireler.²⁹⁹

Mahkeme, Uzan Ailesi'ne ait 9 daire ile maddi varlık olarak değerlendirilen lüks daire için verilen 8 milyon dolarlık kaparoya ihtiyati tedbir koyma kararı almıştır.³⁰⁰

Motorola ve Nokia'nın Uzan Ailesi'ne karşı açtıkları dava toplam bir buçuk yıl sürmüş ve 2003 yılının Temmuz ayı sonunda tamamlanmıştır. Mahkeme 2.7 milyar dolar alacağı bulunan Motorola ve Nokia'nın şikayeti üzerine Uzan Ailesi'ni 4.2 milyar dolar para cezasına çarptırmıştır. Mahkeme ayrıca Kemal Uzan, Cem Uzan, Hakan Uzan, Melahat Uzan ve Ayşegül Akay (Uzan) hakkında bölge mahkemesinin yetki alanı içinde geçerli olmak üzere tutuklama kararı vermiştir. Mahkeme bu isimler dışında Uzan Ailesi'nin ortağı olan Antonio Luna Betancourt hakkında da tutuklama kararı vermiştir. Bölge mahkemesinin yetki alanı, federal düzeyde ABD'yi değil, New York'un Manhattan ve Bronx bölgeleriyle kentin bazı banliyölerini kapsamaktadır. Mahkemenin geçerliliği devam eden bu kararına göre söz konusu altı kişi, bu yetki alanına giriş yaptıkları takdirde tutuklanacaklardır.³⁰¹

Uzan Grubu'na ait Telsim'in Motorola ve Nokia şirketlerine olan borçları nedeniyle ABD'nin, Türkiye'deki siyasi iktidarı uyarması ayrı bir çalışma konusu olarak ele alınabilir.

4.5.2 Ürdün Vatandaşı Hakan Uzan ve Cem Uzan

Motorola ve Nokia'nın Uzan Ailesi aleyhine açtıkları davada yaşanan bir gelişme, ileride siyasete atılacak olan Cem Uzan için tehlike arz etmekteydi. Davanın devam ettiği sırada Cem ve Hakan Uzan'ın Ürdün vatandaşı olduğu ortaya çıkmıştır.

²⁹⁹ Şener, **a.g.e.**, s.118.

³⁰⁰ **A.e.**, s.118.

³⁰¹ Hürriyet Gazetesi, "4.2 Milyar Dolar Ödeyin, Sizi Tutukluyorum", (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/4-2-milyar-dolar-odeyin-sizi-tutukluyorum-162804>, 17 Nisan 2016.

Cem ve Hakan Uzan'ın yargılandığı “Motorola Davası”nın hakimi Jed Rakoff’un “*Ürdün vatandaşlığını nasıl aldınız*” sorusuna Hakan Uzan “*Kral benim arkadaşım*” yanıtını vermiştir.³⁰² Nedim Şener, Cem ve Hakan Uzan'ın Ürdün Kralı Abdullah ile ilişkisini şöyle anlatmaktadır:

“Uzan kardeşlerin Ürdün ile ilişkileri 1990’lı yılların ortasına dayanıyordu. Bugün Ürdün kralı olan Abdullah ile Hakan Uzan’ın George Washington Üniversitesi’nden arkadaşları. Her ikisi de uluslararası iş eğitimi görürken, aynı evi paylaşmışlardı. Hakan Uzan 1996 sonu 1997 başında Türkiye’ye dönmüştü. Kral Abdullah iki kez Türkiye’ye geldiğinde Hakan Uzan’la buluşmuştu. Hakan Uzan’ın yatında kalmıştı. Bir keresinde Etiler’de Hakan Uzan bir sinema kapattırmıştı. Eşleri de yanlarında olduğu halde Kral Abdullah ve Cem Uzan ile birlikte film izlemişlerdi. Kral Abdullah ile Hakan Uzan arasındaki bu ilişki, 1999 yılında Uzan kardeşlere hem Ürdün vatandaşlığı hem de pasaportu sağlamıştı.”³⁰³

Türk Vatandaşlığı Kanunu’na göre bir başka ülke uyruğuna geçen vatandaşlar, durumlarını İçişleri Bakanlığı’na bildirmeleri durumunda Türk vatandaşlıklarını koruyabilmektedir. Bu bilgilendirmenin yapılmaması, söz konusu kişinin Türk vatandaşlığını kaybetmesine neden olmaktadır.

Cem ve Hakan Uzan’ın Ürdün Vatandaşlığına kabul edildikleri, Ürdün Haşimi Krallığı Resmi Gazetesi’nin 11 Eylül 1999 tarihli ve 25 Ekim 1999 tarihli 4377 ve 4388 sayılı iki nüshasında açıkça ortaya çıkmıştır. Söz konusu resmi gazetelere göre Hakan Uzan, 11 Eylül 1999 tarihinde Cem Uzan ise 25 Ekim 1999 tarihinde Ürdün Bakanlar Kurulu kararıyla Ürdün vatandaşlığına geçmiş görünmektedir.³⁰⁴ Ortaya çıkan belgeler neticesinde Cem Uzan’ın 9601032332 ulusal numaraya, Hakan Uzan’ın ise 9671042657 ulusal numaraya sahip Ürdün vatandaşı olduğu kesinleşmiştir.³⁰⁵

Cem Uzan’ın siyasi hayatını tehlikeye sokacak olan Ürdün Vatandaşlığı iddiaları karşısında, Ürdün Dışişleri makamı Türk İçişleri Bakanlığı’na faks yoluyla Cem Uzan’ın Ürdün Vatandaşı olmadığı gösteren bir belge yollamıştır. Uzan Ailesi

³⁰² Hürriyet Gazetesi, “Uzan: Kral Arkadaşımdı Ürdün Vatandaşı Oldum”, (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/uzan-kral-arkadasimdi-urdun-vatandasi-oldum-80832>, 17 Nisan 2016.

³⁰³ Şener, a.g.e., s.286-288.

³⁰⁴ Milliyet Gazetesi, “Vatandaşlık Tehlikede”, 23 Eylül 2003, s.5.

³⁰⁵ Milliyet Gazetesi, “İşte Ürdünlü Uzan Kardeşler”, 15 Kasım 2003, s.17.

de bu belgeyi Türkçe tercüme ederek 13 Ekim 2002 tarihli Star Gazetesi'nin birinci sayfasında "İşte belge" manşetiyle yayınlamıştır.

İleride detaylarına değineceğimiz gerekçelere bağlı olarak Uzan Ailesi'ne ait evlere yapılan operasyonlarda, Cem ve Hakan Uzan'ın Ürdün vatandaşı olduğunu kanıtlayan resmi belgelere ulaşılmış ve söz konusu belgelerin tercümesi yapılarak savcılık ve emniyet birimlerine aktarılmıştır.³⁰⁶

4.5.3 Uzan Grubu'nun 46. Yıl Kutlamaları

Uzan Ailesi için belki de "*sonun başlangıcı*" olarak değerlendirilecek girişim, Cem Uzan'ın siyasete atılması olmuştur. Cem Uzan'ın siyasete atılmasının ip uçlarını ise Uzan Grubu'nun 46. yıl kutlamalarında aramak mümkündür.

Cem Uzan'ın siyasete girme kararını hemen almadığını belirten Taşlıcalı, bunun daha önceden planlandığını, Uzan Grubu'nun 46. kuruluş yıldönümü kutlamalarının da bu planın bir parçası olduğu ve bu kutlamalar nedeniyle Cem Uzan'ın daha önce hiç gitmediği kadar Anadolu şehirlerini dolaştığını ifade etmektedir.³⁰⁷ Bu nedenle Cem Uzan'ın propaganda faaliyetlerine söz konusu kutlamalar aracılığıyla 2002 yılının bahar ayında başladığı söylenebilir.³⁰⁸

Bu tür şirket kutlamaları genellikle 10, 15, 20, 25 gibi, sonu 0 veya 5 ile biten yıllarda gerçekleştirilmektedir. Uzan Grubu'nun 45'inci yıl kutlamaları yapmaması ve 50'inci yılı beklememeleri Cem Uzan'ın siyaset sahnesine girişi için önemli bir fırsat olarak değerlendirilebilir. Nitekim bu kutlamaların gerek içeriği gerekse Cem Uzan'ın bu kutlamalarda ki söylemleri, Cem Uzan'ın siyasete ısındığını göstermekteydi. Söz konusu kutlamalarda çeşitli toplantılar ve Türkiye'nin hemen her yerinde gerçekleşen halk konserleri düzenlenmekteydi.

³⁰⁶ Bu konudaki detaylar için Bkz. Şener, **a.g.e.**, 284-297.

³⁰⁷ Taşlıcalı, **a.g.e.**, s.11-12.

³⁰⁸ Esra Ercan, Okan Tanşu, **Cem Uzan ve Genç Parti Olgusu**, Kondrad Adenauer Vakfı Yayınları, Ankara, 2002, s.7.

Uzan Grubu'nun 46. yıl kutlamalarında birçok sanatçı konser vermiş, böylelikle Cem Uzan toplanan kalabalığa seslenme fırsatı bulmuştur. Bu süreçte gruba ait Star TV kutlamaları canlı olarak aktarmış, Star Gazetesi ise ertesi gün yayınlanan sayısında kutlamalara ilişkin haberlere yer vermiştir. Bu haberlerin birçoğunun manşetten verilmesi ve Cem Uzan'ın söylemlerinin ön plana çıkartılması gruba ait medya kuruluşlarının kutlamalar boyunca etkin şekilde kullanılması sonucu ortaya çıkarmıştır.

Yalnız'a göre, Cem Uzan'ın gerçekleştirdiği bu kutlamalar, bir anlamda ileride gerçekleştireceği seçim mitinglerinin stajı olmuştur. Uzan, bu kutlamalarda halkın arasına karışıp ellerini tutmak, öpmek, tokalaşmak gibi yakınlaşmaların zorluğunu üzerinden atmıştır. Üstelik seçim mitinglerinin en zor işi olan konuşup kendisini dinletmeyi de yine bu kutlamalarda gerçekleştirmiştir.³⁰⁹

Gerçekleşen kutlamalarda o dönemin ünlü sanatçılarından İbrahim Tatlıses, Ebru Gündeş ve Ebru Yaşar gibi isimler sahne almaktaydı. Bu sanatçıların etkisiyle toplanan kalabalığa seslenen Cem Uzan, yaptığı siyasi nitelikli konuşmalar ile hem nabız yoklamış hem de yavaş yavaş siyaset sahnesine ısınmıştır.

Taşcıoğlu'na göre Cem Uzan'ın, kutlamalardaki konserlerde ve ileride değineceğimiz üzere siyasete atıldıktan sonra gerçekleştirdiği mitinglerde sergilediği bu davranış, Nazi Almanyası'nda Goebbels tarafından düzenlenen gösterileri benzemektedir.³¹⁰

Daha önce de belirtildiği gibi Uzan Grubu, 16 Mart 2002 tarihinde Berke Barajı açılışını gerçekleştirmiş, yine bu süreçte Star TV ve Star Gazetesi aktif olarak kullanılmıştır. Söz konusu tarihte gerçekleşen açılıшта hem Kemal Uzan'ın hem de

³⁰⁹ Murat Yalnız, **“Siyasal Reklam-Genç Parti'nin 3 Kasım 2002 Seçim Kampanyası”** Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İletişim Bilimleri Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2004, s.57.

³¹⁰ Raci Taşcıoğlu, **“Seçim Kampanyalarındaki Dönüşüm: ‘Amerikanlaşma’ Bağlamında 3 Kasım 2002 Genel Seçimlerinde Genç Parti Kampanyası”** Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkla İlişkiler ve Tanırim Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2007, s.135.

Cem Uzan'ın söylemleri, iş adamlığından daha çok birer politikacıyı andırmaktaydı. Kemal Uzan, özellikle IMF ve Dünya Bankası konusunda söyledikleriyle dikkat çekmekteydi:

“Sistem hatalıdır. Bizim Hazine Müsteşarlığımız kuzu, Dünya Bankası ve IMF kurttur. Kredi sözleşmeleri kurdun kuzuyu çitir çitir yemesi için hazırlanmıştır, dikte edilmiştir. Bugün Türkiye’yi 120 milyar dolar borcun altına sokacak sözleşmelere imza atan kimseler yeterlilik, teknik bilgi ve beceri sahibi değildirler. Bu sözleşmelerde ülke büyük zarar görürken imza atanlar hiç zarara uğramazlar.(...) Bugünkü Dünya Bankası’nın, IMF’nin Cumhuriyet dönemi öncesindeki Düyun-u Umumiye ile Galata bankerlerinden hiç farkı yoktur.(...) IMF ve Dünya Bankası kim oluyor ki Türkiye Büyük Millet Meclisi üzerinde hakimiyet kurmaya çalışıyor? Türkiye, 24 Temmuz 1923 tarihinde imzalanan Lozan Antlaşması ile kazandığı ekonomik kararları bağımsız olarak kendi çıkarlarının gerektiği gib alma hakkını artık kaybetmektedir. IMF ve Dünya Bankası’nın talimatı ile onayı ile çıkarılmış 4628 Sayılı Kanun’a göre biz Berke Barajı’nı bugün yapamazdık. Çünkü Berke’de bölge üretimimiz, tüketimimizin yüzde 55’ine ulaşmıştır. Bizim imtiyaz sözleşmesine göre bölgenin ihtiyacı olan enerjinin tamamını, yüzde 100’ünü üretme grevi verilmiş iken, şimdiki 4628 Sayılı Kanun buna yüzde 20 sınır getirmektedir. Buradan haykırmak istiyorum, duyurmak istiyorum. 4628 Sayılı Kanun Türk şirketlerini, enerji piyasasından uzaklaştırmak amacını taşıyan adeta bir kapitülasyon kanunudur.”³¹¹

Kemal Uzan’ın Berke Barajı’nın açılış töreninde yaptığı bu konuşmasındaki öfkenin nedeni, bahsi geçen kanunun Uzan Grubu’nun imtiyaz sözleşmesiyle kazandığı hakları bir anlamda kaybetme tehlikesi yaratmış olmasıdır. Daha önce imzalanan imtiyaz sözleşmelerine göre, bölgede ihtiyaç duyulan enerjinin tamamının karşılanmasına yönelik üretim yapacak olan Uzan Grubu, söz konusu yasa engeli ile karşılaşmaktadır.

Bu engelin nedeni 4628 Sayılı Elektrik Piyasası Kanunu’nun ikinci maddesinde *“herhangi bir özel sektör üretim şirketinin iştirakleri ile birlikte işletmekte olduğu üretim tesisleri yoluyla piyasada sahip olacağı toplam pay, bir önceki yıla ait yayımlanmış Türkiye toplam elektrik enerjisi kurulu gücünün yüzde yirmisini geçemez.”*³¹² hükmünün yer almasıdır.

Babası Kemal Uzan gibi Cem Uzan da konuşmasında Berke barajının önemini vurgulamıştır:

³¹¹ Star Gazetesi, “Üç Baraja Talibiz”, 17 Mart 2002, s.18.

³¹² Elektrik Piyasası Kanunu, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2001/03/20010303m1.htm> , 17 Nisan 2016.

(Çevrimiçi),

“Berke hepimiz için bir semboldür. Berke Türk insanının çalışkanlığının sembolüdür. Türk insanının, Türk işadamlarının, Türk mühendisinin, Türk teknisyeninin ve Türk işçisinin becerisinin sembolüdür. Türkiye ve Türk insanı dünya çapında eserleri geçmişte yapmıştır, bugün de yapmaktadır. Ve ileride daha da büyüklerini yapacak güçte ve iktidardadır. İşte Berke bu gücün sembolüdür. Yeter ki bize dikte edilmeye çalışan şartların önünde boyun eğmeyelim. “Siz Türksünüz, bu işten anlamazsınız, siz bu işi yapamazsınız” diyenlerin önünde el pençe divan durmayalım. “Evet biz Türküz, ama bu işten anlarız ve bu işi doğru yaparız” diyebilelim. İşte Berke bunun sembolüdür. Alnımız açık, başımız dik duralım. Türk olmaktan gurur duyalım. İşte Berke bu gururun sembolüdür. Türkiye’ye daha nice Berkeler yapmak gereklidir. Bunun için ne IMF’ye ne Dünya Bankası’na ne de yabancıların hibelerine gerek vardır. Sadece ve sadece devletin bürokratik engelleri kaldırması yeterlidir.”³¹³

Cem Uzan, Berke barajının açılışından 4 ay sonra yaptığı bir konuşmada Genç Parti’yi kurduğu ve siyasete atıldığını resmen açıklamıştır

4.5.4 Uzan Ailesi ve Siyaset: Genç Parti

Uzan Grubu’nun 46. yıl kutlamaları ve bu kutlamalarda Cem Uzan’ın kullandığı siyasal söylemlerin amacı, 9 Temmuz 2002 Salı günü birçok TV kanalının Cem Uzan’ın Türkiye için önemli açıklamalar yapacağını flaş haber olarak duyurmasıyla belirginleşmiştir. 10 Temmuz 2002 tarihli Star Gazetesi’nde yayınlanan “Büyük Gün Bugün” başlıklı haber ile de bu tablo daha da netleşmiştir.

Gazetenin birinci sayfasında yer alan haberde “Türkiye’nin merakla beklediği an geldi, çattı... Cem Uzan ülkenin önünü açacak, gençleri ayağa kaldıracak tarihi açıklamasını bugün yapacak. Türkiye saat 21:30’da ekran başına kilitlenecek.”³¹⁴ sözleri yer almış ve Uzan’ın konuşmasının yayınlanacağı kanalların listesi verilmiştir.

Haberde belirtildiği gibi Cem Uzan, 10 Temmuz 2002 tarihinde 12 dakika süren bir konuşma yapmış ve Türkiye’nin yönetimine talip olduğunu açıklamıştır. Cem Uzan, Star, Star 2, Show TV, NTV, TV8, Haber Türk, Kanal 6, Number One, Skyturk, M1, Flash TV, Best TV, Bursa AS TV, Ege TV, Tatlıses TV, Adana Tempo

³¹³ Star Gazetesi, “Gurur Sembolü”, 17 Mart 2002, s.19.

³¹⁴ Star Gazetesi, “Büyük Gün Bugün”, 10 Temmuz 2002, s.1.

TV, Trabzon Zigana TV'nin canlı olarak³¹⁵ aktardığı konuşmanın sonuna doğru şu ifadeleri kullanmıştır:

“Artık birilerinin çıkıp, Türkiye’yi, Türkiye’nin önünü tıkayanlardan kurtarması gerekiyor...İşte o birilerinden “biri” benim...Cem Uzan...Bugünden itibaren işadımı kimliğimi bir kenara koyuyorum, ve Türkiye’nin olması gereken yere hızla ulaşması için, “olmazsa olmaz” öneme sahip bu tarihi görevi üstlenmeye, yani Türkiye’nin yönetimine talip oluyorum...”³¹⁶

Böylelikle Cem Uzan, kurduğu Genç Parti (GP) ile siyaset sahnesinde yerini almış, o dönem konuşulan erken seçim için hazırlıklara başlamıştır. Bu süreçte Cem Uzan’ın halletmesi gereken ilk konu ise GP’nin seçimlere katılmasını sağlayacak yasal örgütlenmeyi³¹⁷ gerçekleştirmesi olmuştur. Bu sorunun çözümü ise 23 Kasım 1992 tarihinde Hasan Celal Güzel tarafından kurulan Yeniden Doğuş Partisi’ne (YDP) katılarak bulunmuştur. Cem Uzan, kurduğu Genç Parti’yi önce YDP ile birleştirmiş, ardından Genç Parti feshedilmiştir. Bu süreci 23 Ağustos 2002 tarihinde gerçekleştirilen olağanüstü kurultay ile YDP’nin adının Genç Parti olarak değiştirilmesi izlemiştir. Böylelikle GP’nin seçimlere katılmasında hiçbir engel kalmamıştır.

Nedim Şener, Uzan Ailesi’ni ele aldığı kitabında aileye yakın olan bir kişinin kendisine yazdığı bir mektupla, Cem Uzan’ın dolayısıyla Uzan Ailesi’nin siyasete giriş nedenlerini şöyle aktarmaktadır:

“Uzanların siyasete girmelerinin zorunlu sebeplerinden birincisi, 2001 yılında Amerikan Motorola’nın Telsim’i dava etmesi durumudur. İkincisi ise, Uzan Grubunun ticarete yaptığı usulsüzlüklerin ortaya çıkmaması için hiçbir sermaye grubu ile ilişkiye girmemesi ve bu konuda ülkede bağımsız hareket etmesinden kaynaklanmaktadır. Eğer ülkedeki herhangi bir sermaye grubu ile sıkı ticaret yapmış olsalar, ticarete yaptıkları

³¹⁵ 18 televizyon kanalından aynı anda yayınlanan konuşma AGB verilerine göre 9 milyon kişi tarafından izledi. Yine AGB verilerine göre 5.6 rating ile ile; AB izleyici grubuna göre 5.2 rating ile birinci oldu. Bkz. Avşar, 2004, s.133.

³¹⁶ Star Gazetesi, “**Türkiye Geliyor**”, 17 Temmuz 2002, s.1. (Konuşmanın metni EK-1’de aktarılmıştır.)

³¹⁷ 22.04.1983 tarihinde kabul edilen 24.04.1983 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu’nu 36. maddesin göre bir siyasi partinin seçimlere katılabilmesi için toplam il sayısının en az yarısında seçimlerin yapılacağı tarihten ez altı ay önce örgütlenmiş ve büyük kongresini yapmış veya TBMM’de grubu bulunması gerekmektedir. Bkz. Resmi Gazete, 24.04.1983, Sayı: 18027, s.9.

usulsüzlükler ortaya çıkacak ve haklarında yasal işlem yapılacaktır. İşte bu 2 sebepten dolayı kendilerine siyaseten destek olmak amacıyla politikaya soyunmuşlardır.”³¹⁸

Şener’e göre, Cem Uzan, sadece kendisi için dokunulmazlık peşinde olsa, bir partiden milletvekili olabilir ya da bağımsız aday olarak meclise girebilirdi. Eğer Cem Uzan’ın siyasete ilgisinin dokunulmazlık isteğinden kaynaklandığı şeklindeki değerlendirmelerde haklılık payı varsa, parti kurmanın tek amacı olabilirdi o da: bu dokunulmazlık, yalnız kendisi ve aile bireyleri için değil, aynı zamanda oluşturduğu imparatorluğu korumak amacıyla da geçerli olmalıydı. Çünkü Türkiye’de yasalara aykırı işlem yapmanın herhangi bir olumsuz sonucunu görmediği gibi bu durum şirket imparatorluğunun büyümesine katkı sağlamıştır. Ama Motorola gibi bir Amerikan şirketinin parasının üzerine yatmanın sonuçlarını en iyi bilenlerden birisi yine Uzan Ailesi’ydi.³¹⁹

Uzan’ın siyasete girişiyle ilgili yapılan bir başka değerlendirme de Yıldırım Türker’e aittir. Türker, Cem Uzan’ın siyasete atılmasıyla ilgili olarak *“büyük ihtimalle kuyruğu kaptırmadan bir dokunulmazlık edinme gayreti içindeydi.”*³²⁰ yorumunda bulunmuştur.

Cem Uzan, yaptığı seçim mitinglerinde alışılmışın dışında bir yöntem sergilemiştir. Yemek dağıtılan mitinglerde birçok ünlü sanatçı konser vermiş, toplanan kalabalığa kısa konuşmalarıyla seslenen Cem Uzan da seçim kampanyasını sürdürmüştür. Uzan Grubu’nun medya kuruluşları da bu mitinglerde etkin şekilde kullanılmıştır. Uzan’ın gerçekleştirdiği seçim mitingleri tıpkı Berke Barajı’nın açılışı ve 46. yıl kutlamaları gibi Star TV üzerinden canlı olarak aktarılmıştır. Star TV dışında Uzan Grubu bünyesindeki medya kuruluşları da seçim kampanyalarında etkin bir şekilde kullanılmıştır.

³¹⁸ Şener, **a.g.e.**, s.230-231.

³¹⁹ **A.e.**, s.165

³²⁰ Yıldırım Türker, **Bu Gençlere Dikkat**, Radikal Gazetesi, (Çevrimiçi), <http://www.radikal.com.tr/yazarlar/yildirim-turker/bu-genclere-dikkat-647287/>, 17 Nisan 2016.

4.5.4.1 Uzan Grubu ve Genç Parti Birlikteliği

Uzan Grubu bünyesinde bulunan medya kuruluşlarının Genç Parti'nin propagandasında nasıl kullanıldığı sorusunun cevabı doğaldır ki bu tezin konusu değildir. Ancak 1980 sonrası ortaya çıkan medyalaşma süreciyle ilintili olarak medya kuruluşlarının siyaset ile ilişkisinin ortaya konulması ve medya-siyaset-sermaye bağlantısının daha iyi anlaşılması ve bu bağlamda Star Medya Grubu bünyesindeki medya kuruluşlarının ne ölçüde Genç Parti'nin yayın organı olarak kullanıldığı çalışma açısından önem arz etmektedir.³²¹

Cem Uzan, sahibi olduğu Uzan Grubu bünyesindeki medya kuruluşlarını seçim kampanyalarında etkili bir şekilde kullanarak İtalyan medya patronu ve İtalya'nın eski başbakanlarından Silvio Berlusconi'ye benzer bir görünüm çizmiştir. 3 Kasım 2002 seçimlerine reklamcı Ali Taran ile hazırlanan Cem Uzan, patronu olduğu televizyon, gazete ve radyo istasyonlarını kampanyaların tanıtım aracı olarak kullanmıştır.

Genç Parti'nin seçim kampanyalarında Uzan Grubu'na ait Star TV, Star 2, Star Max, Star Haber 24, Kral TV ve Kanal 6 televizyon kanalları gerek haber programlarında gerekse reklam ve mitinglerin canlı olarak aktarılması yoluyla etkin bir şekilde kullanılmıştır. Kampanya süreçlerinde adı geçen televizyon kanallarına Radyo Televizyon Üst Kurulu tarafından bazı cezalar uygulanmıştır.

Cem Uzan'ın seçim kampanyasında kullandığı mecralardan biri de radyo istasyonlarıdır. Uzan Grubu bünyesinde yer Süper FM, Metro FM, Kral FM ve Joy FM gibi radyolar kampanya boyunca kullanılmış, böylece Cem Uzan'ın toplumun

³²¹ Bu yönde yapılan çalışmalar şunlardır: *Kadriye Okudan*, Kitle İletişim Araçlarının Oy Verme Davranışına Etkisi, 2004. *Murat Yalnız*, Siyasal Reklam - Genç Parti'nin 3 Kasım 2002 Seçim Kampanyası, 2004. *Bahadır Avşar*, Planlı Medya Faaliyetlerinin Seçmen Davranışı Üzerine Etkisi: Genç Parti Örneği, 2004. *Ayşe Cirit*, Türkiye'de Siyasal Reklamcılığın Gelişimi ve 2002 Genel Seçimleri Yazılı Basın Reklamlarının Analizi, 2004. *Şinasi Demirbaş*, Siyasi Partilerde Pazarlama, 2004. *Hasan Bahadır Türk*, Genç Parti'yi Anlamak: Parti, Lider ve Kitle Üzerine Bir Çalışma, 2007. *Raci Taşçıoğlu*, Seçim Kampanyalarındaki Dönüşüm: 'Amerikanlaşma' bağlamında 3 Kasım 2002 Genel Seçimlerinde Genç Parti Kampanyası, 2007. *Meltem Uzun*, Medya Sahipliğinin İçeriğe Yansımaları, 2008. *Abdullah Özpolat*, Türk Siyasetinde Reklam Gerçeği: Cem Uzan Örneği, 2016. Söz konusu çalışmalar hakkında daha detaylı bilgi için Bkz. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

değişik kesimlerine ulaşması hedeflenmiştir. Söz konusu radyo istasyonları da yine RTÜK tarafından dönem dönem cezalandırılmıştır.

Seçim Kanunu'nun 52. maddesi uyarınca, 4 Ekim 2002 tarihinde 6 gün boyunca Cem Uzan'ın kendi medyası yoluyla yaptığı Genç Parti propaganda faaliyetleri durduruldu. Söz konusu 52. maddeye göre, siyasi partiler yalnızca seçimlerden önceki yedi gün boyunca bir önceki gün saat 18:00'e kadar, televizyon ve radyo kanallarıyla propaganda yapabilirler. Bu maddenin ihlali durumunda, Yüksek Seçim Kurulu'nun (YSK) ulusal televizyon ve radyo kanallarının yayınlarını 5 günden 10 güne kadar kesme hakkı vardır. YSK, Uzan Grubu'na ait Star, Star Max, Kanal 6, Metro FM ve Kral FM'in yayınlarını keserek bu hakkını kullanmıştır.³²²

Uzan Grubu bünyesinde bulunan Star Gazetesi de Genç Parti'nin seçim kampanyalarında kullanılan önemli araçlardan biri olmuştur. Cem Uzan'ın katıldığı kutlamalar ertesi gün Star Gazetesi'nde çoğu kez birinci sayfada haber olarak yer almıştır. Bu haberlerin başlıkları, Cem Uzan'ın yaptığı konuşmalardan seçilen ifadelerle oluşturulmuştur. Uzan'ın yaptığı konuşmaların tam metni ise genellikle gazetenin 15. ve 16. sayfalarına yer alan "Derin Haber" kısmında verilmiştir. Star Gazetesi'nin eki olan Star Box'da ise, o günkü kutlamalarda sahne alacak olan sanatçılar ile kutlamaların yayınlanacağı saatler yer almıştır. Bir sonraki kutlamanın yapılacağı "sonraki durak" da yine Star Gazetesi aracılığıyla kamuoyuna duyurulmuştur.³²³ Cem Uzan, kendisine ait bu gazete dışında farklı gazetelere de reklam vermiştir.

Cem Uzan'ın, Genç Parti'nin propagandasında kullandığı bir diğer medya mecrası ise, Uzan Grubu bünyesinde bulunan GSM operatörü Telsim olmuştur. Uzan, Telsim'in anonslarında Genç Parti'ni propagandası yaparak bu kuruluştan da etkin bir şekilde faydalanmıştır.

³²² Ercan ve Tanşu, **a.g.e.**, s.8.

³²³ Türk, **a.g.e.**, s.34.

Telsim'in Genç Parti'nin propaganda aracı olarak kullanılmasına bir başka örnek olarak Telsim kullanıcılarına yollanan kısa mesaj iletilerini (SMS) göstermek mümkündür. Telsim abonelerine yollanan Cem Uzan imzalı vaat ve kısa sözler ile söz konusu propaganda gerçekleştirilmekteydi. Bununla beraber yine Telsim üzerinden, Cem Uzan'ın bir bölgede gerçekleştireceği miting öncesi o bölgedeki Telsim kullanıcılarına mesajlar yollanmaktaydı.

Genç Parti'nin seçim döneminde kullandığı bir başka medya mecrası ise internet olmuştur. Bu mecra hem parti adına kurulan www.gp.org.tr internet adresi ile hem de e-posta yoluyla gerçekleştirilen propagandalarda etkili olmuştur.

Yukarıdaki örnekler ışığında Cem Uzan'ın elinde bulundurduğu medya organlarını siyasi anlamda güç kazanmak için kullandığını söylemek mümkündür. Öyle ki, Cem Uzan, sahibi olduğu televizyon kanalları, radyo istasyonları, gazete ve dergiler ile birçok kesime ulaşma şansına sahip olmuştur. Uzan Grubu bünyesindeki GSM operatörü Telsim de yukarıda anlatıldığı gibi kitlelere ulaşmada etkili bir araç olmuştur.

4.5.4.2 3 Kasım 2002 Seçimleri ve Genç Parti

Genç Parti, gerçekleştirdiği 3 aylık bir çalışma sonrası toplam 41 milyon 407 bin 27 seçmenin bulunduğu ve bunlardan 32 milyon 768 bin 161 seçmenin oy kullandığı 3 Kasım 2002 seçimlerinde, 31 milyon 528 bin 783 geçerli oyun 2 milyon 285 bin 598'ni alarak Türkiye genelinde yüzde 7.25 oy alarak seçimlerde beşinci olmuştur.

Genç Parti'nin seçimlerde aldığı yüzde 7.25'lik oy oranı, partinin kuruluşu sayılan 10 Temmuz ile 3 Kasım 2002 tarihleri arasındaki 3 aylık zaman dilimine göre başarılı bir sonuç olarak yorumlanmıştır. Bu başarı da Genç Parti'nin reklam kampanyalarını yürüten Ali Taran'ın katkısı büyüktür. Genç Parti, aldığı oyun yüzde 10 barajının altında kalması nedeniyle meclise girememiş, bunun yanında meclise

girmesi muhtemel gözükken bazı siyasi partilerin³²⁴ de meclis dışında kalmasına neden olmuştur. Dolayısıyla 3 Kasım 2002 seçimler Adalet ve Kalkınma Partisi iktidara gelmiştir.

Cem Uzan, 4 Ocak 2004 tarihinde Star TV’de yayınlanan Objektif Özel programına katılmış ve “*Eğer Genç Parti, 3 Kasım 2002 genel seçimlerine girmeseydi, AKP, bugün muhalefet partisi olarak meclisteki yerini alacaktı. Çünkü DYP yarım puanla, MHP ise 1.5 puanla barajın altında kalmıştır.*” şeklinde bir açıklama yapmıştır. Laylagül ve Dağtaş, Cem Uzan’ın bu ifadesi ile aslında Genç Parti’nin başta MHP olmak üzere DYP’den de oy aldığını vurguladığını söylemektedir.³²⁵

Avşar’a göre de Genç Parti, 10 Temmuz 2002’den 3 Kasım 2002 tarihine kadar gerçekleştirdiği bütünleşik iletişim stratejileri ile meclise girmeleri için yeterli oy potansiyeline sahip olan partilerin oylarını düşürerek, AKP iktidarının ortaya çıkmasında etkili bir faktör olmuştur.³²⁶

4.5.5 Çöküşün İlk Adımı: ÇEAŞ ve Kepez’e El Koyma

Uzan Grubu’nun yaşadığı çöküşün ilk belirtisi gruba ait ÇEAŞ ve Kepez Elektrik’e el konulması olmuştur. Daha önce de ifade edildiği gibi Uzan Grubu, 1993 yılında özelleştirmeler yoluyla ÇEAŞ ve Kepez’i satın almış ve enerji sektöründe önemli bir konuma gelmiştir.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile ÇEAŞ ve Kepez arasında imzalanan imtiyaz sözleşmeleri, bakanlıkça “*Mevzuat ve sözleşme hükümlerini sürekli ihlal*

³²⁴ 3 Kasım 2002 seçimlerinde Doğru Yol Partisi yüzde 9.54, Milliyetçi Hareket Partisi yüzde 8.36, Anavatan Partisi yüzde 5.13 ve Demokratik Sol Parti yüzde 1.22 olarak meclis dışı kalmıştır. 3 Kasım 2002 Genel Seçimleri hakkında ayrıntılı bilgi için Bkz. Erol Tuncer, Coşkun Kasapbaş, Bülent Tuncer, “Seçim 2002: 3 Kasım 2002 Milletvekili Genel Seçimleri Sayısal ve Siyasal Değerlendirme”, TESAV Yayınları, Ankara, 2003.

³²⁵ Levent Yaylagül, Erdal Dağtaş, “**Medya Patronluğundan Başbakanlığa Yükselme İstekleri: Cem Uzan ve Genç Parti Örneği**”, 2. Uluslararası İletişim Sempozyumu, İstanbul, 17-19 Mart 2004, s. 23-27.

³²⁶ Bahadır Avşar, “**Planlı Medya Faaliyetlerinin Seçmen Davranışı Üzerinde Etkisi: Genç Parti Örneği**”, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2004, s.132.

etmeleri gerekçesiyle feshedilmiş”³²⁷ ve bu doğrultuda sözleşme kapsamında işletilen tesislere 12 Haziran 2003 tarihinde el konulmuştur.³²⁸ ÇEAŞ ve Kepez’e el konulmasından sonra dönemin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Hilmi Güler, açıklama yapmıştır. Güler, konuşmasında “*Kişilerle olayları ayırt etmek gerekiyor. Yasanın gereklerini yerine getirdik.*”³²⁹ sözlerine yer vermiştir.

Nedim Şener, ÇEAŞ ve Kepez’e el konulmasından sonra Uzan Ailesi’ne ilk geçmiş olsun telefonunun Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel tarafından geldiğini aktarmaktadır.³³⁰ Bununla birlikte söz konusu şirketlere el konulması Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği (TÜSİAD) ve Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği’nden (TOBB) destek görmüştür.³³¹ El konulma sürecine el konulma sürecine destek veren bir diğer kuruluş ise Sabancı Grubu’dur.³³²

ÇEAŞ ve Kepez’e el konulmasından sonra yaşanan gelişmeler Uzan Grubu’nun ileride karşılaşacağı sorunların öncüsü niteliğindeydi. Uzan Grubu’nun en önemli iki finans kaynağının devlet kontrolüne geçmesi Uzan Ailesi’nin ekonomik anlamda sıkıntıya sokmuştur.³³³

4.5.6 Siyasi Polemikler

Cem Uzan, ÇEAŞ ve Kepez’e el konulması ile ilgili olarak yapılan operasyonların nedenini “*Genç Parti’nin AKP’nin tek rakibi*”³³⁴ olmasına

³²⁷ Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu, “**Raf Temizliği: İmar Bankası**”, İstanbul, 2009, s.37.

³²⁸ ÇEAŞ ve Kepez Elektrik hakkında alınan 2003/5712 sayılı Bakanlar Kurulu kararı için Bkz. “*Çukurova Elektrik A.Ş. ile Kepez ve Antalya Havalisi Elektrik Santrallerine Ait Hükümlerin Yürürlükten Kaldırılması Hakkında Karar*”, 17 Haziran 2003 ve 25141 sayılı Resmi Gazete, (Çevrimiçi),

<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/06/20030617.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/06/20030617.htm> 17 Nisan 2017.

³²⁹ Milliyet Gazetesi, “**Güler: Karar, Yasa Gereği**”, (Çevrimiçi), <http://www.milliyet.com.tr/2003/06/13/ekonomi/aeko.html> , 17 Nisan 2016.

³³⁰ Şener, a.g.e., s.181.

³³¹ Milliyet Gazetesi, “**Patronlar, El Koyma Kararına Destek Verdi**”, 18 Haziran 2003, s.9.

³³² Milliyet Gazetesi, “**Sanayicilere de Zarar Veriyorlardı, Hukuk İşledi**”, 14 Haziran 2003, s.6.

³³³ ÇEAŞ 2003 yılının ilk üç ayında 15.9 trilyon, Kepez ise 9.4 trilyon kâr sağlamıştır. Hürriyet Gazetesi, “**Uzanlar’ın Çukurova ve Kepez’i Artık Devletin**”, (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/uzanlarin-cukurova-ve-kepezi-artik-devletin-152945> , 17 Nisan 2017.

³³⁴ Cem Uzan’ın bu düşüncesinin temelinde dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan’ın 3 Haziran 2003 tarihinde partisinin genel merkezindeki il başkanları toplantısında kullandığı “*Genç Parti oyunu*

bağlamıştır. Bu nedenle yapılan operasyonları siyasi amaçlı olduğunu söyleyen Uzan, söz konusu işlemlerin hukuksuz olduğunu ileri sürmüştür. Cem Uzan, bu süreçte elinde bulundurduğu medya kuruluşlarını bu düşüncelerini anlatmak için etkin bir şekilde kullanmıştır. Gruba ait Star Gazetesi ve Star TV, bu süreçte Uzan Grubu'na ve Cem Uzan'a yapılan "siyasi saldırılara"³³⁵ karşılık vermiştir. Bu duruma örnek olarak Star Gazetesi'nin 13 Haziran 2003 tarihli manşeti ile Star TV'nin aynı gün canlı olarak yayınladığı Genç Parti lideri Cem Uzan'ın Bursa mitingi gösterilebilir.

Çukurova ve Kepez Elektrik'in imtiyaz sözleşmelerinin iptal edilerek el konulmasından bir gün sonra Uzan Grubu'na ait Star Gazetesi, "*Gücün Buna mı Yetiyor Kalleş*"³³⁶ manşetiyle çıkmıştır. Benzer ifadelerin yer aldığı haberin devamında ise şu sözlere yer verilmiştir:

"Cumhuriyet tarihinde böyle bir kalleşlik görülmedi. Demokrasi kuralları içerisinde hiçbir parti, rakibine bunu yapmadı. Tayyip Erdoğan, "Tek rakibim" dediği Genç Parti'ye karşı devletin gücünü kullanmaya başladı. Tek alternatifin Genç Parti olduğunu gören Tayyip, Uzan'a saldırı başlattı. Hiçbir hukuki mesnedi ve mahkeme kararı olmadan polis zoruyla Uzan Grubu'nun en kârlı şirketleri olan ÇEAŞ ve Kepez'e kalleş baskın düzenlendi."³³⁷

Star Gazetesi'nin 13 Haziran 2013 tarihli sayısında ÇEAŞ ve Kepez'e el konulması "AKP Terörü" olarak tanımlanmış ve gazetenin orta sayfalarında "*Bu barajlar sizi boğar*" ifadeleri kullanılmıştır. Gazetenin ilk sayfasında ise Cem Uzan'ın Bursa'da yapacağı mitingde "*Tayyip'e ve kalleşçe saldırısına cevap verileceği*" yazıyordu.³³⁸

Cem Uzan, Genç Parti lideri olarak katıldığı Bursa mitinginde Başbakan Erdoğan'a "*Tapulu malım olan ÇEAŞ ve Kepez'i yedirirsem, bana da adam*

artırıyor. Şu anda tek rakibimiz Genç Parti" sözleri yatmaktadır. Bkz. Sabah Gazetesi, "Rakibimiz Uzan", (Çevrimiçi), <http://arsiv.sabah.com.tr/2003/06/04/p01.html>, 17 Nisan 2017.

³³⁵ Cem Uzan, Uzan Grubu'na yönelik operasyonları Genç Parti'nin mitinglerinde ve katıldığı her televizyon programında "siyasi saldırı" olarak tanımlamıştır.

³³⁶ Star Gazetesi, "*Gücün Buna Mı Yetiyor Kalleş*", 13 Haziran 2003, s.1.

³³⁷ A.e., s.1

³³⁸ A.e., s.1-19.

demesinler. Bak kalles adam. Sen ne biçim Müslüman'sın be adam. Sen Allah'sız olmuştun, Allah'sız herif."³³⁹ şeklinde seslenmiştir.

Cem Uzan'ın kullandığı bu sözlerin ardından Bursa Cumhuriyet Başsavcılığı, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'a hareket ettiği gerekçesiyle Cem Uzan hakkında soruşturma başlatmıştır ve Uzan hakkında dava açılmıştır.³⁴⁰ Davanın devam ettiği sürede ifade vermeye gitmeyen Cem Uzan hakkında Bursa 3. Asliye Ceza Mahkemesi'nce "*savunmadan kaçtığı*" gerekçesiyle gıyabi tutuklama kararı verilmiştir. Bunun üzerine helikopteri ile Bursa'ya gelen Cem Uzan, ifade vermiş ve hakkındaki tutuklama kararını kaldırtmıştır.³⁴¹

Yukarıdaki iki örnekte de görüldüğü gibi gerek Star Gazetesi gerekse Star TV, Cem Uzan'ın siyasi söylemlerini gündeme taşımış ve bahsi geçen operasyonları "siyasi linç"³⁴² olarak tanımlamıştır.

4.5.7 Çöküş Dönemi ve TMSF

Uzan Grubu'na ait ÇEAŞ ve Kepez'e el konulmasıyla grubun önemli iki gelir kaynağı devlet kontrolüne geçmiştir. Bu durum grup bünyesinde bulunan İmar Bankası'nı ekonomik anlamda zora sokmuştur. İmar Bankası'nın yaşamaya başladığı ekonomik sıkıntı TMSF'nin İmar Bankası dosyasında şu sözlerle anlatılmıştır.

"Gerek sermaye artırımlarını, gerekse Grup kredilerinden sağlanan tahsilatı büyük ölçüde ÇEAŞ ve Kepez Elektrik'ten sağladığı kaynaklar vasıtasıyla gerçekleştiren Banka, söz konusu şirketlerin imtiyaz sözleşmelerinin iptal edilmesi üzerine bir yandan likiditesinin temel kaynağını oluşturan fonlardan mahrum kalmış, diğer yandan da basın yayın organlarında ve kamuoyunda oluşan spekülasyonlar nedeniyle yoğun mevduat çekilişine maruz kalmıştır. Bu durum Bankanın kısa vadeli borç ödeme gücünü tümüyle yitirmesi ve likidite krizine girmesi sonucunu doğurmuştur."³⁴³

³³⁹ Milliyet Gazetesi, "**Uzan, Başbakan'a Hakaret Yağdırdı**", 14 Haziran 2003, s.6.

³⁴⁰ Söz konusu soruşturma Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 159. maddesi kapsamında açılmıştır. TCK'nın 159. maddesine göre, devlete ve kurumlarına hakaretten soruşturma açılması Adalet Bakanlığı'nın izin vermesine bağlıdır. Söz konusu izin dönemin Adalet Bakanı Cemil Çiçek tarafından verilmiş ve Cem Uzan hakkında hakaret davası açılmıştır.

³⁴¹ Milliyet Gazetesi, "**İfade Verince Hapse Girmedir**", 21 Şubat 2004, s.16.

³⁴² Cem Uzan, ÇEAŞ ve Kepez'e el konulmasından sonra yaptığı her konuşmada söz konusu operasyonları "siyasi linç" olarak tanımlamıştır.

³⁴³ TMSF, **a.g.e.**, s.37.

Yukarıda anlatıldığı gibi İmar Bankası'nın nakit krizine girmesi hem Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'nun hem de Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'nun devreye girmesine neden olmuştur.

TMSF, İmar Bankası'nı ilk olarak “*kredilerinin neredeyse tamamına yakınının Uzan Grubuna kullandırması, bankacılık işlevlerinden uzaklaşması, risk yoğunlaşması yaşaması, gelir-gider dengesinin bozulması, kârlılığının düşmesi, likidite sıkışıklığının artması ve 1994 yılının ilk yarısında yaşanan finansal krizin mevcut olumsuzlukları ağırlaştırması*”³⁴⁴ gerekçelerine dayanarak 20 Haziran 1994 tarihinde yakın izlemeye almıştır.

TMSF'nin batan bankaların yasadığı süreçleri tarihsel kronolojik çerçevede ele aldığı “*Raf Temizliği Projesi*” kapsamında hazırladığı “*İmar Bankası*” dosyasında Uzan Grubu'na ait İmar Bankasına ilişkin şu tespitler yapılmıştır:

“Bankadan Uzan Grubuna aktarılan kaynaklarla, Uzan Grubunun Bankadan kullandığı kredilerin anapara ve faizleri ödenmiş, Banka sermayedarlarının Bankaya olan sermaye taahhütleri yerine getirilmiş, Özelleştirme İdaresi başta olmak üzere kamu kurum ve kuruluşlarından çimento ve enerji sektörlerinde faaliyet gösteren çok sayıda şirket ve işletme satın alınmış, Telsim'in lisans bedeli ödemesi için UBS'ten aldığı krediler kapatılmış, kısacası Uzan ailesinin yönetim ve sermayesini kontrol ettiği Uzan Grubunun 1990'lı yılların başından itibaren büyümesi finanse edilmiştir.”³⁴⁵

ÇEAŞ ve Kepez Elektrik'in imtiyaz sözleşmelerinin iptal edilip, tesislere el konulmasından hemen ardından devreye giren bir diğer kurum da BDDK olmuştur. “*BDDK, Banka Yönetim Kurulundaki mevcut üyeyi veto yetkisi ile donatmış ve Banka yönetime hiçbir şekilde Gruba kaynak aktarılmaması*”³⁴⁶ yönünde talimat verilmiştir.

Yaşanan bu gelişmelerin ardından, BDDK tarafından atanan yönetim kurulu üyesi dışındaki tüm üyeler, 26 Haziran 2003 tarihinde toplu olarak istifa etmiştir. İstifa eden üyeler arasında Uzan Ailesi'nin en büyüğü baba Kemal Uzan ile kardeşi

³⁴⁴ TMSF, **a.g.e.**, s.174.

³⁴⁵ TMSF, **a.g.e.**, s.176.

³⁴⁶ **A.e.**, s.39.

Yavuz Uzan da yer almaktaydı.³⁴⁷ Gerçekleşen istifa sonrasında İmar Bankası kısmen sahipsiz kalmış ve yönetim zafiyeti ortaya çıkmıştır.

Yaşanan istifaların ardından BDDK, 2 Temmuz 2003 tarih ve 1078 sayılı kararı ile İmar Bankası'na yeni yönetim kurulu üyeleri ile genel müdür atamıştır.³⁴⁸ Gerçekleşen atamaların ardından BDDK'nın 3 Temmuz 2003 tarih ve 1085 sayılı kararı ile İmar Bankası'nın önce "*bankacılık yapma ve mevduat kabul etme*" iznini kaldırmıştır. Ardından bankanın yönetim ve denetimini TMSF'ye devretmiştir.³⁴⁹ İmar Bankası'nın TMSF'ye devredilmesinin nedenleri ise "*yükümlülüklerini vadesinde yerine getiremeyen, alınması istenen tedbirleri almayan, faaliyetine devamı mevduat sahiplerinin hakları ve mali sistemin güven ve istikrarı bakımından tehlike arz eden*"³⁵⁰ şeklinde sıralanmıştır.

Gerçekleşen bu devir sonrası Uzan Ailesi'nin diğer bankası Adabank ile ilgili bir gelişme yaşanmıştır. BDDK, 25 Temmuz 2003 tarihinde yaptığı bir basın açıklamasıyla Uzan Grubu'nun diğer bankası olan Adabank A.Ş.'nin yönetim kurulu üyelerinden bir kısmını görevden alıp, yerlerine yeni yönetim kurulu üyeleri atandığını açıklamıştır.³⁵¹

İmar Bankası'nın TMSF kontrolüne geçmesinin ardından gerek TMSF gerekse BDDK yetkilileri bankanın eski yöneticilerinden bankaya ait bilgi, belge ve doküman taleplerinde bulunmuş, ancak bu konuda bazen hiç bazen de yeterli cevap alamamıştır. Bu konuda kamuoyuna bilgi verilmek üzere BDDK ve TMSF zaman zaman ortak basın açıklamalarında bulunmuştur. Bu açıklamalardan birinde şu ifadeler yer verilmiştir:

³⁴⁷ A.e., s.39.

³⁴⁸ BDDK, (Çevrimiçi), [https://www.bddk.org.tr/websitesi/turkce/Duyurular/Basin_Aciklamalari/250403.07.2003%20\(2\).pdf](https://www.bddk.org.tr/websitesi/turkce/Duyurular/Basin_Aciklamalari/250403.07.2003%20(2).pdf), 17 Nisan 2016.

³⁴⁹ BDDK, (Çevrimiçi), [https://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Duyurular/Basin_Aciklamalari/250604.07.2003%20\(3\).pdf](https://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Duyurular/Basin_Aciklamalari/250604.07.2003%20(3).pdf), 17 Nisan 2016.

³⁵⁰ TMSF, a.g.e., s.45.

³⁵¹ BDDK, (Çevrimiçi), https://www.bddk.org.tr/websitesi/turkce/Duyurular/Basin_Aciklamalari/251625.07.2003adabank.pdf, 17 Nisan 2016.

“Alacaklıların zarar görmemesi bakımından Banka’nın yönetim ve denetimine BDDK tarafından el konulduğu 3 Temmuz 2003 tarihinden bu yana aralıksız olarak yürütülen çalışma ve çabalara rağmen 9 Temmuz 2003 tarihi itibarıyla resmi muhasebe kayıtlarına ulaşılması mümkün olamamıştır. Kayıtlara ulaşılmasıyla birlikte işlemler tamamlandığında yapılacak ödemeler için gerekli finansal kaynak konusunda TMSF, Hazine Müsteşarlığı ve T.C. Merkez Bankası tarafından gerekli mali hazırlıklar tamamlanmıştır.”³⁵²

BDDK ve TMSF’nin 18 Temmuz 2003 tarihinde yaptığı bir başka basın açıklamasında ise şu bilgiler aktarılmıştır:

“Bankalar Kanunu, Vergi Usul Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu çerçevesinde tutulması gereken resmi kayıtlar, Banka eski yönetimi ve ortaklar tarafından teslim edilmemiştir. İncelemeler ilerledikçe; resmi makamlara bildirilen, üzerinden denetimlerin gerçekleştirildiği, dolayısıyla yasal mali tablolar yoluyla kamuya açıklanan resmi mevduat rakamları dışında, bazı bilgisayar kayıtlarında ve şubelerde farklı hesapların tutulduğu ve bu hesapların resmi kayıtlardan değişik rakamları içerdiği ortaya çıkmıştır.

Banka’nın bilgi işlem operasyonlarını yöneten Uzan Grubu’na bağlı Merkez Yatırım ve Ticaret A.Ş., Banka kayıtlarını hiçbir şekilde yeni yönetime, BDDK ve TMSF’ye teslim etmemiş, mali polisle birlikte elde edilen manyetik kayıtlarda da, tahrifat ve silinmeler tespit edilmiştir. Bunların tamamı noter huzurunda tutanağa bağlanmıştır.”³⁵³

İmar Bankası’na el konulmasının ardından BDDK bankanın yarattığı zararlara ilişkin tespit çalışmalarında bulunmuş ve bu konuda taraf olan mudi³⁵⁴lere zaman zaman basın açıklamasıyla bilgi aktarmıştır. BDDK ve TMSF’nin ortak hareket ettiği bu dönemde İmar Bankası’nda mevduatı olan kişilerin bilgileri teyit edilmeye çalışılmıştır. Söz konusu işlemler Pamukbank üzerinden gerçekleştirilmiştir. BDDK’nın kamuoyuna yaptığı bir başka açıklamada banka yöneticilerini hakkında suç duyurusunda bulunduğunu açıklamıştır. BDDK’nın yaptığı basın açıklamasında suçlamalara ilişkin şu ifadeler yer almıştır:

“Bankalar Kanunu, Türk Ceza Kanunu ve diğer mevzuat uyarınca, T.İmarbank T.A.Ş. hakim ortakları ve eski yöneticileri ile Merkez Yatırım ve Ticaret A.Ş.’nin yöneticileri hakkında Banka yeni yönetimi ile BDDK tarafından;

³⁵²BDDK, (Çevrimiçi), https://www.bddk.org.tr/websitesi/turkce/Duyurular/Basin_Aciklamalari/251109.07.2003.pdf, 17 Nisan 2016.

³⁵³BDDK, (Çevrimiçi), http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Duyurular/Basin_Aciklamalari/251418.07.2003%20Bankac%C4%B1%C4%B1k%20D%C3%BCzenleme%20ve%20Denetleme%20Kurumu%20ve%20Tasaruf%20Mevduat%C4%B1%20Sigorta%20Fonu.pdf, 17 Nisan 2016.

³⁵⁴ Türk Dil Kurumu’na göre Mudi, “Bankaya para yatıran kişi” olarak tanımlanmaktadır. Kaynak: <http://www.tdk.gov.tr>, 17 Nisan 2016.

- Bilgisayar programını Bankaya zarar vermek, başkasına yarar sağlamak amacıyla karartmak ve hizmetin yapılmasını engellemek,

- Toplu istifa ve yedinde bulunan kıymetli evrak, belge ve bilgileri devretmemek,

- Banka sahip ve eski yöneticilerinin, gerçeğe aykırı beyanda bulunmak, işlemleri kayıt dışı bırakmak, Bankalar Kanunu kapsamında verilen talimatlar hilafına İmar Bank Off-shore Ltd'ye kaynak aktarmak ve off-shore mevduatı Banka mevduatına dönüştürmek, kamu otoritesine bildirdikleri mevduat rakamını fiili mevduat rakamından düşük göstermek, vergi kaçırmaya yönelik işlemlere başvurmak suretiyle kamu otoritesi ve müşterilerin zararına yol açacak şekilde ve Bankalar Kanunu ile Türk Ceza Kanununa aykırı işlemler tesis etmek

- Müşterileri adına portföyünde olmadığı halde Hazine Bonosu ve Devlet Tahvili satışı işlemleri aracılığı ile para toplamak,

- Yönetim kurulu karar defterlerini ve faaliyetlerle ilgili belgeleri muhafaza etmemek, bu suretle denetim görevinin yerine getirilmesine engel olmak ve Fon ve yeni atanan Banka yönetimince talep edilen bilgi ve belgeleri vermemek

suçlarından dolayı suç duyurularında bulunulmuş, suç teşkil eden ve yukarıda belirtilen eylem ve işlemlerin tespitine ilişkin raporlar ile eki bilgi ve belgeler de dahil olmak üzere her türlü bilgi ve belge suç duyurularımız ekinde savcılığa sunulmuştur.”³⁵⁵

İmar Bankası'nın TMSF'ye devredilmesinin ardından gerek TMSF gerekse BDDK tarafından yapılan incelemelerde bankanın mevduat sistemine ilişkin birçok usulsüz işlem yapıldığı tespit edilmiştir. İncelemelerde, bankanın yasal defterleri ve mevcutta bulunan mevduat bilgileri ile ilgili kamu kuruluşlarına bildirilen mevduat bilgilerinin örtüşmediği, Off-Shore³⁵⁶ hesaplardan banka mevduatına dönüştürülen hesapların bulunması, yetkisiz bir şekilde açığa Devlet İç Borçlanma Senetleri (DİBS) satışı yapıldığı ve bankanın kredilerinin tamamının Uzan Grubu bünyesinde bulunan diğer şirketlere kullandırıldığı tespit edilmiştir. BDDK, İmar Bankası'nın mevcut mevduat bilgileri ile kayıt altına alınan mevduatların uyuşmaması nedeniyle incelemelerini bankanın şube ve merkez kayıtlarına yöneltmiş, bunun haricinde bankada hesabı olan kişilerden basın açıklamalarıyla gerekli belgeleri talep etmiştir.

Yapılan incelemelerin ardından ortaya çıkartılan kayıt dışı mevduatların sayısının çokluğu, İmar Bankası'nın yarattığı zararın tespit edilen rakamlardan çok daha fazla olduğu gerçeğini ortaya çıkartmıştır. Bu durum karşısında TMSF'nin söz

³⁵⁵

BDDK,

(Çevrimiçi),

https://www.bddk.org.tr/websitesi/turkce/Duyurular/Basin_Aciklamalari/255119.08.2003.pdf,

17

Nisan 2016.

³⁵⁶ Türk Dil Kurumu'na göre Off-Shore kıyı bankacılığı anlamına gelmektedir. Bir ülkede vergi mevzuatı, kambiyo sınırlamaları dışında faaliyetlerini sürdüren bankacılık demektir.

konusu zararları karşılayamayacağı anlaşılmış ve akabinde mudilere yapılacak ödemelerin kapsamına ilişkin bazı yasal düzenlemeler yapılmıştır.

Bu yasal düzenlemelerden ilki 31 Temmuz 2003 tarihinde kabul edilen ve 12 Ağustos 2003 tarihli ve 25197 sayılı resmi gazetede yayımlanan 4969 sayılı “*Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*” olmuştur.³⁵⁷ Söz konusu kanunun geçici 2’inci maddesiyle kamuoyunda “batık banka” olan adlandırılan bankalar için şu hüküm yer almıştır:

“Bankacılık işlemleri yapma ve mevduat kabul etme izni kaldırılan bankalarda bulunan ve doğruluğu hiçbir şüpheye yer vermeyecek şekilde kanıtlanan tasarruf mevduatı niteliğini haiz hesaplar Hazine Müsteşarlığı ve Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun müşterek önerisi üzerine Bakanlar Kurulu tarafından belirlenecek esas ve usullere göre Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu tarafından ödenir” hükmü yer almıştır.³⁵⁸

Bu kanunla birlikte öncelikli olarak İmar Bankası mudilerinin zararlarının devlet tarafından ödenmesinin önü açılmış daha sonra ise bu zararların karşılanması için kaynak oluşturma yoluna gidilmiştir. Bu amaçla yine kanunda şu hüküm yer almıştır:

“banka tarafından yetkili mercilere beyan edilen sigortaya tâbi tasarruf mevduatı tutarı ile Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu tarafından tespit edilen tasarruf mevduatı tutarı arasında bir fark bulunması halinde, bu fark nispetinde bankanın yönetim kurulu ve kredi komitesi başkan ve üyeleri ile genel müdür, genel müdür yardımcıları, imzaları bankayı ilzam eden memurları ve şube müdürleri ile yönetim ve denetimini doğrudan veya dolaylı olarak tek başına veya birlikte elinde bulunduran ortaklarının, kendilerine, eşlerine ve çocuklarına ait bankalar ve banka dışı mali kurumlar ile diğer gerçek ve tüzel kişiler nezdindeki, kiralık kasa mevcutları da dahil olmak üzere, hak ve alacakların dondurulmasına, her türlü mal, hak ve alacakların üzerindeki tasarruf yetkisinin tamamen veya kısmen kaldırılmasına, mal, kıymetli evrak, nakit ve diğer değerlerin zaptına, bunların bir tevdi mahalline yatırılmasına ve hak ve alacakların üzerine diğer tedbirlerin konulmasına, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun talebi üzerine ilgili bankanın merkezinin bulunduğu yerdeki sulh ceza hâkimi, yargılama sırasında ise mahkeme tarafından karar verilebilir. Ayrıca, yukarıda belirtilen farkın 4389 sayılı Bankalar Kanununun 14 ve 15 inci maddelerinde yer alan hükümler dahilinde takip ve tahsiline Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu tarafından karar verilebilir.”³⁵⁹

³⁵⁷ 4969 Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişik Yapılmasına Dair Kanun, (Çevrimiçi), <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/08/20030812.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/08/20030812.htm>, 17 Nisan 2016.

³⁵⁸ 4969 Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişik Yapılmasına Dair Kanun, (Çevrimiçi), <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4969.html>
³⁵⁹ A.e.

Söz konusu hüküm ile İmar Bankası'nın yarattığı zararların sorumlularına ait mallarına el konulmasının resmi dayanağı oluşturulmuştur.

Uzan Ailesi'nin mal varlıklarına el konulması sürecine giden yolda bazı önemli gelişmeler yaşanmış ve içlerinde aile fertleri ile İmar Bankası yöneticilerinin bulunduğu 17 kişinin mallarına ihtiyati tedbir kararı almıştır. 4 Temmuz 2003 tarihinde, Ankara 1. Asliye Ticaret Mahkemesi tarafından alınan bu karar ile ayrıca Uzan Grubu'na ait 55 şirkete de tedbir uygulanmıştır.³⁶⁰ Bu tedbir kararı sonrası Uzan Ailesi'ni ilgilendiren yeni bir karar ise 12 Eylül 2003 tarihinde Şişli 2. Sulh Ceza Mahkemesi tarafından alınmıştır. Bu yeni kararla birlikte Uzan Ailesi'nin diğer fertlerini (*Yavuz Uzan'ın kızı Ayla Uzan, Cem Uzan'ın çocukları Sinan Kemal Uzan, Renç Emre Uzan, Dilara Gizem Uzan, eşi Alara Koçibey Uzan, Murat Hakan Uzan'ın oğlu Ata Kemal Muhammed Uzan, eşi Özlem Hanife Uzan ile bankanın eski yöneticilerinin eş ve çocukları*) kapsayan bir karar alınmış ve toplam 113 kişinin mal varlıklarına ihtiyati tedbir konulmuştur.³⁶¹

Alınan tedbir kararlarının ardından Uzan Ailesi'nin mallarına el konulması süreci başlamıştır. Medyada “El koyma yasası” olarak yer bulan bu yasanın kabul edilışinden kısa bir süre sonra Uzan Ailesi'nin “Frequency” ve “Air Wawes” adlı iki yatına İçişleri Bakanlığı'nın talimatıyla, 101 nolu Sahil Güvenlik Komutanlığı tarafından el konulmuştur.³⁶²

İmar Bankası'nın ortaya çıkarttığı borçların ödemesine ilişkin yapılan bir başka yasal düzenleme ise kamuoyunda ‘Hortumcu Yasası’³⁶³ olarak bilinen ve

³⁶⁰ Milliyet Gazetesi, “**Uzanlar’a Tedbir**”, 6 Temmuz 2003, s.1.

³⁶¹ “Uzanlar’da 113 Kişinin Malvarlığına İhtiyati Tedbir Kararı”, (Çevrimiçi), <http://arsiv.ntv.com.tr/news/233708.asp>, 17 Nisan 2016.

³⁶² Hürriyet Gazetesi, “**El Koyma Yasası Çalıştı Uzanlar’ın Yatları Gitti**”, (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/el-koyma-yasasi-calisti-uzanlar-in-yatlari-gitti-38490989>, 17 Nisan 2017.

³⁶³ Söz konusu yasa medyada çıkan haberlerde sıklıkla “Hortumcu Yasası” ve “Hortum Yasası” şeklinde anılmıştır. Haberlerin özellikle başlıklarında bu ifadeler kullanılmıştır. Bu yöndeki Bu yöndeki bazı haber örnekleri için Bkz. (Çevrimiçi), <http://www.radikal.com.tr/ekonomi/uzanlara-hortum-yasasi-700819/>, <http://www.gazetevatan.com/hortum-yasasi-devrede-uzanlar--a-haciz-geliyor-22014-ekonomi/>, <http://www.hurriyet.com.tr/hortumcu-yasasi-komisyon-dan-gec-ti-38518907>, <http://www.milliyet.com.tr/hortum-yasasi-bu-kez-erol-aksoya-uzandi/ekonomi/haberdetayarsiv/27.05.2004/36315/default.htm>, 17 Nisan 2017.

Bankalar Kanunu'nda değişiklik yapan 13 Aralık 2003 tarihli ve 5020 sayılı Kanun'dur. Söz konusu kanunun 20'inci maddesi batık banka patronlarından tahsilatla görevlendirilen TMSF'ye, el koyduğu şirketler üzerinde geniş yetkiler tanımaktadır.³⁶⁴

Uzan Ailesi'nin mal varlıklarına el konulma süreci 2004 yılı başlarında önemli bir gelişme göstermiştir. Yukarıda bahsi geçen yasal düzenlemeler çerçevesinde Uzan Ailesi'nin 219 şirketine 14 Şubat 2004 tarihinde el konulmuş ve söz konusu şirketlerin yönetimi TMSF'ye devredilmiştir.³⁶⁵

TMSF, Uzan Grubu'na ait şirketlere el konulmasından ardından yaptığı açıklamada şu sözlere yer vermiştir:

“İmar Bankası'nın, toplam mevduat yükümlülüğünün saptanması amacıyla yapılan incelemelerde, daha önce İmar Bankası'nda yapılan denetimlerde ve Banka'nın resmi kayıtlarında görünen mevduatın on katından daha fazla mevduat yükümlülüğünün olduğu, böylece, dünya finans tarihinde eşine ender rastlanan bir para ve mal kaçırma operasyonunun gerçekleştirildiği tespit edilmiştir.”³⁶⁶

Uzan Ailesi'nin mal varlıklarına el konulması basında geniş yer bulmuştur. Uzan Grubu'na yönelik operasyonları 15 Şubat 2004 tarihli gazeteler şu manşetlerle duyurmuştur:

Tablo 81: 15 Şubat 2004 Tarihli Gazete Manşetleri

Gazete	Manşet
Cumhuriyet	İktidar El Koydu
Hürriyet	Yolun Sonu
Milliyet	Oyun Bitti

³⁶⁴ İlgili kanun maddesi göre atanan yöneticiler, yönetimi devralınan şirket hisselerinin ve/veya bu hisselerle orantılı aktiflerin satışı ve bu satışlardan elde edilen tutarları fon alacaklarına mahsup edebilecek. Şirketlerin kaynaklarını borçlarını ödemede kullanmaya ve bu işlemler ile ilgili kararlar almaya da Türk Ticaret Kanunu'na bağlı kalmaksızın yetkili olacak. Bkz. Radikal Gazetesi, “Uzanlara Hortum Yasası”, (Çevrimiçi), <http://www.radikal.com.tr/ekonomi/uzanlara-hortum-yasasi-700819/>, 17 Nisan 2017.

³⁶⁵ Milliyet Gazetesi, “Sonunda, Uzan Grubu Topyekûn Devlete Geçti”, 15 Şubat 2004, s.8.

³⁶⁶ Hürriyet Gazetesi, “Uzan Grubu'na El Konuldu”, (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/uzan-grubuna-el-konuldu-38568714>, 17 Nisan 2016.

Radikal	Uzan'lara Büyük Operasyon
Sabah	Bir Devrin Sonu
Zaman	Uzan'ların 380 şirketine el kondu
Vatan	Her Şeyleri Gitti
Finansal Forum	Uzan'lara Altın Vuruş
Akşam	Bir Partisi Kaldı
Tercüman	Devlet Uzandı
Vakit	Çekirgenin Sonu
Star	TMSF Yönetimde

TMSF tarafından hazırlanan İmar Bankası dosyasında el konulan şirket sayısı 233³⁶⁷ olarak gösterilmiştir. Söz konusu dosyada el konulan şirketlerle ilgili olarak şu açıklamalara yer verilmiştir:

“Fon Kurulunun 13 Şubat 2004, 9 Mart 2004, 22 Aralık 2004 ve 29 Eylül 2005 tarihli kararları ile, Fon alacağının tahsil edilmesini engelleyecek biçimde hileli ve kanun dışı yollarla yoğun bir şekilde mal varlıklarını kaçırmaya fiillerini gerçekleştiren Banka, şirket ve diğer ilgili kayıtların tetkikinden Bankanın doğrudan ve/veya dolaylı hâkim ortakları ve/veya yöneticileri adına hareket eden ve/veya onların hesabına ve/veya onların hesabına kendi adına para, mal veya hak edinen kişilerden oldukları belirlenen, toplam 233 şirketin ortaklarının temettü hariç ortaklık hakları ile bu şirketlerin yönetim ve denetimleri Fon tarafından devralınarak yönetim ve denetim kurulu üyeliklerine atamalar yapılmıştır.”³⁶⁸

TMSF, el konulan şirketleri faaliyet gösterdikleri sektörlerle göre ayırmıştır. Gerçekleşen bu ayırım sonrasında ortaya şöyle bir tablo çıkmaktadır:

Tablo 82: TMSF'nin Uzan Grubu'ndan Devraldığı Şirketlerin Sektörlere Göre Dağılımları³⁶⁹

Sektör / Faaliyet Alanı	Adet
Medya	74
İletişim	38
Çimento, İnşaat, Finans, Yatırım, Hizmet ve Diğer	118
Sigorta	2
Spor	1
Toplam	233

³⁶⁷ Söz konusu şirketlerin tam listesi EK-2'de verilmiştir.

³⁶⁸ TMSF, a.g.e., s.112.

³⁶⁹ A.e.

Uzan Grubu'na ait toplam 233 şirketin TMSF kontrolüne geçmesinin ardından konuyla ilgili olarak birçok hukuksal süreç paralel bir şekilde sürmüştür. Bu süreçler bu çalışmanın kapsamı içerisinde olmadığından yer verilmemiştir.

Uzan Grubu'na ait şirketlere ve Star Medya Grubu'na el konulması Türkiye'de 1980 sonrası belirginlik kazanmaya başlayan medya-sermaye-siyaset ilişkisine bir örnek olarak ele alınabilir.

Medya Çalışma Grubu'nun hazırladığı 2004 yılı Medya İzleme Raporunda Uzan Grubu bünyesinde bulunan Star Medya Grubu'na el konulmasını holding-banka-medya-siyaset dörtgenin irdelenmiştir. Söz konusu raporda Star Medya Grubu'nun TMSF kontrolüne geçmesiyle ilgili şu tespitler yer almıştır:

“Uzan grubu şirketlerine ve Star medya grubuna da el konmasıyla birlikte, Türk basın tarihinde bir köşe daha döndü. Ekonomide, sermayenin kurtlar sofrasındaki kapışma da yeni bir evreye girdi. Star medyasına el koyma sürecinde, yolsuzlukların takibi, basın özgürlüğü, cumhuriyet, demokrasi, medyanın işlevi gibi konularda tam bir kavram kargaşası yaşandı.

Özetle vurgulamak gerekirse, Star medyasına el konması, holding-banka-medya-siyaset dörtgeninde, medyanın halkın haber alma ve bilgi edinme hakkı için değil, sermaye fraksiyonlarının ekonomik/siyasi çıkarlarının aracı olarak kullanılması çerçevesinde değerlendirilmelidir.

Uzan grubuna ait İmar Bankası'nda “hortumlandığı” belirtilen fonlar, son bir yılı AKP hükümeti döneminde olmak üzere, resmi kurumların gözetiminde hortumlandı. Uzan grubunun Türkiye sınırları içinde edindiği hortumlama alışkanlığını Amerikan şirketlerine karşı da sürdürmeye kalkışması, kendisi için sonun başlangıcı oldu. Uzan ailesi, yaklaşan sonu önleyebilmek için siyasi parti kurdu. Popülist milliyetçi bir söylemle, sınıfsal kimlik bilincinden yoksun, ideolojisiz yığınlara hitabeden aile partisi, 2002 Kasım seçimlerinde, umulmadık bir başarı elde etmekle birlikte parlamentoya giremedi. Genç Parti parlamentoya girebilseydi, hiç kuşkusuz Uzan grubu için ciddi bir paratoner işlevine sahip olacaktı.

Uzan ailesi parlamento içinde bir kalkan edinemeyince, “ulusal sermaye” rolünü oynamaya başladı. Bu role uygun olarak Star medyası da IMF karşıtı, cumhuriyet ve laiklik

konularında “hassas” çevreleri AKP hükümetine karşı provoke etmeye yönelik bir yayın çizgisi tutturdu. Ancak, Çukurova grubunun kendi bankalarını kurtarmak için uyguladığı “ulusal sermaye” stratejisi Uzan grubu için geçerli olmadı. Star medyası, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın gençliğinde radikal İslamcı terör gruplarıyla ilişkisini deşmeye başlayınca, AKP Hükümeti, geçen Aralık ayında yürürlüğe soktuğu 5020 sayılı yasaya dayanarak Uzan grubuna ait 219 şirkete ve bu arada Star medya grubuna el koydu.”³⁷⁰

Uzan Grubu’na ait şirketler ile Star Medya Grubu’na el konulması birçok tartışma ve değerlendirmeyi de beraberinde getirmiştir. Bu değerlendirmelerden biri de İsmet Berkan’a aittir. Berkan, 20 Ağustos 2003 tarihinde Radikal Gazetesi’nde yayınlanan “*Uzanlar siyasete girmeseydi...*” başlıklı yazısında “*Cem Uzan’ın kurduğu Genç Parti olmasaydı, Uzan Grubu nihayetinde, önceki hükümetlerle olduğu gibi AKP ile de uzlaşabilecekti.*” iddiasında bulunmuştur. Berkan, söz konusu yazısının ilerleyen kısmında Uzan Ailesi’nin en büyük hatasının Cem Uzan’ın siyasete girmesi olduğunu yazmış ve Uzan Ailesi’nin AKP öncesi dönemlerdeki siyasi partiler ile ilişkisine değinmiştir.³⁷¹

Uzan Ailesi’nin mal varlıklarına el konulma süreciyle ilgili bir diğer değerlendirme ise bir dönem Cem ve Hakan Uzan ile iş ortaklığında bulunmuş olan Erol Köse’ye aittir. Köse, Cem Uzan’ın siyasete atılması ve sonrasında Uzan Grubu’nun yaşadığı çöküşü şöyle anlatmıştır:

“Hakan Uzan da Genç Parti’nin başarısına inanmıyordu Partinin tabanı yoktu. Kazanacağını hiç düşünmedim. 100 İbrahim Tatlıses konseriyle, Telsim’in bayileriyle kaç tane oy toplanabilirdi? Benim hissettiğim Hakan Uzan da Genç Parti’nin başarılı olacağına inanmıyordu. O dönem benim duyumum asker kanadından Cem Uzan’a destek geldiği yönündeydi. Bazı askerlerin bu yönde yürümesi yönünde Cem Uzan’ı teşvik ettiği konuşuluyordu. Cem Uzan kendi gazete ve televizyonlarında Başbakan Erdoğan aleyhinde fütursuzca davranmaya başladı. İpin ucunu tamamen kaçırmıştı. Hakan Uzan’la bir gün Ankara’ya gittik. Hakan Uzan Başbakan Erdoğan’la görüştü. Özel bir konutta oldu o görüşme ben özel kalemde bekledim. Bu bir özür ziyaretiydi. Orada bir şefaatt diledi. Başbakan kendisine çok ılımlı davranmış. “Bizim kimseyle bir düşmanlığımız yok. Burası siyaset arenası ancak centilmence yürüsün” demiş. Döndük akşam çingir çıktı. Cem Uzan Hakan Uzan’a ‘sen benim adıma nasıl özür dilersin?’ diye bağırdı. Ve o akşam gazetesine Erdoğan

³⁷⁰ www.solmeclis.net, **Star Grubuna El Kondu**, (Çevrimiçi), http://web.archive.org/web/20050115075621/http://www.solmeclis.net:80/sm_izrap_medya_02.htm, 17 Nisan 2016.

³⁷¹ İsmet Berkan, “**Uzan Siyasete Girmeseydi**” Radikal Gazetesi, (Çevrimiçi), <http://www.radikal.com.tr/yazarlar/ismet-berkan/uzan-siyasete-girmeseydi-680341>, 17 Nisan 2017. (İsmet Berkan’ın yazısının tam metni Ek-3’de verilmiştir.)

hakkında çok ağır fotoğraflar koydurdu. Hakan Uzan, o olayın yaşandığı gün ‘Erol bugünü not et biz bittik’ dedi ve öyle de oldu. Zaten sonrası domino gibi geldi 5 günde şirketlere el konuldu. Önce babası devamında da Hakan Uzan ortadan kayboldu. Gidişlerinden haberim olmadı bir anda ortadan kayboldular ama Cem Uzan ortada duruyordu.”³⁷²

Çalışmanın buraya kadar olan kısmında öncelikle Uzan Ailesi hakkında kısa bir bilgi verilmiş ardından Uzan Grubu’nun kuruluş, yükseliş ve çöküş dönemi ele alınmıştır. Çalışmanın bundan sonraki kısmında ise Uzan Grubu bünyesinde bulunan Star Medya Grubu’nun 2002-2014 yılları arasındaki değişimleri ele alınacaktır.

³⁷² Radikal Gazetesi, “Erol Köse’den Uzan İddiaları”, (Çevrimiçi), <http://www.radikal.com.tr/turkiye/erol-kosedden-uzan-iddialari-1065010/>, 17 Nisan 2017.

BEŞİNCİ BÖLÜM

2002-2014 YILLARI ARASINDA STAR MEDYA GRUBU’NUN SAHİPLİK YAPISINDA YAŞANAN DEĞİŞİMLER VE ORTAYA ÇIKAN YENİ PATRONAJ YAPISI

Çalışmanın bu bölümünde Uzan Grubu’nun sahibi olduğu Star Medya Grubu bünyesinde bulunan medya kuruluşlarının, TMSF kontrolüne geçmesinin ardından yaşanan el değişim süreçleri ile söz konusu medya kuruluşlarının yeni sahiplik yapıları ele alınacaktır.

Star Medya Grubu’nun bünyesinde bulunan televizyon, radyo, gazete ve diğer medya yatırımları TMSF kontrolüne geçtikten sonra ayrı ayrı yönetilmiştir. Bu nedenle çalışmanın daha iyi anlaşılabilmesi için bu bölümde alt başlıklar oluşturulmuş ve ilgili medya kuruluşu hakkındaki gelişmeler bu başlık altında ele alınmıştır.

Özetle, bu başlık altında önce Star Medya Grubu’nun ortaya çıkış süreci özetlenmiş, ardından grup bünyesinde bulunan medya kuruluşlarının mülkiyet yapısında yaşanan değişimler incelenmiştir. Bu bölümde amacımız, Star Medya Grubu’nun tarihsel gelişimi ortaya koymaktır.

5.1 STAR MEDYA GRUBU

Uzan Ailesi’nin basın sektörü ile tanışması baba Kemal Uzan’ın Yeni İstanbul gazetesi satın alarak başladığı daha önce ifade edilmişti. Yeni İstanbul gazetesi ile basın sektörüne adım atan Kemal Uzan, Hayat ve Ses dergilerini de satın alarak basına olan ilgisini artırmıştır. Cem Uzan’ın kurduğu ilk özel televizyon sonrası Uzan Ailesi’nin medya alanındaki yatırımları giderek çoğalmıştır.

Uzan Ailesi, Türkiye’nin ilk özel televizyon kanalı Star 1’i kurduktan sonra medya alanındaki yatırımlarını başka televizyon kanalları ile radyo istasyonları kurarak devam ettirmiştir. 1 Mart 1989 tarihinde faaliyete geçen Star televizyon

kanalını, 27 Ocak 1992 yılında kurulan ve Türkiye'nin ilk tematik kanalı olan Teleon takip etmiştir. Bu kanalların ardından Türkiye'nin ilk video müzik kanalı olan Kral TV, 16 Ağustos 1994 tarihinde yayın hayatına başlamıştır. Uzan Ailesi, 1999 yılında Star Digital, 2003 yılında ise DigiFunClub adında iki dijital platform kurmuştur. Aile, bunların dışında Yeşilçam TV, Dizi TV, Metro Plus TV, Futgol TV, Sineklasik TV ve Sineklasik 1 TV adında altı televizyon kanalı daha kurmuştur.

Uzan Ailesi, medya alanında yaptığı televizyon yatırımlarını arka arka kurduğu radyo istasyonları ile genişletmiştir. Aile, 1992 yılında Kral FM, Metro FM ve Süper FM istasyonlarını faaliyete sokmuştur. Takip eden yıl Joy FM'i kuran Uzan Ailesi radyo istasyonlarının sayısını arttırmıştır. Uzan Ailesi, bu radyolar dışında Joy Türk FM, Rock FM ve Radyo Alaturka isminde başka radyolar da kurmuştur.

Uzan Ailesi, görsel ve işitsel medya faaliyetlerini yazılı alanda da devam ettirmiştir. 1999 yılında Star Gazetesi'ni, 2002 yılında ise kısa bir süre faaliyet gösteren Damga Gazetesi'ni çıkartmıştır.

Özetle, bu çalışmanın konusunu oluşturan ve Uzan Ailesi'nin medya alanındaki yatırımlarının toplandığı Star Medya Grubu'nun temelli, 1989 yılında faaliyete başlayan Star 1 televizyon kanalı ile atılmış; devam eden yıllarda açılan diğer özel televizyon kanalları ve faaliyete giren radyo istasyonları ile ete kemiğe bürünmüş; 8 Mart 1999 tarihinde ilk sayısı çıkan Star Gazetesi ile genişlemiş ve nihayetinde internet servis sağlayıcı firmaların kurulmasıyla büyük bir medya kompleksi halini almıştır.

Çalışmanın bundan sonra takip eden kısmında bu medya kuruluşlarının TMSF kontrolüne geçtikten sonraki satış süreçleri ve bu süreçler sonrasında ortaya yeni sahiplik yapıları irdelenecektir.

5.2 STAR MEDYA GRUBU BÜNYESİNDE YER ALAN MEDYA KURULUŞLARININ EL DEĞİŞİM SÜREÇLERİ VE YENİ SAHİPLİK YAPILARI

Uzan Grubu’nun medya yatırımlarının toplandığı Star Medya Grubu, TMSF kontrolüne geçtikten sonra bir bütün olarak yönetilmemiştir. TMSF, her bir medya mecrasını kendi alanındaki ağırlığı ya da önemini göz önüne alarak yönetmiştir. Bu yönetim anlayışı, ilgili medya mecrasının yayın politikasının belirlenmesinden satış sürecine kadar tüm detaylarını kapsamıştır.¹

TMSF, Uzan Grubu’na ait şirketlerin yönetimini devraldıktan sonra 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu’nun 134. maddesi ve 6183 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkında Kanun çerçevesinde, Uzan Grubu’na ait şirketlerde Ticari ve İktisadi Bütünlük oluşturma yoluna gitmiştir.

TMSF, bu kuruluşları tek tek satmak yerine Ticari ve İktisadi Bütünlük oluşturarak satmasının amacını “6183 Sayılı Kanunun öngördüğü varlıkların tek tek satışı yöntemi yerine daha yüksek getiri sağlayacak bütünlük halinde satışının gerçekleştirilerek Fon alacaklarının azami suretle tahsili ve haczedilen varlıkların en yüksek değere satılarak borçlu ve alacaklıların menfaatlerinin en üst seviyede korunmasının sağlanması”² olarak açıklamıştır.

TMSF, Uzan Grubu bünyesinde bulunan şirketlerden medya sektörüne³ ait kuruluşları 23 Haziran 2005 tarihinde aldığı 249 sayılı kararı ile Ticari ve İktisadi Bütünlük oluşturarak söz konusu kuruluşları satışa hazır hale getirmiştir. TMSF’nin oluşturduğu Ticari ve İktisadi bütünlükler ile bu bütünlüklerin bünyesinde yer alan şirketler şöyledir:

¹ TMSF, Star Medya Grubu bünyesindeki kuruluşlarını devraldıktan sonra bu kuruluşlarda çalışan personellerin bir kısmının iş sözleşmesini farklı gerekçelere bağlı olarak feshetmiştir.

² Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu, “**Raf Temizliği: İmar Bankası**”, İstanbul, 2009, s.117.

³ TMSF alacakların tahsili için Uzan Grubu’na ait el koyduğu tüm kuruluşları sektörlere ayırarak Ticari ve İktisadi Bütünlük oluşturmuştur. Bu çalışmanın konusu dışında kalan sektörlere burada yer verilmemiştir.

“*Star TV Ticari ve İktisadi Bütünlüğü*” aşağıda belirtilen şirketlerden oluşturulmuştur:

1. Star Televizyon Hizmetleri A.Ş.
2. Teleon Reklamcılık ve Filmcilik Sanayi ve Ticaret A.Ş.
3. İnter Televizyon Servisleri A.Ş.
4. Star Digital İletişim A.Ş.
5. Prime Medya Filmcilik ve Reklamcılık San. A.Ş.
6. Medya Prodüksiyon Ticaret A.Ş.
7. Ultra Filmcilik ve Reklamcılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.
8. Star Haber Ajansı A.Ş.
9. Prime Prodüksiyon Hizmetleri A.Ş.
10. Film Türk Film Prodüksiyon ve Dağıtım Ticaret A.Ş.
11. Lotus Reklamcılık A.Ş.
12. Kutup Prodüksiyon A.Ş.
13. Rumeli Teknik A.Ş.
14. Güncel İletişim Filmcilik ve Yayıncılık Ticaret A.Ş.
15. Boyut Prodüksiyon ve Yayıncılık Ticaret A.Ş.
16. Uyum Televizyonculuk Reklamcılık ve Yayıncılık A.Ş.
17. Merkez Sistem Filmcilik ve Yayıncılık Ticaret A.Ş.
18. Universal Filmcilik ve Reklamcılık Sanayi A.Ş.
19. M.B.I. Reklamcılık ve Filmcilik Sanayi ve Ticaret A.Ş.
20. Yıldız Medya Reklamcılık Hizmetleri Ticaret A.Ş.⁴

“*Rock FM Ticari ve İktisadi Bütünlüğü*” aşağıda belirtilen şirketleri oluşturulmuştur:

1. Medya Prodüksiyon Ticaret A.Ş.
2. Inter Televizyon Servisleri A.Ş.
3. Prime Prodüksiyon Ticaret A.Ş.
4. Teleon Reklamcılık ve Filmcilik Sanayi ve Ticaret A.Ş.
5. Star Televizyon Hizmetleri A.Ş.
6. Prime Medya Filmcilik ve Reklamcılık San. A.Ş.
7. Universal Filmcilik ve Reklamcılık Sanayi A.Ş.
8. Lotus Reklamcılık A.Ş.⁵

“*Radyo Alaturka Ticari ve İktisadi Bütünlüğü*” aşağıda belirtilen şirketlerden oluşturulmuştur:

1. Medya Prodüksiyon Ticaret A.Ş.
2. Inter Televizyon Servisleri A.Ş.
3. Prime Prodüksiyon Ticaret A.Ş.
4. Teleon Reklamcılık ve Filmcilik Sanayi ve Ticaret A.Ş.
5. Star Televizyon Hizmetleri A.Ş.
6. Prime Medya Filmcilik ve Reklamcılık San. A.Ş.
7. Ultra Filmcilik ve Reklamcılık San. Ve Tic.A.Ş.
8. İstanbul Melodi FM/TV Prodüksiyon ve Yayıncılık A.Ş.

⁴ TMSF, **a.g.e.**, s.120.

⁵ **A.e.**, s.129.

9. Lotus Reklamcılık A.Ş.⁶

“Star Gazetesi Ticari ve İktisadi Bütünlüğü” aşağıda belirtilen şirketlerden oluşturulmuştur:

1. Ulusal Basın Gazetecilik Matbaacılık ve Yayıncılık Sanayi A.Ş.
2. Medya Park Yayıncılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.
3. Çağdaş Reklamcılık A.Ş.
4. Ulusal Medya Haber Ajansı A.Ş.
5. Lotus Reklamcılık A.Ş.⁷

“Süper FM Ticari ve İktisadi Bütünlüğü” aşağıda belirtilen şirketlerden oluşturulmuştur:

1. Medya Prodüksiyon Ticaret A.Ş.
2. Star Televizyon Hizmetleri A.Ş.
3. Teleon Reklamcılık ve Filmcilik Sanayi ve Ticaret A.Ş.
4. İnter Televizyon Hizmetleri A.Ş.
5. Prime Medya Filmcilik ve Reklamcılık Sanayi A.Ş.
6. Prime Prodüksiyon A.Ş.
7. Rumeli Teknik Kominikasyon Hizmetleri A.Ş.
8. Lotus Reklamcılık A.Ş.⁸

“Metro FM Ticari ve İktisadi Bütünlüğü” aşağıda belirtilen şirketleri oluşturulmuştur:

1. Medya Prodüksiyon Ticaret A.Ş.
2. İnter Televizyon Servisleri A.Ş.
3. Prime Prodüksiyon Ticaret A.Ş.
4. Teleon Reklamcılık ve Filmcilik Sanayi ve Ticaret A.Ş.
5. Star Televizyon Hizmetleri A.Ş.
6. Prime Medya Filmcilik ve Reklamcılık Sanayi A.Ş.
7. Rumeli Teknik Kominikasyon Hizmetleri A.Ş.
8. Lotus Reklamcılık A.Ş.
9. Star Haber Ajansı A.Ş.⁹

“Joy FM Ticari ve İktisadi Bütünlüğü” aşağıda belirtilen şirketlerden oluşturulmuştur:

1. Medya Prodüksiyon Ticaret A.Ş.
2. İnter Televizyon Servisleri A.Ş.

⁶ A.e., s.130.

⁷ A.e., s.131.

⁸ A.e., s.132.

⁹ A.e., s.133.

3. Prime Prodüksiyon Ticaret A.Ş.
4. Teleon Reklamcılık ve Filmcilik Sanayi ve Ticaret A.Ş.
5. Star Televizyon Hizmetleri A.Ş.
6. Prime Medya Filmcilik ve Reklamcılık Sanayi A.Ş.
7. Star Haber Ajansı A.Ş.¹⁰

“Joy Türk FM Ticari ve İktisadi Bütünlüğü” aşağıda belirtilen şirketlerden oluşturulmuştur:

1. Medya Prodüksiyon Ticaret A.Ş.
2. Inter Televizyon Servisleri A.Ş.
3. Prime Prodüksiyon Ticaret A.Ş.
4. Teleon Reklamcılık ve Filmcilik Sanayi ve Ticaret A.Ş.
5. Star Televizyon Hizmetleri A.Ş.
6. Prime Medya Filmcilik ve Reklamcılık San. A.Ş.
7. Ultra Filmcilik ve Reklamcılık San. Ve Tic.A.Ş.
8. Lotus Reklamcılık A.Ş.
9. Star Haber Ajansı A.Ş.¹¹

“Kral TV Ticari ve İktisadi Bütünlüğü” aşağıda belirtilen şirketlerden oluşturulmuştur:

1. Teleon Reklamcılık ve Filmcilik Sanayi ve Ticaret A.Ş.
2. Star Televizyon Hizmetleri A.Ş.
3. Prime Medya Filmcilik ve Reklamcılık Sanayi A.Ş.
4. Ultra Filmcilik ve Reklamcılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.
6. Medya Prodüksiyon Ticaret A.Ş.¹²

“Kral FM Ticari ve İktisadi Bütünlüğü” aşağıda belirtilen şirketlerden oluşturulmuştur:

1. Medya Prodüksiyon Ticaret A.Ş.
2. İnter Televizyon Servisleri A.Ş.
3. Prime Prodüksiyon Ticaret A.Ş.
4. Teleon Reklamcılık ve Filmcilik Sanayi ve Ticaret A.Ş.
5. Star Televizyon Hizmetleri A.Ş.
6. Prime Medya Filmcilik ve Reklamcılık San. A.Ş.
7. Lotus Reklamcılık A.Ş.
8. Rumeli Teknik A.Ş.¹³

TMSF tarafından oluşturulan bu Ticari ve İktisadi Bütünlükler için belirlenen muhammen bedeller ve satış takvimleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

¹⁰ A.e., s.134.

¹¹ A.e., s.135.

¹² A.e., s.144.

¹³ A.e., s.145.

Tablo 83: Uzan Grubu Bünyesindeki Medya Kuruluşlarının Satış Takvimi

Ticari ve İktisadi Bütünlük	Muhammen Bedel (ABD Doları)	İhale Tarihi
Star TV Ticari ve İktisadi Bütünlüğü	155 Milyon	05.09.2015
Radyo Alaturka Ticari ve İktisadi Bütünlüğü	155 Bin	06.09.2005
Star Gazetesi Ticari ve İktisadi Bütünlüğü	19 Milyon 500 Bin	15.09.2005
Rock FM Ticari ve İktisadi Bütünlüğü	335 Bin	06.09.2005
Süper FM Ticari ve İktisadi Bütünlüğü	18 Milyon 500 Bin	31.08.2005
Metro FM Ticari ve İktisadi Bütünlüğü	15 Milyon 500 Bin	01.09.2005
Joy FM Ticari ve İktisadi Bütünlüğü	4 Milyon 400 Bin	02.09.2005
Joy Türk FM Ticari ve İktisadi Bütünlüğü	2 Milyon 700 Bin	02.09.2005
Kral TV Ticari ve İktisadi Bütünlüğü	45 Milyon	09.09.2005
Kral FM Ticari ve İktisadi Bütünlüğü	9 Milyon	12.09.2005

Star Medya Grubu'na bağlı televizyon, gazete ve radyoların satış takvimi TMSF tarafından “ilgilenen firma ve grupların yeterli hazırlık yapmalarına imkan vermek, böylece katılımcı sayısını artırarak gerekli rekabet ortamını oluşturmak amacıyla”¹⁴ 3 hafta ertelenmiştir. Bu erteleme sonrası ortaya çıkan satış takvimi şöyledir:

Tablo 84: Uzan Grubu Bünyesindeki Medya Kuruluşlarının Yenilenen Satış Takvimi

Ticari ve İktisadi Bütünlük	Eski İhale Tarihi	Yeni İhale Tarihi
Star TV Ticari ve İktisadi Bütünlüğü	05.09.2015	26.09.2005
Radyo Alaturka Ticari ve İktisadi Bütünlüğü	06.09.2005	27.09.2005
Star Gazetesi Ticari ve İktisadi Bütünlüğü	15.09.2005	06.10.2005
Rock FM Ticari ve İktisadi Bütünlüğü	06.09.2005	27.09.2005
Süper FM Ticari ve İktisadi Bütünlüğü	31.08.2005	21.09.2005
Metro FM Ticari ve İktisadi Bütünlüğü	01.09.2005	22.09.2005
Joy FM Ticari ve İktisadi Bütünlüğü	02.09.2005	23.09.2005
Joy Türk FM Ticari ve İktisadi Bütünlüğü	02.09.2005	23.09.2005
Kral TV Ticari ve İktisadi Bütünlüğü	09.09.2005	30.09.2005
Kral FM Ticari ve İktisadi Bütünlüğü	12.09.2005	03.10.2005

¹⁴ “Star’ın Satışı 21 Eylül’e Ertelendi”, (Çevrimiçi), <http://ekonomi.haber7.com/ekonomi/haber/108291-starin-satisi-21-eylule-ertelendi>, 15 Nisan 2017.

TMSF yukarıda belirtilen satış takvimine uygun olarak gerçekleştirdiği ihaleler ile söz konusu kuruluşların satışı gerçekleştirmiştir. Star Medya Grubu'na ait televizyon, gazete, radyo ve diğer medya yatırımlarının satış süreci ve yeni sahiplik yapıları aşağıda detaylıca ele alınmıştır.

5.2.1 STAR MEDYA GRUBU BÜNYESİNDE YER ALAN RADYOLARIN EL DEĞİŞİM SÜREÇLERİ VE YENİ SAHİPLİK YAPILARI

TMSF, Star Medya Grubu bünyesinde bulunan radyoları ulusal, bölgesel ve yerel yayın türüne göre ayırmış ve ihale süreçlerini bu doğrultuda gerçekleştirmiştir. Radyoların satış süreci her bir radyo için ayrı ayrı belirlenen muhammen bedelin tespit edilmesiyle başlamıştır. Söz konusu muhammen bedellerin belirlenmesinde ilgili radyonun dinlenme oranları ve yayın türü etkili olmuştur.

TMSF tarafından düzenlenen ihalelerde ilk etapta kapalı zarf usulüyle teklifler alınmış, ardından verilen en yüksek teklif üzerinden açık artırma yoluyla satış süreci gerçekleştirilmiştir. Satış sürecinde verilen tekliflerin muhammen bedelin altında kalması durumunda ise, ihalenin yeniden düzenlenmesi öngörülmüştür.

Bu doğrultuda gerçekleştirilen ihaleler sonrası TMSF tarafından kontrol edilen radyolar, yerli ve yabancı ortaklıklarla kurulan yeni şirketler ile hali hazırda Türkiye'de faaliyet gösteren medya kuruluşlarına satılmıştır. *CanWest Medya Grubu*, *N.A.R. Group* ve *Doğuş Medya Grubu* bu satın alma süreçlerinde ön plana çıkan kuruluşlar olmuştur. TMSF tarafından yönetilen satış süreçlerinde Radyo Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) ile Rekabet Kurulu'ndan da (RK) görüş alınmıştır.

5.2.1.1 STAR MEDYA GRUBU BÜNYESİNDE YER ALAN RADYOLARIN EL DEĞİŞİM SÜREÇLERİ

Star Medya Grubu bünyesinde kuruluş süreçleri daha önce anlatılmış olan toplam 11 radyo istasyonu vardır. Bu radyolardan yedisi günümüzde yayın hayatına devam etmektedir. Radyolardan dördünün ise sadece isim ve frekans hakları mevcuttur. Aktif olarak yayın hayatına devam eden yedi radyodan dört tanesi kuruluşundan itibaren aynı isimle yayın yapmaktadır. Bunlar: *Metro FM*, *Süper FM*,

Kral FM, Joy FM'dir. Yayın hayatına devam eden diğer üç radyonun kuruluşundan sonra isimlerinde değişimler yaşanmıştır. Bu radyolar ise *Joy Türk FM, Rock FM* ve *Radyo Alaturka*'dır.

Star Medya Grubu bünyesinde kısa süreli olarak yayın yapmış ve şu an yayın hayatına devam etmeyen, ancak isim ve frekansları nedeniyle el değişim sürecine konu olan diğer radyolar ise şunlardır: *Ritmo Latino, Radyo Blue, Radyo King, Radyo Gold*.

Yukarıda belirtilen radyo istasyonları TMSF tarafından düzenlenen ihaleler ile satılarak Star Medya Grubu bünyesinden ayrılmıştır. Böylelikle her bir radyonun sahiplik yapısında değişimler yaşanmıştır. Radyoların satış süreçlerine ilişkin detaylar ve ortaya çıkan yeni sahiplik yapıları aşağıda anlatılmıştır.

5.2.1.1.1 Süper FM

TMSF tarafından Star Medya Grubu'na ait radyolardan ilk satılan Süper FM olmuştur. *Star Televizyon Hizmetleri A.Ş.* bünyesinde faaliyet gösteren Süper FM, 21 Eylül 2005 tarihinde 18 milyon 500 bin dolar muhammen bedel ile satışa çıkartılmıştır. Süper FM'in satış ihalesine, Ciner Grubu adına *Ciner Televizyon ve Radyo İşletmeciliği Sanayi ve Ticaret A.Ş.*, Doğan Grubu adına *Işıl Televizyon Yayıncılık A.Ş.* ve Kanadalı CanWest Grubu adına *CGS Televizyon ve Radyo Yayıncılığı Ticaret A.Ş.* adlı kuruluşlar katılmıştır.¹⁵

İlk aşamada kapalı zarf usulü ile gerçekleşen ihalede en yüksek teklifi 13 milyon 250 bin dolarla CanWest Grubu vermiştir. İhalede daha sonra açık artırma geçilmiş ve Ciner Grubu, ilk teklifi, aynı zamanda muhammen bedel olan 18 milyon 500 bin dolardan başlatmıştır. 50 bin dolarlık artırımlarla devam eden ihalede, Doğan Grubu'nun 25 milyon 50 bin dolarlık teklifine, Ciner Grubu 25 milyon 100 bin dolar ile karşılık vermiştir. Ciner Grubu'nun bu teklifi sonrası Doğan Grubu ihaleden çekilmiş ve ihale Ciner ile CanWest Grubu arasında devam etmiştir. İhale sonunda

¹⁵ “Uzanlara Ait Süper FM Satıldı”, (Çevrimiçi), <http://ekonomi.haber7.com/ekonomi/haber/112559-uzanlara-ait-super-fm-satildi>, 15 Nisan 2017.

Ciner Grubu'nun 30 milyon 50 bin dolarlık teklifine, CanWest Grubu 33 milyon 100 bin dolar ile karşılık vererek ihaleyi kazanmış ve Süper FM'in yeni sahibi olmuştur.¹⁶

TMSF tarafından gerçekleştirilen ihale ile Süper FM Ticari ve İktisadi Bütünlüğü'nü satın alarak Süper FM'in yeni sahibi olan CGS Televizyon ve Radyo'nun kurucuları, ortaklık yapısı ve hisse dağılımları şöyledir:

Tablo 85: Süper FM'i Satın Alan CGS Televizyon ve Radyo Yayıncılığı Ticaret A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları¹⁷

Şirket Adı	CGS Televizyon ve Radyo Yayıncılığı Ticaret A.Ş.	
Kuruluş Tarihi	22 Ağustos 2005	
Kuruluştaki Sermayesi	50.000 YTL (50 Bin Türk Lirası)	
Toplam Hisse Adedi	50.000 (Her bir hisse 1.00 YTL)	
Hisse Sahibi	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)
CGS NZ TV Share Holding B.V.	12.500 (12.500 YTL)	25
Turkcom İletişim Hizmetleri A.Ş.	37.497 (37.497 YTL)	74.94
Fatih Akol	1 (1 YTL)	0.002
Ayşegül Bensele	1 (1 YTL)	0.002
Serhat Kırmaz	1 (1 YTL)	0.002

Yukarıdaki tablodan anlaşılaçağı üzere CGS Televizyon ve Radyo Yayıncılığı A.Ş. adlı şirketin yüzde 25'i CGS NZ TV'ye, yüzde 74.94'ü Turkcom'a, yüzde 0,02'şerlik hisseler ise Fatih Akol, Ayşegül Bensele ve Mehmet Kırmaz'a aittir. Şirket ortaklarından CGS NZ TV, Kanada kökenli bir firmadır ve tüm dünyada CanWest markası ile tanınmaktadır.

Süper FM ihalesinin kazanılmasından sonra CanWest bir açıklama yapmış ve yabancı hissedarlık sınırlamalarında değışiklik yapılması ve mevzuat gereğı gerekli onayların alınması durumunda CanWest'in, Süper FM'deki payını yüzde 75'e kadar

¹⁶ "Süper FM'in Yeni Sahibi Sekreter!", (Çevrimiçi), <http://ekonomi.haber7.com/ekonomi/haber/112862-super-fmin-yeni-sahibi-sekreter>, 15 Nisan 2017.

¹⁷ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 26 Ağustos 2005, Sayı:6377, s.349-350.

çıkartma olanağına sahip olduğunu belirtmiştir.¹⁸ Türkiye’de Süper FM ihalesinin yapıldığı dönemde (Eylül 2005) geçerli olan yasaya göre yabancılar, medya kuruluşlarında en fazla yüzde 25’lik bir paya sahip olabiliyorlardı.

Yukarıdaki hisse dağılımları dikkate alındığında CGS Televizyon ve Radyo adlı şirketin Turkcom İletişim Hizmetleri A.Ş. tarafından kontrol edildiği görülmektedir. Bu bağlamda Turkcom’un kurucuları, ortaklık yapısı ve hisse dağılımları incelemek çalışma açısından yararlı olacaktır.

Tablo 86: Turkcom İletişim Hizmetleri A.Ş.’nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları¹⁹

Şirket Adı	Turkcom İletişim Hizmetleri A.Ş.	
Kuruluş Tarihi	22 Eylül 2000	
Kuruluştaki Sermayesi	600.000.000.000 TL	
Toplam Hisse Adedi	600.000.000 (Her bir hisse 1.000 TL)	
Hisse Sahibi	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)
Avrasya Yatırım Holding A.Ş.	359.998.000	59.99
Ahmet Ünal Durak	119.999.000	19.99
Babir Aytuğ Koçoğlu	119.999.000	19.99
Mehmet Kutman	2.000	0.015
Mert Engindeniz	2.000	0.015

22 Eylül 2000 tarihinde kurulan Turkcom A.Ş.’nin 24 Ağustos 2005 tarihli olağan genel kurulunda hisse devirleri yapılmıştır. Bu devir Süper FM’in ihalesinden 29 gün önce gerçekleşmiştir. Yapılan devir işleminden sonra Turkcom adlı şirketin yüzde 59.99’u Avrasya Yatırım Holding’e, yüzde 19.99’luk hisseler Hüseyin Kadri Samsunlu ve Gamze Karlıdağ Polat’a geri kalan hisseler ise Mehmet Kutman ve Mert Engindeniz’e bırakılmıştır.²⁰

¹⁸ Milliyet Gazetesi, “Şimdilik ‘Kutman FM’, Yasa Değişirse ‘Kanada FM’ olacak”, 22 Eylül 2005, s.8.

¹⁹ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 23 Ekim 2000, Sayı:5158, s.105-107.

²⁰ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 4 Ekim 2005, Sayı:6149, s.409-410.

Süper FM'in satış ihalesinden sonra konu Rekabet Kurulu'nca gündeme alınmış ve Süper FM'in, CanWest Medya Grubu tarafından satın alınmasının rekabete engel bir durum oluşturmayacağı tespit edilmiştir. Rekabet Kurulu'nun konuya ilişkin kararı şöyledir:

“Süper FM Ticari ve İktisadi Bütünlüğü için yapılan ihalede en yüksek teklif sahipleri olan CGS Televizyon ve Radyo Yayıncılığı A.Ş. ile Ciner Televizyon ve Radyo İşletmeciliği Sanayi ve Ticaret A.Ş. için Rekabet Kurumu'na yapılan izin başvurusunun 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun ve 1998/2 sayılı Tebliğ ile değişik 1997/1 sayılı Rekabet Kurulu'ndan İzin alınması gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ hükümleri doğrultusunda incelenmesi neticesinde; Bildirim konusu işlemin 4054 sayılı Kanun'un 7. maddesi ve 1998/2 sayılı Tebliğ ile değişik 1997/1 sayılı Tebliğ kapsamında izne tabi olmadığına OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.”²¹

Rekabet Kurulu'nun yaptığı tespit sonrası satış ihalesi TMSF tarafından 14.04.2006²² tarihinde onaylanmıştır. Böylece Süper FM, Star Medya Grubu bünyesinden çıkartılarak CanWest Medya Grubu kontrolüne geçmiştir.

5.2.1.1.2 Metro FM

TMSF'nin gerçekleştirdiği ihalede 33 milyon 100 bin dolar teklif vererek Süper FM'i satın alan CanWest Medya, Türkiye'deki medya yatırımlarını Metro FM'i satın alarak sürdürmüştür.

Prime Prodüksiyon Hizmetleri A.Ş. bünyesinde faaliyet gösteren Metro FM, 22 Eylül 2005 tarihinde 15 milyon 500 bin dolar muhammen bedel ile satışa çıkartılmıştır. Metro FM'in satış ihalesine Doğan Grubu adına *Popüler Televizyon ve Radyo Yayıncılık A.Ş.*, Ciner Grubu adına *Merkez Radyo İşletmeciliği Sanayi ve Ticaret A.Ş.*, ve ortakları arasında iş adamı Mehmet Kutman'ın da bulunduğu CanWest Medya adına *Pasifik Televizyon ve Radyo Yayıncılığı Ticaret A.Ş.* katılmıştır. İhaleye katılmak için başvuru yapan Number One Medya Grubu'na bağlı

²¹ Rekabet Kurulu Kararı, Karar Tarihi: 10.11.2005, Karar Sayısı: 05-78/1056-297, (Çevrimiçi), <http://www.rekabet.gov.tr/File/?path=ROOT%2f1%2fDocuments%2fGerek%25c3%25a7eli%2bKurul%2bKarar%25c4%25b1%2fkarakar1453.pdf>, 17 Nisan 2017.

²² Tasarruf Mevduat Sigorta Fonu, İkinci Üç Aylık Faaliyet Raporu, 2006, s.12.

Üç Numara Radyo ve Televizyon Yayınları A.Ş. adlı kuruluş belgelerindeki eksiklikler nedeniyle ihaleye katılamamıştır.²³

Gerçekleşen ihalede Doğan Grubu 22 milyon 200 bin dolar, Ciner Grubu 22 milyon 800 bin dolar verirken, CanWest Medya Grubu 22 milyon 850 bin dolar vererek Metro FM’i satın almıştır.²⁴ Böylece CanWest Medya Grubu, Türkiye’de katıldığı ikinci medya ihalesini de kazanmıştır.

TMSF tarafından gerçekleştirilen ihale ile Metro FM Ticari ve İktisadi Bütünlüğü’nü satın alarak Metro FM’in yeni sahibi olan Pasifik Televizyon ve Radyo’nun kurucuları, ortaklık yapısı ve hisse dağılımları şöyledir:

Tablo 87: Metro FM’i Satın Alan Pasifik Televizyon ve Radyo Yayıncılığı Ticaret A.Ş.’nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları²⁵

Şirket Adı	Pasifik Televizyon ve Radyo Yayıncılığı Ticaret A.Ş.	
Kuruluş Tarihi	22 Ağustos 2005	
Kuruluştaki Sermayesi	50.000 YTL (50 Bin Türk Lirası)	
Toplam Hisse Adedi	50.000 (Her bir hisse 1.00 YTL)	
Hisse Sahibi	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)
CGS NZ Radio Share Holding B.V.	12.500 (12.500 YTL)	25
Turkcom İletişim Hizmetleri A.Ş.	37.497 (37497 YTL)	74.94
Fatih Akol	1 (1 YTL)	0.002
Ayşegül Bensel	1 (1 YTL)	0.002
Serhat Kırmaz	1 (1 YTL)	0.002

Yukarıdaki tablodan anlaşılabacağı üzere Pasifik Televizyon ve Radyo Yayıncılığı A.Ş. adlı şirketin yüzde 25’i Kanadalı CanWest’in diğer kuruluşu olan CGS NZ Radio’ya aittir. Şirketin diğer hisselerindeki dağılım ise Süper FM’i satın alan CGS Televizyon ve Radyo adlı şirkette olduğu gibi gerçekleşmiştir. Buna göre

²³ Sabah Gazetesi, “Metro FM’de CanWest’e Gitti”, (Çevrimiçi), <http://arsiv.sabah.com.tr/2005/09/23/eko110.html>, 17 Nisan 2017.

²⁴ Vatan Gazetesi, “Metro FM’i De CanWest Aldı”, (Çevrimiçi), <http://www.gazetevatan.com/metro-fm-i-de-canwest-aldi-61047-ekonomi/>, 17 Nisan 2017.

²⁵ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 26 Ağustos 2005, Sayı:6377, s.465-466.

Pasifik TV ve Radyo adlı şirketin kalan hisselerinin yüzde 74.94'ü Turkcom'a, yüzde 0,02'şerlik hisseler ise Fatih Akol, Ayşegül Bensele ve Mehmet Kırmaz'a aittir. Söz konusu şirketin çoğunluklu hissesi yine Turkcom adlı şirkete aittir.

CanWest, Metro FM ihalesinden sonra yazılı bir açıklama yapmıştır. Söz konusu açıklamada *“yabancılarla ilgili sınırlamaların değişmesi halinde Metro FM’de yüzde 75 hisse alma opsiyonumuz bulunuyor”*²⁶ sözlerine yer verilmiştir. Daha öncede belirtildiği gibi söz konusu ihalenin yapıldığı dönemde yabancı şirketler Türkiye’deki medya kuruluşlarına en fazla yüzde 25 hisseyle ortak olabiliyorlardı.

Metro FM’in satışı, önce Rekabet Kurulu ardından TMSF onayı ile tamamlanmıştır. Rekabet Kurulu yaptığı incelemelerde Metro FM’in, CanWest Medya tarafından satın alınmasında rekabet açısından sorun teşkil eden bir durumun olmadığını tespit etmiştir:

“Metro FM Ticari ve İktisadi Bütünlüğü için yapılan ihalede en yüksek iki teklifi veren Pasifik Televizyon ve Radyo Yayıncılığı Ticaret Anonim Şirketi ve Merkez Radyo İşletmeciliği Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi için, Rekabet Kurumu’na yapılan izin başvurusunun, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun ve 1997/1 sayılı “Rekabet Kurulu’ndan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ” hükümleri doğrultusunda incelenmesi neticesinde; Bildirim konusu işlemin, 4054 sayılı Kanun’un 7. maddesi ve 1998/2 sayılı Tebliğ ile değişik 1997/1 sayılı Tebliğ kapsamında izne tabi olmadığına OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.”²⁷

Metro FM’in ihalesi Rekabet Kurulu’nun tespitinden sonra TMSF tarafından 14.04.2006²⁸ tarihinde onaylanmıştır. Böylelikle Metro FM’in Star Medya Grubu ile ilişkisi kesilmiş ve CanWest Medya Grubu kontrolüne geçmiştir.

5.2.1.1.3 Joy FM

Star Medya Grubu bünyesindeki Süper FM ve Metro FM’in satışın ardından TMSF tarafından Joy FM için de satış ihalesi düzenlenmiştir. Yayınlarını *Star Haber*

²⁶ Hürriyet Gazetesi, “Elde Var İki” , (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/elde-var-iki-352156>, 17 Nisan 2016.

²⁷ Rekabet Kurulu Kararı, Karar Tarihi: 10.11.2005, Karar Sayısı: 05-78/1055-296, (Çevrimiçi), <http://www.rekabet.gov.tr/File/?path=ROOT%2f1%2fDocuments%2fGerek%25c3%25a7eli%2bKuru1%2bKarar%25c4%25b1%2fkarakar1452.pdf>, 17 Nisan 2017.

²⁸ Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu, İkinci Üç Aylık Faaliyet Raporu, 2006, s.12

Ajansı A.Ş. bünyesinde sürdüren Joy FM, 23 Eylül 2005 tarihinde 4 milyon 400 bin dolar muhammen bedel ile satışa çıkartılmıştır. Yapılan ihaleye Doğan Grubu adına *Altın Kanal TV ve Radyo A.Ş.*, CanWest Medya Grubu adına ise *Galata Televizyon ve Radyo Yayıncılığı Ticaret A.Ş.* katılmıştır. Daha önce Süper FM ve Metro FM ihalelerine katılan Ciner Grubu, *Ciner Radyo İşletmeciliği ve Ticaret A.Ş.* adlı firmasıyla idari belgeleri almış fakat ihaleye katılmamıştır.²⁹

Joy FM için Doğan Grubu 3 milyon dolar, CanWest Grubu ise 2 milyon 990 bin dolar teklif vermiştir. TMSF yetkilileri Joy FM için verilen teklifin düşüklüğünü radyonun bölgesel yayın yapmasına bağlamışlardır.³⁰ Joy FM için verilen iki teklifte muhammen bedel olarak belirlenen 4 milyon 400 bin doların altında kalmıştır. TMSF bu duruma bağlı olarak Joy FM'in satış ihalesini iptal etmiş ve yeni bir ihale yapılmasını kararlaştırmıştır.

TMSF, 24 Ocak 2006 tarihinde Joy FM için yeni bir ihale düzenlemiş ve ihaleye sadece CanWest Medya Grubu katılmıştır. CanWest, Joy FM için daha önce verdiği 2 milyon 990 bin dolarlık teklifi 3 milyon 200 bin dolara çıkartmış ve en yüksek teklifi belirlemiştir. TMSF, ihaleye başka katılımcının olmamasını nedeniyle Joy FM'i muhammen bedelin 1 milyon 200 bin dolar altına CanWest Medya adına *Galata Televizyon ve Radyo Yayıncılığı Ticaret A.Ş.*'ye ihale etmiştir.³¹

TMSF tarafından gerçekleştirilen ihale ile Joy FM Ticari ve İktisadi Bütünlüğü'nü satın alarak Joy FM'in yeni sahibi olan Galata Televizyon ve Radyo'nun kurucuları, ortaklık yapısı ve hisse dağılımları şöyledir:

²⁹ Hürriyet Gazetesi, “Joy FM’e 3 Milyon Dolar”, (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/joy-fme-3-milyon-dolar-38769297>, 17 Nisan 2017.

³⁰ Cumhuriyet Gazetesi, “Joy FM, Doğan’a Yakın”, 24 Eylül 2005, s.13.

³¹ Milliyet Gazetesi, “Joy Radyolarını CanWest Aldı Star İhalesi Bugün Yapılıyor”, 25 Ocak 2006, s.8.

Tablo 88: Joy FM’i Satın Alan Galata Televizyon ve Radyo Yayıncılığı Ticaret A.Ş.’nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları³²

Şirket Adı	Galata Televizyon ve Radyo Yayıncılığı Ticaret A.Ş.	
Kuruluş Tarihi	22 Ağustos 2005	
Kuruluştaki Sermayesi	50.000 YTL (50 Bin Türk Lirası)	
Toplam Hisse Adedi	50.000 (Her bir hisse 1.00 YTL)	
Hisse Sahibi	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)
Turkcom İletişim Hizmetleri A.Ş.	49.996 (49.996 YTL)	99.992
Fatih Akol	1 (1 YTL)	0.002
Ayşegül Bense	1 (1 YTL)	0.002
Serhat Kırmaz	1 (1 YTL)	0.002
Levent Çelepci	1 (1 YTL)	0.002

Yukarıdaki tablodan anlaşılaçağı üzere Galata Televizyon ve Radyo Yayıncılığı A.Ş. adlı şirketin yüzde 99.99’u Turkcom’a aittir. Daha öncede ifade edildiğı gibi bu şirketin hem Süper FM’de hem de Metro FM’de yüzde 74,94’lük bir çoğunluk hissesi bulunmaktadır.

CanWest Medya’nın Joy FM’i satın almasından sonra Rekabet Kurulu konuyu gündemine alarak satışı rekabet kuralları kapsamında incelemiştir. Rekabet Kurulu satışla ilgili kararında “*Bildirime konu işlemin, tarafların toplam pazar paylarının ve cirolarının 1998/2 sayılı Tebliğ ile değişik 1997/1 sayılı Tebliğ’de öngörülen eşikleri aşmaması nedeniyle ilgili Tebliğ kapsamında izne tabi olmadığına OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.*”³³ tespitinde bulunmuştur.

Rekabet Kurulu kararının ardından TMSF, Joy FM’in satışını 14.04.2006³⁴ tarihinde onaylamıştır. Bu kararın ardından Star Medya Grubu bünyesindeki Joy FM de CanWest Medya Grubu’nun kontrolüne geçmiştir.

³² Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 26 Ağustos 2005, Sayı:6377, s.350-352.

³³ Rekabet Kurulu Kararı, Karar Tarihi: 16.03.2006, Karar Sayısı: 06-19/239-62, (Çevrimiçi), <http://www.rekabet.gov.tr/File/?path=ROOT%2f1%2fDocuments%2fGerek%25c3%25a7eli%2bKuru%2bKarar%25c4%25b1%2fkarakar1539.pdf>, 17 Nisan 2016.

³⁴ Tasarruf Mevduat Sigorta Fonu, İkinci Üç Aylık Faaliyet Raporu, 2006, s.12

5.2.1.1.4 Joy Türk FM

TMSF tarafından Star Medya Grubu'na ait radyolardan satışa çıkartılan dördüncü radyo Joy Türk FM olmuştur. TMSF, *Ultra Filmcilik ve Reklamcılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.* bünyesinde faaliyet gösteren Joy Türk FM'nin ilk ihalesini 23 Eylül 2005 tarihinde 2 milyon 700 bin dolar muhammen bedel ile düzenlemiştir.³⁵

Joy Türk FM'in satışı için düzenlenen ihaleye Doğan Grubu adına *Doğa Yayıncılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.*, CanWest Medya Grubu adına ise *Haliç Televizyon ve Radyo Yayıncılık A.Ş.* adlı şirketler katılmıştır. İhalede en yüksek teklifi 1 milyon 520 bin dolar ile Doğa Yayıncılık vermiştir.³⁶ Söz konusu teklifin belirlenen muhammen bedelin altında kalması nedeniyle ihale TMSF tarafından iptal edilmiştir.

Joy Türk FM için 24 Ocak 2006 tarihinde yeni bir ihale düzenlenmiş ve ihaleye sadece CanWest Medya adına *Haliç Televizyon ve Radyo Yayıncılığı A.Ş.* katılmıştır. Bu ihalede de verilen en yüksek teklif belirlenen muhammen bedelin altında kalmıştır. Joy Türk FM ihalesini muhammen bedelin 900 bin dolar altında teklif vererek 1 milyon 800 bin dolar karşılığında CanWest Medya kazanmıştır.³⁷

TMSF tarafından gerçekleştirilen ihale ile Joy Türk FM Ticari ve İktisadi Bütünlüğü'nü satın alarak Joy Türk FM'in yeni sahibi olan Haliç Televizyon ve Radyo'nun kurucuları, ortaklık yapısı ve hisse dağılımları şöyledir:

Tablo 89: Joy Türk FM'i Satın Alan Haliç Televizyon ve Radyo Yayıncılığı Ticaret A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları³⁸

Şirket Adı	Haliç Televizyon ve Radyo Yayıncılığı Ticaret A.Ş.
Kuruluş Tarihi	22 Ağustos 2005
Kuruluştaki Sermayesi	50.000 YTL (50 Bin Türk Lirası)

³⁵ Milliyet Gazetesi, "Joy FM'e Fon Karar Verecek", 24 Eylül 2005, s.6.

³⁶ Vatan Gazetesi, "Joy FM'de Son Karar TMSF'nin", (Çevrimiçi), <http://www.gazetevatan.com/joy-fm-de-son-karar-tmsf-nin-61129-ekonomi/>, 17 Nisan 2016.

³⁷ Cumhuriyet Gazetesi, "Joy FM'e Tek Teklif CanWest'ten", 25 Ocak 2006, s.13.

³⁸ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 26 Ağustos 2005, Sayı:6377, s.350-352.

Toplam Hisse Adedi	50.000 (Her bir hisse 1.00 YTL)	
Hisse Sahibi	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)
Turkcom İletişim Hizmetleri A.Ş.	49.996 (49.996 YTL)	99.992
Fatih Akol	1 (1 YTL)	0.002
Ayşegül Bense	1 (1 YTL)	0.002
Serhat Kırmaz	1 (1 YTL)	0.002
Levent Çelepçi	1 (1 YTL)	0.002

Yukarıdaki tablodan anlaşılacağı üzere Haliç Televizyon ve Radyo Yayıncılığı A.Ş. adlı şirketin yüzde 99.99'u Turkcom'a aittir. Daha öncede ifade edildiği gibi bu şirket, Süper FM ve Metro FM'de yüzde 74,94'lük, Joy FM'de ise yüzde 99.99'luk bir çoğunluk hissesi bulunmaktadır.

Joy Türk FM'in ihaleyi kazanmasından sonra Rekabet Kurulu, CanWest Medya'nın sektördeki yoğunluğunu tespit ederek konuyu rekabet kuralları kapsamında incelemiştir. Rekabet Kurulu satışa ilişkin yaptığı toplantıda *"Bildirime konu işlemin, tarafların toplam pazar paylarının ve cirolarının 1998/2 sayılı Tebliğ ile değişik 1997/1 sayılı Tebliğ'de öngörülen eşikleri aşmaması nedeniyle ilgili Tebliğ kapsamında izne tabi olmadığına OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir."*³⁹ kararını alarak satışın rekabet engel bir durum teşkil etmediğini tespitinde bulunmuştur.

Rekabet Kurulu kararının ardından TMSF, 14.04.2006⁴⁰ tarihinde Joy Türk FM'in satış ihalesini onaylamıştır. Bu kararın ardından Star Medya Grubu bünyesindeki Joy Türk FM de CanWest Medya Grubu'nun kontrolüne geçmiştir.

5.2.1.1.5 Rock FM

Star Medya Grubu'nun radyo mecralarından biri olan Rock FM, TMSF tarafından 27 Eylül 2005 tarihinde 335 bin dolar muhammen bedel ile satışa çıkartılmıştır. Rock FM'in satış ihalesine sadece *Karma Radyo ve Televizyon Yayıncılık A.Ş.* katılmıştır. İhaleye katılan tek olan firma Karma Radyo ve

³⁹ Rekabet Kurulu Kararı, Karar Tarihi: 16.03.2006, Karar Sayısı: 06-19/240-63, (Çevrimiçi), <http://www.rekabet.gov.tr/File/?path=ROOT%2f1%2fDocuments%2fGerek%25c3%25a7eli%2bKuru%2bKarar%25c4%25b1%2fkarakar1540.pdf>, 17 Nisan 2016.

⁴⁰ Tasarruf Mevduat Sigorta Fonu, İkinci Üç Aylık Faaliyet Raporu, 2006, s.12

Televizyon, Rock FM için 350 bin dolarlık teklifte bulunmuştur. Başka bir katılımcının olmaması ve firmanın verdiği teklifi yükseltmemesi nedeniyle söz konusu teklif TMSF tarafından kabul edilmiştir.⁴¹

TMSF tarafından gerçekleştirilen ihale ile Rock FM Ticari ve İktisadi Bütünlüğü'nü satın alarak Rock FM'in yeni sahibi olan Karma Radyo ve Televizyon'un kurucuları, ortaklık yapısı ve hisse dağılımları şöyledir:

Tablo 90: Rock FM'i Satın Alan Karma Radyo Televizyon ve Yayıncılık A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları⁴²

Şirket Adı	Karma Radyo Televizyon ve Yayıncılık A.Ş.	
Kuruluş Tarihi	26 Ağustos 2005	
Kuruluştaki Sermayesi	50.000 YTL (50 Bin Türk Lirası)	
Toplam Hisse Adedi	50.000 (Her bir hisse 1.00 YTL)	
Hisse Sahibi	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)
Yıldız Basın Yayın Pazarlama Dağıtım Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi	49.500 (49.500 YTL)	99
Ender Öztaş	125 (125 YTL)	0.25
Tuğçe Köklü	125 (125 YTL)	0.25
Hande Özbörçek	125 (125 YTL)	0.25
Arif Kaan Agfaloğlu	125 (125 YTL)	0.25

Yukarıdaki tablodan anlaşılaçağı üzere Karma Radyo Televizyon ve Yayıncılık A.Ş. adlı şirketin yüzde 99'u Yıldız Basın Yayın'a, yüzde 0,25'şerlik hisseleri ise Ender Öztaş, Tuğçe Köklü, Hande Özbörçek ve Arif Kaan Agfaloğlu'na aittir.

Bu hisse dağılımları dikkate alındığında Karma Radyo Televizyon adlı şirketin *Yıldız Basın Yayın Pazarlama Dağıtım Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi*

⁴¹ Cumhuriyet Gazetesi, “Her İhalede Bir Talip”, 28 Eylül 2005, s.12.

⁴² Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 2 Eylül 2005, Sayı:6381, s.587-588.

tarafından kontrol edildiği görülmektedir. Bu bağlamda Yıldız Basın'ın kurucuları, ortaklık yapısı ve hisse dağılımları incelemek çalışma açısından yararlı olacaktır.

Tablo 91: Yıldız Basın Yayın Pazarlama Dağıtım Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları⁴³

Şirket Adı	Yıldız Basın Yayın Pazarlama Dağıtım Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi	
Kuruluş Tarihi	12 Ağustos 2005	
Kuruluştaki Sermayesi	5.000 YTL (5 Bin Türk Lirası)	
Hisse Sahibi	Sermeye Tutarı	Hisse Oranı (Yüzde)
Mediha Petek Kutucuoğlu	2.750 YTL	55.00
Ali Akova	2.250 YTL	45.00

12 Ağustos 2005 tarihinde kurulan Yıldız Basın adlı şirketin 13 Eylül 2005 tarihli ortaklar kurulu kararında hisse devirleri yapılmıştır. Bu devir Rock FM'in ihalesinden 14 gün önce gerçekleşmiştir. Yapılan devir işleminden sonra Yıldız Basın adlı şirkette yüzde 45 paya sahip olan Ali Akova bu hisselerin tamamını, yüzde 55 paya sahip olan Mediha Petek Kutucuoğlu ise yüzde 54'nü *Bilgehan Medya Servisleri Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi*'ne devretmişlerdir.⁴⁴ Gerçekleşen bu devirler sonrasında Yıldız Basın'ın yüzde 99'u Bilgehan Medya'nın kalan yüzde 1'lik hissesi ise Mediha Petek Kutucuoğlu kontrolüne geçmiştir.

Bilgehan Medya Basın adlı şirket 12 Ağustos 2005 tarihinde 5.000 YTL sermaye ile kurulmuştur. Şirketin yüzde 55'i Hande Özbörçek, yüzde 45'i ise Onur Ağtaş'a aittir.⁴⁵

TMSF'nin Karma Radyo ve Televizyonun verdiği teklifi kabul etmesinden sonra Rekabet Kurulu'nun karar aşamasına geçilmiştir. Rekabet Kurulu, Rock FM'in satış işlemini 1997/1 sayılı Tebliğ'e göre incelemiştir. Söz konusu Tebliğ'in "*İzne*

⁴³ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 18 Ağustos 2005, Sayı:6371, s.420-421.

⁴⁴ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 30 Eylül 2005, Sayı:6401, s.398-399.

⁴⁵ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 18 Ağustos 2005, Sayı:6371, s.419-420.

Tabi Birleşme veya Devralmalar” başlığı altındaki 4. maddesinde aşağıdaki hüküm yer almaktadır:

“Bu tebliğ’in 2. maddesinde belirtilen bir birleşme veya devralma sonucunda birleşmeyi veya devralmayı gerçekleştiren teşebbüslerin, ülkenin tamamında veya bir bölümünde ilgili ürün piyasasında, toplam pazar paylarının, piyasanın % 25’ini aşması halinde veya bu oranı aşmasa bile toplam cirolarının yirmi beş trilyon Türk Lirasını aşması halinde Rekabet Kurulu’ndan izin almaları zorunludur.”⁴⁶

Bu bağlamda Rekabet Kurulu söz konusu satış işlemini 1997/1 sayılı Tebliğ’in 2. maddesine göre bir devralma işlemi olarak tanımlamıştır. Ancak aynı Tebliğ’in 4. maddesine göre pazar payının tespiti için dinlenme oranı ya da reklam geliri dikkate alındığında Rock FM’in Tebliğ’de sınır olarak belirlenen % 25 eşiğini aşmamasından dolayı izne gerek olmadığı tespitinde bulunmuştur.

Rock FM’in dinlenme oranları baz alınarak hesaplanan pazar payı Nisan-Mayıs 2005 döneminde %0,65 oranında tespit edilmiştir. Bu nedenle Rock FM’in pazar payı belirlenen % 25 oranının altında kaldığı için Rekabet Kurulu tarafından izne tabii olmadığı bildirilmiştir.

Yapılan tüm bu tespitler ve değerlendirmeler neticesinde Rekabet Kurulu tarafından Rock FM’in satışına ilişkin şu karar verilmiştir:

“Rock FM Ticari ve İktisadi Bütünlüğü için yapılan ihalede tek teklifi veren Karma Radyo Televizyon ve Yayıncılık A.Ş.’nin için, Rekabet Kurumu’na yapılan izin başvurusunun, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun ve 1997/1 sayılı “Rekabet Kurulu’ndan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ” hükümleri doğrultusunda incelenmesi neticesinde; Bildirim konusu işlemin, 4054 sayılı kanun’un 7. maddesi ve bu Kanun’a dayanılarak çıkarılan 1998/2 sayılı Tebliğ ile değişik 1997/1 sayılı Tebliği kapsamında izne tabi bir devralma işlemi olmadığına OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.”⁴⁷

⁴⁶ Rekabet Kurulu Kararı, Karar Tarihi: 01.11.2005, Karar Sayısı: 05-77/1040-291, (Çevrimiçi), <http://www.rekabet.gov.tr/File/?path=ROOT%2f1%2fDocuments%2fGerek%25c3%25a7eli%2bKuru1%2bKarar%25c4%25b1%2fkarakar1451.pdf>, 17 Nisan 2017.

⁴⁷ Rekabet Kurulu Kararı, Karar Tarihi: 01.11.2005, Karar Sayısı: 05-77/1040-291, (Çevrimiçi), <http://www.rekabet.gov.tr/File/?path=ROOT%2f1%2fDocuments%2fGerek%25c3%25a7eli%2bKuru1%2bKarar%25c4%25b1%2fkarakar1451.pdf>, 17 Nisan 2017.

Rekabet Kurulu'nun verdiği bu karar sonrası TMSF, 16.02.2006⁴⁸ tarihinde Rock FM'in satışı onaylamış ve böylece Star Medya Grubu bünyesinde yer alan Rock FM, TMSF kontrolünden çıkarak, Karma Radyo ve Televizyon Yayıncılık A.Ş.'nin kontrolüne geçmiştir.

5.2.1.1.6 Radyo Alaturka

TMSF tarafından satışa çıkartılan Star Medya Grubu'nun bir başka radyo mecrası ise Radyo Alaturka'dır. TMSF, Radyo Alaturka'yı 27 Eylül 2005 tarihinde 155 bin dolar muhammen bedel ile satışa çıkartmıştır.⁴⁹

Radyo Alaturka'nın ihalesine *Ares Radyo Televizyon ve Yayıncılık A.Ş.* ile *Üsküdar Radyo ve Televizyon A.Ş.* katılmıştır. İhalenin ilk aşaması olan kapalı zarf yönteminde en yüksek teklif 175 bin dolar ile Ares Radyo'dan gelmiş, bunun üzerine Üsküdar Radyo iki defa artırım yapmıştır. Radyo Alaturka'nın satışına ilişkin düzenlenen ihaleyi en yüksek teklif olan 190 bin dolar ile Ares Radyo kazanmıştır.⁵⁰

TMSF tarafından gerçekleştirilen ihale ile Radyo Alaturka Ticari ve İktisadi Bütünlüğü'nü satın alarak Radyo Alaturka'nın yeni sahibi olan Ares Radyo ve Televizyon'un kurucuları, ortaklık yapısı ve hisse dağılımları şöyledir:

Tablo 92: Radyo Alaturka'yı Satın Alan Ares Radyo Televizyon ve Yayıncılık A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları⁵¹

Şirket Adı	Ares Radyo Televizyon ve Yayıncılık A.Ş.	
Kuruluş Tarihi	25 Ağustos 2005	
Kuruluş Sermayesi	50.000 YTL (50 Bin Türk Lirası)	
Toplam Hisse Adedi	50.000 (Her bir hisse 1.00 YTL)	
Hisse Sahibi	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)
Balans Basın Yayın Pazarlama Dağıtım	37.000 (37.000 TL)	74

⁴⁸ Tasarruf Mevduat Sigorta Fonu, Üç Aylık Faaliyet Raporu, 2006, s.12

⁴⁹ Hürriyet Gazetesi, "Rock FM ve Radyo Alaturka Satıldı", (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/rock-fm-ve-radyo-alaturka-satildi-353254> , 17 Nisan 2017.

⁵⁰ Milliyet Gazetesi, "Rock FM ve Radyo Alaturka Satıldı", 28 Eylül 2005, s.8.

⁵¹ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 1 Eylül 2005, Sayı:6380, s.454-4551.

Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi		
Turkish Privatization Investors S.A.R.L	12.500 (12.500 TL)	25
Mediha Petek Kutucuoğlu	168 (168 TL)	0.336
Ali Akova	166 (166 TL)	0.332
Onur Ağtaş	166 (166 TL)	0.332

Yukarıdaki tablodan anlaşılaçağı üzere Ares Radyo Televizyon ve Yayıncılık A.Ş. adlı şirketin yüzde 74'ü Balans Basın Yayın'a, yüzde 25'i Turkis Privatization'a yüzde 0,336'sı Mediha Petek Kutucuoğlu'na, yüzde 0.332'şerlik hisseler ise Ali Akova ve Onur Ağtaş aittir.

Ares Radyo'nun kurucuları arasında yer alan Turkish Privatization Investors S.A.R.L ise Lüksemburg Devlet Kanunlarına göre kurulmuş bir şirkettir. Şirket hisselerini hamiline yazılı olarak çıkartılmış olduğundan şirketin ortakları belirlenememektedir.⁵²

Ares Radyo'nun diğer ortaklarından Mediha Petek Kutucuoğlu ile Ali Akova ise Rock FM'i satın alan Karma Radyo'nun büyük hissedarı durumunda olan Yıldız Basın'ın kurucuları konumundadır.

Yukarıdaki hisse dağılımları dikkate alındığında Ares Radyo Televizyon adlı şirketin *Balans Basın Yayın Pazarlama Dağıtım Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi* tarafından kontrol edildiğı görölmektedir. Bu bağlamda Balans Basın'ın kurucuları, ortaklık yapısı ve hisse dağılımları incelemek çalışma açısından yararlı olacaktır.

Tablo 93: Balans Basın Yayın Pazarlama Dağıtım Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları⁵³

Şirket Adı	Balans Basın Yayın Pazarlama Dağıtım Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi
Kuruluş Tarihi	12 Ağustos 2005

⁵² Rekabet Kurulu Kararı, Karar Tarihi: 10.11.2005, Karar Sayısı: 05-78/1057-298, (Çevrimiçi), <http://www.rekabet.gov.tr/File/?path=ROOT%2f1%2fDocuments%2fGerek%25c3%25a7eli%2bKurul%2bKarar%25c4%25b1%2fkarakar1454.pdf> ,17 Nisan 2017.

⁵³ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 18 Ağustos 2005, Sayı:6371, s.418-419.

Kuruluştaki Sermayesi	5.000 YTL (5 Bin Türk Lirası)	
Hisse Sahibi	Sermeye Tutarı	Hisse Oranı (Yüzde)
Arif Kaan Ağfaloğlu	2.750 YTL	55.00
Hande Özbörçek	2.250 YTL	45.00

12 Ağustos 2005 tarihinde kurulan Balans Basın adlı şirketin 23 Eylül 2005 tarihli ortaklar kurulu kararında hisse devirleri yapılmıştır. Bu devir Radyo Alaturka'nın ihalesinden 4 gün önce gerçekleşmiştir. Yapılan devir işleminden sonra Balans Basın adlı şirkette yüzde 55 paya sahip olan Arif Kaan Ağfaloğlu bu hisselerin yüzde 54'nü *Lucas Medya Dağıtım Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi*'ne kalan yüzde 1'lik hisseyi Toygar Dinçer'e devretmiştir. Balans Basın adlı şirkette yüzde 45 paya sahip olan Hande Özbörçek ise sahip olduğu hisselerin tamamını Lucas Medya Dağıtım Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi'ne devretmiştir.⁵⁴ Gerçekleşen bu devirler sonrasında Balans Basın'ın yüzde 99'u Lucas Medya'ya kalan yüzde 1'lik hissesi ise Toygar Dinçer'in kontrolüne geçmiştir.

Böylelikle TMSF'nin gerçekleştirdiği ihalede Radyo Alaturka'yı satın alan Ares Radyo adlı şirketin çoğunluklu hissesine sahip olan Balans Basın adlı şirketin kontrolü Lucas Medya'ya geçmiştir. Bu durum Ares Radyo'nu ağırlıklı hissenin Lucas Medya tarafından kontrol edilmesi anlamına gelmektedir.

Lucas Medya Basın adlı şirket 12 Ağustos 2005 tarihinde 5.000 YTL sermaye ile kurulmuştur. Şirketin yüzde 55'i Ender Öztaş'a, yüzde 45'i ise Tuğçe Köklü'ye aittir.⁵⁵

Hem Rock FM'i satın alan Karma Radyo'nun hem de Radyo Alaturka'yı satın alan Ares Radyo'nun kurucuları ve ortakları arasında bir ilişki söz konusudur. Her iki firmada ilerde değineceğimiz *N.A.R.G. Holding A.Ş.* bünyesinde faaliyet göstermektedir.

⁵⁴ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 3 Ekim 2005, Sayı:6402, s.421.

⁵⁵ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 18 Ağustos 2005, Sayı:6371, s.420.

Yapılan ihale sonrası Radyo Alaturka'nın satışına ilişkin Rekabet Kurulu gerekli incelemeleri yaparak satışın izne tabii olmadığını belirterek şu kararı vermiştir:

“Radyo Alaturka Ticari ve İktisadi Bütünlüğü için yapılan ihalede en yüksek iki teklifi veren Ares Radyo Televizyon ve Yayıncılık A.Ş., ve Üsküdar Radyo ve Televizyon A.Ş. için, Rekabet Kurumu'na, yapılan izin başvurusunun, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun ve 1998/2 sayılı Tebliğ ile değişik 1997/1 sayılı “Rekabet Kurulu'ndan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ” hükümleri doğrultusunda incelenmesi neticesinde; Bildirim konusu işlemin, 4054 sayılı kanun'un 7. maddesi ve 1998/2 sayılı Tebliğ ile değişik 1997/1 sayılı Tebliği kapsamında izne tabi bir devralma işlemi olmadığına OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.”⁵⁶

Rekabet Kurulu'nun verdiği bu karar sonra TMSF, Radyo Alaturka'nın satış ihalesini 16.02.2006⁵⁷ tarihinde onaylayarak Radyo Alaturka'yı devretmiştir. Böylece Star Medya Grubu bünyesinde yer alan Radyo Alaturka, daha önce yapılan ihalede Rock FM'i de satın alan Karma Radyo'yu da bünyesinde bulunduran N.A.R. Group'un kontrolüne geçmiştir.

5.2.1.1.7 Kral FM

Uzan Grubu'ndan TMSF kontrolüne geçen Kral FM'in satış süreci diğer radyolardan farklılık göstermiştir. Daha öncede belirtildiği gibi Kral FM ve Kral TV için ayrı ayrı Ticari ve İktisadi Bütünlük oluşturulmuş ve bu iki kuruluş için iki ayrı fiyat ve satış takvimi belirlenmiştir.

TMSF tarafından hem Kral FM hem de Kral TV için düzenlenen ihaleler sonuçsuz kalmış, bu nedenle Fon tarafından farklı bir satış modeli uygulanmıştır. TMSF, Kral FM ve Kral TV kuruluşlarını birleştirerek yeniden satışa sunmuştur.

Star Medya Grubu şirketlerinden Kral FM, TMSF tarafından 3 Ekim 2005 tarihinde 9 milyon dolar muhammen bedel ile satışa çıkartılmıştır. Söz konusu ihale için *Kanal Spor Televizyon ve Radyo Yayıncılığı A.Ş.* ile *Karaköy Televizyon ve Yayıncılık A.Ş.* başvuru yapmış ancak Kanal Spor adlı şirket ihaleye katılmamıştır.

⁵⁶ Rekabet Kurulu Kararı, Karar Tarihi: 10.11.2005, Karar Sayısı: 05-78/1057-298, (Çevrimiçi), <http://www.rekabet.gov.tr/File/?path=ROOT%2f1%2fDocuments%2fGerek%25c3%25a7eli%2bKurul%2bKarar%25c4%25b1%2fkarakar1454.pdf>, 17 Nisan 2016.

⁵⁷ Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu, Üç Aylık Faaliyet Raporu, 2006, s.12

İhalede tek katılımcı durumunda olan Karaköy Televizyon ise Kral FM için 4 milyon dolar teklif vermiştir.⁵⁸ TMSF, Kral FM için düzenlediği ihaleyi tek katılımcı olması ve verilen teklifin muhammen bedelin altında kalması nedeniyle onaylamamıştır.⁵⁹

TMSF, 30 Eylül 2005 tarihinde Kral TV'yi 45 milyon dolar ile satışa çıkartmış, ihaleye daha önce başvuru yapan Doğan Grubu adına *TV 2000 Televizyon Yayıncılık Yapımcılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.* ile *CanWest Medya adına Pasifik Televizyon ve Radyo Yayıncılığı Ticaret A.Ş.* katılmamışlardır. Yapılan ihalede tek teklif Çukurova Grubu adına *Aks Uluslararası Yayıncılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.*'den gelmiştir. Çukurova Grubu Kral TV için 45 milyon 100 bin dolar vererek kanala talip olmuştur.⁶⁰

TMSF yaptığı açıklamayla *“İhaleye tek bir şirketin katılması ve yeterli rekabet ortamının sağlanamaması; ayrıca piyasa beklentilerine göre rekabetçi bir ortamda daha fazla gelir elde edilmesinin muhtemel olması”*⁶¹ nedenleriyle Kral TV ihalesini onaylamamıştır. Ortaya çıkan bu yeni gelişme sonrası TMSF'nin daha önce tek katılımcının olduğu benzer ihaleleri⁶² onaylaması gündeme gelmiş ve bu konu medyada tartışılmıştır.

TMSF hem Kral FM hem de Kral TV ihalelerini muhammen bedelin altından teklif gelmesi ve tek katılımcı olması nedeniyle iptal etmiş ve 19 Temmuz 2007 tarihinde Kral TV Ticari ve İktisadi Bütünlüğü ile Kral FM Ticari ve İktisadi Bütünlüğü'nü birleştirme kararı almıştır.

⁵⁸ Hürriyet Gazetesi, **“Kral FM’e 4 Milyon Dolar”**, (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/kral-fme-4-milyon-dolar-354764>, 17 Nisan 2016.

⁵⁹ “Kral FM İhalesi Tekrarlanacak”, (Çevrimiçi), <http://medyatava.com/haber/kral-fm-ihalesi-tekrarlanacak-11672>, 17 Nisan 2017.

⁶⁰ Cumhuriyet Gazetesi, **“Kral TV Çukurova’nın”**, 1 Ekim 2005, s.13.

⁶¹ TMSF, “Uzan Grubu Varlıkları Satış Sürecindeki Gelişmeler-2”, (Çevrimiçi), <http://www.tmsf.org.tr/2016.tr?bid=258>, 17 Nisan 2017.

⁶² 5 Aralık 2007 tarihinde yapılan Sabah-ATV ihalesine sadece Çalık Grubu katılmış ve ihaleyi kazanmıştır. Tek katılımcısı olan Kral FM ihalesine onay verilmemesi ancak Sabah ATV ihalesine onay verilmesi sıkça tartışılmıştır. Bu konuda detaylar için Bkz. Çevrimiçi), <http://www.dunya.com/ekonomi/tmsf-baskani-ahmet-erturk-neden-iptal-edilmedi-elestirilerine-yanit-haberi-34692>, 17 Nisan 2017.

TMSF tarafından alınan bu karar doğrultusunda yeni oluşturulan Kral TV/Kral FM Ticari ve İktisadi Bütünlüğü satışı için 6 Mayıs 2008 tarih ve 26868 sayılı Resmi Gazete’de 85 milyon dolar bedelle ilana çıkmıştır.⁶³

18 Haziran 2008 tarihinde gerçekleştirilen ihaleye sadece Doğu Grubu adına *A Yapım Radyo ve Televizyon Yayıncılığı A.Ş.* katılmış ve 95 milyon dolarlık teklifi ile Kral TV, Kral FM ve Tele On markalarını satın almıştır.⁶⁴

TMSF’nin Kral TV/Kral FM Ticari ve İktisadi bütünlüğünü kapsayan satışı sonrası konu Rekabet Kurulu gündemine alınmış ve satış rekabet kuralları çerçevesinde incelenerek şu karar verilmiştir:

“Düzenlenen rapora ve incelenen dosya kapsamına göre, bildirim konusu işlemin 4054 sayılı Kanun’un 7. maddesi ve bu maddeye dayanılarak çıkarılan 1997/1 sayılı “Rekabet Kurulu’ndan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ” kapsamında izne tabi olduğuna, işlem sonucunda aynı Kanun maddesinde belirtilen nitelikte hakim durum yaratılmasının veya mevcut hakim durumun güçlendirilmesinin ve böylece rekabetin önemli ölçüde azaltılmasının söz konusu olmadığına, bu nedenle bildirim konusu işleme izin verilmesine OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.”⁶⁵

Rekabet Kurulu tarafından verilen karar sonrası satış TMSF tarafından da 16.10.2008⁶⁶ tarihinde onaylanmıştır. Bu işlemler sonrası Türkiye’nin ilk müzik kanalı Kral TV ile Kral FM, Star Medya Grubu’ndan, Doğu Grubu’na geçmiştir.

5.2.1.1.8 Diğer Radyolar

Daha öncede belirtildiği gibi Uzan Grubu’ndan TMSF’ye devredilen radyolardan bazıları aktif durumda değildir. Ancak, TMSF söz konusu bu radyoların frekans ve yayın haklarını satışa çıkartarak gelir elde etmeyi amaçlamıştır. Bu doğrultuda 2 Ocak 2006 tarihinde aralarında Radyo Blue, Radyo Blue ve Radyo

⁶³ Resmi Gazete, 6 Mayıs 2008, Sayı: 26868

⁶⁴ TMSF, (Çevrimiçi), <http://www.tmsf.org.tr/2016.tr?bid=96>, 17 Nisan 2017.

⁶⁵ Rekabet Kurulu Kararı, Karar Tarihi: 11.09.2008, Karar Sayısı: 08-52/793-322, (Çevrimiçi), <http://www.rekabet.gov.tr/File/?path=ROOT%2f1%2fDocuments%2fGerek%25c3%25a7eli%2bKuru1%2bKarar%25c4%25b1%2fkarakar2655.pdf>, 17 Nisan 2017.

⁶⁶ Tasarruf Mevduat Sigorta Fonu, Üç Aylık Faaliyet Raporu (Ekim-Kasım-Aralık), 2008, s.17

King'in bulunduğu bazı radyoları satışa çıkartan TMSF, bu radyolara alıcı bulamamıştır.⁶⁷

Yukarıda detayları aktarılan ihale süreçlerinin tamamlanmasıyla Star Medya Grubu'nun işitsel alandaki medya yatırımları tamamen el değiştirmiş böylece söz konusu medya yatırımlarının mülkiyet ve sahiplik yapısı yeniden şekillenmiştir. Tüm bu süreçlerde TMSF etkin rol oynamakla beraber Rekabet Kurulu ve Radyo Televizyon Üst Kurulu görüşü alınan kurumlar olmuştur.

5.2.1.2 STAR MEDYA GRUBU BÜNYESİNDE YER ALAN RADYOLARIN YENİ SAHİPLİK YAPILARI

TMSF tarafından satılan radyoların devir işlemleri sonrasında, CanWest Medya Grubu ve N.A.R. Group adında iki yeni sermaye grubu Türk medyasına giriş yapmıştır. Bu iki yeni sermaye grubu haricinde, Kral TV ve Kral FM markalarını satın alan Doğuş Medya Grubu da medya sektöründe büyüme kaydetmiştir.

Star Medya Grubu bünyesinde bulunan dört radyoyu satın alarak Türk medya sektörüne girişi yapan CanWest Medya Grubu, elindeki radyoları 30 Mayıs 2009 tarihinde Spectrum Medya Grubu'na satarak Türkiye'deki medya yatırımlarını sonlandırmıştır.

TMSF'den Radyo Alaturka ve Rock FM'i satın alan N.A.R. Group ise, bu radyoları satın aldığı diğer radyolar ile destekleyerek medya sektöründe genişleme hedeflemiştir.

TMSF'in satış işlemleri sonrasında CanWest Medya Grubu, Spectrum Medya Grubu ve N.A.R. Group Türk medya sektöründe radyo yayıncılığı yapmış ve yapmaya devam eden kuruluşlar olarak kayıtlara geçmiştir. Bu şirketler haricinde Doğuş Grubu da piyasadaki etkinliğini artırmıştır.

⁶⁷ Vatan Gazetesi, "Uzan'ın 6 TV ve 3 Radyo Yayın Lisansı Satılıyor", (Çevrimiçi) <http://www.gazetevatan.com/uzan--in-6-tv-ve-3-radyo-yayin-lisans-satiliyor-67874-ekonomi/>, 17 Nisan 2017.

5.2.1.2.1 CanWest Medya Grubu

CanWest Medya Grubu, CanWest Global Communications Corp. adıyla faaliyet yürüten şirketin Türkiye’de bulunan kuruluşudur. Şirket Türkiye’deki faaliyetlerini *CanWest Media Turkey* adıyla yürütmektedir.

Kanada’nın en büyük uluslararası medya kuruluşu olan CanWest, Türkiye’de medyaya yatırım yaptığı dönemde (Eylül 2005) bünyesinde 40 gazete, 17 televizyon, 3 radyo, 6 yayın ve dağıtım şirketi ile 2 internet sitesi bulunan büyük bir medya kuruluşudur.⁶⁸

CanWest Medya’nın adı Türkiye’de ilk olarak Eylül 2005’te TMSF’nin düzenlediği ihalelerde duyulmuştur. CanWest, bu ihalelere Türk ortağı *Turkcom İletişim Hizmetleri A.Ş.* ile beraber katılmıştır. Bu ortaklığın en önemli gerekçesi, RTÜK yasanında yer alan yabancı sermayenin Türkiye’deki medya yatırımlarının toplam sermayesinin yüzde 25’ini geçememesi olmuştur. Bu nedenle CanWest, Türkiye’deki yatırımlarını yerli ortaklık ile sürdürmüştür.

TMSF tarafından düzenlenen ihale sonrası Süper FM’i satın alan CanWest Global’in CEO’su Leonard Asper, ihale sonrası “*CanWest’in uluslararası yatırım planlarında emin adımlarla ilerlediğini görmekten memnuniyet duymaktayız. CanWest, Türkiye’yi Avrupa Birliği’ne üyelik yolunda ilerleyen, özel sektörün ekonomiye katkısının giderek arttığı ve yatırımlar açısından ciddi potansiyel taşıyan bir piyasa olarak görmektedir.*”⁶⁹ açıklamasında bulunmuştur.

Dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan, ihale sonrası katıldığı bir açılış töreninde Süper FM’in ihalesi ile ilgili olarak “*Süper FM ihalesini Kanada firması kazandı. Türkiye artık monopolleşmeden çıkıyor. Medyada da artık monopolleşme*

⁶⁸ Hürriyet Gazetesi, “Süper FM’e 33.1 Milyon Dolarlık ‘Süper’ Fiyat”, (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/super-fm-e-33-1-milyon-dolarlik-super-fiyat-351861>, 17 Nisan 2016.

⁶⁹ A.e.

*bitiyor. Bu; güçlenmeyi, rekabeti, içimizde kontrolleşmeyi getirecektir.”*⁷⁰ yorumunu yapmıştır.

Süper FM’in ardından Metro FM ihalesini de kazanan CanWest Medya’nın CEO’su Leonard Asper, Türkiye’deki ikinci radyo yatırımı sonrasında “*Elde var iki*”⁷¹ diyerek, yatırımların devam edeceği sinyali vermiştir.

CanWest’in Türkiye’de oluşturduğu ortaklıklar sonucu CanWest Medya, Süper FM, Metro FM, Joy FM ve Joy Türk FM radyolarını, toplam 60 milyon 950 bin dolar karşılığında satın almıştır. 14 Nisan 2006 tarihinde TMSF yönetiminden söz konusu radyoları devralan CanWest Medya’nın, böylece Türkiye’deki yatırımları resmiyet kazanmıştır.⁷²

CanWest’in Türkiye’de ilgilendiği diğer bir medya mecrası ise İhlas Grubu bünyesindeki TGRT olmuştur.⁷³ CanWest ile İhlas Grubu arasındaki görüşmelerde CanWest’in TGRT için 178 milyon dolar teklif ettiği iddia edilmiştir.⁷⁴ CanWest’in Türkiye’nin Yönetim Kurulu Başkan Yardımcı Fatih Akol, yaptığı bir açıklamada uygun şartlar oluşması durumunda Sabah Grubu’yla da ilgilenebileceklerini ifade etmiştir.⁷⁵

5.2.1.2.2 Spectrum Medya Grubu

Spectrum Medya Grubu, Türkiye’deki ilk medya yatırımı 2009 yılında CanWest Medya’nın sahibi olduğu radyo kanallarını satın alarak gerçekleştirmiştir. Spectrum Medya, satın aldığı Süper FM, Metro FM, Joy FM, Joy Türk FM radyoları için ödediği bedelle ilgili resmi bir açıklama yapmamıştır.

⁷⁰ Hürriyet Gazetesi, “**Erdoğan: Medyada Monopol Bitiyor**”, (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/erdogan-medyada-monopol-bitiyor-352017>, 17 Nisan 2017.

⁷¹ Hürriyet Gazetesi, “**Elde Var İki**”, (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/elde-var-iki-352156>, 17 Nisan 2017.

⁷² Milliyet Gazetesi, “**CanWest, Türk Radyo Pazarına Girdi**”, 15 Nisan 2006, s.7.

⁷³ Milliyet Gazetesi, “**İhlas TGRT için 5 Taliple Görüşüyor**”, 4 Ekim 2005, s.9.

⁷⁴ Cumhuriyet Gazetesi, “**CanWest TGRT ile Görüşüyor**”, 29 Eylül 2005, s.13.

⁷⁵ Milliyet Gazetesi, “**Sabah’la İlgilenebiliriz**”, 9 Mayıs 2007, s.9.

Satışı gerçekleştiren cephe olan CanWest Medya'nın Türkiye başkan yardımcısı Fatih Akol ise yaptığı açıklamada “*Satış bedeli hakkında net bir bilgi verebilmem doğru olmadığı gibi, ticari sır kapsamına girdiği için yorum yapamıyorum.*”⁷⁶ ifadelerini kullanarak net bir bilgi vermemiştir. Daha sonra ise Spectrum Medya'nın bu dört radyo kanalı için 30 milyon dolar ödeme yaptığı iddia edilmiştir.

Spectrum Medya'nın Türkiye'deki ilk yatırımları satın aldığı radyo kanalları değildir. Actera Group⁷⁷ bünyesinde bulunan Spectrum Medya daha önce açık hava reklamcılığı alanında yatırımlar yapmıştır. Bu alandaki ilk girişimini 2008 yılında News Corporation'un sahip olduğu Karma Açık hava adlı şirketin hisselerini satın alarak gerçekleştirmiştir.

Kuyucu, *Türkiye'de Medya Ekonomisi* adlı çalışmasında Actera Group'un ortaklarından İsak Antika'nın medya stratejilerini değerlendirdiğini bir kesit aktarmaktadır:

“İsak Antika medya stratejilerini değerlendirirken Spectrum Medya'nın global Canwest Medya'nın boşluğunu dolduracağını iddia etmiştir. Antika ‘Spectrum hem organik hem de satın almalar ile pazardaki ağırlığını arttırmayı hedefliyor. Spectrum Medya'nın uzun vadeli bir yatırım vizyonu var ve satın aldığımız istasyonları ileride genişleyecek bir medya grubunun ana faaliyet alanlarından birini oluşturmasını hedefliyoruz.’ demiştir. İsak Antika hali hazırda stratejilerinin odağı, radyo, açık hava ve internet mecralarının olduğunu, yazılı basın ve TV alanında yatırımın ise orta vadeli planları arasında bulunmadığını söylemiştir. İsak Antika ana yatırımcı Actera Group olarak da Spectrum Medya'nın büyüme planlarını gerçekleştirmesi amacıyla her türlü finansal desteği sağlayacaklarını söylemiştir.”⁷⁸

2009 yılında satın aldığını dört radyo kanalı ile medya sektöründe yer edinen Spectrum Medya, beşinci radyo kanalını bünyesine katmak için girişimlerde

⁷⁶ Cumhuriyet Gazetesi, “**Canwest, Türkiye Pazarından Çekildi**” , (Çevrimiçi), http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diger/64638/Canwest_Turkiye_pazarindan_cekildi.html, 17 Nisan 2017.

⁷⁷ Actera Group, Türkiye'de yatırımlara odaklanmış, bağımsız özel bir sermaye fonu yönetim şirketidir. 500 milyon Amerikan dolarını aşan büyüklüğü ile Türkiye odaklı en büyük özel sermaye donlarından birisi olan Actera Group'un patronları arasında Müsevi kökenli iş adamı İsak Antika ve Murat Çavuşoğlu yer almaktadır. Actera Group'un ortakları arasında Kanada Devleti tarafından kontrol edilen özel emeklilik fonları yer da almaktadır. Kanada'nın Emixbank'ı olarak kabul edilen Kanada İhracatı Geliştirme Ajansı (EDC) ve Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) olarak kabul edilen CPP'nin fona yaptığı katkının 100 milyon doları aştığı ifade edilmektedir. (Bkz. Kuyucu, 2012, s.577)

⁷⁸ Kuyucu, **a.g.e.**, s.577.

bulunmuştur. TMSF, kontrolünde bulunan Radyo 5 için 11 Ocak 2010 tarihinde 1 milyon 300 bin dolar muhammen bedel ile bir ihale düzenlemiş, ihaleye sadece Spectrum Medya adına *Matriks Radyo Yayıncılığı A.Ş.* katılmıştır. Spectrum Medya, Radyo 5 için 1 milyon 510 bin 9 dolarlık teklif vermiştir.⁷⁹ TMSF, söz konusu ihaleyi tek katılımcı olması ve fiyatın beklenenden daha az olması nedeniyle iptal etmiş, 26 Nisan 2010 tarihinde yeni bir ihale düzenlemiştir.

Radyo 5 için 26 Nisan 2010 tarihinde düzenlenen ikinci ihaleye, *NTV Avrupa Yayıncılık A.Ş.*, *Palmali Radyo ve Televizyon Yayıncılık A.Ş.*, *İlk Radyo ve Televizyon A.Ş.* ve *Matriks Radyo Yayıncılığı Ticaret A.Ş.* adlı şirketler katılmıştır. TMSF'nin belirlediği 1 milyon 600 bin dolar muhammen bedel üzerinden başlayan ihalenin kapalı zarfla teklif sunma aşamasında, NTV Avrupa, 1 milyon 950 bin dolar; Matriks Radyo 1 milyon 806 bin dolar; Palmali Radyo 1 milyon 800 bin dolar; İlk Radyo ise 1 milyon 625 bin dolar teklif vermiştir. En yüksek teklif olan 1 milyon 950 bin dolar ile başlayan açık artırmada en yüksek teklifi 5 milyon 200 bin dolar ile NTV Avrupa Yayıncılık A.Ş. vermiştir.⁸⁰ Böylece Spectrum Medya'nın beşinci radyoyu alma girişimi olumsuz sonuçlanmıştır.

Radyo 5 ihalesinde istediği başarıya ulaşamayan Spectrum Medya 2010 yılında yeni yatırımları ile radyo sayısını yükseltmiştir. Spectrum Medya, 25 Kasım 2010 tarihine Ankara merkezli ulusal yayın yapan Radyo Mydonose ve sadece Ankara'da yayın yapan yerel radyo kanalı Mydonose Türk radyolarını alarak radyo sayısını altıya çıkartmıştır.⁸¹

Actera Group, 2010 yılında farklı sektörlerde de yatırımlarda bulunmuş ve Türkiye'nin en büyük sinema zincirlerinden Cinebonus ile spor salonu zinciri Mars Athletic Club'ı satın almıştır. Actera Group'un satın aldığı Mars Entertainment

⁷⁹ Milliyet Gazetesi, “**Radyo 5’e 1.5 Milyon Dolarlık Tek Teklif Matriks Radyo’dan**”,(Çevrimiçi), <http://www.milliyet.com.tr/radyo-5-e-1-5-milyon-dolarlik-tek-teklif-matriks-radyo-dan-ekonomi-1184687/>, 17 Nisan 2017.

⁸⁰ “Radyo 5 Satıldı”, (Çevrimiçi), <http://www.ihha.com.tr/haber-radyo-5-satildi-118738/> ,17 Nisan 2017.

⁸¹ “Radio Mydonese Resmen Spectrum’da!” (Çevrimiçi), <http://www.oydar.com/2016/1/radio-mydonese-resmen-spectrumda-h53.html>,17 Nisan 2016.

bünyesinde 28 sinema salonu bulunan Cinebonus, 5 salonu bulunan spor kompleksi MAC, NuPera restoranı, NuSpa spa zinciri ve plaj Burç Beach bulunmaktadır.⁸²

Spectrum Medya, Aralık 2013’de Virgin Radyo’yu da bünyesine katmıştır.⁸³ Şirket Radyo Mydonose’un karasal yayın haklarını Virgin Radyo’ya devrederek, Radyo Mydonose’nu sadece internet üzerinden yayın yapacak şekilde yapılandırmıştır.

Actera Group’un 2013 yılındaki bir diğer yatırımı ise ulaşım sektörüne olmuştur. Group Türkiye’nin ilk yolcu taşımacılığı firması olan Kamil Koç’u 65 milyon liraya satın alarak bünyesine katmıştır.⁸⁴ Spectrum Medya, 23 Eylül 2014 tarihinden itibaren faaliyetlerini Karnaval Media Group olarak yürütme kararı almıştır. Bu yeni şirketin altında, Karnaval Radio Networks, karnaval.com, K Studios gibi farklı kuruluşlar oluşturarak büyümesini sürdürmüştür.⁸⁵

Actera Group’un medya içi ve medya dışı sektörlerde birçok yatırımları bulunmaktadır. Bu yatırımlar aşağıda gösterilmiştir:

Tablo 94: Actera Group’ın Medya Yatırımları⁸⁶

Marka	Mecra
Süper FM	Radyo
Metro FM	Radyo
Joy FM	Radyo
Joy Türk FM	Radyo
Virgin Radyo	Radyo
Karnaval Media Group	Radyo
Karnaval.com	Online Müzik Platformu
Karma	Açık Hava Reklamcılığı

⁸² Milliyet Gazetesi, “Antika’nın Fonu Mars’ı Aldı”, (Çevrimiçi), <http://www.milliyet.com.tr/antika-nin-fonu-mars-i-aldi-ekonomi-1286521/>, 17 Nisan 2016.

⁸³ “Spectrum Medya ve Karnaval.com’a Yeni Radyo Kanalı”, (Çevrimiçi), <https://www.campaigntr.com/spectrum-medya-ve-karnaval-coma-yeni-radyo-kanali/>, 17 Nisan 2017.

⁸⁴ Akşam Gazetesi, “87 Yıllık Kamil Koç, Actera Group’a Satıldı”, (Çevrimiçi) <http://www.aksam.com.tr/ekonomi/87-yillik-kamil-koc-actera-groupa-satildi/haber-213142>, 17 Nisan 2017.

⁸⁵ (Çevrimiçi), <http://karnaval.com/hakkimizda>, 17 Nisan 2017.

⁸⁶ (Çevrimiçi), <http://acteragroup.com/tr>, 17 Nisan 2017.

Tablo 95: Actera Group’ın Medya Dışı Yatırımları⁸⁷

Marka	Sektör
Mey İçki	Gıda- İçecek
g2m	Gıda Dağıtımı
Mars Athletic Club	Eğlence - Spor
Mars Sinema Group	Eğlence
Kamil Koç	Ulaşım
TurkAsset	Finansal Servisler
Tam Faktoring	Finansal Servisler
Joker	Bebek ve Anne Ürünleri
2kids	Çocuk Giyim
Çelebi	Yer Servisleri
U.N. Ro-Ro	Lojistik
Standart Profil	Endüstriyel Üretim

5.2.1.2.3 N.A.R. Group

TMSF’nin yaptığı ihaleler sonucunda Radyo Alaturka’nın, Ares Radyo; Rock FM’in ise Karma Radyo tarafından satın alındığını daha önce belirtilmiştir. Bu iki radyoyu bünyesinde toplayan N.A.R. Group, 15 Mayıs 2006 tarihinde 50 bin Türk lirası sermaye ile kurulan *N.A.R.G. Holding A.Ş.* bünyesinde faaliyet göstermektedir. Söz konusu şirketin ortaklık yapısı ve hisse dağılımları şöyledir:

Tablo 96: N.A.R.G. Holding A.Ş.’nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları⁸⁸

Şirket Adı	N.A.R.G. Holding A.Ş.		
Kuruluş Tarihi	15 Mayıs 2006		
Kuruluştaki Sermayesi	50.000 TL (Elli bin lira)		
Toplam Hisse Adedi	50.000 (Her bir hisse 1 TL)		
Hisse Sahibi	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)	
Ender Öztaş	20.000 (20.000 TL)	40	
Mesut Çetin	7.500 (7.500 TL)	15	
Aysel Ölçen Aydın	7.500 (7.500 TL)	15	
Mediha Petek Kutucuoğlu	7.500 (7.500 TL)	15	
Tuğçe Köklü	7.500 (7.500 TL)	15	

⁸⁷ A.e.

⁸⁸ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 22 Mayıs 2006, Sayı:6560, s.802-804.

NAR Grubun kurucuları arasında yer alan isimlerden Mediha Petek Kutucuoğlu ve Tuğçe Köklü daha önce TMSF'den Rock FM ve Radyo Alaturka'yı satın alan Karma Radyo ve Ares Radyo adlı şirketlerin kurucuları arasında da yer almaktadırlar. Bu bağlamda Karma Radyo ile Ares Radyo, NAR Grubun çatısı altında faaliyet yürüten kuruluşlardır.

Rock FM ve Radyo Alaturka'yı satın alarak medya sektörüne giriş yapan NAR Group, 2006 yılında Karmatürk, 2010 yılında ise Radyo Ahenk isimli iki yerel radyoyu daha satın alarak bu alandaki faaliyetlerini genişletmiştir.

5.2.1.3 STAR MEDYA GRUBU BÜNYESİNDE YER ALAN RADYOLARIN EL DEĞİŞİM SÜREÇLERİNE YÖNELİK DEĞERLENDİRMELER

Star Medya Grubu bünyesinde yer alan radyoların el değişim süreçleri ve yeni sahiplik yapılarına ilişkin bilgiler yukarıda aktarılmıştır. Gerçekleşen ihalelerin ardından devredilen radyolar Star Medya Grubu bünyesinden çıkarak farklı sermaye gruplarının kontrolüne geçmiştir.

Söz konusu radyoların yeni sahiplerinden CanWest Medya Grubu, 2009 yılında Türkiye'deki faaliyetlerini sonlandırmış ve bünyesindeki radyoları Spectrum Medya Grubu'na satmıştır. Spectrum Medya Grubu, bünyesindeki diğer medya yatırımları ile hale hazırda Türk medya sektöründe faaliyet göstermektedir.

TMSF'den satın aldığı iki radyo ile piyasaya giriş yapan Nar Grup, elindeki medya mecralarını çalışmanın sınırlılığını dışında kalan 2015 yılında farklı sermaye gruplarına devretmiştir.

2004 yılına kadar Uzan Ailesi'nin kontrolünde olan radyoların TMSF'ye devredilmesinden sonraki el değişim süreçleri aşağıdaki tabloda özetlenmiştir:

Tablo 97: Star Medya Grubu Bünyesinde Yer Alan Radyoların 2002-2014 Yılları Arasında Değişen Mülkiyet Yapısı

Radyo Adı	Mülkiyet Sahibi			
	Uzan Ailesi	TMSF	CanWest Medya Grubu	Spectrum Medya Grubu (Karnaval Medya)
Süper FM	Kuruluş – Şubat 2004	Şubat 2004 – Eylül 2005	Eylül 2005 – Mayıs 2009	Mayıs 2009 – Devam
Metro FM	Kuruluş – Şubat 2004	Şubat 2004 – Eylül 2005	Eylül 2005 – Mayıs 2009	Mayıs 2009 – Devam
Joy FM	Kuruluş – Şubat 2004	Şubat 2004 – Ocak 2006	Ocak 2006 – Mayıs 2009	Mayıs 2009 – Devam
Joy Türk FM	Kuruluş – Şubat 2004	Şubat 2004 – Ocak 2006	Ocak 2006 – Mayıs 2009	Mayıs 2009 – Devam
Mülkiyet Sahibi				
Radyo Adı	Uzan Ailesi	TMSF	N.A.R.Group	
Rock FM	Kuruluş – Şubat 2004	Şubat 2004 – Eylül 2005	Eylül 2005 – Kasım 2016	
Radyo Alaturka	Kuruluş – Şubat 2004	Şubat 2004 – Eylül 2005	Eylül 2005 – Kasım 2016	
Mülkiyet Sahibi				
Radyo Adı	Uzan Ailesi	TMSF	Doğuş Grubu	
Kral FM	Kuruluş – Şubat 2004	Şubat 2004 – Haziran 2008	Haziran 2008 – Devam	

5.2.2 STAR MEDYA GRUBU BÜNYESİNDE YER ALAN TELEVİZYON KANALLARININ EL DEĞİŞİM SÜREÇLERİ VE YENİ SAHİPLİK YAPILARI

TMSF, Star Medya Grubu bünyesinde yer alan televizyon kanallarının satış sürecini, grup bünyesinde yer alan radyoların satış sürecine benzer şekilde yürütmüştür. TMSF, grup bünyesinde bulunan televizyon kanallarını aktif olarak yayın yapanlar ve yayın hayatına devam etmeyen kanallar olarak iki gruba ayırmıştır. Bu doğrultuda hareket eden TMSF, her bir mecra için muhammen bedel belirlemiştir. Söz konusu muhammen bedellerin belirlenmesinde ilgili yayın kuruluşunun izlenme oranları etkili olmuştur.

TMSF, düzenlediği ihalelerde ilk etapta kapalı zarf ile teklif almış daha sonra verilen teklifler arasında en yüksek teklif üzerinden açık artırma yoluna gitmiştir. İhalede verilen teklifin muhammen bedelin altında kalması durumunda ise, ihalenin tekrarlanması öngörülmüştür.

Bu doğrultuda gerçekleştirilen ihaleler sonrası TMSF tarafından kontrol edilen televizyon kanalları, hali hazırda Türk medya sektöründe faaliyet gösteren medya kuruluşları tarafından satın alınmıştır. Bu satış süreçlerinden *Doğan Medya Grubu* ve *Doğuş Medya Grubu* ön plana çıkan kuruluşlar olmuştur. TMSF'nin gerçekleştirdiği ihale süreçlerinde Radyo Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) ve Rekabet Kurulu (RK) görüş sunmuştur.

5.2.2.1 STAR MEDYA GRUBU BÜNYESİNDE YER ALAN TELEVİZYON KANALLARININ EL DEĞİŞİM SÜREÇLERİ

TMSF'nin Uzan Grubu'ndan devraldığı medya kuruluşları arasında aktif durumda olan altı televizyon kanalı ile yayını devam etmeyen, ancak frekans ve yayın hakları nedeniyle satışa konu olan iki televizyon kanalı bulunmaktadır.

Yayın hayatını sürdüren televizyon kanalları Star TV, Kral TV, Yeşilçam TV, Sineklasik TV, Dizi TV, Metro + TV'dir. Yayını sonlanmış, ancak çalışmaya konu

olan diğer kanallar ise Sineklasik1 TV, Futgol TV'dir. Adı geçen bu medya kuruluşları arasında en dikkat çeken Star TV olmuştur.

Yukarıda belirtilen televizyon kanalları TMSF'nin düzenlendiği ihaleler ile satılmış ve Star Medya Grubu bünyesinden ayrılmıştır. Böylelikle her bir televizyon kanalının sahiplik yapısında değişimler yaşanmıştır. Söz konusu televizyon kanallarının satış süreçlerine ilişkin detaylar ve ortaya çıkan yeni sahiplik yapıları aşağıda anlatılmıştır.

5.2.2.1.1 Star TV

TMSF tarafından Uzan Grubu'na ait şirketlere el konulmasının ardından söz konusu şirketlerin satışına ilişkin kurumun, Ticari ve İktisadi Bütünlük oluşturduğu daha önce belirtmiştik. Bu bütünlüklerden biri de Uzan Grubu'nun medya sektöründe en önemli yatırımlarından biri olan Star TV'yi kapsayan "*Star TV Ticari ve İktisadi Bütünlüğü*"dür.

TMSF tarafından Star Medya Grubu'na ait televizyon kanallarından ilk satılan Star TV olmuştur. *Star Televizyon Hizmetleri A.Ş.* bünyesinde faaliyet gösteren Star TV, 155 milyon dolar muhammen bedel ile satışa çıkartılmıştır. 26 Eylül 2005 tarihinde düzenlenen ihaleye Ciner Grubu adına *Ciner Televizyon ve Radyo İşletmeciliği A.Ş.*, Doğan Grubu adına *Işıl Televizyon Yayıncılık Ticaret A.Ş.*, Kanadalı medya devi CanWest ve işadamı Mehmet Kutman ortaklığındaki *CGS Televizyon ve Radyo Yayıncılığı Ticaret A.Ş.* ve Torunlar Şirketler Grubu ve *Nurol Holding ortaklığındaki Anlantik Basın Yayın A.Ş.* katılmıştır.⁸⁹

Kapalı zarf olarak verilen tekliflerin ardından ihalede açık artırma gidilmiş ve açık artırma 156 milyon dolar teklif ile başlamıştır. 306 milyon 500 bin dolar ile en yüksek teklifi veren Doğan Grubu adına Işıl TV ihaleyi kazanan firma olmuştur.⁹⁰

⁸⁹ Hürriyet Gazetesi, "**Star TV Doğan Grubu'nun**", (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/star-tv-dogan-grubunun-3299780>, 17 Nisan 2017.

⁹⁰ Hürriyet Gazetesi, "**Canwest Durdu, Star TV 306.5 Milyon Dolara Doğan'ın Oldu**", (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/canwest-durdu-star-tv-306-5-milyon-dolara-dogan-in-oldu-353208>, 17 Nisan 2017.

TMSF'nin “*Star TV Ticari ve İktisadi Bütünlüğü*”nü kapsayan satışı sonrası konu Rekabet Kurulu tarafından gündemine alınmıştır. Rekabet kuralları çerçevesinde incelenen satışa ilişkin şu karar verilmiştir:

“Düzenlenen rapora ve incelenen dosya kapsamına göre; Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu tarafından “*Star TV Ticari ve İktisadi Bütünlüğü*”nün yapılan ihalede en yüksek teklif sahibi olan Işıl Televizyon Yayıncılık A.Ş. ya da ikinci en yüksek teklifin sahibi Ciner Televizyon ve Radyo İşletmeciliği San. ve Tic. A.Ş.’ye satışı için, Rekabet Kurumu’na, 1998/4 sayılı “Özelleştirme Yoluyla Devralmaların Hukuki Geçerlilik Kazanabilmeleri İçin Rekabet Kurumuna Yapılacak Ön Bildirimlerde ve İzin Başvurularında Takip Edilecek Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ” çerçevesinde yapılan izin başvurusunun, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun ve 1997/1 sayılı “Rekabet Kurulu’ndan İzin Alınması 460 Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ” çerçevesinde değerlendirilmesi neticesinde; Yukarıda adları belirtilen gruplardan herhangi birisinin “*Star TV Ticari ve İktisadi Bütünlüğü*”nü devralmasının, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun kapsamında, bir hakim durum yaratmaya veya hakim durumu güçlendirmeye yönelik olarak, rekabetin önemli ölçüde azaltılması sonucunu doğurmayacağına, bu nedenle başvuru konusu işleme izin verilmesinde sakınca bulunmadığına Prof. Dr. Zühtü AYTAÇ’ın farklı gerekçesi ve OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.”⁹¹

Rekabet Kurulu’nun verdiği bu karar sonra TMSF, Star TV’nin satış ihalesini onaylamış ve Star TV’yi Doğan Grubu’na devretmiştir. Böylece Star Medya Grubu bünyesinde yer alan Star TV, Doğan Grubu’na geçmiştir.

Doğan Grubu, 2005 yılında TMSF’den devraldığı Star TV’yi Kasım 2011’de 327 milyon dolara Doğu Grubu’na satmıştır.⁹² Doğu Grubu’nun, Star TV’yi satın almasına yönelik Rekabet Kurulu kararı şöyledir:

“Düzenlenen rapora ve incelenen dosya kapsamına göre; bildirim konusu işlemin 4054 sayılı Kanun’un 7. maddesi ve bu maddeye dayanılarak çıkarılan 2010/4 sayılı “Rekabet Kurulundan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ” kapsamında izne tabi olduğuna, işlem sonucunda aynı Kanun maddesinde belirtilen nitelikte hâkim durum yaratılmasının veya mevcut hâkim durumun güçlendirilmesinin ve böylece rekabetin önemli ölçüde azaltılmasının söz konusu olmaması nedeniyle işleme izin verilmesine OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.”⁹³

Söz konusu kanal çalışmanın hazırlandığı dönemde Doğu Grubu’nun bünyesinde faaliyet göstermektedir.

⁹¹ Rekabet Kurulu Kararı, Karar Tarihi: 25.10.2005, Karar Sayısı: 05-73/984-272, (Çevrimiçi), <http://www.rekabet.gov.tr/Karar?kararId=a56ced54-60d9-4971-a7ad-4386ea2ef1d6>, 17 Nisan 2016.

⁹² Hürriyet Gazetesi, “**Star TV, 327 Milyon Dolara Doğu Grubu’na Satıldı**”

⁹³ Rekabet Kurulu Kararı, Karar Tarihi: 02.11.2011, Karar Sayısı: 11-55/1457-517, (Çevrimiçi), <http://www.rekabet.gov.tr/Karar?kararId=e661270e-3526-4b3d-ae19-6640731c14e5>, 17 Nisan 2016.

5.2.2.1.2 Kral TV

Star Medya Grubu bünyesinde yer alan bir diğer aktif televizyon kanalı Kral TV'dir. TMSF, Kral TV'yi 30 Eylül 2005 tarihinde 45 milyon dolar muhammen bedelle satışa çıkartmıştır. İhaleye katılımcı olarak sadece Çukurova Grubu adına *Aks Uluslararası Yayıncılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.* katılmış ve 45 milyon 100 bin dolar teklif vererek ihaleyi kazanmıştır. Ancak, TMSF Çukurova Grubu'nun kazandığı bu ihaleyi tek katılımcı olması nedeniyle onaylamamıştır.⁹⁴

İptal edilen ihale sonrası TMSF, Kral TV ve Kral FM'i "*Kral TV/Kral FM Ticari ve İktisadi Bütünlüğü*"nü çatısı altında birleştirerek yeniden satışa sunmuştur. 18 Haziran 2008 tarihinde gerçekleşen ihaleye sadece Doğu Grubu adına *A Yapım Radyo ve Televizyon A.Ş.* katılmıştır. Söz konusu ihaleyi 95 milyon dolar bedelle Doğu Grubu kazanmıştır.

TMSF'nin "*Kral TV/Kral FM Ticari ve İktisadi Bütünlüğü*"nü kapsayan satışı sonrası konu Rekabet Kurulu gündemine alınmış ve satış rekabet kuralları çerçevesinde incelenerek şu karar verilmiştir:

"Düzenlenen rapora ve incelenen dosya kapsamına göre, bildirim konusu işlemin 4054 sayılı Kanun'un 7. maddesi ve bu maddeye dayanılarak çıkarılan 1997/1 sayılı "Rekabet Kurulu'ndan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ" kapsamında izne tabi olduğuna, işlem sonucunda aynı Kanun maddesinde belirtilen nitelikte hakim durum yaratılmasının veya mevcut hakim durumun güçlendirilmesinin ve böylece rekabetin önemli ölçüde azaltılmasının söz konusu olmadığına, bu nedenle bildirim konusu işleme izin verilmesine OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir."⁹⁵

Rekabet Kurulu tarafından verilen karar sonrası satış TMSF tarafından da 16.10.2008⁹⁶ tarihinde onaylanmıştır. Bu işlemler sonrası Kral TV, Star Medya Grubu'ndan, Doğu Grubu'na geçmiştir.

⁹⁴ Yeni Şafak Gazetesi, "**Kral TV İhalesi İptal**", (Çevrimiçi), <http://www.yenisafak.com/ekonomi/kral-tv-ihalesi-iptal-2745423>, 17 Nisan 2017.

⁹⁵ Rekabet Kurulu Kararı, Karar Tarihi: 11.09.2008, Karar Sayısı: 08-52/793-322, (Çevrimiçi), <http://www.rekabet.gov.tr/File/?path=ROOT%2f1%2fDocuments%2fGerek%25c3%25a7eli%2bKurul%2bKarar%25c4%25b1%2fkarakar2655.pdf>, 17 Nisan 2017.

⁹⁶ Tasarruf Mevduat Sigorta Fonu, Üç Aylık Faaliyet Raporu (Ekim-Kasım-Aralık), 2008, s.17

5.2.2.1.3 Diğer TV Kanalları

Daha önce de belirtildiği gibi Uzan Grubu'ndan TMSF'ye devredilen televizyon kanallarından bazıları aktif durumda değildir. Ancak, TMSF söz konusu bu kanalların frekans ve yayın haklarını satışa çıkartarak gelir elde etmeyi amaçlamıştır. Bu doğrultuda 2 Ocak 2006 tarihinde aralarında Yeşilçam TV, Sineklasik TV, Dizi TV, Metro + TV, Sineklasik 1 TV, Futgol TV'in bulunduğu bazı kanalları satışa çıkartan TMSF, bu kanalların bazılarını Doğan Grubu'na satmış ve bazılarına ise alıcı bulamamıştır.⁹⁷

2 Ocak 2006 tarihinde yapılan ihalede Sineklasik TV ve Yeşilçam TV'nin uydu, kablolu yayın lisansı ve markalarını 460 bin YTL, Dizi TV ve Metro + TV'nin uydu ve kablolu lisansı ise 452 bin YTL olmak üzere toplamda 912 bin YTL karşılığında Doğan Grubu tarafından satın alınmıştır.⁹⁸ Yayında olmayan Sineklasik 1 TV ile Futgol TV adlı televizyon kanallarına alıcı çıkmamıştır.

Yukarıda detayları aktarılan ihale süreçlerinin tamamlanmasıyla Star Medya Grubu'nun görsel alandaki medya yatırımları tamamen el değiştirmiş böylece söz konusu medya yatırımlarının mülkiyet ve sahiplik yapısı yeniden şekillenmiştir. Tüm bu süreçlerde TMSF etkin rol oynamakla beraber Rekabet Kurulu ve Radyo Televizyon Üst Kurulu görüşü alınan kurumlar olmuştur.

5.2.2.2 STAR MEDYA GRUBU BÜNYESİNDE YER ALAN TELEVİZYON KANALLARININ YENİ SAHİPLİK YAPILARI

TMSF tarafından satılan televizyon kanallarının devir işlemleri sonrasında, Türk medya sektöründe faaliyet gösteren Doğan Medya Grubu ve Doğuş Medya Grubu sektörde büyüme kaydetmiştir.

⁹⁷ Vatan Gazetesi, “Uzan’ın 6 TV ve 3 Radyo Yayın Lisansı Satılıyor”, (Çevrimiçi) <http://www.gazetevatan.com/uzan--in-6-tv-ve-3-radyo-yayin-lisans-satiliyor-67874-ekonomi/>, 17 Nisan 2017.

⁹⁸ “TMSF Altı Televizyonu Daha Satıyor”, (Çevrimiçi), <http://www.cnnturk.com/2006/ekonomi/genel/01/03/tmsf.alti.televizyonu.daha.satiyor/149872.0/index.html>, 17 Nisan 2017.

Star Medya Grubu bünyesinde bulunan Star TV'yi satın alan Doğan Grubu, Kanal D, CNN Türk gibi ulusal çapta yayın yapan kanallarını desteklemiştir. Bünyesinde NTV kanalını barındıran Doğuş Grubu ise Kral TV ve Kral FM ile faaliyetlerini genişlemiştir.

Eylül 2005'de TMSF'den Star TV'yi satın alan Doğan Grubu, 6 yıl bünyesinde tuttuğu bu kanalı 2011 yılında Doğuş Grubu'na satmıştır. Böylece Uzan Grubu'ndan TMSF'ye devrolan iki önemli TV kanalı da Doğuş Grubu'nun kontrolüne geçmiştir.

5.2.2.2.1 Doğan Grubu

TMSF tarafından gerçekleştirilen ihaleler sonucu Star TV, Yeşilçam TV, Sineklasik TV, Dizi TV ve Metro + TV'yi satın alan Doğan Grubu, Türkiye'nin en önemli medya gruplarından biridir.

Doğan Grubu, bugün medya dışında başta enerji, sanayi, otomotiv, turizm olmak üzere birçok alanda faaliyet göstermektedir. Grup bünyesinde bulunan medya kuruluşlarının toplandığı Doğan Yayın Holding A.Ş. ile diğer alanlarda faaliyet gösteren şirketlerinin toplandığı Doğan Şirketler Grubu Holding A.Ş., 26 Ağustos 2014 tarihinde Doğan Şirketler Grubu Holding A.Ş bünyesinde birleşmiştir.⁹⁹

Doğan Grubu'nun Ekim 2017 itibariyle sahip olduğu medya içi ve medya dışı yatırımları aşağıdaki tabloda gösteriştir:

⁹⁹ (Çevrimiçi), <http://www.dyh.com.tr/>, 17 Nisan 2017.

Tablo 98: Doğan Grubu’nun Medya İçi ve Medya Dışı Yatırımları (Ekim 2017)¹⁰⁰

MEDYA YATIRIMLARI	
Yazılı Medya	
Gazete	Hürriyet, Posta, Fanatik, Hürriyet Daily News
Dergi	Doğan Burda Dergi bünyesinde 3 haftalık, 20 aylık ve 7 özel süreli dergi bulunmaktadır
Kitap Yayıncılığı	Doğan Egmont, Doğan Kitap
Görsel ve İşitsel Medya	
TV	Kanal D, CNN Türk, tv2, Dream TV, Dream Türk
Yurt Dışı TV	Kanal D Romanya, Euro D
Radyo	Radyo D, Slow Türk, CNN Türk Radyo,
TV ve Müzik Yapımcılığı	D Productions, Kanal D Home Video, InDHouse, Doğan Music Company (DMC)
Dijital Platform	D-Smart, Blu TV
Haber Ajansı	Doğan Haber Ajansı (DHA)
Online Platform	
Haber Portalları	hurriyet.com.tr, posta.com.tr, fanatik.com.tr, hurriyetdailynews.com
Online Radyo Portalı	radyonom.com
Online Eğlence Portalı	netd.com
Online Reklam Pazarlama	MedyaNet
Seri İlan ve Sosyal İçerik Siteleri	hurriyetemlak.com, hurriyetoto.com, yenibiris.com, ekolay.net, hurriyetaile.com, mahmure.com, yakala.co, bigpara.com
Basım ve Dağıtım	
Basım	Doğan Printing Center, Doğan Media International, Doğan Dış Ticaret
Dağıtım	Doğan Dağıtım, Dergi Pazarlama ve Planlama (DPP)
Diğer	
Sosyal Faaliyetler	Aydın Doğan Vakfı
MEDYA DIŞI YATIRIMLARI	
Enerji	Doğan Enerji, Aytemiz Akaryakıt Dağıtım, Aslancık Barajı ve HES, Boyabat Barajı ve HES, Şah RES, Mersin RES, DOEL, D TES, Gas Plus Erbil (GPE)
Perakende	D&R
Sanayi	Çelik Halat, Ditaş (Otomotiv Yedek Parça),
Gayrimenkul ve Motorlu Araçlar Pazarlama	Milpa, Suzuki, Trend Motorsiklet, Glokal Motorlu Araçlar
Finansal Hizmetler ve Diğer	DD Finansman, Doğan Faktoring, Doğan Organik Ürünler, Öncü Girişim Sermayesi
Turizm	Milta Turizm, Marlin Otelcilik, Neta Yönetim, İlke Turistik

¹⁰⁰ (Çevrimiçi), <http://www.doganholding.com.tr/is-alanlari/medya.aspx>, 31 Ekim 2017.

5.2.2.2.2 Doğuş Grubu

TMSF tarafından gerçekleştirilen ihale ile Kral TV ve Kral FM'i, 2011 yılında ise Doğan Grubu'ndan Star TV'yi satın alan Doğuş Grubu, Türkiye'nin önemli medya gruplarından biridir.

Doğuş Grubu'nun bugün medya dışında başta enerji, inşaat, otomotiv ve turizm olmak üzere birçok alanda yatırımları bulunmaktadır. Doğuş Grubu'nun Ekim 2017 itibariyle sahip olduğu medya içi ve medya dışı yatırımları aşağıdaki tabloda gösteriştir:

Tablo 99: Doğu Grubu'nun Medya İçi ve Medya Dışı Yatırımları (Ekim 2017)¹⁰¹

MEDYA YATIRIMLARI	
Yazılı Medya	
Dergi	Vogue Türkiye, GQ, Miss Vogue, Robb Report
Görsel ve İşitsel Medya	
TV	NTV, NTV Spor, Star TV, Kral Pop TV, Puhu TV
Yurt Dışı TV	Euro Star
Radyo	NTV Radyo, Kral FM, Kral Pop Radyo, Kral Pop World Radio
Online Platform	
Haber Portalları	ntv.com.tr, ntvspor.net, startv.com.tr, kralmuzik.com.tr, gg.com.tr, vogue.com.tr
MEDYA DIŞI YATIRIMLARI	
Otomotiv	Doğu Otomotiv (Volkswagen Binek Araç, Volkswagen Ticari Araç, Audi, Porsche, Bentley, Lamborghini, Bugatti, Seat, Skoda, Scania, Krone ve Meiller), İştirakler ve Kuruluşlar (Thermo King, Doğu Oto, DOD, Oto Fix, TUVTÜRK)
İnşaat	Doğu İnşaat, Ayson Geoteknik ve Deniz İnşaat, Teknik Mühendislik ve Müşavirlik
Turizm	D-Hotels & Resorts, Aldrovangi Villa Borghese, Argos İn Cappadocia, Capri Palace, D Maris Bay, Il Ricco Beach House, Villa Dubrovnik, Villa Magna
Gayrimenkul	Doğu GYO (Doğu Center Maslak, İstinye Park, Antalya 2000 Plaza, Gebze Center Alışveriş Merkezi) Doğu Gayrimenkul
Enerji	Doğu Enerji, Boyabat Enerji, Artvin HES, Aslancık Elektrik, Doğu Enerji Toptan Elektrik (220 Plus Markası)
Yeme – İçme	D.Ream, Adile Sultan Sarayı, Borsa Restaurant, Capricorn, Coya, Crate Cafe, 29 Çubuklu, D.Ream Akademi, Da Mario, Delimonti, Günyadın Restaurant, Nusr.Et, v.d.
Doğu Perakende Grubu	Armani Jeans, Armani Junior, In Formal, Missoni, Giorgio Armani, Gucci, Kiko, v.d.
Diğer	Salı Pazarı Liman İşletmeciliği ve Yatırımları A.Ş., DGSK, Doğu Müşteri Sistemleri, Doğu Teknoloji, n11.com, Pozitif, Zingat, sigortaladim.com

¹⁰¹ (Çevrimiçi), <https://www.dogusgrubu.com.tr/tr/sektorler>, 31 Ekim 2017.

5.2.2.3 STAR MEDYA GRUBU BÜNYESİNDE YER ALAN TELEVİZYON KANALLARININ EL DEĞİŞİM SÜREÇLERİNE YÖNELİK DEĞERLENDİRMELER

Star Medya Grubu bünyesinde yer alan televizyon kanallarının el değişim süreçleri ve yeni sahiplik yapılarına ilişkin bilgiler yukarıda aktarılmıştır. Gerçekleşen ihalelerin ardından devredilen televizyon kanalları Star Medya Grubu bünyesinden çıkarak farklı sermaye gruplarının kontrolüne geçmiştir.

Söz konusu televizyon kanallarının yeni sahiplerinden Doğan Medya Grubu ve Doğuş Medya Grubu bünyesindeki diğer medya yatırımları ile hale hazırda Türk medya sektöründe faaliyet göstermektedir.

2004 yılına kadar Uzan Ailesi'nin kontrolünde olan televizyon kanallarının TMSF'ye devredilmesinden sonraki el değişim süreçleri aşağıdaki tabloda özetlenmiştir:

Tablo 100: Star Medya Grubu Bünyesinde Yer Alan Televizyonların 2002-2014 Yılları Arasında Değişen Mülkiyet Yapısı

Kanal Adı	Uzan Ailesi	TMSF	Doğan Medya Grubu	Doğuş Medya Grubu
Star TV	Kuruluş - şubat 2004	şubat 2004 - Eylül 2005	Eylül 2005 – Kasım 2011	Kasım 2011 - devam
Kral TV	Kuruluş - şubat 2004	şubat 2004 - Haziran 2008		Haziran 2008 - devam
Sineklasik TV	Kuruluş - şubat 2004	şubat 2004 - Ocak 2006	Ocak 2006 - devam	
Yeşilçam TV	Kuruluş - şubat 2004	şubat 2004 - Ocak 2006	Ocak 2006 - devam	
Dizi TV	Kuruluş - şubat 2004	şubat 2004 - Ocak 2006	Ocak 2006 - devam	
Metro + TV	Kuruluş - şubat 2004	şubat 2004 - Ocak 2006	Ocak 2006 - devam	
Sineklasik1 TV	Kuruluş - şubat 2004	şubat 2004 – devam ¹⁰²		
Futgol TV	Kuruluş - şubat 2004	şubat 2004 – devam ¹⁰³		

¹⁰² Bu konuda Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na 4982 Sayılı Bilgi Edinme Kanunu kapsamında yazılı bilgi başvurusunda bulunulmuş, ancak kurumdan cevap alınamamıştır.

¹⁰³ Bu konuda Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na 4982 Sayılı Bilgi Edinme Kanunu kapsamında yazılı bilgi başvurusunda bulunulmuş, ancak kurumdan cevap alınamamıştır.

5.2.3 STAR MEDYA GRUBU BÜNYESİNDE YER ALAN STAR GAZETESİ'NİN EL DEĞİŞİM SÜREÇLERİ VE YENİ SAHİPLİK YAPILARI

Bu başlık altında Star Medya Grubu bünyesinde bulunan ve sahiplik yapısı en sık şekilde değişen Star Gazetesi'nin kuruluşundan çalışmanın sınırlılığının belirlendiği 2014 yılına kadar geçirdiğini mülkiyet değişimleri ele alınmıştır. Konunun daha iyi anlaşılması için Star Gazetesi'nin TMSF kontrolüne geçtiği döneme ilişkin bilgiler özetlenmiştir. Çalışmada mülkiyet yapısında meydana gelen her değişiklik **yeni bir dönem** olarak ele alınmış ve bu bağlamda Star Gazetesi'nin kuruluşundan yukarıda sözü edilen tarihe kadar 12 farklı sahiplik dönem içerisinde kontrol edildiği tespit edilmiştir. Bu dönemler tarihsel kronoloji çerçevesinde detaylıca incelendiğinde, Star Gazetesi'nin çok sık fakat aynı kişiler etrafında sürekli el değiştirdiğini söylemek mümkündür.

Star Gazetesi'nin yaşadığını mülkiyet değişimlerinde Uzan Ailesi ve TMSF'den sonra, Ali Özmen Safa, Alaeddin Kaya, Hasan Doğan, Ethem Sancak, Fettah Tamince, Tevhit Karakaya ve Murat Sancak gibi isimler önce plana çıkmıştır. Bu isimlerin dışında Socar Grubu'na bağlı Socar Turkey Medya A.Ş.'de bu mülkiyet değişimlerinde rol almıştır.

5.2.3.1 STAR MEDYA GRUBU BÜNYESİNDE YER ALAN STAR GAZETESİ'NİN EL DEĞİŞİM SÜREÇLERİ

Star Gazetesi'nin el değişim süreçlerini analiz edebilmek için söz konusu gazetenin kuruluşundan çalışmanın sınırlılığının belirlendiği 2014 yılına kadarki seyri, uğraklar zinciri içerisinde değerlendirilmiştir. Bu amaçla Star Gazetesi'nin mülkiyet yapısında yaşanan değişimlerin seyrini açığa çıkaracak olaylar 12 dönemde incelenmiştir.

Star Gazetesi'nin sahiplik yapısında yaşanan değişikliklerin temel alınmasıyla oluşturulan bu dönemlerden birincisi, gazetenin kurulduğu tarih olan Mart 1999'dan TMSF kontrolüne geçtiği Şubat 2004'de kadar olan seyri kapsamaktadır. Söz konusu tarihler arasındaki sahiplik yapısı **“Cem Uzan dönemi”** olarak adlandırılmıştır.

Cem Uzan dönemi sonrasında yaşanan gelişmelerin aktarıldığı ikinci dönem, gazetenin TMSF'ye devredildiği Şubat 2004 ile bu kurumun gazeteyi satarak mülkiyetini devrettiği Mart 2006 arasındaki seyri kapsamaktadır. Gazetenin bu dönemdeki kontrolü tamamen TMSF'de olduğu için, söz konusu tarihler arasındaki süreç **“TMSF dönemi”** olarak isimlendirilmiştir.

TMSF'nin 2006 yılının Ocak ayında gerçekleştirdiği ihalede, Star Gazetesi Ticari ve İktisadi Bütünlüğü, Ali Özmen Safa tarafından satın alınmış ve böylece Star Gazetesi'nin sahiplik yapısında üçüncü dönem başlamıştır. 2006 yılının Mart ayında Star Gazetesi'ni TMSF'den devir alan Ali Özmen Safa, yanına ortak olarak Zaman Gazetesi'nin kurucusu Alaeddin Kaya'yı almıştır. Safa ve Kaya ortaklığının başladığı Mart 2006 ile Alaeddin Kaya'nın ortaklıktan ayrıldığı Ağustos 2006'ya kadar olan bu süreç **“Ali Özmen Safa - Alaeddin Kaya dönemi”** olarak irdelenmiştir.

Alaeddin Kaya'nın ortaklıktan ayrılmasıyla birlikte Star Gazetesi'nin mülkiyet yapısında yeni bir değişiklik yaşanmıştır. Bu değişiklikle birlikte gazetenin sahiplik yapısında dördüncü dönem başlamıştır. Bu dönemin tek aktörü ise gazeteyi TMSF'de devralan Ali Özmen Safa olmuştur. Safa'nın, Ağustos 2006'dan Şubat 2007'ye kadar tek patron olduğu bu süreç **“Ali Özmen Safa dönemi”** olarak adlandırılmıştır.

Alaeddin Kaya'nın ortaklıktan ayrılmasıyla başlayan ve yukarıda da belirtildiği gibi Star Gazetesi'nin sahiplik yapısındaki dördüncü dönem olan süreç, Şubat 2007'de Ethem Sancak ve Hasan Doğan'ın Star Gazetesi'ne ortak olmasıyla sona ermiş ve yerini beşinci döneme bırakmıştır. Şubat 2007'de başlayan ve Eylül 2008'e kadar süren bu ortaklık **“Ali Özmen Safa - Ethem Sancak - Hasan Doğan dönemi”** olarak adlandırılmıştır.

Ethem Sancak ve Hasan Doğan'ın Şubat 2007'de Star Gazetesi'ne ortak olmasıyla başlayan ve gazetenin sahiplik yapısındaki beşinci dönem olarak adlandırılan süreç, Ethem Sancak'ın Eylül 2008'de gazetenin tüm hisselerini satın

almasıyla sonlanmış ve gazetenin sahiplik yapısında yeni bir seyir olarak altıncı dönem başlamıştır. Bu süreçte gazetenin mülkiyeti tamamen Ethem Sancak'ta olduğu için bu dönem **“Ethem Sancak dönemi”** olarak isimlendirilmiştir.

Eylül 2008'de başlayan ve gazetenin altıncı dönemi olarak tanımlanan **“Ethem Sancak dönemi”**, Eylül 2009'da Fettah Tamince'nin Star Gazetesi'ne yüzde 50 hisseyle ortak olmasıyla son bulmuştur. Böylece gazetenin sahiplik yapısında yeni bir seyir başlamıştır. Gazetenin sahiplik yapısındaki yedinci döneme tekabül eden bu seyir **“Ethem Sancak - Fettah Tamince dönemi”** olarak adlandırılmıştır.

Şubat 2007'de Ali Özmen Safa ve Hasan Doğan ile birlikte Star Gazetesi'ne ortak olarak medya sektörüne giriş yapan Ethem Sancak, Eylül 2008'de bu iki ismin hisselerini satın alarak gazetenin tek sahibi olmuştu. Eylül 2009'da hisselerinin yarısını Fettah Tamince'ye satan Ethem Sancak, kalan yarısını da Kasım 2010'da¹⁰⁴ Tevhit Karakaya'ya satarak medya sektöründen çıkmıştır. Ethem Sancak'ın ortaklıktan çekildiği bu süreç gazetenin sahiplik yapısında sekizinci dönemi başlatmıştır. Tamince ve Karakaya ortaklığındaki bu seyir çalışmada **“Fettah Tamince - Tevhit Karakaya dönemi”** olarak isimlendirilmiştir.

Kasım 2010'da başlayan **“Fettah Tamince - Tevhit Karakaya dönemi”**, 2013 yılının Mayıs ayına kadar sürmüştür. Bu tarihte şirket ortaklarından Tevhit Karakaya, hisselerinin tamamını tüzel bir kuruluş olan Socar Turkey Medya A.Ş.'ye devrederek ortaklıktan çekilmiştir. Bu seyirle birlikte Star Gazetesi'nin sahiplik yapısındaki dokuzuncu dönem başlamıştır. Bu dönem çalışmada **“Fettah Tamince-Socar Turkey Medya dönemi”** olarak irdelenmiştir.

Fettah Tamince ile Socar Turkey Medya ortaklığının ele alındığı dokuzuncu dönem, Haziran 2014'de gazetenin eski sahiplerinden Ethem Sancak'ın gazeteye yeniden ortak olmasıyla son bulmuş ve yerini onuncu döneme bırakmıştır. Fettah

¹⁰⁴ Söz konusu devir işlemi Rekabet Kurulu'na göre Mayıs 2010'da, İstanbul Ticaret Odası kayıtlarına göre ise Kasım 2010'da gerçekleşmiştir. Burada daha hisse devrini gösteren İstanbul Ticaret Odası kayıtları esas alınmıştır.

Tamince, sahip olduğu hisseleri daha önce satın aldığı Ethem Sancak’a geri satarak medya sektöründen çıkmıştır. Bu satış sonrası Star Gazetesi’nin sahiplik yapısında yeni bir seyir başlamıştır. Bu seyir **“Socar Turkey Medya - Ethem Sancak dönemi”** olarak ele alınmıştır.

Mayıs 2013’de Tevhit Karakaya’nın hisselerini satın alarak Star Gazetesi’ne ortak olan Socar Turkey Medya, bir süre Fettah Tamince ile ortaklık yürütmüştür. “Fettah Tamince - Socar Turkey Medya dönemi” olarak adlandırılan bu ortaklık Tamince’nin hisselerini Ethem Sancak’a satmasıyla yerini Socar-Sancak ortaklığına bırakmıştı. Socar Turkey Medya, hisselerini Eylül 2014’de Fettah Tamince’ye satmış ve ortaklıktan çekilmiştir. Böylece üç ay önce medya sektöründen çıkış yapan Tamince, yeniden medya sektörüne dönmüştür. Bu satış sonrası Fettah Tamince ve Ethem Sancak ortaklığı yeniden başlamıştır. Star Gazetesi’nin sahiplik yapısındaki on birinci dönem olarak irdelenen bu süreç **“Fettah Tamince - Ethem Sancak dönemi”** olarak ele alınmıştır.

Eylül 2014’de Socar Turkey Medya’nın hisselerini satın alarak ikinci kez Ethem Sancak ile ortak olan Fettah Tamince’nin bu ortaklığı, Kasım 2014’de hisselerini Ethem Sancak’ın yeğeni Murat Sancak’a satmasıyla sona ermiştir. Gerçekleşen bu satış ile birlikte Star Gazetesi’nin sahiplik yapısındaki on ikinci dönem başlamıştır. Bu süreç **“Ethem Sancak - Murat Sancak dönemi”** olarak irdelenmiştir.

Çalışmanın buraya kadar olan kısmında Star Gazetesi’nin sahiplik yapısında yaşanan mülkiyet değişimlerinin kısa bir kronolojisi aktarılmıştır. Çalışmanın ilerleyen kısımlarında ise yukarıda sırlanan her bir dönem ayrı bir başlık altında incelenecektir.

Bu incelemelerde her bir dönemde yaşanan hisse devirleri ve bu devirlere bağlı olarak gazetenin yönetim kadrosu ve dolayısıyla künyesinde yaşanan değişiklikler; gazetenin mizanpaj, logo, slogan gibi biçimsel unsurlarında yaşanan

değişimler ve her bir dönemde gazetenin aylık tiraj ortalamaları ele alınacak başlıca konular arasındadır.

Bu bilgiler ışığında Star Gazetesi'nin sözü geçen dönemlerine ilişkin detayları aşağıda sırasıyla aktarılmaya çalışılmıştır.

5.2.3.1.1 Cem Uzan dönemi

Star Gazetesi'nin kurulduğu Mart 1999'dan TMSF kontrolüne geçtiği Şubat 2004'de kadar geçen süreyi Cem Uzan dönemi olarak adlandırmamız mümkündür. Star Gazetesi'nin doğrudan Uzan Ailesi tarafından kontrol edildiği bu dönem, gazetenin sahiplik yapısı açısından **birinci dönem** olarak ele alınmaktadır.

Star Gazetesi'nin sahiplik yapısında birinci dönem olarak belirtilen bu süreçte, gazetenin künyesinde imtiyaz sahibi olarak "Ulusal Basın Gazetecilik Matbaacılık ve Yayıncılık Sanayi A.Ş." gözükmektedir. Cem Uzan'ın ismi künyede "Başkan" Hakan Uzan'ın ismi ise "Başkan vekili" olarak geçmektedir.

Cem Uzan'ın, 10 Temmuz 2002 tarihinde Genç Parti'yi kurarak siyasete atıldığını açıklamasından bir gün sonra da devam eden künyedeki bu uygulama, 12 Temmuz 2002 tarihinde son bulmuştur. Bu tarihten itibaren gazetenin künyesinde Cem Uzan'ın ismi yer almamıştır. Hakan Uzan'ın ismi "Başkan" olarak geçmeye başlamıştır. Gazetenin Genel Yayın Yönetmenliği ise Fatih Çekirge yürütmektedir. Çekirge, bu görevi daha sonra Can Ataklı'ya devretmiştir.¹⁰⁵ Star Gazetesi'nin

¹⁰⁵ ÇEAŞ ve Kepez Elektrik'e el konulduğu döneme AKP Hükümetine sert bir şekilde muhalefet yapan Star Gazetesi'nde, Cem Uzan'ın "*Star Gazetesi uğradığımız haksızlıklara yeterince yer vermedi.*" sözlerinden sonra istifalar yaşanmıştır. Gazetenin başta Genel Yayın Yönetmeni Fatih Çekirge olmak üzere yayın ve yazar kadrosundaki birçok isim istifa etmiştir. İstifa eden kişiler ve gazetede görevleri şunlardır: Fatih Çekirge-Genel Yayın Yönetmeni, Yılmaz Özdil-Yazı İşleri Müdürü, İskender Baydar-Yazı İşleri Müdürü, Necdet Doğan Yazı İşleri Müdür Yardımcısı, Kadir Kılıçparlar- Ekonomi Müdürü, Nejla Dalan-Ekonomi Müdür Yardımcısı, Meriç Tuna-Spor Müdür, Yücel Arı-Damga Gazetesi Eski Genel Yayın Yönetmeni, Adnan Çeliker-Sayfa Sekreteri, Murat Çelik-Ankara Temsilcisi, Cevher Katarcı-Yazar, Erdal Bilallar-Yazar, Saygı Öztürk-Yazar. Bkz. "İşte Star Gazetesi'nde Dünün Bilançosu", (Çevrimiçi), http://www.medyatava.com/haber/iste-star-gazetesi-nde-dunun-bilancosu_1638, 17 Nisan 2017.

TMSF kontrolüne geçtiği Şubat 2004’de kadar gazetenin başında olan Can Ataklı’nın adı künyede “Medya Grup Başkanı” olarak geçmiştir.¹⁰⁶

Star Gazetesi bu dönemde internet gazeteciliği alanında da faaliyet göstermiştir. Gazete bu alandaki faaliyetlerini www.stargazete.com internet adresi üzerinden gerçekleştirmiştir. Star Gazetesi’nin sahiplik yapısındaki birinci dönem olarak adlandırılan bu süreçte, gazete herhangi bir slogan kullanmamıştır. Yine bu dönemde gazetenin logosu aşağıdaki gibi kullanılmıştır:

Resim 1: Star Gazetesi’nin kuruluşunda (8 Mart 1999) Kullandığı Logosu¹⁰⁷

Basın İlan Kurumu verilerine göre Star Gazetesi’nin Cem Uzan yönetiminde kaldığı dönemdeki aylık ortalama tirajları şöyledir:

¹⁰⁶ Fatih Çekirge’nin yerine gelen Can Ataklı hem Star Gazetesi’nin hem de Star TV’nin başına geçerek Star Medya Grubu Başkanı olmuştur. Ataklı, yaptığı ilk toplantıda Cem Uzan’ın sözlerine benzer bir şekilde konuşmuştur. Star Gazetesi için “Çıktığımız yolda gazete televizyona destek vermedi” diye Ataklı, “Bundan sonra gazete ve televizyonun koordineli bir şekilde yola devam edecek” sözleri ile gazetenin ve televizyonun Uzan Ailesi’nin yanında olacağını sinyallerini vermiştir. Bkz. “Can Ataklı Gidenlere Yüklendi”, (Çevrimiçi), http://www.medyatava.com/haber/can-atakli-gidenlere-yuklendi_1644, 17 Nisan 2017. Star Gazetesi’nin yeni yönetimi Fatih Çekirge ile birlikte gazetenin istifa eden Saygı Öztürk ve Cevher Kantarcı’nın geri dönmesini sağlamıştır. Bkz. “Saygı Öztürk ve Cevher Kantarcı Geri Döndü”, (Çevrimiçi) http://www.medyatava.com/haber/saygi-ozturk-ve-cevher-kantarci-geri-dondu_1680, 17 Nisan 2017.

¹⁰⁷ Star Gazetesi, 16 Mart 1999, s.1.

Tablo 101: Cem Uzan Döneminde Star Gazetesi'nin Aylık Tiraj Ortalamaları¹⁰⁸

Yıl	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
1999 ¹⁰⁹	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2000 ¹¹⁰	-	397.566	365.886	378.934	631.493	693.049	674.427	547.028	479.716	505.037	516.208	338.316
2001	240.519	228.736	194.296	209.429	207.369	209.962	216.400	224.603	236.214	221.279	216.814	227.213
2002	279.747	283.872	324.872	378.721	412.650	397.900	424.671	456.407	441.260	407.682	383.688	343.851
2003	354.254	343.666	368.471	365.193	344.058	355.037	341.362	274.881	179.606	135.207	114.438	116.840
2004	103.864	47.718	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

¹⁰⁸ Söz konusu bilgiler 7 Temmuz 2017 tarih ve 1700962362 sayılı Bilgi Edinme Başvurusu ile Basın İlan Kurumu'ndan alınmıştır.

¹⁰⁹ Basın İlan Kurumu kayıtlarında Star Gazetesi'nin 1999 yılına ait tiraj bilgileri bulunmaktadır.

¹¹⁰ 24 Mart 2000 tarihli ve 2000/87 sayılı Basın İlan Kurumu Genel Müdürlüğü Kararı gereğince, Star Gazetesi'nin resmi ilân ve reklam yayınlama hakkı 1 Mart 2000 tarihinden itibaren doğmuştur. (Basın İlan Kurumu)

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi Cem Uzan'ın siyasete atıldığı 2002 yılının ortalarından itibaren gazetenin tirajı artmaya başlamış, ancak bu artış 3 Kasım 2002 seçimlerinden sonra durmuş ve gazetenin tirajında düşüş yaşanmaya başlanmıştır. 2003 yılının sonlarına doğru hemen hemen aynı seyirde kalan tiraj, 2003 yılının sonlarına doğru ciddi şekilde düşmüştür. Bu rakam gazetenin TMSF kontrolüne geçtiği Şubat 2004'de, 50 binin altına kadar düşmüştür.

Uzan Ailesi tarafından kurulan Star Gazetesi, daha önce belirtilen gerekçelere bağlı olarak 14 Şubat 2004 tarihinde TMSF kontrolüne geçmiştir. Böylelikle Star Gazetesi'nin sahiplik yapısındaki ikinci dönem başlamıştır.

5.2.3.1.2 TMSF dönemi

İmar Bankası borçlarına karşılık Uzan Grubu şirketlerine el konulmasından sonra Star Gazetesi'nin sahiplik yapısında yeni bir dönem başlamıştır. Gazetenin sahiplik yapısında **ikinci dönem** olarak adlandırılan bu süreçte kontrol tamamen TMSF yetkililerinde olmuştur. Bu nedenle bu süreç çalışmada "TMSF dönemi" olarak adlandırılmıştır. Bu dönemde TMSF tarafından yönetilen Star Gazetesi'nin personel kadrosu ve yayın anlayışında köklü değişiklikler yaşanmıştır. Star Gazetesi'nin TMSF kontrolüne geçmesiyle birlikte gazetenin künyesinde de değişiklikler yaşanmıştır.

Star Gazetesi'nin TMSF tarafından devralınmasından sonra yapılan ilk değişiklik gazetenin yönetim kadrosunda gerçekleşmiştir. Cem Uzan döneminde gazetenin Genel Yayın Yönetmeni olan Can Ataklı, TMSF tarafından görevden alınmıştır.

Gazeteci Ali Baransel, kendisiyle yapılan bir röportajda Başbakan Erdoğan'ın Uzan Grubu'nun malvarlıklarına el konulduğu dönemde bizzat kendisini arayarak Star Medya Grubu'nun başına geçmesini rica ettiğini anlatmıştır. Bu teklifi çok yorulduğu için kabul etmediğini söyleyen Baransel, Başbakan Erdoğan ile arasında geçen konuşmayı "*Mesela Uzanların mal varlığına el konulmasından sonra Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, Star medya grubunun başına geçmemi bizzat rica*

*etti, bu teklif için teşekkür ettim. Çok yorulmuştum, bir süre sessiz ve sakin yaşamayı kafama koymuştum.”*¹¹¹ sözleriyle anlatmaktadır. Baransel’in söz konusu teklifi kabul etmemesinden sonra Star Medya Grubu’nun başına Adem Gürses getirilmiştir.

TMSF, bünyesinde Star Gazetesi’nin de yer aldığı Uzan Grubu’na ait medya kuruluşlarının yönetimine beş kişiden oluşan bir kurul atamıştır. Buna göre, Star Medya Grubu’nun Yönetim Kurulu Başkanlığına Adem Gürses, Yönetim Kurulu Üyeliklerine Uğur Hayırlı, Ömer Küçüközcan, Hasan Tahsin Emre ve Yusuf Toklu atanmıştır. Star Gazetesi’nin Denetim Kurulu Üyeliklerine ise Mehmet Ali Kaynar ve Zeynel Koç getirilmiştir.¹¹²

Can Ataklı’nın yerine göreve atanan Adem Gürses, *“Biz iyi şeylerin olmasından yanayız. Star’ı yaşatacağız. Kesinlikle kapanma gibi bir durum yok. Yaşatmak için buradayız. Çalışanlar sakin olmalı. Özlük haklarına hiçbir şey olmayacak. Zamanla her şey daha iyi anlaşılacak.”*¹¹³ şeklinde bir açıklama yapmıştır.

TMSF tarafından Star Medya Grubu Başkanı olarak atanan Gürses, Star Gazetesi’nin yayın danışmanlığına Behiç Kılıç’ı getirmiştir.¹¹⁴ Kılıç, daha sonra gazetenin Genel Yayın Yönetmeni olmuştur.

Yeniçağ Gazetesi’nin Genel Yayın Yönetmenliğinden ayrılarak Star Gazetesi’nin başına geçen Behiç Kılıç ile Başbakan Recep Tayyip Erdoğan arasında bir dostluğun olduğu, ayrıca Erdoğan’ın, bir basın toplantısında Kılıç’a, Star

¹¹¹ “Ali Baransel: Başbakan Bizzat Arayıp Banar Star’ı Önerdi, Reddettim”, (Çevrimiçi), <http://habervitrini.com/medya/ali-baransel-basbakan-bizzat-arayip-bana-stari-onerdi-reddettim-133848>, 17 Nisan 2017.

¹¹² Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 26 Şubat 2004, Sayı:5995, s.284.

¹¹³ Hürriyet Gazetesi, “219 Şirketi De Gitti Uzanlar’ın ‘İşi’ Bitti”, (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/219-sirketi-de-gitti-uzanlarin-isi-bitti-202785>, 17 Nisan 2017.

¹¹⁴ “Behiç Kılıç Resmen Star’da”, (Çevrimiçi), <http://www.internethaber.com/behic-kilic-resmen-starda-1063033h.htm>, 17 Nisan 2017.

Gazetesi'ni kastederek “*Nasıl toparlayabildiniz mi?*” şeklinde bir soru sorması medyada çıkan haberler arasında yer almıştır.¹¹⁵

Star Gazetesi'nin tamamen TMSF kontrolüne geçmesiyle birçok konu gündeme gelmiştir. Bu konulardan biri de gazetenin yayın çizgisinin değişip değişmeyeceği hakkındadır. TMSF'nin Başbakanlığa bağlı bir kurum olarak görev yapması nedeniyle, bu kurumun yönetiminde olan Star Gazetesi'nin Adalet ve Kalkınma Partisi'ne yakın bir yayın politikası uygulamaya başladığı iddialarını gündeme getirmiştir. Ayrıca gazetede çalışan bazı yazarların yazılarının yayınlanmasına izin verilmediği gündeme gelen konular arasındadır.

Star Gazetesi'nin TMSF kontrolüne geçmesinden üç gün sonra gazetenin sürmanşetinde dönemin maliye bakanı Kemal Unakıtan'ın açıklamaları yer almıştır. “*Unakıtanca Konuştu*”¹¹⁶ şeklinde verilen sürmanşette, dönemin AKP Hükümeti tarafından Uzan Grubu'na yönelik gerçekleştirilen operasyonların diğer gruplara da genişleyebileceğinin sinyalleri verilmiştir.

Gazetenin 18 Şubat 2004 tarihli sayısında ise Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın, önceki gün katıldığı bir televizyon programındaki açıklamalarına yer verilmiştir. “*Tek tek açıkladı*”¹¹⁷ sürmanşetiyle verilen bu haberde Başbakan Erdoğan'ın Uzan Grubu'na yönelik operasyonlarla ilgili şu sözleri yer almıştır: “*Ne benim, ne arkadaşlarımdan kimseyle kişisel bir kını yok... Sayın Cem Uzan'ın, bir siyasi partinin genel başkanı olmasını hedefleyerek, asla ona karşı bir kinle yola çıkmış değilim...*”¹¹⁸ Başbakan Erdoğan, aynı televizyon programında gazetenin yönetimiyle ilgili olarak da şu açıklamaları yapmıştır:

“Hiç bir yazara karşı özel bir uygulama yapılmadı. Oradaki çalışanlar ve yazarlar maaşlarını almaya devam edecek. Tabi bordro üzerinde gözükkenleri. Açıkta verilen maaşlar tabi ki ödenmeyecek, bu rahatsızlık yaratabilir. Profesyonel bir yönetim var şu an iş başında.

¹¹⁵ “Behiç Kılıç Star'ın Başına Geçti”, (Çevrimiçi), http://www.medyatava.com/haber/behic-kilic-star-in-basina-gecti_3329, 17 Nisan 2017.

¹¹⁶ Star Gazetesi, “**Unakıtanca Konuştu**”, 17 Şubat 2004, s.1.

¹¹⁷ Star Gazetesi, “**Tek Tek Açıkladı**”, 18 Şubat 2004, s.1.

¹¹⁸ A.e., s.1.

İnşallah Star'ı karlı bir duruma geçirip, satılır bir hale getiriler. Keşke en kısa sürede satılsa, çünkü bu bizim üzerimizde bir kamburdur.”¹¹⁹

Başbakan Erdoğan'ın Star'ın karlı bir duruma getirilip satılması yönündeki açıklamalarının ardından Milliyet Gazetesi yazarı Melih Aşık, “*Star komedisi*” başlıklı bir yazı kaleme almış ve Star Grubu'nun iktidar yanlısı bir yayın organı haline geldiğini ifade etmiştir. Aşık, 18 Şubat 2004 tarihli köşe yazısında konuyla ilgili olarak şunları yazmıştır:

“Devlet Star Gazetesi ve Televizyonunun sadece işletmesine ve muhasebesine el koymalıydı. Cem Uzan gidince gazete ve televizyon tetikçi ve şantajcı kimliğinden sıyrılır, olağan yayına döner, uygun bir zamanda da satılır, Uzanların zararlarının bir bölümü kapatılırdı. Ancak iktidar tuttu gazete ve televizyonun yayın yönetimine el koydu. Genel yayın müdürü tayin etti. Kimi yazarlara yazı yasağı getirdi... Böylece halkın parasıyla iktidar yanlısı yayın organları yarattı. Akıl alır gibi değil. Üstelik bu şekilde gazete ve televizyonun satış değeri de düşürülecek, yarın bunlara alıcı bulunması da mesele olacak... Bu iktidar sadece kamu çıkarı yönünde hareket ettiği konusunda inandırıcı olamıyor...”¹²⁰

TMSF yöneticileri, kontrol ettikleri Star Gazetesi'nin tirajını artırmaya yönelik bazı girişimlerde bulunmuştur. TMSF'nin gazete tirajını artırmaya yönelik ilk girişimi, gazetenin tüm Türkiye'deki gazete bayilerine ulaşmasını sağlamak olmuştur. Bu bağlamda gazetenin 1 Mart 2004 tarihli sayısında “*Tüm gazete bayilerinde bugünden itibaren bir Star olacak*”¹²¹ şeklinde bir reklam sloganı yer almıştır.

TMSF'nin gazeteyi tüm bayilere ulaştırma girişimlerinin yanında yaptığı bir başka uygulama ise, Cem Uzan döneminde olduğu gibi gazeteyle birlikte ek verilmesi olmuştur. Bu düşünceyle hareket eden TMSF, gazetenin 1 Mart 2004 tarihli sayısından itibaren “*Ateşböceği Ercan*” olarak tanınan dönemin ünlü bulmaca yazarı Ercan Bostanoğlu tarafından hazırlanan “*Box Bul*” adlı bulmaca eki ile Türkiye Jokey Kulübü tarafından organize edilen at yarışlarına rehberlik niteliğinde olan “*Star Koşu*” adlı ekleri vermeye başlamıştır. TMSF söz konusu gazete eklerine

¹¹⁹ “Başbakan Erdoğan: İnşallah Star Kar Eder Bir Duruma Gelir ve Satılır”, (Çevrimiçi), <http://www.medyatava.com/haber/basbakan-erdogan-insallah-star-kar-eder-bir-duruma-gelir-ve-satilir> 3003, 17 Nisan 2017.

¹²⁰ Melih Aşık, Milliyet Gazetesi, “**Star Komedisi**”, 18 Şubat 2004, s.15.

¹²¹ Star Gazetesi, 1 Mart 2004.

magazin konularının ele alındığı “Star Box” ve tüm spor dallarına ilişkin haberleri içeren “Star Spor” adlı ekleri de eklemiştir.

TMSF, yukarıda anlatılan gazete ekleri uygulamasını bazı yazarların Star Gazetesi’ne transfer edilmesiyle de desteklemiştir. Gazetenin 5 Mart 2004 tarihli sayısında “İşte Star’ın Güçlü Yazar Kadrosu”¹²² başlığıyla, Engin Ardıç, Mustafa Mutlu, Yaşar Nuri Öztürk, Uluç Gürkan, Kadir Çelik, Zeynep Gürcanlı gibi yazarların Star Gazetesi kadrosunda yer aldığını duyurulmuştur. Bu yazarlardan bazıları Cem Uzan döneminde de gazete yazı yazmaya devam etmekteydi. TMSF’nin bir kısmı zaten gazetenin yazarı olan bu isimleri okuyuculara duyurması gazetenin tirajını artırmaya yönelik çalışmalar olarak değerlendirilebilir.

Star Gazetesi’nin TMSF yönetime geçmesinden sonra gazete yaşanan bir başka değişiklik de gazetenin dağıtımı konusunda yaşanmıştır. Cem Uzan döneminde gazetenin dağıtımını Uzan Grubu bünyesindeki dağıtım kuruluşları yapmaktayken, TMSF döneminde gazetenin dağıtımını Sabah Gazetesi’nin dağıtım şirketi olan BBD üzerinden yapılmaya başlanmıştır. TMSF yönetimi altındaki Star Gazetesi’nde bu dönemde sıkça gündeme gelen konulardan biri de, mevcut gazete çalışanlarının işten çıkartılması¹²³ ile ünlü bazı kişilerin¹²⁴ gazeteye yazar olarak transfer edilmesidir.

Star Medya Grup Başkanı Adem Gürses ve Star Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Behiç Kılıç, 24 Aralık 2004 tarihinde dönemin TMSF Başkanı Ahmet Ertürk tarafından Star Medya Grubu’ndaki görevlerinden alınmışlardır. Gürses ve Kılıç’ın görevlerinden alınmasının nedeni olarak, Star Medya Grubu’na atanmalarındaki amacın dışına çıkan kararlara ve uygulamalar imza atmış olmalarıdır. Konuyla ilgili o dönem Yeni Şafak Gazetesi’nin yazarı olan Şamil Tayyar şunları yazmıştır:

¹²² Star Gazetesi, “Beklediğinize Değdi İşte Star”, 5 Mart 2004, s.1.

¹²³ Medya dünyasına ilişkin gelişmelere yere veren medyatava.com ve medyafaresi.com adlı internet siteleri TMSF döneminde Star Medya Grubu’ndan çıkartılan çalışanlarla ilgili birçok haber yayınlamıştır.

¹²⁴ Spor dünyasının ünlü isimlerinden Sinan Erdem, Abdürrahim Albayrak, Cemil Turan; magazin dünyasının ünlü isimlerinden Oya Aydoğan ile “süper bacanaklar” olarak tanınan Tayyar Işıksağan ve Hakan Solaker, “TMSF döneminde” Star Gazetesi’nin yazar kadrosuna katılmıştır.

“TMSF, geçen hafta Star yönetiminde önemli bir operasyon yaptı. Medya Grup Başkanı Adem Gürses ve aralarında Behiç Kılıç’ın bulunduğu yakın çalışma arkadaşlarının görevlerine son verildi. (...)Bir yazımızda, Alaattin Çakıcı ile ilişkisi tespit edilen Sinan Engin’in kamusal niteliği olan Star Gazetesi’nde köşe yazması ve Star TV’de program yapmasını eleştirince, TMSF Başkanı Ahmet Ertürk, konuyu Adem Gürses’e sormuş, Gürses de ‘Bu meseleyi büyötmeye gerek yok. Bu sektörde kim o kadar temiz ki..’ demişti. Gürses ayrıca, Engin’in Çakıcı ile menfaat ilişkisine girmediğini, Star’da çalışmasının basın ahlakı açısından sorun olmadığını anlatmıştı. Gürses’in bu sözlerindeki derinlik, TMSF operasyonundan sonra daha iyi anlaşıldı. Araştırdınca gördük ki, meğer Engin’e gelinceye kadar el atılması gereken çok konu varmış. Operasyon boşuna yapılmamış. Operasyonun gerisinde neler var? Biraz onlardan söz edelim. Biliyorsunuz, Uzanlar’ın tüm varlığına el konuldu. Bunlar arasında 20 civarında Mercedes, BMW, Range Rover Jeep var. Beyefendiler, Uzanlar’ın araçlarına biniyormuş. Yetmemiş, BMW marka yeni makam araçları satın almışlar. Kendilerine 20-25 milyar liraya varan yüksek miktarda maaşlar bağlamışlar. Cannes Film Festivali’nden piyasa fiyatlarının çok üzerinde epeyi film satın alarak dönmüşler. Programlar için bol keseden paralar dağıtılmış. Mesela, Oya Aydoğan bunlardan sadece birisi. Tepkiler üzerine yayına sokulmayan İbrahim Tatlıses’in müzik-eğlence programı için de kesenin ağzı açılmış ama yasak kararıyla tekrar kapatılmış. Bir haber programı için sunucuya 25 bin dolar veriliyormuş. Ayrıca, görevden alınan bu yöneticilere işbaşı yaptırılırken asli görevlerinin medya grubunu satışa hazır hale getirmek olduğu söylenmiş. Ama onlar sanki hiç satılmayacakmış gibi uzun vadeli harcama programı hazırlamışlar.”¹²⁵

Adem Gürses’in görevden alınmasından sonra TMSF tarafından Star Medya Grubu’nun başına Fethullah Gülen Cemaatine yakın yayınlar yapan Samanyolu TV’nin Ankara Temsilciliğini yapan Haluk Örgün atanmıştır.¹²⁶ Haluk Örgün ile birlikte göreve başlayan bir diğer isim ise Zakir Barutçu olmuştur. Barutçu, Star Gazetesi’nde Behiç Kılıç’ın görevden alınmasından sonra Genel Yayın Yönetmeni olarak atanmıştır.¹²⁷

Star Medya Grubu Başkanlığına atanan Haluk Örgün, 19 Şubat 2005 tarihinde bu görevinde alınmış ve yerine Cengiz Özdemir atanmıştır.¹²⁸ Özdemir, atandığı görevle ilgili olarak “*Kamu adına üstlendiğimiz sorumluluğun bilinciyle, Star Medya Grubu’ndaki bütün yayınlarda, daha önceki görevlerimizde olduğu gibi,*

¹²⁵ “Gürses ve Kılıç da Eskilerin Yolunda”, (Çevrimiçi), <http://www.haber7.com/medya/haber/69195-gurses-ve-kilic-da-eskilerin-yolunda>, 17 Nisan 2017.

¹²⁶ “Star Grubu’nda Kritik Karar Yarın”, (Çevrimiçi), <http://www.internethaber.com/star-grubunda-kritik-karar-yarin-1101362h.htm>, 17 Nisan 2017.

¹²⁷ Vatan Gazetesi, “TMSF’de İncekara’nın Yerine Görgeç Geldi”, (Çevrimiçi), <http://www.gazetevatan.com/tmsf-de-incekara-nin-yerine-gorgec-geldi-43282-ekonomi/>, 17 Nisan 2017.

¹²⁸ Vatan Gazetesi, “Star Medya Grubu Başkanlığı’na Cengiz Özdemir Getirildi”, (Çevrimiçi), <http://www.gazetevatan.com/star-medya-grubu-baskanligi-na-cengiz-ozdemir-getirildi-47413-ekonomi/>, 17 Nisan 2017.

*çok seslilik ve kalite ilkelerine dayalı bir yayıncılık anlayışını hayata geçireceğiz.”*¹²⁹ açıklamasını yapmıştır. Özdemir’in bu göreve atanmasından önce Adalet ve Kalkınma Partisi’nden Kocaeli milletvekili aday adaylığı başvurusunda bulunduğu medya haber olarak yer almıştır.

26 Aralık 2004 tarihinde Star Gazetesi’nin Genel Yayın Yönetmeliğine getirilen Zakir Barutçu, 3 Şubat 2006 tarihinde bu görevinden alınmıştır. Barutçu ile birlikte gazetenin yazarlarından Kadir Kaymakçı ile yazı işleri müdür yardımcısı Mustafa Çetin’in de görevlerine son verilmiştir.¹³⁰ Yaşanan bu gelişmelerin ardından TMSF yönetimindeki Star Gazetesi’nin künyesinde bazı değişiklikler yaşanmıştır. Bu değişikliklerden biri de, Edip Sözen isminin gazetenin künyesinde “Medya Grubu Genel Müdürü” olarak anılmaya başlanmasıdır. Metin Yüksel ve Mehmet Bakar’ın isimleri ise “Yazı İşleri Müdürleri” olarak yer almıştır.

Star Gazetesi ile ilgili gündeme gelen bir diğer iddia ise gazetenin Genel Yayın Yönetmenliğine, Başbakanlık Basın Danışmanı Ahmet Tezcan’ın getirileceği hakkındaki söylentilerdir. Medyada da yer bulan bu iddiayı gündeme taşıyan isimlerden biri de, 3 Kasım 2002 seçimlerinde AKP’den milletvekili seçilen, ancak daha sonra bu partiden istifa ederek Anavatan Partisi’ne katılan İstanbul Milletvekili Emin Şirin’dir.

Şirin, konuyla ilgili olarak dönemin Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Abdüllatif Şener tarafından cevaplanması istemiyle bir soru önergesi vermiştir. Şirin’in Star Gazetesi ile ilgili verdiği soru önergesinin birinci maddesi şöyledir:

“TMSF el koyduğundan bu yana Star Gazetesi’nde kaç genel yayın yönetmeni değiştirilmiştir. Genel yayın yönetmenlerinin isimleri ve basındaki geçmişleri nedir? Bu kişilerle çalışmaya neden son verilmiştir? Gazete yönetiminde yeni bir değişiklik söz konusu mudur? Başbakanlık Basın Danışmanı Ahmet Tezcan’ın Genel Yayın Yönetmenliğine getirileceği iddiaları doğru mudur?”¹³¹

¹²⁹ “Star Medya Grubu Başkanlığı’na Cengiz Özdemir Getirildi!”, (Çevrimiçi), <https://www.haber3.com/guncel/star-medya-grubu-baskanligina-cengiz-ozdemir-getirildi-haberi-21931>, 17 Nisan 2017.

¹³⁰ (Çevrimiçi), <http://www.tgrthaber.com.tr/haber/340726.html>, 17 Nisan 2017.

¹³¹ (Çevrimiçi), <http://www2.tbmm.gov.tr/d22/7/7-12629s.pdf>, 17 Nisan 2017.

Emin Şirin'in 15 Şubat 2006 tarihli bu soru önergesi cevaplandırılmamıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisi kayıtlarına göre söz konusu soru önergesi ile ilgili olarak “*Süresi İçinde Cevaplandırılmadığından Gelen Kağıtlarda Yayımlandı*”¹³² açıklaması yer almaktadır.

Star Gazetesi, internet gazeteciliğini TMSF döneminde de sürdürmüştür. Gazete bu alandaki faaliyetlerini yine www.stargazete.com internet adresi üzerinden yürütmüştür. Star Gazetesi TMSF döneminde de herhangi bir slogan kullanmamıştır. Gazetenin logosunda da herhangi bir değişiklik yaşanmamıştır.

Star Gazetesi TMSF kontrolüne geçtikten sonra 6 Ekim 2005 tarihinde satışa çıkartılmış, ancak ilk ihalede teklif veren olmadığı için ihale iptal edilmiştir.¹³³ Bunun ardından TMSF, Star Gazetesi için 25 Ocak 2006 tarihinde, 19 milyon 500 bin dolar muhammen bedelle yeni bir ihale düzenlemiştir. Kapalı zarf usulüyle başlayan ihalede Koza Holding bünyesinde bulunan *İpek Yayıncılık Bilişim Sanatsal ve Eğitim Hizmetleri Sanayi ve Ticaret A.Ş.*, 5 milyon dolar; Ali Özmen Safa ise 4 milyon dolar teklif vermiştir. İhale sürecinde sürekli olarak açık artırma ile teklifler verilmeye devam etmiştir. Bu süreçte Safa, 5 milyon 50 bin dolar; İpek Yayıncılık ise 5 milyon 100 bin dolar teklif sunmuştur. Nihayetinde Star Gazetesi Ticari ve İktisadi Bütünlüğü en yüksek teklif olan 5 milyon 150 bin dolar karşılığında Ali Özmen Safa tarafından satın alınmıştır.¹³⁴ Safa'nın vermiş olduğu bu fiyatın içerisinde, Star Gazetesi'ne ait yerel ve ulusal 43 süreli yayının baskısının yapıldığı İstanbul, Ankara, İzmir ve Adana'da bulunan baskı tesisleri de yer almaktadır. Daha önce sadece Star Gazetesi'nin baskısı için kullanılan bu tesisler, 2006 yılında 6 adet

¹³²

(Çevrimiçi), https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/yazili_sozlu_soru_gd.onerge_bilgileri?kanunlar_sira_no=40846, 17 Nisan 2017.

¹³³ Hürriyet Gazetesi, “**Alıcı Çıkmadı, Star Gazetesi Satışı İptal**”, (Çevrimiçi) <http://www.hurriyet.com.tr/alici-cikmadi-star-gazetesi-satisi-iptal-38773048>, 17 Nisan 2017.

¹³⁴ Vatan Gazetesi, “**Medyada İkinci ‘Kıbrıslı Patron’ Dönemi Başlıyor**”, (Çevrimiçi), <http://www.gazetevatan.com/medyada-ikinci--kibrisli-patron--donemi-basliyor-69532-ekonomi/>, 17 Nisan 2017.

günlük, 2 adet haftalık ulusal gazetenin bakısıyla birlikte 35 bölgesel süreli yayının baskısında kullanılmaktadır.¹³⁵

TMSF tarafından gerçekleştirilen bu satışın ardından, hem medyada hem de TBMM’de ihalenin muhammen bedelin çok altında gerçekleştiğine dair bazı iddialar gündeme gelmiştir. Konuyla alakalı olarak Cumhuriyet Halk Partisi Iğdır Milletvekili Yücel Artantaş, 2 Şubat 2006 tarihinde Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Abdülatif Şener’e bir soru önergesi vermiştir. Artantaş’ın verdiği yazılı soru önergesinde aşağıdaki sorular yer almıştır:

1. Star Gazetesi, gerçek değeri üzerinden mi satılmıştır?
2. Star Gazetesi çalışanlarının, kıdem, tazminat, fazla mesai, izin ve diğer alacakları Star Gazetesinin yeni sahibi tarafından karşılanacak mıdır? Satış sözleşmesinde personel alacakları il ilgili bir hüküm yer almış mıdır?
3. Satış sırasında ihale kurumunun ilgili hükümlerine uyulmuş mudur?
4. 19,5 milyon Dolar ihaleye çıkarılan bir işletmenin 5,150 milyon dolara satılmasını nasıl izah edersiniz?¹³⁶

Konunun tartışıldığı süreçte, o dönemde TMSF Başkanı olarak görev yapan Ahmet Ertürk, yaptığı açıklamada şu ifadeleri kullanmıştır:

“(…) Gazete için açtığımız ilk ihaleye teklif bile gelmedi. 19,5 milyon dolarlık muhammen (tahmini) bedelle açtığımız ikinci ihaleye ise iki firma teklif verdi. Ama en yüksek teklif 5 milyon 150 bin dolarda kaldı. Bu teklif, beklentilerimizin çok altında, Fon Yönetim Kurulu bu ihale sonucuyla alakalı kesin kararını önümüzdeki hafta verecek. Elbette en yüksek teklifi veren firmadan teklifini biraz daha yükseltmesini isteyeceğiz ama; yine de bizim istediğimiz rakama ulaşılması zor gözüküyor. Tahmini bedelin altındaki bir teklif de kabul edilebilir. Fakat mevcut teklif bu haliyle gerçekten çok düşük. Bu durumda ihalenin iptali büyük bir olasılık gibi görünüyor. Gazeteyi kesinlikle kapatmayacağız. Ama gazeteyi biçtiğimiz fiyatı biraz daha aşağıya çekmemiz söz konusu olabilir. Çünkü gazetenin çok yüksek bir kıdem tazminatı yükü ve ciddi borçları var. Daha makul bir fiyat belirlememiz durumunda üçüncü ihalede katılımın çok daha yüksek olacağına ve satışın gerçekleşebileceğine inanıyorum.”¹³⁷

Bu süreçte Star Gazetesi’nin satışının yapıldığı ihalenin iptal edileceği konusunda medyada sıkça haber çıkmıştır. TMSF’nin Star Gazetesi’ni Ali Özmen

¹³⁵ “Star’ın Yeni Sahibinden İlk Açıklama” , (Çevrimiçi), <http://www.haber7.com/medya/haber/134549-starin-yeni-sahibinden-ilk-aciklama>, 17 Nisan 2017.

¹³⁶ (Çevrimiçi), <http://www2.tbmm.gov.tr/d22/7/7-12466s.pdf>, 17 Nisan 2017.

¹³⁷ “Star Gazetesi’nin Satışı İptal Edilebilir” , (Çevrimiçi), <http://www.habervitrini.com/medya/star-gazetesinin-satisi-iptal-edilebilir-712346>, 17 Nisan 2017.

Safa'ya devir için gerekli çalışmaları başlattığı sırada, verilen teklifin yetersiz olduğu düşüncesiyle satışın iptal edilmesi gündeme gelmiştir. TMSF Başkanı Ahmet Ertürk yaptığı açıklamada “*Ali Özmen Safa ile fiyatı yükseltmek için pazarlık yapıldığını, yeterli bulmazlarsa, ihalenin yenileneceğini*”¹³⁸ ifade etmiştir. Ertürk, yaptığı bir başka açıklamada ise “*Artık Fon'a daha yakın, Fon'un kontrolünün hissedildiği bir yapılanma olacak. Transferler de yapabiliriz, kadro değişimine de gidebiliriz. Sonuçta gazetenin yapısının düzeltilip satılması gerekiyor.*”¹³⁹ Sözleriyle Star Gazetesi'nin yönetiminde değişikliğe gidileceğinin sinyallerini vermiştir.

Ali Özmen Safa ise, “*Ben Star gazetesini bir yatırım aracı olarak görüyordum. Ama benim için vazgeçilmez değil. Eğer fiyatı yükseltmemi isterlerse bunu da konuşabiliriz.*”¹⁴⁰ şeklinde bir açıklama yapmıştır. TMSF'nin fiyat artırma teklifini kabul eden Ali Özmen Safa, teklifini 8 milyon dolara yükselterek Star Gazetesi'nin satış rakamıyla ilgili tartışmalara bir anlamda son noktayı koymuştur.¹⁴¹

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Abdüllatif Şener, Yücel Artantaş'ın kendisine sorduğu sorulara TMSF Başkanı Ahmet Ertürk aracılığıyla cevap vermiştir. Ertürk'ün, 23 Mart 2006 tarihinde verdiği cevaplar şöyledir:

1. Star Gazetesi Ticari ve İktisadi Bütünlüğü'nün muhammen bedeli 19.500.000-ABD Doları olarak belirlenmiş ve yapılan ilk ihalede Star Gazetesi'ne alıcı çıkmamıştır. Aynı muhammen bedel üzerinden tekrar satışa çıkartılan Star Gazetesi'nin ikinci ihalesinde en yüksek teklif ancak 5.150.000-ABD Dolarına ulaşmış, artırma sonrası ihale alıcısı teklifini 8.000.000.-ABD Dolarına yükseltmiştir. Star Gazetesi Ticari ve İktisadi Bütünlüğü'nün değeri uzman bilirkişilerce tespit edilmiş ve bu değer çalışması dikkate alınarak mevcut piyasa koşullarına göre en yüksek bedel üzerinden satış gerçekleştirilmiştir.
2. Star Gazetesi Ticari ve İktisadi Bütünlüğü İhale Şartnamesi'nin 15. Maddesinde çalışanların tüm özlük hakları ile birlikte ihaleyi kazanana devredileceği

¹³⁸ Milliyet Gazetesi, “**Star'da Fiyatı Yükseltmek İçin Pazarlık Yapılıyor**”, (Çevrimiçi), <http://www.milliyet.com.tr/star-da-fiyati-yukseltmek-icin-pazarlik-yapiliyor/ekonomi/haberdetayarsiv/02.03.2006/148134/default.htm>, 17 Nisan 2017.

¹³⁹ Sabah Gazetesi, “**Star'ı Güzelleştirip Satacağız**”, (Çevrimiçi), <http://arsiv.sabah.com.tr/2006/02/07/eko113.html>, 17 Nisan 2017.

¹⁴⁰ “Star İhalesi İptal Olur mu?”, (Çevrimiçi), <https://www.haber3.com/medya/star-gazetesi-ihalesi-iptal-olur-mu-haberi-50919>, 17 Nisan 2017.

¹⁴¹ “Medyanın Yeni Starı”, (Çevrimiçi), <http://www.internethaber.com/medyanin-yeni-stari-6452h.htm>, 17 Nisan 2017.

belirtilmiş olup çalışanların sayısı, kıdem, ihbar ve özlük hakları ihale şartnamesi ekinde yer almıştır.

3. Star Gazetesi Ticari ve İktisadi Bütünlüğü'nün satışı Bankacılık Kanununun 134. hükümleri gereğince ve bu hükümlere riayet edilerek gerçekleştirilmiş olup Devlet İhale Kanunu'na tabii değildir.
4. Star Gazetesi Ticari ve İktisadi Bütünlüğü'nün muhammen bedeli 19.500.000-ABD Doları olarak belirlenmiş ve yapılan ilk ihalede Star Gazetesi'ne alıcı çıkmamıştır. Aynı muhammen bedel üzerinden tekrar satışa çıkartılan Star Gazetesi'nin ikinci ihalesinde en yüksek teklif ancak 5.150.000-ABD Dolarına ulaşmış, artırma sonrası ihale alıcısı teklifini 8.000.000.-ABD Dolarına yükseltmiştir. Star Gazetesi Ticari ve İktisadi Bütünlüğü'nün değeri uzman bilirkişilerce tespit edilmiş ve bu değer çalışması dikkate alınarak mevcut piyasa koşullarına göre en yüksek bedel üzerinden satış gerçekleştirilmiştir.¹⁴²

Ali Özmen Safa ve TMSF arasında gerçekleşen mutabakat sonrası TMSF'nin merkez binasında 21 Mart 2006 tarihinde bir tören düzenlenerek Star Gazetesi yeni sahibine devredilmiştir. Düzenlenen törende sözleşmeye, TMSF adına başkan Ahmet Ertürk ve işadamı Ali Özmen Safa imza atmıştır. Ahmet Ertürk, törende yaptığı açıklamada Star Gazetesi'nin alıcıları için toplam maliyetinin 12 Milyon doları bulduğunu ifade etmiştir. Bu rakamın 8 milyon dolarını doğrudan satış bedeli, 3,5-4 milyon dolarını ise gazete çalışanlarının tazminatları oluşturmaktadır.¹⁴³ Ertürk, ihale bedeli olan 8 milyon doların 1 milyon 600 bin doları'nın peşin, kalan miktarın ise 1 milyon 280 bin dolarlık 5 taksit halinde ödeneceğini, taksit miktarına libor artı yüzde 3 faiz işletileceğini belirtmiştir.¹⁴⁴

Gerçekleşen devirle birlikte gazetenin dört matbaası, 418 personeli, isim hakkı ve internet adresi gibi varlıklar Ali Özmen Safa'ya geçmiştir. TMSF başkanı Ertürk, bu devirlerin yanı sıra Ali Özmen Safa'ya bazı yükümlülüklerin de devredildiğini belirtmiş ve gazetede çalışan 418 personelinin kıdem tazminatlarının da Safa'ya devredildiğini açıklamıştır.¹⁴⁵

¹⁴² (Çevrimiçi), <http://www2.tbmm.gov.tr/d22/7/7-12466c.pdf>, 17 Nisan 2017.

¹⁴³ Radikal Gazetesi, “**Star 8 Milyon Dolara Safa-Kaya Ortaklığının**”, (Çevrimiçi), <http://www.radikal.com.tr/ekonomi/star-8-milyon-dolara-safa-kaya-ortakliginin-775208/>, 17 Nisan 2017.

¹⁴⁴ Hürriyet Gazetesi, “**Star'a Sürpriz Ortak**”, (Çevrimiçi) <http://www.hurriyet.com.tr/star-a-surpriz-ortak-4123018>, 17 Nisan 2017.

¹⁴⁵ “**Star'ın Satışının Ayrıntıları Belli Oldu**”, (Çevrimiçi), <http://www.haber7.com/guncel/haber/145277-starin-satisinin-ayrintilari-belli-oldu>, 17 Nisan 2017.

TMSF Başkanı Ahmet Ertürk, aynı zamanda Star Gazetesi'nin 8'inci kuruluş yıl dönümüne denk gelen devir teslim töreninde yaptığı konuşmada gazetenin çalışanlarına hitaben *“Amacımız sizlerin işsiz kalmasına mani olmaktır. Bunu gerçekleştirdik. Mutluyuz. Arkamızda bir işsiz ordusu bırakmadık ve kamuya 8 milyon dolarlık bir getiri kaydettik.”*¹⁴⁶ şeklinde bir açıklama yapmıştır.

TMSF tarafından gerçekleştirilen Star Gazetesi ihalesi daha sonra Rekabet Kurulu (RK) tarafından da incelenmiştir. Rekabet Kurulu, yaptığı incelemeler sonrası Star Gazetesi'nin satışına onay verdiğini açıklamıştır. Kurulun satışa ilişkin kararı şöyledir:

“Düzenlenen rapora ve incelenen dosya kapsamına göre; Bildirim konusu işlemin, tarafların toplam pazar payları ve cirolarının 1998/2 sayılı Tebliğ ile değişik 1997/1 sayılı “Rekabet Kurulundan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ”de öngörülen eşikleri aşmaması nedeniyle 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun’un 7. maddesi ve 1997/1 sayılı Tebliğ çerçevesinde izne tabi bir devralma olmadığına OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.”¹⁴⁷

Star Gazetesi, internet gazeteciliğini TMSF döneminde de sürdürmüştür. Gazete bu alandaki faaliyetlerini www.stargazete.com internet adresi üzerinden yürütmüştür. TMSF döneminde de herhangi bir slogan kullanmayan Star Gazetesi'nin logosunda da herhangi bir değişiklik yaşanmamıştır. Star Gazetesi'nin TMSF yönetiminde kaldığı dönemlerdeki aylık ortalama tirajları, Basın İlan Kurumu verilerine göre şöyledir:

¹⁴⁶ Hürriyet Gazetesi, “Star’a Sürpriz Ortak”, (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/star-a-surpriz-ortak-4123018>, 17 Nisan 2017.

¹⁴⁷ Rekabet Kurulu Kararı, Karar Tarihi: 10.05.2006, Karar Sayısı: 06-33/411-108, (Çevrimiçi), <http://www.rekabet.gov.tr/File/?path=ROOT%2f1%2fDocuments%2fGerek%25c3%25a7eli%2bKurul%2bKarar%25c4%25b1%2fkarakar1593.pdf>, 17 Nisan 2017.

Tablo 102: TMSF Döneminde Star Gazetesi'nin Aylık Tiraj Ortalamaları¹⁴⁸

Yıl	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
2004	-	-	57.642	70.737	80.226	96.535	102.018	107.952	99.978	111.556	100.551	101.950
2005	108.446	109.219	100.531	96.728	93.643	103.512	109.597	105.352	100.554	104.711	96.118	91.152
2006	97.202	91.500	89.299	-	-	-	-	-	-	-	-	-

¹⁴⁸ Söz konusu bilgiler 7 Temmuz 2017 tarih ve 1700962362 sayılı Bilgi Edinme Başvurusu ile Basın İlan Kurumu'ndan alınmıştır.

Star Gazetesi'nin Ali Özmen Safa tarafından satın alınmasıyla birlikte gazetenin kuruluşundan sonraki süreçte yeni bir dönem daha başlamıştır.

5.2.3.1.3 Ali Özmen Safa – Alaeddin Kaya dönemi

TMSF tarafından gerçekleştirilen ihale sürecinin sonunda toplam 8 milyon dolar karşılığında Star Gazetesi'nin Kıbrıslı İşadamı Ali Özmen Safa tarafından satın alınmasıyla gazetenin sahiplik yapısında **üçüncü dönem** başlamıştır. Bu yeni dönem beraberinde yeni ortaklıkları da getirmiştir. Safa, gazeteyi satın aldığı gün kendisine ortak olarak Alaeddin Kaya'yı almış ve gazetenin yönetimini Kaya'ya bırakmıştır. Kaya ve Safa ortaklığının yaşandığı bu dönem “Ali Özmen Safa-Alaeddin Kaya dönemi” başlığı altında incelenmiştir.

Alaeddin Kaya ve Ali Özmen Safa, 16 Mart 2006 tarihinde 1 milyon Türk lirası sermaye ile “*Star Görsel ve Basılı Yayıncılık Medya Basın Gazetecilik Matbaacılık Reklamcılık Sanayi ve Ticari A.Ş.*” adında bir şirket kurmuşlardır. Söz konusu şirketin ortaklık yapısı ve hisse dağılımları şöyledir:

Tablo 103: Star Görsel ve Basılı Yayıncılık Medya Basın Gazetecilik Matbaacılık Reklamcılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.’nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları¹⁴⁹

Şirket Adı	Star Görsel ve Basılı Yayıncılık Medya Basın Gazetecilik Matbaacılık Reklamcılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.		
Kuruluş Tarihi	16 Mart 2006		
Kuruluştaki Sermayesi	1.000.000 YTL (Bir Milyon TL)		
Toplam Hisse Adedi	1.000 (Her bir hisse 1.000 YTL)		
Hisse Sahibi	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)	
Alaeddin Kaya	360 (360.000 YTL)	36	
Ali Özmen Safa	300 (300.000 YTL)	30	
İkram Erzik	300 (300.000 YTL)	30	
Cüneyt Kaya	20 (20.000 YTL)	2	
Bora Erdem	20 (20.000 YTL)	2	

¹⁴⁹ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 22 Mart 2006, Sayı:6518, s.556-559.

Ali Özmen Safa, TMSF’den satın aldığı Star Gazetesi’ni, Zaman Gazetesi’nin kurucusu olan Alaeddin Kaya ile ortak kurduğu bu şirkete devretmiştir. Ali Özmen Safa, söz konusu şirketin büyük hissesini Alaeddin Kaya ile Kaya’nın oğlu Cüneyt Kaya ve damadı Bora Erdem’e bırakmıştır. Böylelikle gazetenin yeni patronu Kaya Ailesi, dolayısıyla da Alaeddin Kaya olmuştur.

Star Gazetesi’nin Ali Özmen Safa ve Alaeddin Kaya tarafından satın alınmasıyla gazetenin künyesinde bazı değişiklikler yaşanmıştır. Star Gazetesi’nin satış ihalesinin TMSF tarafından onaylandığı 21 Mart 2006 tarihinde, gazetenin künyesinde sahibi olarak Uzan Grubu bünyesinde kurulmuş olan ve 14 Şubat 2004 tarihinde TMSF kontrolüne geçen “*Ulusal Basın Gazetecilik Matbaacılık ve Yayıncılık A.Ş.*”¹⁵⁰ ismi yer alırken, 22 Mart 2006 tarihli sayıda ise, “*Star Medya Yayıncılık A.Ş. adına Alaeddin Kaya*”¹⁵¹ ismi yer almıştır. Ali Özmen Safa’nın ismi ise, 23 Mart 2006 tarihinden itibaren künyede “*Murahhas Üye*”¹⁵² olarak yer almaya başlamıştır.

Ali Özmen Safa ve Alaeddin Kaya’nın büyük oranda hisselerine sahip olduğu Star Görsel ve Basılı Yayıncılık adlı şirketin ismi, kuruluşundan çok kısa bir süre sonra değişmiştir. Kuruluşunda, “*Star Görsel ve Basılı Yayıncılık Medya Basın Gazetecilik Matbaacılık Reklamcılık Sanayi ve Ticari A.Ş.*” olan şirket unvanı, 13 Nisan 2006 tarihinde yapılan değişiklikle “*Star Medya Yayıncılık A.Ş.*”¹⁵³ adını almıştır.¹⁵⁴ Söz konusu değişiklikle birlikte Star Gazetesi’nin künyesinde yer alan şirket unvanı, çalışma boyunca da geçerliliğini koruyacak halini almıştır.

¹⁵⁰ Star Gazetesi, 21 Mart 2006, s.4.

¹⁵¹ Star Gazetesi, 22 Mart 2006, s.4.

¹⁵² Star Gazetesi, 23 Mart 2006, s.4.

¹⁵³ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 25 Nisan 2006, Sayı:6542, s.514.

¹⁵⁴ Yukarıda da belirtildiği gibi Ali Özmen Safa ve Alaeddin Kaya tarafından kurulan şirketin kuruluş ismi “Star Görsel ve Basılı Yayıncılık Medya Basın Gazetecilik Matbaacılık Reklamcılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.”dir. Şirketin adı Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi’nde bu şekilde yer almaktayken, gazetenin künyesinde “Star Medya Yayıncılık A.Ş.” ismi kullanılmıştır. Bu durum şirketin 13 Nisan 2006 tarihli olağan genel kurulda şirket unvanını değiştirilmesiyle ve bu kararın 21 Nisan 2006’da tescil edilmesi, 25 Nisan 2006 tarihli Türkiye Ticareti Sicili Gazetesi’nde yayımlanmasıyla düzeltilmiştir. (Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 25 Nisan 2006, Sayı:6542, s.514.)

Alaeddin Kaya, 29 Mayıs 2006 tarihinde, 4 Haziran 2002 – 15 Temmuz 2005 tarihleri arasında RTÜK başkanlığı¹⁵⁵ görevini yapmış olan Fatih Karaca'yı, Star Gazetesi'nin Genel Yayın Yönetmeni olarak atamıştır. Karaca'nın gazeteye transfer edilmesindeki nedenlerden biri de, Alaeddin Kaya ve Ali Özmen Safa'nın Star Gazetesi'ni kuracakları bir televizyon kanalı ile destekleme ve ileride bir medya grubu haline gelme düşüncelerinin olmasıdır.¹⁵⁶ Gazetenin bu dönemde kadrosuna kattığı bir diğer isim de Zülfikar Doğan olmuştur. Doğan, gazetenin Ankara temsilciliği görevine getirilmiştir.¹⁵⁷ Bir süre bu görevi üstlenen Zülfikar Doğan, daha sonra gazeteden istifa etmiştir. Doğan'ın yerine Şamil Tayyar, Ankara temsilcisi olarak gazeteye transfer olmuştur.

Star Gazetesi'nin yeni ortaklarından Alaeddin Kaya gazetenin yayın çizgisiyle ilgili olarak şu değerlendirmeyi yapmıştır: *“Star'ın yayın politikası çok net, çizgiyi de beğeniyorum, mevcut kimliği beni rahatsız etseydi zaten burada olmazdım.”*¹⁵⁸ Alaeddin Kaya, yaptığı bir başka açıklamada ise *“Star önemli bir marka ve tabloid gazeteyi tam sayfaya yayarak başarılı olmuş dünyadaki terk örnek. Gazetenin çizgisini koruyacağız.”*¹⁵⁹ sözlerini kullanmıştır.

Ali Özmen Safa'nın Star Gazetesi'ni TMSF'den satın aldığı dönemde, yanına ortak olarak Fethullah Gülen Cemaati'ne ve Adalet ve Kalkınma Partisi'ne yakınlığı olan, aynı zamanda Zaman Gazetesi'nin kurucusu olan Alaeddin Kaya'yı alması, Star Gazetesi'nin AKP yanlısı bir medya organı haline geldiğini düşündürmüştür.

Star Gazetesi'nin AKP'ye yakın bir yayın politikası uygulamaya başlamasında, gazeteyi satın alan Ali Özmen Safa'nın dönemin Başbakanı Recep

¹⁵⁵(Çevrimiçi), <https://www.rtuk.gov.tr/onceki-baskanlar/5060/5106/ust-kurul-baskanlarinin-gorev-tarihleri-16102016.html>, 17 Nisan 2017.

¹⁵⁶ “Fatih Karaca Star'da”, (Çevrimiçi), <http://www.internethaber.com/fatih-karaca-starda-22862h.htm>

¹⁵⁷ “Zülfikar Doğan Star'da”, (Çevrimiçi), <https://www.haber3.com/medya/zulfikar-dogan-star8217da-haberi-99313>, 17 Nisan 2017.

¹⁵⁸ Hürriyet Gazetesi, “Sicil Gazetesi'nden Kazandı Star Gazetesi'ne Parton Oldu”, (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/sicil-gazetesi-nden-kazandi-star-gazetesi-ne-patron-oldu-4136220>, 17 Nisan 2016.

¹⁵⁹ Sabah Gazetesi, “Star'ı Safa Aldı, Kaya'ya Devretti”, (Çevrimiçi), <http://arsiv.sabah.com.tr/2006/03/22/eko116.html>, 17 Nisan 2016.

Tayyip Erdoğan'ın yakın arkadaşı Remzi Gür ile olan yakın arkadaşlığı ve hatta belli bir süre devam eden ortaklığının da etkisi olduğundan söz edilebilir.

Safa, Star Gazetesi'ni satın aldığı 2006 yılında yaptığı bir açıklamada, Remzi Gür ile ortaklığının 4 yıl önce sona erdiğini belirtmiştir. Ali Özmen Safa'nın konuyla ilgili olarak şu açıklamayı yapmıştır:

“Ben bir işadamıyım. İngiltere ve Kıbrıs'ta büyük çapta emlak işi yapıyorum. Zaman zaman projelerime değişik yatırımcılar alıyorum. İngiltere'de 6-7 yıl önce emlak işinde Remzi Bey'in ailesiyle birlikte bir konut projesi yatırımımız oldu. İngiltere'de ikamet eden başka Türkler ve Kıbrıslı işadamlarıyla da bu tarz işbirliklerimiz oldu. Bunu özellikle inşaat sektöründe çok yapıyorum. Ama Remzi Bey ile ortaklığımız 4 yıl önce bitti.”¹⁶⁰

Ali Özmen Safa ve Alaeddin Kaya arasında 16 Mart 2006 tarihinde başlayan ortaklık kısa süreli olmuştur. Kaya, 14 Ağustos 2006 tarihinde gazete çalışanlarına yolladığı bir e-posta ile Star Gazetesi'nin imtiyaz sahipliğinden istifa ettiğini açıklamıştır.¹⁶¹

Ali Özmen Safa ve Alaeddin Kaya ortaklığının devam ettiği dönemde Star Medya Yayıncılık adlı şirketin sermayesinde birkaç defa artış yapılmıştır. Gerçekleşen bu sermaye artışlarına bağlı olarak şirket hisselerindeki oranlar ve şirketin yönetim kurulu üyeleri arasındaki görev dağılımlarında da değişiklikler gerçekleşmiştir. Yaşanan bu değişiklikler, İstanbul Ticaret Odası kayıtlarına göre aşağıdaki tablolarda sırasıyla verilmiştir.

Tablo 104: Star Medya Yayıncılık A.Ş.'nin 16.03.2006 – 13.04.2006 Tarihleri Arasındaki Ortaklık Yapısı, Hisse Dağılımları ve Yönetim Kurulu Üyeleri¹⁶²

Tarih Aralığı	16.03.2006 (Kuruluş) – 13.04.2006

¹⁶⁰ Hürriyet Gazetesi, “Ali Özmen Safa: Remzi Gür'le Yaptığım Ortaklık 4 Yıl Önce Bitti”, (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/ali-ozmen-safa-remzi-gur-le-yaptigim-ortaklik-4-yil-once-bitti-3902372>, 17 Nisan 2016.

¹⁶¹ “Garip Ama Gerçek!!! Star Gazetesi'nin Patronu Alaeddin Kaya Patronluğu Biraktığını Mail Yoluyla Bildirdi”, (Çevrimiçi), <http://www.medyaradar.com/garip-ama-gercek-star-gazetesinin-patronu-alaeddin-kaya-patronlugu-biraktigini-mail-yoluyla-haberi-15382>, 17 Nisan 2016.

¹⁶² Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 22 Mart 2006, Sayı:6518, s.556-559.

Şirket Sermayesi	1.000.000,00 YTL (Bir Milyon Türk Lirası)	
Toplam Hisse Adedi	1.000 (Her bir hisse 1.000 YTL)	
Hisse Sahibi	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)
Alaeddin Kaya	360	36
Ali Özmen Safa	300	30
İkram Erzik	300	30
Cüneyt Kaya	20	2
Bora Erdem	20	2
Yönetim Kurulu Görev Dağılımı		
İsim	Görev	Sorumluluk Alanı
Alaeddin Kaya	Yönetim Kurulu Başkanı	Hukuki konular
Ali Özmen Safa	Yönetim Kurulu Üyesi	Mali konular
Cüneyt Kaya	Yönetim Kurulu Üyesi	İdari konular
İkram Erzik	Yönetim Kurulu Üyesi	Teknik konular
Bora Erdem	Yönetim Kurulu Üyesi	Teknik konular

Tablo 105: Star Medya Yayıncılık A.Ş.’nin 13.04.2006 – 30.05.2006 Tarihleri Arasındaki Ortaklık Yapısı, Hisse Dağılımları ve Yönetim Kurulu Üyeleri¹⁶³

Tarih Aralığı	13.04.2006 – 30.05.2006	
Şirket Sermayesi	15.000.000,00 YTL (On Beş Milyon Türk Lirası)	
Toplam Hisse Adedi	15.000 (Her bir hisse 1.000 YTL)	
Hisse Sahibi	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)
Alaeddin Kaya	5.400	36
Ali Özmen Safa	4.500	30
Emin Erener	4.500	30
Cüneyt Kaya	300	2
Bora Erdem	300	2
Yönetim Kurulu Görev Dağılımı		
İsim	Görev	Sorumluluk Alanı
Alaeddin Kaya	Yönetim Kurulu Başkanı	Hukuki konular
Ali Özmen Safa	Yönetim Kurulu Üyesi	Mali konular
Cüneyt Kaya	Yönetim Kurulu Üyesi	İdari konular
Bora Erdem	Yönetim Kurulu Üyesi	Teknik konular
Emin Erener	Yönetim Kurulu Üyesi	Teknik konular

¹⁶³ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 25 Nisan 2006, Sayı:6542, s.514.

Tablo 106: Star Medya Yayıncılık A.Ş.’nin 30.05.2006 – 14.08.2006 Tarihleri Arasındaki Ortaklık Yapısı, Hisse Dağılımları ve Yönetim Kurulu Üyeleri¹⁶⁴

Tarih Aralığı	30.05.2006 –14.08.2006	
Şirket Sermayesi	15.000.000,00 YTL (On Beş Milyon Türk Lirası)	
Toplam Hisse Adedi	15.000 (Her bir hisse 1.000 YTL)	
Hisse Sahibi	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)
Ali Özmen Safa	7.500	50
İkram Erzik	3.750	25
Alaeddin Kaya	2.250	15
Cüneyt Kaya	750	5
Bora Erdem	750	5
Yönetim Kurulu Görev Dağılımı		
İsim	Görev	Sorumluluk Alanı
Alaeddin Kaya	Yönetim Kurulu Başkanı	Hukuki konular
Ali Özmen Safa	Yönetim Kurulu Üyesi	Mali konular
Cüneyt Kaya	Yönetim Kurulu Üyesi	İdari konular
Bora Erdem	Yönetim Kurulu Üyesi	Teknik konular
İkram Erzik	Yönetim Kurulu Üyesi	Teknik konular

İnternet gazeteciliği faaliyetlerini Alaeddin Kaya ve Ali Özmen Safa döneminde de sürdüren Star Gazetesi, bu alandaki faaliyetlerini www.stargazete.com internet adresi üzerinden yürütmüştür. Kaya-Safa döneminde de herhangi bir slogan kullanmayan gazetenin logosu da aynı kalmıştır. Gazetenin bu döneme ilişkin aylık tiraj ortalamaları ise Basın İlan Kurumu verilerine göre şöyledir:

¹⁶⁴ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 8 Haziran 2006, Sayı:6573, s.455.

Tablo 107: Ali Özmen Safa - Alaeddin Kaya Döneminde Star Gazetesi'nin Aylık Tiraj Ortalamaları¹⁶⁵

Yıl	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
2006	-	-	-	87.850	90.682	87.559	93.056	91.699	-	-	-	-

¹⁶⁵ Söz konusu bilgiler 7 Temmuz 2017 tarih ve 1700962362 sayılı Bilgi Edinme Başvurusu ile Basın İlan Kurumu'ndan alınmıştır.

Star Gazetesi'nin TMSF'den devir alındığı Mart 2006'da başlayan Ali Özmen Safa-Alaeddin Kaya ortaklığı, Ağustos 2006'da sona ermiştir. Star Medya Yayıncılık adlı şirketin 14 Ağustos 2006 tarihli olağanüstü genel kurulunda, Ali Özmen Safa şirket hisselerinin çoğunluğu devralmıştır. Böylelikle Star Gazetesi'nin sahiplik yapısındaki üçüncü dönem olan "Ali Özmen Safa-Alaeddin Kaya dönemi" kapanmış ve Safa'nın tek patron olduğu "Ali Özmen Safa dönemi" başlamıştır.

5.2.3.1.4 Ali Özmen Safa dönemi

Alaeddin Kaya ve Ali Özmen Safa ortaklığının sona ermesiyle Star Gazetesi'nin sahiplik yapısında **dördüncü dönem** olarak adlandırabileceğimiz yeni bir süreç başlamıştır. Bu süreçte gazetenin tek patronu Ali Özmen Safa olduğu için bu dönem "Ali Özmen Safa dönemi" olarak isimlendirilmiştir.

Ali Özmen Safa, Alaeddin Kaya'nın ortaklıktan ayrılmasından sonra yaptığı yazılı açıklamada Star Gazetesi'nin Yönetim Kurulu Başkanlığını bundan sonra kendisinin yürüteceğini ifade etmiştir.¹⁶⁶

Alaeddin Kaya'nın Star Gazetesi'nden ayrılmasıyla birlikte gazetenin künyesinde de değişiklikler yaşanmıştır. Gazetenin TMSF'den devralındığı 22 Mart 2006 tarihinden 14 Ağustos 2006 tarihine kadar geçen süreçte künyede "sahibi" olarak Alaeddin Kaya'nın adı yer almıştır. Gazetenin 15 Ağustos 2006 tarihli sayısında ise "yayın sahibi" olarak "*Star Medya Yayıncılık A.Ş. Yönetim Kurulu Başkanı Ali Özmen Safa*"¹⁶⁷ adı yer almıştır. Bu değişiklikten 6 gün sonra Ahmet Kekeç'in ismi gazetenin künyesinde "*yayın danışmanı*"¹⁶⁸ olarak geçmeye başlamıştır.

Star Gazetesi'nin künyesinde yaşanan bu değişiklikler gazetenin sahibi Ali Özmen Safa'nın yaptığı yeni atamalar ile genişlemiştir. Safa, o dönem Başbakan olan Recep Tayyip Erdoğan'ın dönürü, AKP İl Yönetim Kurulu Üyesi ve muhafazakar

¹⁶⁶ "Star'ın Yeni Patronu Belli Oldu", (Çevrimiçi), <http://www.haber7.com/medya/haber/178634-starin-yeni-patronu-belli-oldu>, 17 Nisan 2016.

¹⁶⁷ Star Gazetesi, 15 Ağustos 2006, s.8.

¹⁶⁸ Star Gazetesi, 21 Ağustos 2006, s.8.

kesimin önde gelen yazarlarından Sadık Albayrak'ın oğlu Serhat Albayrak'ı, Star Gazetesi'ne CEO olarak atanmıştır. Ali Özmen Safa, Başbakan Erdoğan'ın kızı Esra Erdoğan ile evli olan Berat Albayrak'ın ağabeyi Serhat Albayrak için, 1 Eylül 2006 tarihinden itibaren kendisinden sonraki tek yetkili kişi olacağını ifade etmiştir.¹⁶⁹ Serhat Albayrak'ın gazeteye CEO olarak ataması, Star Gazetesi'nin AKP yanlısı bir medya haline geldiği iddialarını güçlendirmiştir.

Ali Özmen Safa tarafından Star Gazetesi'ne CEO olarak atanan Serhat Albayrak'ın ismi, 26 Eylül 2006 tarihli gazetenin künyesinde “İcra Kurulu Başkanı” olarak yer almıştır. Bu tarihte gazetenin künyesinde yaşanan bir başka değişiklik ise, Genel Yayın Yönetmeni olan Fatih Karaca'nın isminin “Medya Grup Başkanı” olarak geçmeye başlamasıdır. Yine aynı tarihli gazetede Alev Er'in ismi künyede “Genel Yayın Yönetmeni” olarak yer almıştır.

Fatih Karaca isminin Medya Grup Başkanı, Alev Er isminin Genel Yayın Yönetmeni olarak geçmeye başlamasının nedeni ise, Ali Özmen Safa'nın bir televizyon kanalı kurma düşüncesinin yeniden gündeme gelmiş olmasıdır. Bu dönemde gazeteye transfer olan bir başka isim ise Mehmet Altan'dır. 20 Kasım 2006 tarihinde gazetenin yazar kadrosuna katılan Altan, gazetenin başyazarlığı üstlenmiştir.

Ali Özmen Safa'nın gazetenin tek patronu olduğu dönemde, Star Medya Yayıncılık adlı şirketin hisse dağılımları ile şirketin yönetim kurulu üyeleri arasındaki görev dağılımı, İstanbul Ticaret Odası kayıtlarına göre aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

¹⁶⁹ Hürriyet Gazetesi, “Dünürün Oğlu Star Gazetesi'ne CEO Oldu”, (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/dunurun-oglu-star-gazetesi-ne-ceo-oldu-5006068>, 17 Nisan 2017.

Tablo 108: Star Medya Yayıncılık A.Ş.’nin 14.08.2006 – 22.02.2007 Tarihleri Arasındaki Ortaklık Yapısı, Hisse Dağılımları ve Yönetim Kurulu Üyeleri¹⁷⁰

Tarih Aralığı	14.08.2006 – 22.02.2007	
Şirket Sermayesi	15.000.000,00 YTL (On Beş Milyon Türk Lirası)	
Toplam Hisse Adedi	15.000 (Her bir hisse 1.000 YTL)	
Hisse Sahibi	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)
Ali Özmen Safa	10.200	68
Zeki Ekinci	2.400	16
İkram Erzik	900	6
Nasrullah İşbilir	750	5
Sadık Kayıkcı	750	5
Yönetim Kurulu Görev Dağılımı		
İsim	Görev	Sorumluluk Alanı
Ali Özmen Safa	Yönetim Kurulu Başkanı	Hukuki konular
Nasrullah İşbilir	Yönetim Kurulu Üyesi	Mali konular
İkram Erzik	Yönetim Kurulu Üyesi	İdari konular

Star Gazetesi’nin Genel Yayın Yönetmeni olan Alev Er, 26 Ocak 2007 tarihinde bu görevinden ayrılmıştır.¹⁷¹ Alev Er’in gazetede görevinden ayrılmasından bir süre önce Star Gazetesi’nin kuruluşundan bu yana çıkan Star Box adlı ekin yayınlarına son verilmiştir.¹⁷² Ekonomik gerekçelere bağlı olarak alınan bu kara sonrası, magazin haberlerine gazetenin iç sayfalarında yer verilmeye başlanmıştır.

Ali Özmen Safa döneminde yaşanan bir diğer gelişmede “Kanal 24” adlı televizyon kanalının yayın hayatına başlamasıdır. Söz konusu kanalın kökeni Uzan Grubu’na dayanmaktadır. Safa, TMSF tarafından gerçekleştirilen Star Gazetesi ihalesinde aynı zamanda Uzan Grubu bünyesinde bulunan ve ilk olarak “Max Haber” adıyla yayına başlayan, daha sonra ise “Star Haber 24” adını alan haber kanalının isim ve frekans haklarını da satın almıştır.

¹⁷⁰ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 24 Ağustos 2006, Sayı:6628, s.113.

¹⁷¹ “Star Genel Yayın Yönetmeni Alev Er Görevinden Ayrıldı” (Çevrimiçi), <http://www.medyaradar.com/flas-flas-flas-star-genel-yayin-yonetmeni-alev-er-gorevinden-ayrildi-medyaradar-acikliyor-haberi-17314>, 17 Nisan 2017.

¹⁷² Habertürk Gazetesi, “Alev Er Yönetimindeki Star’da Değişim Sürüyor”, (Çevrimiçi), <http://www.haberturk.com/medya/haber/7717-alev-er-yonetimindeki-starda-degisim-suruyor>, 17 Nisan 2017.

Daha önce de değinildiği gibi Alaeddin Kaya'nın ortaklığı döneminde de söz konusu olan televizyon kanalı kurma projesi gerçekleşmiş ve Kanal 24 adlı haber kanalı 23 Ocak 2007 tarihinde yayın hayatına başlamıştır.¹⁷³

Star Gazetesi'nin yanında Kanal 24'ün de yayına başlaması ileride detaylarına değineceğimiz “Star Medya Grubu”nun yeniden şekillenmesinde önemli bir sürecin başlangıcı olmuştur. TMSF'den devralındığı günden bu ana kadar tek medya organı olarak sektörde yer alan Star Gazetesi, bundan sonraki süreçte Kanal 24 ile birlikte anılmaya başlanmıştır.

Star Gazetesi, Ali Özmen Safa'nın tek başına patron olduğu bu dönemde de internet gazeteciliği faaliyetlerine devam etmiş ve bunu www.stargazete.com internet adresi üzerinden sürdürmüştür. Ali Özmen Safa döneminde de herhangi bir slogan kullanmayan gazetenin logosunda da değişiklik yaşanmamıştır. Basın İlan Kurumu verilerine göre gazetenin bu döneme ilişkin aylık tiraj ortalamaları ise şöyledir:

¹⁷³ “Kanal 24 Yayın Hayatına Başladı”, (Çevrimiçi), <http://www.haber7.com/medya/haber/213723-kanal-24-yayin-hayatina-basladi>, 17 Nisan 2017.

Tablo 109: Ali Özmen Safa Döneminde Star Gazetesi'nin Aylık Tiraj Ortalamaları¹⁷⁴

Yıl	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
2006	-	-	-	-	-	-	-	-	92.351	91.913	82.862	76.703
2007	84.609	79.028	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

¹⁷⁴ Söz konusu bilgiler 7 Temmuz 2017 tarih ve 1700962362 sayılı Bilgi Edinme Başvurusu ile Basın İlan Kurumu'ndan alınmıştır.

Ali Özmen Safa'nın Ağustos 2006'da başlayan tek patronluk süreci Şubat 2007'de Ethem Sancak ve Hasan Doğan'ın gazeteye ortak olmasıyla sona ermiştir. Star Medya Yayıncılık adlı şirketin 22 Şubat 2007 tarihinde gerçekleştirilen olağanüstü genel kurulunda, Ali Özmen Safa sahip olduğu hisselerin bir kısmını Ethem Sancak'a bir kısmı da Hasan Doğan'a devretmiştir. Gerçekleşen bu ortaklıkla birlikte Star Gazetesi'nin sahiplik yapısındaki dördüncü dönem olan "Ali Özmen Safa dönemi" kapanmış ve Safa, Sancak ve Doğan'ın ortak olduğu "Ali Özmen Safa - Ethem Sancak - Hasan Doğan dönemi" başlamıştır.

5.2.3.1.5 Ali Özmen Safa – Ethem Sancak – Hasan Doğan dönemi

Star Gazetesi'nin sahiplik yapısındaki bir başka değişim 2007 yılında yaşanmıştır. Bu tarihe kadar gazetenin ortakları arasında gazeteyi TMSF'den satın alan Ali Özmen Safa ile aynı dönemde Safa'ya ortak olan ve daha sonra ayrılan Alaeddin Kaya yer almaktaydı. Şubat 2007'de işadamı Ethem Sancak ve o dönem Türkiye Futbol Federasyonu Başkanlığını yürüten Hasan Doğan, Star Gazetesi'ne ortak olmuştur. Böylelikle Star Gazetesi'nin sahiplik yapısındaki **beşinci dönem** başlamıştır. Bu dönemin baş aktörleri Ali Özmen Safa, Ethem Sancak ve Hasan Doğan olmuştur. Bu nedenle Safa, Sancak ve Doğan ortaklığının devam ettiği bu süreç "Ali Özmen Safa-Ethem Sancak-Hasan Doğan dönemi" olarak ele alınmıştır.

Ali Özmen Safa döneminin sonlarına doğru gazetenin Genel Yayın Yönetmenliğinden ayrılan Alev Er'in yerine, Ali Özmen Safa-Ethem Sancak-Hasan Doğan ortaklığı döneminde Mustafa Karaalioğlu getirilmiştir. Alev Er'in görevden ayrıldığı Ocak 2007 ile Karaalioğlu'nun göreve başladığı Haziran 2007 tarihleri arasındaki dönemde ise Genel Yayın Yönetmenliğini gazetenin yayın danışmanlığı yapan Ahmet Kekeç üstlenmiştir. Bu dönemde gazetenin künyesinde yayın sahibi olarak ise "*Star Medya Yayıncılık A.Ş. adına Ali Özmen Safa*" ismi yer almıştır.

Bu dönemde yaşanan gelişmelerden biri de, Eylül 2006'da gazetenin künyesinde ismi "İcra Kurulu Başkanı" olarak geçmeye başlayan Serhat Albayrak ile Alaeddin Kaya-Ali Özmen Safa döneminde gazetenin Genel Yayın Yönetmenliğine getirilen ve Alev Er'in Genel Yayın Yönetmeni olmasıyla ismi künyede "Medya

Grup Başkanı” geçmeye başlayan Fatih Karaca’nın bu görevlerinden istifa etmesi olmuştur. Bu gelişmelerin ardından Mustafa Karaalioğlu’nun ismi künyede “İcra Kurulu Başkanı” olarak yer almıştır. Karaalioğlu, daha sonra gazetenin Genel Yayın Yönetmenliğini de üstlenmiştir.

O dönem başbakan olan Recep Tayyip Erdoğan’ın dönürünün oğlu olan Serhat Albayrak’ın, bu görevinden istifa etmesinin nedeni olarak kendisinden habersiz gazetenin başına Mustafa Karaalioğlu’nun getirilmiş olması iddiaları gündeme gelmiştir.

Gazetenin eski Genel Yayın Yönetmeni olan Alev Er’in, bu görevden alınmasına attığı bir manşetin neden olduğunu söyleyen Star Gazetesi’nin Ankara eski haber müdürü Hüseyin Özalp, Er’in yerine Mustafa Karaalioğlu’nun bu göreve getirilmesi sürecini şöyle anlatmaktadır:

“Star Gazetesi’nde 2006 yılının Eylül ayında Ankara bürosu haber müdürü olarak göreve başladım. Aynı gün Şamil Tayyar da temsilcilik görevine başladı. (...) Uzan ailesinin mallarına el konmasının ardından TMSF tarafından AKP’ye yakın bazı işadamlarına satılan Star gazetesi, başlangıçta Alev Er yönetiminde Taraf benzeri bir yayın çizgisi izlemeye başladı. Alev Er, Hrant Dink’in de aralarında bulunduğu bazı yazarların yargılanmasına neden olan Türk Ceza Kanunu’nun Türklüğe Hakaret başlıklı 301. Maddesinin kaldırılması için çok sert muhalefet yapıyordu. Hrant Dink’in öldürülmesinden sonra 301. Maddenin benzeri uygulamanın birçok Avrupa ülkesinde bulunduğunu belirten dönemin Adalet Bakanı Cemil Çiçek’i hedef alan “301 Cemil Tahtaya” başlıklı bir manşet attı. Bu manşet Cemil Çiçek’i çok kızdırdı ve “Barzani gazetesinden başka ne beklenir” diye tepki gösterdi. Gazeteye o dönemde özellikle Şemdinli olaylarını aktarış tarzı nedeniyle Kürtçü çizgiye kaydığı eleştirileri yöneltiliyordu.

O dönemde Star gazetesinin etkili ortaklarından rahmetli Hasan Doğan, MHP çevreleriyle diyalog halindeydi. Şimdi MHP’de olan dönemin Çalışma Bakanı Murat Başesgioğlu ile de arası çok iyiydi. Şamil Tayyar, ANAP döneminden beri tanıdığı Başesgioğlu aracılığıyla diyalog kurduğu Hasan Doğan’a yaklaşıp İcra Kurulu Başkanı Fatih Karaca ile ittifak halinde Alev Er’e karşı muhalefet yürütüyordu. “301 Cemil Tahtaya” manşeti, AKP hükümetine bile muhalefet etmekten çekinmeyen Alev Er’in görevden alınmasına yol açtı. Fatih Karaca, Alev Er’in yerine genel yayın yönetmeni olarak Şamil Tayyar’ı önerdi. Ancak Alev Er’e muhalefet etmek için Genelkurmay Başkanlığı’na birkaç kez şikâyetle giden Tayyar beklemediği bir engelle karşılaştı. Mehmet Altan, İcra Kurulu toplantısında “Şamil, Genelkurmay’ın adamı. O gelirse başyazarlığı bırakırım” deyince, Şamil Tayyar hazırladığı valizini boşaltmak zorunda kaldı.

Tanıdığım kadarıyla entelektüel yönü ve insani yönünün güçlü olduğunu bildiğim Ahmet Kekeç birkaç ay genel yayın yönetmenliği yaptıktan sonra sürpriz bir şekilde o

dönemde Yenişafak'ın başında olan Mustafa Karaalioğlu gazetenin başına geldi. Hem İcra Kurulu Başkanlığı hem Genel Yayın Yönetmenliği koltuğuna oturdu.”¹⁷⁵

Ali Özmen Safa, Ethem Sancak ve Hasan Doğan ortaklığının devam ettiği dönemde, Star Medya Yayıncılık adlı şirketin hisselerinde birkaç defa değişiklik yaşanmıştır. Yaşanan bu hisse değişikliklere bağlı olarak şirketin yönetim kurulu üyeleri arasındaki görev dağılımında da değişiklikler yaşanmıştır. Safa, Sancak ve Doğan ortaklığı döneminde yaşanan bu değişiklikler, İstanbul Ticaret Odası kayıtlarına göre aşağıdaki tablolarda sırasıyla verilmiştir:

Tablo 110: Star Medya Yayıncılık A.Ş.’nin 22.02.2007 – 07.06.2007 Tarihleri Arasındaki Ortaklık Yapısı, Hisse Dağılımları ve Yönetim Kurulu Üyeleri¹⁷⁶

Tarih Aralığı	22.02.2007 – 07.06.2007	
Şirket Sermayesi	15.000.000,00 YTL (On Beş Milyon Türk Lirası)	
Toplam Hisse Adedi	15.000 (Her bir hisse 1.000 YTL)	
Hisse Sahibi	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)
Ali Özmen Safa	5.100	34
Hasan Doğan	3.750	25
Ethem Sancak	3.750	25
Nasrullah İşbilir	1.200	8
İkram Erzik	1.200	8
Yönetim Kurulu Görev Dağılımı		
İsim	Görev	Sorumluluk Alanı
Ali Özmen Safa	Yönetim Kurulu Başkanı	Hukuki konular
Ethem Sancak	Yönetim Kurulu Başkan Vekili	Mali konular
Hasan Doğan	Yönetim Kurulu Üyesi	Murahhas Üye
Nasrullah İşbilir	Yönetim Kurulu Üyesi	İdari konular
İkram Erzik	Yönetim Kurulu Üyesi	

Tablo 111: Star Medya Yayıncılık A.Ş.’nin 07.06.2007 – 05.06.2008 Tarihleri Arasındaki Ortaklık Yapısı, Hisse Dağılımları ve Yönetim Kurulu Üyeleri¹⁷⁷

Tarih Aralığı	07.06.2007 – 05.06.2008

¹⁷⁵ “Karaalioğlu ve Tayyar Neden Kavgalı”, (Çevrimiçi), <http://odatv.com/karaalioglu-ve-tayyar-neden-kavgaliydi-2811141200.html>, 17 Nisan 2017.

¹⁷⁶ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 9 Mart 2007, Sayı:6762, s.360.

¹⁷⁷ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 15 Haziran 2007, Sayı:6831, s.695.

Şirket Sermayesi	15.000.000,00 YTL (On Beş Milyon Türk Lirası)	
Toplam Hisse Adedi	15.000 (Her bir hisse 1.000 YTL)	
Hisse Sahibi	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)
Ali Özmen Safa	5.100	34
Hasan Doğan	3.750	25
Ethem Sancak	3.750	25
Nasrullah İşbilir	1.200	8
İkram Erzik	1.200	8
Yönetim Kurulu Görev Dağılımı		
İsim	Görev	Sorumluluk Alanı
Ali Özmen Safa	Yönetim Kurulu Başkanı	Hukuki konular
Ethem Sancak	Yönetim Kurulu Başkan Vekili	Mali konular
Hasan Doğan	Yönetim Kurulu Üyesi	Murahhas Üye
Nasrullah İşbilir	Yönetim Kurulu Üyesi	İdari konular
İkram Erzik	Yönetim Kurulu Üyesi	

Tablo 112: Star Medya Yayıncılık A.Ş.’nin 05.06.2008 – 19.09.2008 Tarihleri Arasındaki Ortaklık Yapısı, Hisse Dağılımları ve Yönetim Kurulu Üyeleri¹⁷⁸

Tarih Aralığı	05.06.2008 – 19.09.2008	
Şirket Sermayesi	15.000.000,00 YTL (On Beş Milyon Türk Lirası)	
Toplam Hisse Adedi	15.000 (Her bir hisse 1.000 YTL)	
Hisse Sahibi	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)
Ethem Sancak	5.850	39
Ali Özmen Safa	5.100	34
Hasan Doğan	3.750	25
Murat Sancak	150	1
Zeki Ekinci	150	1
Yönetim Kurulu Görev Dağılımı		
İsim	Görev	Sorumluluk Alanı
Ethem Sancak	Yönetim Kurulu Başkanı	Hukuki konular
Ali Özmen Safa	Yönetim Kurulu Başkan Vekili	Mali konular
Hasan Doğan	Yönetim Kurulu Üyesi	Murahhas Üye
Murat Sancak	Yönetim Kurulu Üyesi	İdari konular
Zeki Ekinci	Yönetim Kurulu Üyesi	

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere 5 Haziran 2008 tarihinde gerçekleştirilen olağan genel kurul sonrası şirket hisselerin büyük çoğunluğu Ethem Sancak’ın kontrolüne geçmiştir. Bu durum Star Gazetesi’nin künyesinde de değişiklik yaratmış

¹⁷⁸ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 18 Haziran 2008, Sayı:7086, s.448.

ve 6 Haziran 2008 tarihinden itibaren gazetenin künyesinde yayın sahibi olarak “*Star Medya Yayıncılık A.Ş. adına Ethem Sancak*” ismi yer almaya başlamıştır.

Star Gazetesi, Ali Özmen Safa, Ethem Sancak ve Hasan Doğan ortaklığının devam ettiği dönemde internet gazeteciliği faaliyetlerine devam etmiş ve bunu www.stargazete.com internet adresi üzerinden sürdürmüştür. Bu dönemde de herhangi bir slogan kullanmayan gazetenin logosunda da herhangi bir değişiklik yaşanmamıştır. Star Gazetesi’nin bu döneme ilişkin aylık tiraj ortalamaları Basın İlan Kurumu verilerine göre şöyledir:

Tablo 113: Ali Özmen Safa – Ethem Sancak – Hasan Doğan Döneminde Star Gazetesi’nin Aylık Tiraj Ortalamaları¹⁷⁹

Yıl	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
2007	-	-	79.570	96.584	103.157	101.077	128.105	101.884	109.583	111.213	227.160	264.084
2008	216.433	213.645	178.378	174.804	126.148	132.517	113.402	115.252	122.387	-	-	-

¹⁷⁹ Söz konusu bilgiler 7 Temmuz 2017 tarih ve 1700962362 sayılı Bilgi Edinme Başvurusu ile Basın İlan Kurumu’ndan alınmıştır.

Ali Özmen Safa, Ethem Sancak ve Hasan Doğan ortaklığının başladığı Şubat 2007’de bu çalışmanın asıl konusunu oluşturan Star Medya Grubu adeta yeniden şekillenmiştir. Öyle ki, Safa, Sancak ve Doğan, *Star Medya Yayıncılık A.Ş.* adlı şirket haricinde üç yeni şirketin daha sahibi olmuşlardır. Bu şirketlerden ilki *Dinamik Radyo Televizyon A.Ş.*¹⁸⁰, ikincisi *Star Medya Ajans A.Ş.*¹⁸¹, üçüncüsü ise *Star Matbaacılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.*’dir.

Dinamik Radyo Televizyon adlı şirketin 22 Şubat 2007¹⁸² tarihinde yapılan olağanüstü genel kurulunda Ali Özmen Safa, Ethem Sancak ve Hasan Doğan şirket hisselerinin çoğunluğunu devralmışlardır. Gerçekleşen bu devirler sonrası Dinamik Radyo Televizyon A.Ş.’nin ortaya çıkan yeni ortaklık yapısı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

¹⁸⁰ Söz konusu şirket 17.04.2006 tarihinde 1.000.000 YTL (bir milyon YTL) sermaye kurulmuştur. Şirket her biri 1.000 (Bin YTL) değerinde olan toplam 1.000 (bin) hisseye sahiptir. Şirketin kurucuları ve hisse dağılımları şöyledir: *Sabri Özdemir*: yüzde 20, *Cüneyt Kaya*: yüzde 20, *Abdülmecit Koyunsağan*: yüzde 20, *Emin Erener*: yüzde 20, *Ahmet Çarhoğlu*: yüzde 20. (Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 20 Nisan 2006, Sayı:6539, s.3-5.), Şirket yönetim kurulunun 28 Nisan 2006 tarihli olağanüstü genel kurul toplantısında pay devirleri yapılmıştır. Söz konusu tarihte yapılan devirle birlikte ortaya çıkan yeni hisse dağılımları şöyledir: *Sabri Özdemir*: yüzde 20, *Cüneyt Kaya*: yüzde 20, *Nasrullah İşbilir*: yüzde 20, *Emin Erener*: yüzde 20, *Ahmet Çarhoğlu*: yüzde 20. (Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 3 Mayıs 2006, Sayı:6548, s.447.), Şirket yönetim kurulunun 25 Ağustos 2006 tarihli olağanüstü genel kurul toplantısında pay devirlerinde yeni bir değişiklik yapılmıştır. Söz konusu tarihte yapılan devirle birlikte ortaya çıkan yeni hisse dağılımları şöyledir: *Sadık Kayıkcı*: yüzde 22, *İkram Erzik*: yüzde 21, *Osman Küçükdalak*: yüzde 21, *Nasrullah İşbilir*: yüzde 20, *Zeki Ekinci*: yüzde 16. (Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 19 Eylül 2006, Sayı:6645, s.459.)

¹⁸¹ Söz konusu şirket 21.06.2006 tarihinde 5.000.000 YTL (beş milyon YTL) sermaye ve “STR Medya Ajans A.Ş.” adıyla kurulmuştur. Şirket her biri 1.000 (Bin YTL) değerinde olan toplam 5.000 (Beşbin) hisseye sahiptir. Şirketin kurucuları ve hisse dağılımları şöyledir: *Sadık Kayıkcı*: yüzde 30, *Cüneyt Kaya*: yüzde 30, *Osman Küçükdalak*: yüzde 13, *Sabri Özdemir*: yüzde 15, *Riyat Yurtseven*: yüzde 13. (Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 26 Haziran 2006, Sayı:6586, s.41-43.), Şirket yönetim kurulunun 21 Ağustos 2006 tarihli ve 4 sayılı kararı ile pay devirleri gerçekleşmiştir. Söz konusu tarihte yapılan devirle birlikte ortaya çıkan yeni hisse dağılımları şöyledir: *Sadık Kayıkcı*: yüzde 30, *İkram Erzik*: yüzde 30, *Osman Küçükdalak*: yüzde 13, *Nasrullah İşbilir*: yüzde 15, *Riyat Yurtseven*: yüzde 13. (Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 18 Aralık 2006, Sayı:6706, s.47-48.), STR Medya Ajans A.Ş. olan şirket unvanı 27 Nisan 2012 tarihli olağanüstü genel kurulunda değiştirilerek Star Medya Ajans A.Ş. adını almıştır. (Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 8 Mayıs 2012, Sayı:8063, s.334.)

¹⁸² Bu tarih aynı zamanda Ethem Sancak ve Hasan Doğan’ın Star Medya Yayıncılık A.Ş. adlı şirkete ortak olduğu gündür.

Tablo 114: Dinamik Radyo Televizyon A.Ş.’nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları¹⁸³

Şirket Adı	Dinamik Radyo Televizyon A.Ş.	
Kuruluş Tarihi	17 Nisan 2006	
Kuruluştaki Sermayesi	1.000.000 YTL (Bir Milyon YTL)	
Toplam Hisse Adedi	1.000 (Her bir hisse 1.000 YTL)	
Hisse Sahibi	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)
Ali Özmen Safa	340	34
Hasan Doğan	250	25
Ethem Sancak	250	25
Nasrullah işbilir	80	8
İkram Erzik	80	8

RTÜK kayıtlarına göre Kanal 24 adlı televizyon kanalı yayınlarını Dinamik Radyo Televizyon A.Ş. üzerinden sürdürmektedir.

STR Medya Ajans adlı şirketin 23 Şubat 2007¹⁸⁴ tarihinde yapılan olağanüstü genel kurulunda Ali Özmen Safa, Ethem Sancak ve Hasan Doğan şirket hisselerini çoğunluğunu devralmışlardır. Gerçekleşen bu devirler sonrası STR Medya Ajans A.Ş.’nin ortaya çıkan yeni ortaklık yapısı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 115: Star Medya Ajans A.Ş.’nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları¹⁸⁵

Şirket Adı	Star Medya Ajans A.Ş.	
Kuruluş Tarihi	26 Haziran 2006	
Kuruluştaki Sermayesi	5.000.000 YTL (Beş Milyon YTL)	
Toplam Hisse Adedi	5.000 (Her bir hisse 1.000 YTL)	
Hisse Sahibi	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)
Ali Özmen Safa	1.700	34
Hasan Doğan	1.250	25
Ethem Sancak	1.250	25
Nasrullah işbilir	400	8
İkram Erzik	400	8

¹⁸³ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 6 Mart 2007, Sayı:6759, s.495.

¹⁸⁴ Bu tarih Ethem Sancak ve Hasan Doğan’ın Star Medya Yayıncılık A.Ş. ile Dinamik Radyo Televizyon A.Ş. adlı şirketlere ortak olduğu günden bir sonraki tarihtir.

¹⁸⁵ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 15 Mart 2007, Sayı:6766, s.718-719.

Star Medya A.Ş. adlı şirket ile Star Gazetesi ve Kanal 24'ün reklam ve ilan alanındaki faaliyetleri yürütülmektedir.

Dinamik Radyo Televizyon A.Ş. ve STR Medya Ajans A.Ş. adlı şirketleri hisse devri yoluyla satın alan Ali Özmen Safa, Ethem Sancak ve Hasan Doğan, 7 Ocak 2008 tarihinde ortak bir şekilde Star Matbaacılık Sanayi ve Ticaret A.Ş. adında bir şirket kurmuşlardır. Söz konusu şirketin kuruluş bilgileri ve hisse dağılımları şöyledir:

Tablo 116: Star Matbaacılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin Kurucuları ve Hisse Dağılımları¹⁸⁶

Şirket Adı	Star Matbaacılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.	
Kuruluş Tarihi	7 Ocak 2008	
Kuruluştaki Sermayesi	1.000.000 YTL (Bir Milyon YTL)	
Toplam Hisse Adedi	1.000 (Her bir hisse 1.000 YTL)	
Hisse Sahibi	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)
Ali Özmen Safa	340	34
Hasan Doğan	250	25
Ethem Sancak	250	25
Nasrullah İşbilir	80	8
İkram Erzik	80	8

Star Matbaacılık Sanayi ve Ticaret A.Ş., Star Gazetesi'nin baskısının yapıldığı tesislerin yönetimi alanında faaliyet göstermektedir.

Star Medya Yayıncılık, Dinamik Radyo ve Televizyon, Star Medya Ajans ve Star Matbaacılık adlı bu dört şirket çalışmanın bundan sonraki kısımda “**Star Medya Grubu**” olarak anılacaktır.¹⁸⁷

¹⁸⁶ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 11 Ocak 2008, Sayı:6975, s.473-475.

¹⁸⁷ Daha öncede belirtildiği gibi Star Medya Grubu'nun temelleri Uzan Ailesi'nin kontrolünde olan Uzan Grubu'na bağlı Star TV, Kral TV, Süper FM, Metro FM, Joy FM, Joy Türk FM, Radyo Alaturka, Rock FM, Star Gazetesi, Star Gazetesi Baskı Tesisleri ve Star Gazetesi'nin dağıtımını sağlayan Merkez Dağıtım'a adlı kuruluşlara dayanmaktadır. Uzan Grubu'na ait şirketlerin 14 Şubat 2004 tarihinde TMSF kontrolüne geçmesiyle yukarıda adı geçen bu şirketlerin bütünlük yapısı bozulmuştur. Her bir medya organı –yine daha öncede belirtildiği gibi- TMSF tarafından farklı tarihlerde yapılan ihaleler sonucunda yeni alıcılarına satılmıştır. Radyo Televizyon Üst Kurulu ve Rekabet Kurulu'nun onayından sonra söz konusu medya kuruluşları TMSF' tarafından yeni alıcısına

Ali Özmen Safa, Ethem Sancak ve Hasan Doğan'ın Şubat 2007'de başlayan ortaklık süreci Eylül 2008'de Ethem Sancak'ın Ali Özmen ve Hasan Doğan'ın hisselerini satın almasıyla sona ermiştir.

Star Medya Grubu bünyesinde bulunan Star Medya Yayıncılık, Dinamik Radyo ve Televizyon, Star Medya Ajans ve Star Matbaacılık adlı şirketlerin hepsinde 19 Eylül 2008 tarihinde genel kurul gerçekleştirilmiş ve adı geçen dört şirketin de çoğunluk hisselerini Ethem Sancak devralmıştır. Gerçekleşen bu devirler sonrası Star Gazetesi'nin sahiplik yapısındaki beşinci dönem olan "Ali Özmen Safa-Ethem Sancak-Hasan Doğan dönemi" kapanmış ve Ethem Sancak'ın tek patron olduğu "Ethem Sancak dönemi" başlamıştır.

5.2.3.1.6 Ethem Sancak dönemi

Ethem Sancak ve Hasan Doğan'ın, bünyesinde Star Gazetesi ile Kanal 24 televizyonunu barındıran Star Medya Grubu'na ortak olmasından on dokuz ay sonra Star Gazetesi'nin sahiplik yapısında yeni bir değişim daha yaşanmıştır. Ali Özmen Safa ve Hasan Doğan elinde bulunan tüm hisseleri Ethem Sancak'a devrederek ortaklıktan çekilmişlerdir. Sancak'ın, Safa ve Doğan'a ait hisselerin tamamını satın almasıyla Star Gazetesi'nin sahiplik yapısında yeni bir dönem başlamıştır. Gazetenin kuruluşundan bu ana kadarki **altıncı dönem** olan bu süreç "Ethem Sancak dönemi" olarak ele alınmıştır.

Bu dönemde Star Gazetesi'nin künyesinde sahibi olarak "*Star Medya Yayıncılık A.Ş. adına Ethem Sancak*" adı kullanılmıştır. Mustafa Karaalioğlu'nun adı ise hem İcra Kurulu Başkanı hem de Genel Yayın Yönetmeni olarak yer almıştır.

Ethem Sancak döneminde Star Gazetesi'nin logosunda değişikliğe gidilmiştir. Kurulduğu günden beri aynı logoyu kullanan gazete, 5 Haziran 2009 tarihinden itibaren aşağıdaki logoyu kullanmaya başlamıştır:

devredilmiştir. Burada sözü geçen bu dört şirketin yeniden Star Medya Grubu adıyla anılmasının nedeni, hem çalışmanın asıl konusunu oluşturması hem de söz konusu bu dört kuruluşun Türk medya sektöründe Star Medya Grubu çatısı altında yer etmesinden kaynaklanmaktadır.

Resim 2: Star Gazetesi'nin 5 Haziran 2009 Tarihinden İtibaren Kullanmaya Başladığı Logosu¹⁸⁸

Ethem Sancak'ın şirket hisselerinin tamamını devralmasıyla birlikte şirketin hisse oranları ile yönetim kurulu üyeleri arasındaki görev dağılımı değişmiştir. Ethem Sancak'ın tek patron olduğu bu döneme ilişkin hisse ve görev dağılımları, İstanbul Ticaret Odası kayıtlarına göre aşağıdaki tabloda aktarılmıştır:

Tablo 117: Star Medya Yayıncılık A.Ş.'nin 19.09.2008 – 29.09.2009 Tarihleri Arasındaki Ortaklık Yapısı, Hisse Dağılımları ve Yönetim Kurulu Üyeleri¹⁸⁹

Tarih Aralığı	19.09.2008 – 29.09.2009	
Şirket Sermayesi	15.000.000,00 YTL (On Beş Milyon Türk Lirası)	
Toplam Hisse Adedi	15.000 (Her bir hisse 1.000 YTL)	
Hisse Sahibi	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)
Ethem Sancak	14.400	96
Necat Sancak	150	1
Fuat Sancak	150	1
Murat Sancak	150	1
Zeki Ekinci	150	1
Yönetim Kurulu Görev Dağılımı		
İsim	Görev	Sorumluluk Alanı
Ethem Sancak	Yönetim Kurulu Başkanı	Hukuki konular
Necat Sancak	Yönetim Kurulu Başkan Vekili	Mali konular
Fuat Sancak	Yönetim Kurulu Üyesi	Murahhas Üye
Murat Sancak	Yönetim Kurulu Üyesi	İdari konular
Zeki Ekinci	Yönetim Kurulu Üyesi	

¹⁸⁸ Star Gazetesi, 5 Haziran 2009, s.1.

¹⁸⁹ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 13 Ekim 2008, Sayı:7166, s.271-272.

Ethem Sancak döneminde de internet yayıncılığını devam ettiren Star Gazetesi bunu www.stargazete.com internet adresi üzerinden sürdürmüştür. Yukarıda belirtildiği gibi logosunda küçük çaplı bir değişiklik yaşanan gazete bu dönemde de herhangi bir slogan kullanmamıştır. Ethem Sancak döneminde, Star Gazetesi'nin aylık tiraj ortalamaları Basın İlan Kurumu verilerine göre şöyledir:

Tablo 118: Ethem Sancak Döneminde Star Gazetesi'nin Aylık Tiraj Ortalamaları¹⁹⁰

Yıl	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
2008	-	-	-	-	-	-	-	-	-	104.144	100.874	127.513
2009	120.227	115.330	113.384	102.520	113.506	100.066	100.820	103.637	100.290	-	-	-

¹⁹⁰ Söz konusu bilgiler 7 Temmuz 2017 tarih ve 1700962362 sayılı Bilgi Edinme Başvurusu ile Basın İlan Kurumu'ndan alınmıştır.

Ethem Sancak'ın Eylül 2008'de, Ali Özmen Safa ve Hasan Doğan'ın elinde bulunan tüm hisseleri satın almasıyla başlayan "Ethem Sancak dönemi", Sancak'ın hisselerinin yarısını Eylül 2009'da¹⁹¹ iş adamı Fettah Tamince'ye satmasıyla sona ermiştir.

Star Medya Grubu bünyesinde bulunan Star Medya Yayıncılık, Dinamik Radyo ve Televizyon, Star Medya Ajans ve Star Matbaacılık adlı şirketlerin tamamında, 29 Eylül 2009 tarihinde genel kurul gerçekleştirilmiş ve adı geçen dört şirketin hisselerinin yarısı Fettah Tamince tarafından devralmıştır. Gerçekleşen bu devirler sonrası Star Gazetesi'nin sahiplik yapısındaki altıncı dönem olan "Ethem Sancak dönemi" kapanmış ve Ethem Sancak ile Fettah Tamince ortaklığının sürdüğü "Ethem Sancak-Fettah Tamince dönemi" başlamıştır.

5.2.3.1.7 Ethem Sancak – Fettah Tamince dönemi

Star Medya Grubu'nun tüm hisselerini satın alarak Star Gazetesi ile Kanal 24'ün tek sahibi olan Ethem Sancak bir yıl sonra şirketlerin hisselerinin yarısını devretmiştir. Sancak'ın, Star Medya Grubu'nun yüzde 50'lik hissesini "*Çok yakın arkadaşım*"¹⁹² dediği Fettah Tamince'ye devretmesiyle Star Gazetesi'nin sahiplik yapısında yeni bir dönem başlamıştır. Gazetenin kuruluşundan bu ana kadarki **yedinci dönemi** olan bu süreç "Ethem Sancak-Fettah Tamince" dönemi olarak ele alınmıştır.

Sancak ve Tamince ortaklığının devam ettiği dönemde gazetenin künyesinde sahibi olarak "*Star Medya Yayıncılık A.Ş. adına Ethem Sancak*" ismi yer almıştır. Gazetenin Genel Yayın Yönetmenliğini ise bu dönemde de Mustafa Karaalioğlu yürütmüştür. Ayrıca, Karaalioğlu'nun ismi künyede İcra Kurulu Başkanlığı olarak geçmeye devam etmiştir.

¹⁹¹ Söz konusu satışa ilişkin haberler medyada Mayıs 2009'da çıkmaya başlamıştır. Ancak İstanbul Ticaret Odası ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi kayıtlarına göre devir işlemi Eylül 2009'da gerçekleşmiştir.

¹⁹² Vatan Gazetesi, "**Star Gazetesi ve Kanal 24'e Orak Oldu**", (Çevrimiçi), <http://www.gazetevatan.com/star-gazetesi-ve-kanal-24-e-ortak-oldu-239205-ekonomi/>, 17 Nisan 2017.

Star Medya Grubu bu dönemde Karamel TV adında bir televizyon kanalı daha kurmuştur. Ağırlıklı olarak kadın ve çocuklara yönelik programlar yapacak olan Karamel TV, 1 Haziran 2010 tarihinde yayın hayatına başlamıştır.¹⁹³

Fettah Tamince'nin şirket hisselerinin yarısının Ethem Sancak'tan devralmasıyla birlikte şirketin hisse oranları ve yönetim kurulu üyeleri arasındaki görev dağılımı değişmiştir. Ethem Sancak ve Fettah Tamince ortaklığının söz konusu olduğu bu döneme ilişkin hisse ve görev dağılımları, İstanbul Ticaret Odası kayıtlarına göre aşağıdaki tabloda aktarılmıştır:

Tablo 119: Star Medya Yayıncılık A.Ş.'nin 29.09.2009 – 05.11.2010 Tarihleri Arasındaki Ortaklık Yapısı, Hisse Dağılımları ve Yönetim Kurulu Üyeleri¹⁹⁴

Tarih Aralığı	29.09.2009 – 05.11.2010	
Şirket Sermayesi	15.000.000 TL (On Bin Türk Lirası)	
Toplam Hisse Adedi	15.000 (Her bir hisse 1.000 TL)	
Hisse Sahibi	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)
Ethem Sancak	6.900	46
Fettah Tamince	7.498	49.98
Necat Sancak	150	1
Fuat Sancak	150	1
Murat Sancak	150	1
Zeki Ekinci	150	1
Menderes Mehmet Tefik Türel	1	0.01
Turgay Mutlu Şimaylı	1	0.01
Yönetim Kurulu Görev Dağılımı		
İsim	Görev	Sorumluluk Alanı
Ethem Sancak	Yönetim Kurulu Başkanı	Hukuki konular
Fettah Tamince	Yönetim Kurulu Başkan Vekili	Mali konular
Murat Sancak	Yönetim Kurulu Üyesi	Murahhas Üye
Menderes Mehmet Tefik Türel	Yönetim Kurulu Üyesi	Murahhas Üye
Turgay Mutlu Şimaylı	Yönetim Kurulu Üyesi	Murahhas Üye

¹⁹³ “Star Grubu’nun Karamel TV’si Yayına Hazır”, (Çevrimiçi), <http://www.gazeteciler.com/haber/star-grubunun-karamel-tvsi-yayna-hazir/174759>, 17 Nisan 2017.

¹⁹⁴ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 5 Kasım 2009, Sayı:7432, s.423-424.

İnternet gazeteciliği yayınlarını Ethem Sancak ve Fettah Tamine döneminde de sürdüren Star Gazetesi, bu faaliyetlerini www.stargazete.com internet adresi üzerinden yürütmüştür. Sancak-Tamine döneminde de herhangi bir slogan kullanmayan gazetenin logosu bir önceki dönemle aynı kalmıştır. Ethem Sancak ve Fettah Tamine ortaklığının devam ettiği dönemlerde, Star Gazetesi'nin aylık tiraj ortalamaları Basın İlan Kurumu verilerine göre şöyledir:

Tablo 120: Ethem Sancak – Fettah Tamince Döneminde Star Gazetesi’nin Aylık Tiraj Ortalamaları¹⁹⁵

Yıl	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
2009	-	-	-	-	-	-	-	-	-	105.611	110.721	110.478
2010	108.491	101.662	102.790	104.952	106.552	108.641	103.690	106.481	105.980	102.392	102.937	-

¹⁹⁵ Söz konusu bilgiler 7 Temmuz 2017 tarih ve 1700962362 sayılı Bilgi Edinme Başvurusu ile Basın İlan Kurumu’ndan alınmıştır.

Ethem Sancak'ın Eylül 2009'da elinde bulunan hisselerin yarısını Fettah Tamince'ye satmasıyla başlayan "Ethem Sancak-Fettah Tamince dönemi", Sancak'ın elinde kalan diğer yüzde 50'lik hisseyi¹⁹⁶ Kasım 2010'da eski AKP milletvekili Tevhit Karakaya'ya satmasıyla sona ermiştir.

Star Medya Grubu bünyesinde bulunan Star Medya Yayıncılık, Dinamik Radyo ve Televizyon, Star Medya Ajans ve Star Matbaacılık adlı şirketlerin tamamında, 5 Kasım 2010 tarihinde genel kurul gerçekleştirilmiş ve adı geçen dört şirketin hisselerinin yarısı Tevhit Karakaya tarafından devralmıştır. Gerçekleşen bu devirler sonrası Star Gazetesi'nin sahiplik yapısındaki yedinci dönem olan "Ethem Sancak-Fettah Tamince dönemi" kapanmış ve Fettah Tamince ile Tevhit Karakaya ortaklığının sürdüğü "Fettah Tamince-Tevhit Karakaya dönemi" başlamıştır.

5.2.3.1.8 Fettah Tamince – Tevhit Karakaya dönemi

Star Medya Grubu'nun tüm hisselerini elinde bulunduran Ethem Sancak, bu hisselerin yarısını Eylül 2009'da Fettah Tamince'ye devretmişti. Elinde kalan hisselerin diğer yarısını Kasım 2010'da Tevhit Karakaya'ya devreden Sancak, böylelikle medya sektöründen tamamen çekilmiştir. Karakaya'nın Star Medya Grubu'na ortak olmasıyla Star Gazetesi'nin sahiplik yapısında **sekizinci dönem** başlamıştır. Bu süreç çalışmada "Fettah Tamince-Tevhit Karakaya dönemi" olarak ele alınmıştır.

5 Kasım 2010 tarihinde gerçekleştirilen olağan genel kurul sonrası şirket hisselerin yarısı Tevhit Karakaya'nın kontrolüne geçmiştir. Bu durum Star

¹⁹⁶ Medyada bu satış rakamı yüzde 51 hisse olarak yer almıştır. Ancak İstanbul Ticaret Odası ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi kayıtlarına göre Ethem Sancak, Tevhit Karakaya elinde bulunan yüzde 50'lik hissenin tamamının devretmiştir. Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 22 Kasım 2010, Sayı:7691, s.740-741. Satışın yüzde 51 oranıyla gerçekleştiği belirten bazı haberler için Bkz. Milliyet Gazetesi, "Kanal 24 ve Star Gazetesi Satıldı", (Çevrimiçi), <http://www.milliyet.com.tr/kanal-24-ve-star-gazetesi-satildi/ekonomi/haberdetayarsiv/04.11.2010/1301701/default.htm>, 17 Nisan 2017.

Posta Gazetesi, "Kanal 24 ve Star Gazetesi Satıldı", (Çevrimiçi), <http://www.posta.com.tr/kanal-24-ve-star-gazetesi-satildi-haberi-46724>, 17 Nisan 2017.

Dünya Gazetesi, "Kanal 24 ve Star Gazetesi Satıldı", (Çevrimiçi), <https://www.dunya.com/gundem/star-gazetesi-ve-kanal-24-satildi-haberi-128382>, 17 Nisan 2017. "Flaş! Star Gazetesi ve Kanal 24 Kime Satıldı?", (Çevrimiçi), <http://www.medyafaresi.com/haber/flas-star-gazetesi-ve-kanal-24-kime-satildi/51855>, 17 Nisan 2017.

Gazetesi'nin künyesinde de değişiklik yaratmış ve 6 Kasım 2010 tarihinden itibaren gazetenin künyesinde yayın sahibi olarak “*Star Medya Yayıncılık A.Ş. adına Tevhit Karakaya*” ismi yer almaya başlamıştır. Mustafa Karaalioğlu'nun hem İcra Kurulu Başkanı hem de Genel Yayın Yönetmenliğini sürdürdüğü bu dönemde, Star Gazetesi'nde köklü değişiklikler yaşanmıştır. Gazetenin başta logosu olmak üzere, mizanpajı ve tasarımı değişmiştir. Gazetede yaşanan bir başka değişiklik de slogan kullanılmaya başlanmasıdır.

Eski gazetenin tarihe gömüleceğini ifade eden Karaalioğlu, gazetenin yaşayacağı değişiklikleri şu sözlerle anlatmıştır:

“Logonun rengi değişiyor, kırmızıya veda ediyoruz. Mizanpajda Avrupalı bir beyazlık fakat Türk okurunun alıştığı hareketliliğini içeren yeni bir tasarıma gidiyoruz. Yeni gazete, piyasada olan 38 gazetenin tamamından bir bakışla ayırt edilebilecek, çok rahatlıkla ve gururla taşınabilecek bir sunum arz ediyor. Sadece mizanpajı değil haber mantığı ve haber felsefesi de değişiyor.”¹⁹⁷

Karaalioğlu'nun yukarıda bahsettiği değişiklikler Star Gazetesi'nin 9 Mart 2011 tarihli sayısında “*Değişim Başlıyor...*”¹⁹⁸ başlığıyla gündeme gelmiştir. Takip eden günlerde ise gazetenin birinci sayfasında “*Yeni Türkiye'nin Gazetesi*”¹⁹⁹ ibaresi yer almaya başlamıştır. Yine bu süreçte birinci sayfada gazetede yaşanacak değişikliklere yönelik sinyaller verilmeye devam etmiştir. Nihayetinde de Star Gazetesi 16 Mart 2011 tarihinde yeni logosu, mizanpajı ve tasarımıyla okuyucularla buluşmuştur. Gazetenin yaşadığı bu değişiklikle birlikte gazetenin yeni logosunda “*Yeni Türkiye'nin Gazetesi*” sloganı kullanılmaya başlanmıştır.

Kurulduğu tarihteki logosunu 5 Haziran 2009 tarihinde değiştiren Star Gazetesi, yukarıda anılan tarihte logosunda yeni bir değişiklik daha yapmıştır. Star Gazetesi'nin çalışmanın sınırlandırıldığı 31 Aralık 2014 tarihine kadar kullandığı yeni logosu aşağıda gösterilmiştir:

¹⁹⁷ “Yeni Star Nasıl Bir Gazete Olacak? Karaalioğlu Yeni Gazetesini Anlattı”, ( evrimi i), <http://www.dorduncukuvvetmedya.com/roeportaj-a-soeyle/2946-yeni-star-nasil-bir-gazete-olacak-karaalioglu-yeni-gazetesini-anlatti-.html>, 17 Nisan 2017.

¹⁹⁸ Star Gazetesi, “*Değişim Başlıyor*”, 9 Mart 2011, s.1.

¹⁹⁹ Star Gazetesi, “*Yeni Türkiye'nin Gazetesi*”, 11 Mart 2011, s.1.

Resim 3: Star Gazetesi'nin 16 Mart 2011 Tarihinden İtibaren Kullanmaya Başladığı Logosu²⁰⁰

Star Gazetesi, yukarıda anlatılan görsel değişiklikleri gazetenin kadrosuna kattığı yeni isimler ile desteklemiştir. Bu süreçte birçok yerli ve yabancı yazarı²⁰¹ transfer eden gazete yaşadığı değişimi bu yönde de sürdürmüştür.

Fettah Tamince-Tevhit Karakaya ortaklığının devam ettiği dönemde Star Gazetesi'nin yazarı ve Ankara temsilcisi olan Şamil Tayyar, Adalet ve Kalkınma Partisi'nden Gaziantep Milletvekili seçilmiştir. Adaylığı sonrası gazetenin Ankara temsilciliğinden istifa eden Tayyar, sadece yazarlık yapmaya başlamıştır.

Şamil Tayyar'ın ayrılmasından sonra gazetenin Ankara temsilciğine Mustafa Kartoğlu getirilmiştir.²⁰² Bu dönemde Star Gazetesi'nde yaşanan bir başka önemli gelişme ise gazetenin başyazarı Mehmet Altan'ın istifa etmesidir. Altan'ın gazeteden istifa etmesinden bir süre sonra Zaman Gazetesi'nden Fehmi Kuru Star Gazetesi'ne transfer olmuştur. Kuru, Zaman Gazetesi'nden ayrılıp Star Gazetesi'ne geçme nedenini şu sözlerle anlatmıştır:

²⁰⁰ Star Gazetesi, 16 Mart 2011, s.1.

²⁰¹ Gazetenin Genel Yayın Yönetmeni Mustafa Karaalioğlu, Star Gazetesi'nin yeni haliyle çıktığı 16 Mart 2011 tarihinde “Bir gazete ne kadar değişebilir” başlıklı bir yazı kaleme almış ve gazeteye Paul Krugman, Ferid Zekeriya, Robert Fisk, Fehmi Huveydi, Tony Karon, Gideon Levy, Tarık Ramazan, Prof. Dr. Cemil Koçak, Cemil Erten gibi isimleri gazeteye katıldığını duyurmuştur. Bkz. Star Gazetesi, “Bir Gazete Ne Kadar Değişebilir?”, 16 Mart 2011, s.20.

²⁰² “Star Gazetesi Ankara Temsilci Kim Oldu”, http://www.medyatava.com/haber/star-gazetesi-ankara-temsilcisi-kim-oldu_63052, 17 Nisan 2017.

“Seçim noktasında çıkan ihtilaflar sonrası fikirlerimi söyledim. Ben iki sütunu dolduruyorum. Orası bana bir sütun verebildi. Daha hareketli bir ortamda, daha fazla şey verebileceğim bir ortamda bulunmak istiyordum. Bugünlerde daha çok yazmaya ihtiyacım var. O yüzden Star bana daha çok uygun.”²⁰³

Bu dönemde gazetenin bünyesinde kattığı isimlerden biri de Yiğit Bulut’tur. 25 Mayıs 2012 tarihinde Star Gazetesi’nde köşe yazmaya başlayan Bulut, aynı zamanda grup bünyesinde bulunan Kanal 24 televizyonunun Genel Yayın Yönetmenliği görevini yürütmüştür.²⁰⁴ Star Medya Grubu bünyesinde görev aldığı dönemde, dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan’ın başdanışmanlığına atanan Yiğit Bulut, Kanal 24’deki görevinden ayrılmış ancak Star Gazetesi’nde köşe yazamaya devam etmiştir.

9 Temmuz 2013 tarihinde Başbakanlık Başdanışmanlığı görevine getirilen Star Gazetesi yazarı Yiğit Bulut, 17 Temmuz 2013 tarihinde katıldığı bir televizyon programında “*Bugün Recep Tayyip Erdoğan için ölmek gerekirse ben ölürüm...*”²⁰⁵ ifadesini kullanmıştır. Bulut’un bu söylemini aynı gazetenin yazarlarından Fehmi Kuru, “sorunlu”²⁰⁶ olarak tanımlamıştır.

Bünyesinde Star Gazetesi ve Kanal 24 televizyonunu bulunduran Star Medya Grubu’nda 1 Mart 2013 tarihinde bir görev değişikliği yaşanmıştır. Bu değişiklikte birlikte Star Gazetesi’nin İcra Kurulu Başkanlığı ve Genel Yayın Yönetmenliği görevini yürüten Mustafa Karaalioğlu, Medya Grup Başkanlığı görevine atanmıştır. Karaalioğlu’nun yerine ise Genel Yayın Yönetmenliğine Yusuf Ziya Cömert getirilmiştir.²⁰⁷

Fettah Tamince ve Tevhit Karakaya ortaklığının devam ettiği dönemde, Star Medya Yayıncılık adlı şirketin sermayesinde birkaç defa artış yapılmıştır.

²⁰³ Habertürk Gazetesi, “**Taha Kıvanç’ı Alıp Gitti**”, (Çevrimiçi), <http://www.haberturk.com/medya/haber/655734-taha-kivanci-da-alip-gitti>, 17 Nisan 2017.

²⁰⁴ Sabah Gazetesi, “**Yiğit Bulut Kimdir**”, (Çevrimiçi), <http://www.sabah.com.tr/yigit-bulut-kimdir>, 17 Nisan 2017.

²⁰⁵ (Çevrimiçi), <https://www.youtube.com/watch?v=CuusBLYW7Nc>, 17 Nisan 2017.

²⁰⁶ Fehmi Kuru, “**Danışman Neden Ölsün Ki...**” Star Gazetesi, (Çevrimiçi), <http://www.star.com.tr/yazar/danisman-neden-olsun-ki-yazi-773551/> 17 Nisan 2017.

²⁰⁷ Star Gazetesi, “**Star’da Görev Değişimi**”, 1 Mart 2013, s.1.

Gerçekleşen bu sermaye artışlarına bağlı olarak şirket hisselerindeki oranlar ve şirketin yönetim kurulu üyeleri arasındaki görev dağılımlarında değişiklikler yaşanmıştır. Yaşanan bu değişiklikler, İstanbul Ticaret Odası kayıtlarına göre aşağıdaki tablolarda sırasıyla verilmiştir.

Tablo 121: Star Medya Yayıncılık A.Ş.’nin 05.11.2010 – 29.11.2011 Tarihleri Arasındaki Ortaklık Yapısı, Hisse Dağılımları ve Yönetim Kurulu Üyeleri²⁰⁸

Tarih Aralığı	05.11.2010 – 29.11.2011	
Şirket Sermayesi	15.000.000 TL (On Bin Türk Lirası)	
Toplam Hisse Adedi	15.000 (Her bir hisse 1.000 TL)	
Hisse Sahibi	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)
Tevhit Karakaya	6.900	46
Fettah Tamince	7.498	49.98
Hamdi Karakaya	600	4
Menderes Mehmet Tevfik Türel	1	0.01
Turgay Mutlu Şimaylı	1	0.01
Yönetim Kurulu Görev Dağılımı		
İsim	Görev	Sorumluluk Alanı
Tevhit Karakaya	Yönetim Kurulu Başkanı	Hukuki konular
Fettah Tamince	Yönetim Kurulu Başkan Vekili	Mali konular
Menderes Mehmet Tevfik Türel	Yönetim Kurulu Üyesi	Murahhas Üye
Turgay Mutlu Şimaylı	Yönetim Kurulu Üyesi	Murahhas Üye

Tablo 122: Star Medya Yayıncılık A.Ş.’nin 29.11.2011 – 27.09.2012 Tarihleri Arasındaki Ortaklık Yapısı, Hisse Dağılımları ve Yönetim Kurulu Üyeleri²⁰⁹

Tarih Aralığı	29.11.2011 – 27.09.2012 ²¹⁰	
Şirket Sermayesi	50.000.000 TL (Elli Bin Türk Lirası)	
Toplam Hisse Adedi	50.000 (Her bir hisse 1.000 TL)	
Hisse Sahibi	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)
Tevhit Karakaya	23.000	46
Fettah Tamince	24.990	49.98

²⁰⁸ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 22 Kasım 2010, Sayı:7691, s.740-424.

²⁰⁹ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 7 Aralık 2011, Sayı:7965, s.461-462.

²¹⁰ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 7 Aralık 2011, Sayı:7965, s.461-462.

Hamdi Karakaya	2.000	4
Abdülhalim Tamince	5	0.01
Turgay Mutlu Şimaylı	5	0.01
Yönetim Kurulu Görev Dağılımı		
İsim	Görev	Sorumluluk Alanı
Tevhit Karakaya	Yönetim Kurulu Başkanı	Hukuki konular
Fettah Tamince	Yönetim Kurulu Başkan Vekili	Mali konular
Abdülhalim Tamince	Yönetim Kurulu Üyesi	Murahhas Üye
Turgay Mutlu Şimaylı	Yönetim Kurulu Üyesi	Murahhas Üye

Tablo 123: Star Medya Yayıncılık A.Ş.’nin 27.09.2012 – 12.06.2013 Tarihleri Arasındaki Ortaklık Yapısı, Hisse Dağılımları ve Yönetim Kurulu Üyeleri²¹¹

Tarih Aralığı	27.09.2012 – 12.06.2013	
Şirket Sermayesi	50.000.000 TL (Elli Bin Türk Lirası)	
Toplam Hisse Adedi	50.000 (Her bir hisse 1.000 TL)	
Hisse Sahibi	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)
Tevhit Karakaya	23.000	46
Fettah Tamince	24.990	49.98
Hamdi Karakaya	2.000	4
Abdülhalim Tamince	5	0.01
Turgay Mutlu Şimaylı	5	0.01
Yönetim Kurulu Görev Dağılımı		
İsim	Görev	Sorumluluk Alanı
Tevhit Karakaya	Yönetim Kurulu Başkanı	Hukuki konular
Fettah Tamince	Yönetim Kurulu Başkan Vekili	Mali konular
Abdülhalim Tamince	Yönetim Kurulu Üyesi	Murahhas Üye
Turgay Mutlu Şimaylı	Yönetim Kurulu Üyesi	Murahhas Üye

Ethem Sancak’ın Star Medya Grubu’na ait hisselerin yüzde 50’sini Kasım 2010’da Tevhit Karakaya’ya satmasıyla başlayan “Fettah Tamince-Tevhit Karakaya dönemi”, Karakaya’nın elinde bulunan yüzde 50’lik hisseyi Mayıs 2013’de Azeri Petrol kuruluşu Socar Grubu’na satmasıyla sona ermiştir. Socar Grubu, Karakaya’nın elindeki hisseleri yeni kurduğu Socar Turkey Medya A.Ş. üzerinden devralmıştır. Gerçekleşen bu devir sonrası Star Gazetesi’nin sahiplik yapısındaki sekizinci dönem olan “Fettah Tamince-Tevhit Karakaya dönemi” kapanmış ve Fettah Tamince ile

²¹¹ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 22 Ekim 2012, Sayı:8178, s.344.

Socar Grubu'nun ortaklığının sürdüğü “Fettah Tamince-Socar Turkey Medya dönemi” başlamıştır.

Tevhit Karakaya'nın elindeki hisseleri Socar Turkey Medya'ya satması Rekabet Kurulu'nca gündeme alınmıştır. Kurulun, 29 Mayıs 2013 tarihli ve 13-32/417-185 sayılı kararında satışa ilişkin şu tespitler yer almıştır:

“İşlem sonrasında şirketlerin hisselerinin A ve B şeklinde iki gruba ayrılması; gerçek kişi hissedarlar Fettah Tamince, Abdülhalim Tamince ve Turgay Mutlu Şimaylı'nın A grubu hisselerin; Socar Medya'nın ise B grubu hisselerin sahibi olması öngörülmüştür. Hissedarlar Sözleşmesi'nin hükümlerinden, işlem öncesinde olduğu gibi, işlem sonrasında da A grubu hissedarlardan Turgay Mutlu Şimaylı'nın devre konu şirketlerin kontrolünde herhangi bir etkisinin bulunmayacağı ve şirketlerin Tamince Ailesi ile Socar Grubu'nun ortak kontrolünde yönetileceği anlaşılmıştır. Bu yönüyle işlem, hâlihazırda tam işlevsel olarak faaliyet gösteren dört ortak girişim şirketinin ortak kontrole sahip hissedarlarının değişmesinden ibarettir.”²¹²

Yukarıdaki tespitlerden de anlaşıldığı gibi, Fettah Tamince'nin Star Medya Grubu üzerindeki ortaklığı devam edecektir. Rekabet Kurulu'nun yukarıda belirtilen tarih ve sayıdaki kararının sonuç kısmı ise şöyledir:

“Düzenlenen rapora ve incelenen dosya kapsamına göre; Bildirim konusu işlemin 4054 sayılı Kanun'un 7. maddesi ve bu maddeye dayanılarak çıkarılan 2010/4 sayılı “Rekabet Kurulundan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ” kapsamında izne tabi olduğuna; işlem sonucunda aynı Kanun maddesinde yasaklanan nitelikte hâkim durum yaratılmasının veya mevcut hâkim durumun güçlendirilmesinin ve böylece rekabetin önemli ölçüde azaltılmasının söz konusu olmaması nedeniyle işleme izin verilmesine OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.”²¹³

Gerçekleşen bu devir öncesinde Rixos Otellerinin patronu ve Star Medya Grubu'nun ortağı Fettah Tamince, The Wall Street Journal Türkiye'ye bir açıklama yaparak “*Petkim'in sahibi Socar ile Star Medya Grubu'nun satışı için masaya oturduk*”²¹⁴ ifadelerini kullanmıştır. Bu açıklama sonrası konunun muhataplarından Socar Türkiye ise Rekabet Kurumu onay sürecini gerekçe göstererek herhangi bir açıklama yapmamıştır.

²¹² Rekabet Kurulu Kararı, Karar Tarihi: 29.05.2013, Karar Sayısı: 13-32/417-185, (Çevrimiçi), <http://www.rekabet.gov.tr/Karar?kararId=6581fbfd-19b1-4e3a-973c-699f4c78f4fc>, 17 Nisan 2017

²¹³ A.e.

²¹⁴ The Wall Street Journal, “*Socar ve Tamince Star Medya Grubu için Masaya Oturdu*”, (Çevrimiçi), <https://www.wsj.com/articles/SB10001424127887323741004578414632963659000>, 17 Nisan 2017.

Rekabet Kurulu'nun yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararına istinaden devir gerçekleşmiştir. Ancak kurulun onay verdiği devir işlemi Fettah Tamince ve Socar Türkiye arasında gerçekleşmemiştir. Söz konusu devir Star Medya Grubu ortaklarından Tevhit Karakaya ile Socar Türkiye arasında gerçekleşmiştir. Bu karara göre Karakaya Ailesi ile Fettah Tamince'nin ortak kontrolünde bulunan Star Medya Grubu, Fettah Tamince ve Socar Turkey Medya A.Ş. kontrolüne geçmiştir.²¹⁵

İnternet gazeteciliği yayınlarını Fettah Tamince ve Tevhit Karakaya döneminde de sürdüren Star Gazetesi, bu faaliyetlerini hem www.star.com.tr hem de www.stargazete.com internet adresleri üzerinden yürütmüştür. Yukarıda da belirtildiği gibi bu dönemde gazetenin logosu değişmiştir. Ayrıca gazete kuruluşundan itibaren ilk defa slogan kullanmaya başlamıştır. Fettah Tamince ve Tevhit Karakaya ortaklığının devam ettiği dönemlerde, Star Gazetesi'nin aylık tiraj ortalamaları Basın İlan Kurumu verilerine göre şöyledir:

²¹⁵ Burada çalışma boyunca sıklıkla yararlanılan İstanbul Ticaret Odası ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi kayıtlarında Tevhit Karakaya ile Socar Turkey Medya A.Ş. arasında herhangi bir devir işleminin bulunmadığı, ancak İstanbul Defterdarlığı kayıtlarında şirketin ortakları arasında Socar Turkey Medya A.Ş.'nin yer aldığı belirtmek isterim.

Tablo 124: Fettah Tamince – Tevhit Karakaya Döneminde Star Gazetesi’nin Aylık Tiraj Ortalamaları²¹⁶

Yıl	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
2010	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	101.223
2011	141.255	146.625	153.624	160.689	160.064	147.963	124.564	122.659	116.025	123.057	118.937	121.620
2012	125.645	152.876	164.135	158.829	158.606	139.935	143.060	146.368	136.695	135.454	136.362	129.006
2013	147.653	142.281	133.691	130.453	131.954	-	-	-	-	-	-	-

²¹⁶ Söz konusu bilgiler 7 Temmuz 2017 tarih ve 1700962362 sayılı Bilgi Edinme Başvurusu ile Basın İlan Kurumu’ndan alınmıştır.

Tevhit Karakaya'nın Star Medya Grubu'nun yüzde 50'lik hissesini Kasım 2010'da Ethem Sancak'tan satın almasıyla başlayan Fettah Tamince-Tevhit Karakaya ortaklığı, 2013 yılının Mayıs ayına kadar devam etmiştir. Bu tarihte Tevhit Karakaya'nın elindeki hisseleri Socar Grubu'na devretmiştir. Gerçekleşen bu devir sonrası Star Gazetesi'nin sahiplik yapısındaki sekizinci dönem olan "Fettah Tamince-Tevhit Karakaya dönemi" kapanmış ve Fettah Tamince ile Socar Grubu'nun ortaklık yürüttüğü "Fettah Tamince-Socar Turkey Medya dönemi" başlamıştır.

5.2.3.1.9 Fettah Tamince – Socar Turkey Medya Dönemi

Star Medya Grubu'nun yüzde 50'lik hissesini elinde bulunduran Tevhit Karakaya, bu hisselerin tamamını Mayıs 2013'de Socar Grubu'na devrederek ortaklıktan ayrılmıştır. Socar Grubu'nun Star Medya Grubu'na ortak olmasıyla Star Gazetesi'nin sahiplik yapısında **dokuzuncu dönem** başlamıştır. Bu dönemin aktörleri Fettah Tamince ile Socar Grubu'na bağlı Socar Turkey Medya A.Ş. olduğu için bu süreç çalışmada "Fettah Tamince-Socar Turkey Medya dönemi" olarak ele alınmıştır.

Star Medya Grubu'nun yüzde 50 hissesine ortak olan Socar Grubu adına açıklama yapan Socar Uluslararası Yatırımlar Sorumlusu ve Petkim Yönetim Kurulu Başkanı Vagif Aliyev, "*Medya Grubu'na ciddi bir yatırım olarak bakıyoruz. Yeni partnerimizle birlikte gelişmesi için strateji belirleyeceğiz. İhtiyaç olursa yeni adımlar düşünüyoruz. Bu projenin gelişmesi için lazım olan adımları atacağı.*"²¹⁷ şeklinde konuşmuştur.

Tamince ve Socar Turkey Medya ortaklığı boyunca gazetenin künyesinde sahibi olarak "*Star Medya Yayıncılık A.Ş. adına Tevhit Karakaya*" adı yer almıştır.²¹⁸

²¹⁷ Milli Gazete, "**Star'ın Yeni Patronu Konuştu**", (Çevrimiçi),

<http://www.milligazete.com.tr/haber/1057805/star-medyanin-yeni-patronu-konustu>, 17 Nisan 2017.

²¹⁸ Daha öncede belirtildiği gibi Rekabet Kurulu'nun 29 Mayıs 2013 tarihli ve 13-32/417-185 sayılı kararına göre Tevhit Karakaya elindeki hisseleri Socar Turkey Medya A.Ş.'ye devretmiştir. Ancak İstanbul Ticaret Odası ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi kayıtlarına göre Tevhit Karakaya'nın Star Medya Grubu'na bağlı şirketlerdeki ortaklıkları devam etmektedir. Burada bu dönemde Fettah Tamince-Socar Turkey Medya A.Ş. olarak anılmasının sebebi ise Fettah Tamince'nin şirkette fiili

Mustafa Karaalioğlu'nun ismi künyede Medya Grup Başkanı, Yusuf Ziya Cömert'in ismi ise Genel Yayın Yönetmeni olarak yer almıştır.

Fettah Tamince ve Socar Turkey Medya ortaklığının devam ettiği dönemde, Star Medya Yayıncılık adlı şirketin hisse oranları ve şirketin yönetim kurulu üyeleri arasındaki görev dağılımları, İstanbul Ticaret Odası kayıtlarına göre aşağıdaki tablolarda sırasıyla verilmiştir.

Tablo 125: Star Medya Yayıncılık A.Ş.'nin 12.06.2013 – 15.08.2014 Tarihleri Arasındaki Ortaklık Yapısı, Hisse Dağılımları ve Yönetim Kurulu Üyeleri²¹⁹

Tarih Aralığı	12.06.2013 – 15.08.2014	
Şirket Sermayesi	50.000.000 TL (Elli Bin Türk Lirası)	
Toplam Hisse Adedi	50.000 (Her bir hisse 1.000 TL)	
Hisse Sahibi	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)
Tevhit Karakaya	23.000	46
Fettah Tamince	24.990	49.98
Hamdi Karakaya	2.000	4
Abdülhalim Tamince	5	0.01
Turgay Mutlu Şimaylı	5	0.01
Yönetim Kurulu Görev Dağılımı		
İsim	Görev	Sorumluluk Alanı
Tevhit Karakaya	Yönetim Kurulu Başkanı	Hukuki konular
Fettah Tamince	Yönetim Kurulu Başkan Vekili	Mali konular
Abdülhalim Tamince	Yönetim Kurulu Üyesi	Murahhas Üye
Turgay Mutlu Şimaylı	Yönetim Kurulu Üyesi	Murahhas Üye

Fettah Tamince-Socar Turkey Medya ortaklığının devam ettiği dönemde Star Medya Grup Başkanlığını görevini yürüten Mustafa Karaalioğlu, 22 Temmuz 2013 tarihinde Star Gazetesi'ndeki köşe yazısında Star Medya Grubu'nun yeni projelerinden şu sözlerle bahsetmiştir:

ortaklığının bulunması ve ileride değineceğimiz Rekabet Kurulu Kararına istinaden hisselerini devretmesidir. Bu dönemde gazetenin künyesinde Tevhit Karakaya ismini yer almaya devam etmesi buna bağlıdır.

²¹⁹ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 20 Haziran 2013, Sayı:8346, s.1403-1405.

“Bu köşede kendimizle ilgili haberleri pek paylaşmıyorum ama bazı güzel gelişmelerin bilinmesinin ve sizlerle paylaşılmasının iyi olacağını düşünüyorum. 2013’ün ilk 6 ayını geride bıraktık. Okuyucularımızla ve izleyicilerimizle memnuniyetle paylaşmak isterim ki son derece başarılı bir yıl geçiriyoruz. Gelirlerimiz ve karlılığımız giderek artıyor. Son haftalarda yaşanan ve yaz aylarına bağlı olarak gelişen pazar krizine rağmen performansımızı koruyoruz. Bazı rakamları kısa süre içinde sektörle ve kamuoyuyla paylaşacağız. Ama özetleyeyim... STAR Gazetesi ve 24 Haber Televizyonu 2013 yılının ilk 6 ayını medyada (geçen yılın aynı dönemine göre) en büyük gelir artışını yakalayarak geçirdi. İkinci 6 ayda da bu çizgiyi yükselteceğiz... Bu başarılı performansımız sayesinde ki Star Medya Grubu yeni yayınlarla güçleniyor.

Dizi, film, çocuk, gençlik, kadın ve hayat temaları üzerinden eğlence kanalı olacak 4 Televizyonu yayın hayatına başladı. Henüz test aşamasında bile izlenme yarışında iddiasını gösterdi. Reyting payı hızla yükseliyor. Sadece 4 televizyonu değil, yeni bir gazete projesi için de düğmeye bastık. STAR Grubu’nun sahip olduğu yüksek kalite, yorum gücü ve entellektüel birikime ve geniş teknik altyapı gücüne yaraşır bir gazete daha geliyor. Gazete Yayın Danışmanı İbrahim Kiraskolları sıvadı. Şimdilik şu kadarını söyleyeyim... Son aylarda eksikliği daha da hissedilen bir alanda “en iyi” olmak hedefiyle yola çıkmış bulunuyoruz.

Bildiğiniz gibi sadece gelirden değil internet medyasında da en büyük yükselişi yakalayan marka olduk. stargazete.com 2013’ün en çok büyüyen internet haber portalı oldu. Şimdi grubumuzun diğer siteleri yirmidort.tv ve yirmidorthaber.com da sisteme dahil oluyor. Star ve 24 markalarının bütün internet operasyonları Mustafa Yükselir’in yönetiminde birleşmiş bulunuyor. Yani, çok yakında stargazete.com’un ardından ikinci markamızla da yarışa giriyoruz.”²²⁰

Karaalioglu’nun köşe yazısında bahsettiği “TV 4” adlı televizyon kanalının kökeni, 25 Ekim 2008 tarihinde “EP TV” adıyla kurulan ve 10 Mayıs 2010 tarihinde “Karamel TV” adını alan televizyon kanalına dayanmaktadır. “Türkiye’nin en yeni Televizyonu”²²¹ sloganı ile kurulan TV 4, kadın ve çocuklara yönelik yayın yapan bir tematik kanaldır. Böylelikle Star Medya Grubu bünyesine Star Gazetesi ve Kanal 24’den sonra TV 4 adında bir televizyon kanalı daha katmıştır.

Tevhit Karakaya’nın Star Medya Grubu’na ait hisselerin yüzde 50’sini Mayıs 2013’de Socar Grubu’na satmasıyla başlayan “Fettah Tamince-Socar Turkey Medya dönemi”, Fettah Tamince’nin elinde bulunan yüzde 50’lik hisseyi Haziran 2014’de Star Medya Grubu’nun eski patronlarından Ethem Sancak’a satmasıyla sona ermiştir. Daha öncede belirtildiği gibi Ethem Sancak, Star Medya Grubu’na önce Ali Özmen Safa ve Hasan Doğan ile ortak olmuş, daha sonra Safa ve Doğan’ın elindeki hisseleri satın alarak grubun tek patronu olmuştu. Sancak’ın tek patronluk dönemi elindeki

²²⁰ Mustafa Karaalioglu, “Star Grubu’ndan ‘Benzersiz’ Bir Büyüme Performansı ve Yeni Projeler”, Star Gazetesi, (Çevrimiçi), <http://www.star.com.tr/yazar/elcinin-adini-havalimanina-vermenin-anlami-nedir-yazi-774418/>, 17 Nisan 2017.

²²¹ (Çevrimiçi), <https://www.esmedya.com.tr/tv4>, 17 Nisan 2017.

hisselerin yarısını Fettah Tamince'ye devretmesiyle sonlamıştır. Sancak, daha sonra elinde kalan diğer yüzde 50 hisseyi Tevhit Karakaya'ya devretmiş ve medya sektöründen tamamen çekilmişti. Fettah Tamince'nin elindeki hisseleri yeniden devralan Sancak'ın böylelikle medya macerası yeniden başlamıştır. Gerçekleşen bu devir sonrası Star Gazetesi'nin sahiplik yapısındaki dokuzuncu dönem olan "Fettah Tamince-Socar Turkey Medya dönemi" kapanmış ve Socar Turkey ile Ethem Sancak'ın ortak olduğu "Socar Turkey Medya-Ethem Sancak dönemi" başlamıştır.

Fettah Tamince'nin elindeki hisseleri Ethem Sancak'a satması Rekabet Kurulu'na gündeme alınmıştır. Kurulun, 12 Haziran 2014 tarihli ve 14-21/397-173 sayılı kararında satışa ilişkin şu tespitler yer almıştır:

"Dosya konusu işlem, Star Medya Yayıncılık A.Ş., Star Medya Ajans A.Ş., Star Matbaacılık A.Ş. ve Dinamik Radyo Televizyon A.Ş.'nin %50 oranındaki hissesinin Fettah Tamince, Ali Tamince ve Turgay Mutlu Şimayli tarafından Ethem Sancak'a devredilmesi işlemidir. İşlem sonucunda anılan şirketler Socar Turkey Medya A.Ş. (Socar Medya) ve Fettah Tamince, Ali Tamince ve Turgay Mutlu Şimayli'nin ortak kontrolünden Socar Medya ve Ethem Sancak'ın ortak kontrolüne geçecektir."²²²

Yukarıdaki tespitlerden de anlaşıldığı gibi, Socar Turkey Medya'nın Star Medya Grubu üzerindeki ortaklığı devam edecektir. Rekabet Kurulu'nun yukarıda belirtilen tarih ve sayıdaki kararının sonuç kısmı ise şöyledir:

"Düzenlenen rapora ve incelenen dosya kapsamına göre, bildirim konusu işlemin 4054 sayılı Kanun'un 7. maddesi ve bu maddeye dayanılarak çıkarılan 2010/4 sayılı "Rekabet Kurulundan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ" kapsamında izne tabi olduğuna; işlem sonucunda aynı Kanun maddesinde yasaklanan nitelikte hakim durum yaratılmasının veya mevcut hakim durumun güçlendirilmesinin ve böylece rekabetin önemli ölçüde azaltılmasının söz konusu olmaması nedeniyle işleme izin verilmesine OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir."²²³

Rekabet Kurulu'nun yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararına istinaden devir gerçekleşmiştir. Gerçekleşen bu devir ile birlikte Eylül 2009'da medya sektörüne giriş yapan Fettah Tamince, Haziran 2014'de medya sektöründen tamamen çıkmıştır.

²²² Rekabet Kurulu Kararı, Karar Tarihi: 12.06.2014, Karar Sayısı: 14-21/397-173, (Çevrimiçi), <http://www.rekabet.gov.tr/Karar?kararId=67bd3342-2eed-417d-8790-459bdcac3c2f> , 17 Nisan 2017

²²³ A.e.

Bu karara göre Fettah Tamince ile Socar Turkey Medya'nın ortak kontrolünde bulunan Star Medya Grubu, Socar Turkey Medya ve Ethem Sancak kontrolüne geçmiştir.²²⁴

Fettah Tamince ve Socar Turkey Medya döneminde de İnternet gazeteciliği yayınlarını sürdüren Star Gazetesi, bu faaliyetlerini hem www.star.com.tr hem de www.stargazete.com internet adresleri üzerinden yürütmüştür. Gazetenin logosu ve sloganı bir önceki dönemle aynı kalmıştır. Tamince ve Socar ortaklığının devam ettiği dönemlerde, Star Gazetesi'nin aylık tiraj ortalamaları Basın İlan Kurumu verilerine göre şöyledir:

²²⁴ Burada çalışma boyunca sıklıkla yararlanılan İstanbul Ticaret Odası ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi kayıtlarında Fettah Tamince ve Ethem Sancak arasında herhangi bir devir işleminin bulunmadığı, ancak İstanbul Defterdarlığı kayıtlarında şirketin bu dönemdeki ortakları olarak Ethem Sancak ve Socar Turkey Medya A.Ş.'nin yer aldığı belirtmek isterim.

Tablo 126: Fettah Tamince – Socar Turkey Medya Döneminde Star Gazetesi’nin Aylık Tiraj Ortalamaları²²⁵

Yıl	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
2013	-	-	-	-	-	127.313	126.831	122.617	121.074	122.368	122.297	128.035
2014	134.819	135.635	138.703	130.065	122.924	114.789	-	-	-	-	-	-

²²⁵ Söz konusu bilgiler 7 Temmuz 2017 tarih ve 1700962362 sayılı Bilgi Edinme Başvurusu ile Basın İlan Kurumu’ndan alınmıştır.

Socar Turkey Medya'nın Star Medya Grubu'nun yüzde 50'lik hissesini Mayıs 2013'de Tevhit Karakaya'dan satın almasıyla başlayan Fettah Tamince-Socar Turkey Medya ortaklığı, 2014 yılının Haziran ayına kadar devam etmiştir. Bu tarihte Fettah Tamince elindeki hisseleri Ethem Sancak'a devretmiştir. Gerçekleşen bu devir sonrası Star Gazetesi'nin sahiplik yapısındaki dokuzuncu dönem olan "Fettah Tamince-Socar Turkey Medya dönemi" kapanmış ve Socar Grubu ile Ethem Sancak'ın ortak olduğu "Socar Turkey Medya-Ethem Sancak dönemi" başlamıştır.

5.2.3.1.10 Socar Turkey Medya – Ethem Sancak Dönemi

Star Medya Grubu'nun yüzde 50'lik hissesini elinde bulunduran Fettah Tamince, bu hisselerin tamamını Haziran 2014'de Ethem Sancak'a devrederek ortaklıktan ayrılmıştır. Ethem Sancak'ın Star Medya Grubu'na yeniden ortak olmasıyla Star Gazetesi'nin sahiplik yapısında **onuncu dönem** başlamıştır. Bu süreç çalışmada "Socar Turkey Medya-Ethem Sancak dönemi" olarak ele alınmıştır.

Socar ve Sancak ortaklığı boyunca gazetenin künyesinde sahibi olarak "*Star Medya Yayıncılık A.Ş. adına Tevhit Karakaya*" ismi yer almıştır.²²⁶ Mustafa Karaalioğlu'nun Medya Grup Başkanlığını yürüttüğü bu dönemde gazetenin Genel Yayın Yönetmenliğini Yusuf Ziya Cömert üstlenmiştir.

Socar Turkey Medya ve Ethem Sancak ortaklığının devam ettiği dönemde, Star Medya Yayıncılık adlı şirketin hisse oranları ve şirketin yönetim kurulu üyeleri arasındaki görev dağılımları, İstanbul Ticaret Odası kayıtlarına göre aşağıdaki tablola verilmiştir.

²²⁶ Daha öncede ifade edildiği gibi Tevhit Karakaya elindeki hisseleri Socar Turkey Medya A.Ş.'ye devrederek ortaklıktan çekilmiştir. Bu devir Rekabet Kurulu kararlarına da yanmıştır. (29 Mayıs 2013 tarihli ve 13-32/417-185 sayılı karar). Buna rağmen Tevhit Karakaya'nın ismi künyede yer almaktadır.

Tablo 127: Star Medya Yayıncılık A.Ş.’nin 15.08.2014 – 28.11.2014 Tarihleri Arasındaki Ortaklık Yapısı, Hisse Dağılımları ve Yönetim Kurulu Üyeleri²²⁷

Tarih Aralığı	15.08.2014 – 28.11.2014	
Şirket Sermayesi	50.000.000 TL (Elli Bin Türk Lirası)	
Toplam Hisse Adedi	50.000 (Her bir hisse 1.000 TL)	
Hisse Sahibi	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)
Socar Turkey Medya A.Ş.	25.000	50
Ethem Sancak	25.000	50
Yönetim Kurulu Görev Dağılımı		
İsim	Görev	Sorumluluk Alanı
Murat Sancak	Yönetim Kurulu Başkanı	Hukuki konular

Fettah Tamince’nin Star Medya Grubu’na ait hisselerin yüzde 50’sini Haziran 2014’de Ethem Sancak’a satmasıyla başlayan “Socar Turkey Medya-Ethem Sancak dönemi”, Socar Turkey Medya’nın elinde bulunan yüzde 50’lik hisseyi Eylül 2014’de Star Medya Grubu’nun eski ortaklarından Fettah Tamince’ye satmasıyla sona ermiştir.

Socar’ın Türkiye Başkanı Kenan Yavuz devir öncesi yaptığı açıklamada “*Star Medya Grubu’ndaki yüzde 50 hissemizi Fettah Tamince’ye devretmek için görüşmelere başladık. Görüşmeler olumlu sonuçlanır ve gerekli izinler alınırsa bu devri gerçekleştireceğiz.*”²²⁸ açıklamasında bulunmuştur.

Daha öncede belirtildiği gibi Fettah Tamince, Star Medya Grubu’na önce Ethem Sancak ile ortak olmuş, daha sonra Ethem Sancak’ın elindeki hisseleri Tevhit Karakaya satmasıyla, Tamince-Karakaya ortaklığı başlamıştı. Bu ortaklık Karakaya’nın elindeki hisseleri Mayıs 2013’de Socar Grubu’na satmasıyla Tamince-Socar ortaklığı haline dönüşmüştü. Tamince’nin elindeki hisseleri Haziran 2014’de Ethem Sancak’a devretmesiyle sonlanan medya patronluğu, Eylül 2014’de Socar Grubu’nun kontrolüne olan yüzde 50 hisseleri satın almasıyla yeniden başlamıştır.

²²⁷ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 26 Ağustos 2014, Sayı:8637, s.476-469.

²²⁸ “Socar, Star Medya Grubu’ndaki Payını, Fettah Tamince’ye Satıyor”, (Çevrimiçi), <http://t24.com.tr/haber/socar-star-medya-grubundaki-payini-fettah-taminceye-satiyor,267093>, 17 Nisan 2017.

Gerçekleşen bu devir sonrası Star Gazetesi'nin sahiplik yapısındaki onuncu dönem olan "Socar Turkey Medya-Ethem Sancak dönemi" kapanmış ve Fettah Tamince ile Ethem Sancak'ın ikinci kez ortak olduğu "Fettah Tamince-Ethem Sancak dönemi" başlamıştır.

Socar Turkey Medya A.Ş.'nin elindeki hisseleri Fettah Tamince'ye satması Rekabet Kurulu'nca gündeme alınmıştır. Kurulun, 12 Eylül 2014 tarihli ve 14-32/649-285 sayılı kararında satışa ilişkin şu tespitler yer almıştır:

"Dosya mevcudu bilgiler çerçevesinde, 2010/4 sayılı "Rekabet Kurulundan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ" kapsamında izne tabi olduğu anlaşılan, devre konu ortak girişim şirketlerinin taraflarında değişikliğe neden olan işlemin; Fettah TAMİNCE'nin devredilen teşebbüslerin faaliyet gösterdiği sektörlerde herhangi bir faaliyetinin bulunmaması nedeniyle, Türkiye'de pazarlardaki rekabet üzerinde olumsuz etkisinin olmayacağı kanaatine varılmıştır."²²⁹

Yukarıdaki tespitlerden de anlaşıldığı gibi, Socar Turkey Medya'nın Star Medya Grubu üzerindeki ortaklığı sona erecektir. Rekabet Kurulu'nun yukarıda belirtilen tarih ve sayıdaki kararının sonuç kısmı ise şöyledir:

"Düzenlenen rapora ve incelenen dosya kapsamına göre, bildirim konusu işlemin 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 7. maddesi ve bu maddeye dayanılarak çıkarılan 2010/4 sayılı "Rekabet Kurulundan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ" kapsamında izne tabi olduğuna; işlem sonucunda aynı Kanun maddesinde yasaklanan nitelikte hâkim durum yaratılmasının veya mevcut hâkim durumun güçlendirilmesinin ve böylece rekabetin önemli ölçüde azaltılmasının söz konusu olmaması nedeniyle işleme izin verilmesine OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir."²³⁰

Rekabet Kurulu'nun yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararına istinaden devir gerçekleşmiştir. Gerçekleşen bu devir ile birlikte Mayıs 2013'de medya sektörüne giriş yapan Socar Grubu, Eylül 2014'de medya sektöründen tamamen çıkmıştır. Bu devirle birlikte Haziran 2014'de medya sektöründen çıkan Fettah Tamince yeniden sektöre dönüş yapmıştır. Böylelikle Socar Turkey Medya ile Ethem Sancak'ın ortak

²²⁹ Rekabet Kurulu Kararı, Karar Tarihi: 12.09.2014, Karar Sayısı: 14-32/649-285, (Çevrimiçi), (Çevrimiçi), <http://www.rekabet.gov.tr/Karar?kararId=6b2db227-e2e1-4abc-91fa-81281fd20803>, 17 Nisan 2017.

²³⁰ A.e.

kontrolünde bulunan Star Medya Grubu, yeniden Fettah Tamince ve Ethem Sancak kontrolüne geçmiştir.²³¹

İnternet Gazeteciliği faaliyetlerini Socar Turkey Medya ve Ethem Sancak döneminde de sürdüren Star Gazetesi, bu faaliyetlerini hem www.star.com.tr hem de www.stargazete.com internet adresleri üzerinden yürütmüştür. Bu dönemde Star Gazetesi'nin daha önce kullanılan logo ve sloganı aynı kalmıştır. Socar ve Sancak ortaklığın devam ettiği dönemlerde, Star Gazetesi'nin aylık tiraj ortalamaları Basın İlan Kurumu verilerine göre şöyledir:

²³¹ Burada çalışma boyunca sıklıkla yararlanılan İstanbul Ticaret Odası ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi kayıtlarında Socar Turkey A.Ş. ve Fettah Tamince arasında herhangi bir devir işleminin bulunmadığı, ancak İstanbul Defterdarlığı kayıtlarında şirketin bu dönemdeki ortakları olarak Fettah Tamince ve Ethem Sancak'ın yer aldığı belirtmek isterim.

Tablo 128: Socar Turkey Medya – Ethem Sancak Döneminde Star Gazetesi’nin Aylık Tiraj Ortalamaları²³²

Yıl	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
2014	-	-	-	-	-	-	112.372	114.121	111.816	-	-	-

²³² Söz konusu bilgiler 7 Temmuz 2017 tarih ve 1700962362 sayılı Bilgi Edinme Başvurusu ile Basın İlan Kurumu’ndan alınmıştır.

Fettah Tamince'nin Star Medya Grubu'nun yüzde 50'lik hissesini Haziran 2014'de Ethem Sancak'a devretmesiyle başlayan Socar Turkey Medya-Ethem Sancak ortaklığı, 2014 yılının Eylül ayına kadar devam etmiştir. Bu tarihte Socar Turkey Medya elindeki hisseleri Fettah Tamince'ye devretmiştir. Gerçekleşen bu devir sonrası Star Gazetesi'nin sahiplik yapısındaki onuncu dönem olan "Socar Turkey Medya-Ethem Sancak dönemi" kapanmış ve ikinci defa Ethem Sancak-Fettah Tamince ortaklığı başlamıştır. Sancak ve Tamince arasında başlayan bu ikinci ortaklık süreci çalışmada "Fettah Tamince -Ethem Sancak dönemi" olarak ele alınmıştır.

5.2.3.1.11 Fettah Tamince – Ethem Sancak Dönemi

Star Medya Grubu'nun yüzde 50'lik hissesini elinde bulunduran Fettah Tamince, bu hisselerin tamamını grubun eski ortaklarından Ethem Sancak'a devrederek ortaklıktan çekilmişti. Daha önce de ifade edildiği gibi bu satış sonrası Star Medya Grubu, Socar-Sancak ortaklığının kontrolüne geçmiş ve gazetenin sahiplik yapısında yeni bir dönem başlamıştı. Bu dönem Fettah Tamince'nin, Socar Turkey Medya'nın elindeki hisseleri satın alarak Star Medya Grubu'na yeniden ortak olmasıyla son bulmuştur. Bu ortaklıkla birlikte Star Medya Grubu'nda yeni bir süreç olarak **on birinci dönem** başlamıştır. Bu dönemin aktörleri Star Medya Grubu'nda daha önce de ortaklık yapmış olan Fettah Tamince ve Ethem Sancak olmuştur. Tamince ve Sancak'ın ikinci defa ortaklık yürütmeye başladığı bu dönem "Fettah Tamince-Ethem Sancak dönemi" olarak ele alınmıştır.

Tamince ve Sancak ortaklığının devam ettiği süreçte gazetenin künyesinde 26 Ağustos 2014 tarihine kadar sahibi olarak "*Star Medya Yayıncılık A.Ş. adına Tevhit Karakaya*" ismi yer almıştır. 27 Ağustos 2014 tarihinde ise "*Star Medya Yayıncılık A.Ş. adına Murat Sancak*" ismi yer almaya başlamıştır. Bu dönemde Star Medya Grubu'nun Medya Grup Başkanlığını Mustafa Karaalioğlu, Star Gazetesi'nin Genel Yayın Yönetmenliğini ise Yusuf Ziya Cömert yürütmüştür.

İkinci defa Star Medya Grubu'na ortak olan Fettah Tamince'nin bu ortaklığı çok kısa sürmüştür. Eylül 2014'de Socar Grubu'nun hisselerini satın alarak sektöre

yeniden giren Tamince, Kasım 2014’de bu hisseleri Ethem Sancak’ın yeğeni Murat Sancak’a devrederek bir kez daha medya sektöründen çıkmıştır.

Fettah Tamince’nin elindeki hisseleri Murat Sancak’a satması Rekabet Kurulu’nca gündeme alınmıştır. Kurulun, 4 Kasım 2014 tarihli ve 14-43/785-348 sayılı kararında satışa ilişkin şu tespitler yer almıştır:

“Bildirim konusu işlem, Star Medya Yayıncılık A.Ş. (Star Yayıncılık), Star Medya Ajans A.Ş. (Star Ajans), Star Matbaacılık A.Ş. (Star Matbaacılık) ve Dinamik Radyo Televizyon A.Ş. (Dinamik Radyo)’nin yüzde 50 oranında hisselerinin Fettah TAMİNCE tarafından Murat SANCAK’a devredilmesine ilişkindir. Dosyadaki bilgilerden, devir öncesinde Ethem SANCAK ve Fettah TAMİNCE tarafından kontrol edilmekte olan söz konusu şirketlerin, devir işlemi sonrasında Ethem SANCAK ve Murat SANCAK tarafından kontrol edileceği anlaşılmıştır. Bu çerçevede, devre konu şirketlerin kontrol yapılarında kalıcı değişiklik meydana gelecek olmasından dolayı anılan işlem 2010/4 sayılı Rekabet Kurulundan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ (2010/4 sayılı Tebliğ)’in 5. maddesinin 1. fıkrası kapsamında bir devralma işlemidir.

Dosya mevcudu bilgilerde, Murat SANCAK’ın devir işlemi öncesinde, devre konu teşebbüslere ilişkin sektörlerde herhangi bir faaliyetinin bulunmadığı belirtilmektedir. Buna karşın; devri planlanan şirketlerin bildirim konu işlem öncesinde olduğu gibi işlem sonrasında da yüzde 50 oranında hissedarı olması öngörülen Ethem SANCAK’ın anılan teşebbüslere ilişkin pazarlarda faaliyet gösteren ve halihazırda yüzde 100 hissesi ile kontrolüne sahip olduğu şirketlerde yönetim kurulu başkanı ve Murat SANCAK’ın da yönetim kurulu üyesi bulunduğu ifade edilmiştir.

Diğer yandan dosyadaki bilgilerde, devre konu şirketlerin 26.08.2014 tarihli Ticaret Sicili Gazetesi’nde yayınlanan ana sözleşmeleri tadil eden ve şirketin işleri ve idaresinin genel kurul tarafından TTK hükümleri çerçevesinde seçilecek en az 1 (bir) üyeden oluşan yönetim kurulu tarafından yürütüleceğini hükme bağlayan 7. maddesine uyarınca, bildirim konu işleme izin verilmesi akabinde Ethem SANCAK ve Murat SANCAK’ın devre konu şirketlerdeki yönetim kurulunu (bir başkan ve bir üye olmak üzere) oluşturacağı; ancak mevcut durumda söz konusu şirketler açısından Ethem SANCAK’ın mutlak bir kontrol yetkisine sahip olmadığı gibi devrin gerçekleşmesi halinde de Ethem SANCAK ve Murat SANCAK’ın anılan şirketleri birlikte kontrol edecekleri belirtilmiştir.

Diğer bir husus, devri planlanan şirketlerin yarı yarıya ortak kontrolüne sahip olması öngörülen Ethem SANCAK ve Murat SANCAK arasında amca/yeğen ilişkisi nev’inden bir ailesel bağın bulunuyor olmasıdır. Sancak ailesinin bir ferdi olan ve yakın tarihten bu yana amcasının kontrol ettiği şirketlerde yönetim kurulu üyesi olarak görev yapan Murat SANCAK’ın söz konusu ailesel bağdan kaynaklanması muhtemel çıkar birliği nedeniyle Ethem SANCAK ile birlikte ekonomik bir bütünlük olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği hususu ortaya çıkmakla birlikte, her iki olasılık dahilinde de mevcut dosya özelindeki neticenin değişmeyeceği tespit edilmiş ve değerlendirme de dikkate alınmamıştır. Bu bağlamda, mevcut dosya kapsamında etkilenen pazarın bulunmadığı, dolayısıyla işlem neticesinde herhangi bir rekabetçi endişenin ortaya çıkmayacağı kanaatine varılmıştır.”²³³

²³³ Rekabet Kurulu Kararı, Karar Tarihi: 04.11.2014, Karar Sayısı: 14-43/785-348, (Çevrimiçi), <http://www.rekabet.gov.tr/Karar?kararId=e67bb805-d739-4daf-bf1d-3dede06743ce>, 17 Nisan 2017.

Yukarıdaki tespitlerden de anlaşıldığı gibi, Star Medya Grubu’nun yüzde 50 hissesi Ethem Sancak kontrolünde olacakken, kalan yüzde 50’lik hisse de Murat Sancak kontrolünde olacaktır. Rekabet Kurulu’nun yukarıda belirtilen tarih ve sayıdaki kararının sonuç kısmı ise şöyledir:

“Düzenlenen rapora ve incelenen dosya kapsamına göre; bildirim konusu işlemin 4054 sayılı Kanun’un 7. maddesi ve bu maddeye dayanılarak çıkarılan 2010/4 sayılı “Rekabet Kurulundan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ” kapsamında izne tabi olduğuna; işlem sonucunda aynı Kanun maddesinde yasaklanan nitelikte hakim durum yaratılmasının veya mevcut hakim durumun güçlendirilmesinin ve böylece rekabetin önemli ölçüde azaltılmasının söz konusu olmaması nedeniyle işleme izin verilmesine OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.”²³⁴

Rekabet Kurulu’nun yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararına istinaden devir gerçekleşmiştir. Gerçekleşen bu devir ile birlikte Eylül 2014’de yeniden medya sektörüne giriş yapan Fettah Tamince Kasım 2014’de medya sektöründen ikinci defa tamamen çıkmıştır. Böylelikle Fettah Tamince ile Ethem Sancak’ın ortak kontrolünde bulunan Star Medya Grubu, Ethem Sancak ve Murat Sancak kontrolüne geçmiştir.²³⁵

Fettah Tamince ve Ethem Sancak döneminde de internet gazeteciliği faaliyetlerini sürdüren Star Gazetesi, bu faaliyetlerini hem www.star.com.tr hem de www.stargazete.com internet adresleri üzerinden yürütmüştür. Gazetenin logosu ve sloganı bu dönemde aynı kalmıştır. Tamince ve Sancak ortaklığının devam ettiği dönemlerde, Star Gazetesi’nin aylık tiraj ortalamaları Basın İlan Kurumu verilerine göre şöyledir:

²³⁴ A.e.

²³⁵ Burada çalışma boyunca sıklıkla yararlanılan İstanbul Ticaret Odası ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi kayıtlarında Socar Turkey A.Ş. ve Fettah Tamince arasında herhangi bir devir işleminin bulunmadığı, ancak İstanbul Defterdarlığı kayıtlarında şirketin bu dönemdeki ortakları olarak Fettah Tamince ve Ethem Sancak’ın yer aldığı belirtmek isterim.

Tablo 129: Fettah Tamince – Ethem Sancak Döneminde Star Gazetesi’nin Aylık Tiraj Ortalamaları²³⁶

Yıl	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
2014	-	-	-	-	-	-	-	-	-	110.997	112.010	-

²³⁶ Söz konusu bilgiler 7 Temmuz 2017 tarih ve 1700962362 sayılı Bilgi Edinme Başvurusu ile Basın İlan Kurumu’ndan alınmıştır.

Eylül 2014’de ikinci defa başlayan Ethem Sancak-Fettah Tamince ortaklığı Kasım 2014’de sonlanmıştır. Bu tarihte Fettah Tamince elindeki hisseleri ortağı Ethem Sancak’ın yeğeni Murat Sancak’a devrederek ikinci defa giriş yaptığı medya sektöründen tekrar çıkmıştır. Murat Sancak’ın Star Medya Grubu’na ortak olmasıyla Star Gazetesi’nin sahiplik yapısında yeni bir dönem başlamıştır.

5.2.3.1.12 Ethem Sancak – Murat Sancak Dönemi

Eylül 2014’de yeniden medya sektörüne giren ve Ethem Sancak ile birlikte Star Medya Grubu’nu kontrol etmeye başlayan Fettah Tamince, şirketteki hisselerinin tamamını ortağı Ethem Sancak’ın yeğeni Murat Sancak’a devrederek medya sektöründen ikinci defa çıkmıştır. Bu satışın ardından Star Medya Grubu’nda on birinci dönem sona ererek **on ikinci dönem** başlamıştır.

Bu dönemde Star Gazetesi’nin tepe kadrosunda köklü değişiklikler yaşanmıştır. Star Medya Grubu CEO’su Mustafa Karaalioğlu ve Star Gazetesi’nin Genel Yayın Yönetmeni Yusuf Ziya Cömert, 24 Kasım 2014 tarihinde Ethem Sancak tarafından görevlerinden alınmıştır.

Star Medya Grubu Yönetim Kurulu Başkanı Murat Sancak Star Medya Grubu’ndaki yeniden yapılanmayla ilgili şu basın açıklamasını yapmıştır:

“Star Medya Grubu hedefleri büyüyen, iddiası artan ve daha hızlı yol almak zorunda olan Türkiye’nin bu iddialı duruşuna ve hızına uyum sağlamak adına yeniden yapılanma kararı almıştır. Star Medya Grubu’nun tüm yayın organlarıyla daha etkili ve ticari anlamda da daha büyük hedefleri önüne koyan bir yeniden yapılanma sürecine hazırlanıyor olması yapısal bazı dönüşüm hamlelerini de beraberinde getirmektedir. Star Medya Grubu’nun bu yeniden yapılanma dönemi kapsamında gerçekleşen ilk büyük değişiklik, grubun yeni organizasyon şemasında Medya Grup Başkanı pozisyonunun artık devam ettirilmeyecek olmasıdır. Uzunca bir süredir Star Medya Grubu Başkanı olarak Türkiye’nin yenilenmesi sürecine gerek gazetecilik gerekse de yöneticilik kimliği ile önemli katkılar sunan Sayın Mustafa Karaalioğlu’na şimdiye kadar yaptığı bu değerli katkılar nedeniyle teşekkürü bir borç bilirim. Star Medya Grubu’nun Türkiye ile birlikte yenilenmesi, gelişip değişmesi sürecinde üstlendiği rol ile Sayın Mustafa Karaalioğlu medya grubumuzun tarihine geçmiş ve bu başarı öyküsünün sembol isimlerinden biri olmuştur. Sayın Karaalioğlu’nun bundan sonraki yaşamında da Yeni Türkiye için hizmet etmeye devam edeceğine olan inancım tamdır.

Grubumuz bünyesinde gerçekleşen bu yeniden yapılanma süreci ile organizasyon modelimizde değişikliklerin olmasının yanı sıra bazı görev değişiklikleri de söz konusudur. Medya grubumuz bünyesinde yer alan ve bu değişim sürecinin önemli bir markası olan

gazetemiz Star'ın Genel Yayın Yönetmeni olan Sayın Yusuf Ziya Cömert'e de bugüne kadar gösterdiği başarılı yönetim anlayışı ve kıymetli yol arkadaşlığı için teşekkür ederim. Yeniden yapılanma sürecimizde Star Gazetesi'nin yeni Genel Yayın Yönetmeni daha ileriki bir dönemde belli olacaktır. Gazetemizin kısa zaman içerisinde belirlenecek olan yeni Genel Yayın Yönetmeni görevine başlayana kadar bu görev vekaleten sürdürülecektir.

Kamuoyuna saygı ile duyurulur.”²³⁷

Star Medya Grup Başkanı Mustafa Karaalioglu ve Star Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Yusuf Ziya Cömert'in görevlerinden alınması gazetenin yayın kadrosu ve yazarlarından da tepki gelmiştir.

Star Gazetesi'nin yayın danışmanlığını yürüten İbrahim Kiras ile gazetenin yazarlarından Hakan Albayrak 26 Kasım 2004 tarihinde görevlerinden istifa ettiklerini açıklamışlardır. ²³⁸

Ethem Sancak ve Murat Sanca ortaklığının devam ettiği dönemde, Star Medya Yayıncılık adlı şirketin hisse oranları ve şirketin yönetim kurulu üyeleri arasındaki görev dağılımları, İstanbul Ticaret Odası kayıtlarına göre aşağıdaki tablola verilmiştir.

Tablo 130: Star Medya Yayıncılık A.Ş.'nin 28.11.2014 Tarihindeki Ortaklık Yapısı, Hisse Dağılımları ve Yönetim Kurulu Üyeleri²³⁹

Tarih Aralığı	28.11.2014 – *	
Şirket Sermayesi	50.000.000 TL (Elli Bin Türk Lirası)	
Toplam Hisse Adedi	50.000 (Her bir hisse 1.000 TL)	
Hisse Sahibi	Hisse Adedi	Hisse Oranı (Yüzde)
Ethem Sancak	25.000	50
Murat Sancak	25.000	50
Yönetim Kurulu Görev Dağılımı		
İsim	Görev	Sorumluluk Alanı
Murat Sancak	Yönetim Kurulu Başkanı	

²³⁷ Hürriyet Gazetesi, “Star ve Akşam Grubu’nda Büyük Operasyon”, (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/star-ve-aksam-grubunda-buyuk-operasyon-27643999>, 17 Nisan 2017.

²³⁸ “Star Gazetesi Yayın Danışmanı İbrahim Kiras İstifa Etti”, (Çevrimiçi), <http://t24.com.tr/haber/star-yayin-danismani-ibrahim-kiras-istifa-etti,278463>, 17 Nisan 2017.

* Çalışmanın sınırlılığı 2014 yılında sona erdiği için bundan sonraki hisse değişikliklerine yer verilmemiştir.

²³⁹ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 26 Ağustos 2014, Sayı:8637, s.476-469.

Ethem Sancak ve Murat Sancak döneminde de internet gazeteciliği faaliyetlerini sürdüren Star Gazetesi, bu faaliyetlerini hem www.star.com.tr hem de www.stargazete.com internet adresleri üzerinden yürütmüştür. Bu dönemde gazetenin logosu ve sloganı bir önceki dönemle aynı kalmıştır. Ethem Sancak ve Murat Sancak ortaklığının devam ettiği dönemde Star Gazetesi'nin aylık tiraj ortalamaları Basın İlan Kurumu verilerine göre şöyledir:

Tablo 131: Ethem Sancak – Murat Sancak Döneminde Star Gazetesi’nin Aylık Tiraj Ortalamaları²⁴⁰

Yıl	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
2014	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	102.414

²⁴⁰ Söz konusu bilgiler 7 Temmuz 2017 tarih ve 1700962362 sayılı Bilgi Edinme Başvurusu ile Basın İlan Kurumu’ndan alınmıştır.

“Ethem Sancak-Murat Sancak dönemi” çalışmanın sınırlılığı kapsamında ele alınan son dönem olmuştur. Bununla birlikte bu çalışmanın hazırlandığı dönemde, Star Medya Grubu’nun mülkiyet yapısında, geçmiş dönemlere benzerlik gösterecek şekilde yeni değişiklikler yaşanmıştır.

Kurulduğu 1999 yılından 2014 yılına kadar 12 farklı sahiplik yapısı altında faaliyet gösteren Star Gazetesi, 2007 yılında Kanal 24, 2010 yılına Karamel TV, 2014 yılında TV 4 adlı televizyon ile birleşerek Uzan Grubu’ndan sonra yeniden Star Medya Grubu olarak medya sektöründe yer almıştır.

5.2.3.2 STAR MEDYA GRUBU BÜNYESİNDE YER ALAN STAR GAZETESİ’NİN YENİ SAHİPLİK YAPILARI

Bu bölümde ilk olarak Star Medya Grubu’nun hissedarı olarak gazete yönetiminde etkili olan kişi ve kurumlar kısaca tanıtılmış, ardından söz konusu kişi ve kurum temsilcilerinin Star Medya Grubu’na ortak olması ve bu ortaklığa ilişkin bakış açıları kendi beyanları üzerinden aktarılmıştır. Ayrıca bu kısımda sözü geçen hissedarların farklı sektörlerdeki yatırımları, erişilebilen resmi kayıtlar ve kamuya açık bilgiler çerçevesinde derlenmeye çalışılmıştır. Burada sadece Star Medya Grubu’nun sahiplik yapısına ağırlıklı bir şekilde hâkim olan kişilere yer verilmiştir.

5.2.3.2.1 Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu

Uzan Ailesi’nin mal varlıklarına el konulması ve satış sürecinin gerçekleştirilmesinde Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) etkin bir rol oynamıştır. TMSF’nin resmi internet sayfasında kurumun kuruluş amacıyla ilgili olarak şu bilgiler yer almaktadır:

“Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu 5411 sayılı Kanun ve ilgili diğer mevzuat ile verilen yetkiler çerçevesinde tasarruf sahiplerinin hak ve menfaatlerinin korunması amacıyla, mevduatın ve katılım fonlarının sigorta edilmesi, Fon bankalarının yönetilmesi, mali bünyelerinin güçlendirilmesi, yeniden yapılandırılması, devri, birleştirilmesi, satışı, tasfiyesi, Fon alacaklarının takip ve tahsil işlemlerinin yürütülmesi ve sonuçlandırılması, Fon varlık ve kaynaklarının idare edilmesi ve Kanunla verilen diğer görevlerin ifası için kurulmuş olup kamu tüzel kişiliğini haiz, idarî ve mali özerkliğe sahip bir kuruluştur.”²⁴¹

²⁴¹ (Çevrimiçi), <http://www.tmsf.org.tr/idari.hukuki.tr>, 17 Nisan 2017.

Yine TMSF'nin kurumsal internet sayfasında mevduat sistemi ve TMSF'nin bu sisteme ilişkin rolü ve düzenleyici unsur olması ile ilgili olarak şu bilgiler yer almaktadır:

“Mevduat sigortası sistemi mevduatın korunmasına ilişkin günümüze kadar oluşturulan kurumların en gelişmişidir. Sistem mevduat sahibi, mevduatı kabul eden banka ve mevduatı sigorta altına alan kurum arasında işlemektedir. Yaptırım gücünü ise ülke mevzuatına dayalı hukuk kurallarından almaktadır. Sigortayı yapan kurum bu işlem karşılığında belirli bir tutarda prim tahsil eder. Kurum, mevduatın yatırıldığı bankanın ilgili mevzuatta yazılı olan hükümler çerçevesinde mevduat sahibinin mevduatını geri ödeyememesi durumunda devreye girer. Mevduat sahibi ya da sahiplerine sigorta kapsamına aldığı tutar kadar mevduatı öder. Ödediği tutarları geri almak üzere de ödeme güçlüğüne düşen banka hakkında yasal süreci başlatır.”²⁴²

5.2.3.2.2 “Kıbrıslı İş Adamı” Ali Özmen Safa

Ali Özmen Safa, 1947 Kıbrıs doğumlu bir işadamıdır. 15 yaşında İngiltere'ye gitmiş ve 1970 yılında Londra Üniversitesi Ekonomi Bölümü'nden mezun olmuştur. Eğitimine devam ettiği yıllarda çalışma hayatına girerek, İngiltere'de gıdadan konut sektörüne kadar birçok alanda yatırım yapmıştır. 1989 yılına kadar ağırlıklı olarak gıda sektöründe faaliyet gösteren Safa, o dönemde İngiltere'de faizlerin yükselmesini fırsat bilerek tüm varlığını nakde çevirmiş ve emlak piyasasına girmiştir. 2000'lerin başlarında emlak piyasasının yükselmesiyle birlikte kuruculuğunu yaptığı Property International Plc şirketi yılda 100 milyon sterlin ciroya ulaşmıştır. Kıbrıs'ta “emlak kralı” olarak bilinen Safa, TMSF'den Star Gazetesi'ni almış ve ardından da Kanal 24'ü kurarak Türkiye'de de adından söz ettirmiştir.²⁴³

Ali Özmen Safa, Star Gazetesi'ni satın aldıktan sonra kendisiyle yapılan bir röportajda “*Star’la sınırlı kalmayacağım. Çok yakında inşaat sektöründe bizi göreceksiniz.*”²⁴⁴ sözleriyle Türkiye'deki yatırımlarının sadece medya sektörüyle sınırlı kalmayacağını, inşaat sektöründe de birçok proje yatırımlarının olacağını işaretlerini vermiştir. Medya alanına yatırım yapmasının nedenini medyanın

²⁴² (Çevrimiçi), <http://www.tmsf.org.tr/tarihce.tr>, 17 Nisan 2017.

²⁴³ “Kıbrıslı Emlakçı Ali Özmen Safa Hangi İhaleye Girecek?”, (Çevrimiçi), <https://www.xing.com/communities/posts/kibrisli-emlakci-ali-ozmen-safa-hangi-ihaleye-girecek-1006983416>, 17 Nisan 2017.

²⁴⁴ “Özmen Fethullahçı Mı?”, (Çevrimiçi), <http://www.internethaber.com/ozmen-fethullahci-mi-8276h.htm>, 17 Nisan 2017.

sağladığı güç olduğu olduğunu söyleyen Safa, medyaya giriş nedeniyle ilgili şunları söylemiştir:

“Medya mesuliyet ve gücü bir arada taşıyor... Medya size high profile (yüksek profil) verir. High profile verildiğinde bilinmeniz tanınmanız daha kolay oluyor... İngiltere’de 5-6 yıldır belli bir restoranta giderim. Gittiğim zaman ismimi bilmezler ve bana hoş geldiniz demezlerdi. Ancak son zamanlarda gittiğimde bana isminle hitap ediyorlar. O zaman anladım ki medya büyük güç. Ne yapmanız gerekir bu güçle. Evet, size güç veriyor aynı zamanda da mesuliyet veriyor. İkisini bir arada yürütmek gerekiyor. Bu gücü alıyorsunuz ama bunun bir faturası var. Sorumluluğu da unutmamak gerekiyor. Yoksa o güç sizi yanlış yerlere götürür.”²⁴⁵

Star Gazetesi’ni aldığı dönemde ortak arayışında bulunduğunu söyleyen Safa, Alaeddin Kaya²⁴⁶ ile başlayan ortaklığını şöyle açıklamaktadır:

“Değişik sektörlerden teklifler geldi. Ben yatırımcıyım. Star Gazetesi’ni alınca yöneticiye ihtiyacımız olduğunu, onu seçerken dikkatli olacağımızı söylemiştim. Tecrübeli ve elini taşın altına koyan birisine ihtiyacım vardı. Bu yüzden Alaeddin Kaya ile ortaklık yaptık. Bu şirkette Alaeddin Bey ortağız. Gazeteyi yönetmeyi Alaeddin Bey’e bırakacağım.”²⁴⁷

Ali Özmen Safa, aynı açıklamasında daha öncede bahsettiği yatırımlarının medya alanında da devam edeceğini açıklamış ve “Alaeddin Bey ile televizyon üzerinde de çalışmalarımız var. Alaeddin Bey ile çalışıp bu gazeteyi daha iyi durumlara getireceğiz”²⁴⁸ sözleriyle bu ortaklığın genişleyeceğini ifade etmiştir.

Kıbrıs’ta bugün birçok alanda yatırımları bulunan Ali Özmen Safa, ayrıca Star Kıbrıs Medya Grubu’nun da Yönetim Kurulu Başkanı’dır.²⁴⁹ Grup bünyesinde Star Kıbrıs ve Star Cyprus adıyla iki gazete, Ada TV, Ezgi TV ve Sufi TV adlarında üç televizyon kanalı ve Ada FM isimli bir radyo yer almaktadır.

²⁴⁵ “Fethullah’ı Hiç Tanımam, Sordum Müslümanmış!!!, Star’ın Kıbrıslı Patronundan İlginç Açıklamalar”, (Çevrimiçi), <http://www.medyafaresi.com/haber/fethullahi-hic-tanimam-sordum-muslumanmis-starin-kibrisli/4608>, 17 Nisan 2017.

²⁴⁶ Bu kişinin adı resmi kayıtlarda (Ticaret Sicili Gazetesi, Maliye v.b) “Alaeddin Kaya”, medyada yer alan haberlerde ise “Alaeddin Kaya” olarak yer almaktadır. Bu nedenle medya kaynaklı alıntılarda ve yazarın kendi beyanlarında farklılık söz konusu olmaktadır.

²⁴⁷ Hürriyet Gazetesi, “Star’a Sürpriz Ortak” , (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/star-a-surpriz-ortak-4123018> , 17 Nisan 2017.

²⁴⁸ A.e.

²⁴⁹ (Çevrimiçi), <http://www.starkibris.net/kunye.asp>, 17 Nisan 2017.

Ayrıca İstanbul Ticaret Odası kayıtlarına göre Ali Özmen Safa'nın İstanbul'da kayıtlı üç şirketi daha bulunmaktadır. Bu şirketler ve Safa'nın bu şirketlerdeki ortaklık hâkimiyeti aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 132: Ali Özmen Safa'nın Medya Dışı Yatırımları²⁵⁰

Şirket Adı	Kuruluş Tarihi	Meslek Grubu	Sermaye	Hisse Oranı	Görev Süresi
Property International Emlak Yatırım Reklam Pazarlama ve Ticaret Limited Şirketi	27 Mart 2006	Konut İnşaatı	10.000,00 TL	% 100	13.11.2038
Turimex International İletişim Hizmetleri Limited Şirketi	17 Mayıs 2006	Konut İnşaatı	10.000,00 TL	% 100	31.12.2025
Turquoise Homes İnşaat ve Taahhüt Ticaret Limited Şirketi	17 Mayıs 2006	İnşaat Taahhüt	10.000,00 TL	% 100	31.12.2025

²⁵⁰ Söz konusu şirket dökümlerine İstanbul Ticaret Odası ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi kayıtlarından ulaşılmıştır. Bkz. www.ito.org.tr, www.ticaret sicil gazetesi.gov.tr , 17 Nisan 2017.

5.2.3.2.3 Alaeddin Kaya

Alaeddin Kaya, 1950 Ankara doğumludur. Gençlik yıllarından itibaren gazetecilikle uğraşan Kaya, 3 Kasım 1986 tarihinde iş adamı Mehmet İhsan Arslan ve Necati Aktülün ile birlikte Zaman Gazetesi'ni²⁵¹ kurmuştur. Bu gazeteden önce de Selam adında bir dergi çıkartmıştır.²⁵² On beş yıl Zaman Gazetesi'nin imtiyaz sahipliği yapan Kaya, daha sonra gazeteyi Ali Akbulut'a devretmiştir.

Star Gazetesi'ne ortak olduğu dönemde Ankara'da Belde, İstanbul'da da Ekonomi adında iki yerel gazete sahibi olan²⁵³ Kaya, uzun yıllar matbaacılık yapmış ve Ticaret Sicili Gazetesi ile PTT'nin pullarını basmıştır. Star Gazetesi'ne ortak olmadan önce gazete çıkartma teşebbüsünde bulunan Alaeddin Kaya'nın bu girişimi başarılı olmamıştır. Kaya, Star Gazetesi'nden önce çıkartmaya çalıştığı gazetelerin hikâyesini şöyle atmaktadır:

“Arada gazete denemelerim de oldu, başarılı olmayınca ‘matbaacılığımız çok başarılı olsun da daha çok para kazanıp daha iyi koşullarda gazete çıkaralım’ diye düşündüm. Ama matbaacılık öyle bir hal aldı ki yayın yapma şansımız olmadı. Ankara’da çıkardığımız Olay ve Belde gazeteleri var. Gazete çalışmalarına girince ben ticaretten uzak kaldım. Kamu görevi gibi kabul ettiğim gazetenin yanında ticaret yapmak benim kitabımda yer almaz. Çok takdir ettiğim çocuklarım ve çalışanlarımla bu iş yürüdü. Bu saatten sonra da bu hassasiyetimi koruyacağım. Zaman’dan ayrıldıktan sonra sosyal faaliyetlere ağırlık verdim. Benim derdim ülkem için ne yapabilirim, ben bu sevdıyla yaşadım. Bunlarla geçti ömrüm. Bu dönemde emeklilik dönemi yaşıyordum, ancak Star’la bitti.”²⁵⁴

²⁵¹ Zaman gazetesinin ismi konusunda kurucu yayın danışmanı Nabi Avcı, 31 Mayıs 2016 tarihinde bu gazeteden Beyza Güdücü Akay’a verdiği söyleşide şu bilgileri aktarmıştır: “Turhan Dilligil’in çıkardığı ‘Adalet’ gazetesini rahmetli Faruk Sükan alınca, adını değiştirmiş, ‘Zaman’ yapmış. Yani ‘Zaman’ adını biz koymadık. Üç ortaklı bir gazete olarak başlamıştı; Necati Aktülün, Alaeddin Kaya ve Ali İhsan Arslan 3 ortaklı. Ben her üç ortağı da bu vesile ile tanıdım. Alaeddin Kaya’nın Fetullah Gülen’in temsilcisi olarak gazetenin ortağı olduğunu, biz daha sonra öğrendik.” Bkz. Zaman Gazetesi, 31.05.2016, s.1.

²⁵² Söz konusu bilgiler Alaeddin Kaya’nın 15 Ekim 2012 tarihinde TBMM’de Darbe ve Muhtıraları Araştırma Komisyonu’na verdiği sözlü beyanlardan temin edilmiştir. Bkz. (Çevrimiçi), https://www.tbmm.gov.tr/arastirma_komisyonlari/darbe_muhtira/docs/tutanak_son/28_subat_alt_kom_isyonu/28_subat_alt_komisyonu/15.10.2012/Alaattin%20Kaya-15.10.2012.pdf, 17 Nisan 2017.

²⁵³ Star Gazetesi’nin Ali Özmen Safa ve Alaeddin Kaya’ya devredildiği dönemde Alaeddin Kaya’nın Ankara’da “Olay” İstanbul’da “Ekonomi” isminde iki yerel gazetenin sahibi olduğu Rekabet Kurulu’nun raporlarına yansımıştır. Bkz. Rekabet Kurulu Kararı, Karar Tarihi: 11.05.2006, Karar Sayısı: 06-33/411-108, (Çevrimiçi), <http://www.rekabet.gov.tr/File/?path=ROOT%2f1%2fDocuments%2fGerek%25c3%25a7eli%2bKurul%2bKarar%25c4%25b1%2fkarar1593.pdf>, 17 Nisan 2017.

²⁵⁴ Hürriyet Gazetesi, “Sicil Gazetesi’nden Kazandı Satar Gazetesi’ne Patron Oldu”, (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/sicil-gazetesi-nden-kazandi-star-gazetesi-ne-patron-oldu-4136220>, 17 Nisan 2017.

Star Gazetesi'ne ortak olacak cesareti olmadığını, ancak Ali Özmen Safa'nın gayretli bir şekilde çaba sarf etmesiyle bir araya geldiklerini söyleyen Kaya, Star Gazetesi'ne yönelik yaptığı açıklamalarda gazetenin zor zamanlar geçirdiğini belirtmiş ve TMSF yönetiminde iken bile gazetenin 100 binlik tirajıyla ayakta durduğunu ifade etmiştir.²⁵⁵

Alaeddin Kaya, Ali Özmen Safa ile birlikte Star Gazetesi'ne ortak olma sürecini şu sözlerle anlatmıştır:

“Star'ın satış süreciyle hiç ilgilenmedim, bana göre mali yükü fazla olan bir projeydi. Süreci sadece basından izledim. Hatta Ali Özmen Safa'nın verdiği 5 milyon dolarlık fiyatı TMSF beğenmeyip, Başkan Ahmet Ertürk o günlerde 'Gerekirse parça parça satarız' diye bir beyanat verince 'Acaba bir makine alabilir miyiz' diye düşündüm. Star'a tek ilgim bu oldu. Ben 'ihale süreci nereye bağlanacak' diye beklerken Ali Bey'den telefon aldım, benimle görüşmek istediğini iletti, buluştuk. O güne kadar hiç bir tanışıklığımız yoktu. TMSF fiyatı yükseltmesini isteyince Özmen kendine işin ehli birini arıyormuş. O arada ortaklık teklifleri de almış ama konuştuğu arkadaşları beni tavsiye etmiş. Dedi ki 'siz bu işi seviyorsunuz, bana dediler ki ona söylersen o bu işe yok' diyemez, zaaflarımı bilenler böyle söylemiş. Ben de o tatlı diline yok diyemedim, ama süreç o kadar hızlı işledi ki TMSF ile yapılan görüşmelerde biz 6.5 düşünürken fiyat 8 milyon dolara çıktı. Ben isyanları oynadım, ama mürekkep yalamanın ceremesi Alaeddin Kaya'ya çıktı. Birkaç günde, hatta ihale sözleşmesine bakma şansım bile olmadan iş bitti.”²⁵⁶

İstanbul Ticaret Odası kayıtlarına göre Alaeddin Kaya'nın İstanbul'da kayıtlı bir şirketi daha bulunmaktadır.²⁵⁷ Bu şirketin detayları aşağıdaki gösterilmiştir:

Tablo 133: Alaeddin Kaya'nın Medya Dışı Yatırımları²⁵⁸

Şirket Adı	Final Varlık Yönetim A.Ş.
Şirket Kuruluş Tarihi	14.04.2011
Meslek Grubu	Finans Kuruluşları
Sermaye	10.000.000 TL
Hisse Oranı	% 96
Görevi	Eski Yönetim Kurulu Üyesi

²⁵⁵ Hürriyet Gazetesi, “Star'a Sürpriz Ortak” , (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/star-a-surpriz-ortak-4123018> ,17 Nisan 2017.

²⁵⁶ Hürriyet Gazetesi, “Sicil Gazetesi'nden Kazandı Star Gazetesi'ne Parton Oldu”, (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/sicil-gazetesi-nden-kazandi-star-gazetesi-ne-patron-oldu-4136220> ,17 Nisan 2016.

²⁵⁷ Daha önce de ifade edildiği gibi Alaeddin Kaya'nın sahip olduğu yerel gazetelere İmaj İç ve Dış Ticaret A.Ş. adına kayıtlı olup Alaeddin Kaya'nın söz konusu şirkette ortaklığı bulunmaktadır.

²⁵⁸ Söz konusu şirket dökümlerine İstanbul Ticaret Odası ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi kayıtlarından ulaşılmıştır. Bkz. www.ito.org.tr, www.ticareticilgazetesi.gov.tr , 17 Nisan 2017.

5.2.3.2.4 Hasan Doğan

Hasan Doğan, 15 Mart 1956'da Kastamonu'nun Abana ilçesinde doğmuştur. İlk, orta ve lise eğitimini İstanbul'da tamamlamıştır. 1979 yılında Yıldız Teknik Üniversitesi Makine Mühendisliği Bölümünden mezun olmuştur. 1979-1980 yılları arasında İngiltere'de dil eğitimi almıştır. 1981-1988 tarihleri arasında Koç bünyesinde Beldesan firmasında pazarlama koordinatörü olarak çalışmıştır. 1988 yılında Ramsey firmasını kurarak genel müdürlüğü görevini üstlenmiştir. Doğan, Ramsey Giyim Sanayi Ticaret A.Ş. yönetim kurulu üyeliği, Gürmen Giyim Sanayi Ticaret A.Ş. yönetim kurulu üyeliği, Kip-Teks Konfeksiyon İmalat Pazarlama Sanayi ve Ticaret A.Ş. yönetim kurulu başkanlığı görevlerini yürütmüştür.²⁵⁹ Hasan Doğan, 14 Şubat 2008 tarihinde Türkiye Futbol Federasyonu Başkanlığı görevini seçilmiştir. Doğan, bu görevi Muğla'nın Bodrum ilçesinde kalp krizi geçirerek hayatını kaybettiği 5 Temmuz 2008 tarihine kadar sürdürmüştür.²⁶⁰

Hasan Doğan, Ethem Sancak ile birlikte Star Medya Grubuna ortak olmuş ve Star Medya Grubu'nun Yönetim Kurulu Üyeliğinde bulunmuştur. Doğan'ın dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan ile yakın arkadaşlığı, Star Medya Grubu bünyesindeki Star Gazetesi'nin AKP'ye yakın bir yayın organı haline geldiği düşüncesinde etkili olmuştur. Bu düşüncenin bir başka kaynağı ise Başbakan Erdoğan ile Ramsey Firması'nın sahibi Remzi Gür'ün arasındaki yakın arkadaşlıktır. Kamuoyunda başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın çocuklarına burs veren işadamları olarak tanınan işadamları Remzi Gür, Gürmen Grup'un yönetim kurulu başkanıdır.

Gazeteci Tolga Tanış, *"Futbol Federasyonu'nun yeni başkanı Başbakanla balık tutan adam Hasan Doğan"* başlıklı yazısında, bu arkadaşlığın geçmişi hakkında detaylı bilgiler aktarmaktadır. Tanış, Hasan Doğan, Recep Tayyip Erdoğan ve Remzi Gür arasındaki arkadaşlığı şu sözlerle anlatmaktadır:

²⁵⁹ Hürriyet Gazetesi, **"Hasan Doğan Kimdir?"** , (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/hasan-dogan-kimdir-8210877> ,17 Nisan 2016.

²⁶⁰ Sabah Gazetesi, **"Hasan Doğan Kimdir?"** , (Çevrimiçi), <http://www.sabah.com.tr/spor/futbol/2015/07/10/hasan-dogan-kimdir> ,17 Nisan 2016.

“Hasan Doğan’ın ilişkilerinde Ekinlik Adası’nın yeri başka. Ekinlik’te Doğan’ın ve Remzi Gür’ün birer evi var. Tayyip Erdoğan yazları Ekinlik’e gidince Gür’ün evinde kalıyor, kliğ’in²⁶¹ dördüncü ismi, Atasay Kuyumculuk’un sahibi Cihan Kamer ise Doğan’ın evinde. Bu dörtlü tekneyle açılıp balık tutuyor ve halı sahada futbol oynuyor. Erdoğan ile ilk yakınlaşan Remzi Gür. Gür, Londra’dan gelince Hasan Doğan’ın İstanbul Bahçelievler’deki evinin alt katında kalıyor. Fırsat buldukça Erdoğan ile de görüşüyor. Bu gelişlerden birinde 1996’nın bir kış günü gece vakti Gür yine Erdoğan’ı arıyor. Dönemin İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Erdoğan ile bir anda Hasan Doğan’ın evine geliyor. Acıkan Erdoğan mutfağa girip kendine yemek bile yapıyor. Sonra Doğan ile Erdoğan’ın samimiyeti gelişiyor. Beraber maçlara kadar gidip karşılıklı gezmeleri düzenliyorlar.”²⁶²

Tolga Tanış yazısının ilerleyen bölümde ise Hasan Doğan ve Cihan Kamer arasındaki arkadaşlığın doğuşunu anlatarak, bu arkadaşlığın ortaklığa dönüşünü aktarmaktadır. Tanış, Doğan ve Kamer arasındaki oluşan bu ortaklığın bir süre sonra sona erdiğini, Hasan Doğan’ın kardeşi Hüseyin Doğan’la ortak olduğu şirkete ait geminin dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan’ın büyük oğluna satıldığını ifade etmektedir.

“Doğan’ın Cihan Kamer ile tanışması ise 2002’deki Dünya Kupası’na rastlıyor. Doğan, Japonya’ya gidip Türkiye ile Güney Kore’nin üçüncülük maçını seyretmeye karar veriyor. Tayyip Erdoğan da Hasan Doğan’ı arayıp Cihan Kamer’le beraber gitmelerini tavsiye ediyor. Doğan ve Kamer, Tokyo’da beraber dolaşınca samimi oluyor. Daha sonra bu samimiyet ortaklığa dönüşüyor. 2004’te yüzde 50-50 ortaklıkla 10 milyon dolara, 5 biner tonluk iki yük gemisi satın alıyorlar. ‘Cihan’ ve ‘Kamer’ adı verilen bu gemiler için iki şirket kuruluyor: Gürdeniz ve Gürdoğan. Sonra işten vazgeçiliyor, gemiler satılıyor. Ancak Hasan Doğan’ın kardeşi Hüseyin’le kurduğu Gürgem’e ait Safran-1 gemisi bir süre daha kalıyor. Sonra Doğan, işe o gemiyi, 2007 Şubat ayında Tayyip Erdoğan’ın büyük oğlu Burak Erdoğan’a satıyor. Tam milletvekili seçimi öncesi “gemicik”²⁶³ diye lafı çıkan kuru yük gemisini.”²⁶⁴

Recep Tayyip Erdoğan’ın oğlu Ahmet Burak Erdoğan Safran-1 adlı gemiyi, Gürgem Deniz Nakliyat Turizm ve Ticaret Limited Şirketi’nden satın almıştır. 13 Aralık 2001’de tarihinde kurulan şirketin toplam sermayesi 10 bin TL olarak belirlenmiştir. Şirketin yüzde 50 hissesi Hüseyin Doğan’a kalan yüzde 50 hisse ise

²⁶¹ Klık ya da bölek, bir grup içerisinde, gruptaki diğer kişilere göre daha düzenli ve sık şekilde çıkarları doğrultusunda birbirleriyle iletişim halinde olan gruplara verilen isimdir

²⁶² Tolga Tanış, “Futbol Federasyonu’nun Yeni Başkanı Başbakan’la Balık Tutan Adam Hasan Doğan”, Hürriyet Gazetesi, (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/futbol-federasyonu-nun-yeni-baskani-basbakan-la-balik-tutan-adam-hasan-dogan-8247353>, 17 Nisan 2017.

²⁶³ Başbakan, 10 Haziran 2007 tarihinde NTV’de yayınlanan Seçim 2007 programına konuk olmuş, kamuoyunda oğlunun satın aldığı gemi hakkında çıkan iddialara ilişkin olarak “Gemi var, gemicik var.” söyleminde bulunmuştur. Bkz. Hürriyet Gazetesi, “Erdoğan Oğlum Gemi Değil Gemicik Aldı”, (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/erdogan-oglum-gemi-degil-gemicik-aldi-6905207>, 17 Nisan 2017. Cumhuriyet Gazetesi, “Burak’ın ‘Filocuk’u”, (Çevrimiçi), http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/siyaset/49365/Burak_in_filocuk_u.html, 17 Nisan 2017.

²⁶⁴ Tanış, a.g.e.

Doğan'ın abisi ve Star Medya Grubu'nun ortaklarında Hasan Doğan'a aittir.²⁶⁵ Daha öncede belirtildiği gibi Hasan Doğan ve Remzi Gür, Recep Tayyip Erdoğan'ın yakın arkadaşlarıdır.

İstanbul Ticaret Odası kayıtlarına göre Hasan Doğan'ın hayatını kaybetmeden önce hissedarı ve yönetim kurulu üyesi olduğu bazı ticari kuruluşlar bulunmaktadır. Ölümünün ardından bu kuruluşlardaki hisseleri varislerinin kontrolüne geçmiştir. Söz konusu şirketler ve Hasan Doğan'ın bu şirketlerdeki ortaklık durumları ile şirketlerin faaliyet konuları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

²⁶⁵ Vatan Gazetesi, “Başbakan'ın Büyük Oğlu Gemi Sahibi Oldu”, (Çevrimiçi) <http://www.gazetevatan.com/basbakan-in-buyuk-oglu-gemi-sahibi-oldu-113371-gundem/>, 17 Nisan 2017.

Tablo 134: Hasan Doğan'ın Medya Dışı Yatırımları²⁶⁶

Şirket Adı	Sektör	Kuruluş Tarihi	Sermaye	Görev	Mevcut Durum
Tasfiye Halinde Gürdeniz Deniz Nakliyat Turizm ve Ticaret Limited Şirketi ²⁶⁷	-	08.09.2004	3.140.000 TL	Eski Ortak	Pasif
Tasfiye Halinde Gürdoğan Deniz Nakliyat Turizm ve Ticaret Limited Şirketi ²⁶⁸	-	09.09.2004	2.398.000 TL	Eski Ortak	Pasif
Atlantis Deniz Nakliyat Turizm ve Ticaret Limited Şirketi	Yolcu Taşımacılığı ve Seyahat Acenteleri	10.01.2005	10.000 TL	Eski Yönetim Kurulu Üyesi	Aktif
Emaar Properties Gayrimenkul Geliştirme A.Ş.	Konut İnşaatı	22.11.2005	366.525.748 TL	Eski Yönetim Kurulu Üyesi	Aktif
M Luck Properties Gayrimenkul Geliştirme A.Ş.	Altyapı İnşaatı	21.02.2006	60.000.000 TL	Eski Yönetim Kurulu Üyesi	Aktif

²⁶⁶ Söz konusu şirket dokümlerine İstanbul Ticaret Odası ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi kayıtlarından ulaşılmıştır. Bkz. www.ito.org.tr, www.ticareticilgazetesi.gov.tr, 17 Nisan 2017.

²⁶⁷ Söz konusu şirket 05.01.2007 tarihinde tasfiyeye girmiş olup tasfiye kararı 12.04.2007 tarihinde tescil edilmiştir. (Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 21.10.2011, Sayı:7904, s.414)

²⁶⁸ Söz konusu şirket 05.01.2007 tarihinde tasfiyeye girmiş olup tasfiye kararı 12.04.2007 tarihinde tescil edilmiştir. (Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 22.10.2011, Sayı:7905, s.312)

5.2.3.2.5 Ethem Sancak

Star Medya Grubu'nun patronu olan işadamlarından en tartışılan isim Ethem Sancak olmuştur. Sancak, medya sektörüne girdiği dönemde yaptığı açıklamalarda medya sektörüne giriş nedenini dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'a destek vermek olarak açıklamıştır.

Ethem Sancak, 1958 Siirt doğumlu bir iş adamıdır. İlk ve orta eğitimini Siirt'te tamamlamış, 1976 yılında İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi'nden mezun olmuştur. 1976-1978 yılları arasında gazetecilik yapmıştır. Üniversite yıllarında katıldığı Türkiye İşçi Köylü Partisi'ni (TİKP) güneydoğu ve doğu sorumluluğu ile Diyarbakır İl Başkanlığı görevlerinde bulunmuştur. 1987 yılında ticari hayatına başlamış ve Es Ecza Deposu'nu kurmuştur. Ardından 1989 yılında Esko İtiryat'ı, 1993 yılında ise Hedef Ecza Deposu'nu kurmuştur.²⁶⁹ İlaç dağıtım sektöründe yüzde 40 gibi bir oranla ciddi paya sahip olan Sancak, 1,5 milyon dolar ciro yapan şirketinin yüzde 50 hissesini Londra merkezli Alliace Unichem firmasına satarak, Koç-Ata Besi Çiftliği'ne ortak olmuştur.²⁷⁰

Daha önce de belirtildiği gibi Ethem Sancak, medya sektörüne girişiyle ilgili yaptığı açıklamalarda amacının dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'a destek sağlamak olduğunu ifade etmiştir. Sancak, 6 Nisan 2008 tarihinde Zaman Gazetesi'nden Nuriye Akman'a verdiği röportajda Recep Tayyip Erdoğan için “*Adamın sevdahısıyım*”²⁷¹ sözlerini kullanmıştır. Sancak, medya sektörüne girdikten sonra çeşitli zamanlarda yaptığı açıklamalarla bu söylemini devam ettirmiştir.

Ethem Sancak, patronu olduğu Kanal 24 televizyonunda yayınlanan bir programda “*Ben AKP üyesiyim, ombudsmanıyım. Partimle ilgili olarak ne kadar*

²⁶⁹ Sabah Gazetesi, “Ethem Sancak Kimdir?” , (Çevrimiçi), <http://www.sabah.com.tr/ethem-sancak-kimdir>, 17 Nisan 2017.

²⁷⁰ Medya Tava, “Ethem Sancak, Star'ın Tek Patronu Oluyor”, (Çevrimiçi), http://www.medyatava.com/haber/ethem-sancak-starin-tek-patronu-oluyor_30715, 17 Nisan 2017.

²⁷¹ Nuriye Akman, “İdolüm Tayyip Erdoğan, Ona Sevdahıyım”, Zaman Gazetesi, 5 Ekim 2008, s.1.

*objektif olabilirim ayrı konu.”*²⁷² sözleri ile Star Medya Grubu bünyesindeki gazete ve televizyonların AKP’ye yakın bir yayın politikası izlediğini ifade etmiştir. Sancak, medya sektörüne giriş nedenini ise şöyle açıklamıştır:

“Sektöre girerken de hedefimizi açıklamıştık. Biz para kazandığımız işleri, bu ülkenin geleceğine katkı vermek için satıyoruz ve ülkenin geleceğine katkı sağlayacak iki alana yatırım yapıyoruz. Medya ve savunma sanayi. Bu iki sektör milli sektörlerdi ve bunlar bize diz çöktürülmeye çalışılan alanlardı bunlar. Egemen medya milli değildir. Kendini merkez medya olarak tarif eden monopoller, bütün uğraşlarımıza, çağrılarımıza rağmen milli olmaktan hızla uzaklaşıyordu. Bu alanda kavga verenlerin desteklenmesi gerektiğine karar vererek, sektöre giriş yaptık. Star’ı alarak bu kavgada biz de varız dedik. Önceden dost olduğumuz medya grupları karşımızda cephe aldılar ve bizi yıpratma savaşına girdiler. Tamamen milli duruşumuzdan bunu yaptılar. Bizim iki tane yayın ilkemiz var: Milletin yanında olup milli olmak ve milletin değerlerini simgeleyen kurumların arkasında saf tutmak. Bunun dışındaki her fikrinizi ve renginizi bizim medya kuruluşlarımızda seslendirebilirsiniz, tartışabilirsiniz.”²⁷³

Ethem Sancak, Star Medya Grubu’nun tek başına patronu olduktan sonra grup bünyesinde bulunan Star Gazetesi ve Kanal 24 için “*yandaş medya*” eleştirileri daha da artmıştır. Bu eleştirilere “*Yandaş medya sözü çok yanıltıcı bir laf, Yandaş olmayan bir medya var mı?*” sözleri ile karşılık vererek, kendilerini yandaş olarak adlandıranların kendi geçmişlerine bakmalarını istemiştir. Ethem Sancak, bu kesimin son 300 yıldır sömürü düzeninin, statükonun yanında yer aldığını da vurgulamıştır. Medya sektörüne girmesinde bu statükocu medyanın önemli bir rol oynadığını ifade eden Ethem Sancak, “*İnkar etmiyorum, yandaşım ama demokrasinin, herkesin eşit olduğu fikrin yandaşımı*” sözleriyle medya sektörüne girmesinde de statükocu medyanın önemli bir rolü olduğunu ifade etmiştir. Kendilerine bağlı medya kuruluşlarının yayınlarına hiçbir zaman müdahalede bulunmadığı anlatan Sancak, “*Onlara sadece şunu söylüyorum, ‘paramla demokrasiye aykırı şeyler yapmayın’.*” diyerek yayın politikalarını “*Demokrasiyi savunmak hangi partiye hangi vakfa ya da derneğe takabül ediyorsa onları destekleriz. Kazancımız sonuna kadar helaldir ve son kuruluşuna kadar da bu yolda harcamaya hazırız*” sözleri ile özetlemektedir. Sancak, medya sektörüne para kazanmak amacıyla girmediği, tam tersi bunu bir özveri ve demokrasi mücadelesi şeklinde gördüğünü belirtmiştir. Sancak,

²⁷² “Ethem Sancak: Aydın Doğan İktidarla Girdiği Çatışmalarda Aracılık Etmemi İstedi, Kabul Ettim”, (Çevrimiçi), <http://t24.com.tr/haber/ethem-sancak-aydin-dogan-iktidarla-girdigi-catismalarda-aracilik-etmemi-istedi-kabul-ettim,307596> ,17 Nisan 2016.

²⁷³ A.e.

“Kazandıkça fikrimizin zekatı olarak basına yatıracağız” sözleri ile medya sektöründe yeni yatırımlarda bulunacağını açıklamıştır.²⁷⁴

Ethem Sancak, medya sektöründeki büyümesini 2013 yılında Çukurova Grubu’na ait bazı yayın organlarının TMSF tarafından el konulması sonrasında gerçekleştirmiştir.

Çukurova Grubu bünyesinde bulunan Show TV, televizyonuna ait AKS Televizyonculuk Reklamcılık ve Filmcilik Sanayi Ticaret A.Ş. ile BMC markasının bulunduğu BMC Sanayi ve Ticaret A.Ş. şirketleri, 16 Mayıs 2013 tarihinde TMSF kontrolüne geçmiştir.²⁷⁵ TMSF’den yapılan açıklama sonrası söz konusu iki şirketin Çukurova Grubu’nun 455 milyon dolarlık borcunu ödeyebilecek bir mali tabloya sahip olmadığı, bu nedenle de Çukurova Grubu’nun Turkcell’deki hakları ölçüsünde bu şirkete de el konulması gündeme gelmiştir.²⁷⁶ Bu gelişmeler sonrası TMSF, 25 Mayıs 2013 tarihinde Çukurova Grubuna ait 10 şirkete daha el koymuştur. TMSF kontrolüne geçen şirketler şöyledir:

1. AKS Uluslararası Yayıncılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.
2. AKS Maksimum Yayıncılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.
3. AKS Artı Yayıncılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.
4. Atlas Yayıncılık ve Ticaret A.Ş.
5. Sakarya Kent Radyo Televizyon Sanayi ve Ticaret A.Ş.
6. Medya Pazarlama A.Ş.
7. Atlas Yayıncılık Yapımcılık ve Reklamcılık A.Ş.
8. Eksen Yayıncılık Dağıtım Pazarlama ve Dış Ticaret A.Ş.
9. T Medya Yatırım Sanayi ve Ticaret
10. Krea İçerik Hizmetleri ve Prodüksiyon A.Ş.²⁷⁷

TMSF tarafından el konulan bu şirketlerin ağırlığını ise medya kuruluşları oluşturmaktadır. Bu süreçte toplam 12 şirketine el konulan Çukurova Holding

²⁷⁴ “Ethem Sancak’tan ‘Yandaşlık’ Fetvası!”, (Çevrimiçi), <http://www.gazeteciler.com/haber/ethem-sancaktan-yandalk-fetvas/173243>, 17 Nisan 2017.

²⁷⁵ (Çevrimiçi), <http://www.tmsf.org.tr/2016.tr?bid=162>, 17 Nisan 2017.

²⁷⁶ Habertürk Gazetesi, “Alacağımızı Tahsil Edemezsek Turkcell’e Bile Gideriz” ,(Çevrimiçi), <http://www.haberturk.com/ekonomi/para/haber/845343-alacagimizi-tahsil-edemezsek-turkcellle-bile-gideriz>, 17 Nisan 2017.

²⁷⁷ (Çevrimiçi), <http://www.tmsf.org.tr/2016.tr?bid=165>, 17 Nisan 2017.

Yönetim Kurulu Başkanı Mehmet Emin Karamahmet, TMSF ile görüşmeler yaparak bazı şirketlerin satışı konusunda taleplerde bulunmuştur.

Bu doğrultuda aralarında SkyTurk360 TV televizyonu, Akşam ve Güneş gazeteleri, Alem, Platin, Shuff, Autocar, FourFourTwo dergileri ile Lig Radyo ve Alem Radyo gibi medya kuruluşların bulunduğu Turkmedya 21 Kasım 2013 tarihinde 62 milyon dolar karşılığında Ethem Sancak tarafından satın alınmıştır.²⁷⁸ Diğer taraftan Ethem Sancak, yine TMSF tarafından el konulan Çukurova Grubu'nun BMC şirketini de 751 milyon dolara alarak medya dışı yatırımlarını genişletmiştir.²⁷⁹

Medya dışında sağlık, sanayi, gayrimenkul alanlarında da yatırımları olan Ethem Sancak'ın İstanbul Ticaret Odası kayıtlarına göre hissedarı ve yönetim kurulu üyeliği görevlerinde bulunduğu ticari kuruluşlar ve bu kuruluşların detayları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

²⁷⁸ The Wall Street Journal, “Çukurova, Turkmedya'yı Ethem Sancak'a Sattı”, (Çevrimiçi), <http://realtime.wsj.com/turkey/2013/11/22/cukurova-turkmedyayi-ethem-sancaka-satti/>, 17 Nisan 2017.

²⁷⁹ Radikal Gazetesi, “BMC'nin Ethem Sancak'a Satışı Onaylandı” , (Çevrimiçi), <http://www.radikal.com.tr/ekonomi/bmcnin-ethem-sancaka-satisi-onaylandi-1190973/>, 17 Nisan 2017.

Tablo 135: Ethem Sancak'ın Medya Yatırımları²⁸⁰

Şirket Adı	Kuruluş Tarihi	Sermaye	Görev	Mevcut Durum
T Medya Magazin Yayıncılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.	8 Eylül 1989	74.510.000,60 TL	Yönetim Kurulu Başkanı	Pasif
Alem Radyo ve Televizyon Yayıncılık Ticaret A.Ş.	21 Ocak 1994	2.500.000,00 TL	Yönetim Kurulu Başkanı	Aktif
Bilişim Radyo Televizyon Yayıncılık Ticaret A.Ş.	11 Ocak 1995	4.500.000,00 TL	Yönetim Kurulu Başkanı	Aktif
T Baskı Teknolojileri A.Ş.	18 Eylül 1996	9.000.000,00 TL	Yönetim Kurulu Başkanı	Aktif
T Medya Yatırım Sanayi ve Ticaret A.Ş.	10 Ekim 1997	765.911.000,00 TL	Yönetim Kurulu Başkanı	Aktif
Ad Grup Basın Servisleri ve Ticaret A.Ş.	5 Ocak 2001	6.700.000,00 TL	Eski Yönetim Kurulu Başkanı	Pasif
Atlas Yayıncılık ve Ticaret A.Ş.	1 Ekim 2002	19.400.000,00 TL	Yönetim Kurulu Başkanı	Aktif
Star Medya Yayıncılık A.Ş.	16 Mart 2006	50.000.000,00 TL	Yönetim Kurulu Başkanı	Aktif
Dinamik Radyo Televizyon A.Ş.	13 Eylül 2006	44.000.000,00 TL	Yönetim Kurulu Başkanı	Aktif
Sakarya Kent Radyo Televizyon Sanayi ve Ticaret A.Ş.	16 Ekim 2006	1.200.000,00 TL	Yönetim Kurulu Başkanı	Aktif
T Medya Televizyon Yayıncılık ve Reklam Pazarlama A.Ş.	16 Ekim 2006	5.600.000,00 TL	Eski Yönetim Kurulu Başkanı	Aktif
Star Medya Ajans A.Ş.	9 Mart 2007	14.000.000,00 TL	Yönetim Kurulu Başkanı	Aktif
Star Matbaacılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.	7 Ocak 2008	1.000.000,00 TL	Yönetim Kurulu Başkanı	Aktif
ES Yayıncılık ve Medya Yatırım Hizmetleri A.Ş.	2 Mayıs 2014	1.000.000,00 TL	Yönetim Kurulu Başkanı	Aktif
T Medya Pazarlama ve Dış Ticaret A.Ş.	7 Eylül 1967	60.901.000,00 TL	Yönetim Kurulu Başkanı	Pasif

²⁸⁰ Söz konusu şirket dökümlerine İstanbul Ticaret Odası ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi kayıtlarından ulaşılmıştır. Bkz. www.ito.org.tr, www.ticaret sicil gazetesi.gov.tr , 17 Nisan 2017.

Tablo 136: Ethem Sancak'ın Medya Dışı Yatırımları²⁸¹

Şirket Adı	Sektör Meslek Grubu	Kuruluş Tarihi	Sermaye	Görev	Mevcut Durum
ES Ecza Deposu Ticaret ve Sanayi A.Ş.	Sağlık	26 Mart 1987	3. 138.198,60 TL	Yönetim Kurulu Başkanı	Pasif
Alliance Healthcare Yatırım Holding A.Ş.	Finans	28 Temmuz 1998	8.100.000,00 TL	Eski Yönetim Kurulu Başkanı	Aktif
Tasfiye Halinde Hedef Esko Sigorta Aracılık Hizmetleri A.Ş.	Hayvansal Gıda Ürünleri	17 Ocak 2000	50.000,00 TL	Eski Yönetim Kurulu Başkanı	Pasif
Tasfiye Halinde Uniport Lojistik ve Ticaret A.Ş.	Lojistik	7 Haziran 2001	500.000,00 TL	Eski Yönetim Kurulu Başkanı	Pasif
Hedef Araç Kiralama ve Servis A.Ş.	Trafik Müşavirliği	23 Ekim 2003	31.414.314,00 TL	Eski Yönetim Kurulu Başkanı	Pasif
Santek Savunma Sanayi İnşaat ve Dış Ticaret Limited Şirketi	Motorlu Taşıt Servisi	6 Mayıs 2005	200.000,00 TL	Eski Ortak	Aktif
MT Gayrimenkul Sağlık Dış Ticaret ve Üretim A.Ş.	Sağlık	31 Ekim 2005	2.000.000,00 TL	Eski Yönetim Kurulu Başkanı	Aktif
Asis Elektronik ve Bilişim Sistemleri A.Ş.	Bilgi Teknolojileri	4 Haziran 2007	4.139.000,00 TL	Yönetim Kurulu Başkanı	Aktif
Vizyon Kozmetik Dağıtım Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Kozmetik	29 Ağustos 2007	11.000.000,00 TL	Yönetim Kurulu Başkanı	Pasif
Hedeftek Teknoloji Girişim A.Ş.	Tekstil	9 Ocak 2009	13.250.000,00 TL	Yönetim Kurulu Başkanı	Pasif

²⁸¹ Söz konusu şirket dökümlerine İstanbul Ticaret Odası ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi kayıtlarından ulaşılmıştır. Bkz. www.ito.org.tr, www.ticaret sicil gazetesi.gov.tr , 17 Nisan 2017.

Metronet İletişim Teknoloji A.Ş.	Telekomünikasyon	17 Haziran 2009	97.722.156,00 TL	Eski Yönetim Kurulu Üyesi	Pasif
Alliance Healthcare Turkey Holding A.Ş.	Finans	19 Ekim 2009	173.965.100,00 TL	Eski Yönetim Kurulu Üyesi	Aktif
BMC Otomotiv Sanayi ve Ticaret A.Ş.	İşletme Destek Hizmetleri	14 Ekim 2010	300.000.000,00 TL	Yönetim Kurulu Başkanı	Aktif
Tasfiye Halinde Hedeftar Tarım Danışmanlık Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi	İşletme Destek Hizmetleri	1 Kasım 2010	1.000.000.00 TL	Ortak	Pasif
BMC Power Motor ve Kontrol Teknolojileri A.Ş.	İşletme Destek Hizmetleri	31 Mart 2017	6.000.000.00 TL	Yönetim Kurulu Üyesi	Aktif
Karova Medya Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Bilgi İşlem	4 Mayıs 2012	22.500.000,00 TL	Yönetim Kurulu Başkanı	Pasif
ES Yönetim Danışmanlığı ve Yatırım Proje Geliştirme A.Ş.	İşletme Destek Hizmetleri	15 Mayıs 2014	4.000.000,00 TL	Yönetim Kurulu Başkanı	Aktif
Golp Reklam ve Organizasyon A.Ş.	Bilgi İşlem	4 Eylül 2015	385.000,00 TL	Yönetim Kurulu Başkanı	Aktif
Dost İletişim ve Prodüksiyon A.Ş.	Bilgi İşlem	4 Eylül 2015	132.000,00 TL	Yönetim Kurulu Başkanı	Aktif

5.2.3.2.6 Fettah Tamince

Star Medya Grubu'na iki defa ortak olan Fettah Tamince, 1972 yılında Van'ın Çaldıran ilçesinde dünyaya gelmiştir. İlköğretimini Çaldıran'da tamamlayan Tamince, eğitimine Antalya ve Ankara'da devam etmiştir. İlk ticari hayatına üniversite yıllarında başlayan Tamince'nin, turizm, inşaat, enerji, medya, eğitim gibi sektörlerde yatırım ve projeleri bulunmaktadır.²⁸²

Fettah Tamince, bugün Türkiye'de 11 otel işletmektedir. Bunlardan en dikkat çekenini ise dönemin başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'ın ailesiyle birlikte tatilini geçirdiği Rixos Oteli'dir.

Medya sektörüne girişi hakkında yaptığı açıklamalarda kâr hedeflemediğini, amacının sadece misyonuna uygun bir yapılanma gerçekleştirmek olduğunu ifade eden Fettah Tamince, medya sektörüne yatırım yapmasıyla ilgili kendisine yöneltilen soruya şöyle cevap vermiştir:

“Ben de birçok değerli iş adamımız gibi Türkiye'deki sosyal gelişmelere, toplum yapısına, eğitim düzeyine ilgi duymaktayım. Bu konuların gelişmiş toplumlardaki seviyelerine ulaşması için imkanların el verdiği ölçüde gayret gösteriyorum. Medya hiç şüphesiz ki toplumumuz için en önemli sektörlerden biri. Nasıl ki Rixos'ta “bizce”sini yapıyor isek, medyada böyle bir açığın olduğunu düşündük. Türkiye'nin geçirdiği bu transformasyon sürecinde yeni bir medya tanımı olması gerektiğini düşündüm. Bu vizyona paralel hareket edeceğiz. Bir medya kurumu yapılandırmak istiyoruz. Bunun için ilk adımı atıp bir TV ve bir gazeteye ortak olduk.”²⁸³

Fettah Tamince'nin, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ile yakın ilişki içerisinde olması, sahip olduğu Star Gazetesi'nin AKP'ye yakın bir çizgi izlemesine neden olduğu görüşünü ortaya çıkartmıştır. Bunun yanında Fettah Tamince'nin, Başbakan Erdoğan için kullandığı ifadeler yine bu düşüncenin destek görmesine neden olmuştur.

²⁸² Sabah Gazetesi, “Fettah Tamince Kimdir?”, (Çevrimiçi), <http://www.sabah.com.tr/fettah-tamince-kimdir->, 17 Nisan 2017.

²⁸³ “Tamince Neden Medya Sektörüne Girdi?”, (Çevrimiçi), <http://www.gazeteciler.com/haber/tamince-neden-medya-sektorne-girdi/163118>, 17 Nisan 2017.

Tamince, 26 Nisan 2004 tarihinde Hürriyet Gazetesi'ne verdiği röportajda, Başbakan Erdoğan için “*onun adamıyım*” sözlerini kullanmış bir nevi bu sözlerle söz konusu düşüncelerin birinci ağızdan teyidini yapmıştır. Tamince'nin verdiği röportajda kullandığı ifadeler şöyledir:

“Tayyip Erdoğan'ın adamı mıyım, evet adamıyım, çünkü çok doğru işler yapıyor. Ben de bu ülkenin başında doğru işler yapan bir insanın adamı olmaktan gurur duyuyorum. Kendisiyle ilk kez geçen yıl Kazakistan, Azerbaycan gezilerinde tanıştım, muhabbet ettik. Tanıyınca da aşık oldum, çünkü çok mütevazı, tipik bir Anadolu insanı. Sizi dinliyor, fikrinize değer veriyor, asla dikte etmiyor, etrafında duvarlar yok. Yaptıklarımı takip ediyor, bana destek oluyor, Türkiye aşığı bir adam Tayyip Bey. Tanıdığım ilk günden beri haftanın 3-4 günü onu rüyamda görüyorum.”²⁸⁴

Fettah Tamince'nin AKP ile yakınlığının tartışılmasının nedenlerinden biri de aynı röportajda, Fetthulah Gülen ve Gülen Cemaati için kullandığı şu ifadeler olmuştur:

“Fethullah Hoca benim için bir değerdir, bir idoldür; sık sık Amerika'ya gidip ziyaret ediyorum. 12 yaşındayken Van'da onun misyonunu temsil eden insanlarla görüşmeye başladım. Lisedeysen vaazlarını dinlemek için Antalya'dan İzmir'e giderdim. Annem, babam hacıdır, her ikisi de Fethullah Hoca'ya, Said-i Nursi'ye sempati duyar. Hoca Efendi bize inanılmaz boyutta insan sevgisi aşıladı, ortaya koyduğu misyonu sonuna kadar destekliyorum. Hoca Efendi'nin önderlik ettiği, aslında Rus-Türk dostluk derneği olan Tolerans Eğitim Vakfı'nın kurucularındayım. Bu vakfın Rusya'daki okullarına gönülden destek oluyorum.”²⁸⁵

Fettah Tamince'nin adının gündeme gelmesini sağlayan olaylardan biri de kazandığı ihaleler olmuştur. Tamince, 2006 yılında 22 milyon 720 bin YTL karşılığında Antalya Lara Park ihalesini kazanmıştır.²⁸⁶ Tamince'nin kazandığı Antalya Lara Park'ın ilk ihalesi Nisan 2005'de yapılmış ancak söz konusu ihale iptal edilmiştir.²⁸⁷ Fettah Tamince'nin söz konusu ihaleyi kazanmasında Başbakan

²⁸⁴ Hürriyet Gazetesi, “**Hedefim 1 Milyon Yatak**”, (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/hedefim-1-milyon-yatak-38597836>, 17 Nisan 2016.

²⁸⁵ A.e.

²⁸⁶ Hürriyet Gazetesi, “**Lara Park İhalesi Rixos'un Sahibi Tamince'nin Oldu**”, (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/lara-park-ihalesi-rixos-un-sahibi-tamince-nin-oldu-4939286>

²⁸⁷ Antalya Lara Park'ın il ihalesi 28 Nisan 2006 tarihinde yapılmış ve ihaleyi 10.5 milyon YTL karşılığında Nihat Özdemir'e ait Limak İnşaat kazanmıştı. Kamuoyundan gelen tepkiler nedeniyle söz konusu ihale iptal edilmişti. Bkz. Vatan Gazetesi, “**Disneyland Tutkusu Lara Park'ta Fiyatı İkiye Katladı**”, (Çevrimiçi), <http://www.gazetevatan.com/disneyland-tutkusu-lara-park-ta-fiyati-ikiye-katladi-84724-ekonomi/>

Erdoğan'ın Tamince ile olan yakın arkadaşlığının etkili olduğu konusunda medyada sıkça haber çıkmıştır.

Fettah Tamince'nin Başbakan Erdoğan ile olan yakın arkadaşlığının bu projeye katkı sağlayacağını düşünlerden biri de Hıncal Uluç'tur. Uluç, 22 Ağustos 2006 tarihinde Sabah Gazetesi'ndeki yazısında *“Fettah Tamince ile Başbakan Erdoğan'ın yakın dostluğu da proje lehine... Konmak istenen taşlar, bürokratik engellemeler, gecikmeye sebep olabilecek kirzler, Erdoğan sayesinde daha kolay aşılr, Lara Park'ın en kısa zamanda eksiksiz yetişmesi sağlanır.”*²⁸⁸ yorumunda bulunmuştur.

Fettah Tamince, 2013 yılının Aralık ayına kadar gerek o dönem başbakan olan Recep Tayyip Erdoğan'a gerekse Fettullah Gülen Cemaatine açıkça destek vermiş; dershanelerin kapatılmasının gündeme gelmesi ve medyada 17-25 Aralık operasyonları olarak yer alan kırılma sonrasında cemaat ile ilişkisini koparak, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın takipçisi olduğunu ifade etmiştir. Tamince, konuyla alakalı olarak 26 Mayıs 2015 tarihinde verdiği röportajda şu ifadeleri kullanmıştır:

“17-25 Aralık kırılmasından sonra daha önce her türlü desteği verdiğim, maddi manevi birlikteliğimin olduğu cemaatle dersane süreciyle başlayan uzaklaşma durumum, söz konusu operasyon döneminde kopma noktasına gelmiştir. 17 – 25 Aralık'tan itibaren Gülen Cemaati'yle ilişkiimi tamamıyla bitirip işlerime konsantre oldum. Sayın Erdoğan ise gerek başbakanlığı gerek de cumhurbaşkanlığı döneminde yakinen tanıdığım, ülke ve dünya çapında birçok icraatına şahit olduğum, samimiyetini ve hasebiyle sürekli gözlemlediğim, ülkemiz için çok büyük icraat ve fırsatlar yaratan bir liderdir. Elbette, saygı çerçevesinde kendilerini takip etmeye devam ettim.”²⁸⁹

Türkiye'de inşaat, turizm ve enerji alanlarında yatırımlarını bulunan Fettah Tamince, medya sektöründe de, Star Medya Grubu'na iki defa ortak olarak faaliyetlerde bulunmuştur. Fettah Tamince'nin İstanbul Ticaret Odası kayıtlarına göre hissedarı ve yönetim kurulu üyeliği görevlerinde bulunduğu ticari kuruluşlar ve bu kuruluşların detayları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

²⁸⁸ Hıncal Uluç, **“Lara Park İhalesi Doğrudur!..”**, Sabah Gazetesi, (Çevrimiçi), http://www.sabah.com.tr/yazarlar/uluc/2006/08/22/lara_park_ihalesi_dogrudur, 17 Nisan 2017.

²⁸⁹ Karar Gazetesi, **“İşadamı Fettah Tamince: Cemaatle Bağımı Tamamen Kopardım”**, (Çevrimiçi), <http://www.karar.com/gundem-haberleri/isadami-fettah-tamince-cemaatle-bagimi-tamamen-kopardim#>, 17 Nisan 2017.

Tablo 137: Fettah Tamince'nin Medya Dışı Yatırımları²⁹⁰

Şirket Adı	Sektör	Kuruluş Tarihi	Sermaye	Görev	Mevcut Durum
Mandalya Turizm İşletmeciliği A.Ş.	Yolcu Taşımacılığı ve Seyahat İşletmeciliği	31 Mayıs 1984	21.000.000 TL	Yönetim Kurulu Başkanı	Aktif
FTG Gayrimenkul Yatırım Turizm Madencilik ve İnşaat Sanayi Ticaret A.Ş.	İnşaat Taahhüt	10 Nisan 2007	50.000 TL	Yönetim Kurulu Başkanı	Aktif
Sembol İnşaat Turizm Yatırım İşletmecilik Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Konut İnşaatı	28 Haziran 2007	260.000 TL	Yönetim Kurulu Başkan Yrd.	Aktif
Sembol Uluslararası Yatırım Tarım Peyzaj İnşaat Turizm Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Konut İnşaatı	28 Haziran 2007	43.760.000 TL	Yönetim Kurulu Başkan Yrd.	Aktif
Maçka Uluslararası Kongre Sarayı Tesisleri ve Fuar İşletmeciliği Ticaret A.Ş.	İşletme Destek Hizmetleri	13 Temmuz 2009	250.000 TL	Yönetim Kurulu Üyesi	Aktif
Sungate Turizm ve Otel İşletmeciliği A.Ş. ²⁹¹	Oteller	5 Ekim 2009	33.500.000 TL	Yönetim Kurulu Başkanı	Pasif
Tasfiye Halinde Corpus Uluslararası Yatırım ve İnşaat Turizm Sanayi Ticaret A.Ş. ²⁹²	Konut İnşaatı	14 Nisan 2010	50.000 TL	Yönetim Kurulu Üyesi	Aktif

²⁹⁰ Söz konusu şirket dökümlerine İstanbul Ticaret Odası ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi kayıtlarından ulaşılmıştır. Bkz. www.ito.org.tr, www.ticareticilgazetesi.gov.tr, 17 Nisan 2017.

²⁹¹ İstanbul Ticaret Odası kayıtlarına göre söz konusu şirket tasfiye edilmiştir.

²⁹² İstanbul Ticaret Odası kayıtlarına göre söz konusu şirket tasfiye edilmiştir.

Tasfiye Halinde Lara Temalı Turizm Yatırımları A.Ş. ²⁹³	Kültür ve Spor	19 Ekim 2010	1.500.000 TL	Yönetim Kurulu Başkanı	Pasif
Arkgaz Enerji Yatırım Madencilik ve İnşaat Sanayi Ticaret A.Ş.	LPG, Sıvılaştırılmış ve Sıkıştırılmış Gaz	09 Ağustos 2012	2.500.000 TL	Yönetim Kurulu Üyesi	Aktif
Bodrumbir Turizm Yatırım A.Ş.	İnşaat Taahhüt	2 Kasım 2012	10.000.0000 TL	Yönetim Kurulu Başkan Yrd.	Pasif
CIG Petrol Gaz ve Enerji A.Ş.	İşletme Destek Hizmetleri	29 Mart 2013	675.000 TL	Yönetim Kurulu Üyesi	Aktif
Haliç Altın Boynuz Marina Turizm Gayrimenkul İnşaat Yatırım Ticaret A.Ş.	Kültür ve Spor	22 Ekin 2013	142.850.000 TL	Yönetim Kurulu Başkanı	Aktif

²⁹³ İstanbul Ticaret Odası kayıtlarına göre söz konusu şirket tasfiye edilmiştir.

5.2.3.2.7 Tevhit Karakaya

Star Medya Grubu'na ortak olarak medya sektöründe yer alan isimlerden biri de Tevhit Karakaya'dır. Ethem Sancak'ın hisselerini satın alarak medya sektörüne giriş yapan Karakaya, iş adamı olmasının yanında milletvekilliği de yapmıştır.

Tevhit Karakaya, 1955 yılında Erzincan'da doğmuştur. 1980 yılında Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun olmuştur. Daha sonra iş hayatına atılan Karakaya, serbest ticaretle uğraşmıştır. Tevhit Karakaya, özel finans kuruluşlarında ve sivil toplum örgütlerinde yöneticilik yapmıştır.²⁹⁴ 1995 yılında Refah Partisi'nden, 1999 yılında ise Fazilet Partisi'nden milletvekili seçilmiştir. Adalet ve Kalkınma Partisi'nin kuruluşunda Recep Tayyip Erdoğan ve Abdullah Gül ile birlikte aktif rol almıştır. 2002 yılında bu partiden milletvekili seçilmiştir. 2007 seçimlerinde ise aday gösterilmeyen Karakaya, daha sonra Adalet ve Kalkınma Partisi Merkez Yürütme Kurulu üyeliğine seçilmiştir.²⁹⁵

Tevhit Karakaya, Ekim 2010'da bünyesinde Star Gazetesi ve Kanal 24 TV'yi barındıran Star Medya Grubu'na ortak olmuştur. Hisse devri ile ilgili olarak Karakaya'nın kardeşi ve şirketin küçük hissedarlarından Hamdi Karakaya *"satış işlemi gerçekleşti, Ethem Bey'e ait hisselerin tamamını biz iki kardeş devraldık. Ethem Sancak'tan boşalan yönetim kurulu başkanlığı koltuğuna Tevhit Karakaya gelecek."*²⁹⁶ açıklamasını yapmıştır. Tevhit Karakaya'nın Star Medya Grubu'na ortak olmasından kısa bir süre sonra kızı Hatice Karakaya evlenmiş, nikah şahitliği ise dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan ile dönemin Cumhurbaşkanı Abdullah Gül tarafından yapılmıştır.²⁹⁷

²⁹⁴ (Çevrimiçi), <https://www.akparti.org.tr/site/yonetim/milletvekilleri/5/24>, 17 Nisan 2017.

²⁹⁵ Habertürk Gazetesi, "24 İle Star Gazetesi'ne Yeni Ortak", (Çevrimiçi), <http://www.haberturk.com/medya/haber/561252-24-ile-star-gazetesine-yeni-ortak>, 17 Nisan 2017.

²⁹⁶ Dinçer Gökçe, "Sancak Medyadan Çekildi, Karakaya Yerelden Merkeze Geldi", (Çevrimiçi), <http://dincergokce.blogcu.com/sancak-medyadan-cekildi-karakaya-yerelden-merkeze-geldi/9030444>

, 17 Nisan 2017.

²⁹⁷ Milliyet Gazetesi, "Kanal 24 ve Star Gazetesi Satıldı", (Çevrimiçi), <http://www.milliyet.com.tr/kanal-24-ve-star-gazetesi-satildi-ekonomi-1301701/>, 17 Nisan 2017.

Erzincan'ın en zengin ailelerinden biri olarak tanınan Karakaya Ailesi, Erzincan'da 1940'lı yıllarda deri fabrikası kurmuştur. Baba Mehmet Karakaya kurduğu döviz bürosu ile ailenin ticari hayattaki varlığını sürdürmüştür. Tevhit Karakaya'nın ticari yatırımlarından biri de Erzincan'da bulunan Karakaya Oteli'dir. Karakaya, medya sektöründeki ilk yatırımlarını ise 30 yıl önce gerçekleştirmiştir. Yerel Doğu Gazetesi'nin kurucuları arasında yer alan Tevhit Karakaya, yine Erzincan Can TV'nin ortakları arasında yer almıştır. Karakaya, Doğu Gazetesi'ndeki hisselerini 1997 yılında satarak ortaklıktan ayrılmıştır.²⁹⁸

Tevhit Karakaya'nın ortaklığı döneminde de Star Gazetesi'nin dönemin başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'a ve partisine yakın mesafede olduğunu söylemek mümkündür. Bir dönem Star Gazetesi'nin başyazarlığı üstlenen Mehmet Altan, yazdığı bir yazının yayınlanmamasını gerekçe göstererek Star Gazetesi'nden istifa etmiştir. Altan, istifasının ardından T24 haber sitesine verdiği röportajda *“Yandaş medya siyasi baskı ile ilan alıp, zararını örtüyor”*²⁹⁹ sözleriyle gazetenin tirajının düşük olmasına rağmen çok fazla ilan aldığını tespitinde bulunmuştur. Bu tespit Altan'ın aynı röportajda *“Türkiye'de reytingler konuşuluyor ama gazete tirajları sorgulanmıyor. Gerçek satışlar ile gösterilen tirajlar gözetildiği zaman bir zarar ortaya çıkıyor. O zararı kim, neden ödüyor... Bu soruyu araştırmak gerek... O zaman yaşanan berraklaşır...”*³⁰⁰ sözleri ile de desteklenmektedir. Altan'ın *“O zararı kim, neden ödüyor...”* sorusunun cevabı yine aynı röportajda kullandığı şu sözlerle cevap buluyor: *“Bir medya mecrasına normalde ilan vermeyecek olanların ya da iktidarın manyetik alanında olanların mecburen verdiği ilanları kast ediyorum. Zıyan, böylece finanse ediliyor...”*³⁰¹

Mehmet Atan'ın ifade ettiği gibi, Star Gazetesi'nin reklam gelirlerine ilişkin medya da çokça haber yer almıştır. Bu haberlerden biri de 24 Eylül 2012 tarihinde

²⁹⁸ Gökçe, a.g.e.

²⁹⁹ “Mehmet Altan: AKP'ye Yakın Gazeteler Siyasi Baskıyla İlan Topluyor”, (Çevrimiçi), <http://t24.com.tr/haber/mehmet-altan-akpye-yakin-gazeteler-siyasi-baskiyla-ilan-topluyor,194727> ,17 Nisan 2017.

³⁰⁰ A.e.

³⁰¹ A.e.

Yurt Gazetesi’nde yayınlanan Ali Cemal Karabudak imzalı *Gizli Sahip Erdoğan mı?* başlıklı haberdır.

Karabudak, haberinde günlük ortalama 125 bin tirajı olan Star Gazetesi’nin Türk Telekom’dan 659 bin lira, Halkbank’tan ise 1 milyon 451 bin liralık reklam aldığını; ayrıca Halk Bankası’ndan 750 bin liralık kredi alındığını öne sürmektedir. Karabudak, 2012 Şubat ayında ise Ziraat Bankası’nın gazeteye 585 bin liralık reklam ücretini ödediğini belirtmektedir. Yine aynı haberde 2011 Aralık ayında Star Gazetesi’nin Ziraat Bankası’ndan 1 milyon 175 bin lira, Avea ve TT NET’den ise 446 şar bin lira reklam gelirinin alındığını ifade etmektedir. Haberde Star Medya Grubu bünyesinde yer alan Kanal 24’ünde de reklam gelirlerine ilişkin bilgiler aktarılmaktadır. Buna göre gazetenin 2011 yılındaki 17 milyon liralık reklam gelirinin, 2.7 milyon lirası Türk Telekom’dan, 1.6 milyon lirası ise TTNET firmasından geldiği belirtilmektedir.³⁰²

Tevhit Karakaya’nın Star Medya Grubu dışında başka yatırımları da bulunmaktadır. Karakaya on birinci Cumhurbaşkanı Abdullah Gül’ün kardeşi Mehmet Macit Gül ile Ankara merkezli “*Mevk Gıda Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi*”nin yüzde 50 hissesine sahiptir.³⁰³ Bunun dışınca İstanbul Ticaret Odası sicil kayıtlarına göre Karakaya’nın diğer yatırımları ise şöyledir:

Tablo 138: Tevhit Karakaya’nın Medya Dışı Yatırımları³⁰⁴

Şirket Adı	PYY İnşaat Gayrimenkul Yatırım Ticaret Anonim Şirketi ³⁰⁵

³⁰² “Star Gazetesi ve 24’ün Gizli Sahibi Erdoğan mı?”, (Çevrimiçi), <http://www.medyaradar.com/star-gazetesi-ve-24un-gizli-sahibi-erdogan-mi-haberi-80326>, 17 Nisan 2017.

³⁰³ Söz konusu şirket 16.08.2007 tarihinde 20.000.00 YTL sermaye ile Sami Öztürk ve Tevhit Karakaya tarafından, her iki kurucunun da yüzde 50 hisseye sahip olarak kurulmuştur. (Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 21.08.2007, sayı:6878, s.17) 01.10.2007 tarihinde Sami Öztürk mevcut hisselerini Macit Gül’e devrederek ortaklıktan çekilmiştir. (Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 20.11.2007, Sayı:6940, s.47)

³⁰⁴ Söz konusu şirket dökümlerine İstanbul Ticaret Odası ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi kayıtlarından ulaşılmıştır. Bkz. www.ito.org.tr, www.ticareticilgazetesi.gov.tr, 17 Nisan 2017.

³⁰⁵ Söz konusu şirketin yüzde 80’lik hissesi Polat Yol Yapı Sanayi ve Ticaret A.Ş.’ye, yüzde 15’lik hissesi Tevhit Karakaya’ya, kalan yüzde 5’lik hissesi ise Tevhit Karakaya’nın kardeşi İhsan Lütfi Karakaya aittir. Bkz. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 24.01.2014, Sayı:8493, s.338-340

Şirket Kuruluş Tarihi	20.01.2014
Meslek Grubu	Konut İnşaatı
Sermaye	100.000,00 TL
Hisse Oranı	% 15
Görevi	Yönetim Kurulu Üyesi

Tevhit Karakaya'nın da hissedarı olduğu PYY İnşaat Gayrimenkul adlı şirketin çoğunluk hissesine sahip olan Polat Yol Yapı adlı kuruluş, 12 Mart 2014 tarihinde TMSF'nin kontrolünde olan Eston Yapı'yı³⁰⁶ 132 milyon dolara satın almıştır.³⁰⁷ Aynı şirket 2014 yılının Eylül ayında ise yine TMSF kontrolünde olan Eston Şehir³⁰⁸ projesini 52 milyon dolara satın almıştır.³⁰⁹

5.2.3.2.8 Socar Turkey Medya

Star Medya Grubu'na ortak olan tek tüzel yapı *Socar Turkey Medya A.Ş.*'dir. Söz konusu şirket Socar Grubu³¹⁰ bünyesinde faaliyet göstermektedir. SOCAR, Mayıs 2008'de *Socar Turkey Enerji A.Ş.* adlı kuruluşuyla PETKİM'e ortak olarak³¹¹ Türkiye'deki faaliyetlerine başlamıştır.³¹² Socar Grubu'nun Türkiye CEO'su Kenan Yavuz, Socar'ın medya sektörüne giriş yapmaya hazırlandığı dönemde yaptığı açıklamada şu ifadeleri kullanmıştır:

“SOCAR olarak global ölçekte yürüttüğümüz projelerimizi gerek Azerbaycan ve gerekse Türkiye'de medya yatırımı ile genişletmek arzusundayız. Bu kapsamda Bakü'de bir

³⁰⁶ Eston Yapı, Zeytinoğlu Grubu bünyesinde bulunan ve inşaat sektöründe faaliyet gösteren bir kuruluştur. Söz konusu şirket, Zeytinoğlu Grubu'na ait Esbank'ın borçları nedeniyle 2009 yılında TMSF'ye devredilmiştir. TMSF'nin Eston Yapı'yı, PYY İnşaat'a sattığı 2014 yılı itibarıyla devam eden iki büyük projesi (Eston Şehir ve Eston Deniz) bulunmaktadır. Bkz. “Eston Yapı TMSF Tarafından Satıldı, (Çevrimiçi), <http://www.internethaber.com/eston-yapi-tmsf-tarafindan-satildi-649531h.htm>, 17 Nisan 2017.

³⁰⁷ Sabah Gazetesi, “Eston Yapı 132 Milyon Dolara Satıldı”, (Çevrimiçi), <http://www.sabah.com.tr/emlak/2014/03/12/eston-yapi-132-milyon-dolara-satildi>

³⁰⁸ Eston Şehir projesi, Eston Yapı'ya ait olan ve TMSF'ye devredilen 1 milyon metrekare alan üzere kurulan bir inşaat projesidir.

³⁰⁹ “Star ve 24 TV'nin Yeni Sahibi Socar Oldu”, (Çevrimiçi), <http://ekonomi.haber7.com/ekonomi/haber/1017998-star-ve-24tvnin-yeni-sahibi-socar-oldu>, 17 Nisan 2017.

³¹⁰ SOCAR'ın açılımı Azerbaycan Devlet Petrol Şirketi anlamına gelen *State Oil Company Of Azerbaijan Republic*'dir.

³¹¹ Socar, Özelleştirme İdaresi Başkanlığı'nın 5 Temmuz 2007 tarihinde yaptığı ihaleye katılarak Petkim'in yüzde 51'lik hissesini 2 milyar 40 milyon dolar karşılığında satın almıştır. Söz konusu ihalenin 30 Mayıs 2008 tarihinde onaylanmasıyla SOCAR, PETKİM'in en büyük hissedarı durumuna gelmiştir. (Bkz. http://www.oib.gov.tr/portfoy/petkim/petkim_index.htm, 17 Nisan 2017.

³¹² (Çevrimiçi), <http://www.socarenerji.com/hakkimizda>, 17 Nisan 2017.

TV kanalı satın aldık. Türkiye’de ise süreç pozitif bir trend içinde devam ediyor. Süreç tamamlandığında kamuoyumuzu bilgilendireceğiz.”³¹³

Socar, Türkiye’de kısa zamanda büyüme hedeflemektedir. Bu hedeflerin arasında beş yıl içinde 15 milyar dolar ciro ile Türkiye’nin üç büyük holdinginden biri olmak ve 2023 yılına kadar Rafineri–Petrokimya–Enerji ve Lojistik Entegrasyonu’nu tamamlayarak Türkiye’nin en büyük üretim gücü haline gelmek de yer almaktadır. Grup Türkiye’deki medya yatırımlarını kurduğu *Socar Turkey Medya A.Ş.* üzerinden gerçekleştirmiştir. Bu şirketin Yönetim Kurulu Başkanı, Azeri iş adamı Vagif Aliyev’dir. Socar Turkey Medya A.Ş.’nin tek sahibi ise Socar Turkey Enerji A.Ş.’dir.³¹⁴

Petkim’in yüzde 51’lik hissesini satın alarak şirketin en büyük ortağı olan Socar, 22 Haziran 2012 tarihinde 10.32’lik kamu hissesini de 168 milyon 500 bin dolar karşılığında satın alarak şirketteki ortaklığını büyüttü.³¹⁵ Şirketin geriye kalan 38.68’lik hissesi ise Borsa İstanbul’da işlem görmektedir.

Rekabet Kurulu’nun 29 Mayıs 2013 tarihli kararıyla, Tevhit Karakaya’dan Star Medya Grubu’nun yüzde 50 hissesini satın alarak medya sektörüne giriş yapan Socar, bu sektörden kısa süre sonra ayrılmıştır. Socar’ın Türkiye CEO’su Kenan Yavuz, Socar Grubu’nun medya sektöründen çıkışıyla ilgili olarak şu açıklamayı yapmıştır:

“Medya yatırımının bizim iş planlarımızla direkt ilişkisi anlamında erken bir yatırım olduğu kanaatine vardık. Bu aşamada medya işine hak ettiği ölçüde maalesef zaman ayıramadık. Başlayan sürecin olumlu sonuçlanması halinde, yürütmekte olduğumuz ülkemizin en büyük projelerine daha fazla odaklanmak amacı ile medyadan çekilmiş olacağız.”³¹⁶

³¹³ Sabah Gazetesi, “**Socar Star Medya Grubu’nu Alıyor**”, (Çevrimiçi), <http://www.sabah.com.tr/ekonomi/2013/04/24/socar-star-medya-grubunu-aliyor> , 17 Nisan 2017.

³¹⁴ The Wall Street Journal, “**Petkim’in Sahibi Socar Türkiye’de Medyaya Giriyor**”, (Çevrimiçi), <http://www.wsj.com/articles/SB10001424127887323741004578414242554060814>, 17 Nisan 2017.

³¹⁵ (Çevrimiçi), http://www.oib.gov.tr/program/uygulamalar/2007_uygulamalar/2012_uygulamalar.htm, 17 Nisan 2017.

³¹⁶ Habertürk Gazetesi, “**Socar Star Medya’daki Payını Satıyor!**”, (Çevrimiçi), <http://www.haberturk.com/ekonomi/is-yasam/haber/978141-socar-star-medyadaki-payini-satiyor> , 17 Nisan 2017.

Socar Grubu, Star Medya Grubu'nun elinde bulunan yüzde 50'lik hissesini, Rekabet Kurulu'nun 12 Eylül 2014 tarihli kararıyla grubun eski patronlarından Fettah Tamince'ye devretmiştir. Böylelikle Socar, Türkiye'deki medya yatırımlarını sonlandırmıştır.

Star Gazetesi'ne ortak olarak Türk medya sektörüne giriş yapan Socar'ın Türkiye'deki ana faaliyet konusu Enerji sektörü olmuştur. Enerji dışında farklı sektörlerde de yatırımlar yapan Socar'ın, Türkiye'de gerçekleştirdiği yatırımlar grubun kendi web sayfası ve İstanbul Ticaret Odası kayıtlarına göre aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 139: Socar Grubu’nun Medya Dışı Yatırımları³¹⁷

Şirket	Sektör	Kuruluş Tarihi	Durum
Petkim Petrokimya A.Ş.	Enerji	3 Nisan 1965 ³¹⁸	Aktif
Socar Turkey Enerji A.Ş.	Akaryakıt	22 Aralık 2006	Aktif
Socar Turkey Petrokimya A.Ş.	LPG, Sıvılaştırılmış ve Sıkıştırılmış Gaz	11 Nisan 2008	Aktif
Socar Bosphours Enerji ve Ticaret A.Ş.	Akaryakıt	25 Şubat 2010	Pasif
Socar Power Enerji Yatırımları A.Ş.	Enerji	2 Eylül 2011	Aktif
Socar Turkey Gaz Dağıtım Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Enerji	21 Eylül 2011	Aktif
Socar Turkey Petrol Enerji Dağıtım Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Akaryakıt	5 Aralık 2011	Aktif
Socar Power Elektrik Üretim A.Ş.	Enerji	24 Aralık 2011	Aktif
Socar İzmir Petrokimya A.Ş.	Enerji	15 Haziran 2012	Pasif
Socar Petrol Arama ve Üretim A.Ş.	Madencilik	5 Ağustos 2012	Aktif
Socar Gaz Ticaret A.Ş.	LPG, Sıvılaştırılmış ve Sıkıştırılmış Gaz	11 Ekim 2012	Aktif
Socar Turkey Elektrik Yatırımları Holding A.Ş.	Enerji	11 Şubat 2013	Aktif
Socar Turkey Akaryakıt Depolama A.Ş. ³¹⁹	Kargo, Posta, Depolama	4 Nisan 2013	Aktif
Socar Turkey LNG Satış A.Ş.	LPG, Sıvılaştırılmış ve Sıkıştırılmış Gaz	8 Nisan 2013	Aktif
Socar Turkey Fiberoptik A.Ş.	Telekomünikasyon	8 Mayıs 2013	Aktif
Socar Turkey Yatırım A.Ş.	LPG, Sıvılaştırılmış ve Sıkıştırılmış Gaz	8 Mayıs 2013	Aktif
Socar Turkey Güvenlik Hizmetleri A.Ş.	İşletme Destek Hizmetleri	13 Ağustos 2013	Pasif

³¹⁷ Söz konusu şirket dökümlerine İstanbul Ticaret Odası ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi kayıtlarından ulaşılmıştır. Bkz. www.ito.org.tr, www.ticaretisicilgazetesi.gov.tr, 17 Nisan 2017.

³¹⁸ 1965 yılında Türkiye’nin ilk petrokimya tesisi olarak kurulan, Petkim, 30 Mayıs 2008 tarihinde gerçekleşen özelleştirme ihalesi sonucunda ‘Blok Satış’ yöntemiyle 2 Milyar 490 Milyon USD bedelle SOCAR Türkiye’ye geçti. <http://www.socar.com.tr/sirketler/#petkim>, 17 Nisan 2017.

³¹⁹ Söz konusu şirket 4.4.2013 tarihinde Socar Turkey Medya A.Ş. olarak kurulmuş, 14 Ekim 2016 tarihinde Socar Turkey Akaryakıt Depolama A.Ş. adıyla unvan değişikliği yapılmıştır. (Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 20 Ekim 2016 sayı:9180 s.476)

5.2.3.2.9 Murat Sancak

Çalışmanın sınırlılığı kapsamındaki dönemlerde Star Medya Grubu'na ortak olan son hissedar Murat Sancak'tır. Bir dönem Star Medya Grubu'nun tek sahibi olan Ethem Sancak'ın yeğeni olan Murat Sancak, bir süre Star Medya Grubu'nun Yönetim Kurulu Başkanlığı görevini yürütmüştür.

Star Medya Grubu'ndaki ortaklığı haricinde sağlık, gayrimenkul ve teknoloji alanında yatırımları olan Murat Sancak, aynı zaman da MT Grup'un Yönetim Kurulu Başkanı'dır.³²⁰

İstanbul Ticaret Odası kayıtlarına göre Murat Sancak'ın yönetim kurulu üyeliği görevlerinde bulunduğu ticari kuruluşlar ve bu kuruluşların detayları aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir:

³²⁰ (Çevrimiçi), <http://mtholding.com.tr/baskanin-mesaji>, 17 Nisan 2017.

Tablo 140: Murat Sancak'ın Medya Yatırımları³²¹

Şirket Adı	Kuruluş Tarihi	Sermaye	Görev	Mevcut Durum
T Medya Magazin Yayıncılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.	8 Eylül 1989	74.510.000,60 TL	Yönetim Kurulu Üyesi	Pasif
Alem Radyo ve Televizyon Yayıncılık Ticaret A.Ş.	21 Ocak 1994	2.500.000,00 TL	Yönetim Kurulu Üyesi	Aktif
Bilişim Radyo Televizyon Yayıncılık Ticaret A.Ş.	11 Ocak 1995	4.500.000,00 TL	Yönetim Kurulu Üyesi	Aktif
T Baskı Teknolojileri A.Ş.	18 Eylül 1996	9.000.000,00 TL	Yönetim Kurulu Üyesi	Aktif
T Medya Yatırım Sanayi ve Ticaret A.Ş.	10 Ekim 1997	765.911.000,00 TL	Yönetim Kurulu Üyesi	Aktif
Ad Grup Basın Servisleri ve Ticaret A.Ş.	5 Ocak 2001	6.700.000,00 TL	Yönetim Kurulu Üyesi	Pasif
Atlas Yayıncılık ve Ticaret A.Ş.	1 Ekim 2002	19.400.000,00 TL	Yönetim Kurulu Üyesi	Aktif
Star Medya Yayıncılık A.Ş.	16 Mart 2006	50.000.000,00 TL	Yönetim Kurulu Üyesi	Aktif
Dinamik Radyo Televizyon A.Ş.	13 Eylül 2006	44.000.000,00 TL	Yönetim Kurulu Üyesi	Aktif
Sakarya Kent Radyo Televizyon Sanayi ve Ticaret A.Ş.	16 Ekim 2006	1.200.000,00 TL	Yönetim Kurulu Üyesi	Aktif
T Medya Televizyon Yayıncılık ve Reklam Pazarlama A.Ş.	16 Ekim 2006	5.600.000,00 TL	Yönetim Kurulu Üyesi	Aktif
Star Medya Ajans A.Ş.	9 Mart 2007	14.000.000,00 TL	Yönetim Kurulu Başkanı	Aktif
Star Matbaacılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.	7 Ocak 2008	1.000.000,00 TL	Yönetim Kurulu Üyesi	Aktif
T Medya Pazarlama ve Dış Ticaret A.Ş.	7 Eylül 1967	60.901.000,00 TL	Yönetim Kurulu Üyesi	Pasif

³²¹ Söz konusu şirket dökümlerine İstanbul Ticaret Odası ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi kayıtlarından ulaşılmıştır. Bkz. www.ito.org.tr, www.ticaret sicil gazetesi.gov.tr , 17 Nisan 2017.

Tablo 141: Murat Sancak'ın Medya Dışı Yatırımları³²²

Şirket Adı	Sektör Meslek Grubu	Kuruluş Tarihi	Sermaye	Görev	Mevcut Durum
Santek Savunma Sanayi İnşaat ve Dış Ticaret Limited Şirketi	Motorlu Taşıt Servisi	6 Mayıs 2005	200.000,00 TL	Eski Ortak	Aktif
MT Sağlık Ürünleri Sanayi ve Ticaret A.Ş.	İlaç-Tıbbi Cihaz	12 Temmuz 2005	24.000.000,00 TL	Yönetim Kurulu Başkanı	Aktif
MT Gayrimenkul Sağlık Dış Ticaret ve Üretim A.Ş.	Sağlık	31 Ekim 2005	2.000.000,00 TL	Eski Yönetim Kurulu Üyesi	Aktif
Transpet Petrolcülük ve Enerji A.Ş.	Trafik Müşavirliği	2 Mayıs 2006	4.000.000,00 TL	Yönetim Kurulu Üyesi	Aktif
Kectech Bilişim Pazarlama A.Ş.	Bilgi İşlem	22 Aralık 2016	50.000,00 TL	Yönetim Kurulu Başkanı	Aktif
MT Bilgi Teknolojileri ve Dış Ticaret A.Ş.	Telekomünikasyon	16 Mart 2007	4.000.000,00 TL	Yönetim Kurulu Başkanı	Aktif
Tasfiye Halinde Zümrüdüanka Reklam Prodüksiyon Turizm ve Otelcilik A.Ş.	Akaryakıt	25 Ekim 2007	250.000,00 TL	Eski Yönetim Kurulu Üyesi	Pasif
MT Holding A.Ş.	Finans	26 Mart 2008	50.000.000,00 TL	Yönetim Kurulu Başkanı	Aktif
Sanka İlaç Sanayi ve Dış Ticaret A.Ş.	İlaç-Tıbbi Cihaz	25 Ocak 207	100.000,00 TL	Yönetim Kurulu Başkanı	Aktif
Alliance Healthcare Turkey Holding	Finans	19 Ekim 2009	173.965.100,00 TL	Eski Yönetim	Aktif

³²² Söz konusu şirket dökümlerine İstanbul Ticaret Odası ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi kayıtlarından ulaşılmıştır. Bkz. www.ito.org.tr, www.ticaret sicil gazetesi.gov.tr , 17 Nisan 2017.

A.Ş.				Kurulu Üyesi	
BMC Otomotiv Sanayi ve Ticaret A.Ş.	İşletme Destek Hizmetleri	14 Ekim 2010	300.000.000,00 TL	Yönetim Kurulu Üyesi	Aktif
Maxicells İlaç Sanayi A.Ş.	İlaç-Tıbbi Cihaz	4 Nisan 2017	100.000,00 TL	Yönetim Kurulu Başkanı	Aktif
MT Sistem Yönetim ve Bilişim Pazarlama Ticaret A.Ş.	Bilgi İşlem	19 Eylül 2011	10.000.000,00 TL	Yönetim Kurulu Başkanı	Aktif
MT Doğal Enerji Üretim A.Ş.	Enerji	18 Ekim 2011	500.000,00 TL	Eski Yönetim Kurulu Üyesi	Pasif
Karova Medya Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Bilgi İşlem	4 Mayıs 2012	22.500.000,00 TL	Yönetim Kurulu Üyesi	Pasif
MT Teknik Servis Elektronik Pazarlama Nakliye İmalat Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Bilgi Teknolojileri	18 Haziran 2012	500.000,00 TL	Yönetim Kurulu Başkanı	Aktif
MT Petrolcülük ve Enerji A.Ş.	Akaryakıt	5 Mart 2015	50.000,00 TL	Eski Yönetim Kurulu Üyesi	Pasif
Tüvenan Madencilik A.Ş.	Demir Dışı Madenler	15 Haziran 2015	50.000,00 TL	Yönetim Kurulu Başkanı	Aktif
Golp Reklam ve Organizasyon A.Ş.	Bilgi İşlem	4 Eylül 2015	385.000,00 TL	Yönetim Kurulu Üyesi	Aktif
Dost İletişim ve Prodüksiyon A.Ş.	Bilgi İşlem	4 Eylül 2015	132.000,00 TL	Yönetim Kurulu Üyesi	Aktif

5.2.3.3 STAR MEDYA GRUBU BÜNYESİNDE YER ALAN STAR GAZETESİ'NİN EL DEĞİŞİM SÜREÇLERİNE YÖNELİK DEĞERLENDİRMELER

Star Medya Grubu bünyesinde yer alan Star Gazetesi'nin el değişim süreçleri ve yeni sahiplik yapılarına ilişkin bilgiler yukarıda aktarılmıştır. TMSF tarafından gerçekleştirilen ihale sonrası Ali Özmen Safa tarafından satın alınan Star Gazetesi, daha sonra farklı ortaklıklar ile faaliyetlerine devam etmiştir.

Çalışmanın sınırlandırıldığı 2014 yılında Ethem Sancak – Murat Sancak ortaklığında kontrol edilen Star Gazetesi, 2015 yılından bu çalışmanın hazırlandığı Kasım 2017 tarihleri arasında üç defa daha el değiştirmiştir.

2004 yılına kadar Uzan Ailesi'nin kontrolünde olan Star Gazetesi'nin TMSF'ye devredilmesinden sonraki el değişim süreçleri aşağıdaki tabloda özetlenmiştir:

Tablo 142: Star Medya Grubu Bünyesinde Yer Alan Star Gazetesi'nin 2002-2014 Yılları Arasında Değişen Mülkiyet Yapısı

Tarih Aralığı	Sahiplik Yapısı	alışmada Adlandırılan Dönem
Mart 1999 – şubat 2004	Uzan Ailesi	Cem Uzan Dönemi
şubat 2004 – Mart 2006	TMSF	TMSF Dönemi
Mart 2006 – Ağustos 2006	Ali �zmen Safa – Alaeddin Kaya	Ali �zmen Safa – Alaeddin Kaya Dönemi
Ağustos 2006 – şubat 2007	Ali �zmen Safa	Ali �zmen Safa Dönemi
şubat 2007 – Eylül 2008	Ali �zmen Safa – Hasan Doğan – Ethem Sancak	Ali �zmen Safa – Ethem Sancak – Hasan Doğan Dönemi
Eylül 2008 – Eylül 2009	Ethem Sancak	Ethem Sancak Dönemi
Eylül 2009 – Kasım 2010	Ethem Sancak – Fettah Tamince	Ethem Sancak – Fettah Tamince Dönemi
Kasım 2010 – Mayıs 2013	Fettah Tamince – Tevhit Karakaya	Fettah Tamince – Tevhit Karakaya Dönemi
Mayıs 2013 – Haziran 2014	Fettah Tamince – Socar Turkey Medya A.ř.	Fettah Tamince – Socar Turkey Medya Dönemi
Haziran 2014 – Eylül 2014	Socar Turkey Medya A.ř. – Ethem Sancak	Socar Turket Medya – Ethem Sancak Dönemi
Eylül 2014 – Kasım 2014	Fettah Tamince – Ethem Sancak	Fettah Tamince – Ethem Sancak Dönemi
Kasım 2014 – Aralık 2014	Ethem Sancak – Murat Sancak	Ethem Sancak – Murat Sancak Dönemi

5.2.4 STAR MEDYA GRUBU BÜNYESİNDE YER DERGİLERİN EL DEĞİŞİM SÜREÇLERİ VE YENİ SAHİPLİK YAPILARI

Star Medya Grubu bünyesinde bulunan televizyon, gazete ve radyoların satışını gerçekleştiren TMSF, bu sürece yayın hayatı sonlamış ancak marka, yayın hakkı ve arşiv açısından değerli gördüğü dergileri de dahil etmiştir. Bu süreçte Uzan Grubu'na geçiş süreçleri daha önce anlatılmış olan Ses ve Hayat dergileri düzenlenen ihaleler ile satılmıştır.

5.2.4.1 Ses Dergisi

TMSF'nin Uzan Grubu'na ait şirketlerin kontrolü devralmasından sonra satış süreci başlamış ve bu süreç hızlı bir şekilde sürmüştür. TMSF, Star Medya Grubu'na bağlı Neşriyat A.Ş.'nin bünyesinde bulunduran Ses Dergisi'nin marka ve yayın haklarını 40 bin 620 dolar bedelle satışa çıkartılmıştır.³²³

27 Aralık 2005 tarihinde gerçekleştirilen ihaleye Doğan Medya Grubu, Bağımsız Gazetecilik Yayıncılık ve Akdemi Yayıncılık katılmıştır. İhaleyi 37 bin dolar bedelle Doğan Medya Grubu adına Hür Yayıncılık kazanmıştır.³²⁴ Bu satış sonrası Ses Dergisi'nin marka ve yayın hakları Doğan Medya Grubu kontrolüne geçmiştir.

5.2.4.2 Hayat Dergisi

TMSF'nin dergi statüsünde satışa çıkardığı diğer yayınlar ise Hayat Resimli Roman, Hayat Dergisi'nin marka ve yayın hakları ile Hayat Dergisi arşivi olmuştur.

TMSF, Hayat Resimli Roman ve Hayat Dergisi'nin marka ve yayın haklarını 57 bin 400 dolar muhammen bedel ile satışa çıkartmıştır. Hayat Dergisi'nin arşivi ise 159 bin dolar muhammen bedel üzerinden satışa sunulmuştur. 27 Aralık 2005 tarihinde yapılan ihalelerde Hayat Dergisi ve Hayat Resimli Roman'ın marka ve

³²³ Hürriyet Gazetesi, “TMSF ‘Hayat’ ve ‘Ses’i Satıyor”, (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/tmsf-hayat-ve-sesi-satiyor-3693582>, 17 Nisan 2017.

³²⁴ Gazete Vatan, “Ses ve Hayat Dergileri Yeniden Hayata Dönüyor”, (Çevrimiçi), <http://www.gazetevatan.com/ses-ve-hayat-dergileri-yeniden-hayata-donuyor-67466-ekonomi/>, 17 Nisan 2017.

yayın haklarını 110 bin dolar karşılığında Akademi Grubu tarafından satın alınmıştır.³²⁵

Girişimciliğe küçük yaşta karpuz satarak başlayan ve ilk şirketini 19 yaşında kuran Mehmet Karasu'ya ait Akademi Grubu, dış ticaret, matbaacılık, telekomünikasyon, yazılım, reklam, internet servisi, inşaat, uluslararası kurye ve yayıncılık alanlarında faaliyet göstermektedir. Akademi Grubu'n Londra, Paris, New York gibi dünya kentlerinde de şubeleri vardır.³²⁶

TMSF'nin Hayat Dergisi'yle aynı tarihte satışa sunduğu diğer bir yayın ise Hayat Yayınları arşivi olmuştur. 159 bin 500 dolar bedel ile satışa çıkartılan Hayat Yayınları arşivi alıcısı olmadığı için satılamamıştır.³²⁷

5.2.5 STAR MEDYA GRUBU BÜNYESİNDE YER ALAN İNTERNET SERVİS SAĞLAYICISI MARKALARI İLE DİĞER MEDYA KURULUŞLARININ EL DEĞİŞİM SÜREÇLERİ

TMSF tarafından Uzan Grubu'na ait medya mecralarından son satılanlar İnternet Servis Sağlayıcı kuruluşları ile bu kuruluşlara ilişkin bazı markalar olmuştur. Ayrıca TMSF bu satış sürecine ticari hayatı sonlandırılan firmaların markalarını da dâhil etmiştir.

TMSF, Uzan Grubu'na ait radyo, televizyon ve gazete gibi medya mecralarının satış sürecinde uyguladığı iktisadi ve ticari bütünlük oluşturma yaklaşımını grubun internet servis sağlayıcı şirketlerinde de uygulamıştır. Bu doğrultuda hareket eden TMSF, *Tank İnternet Hizmetleri Pazarlama Ticaret A.Ş.* ve *Filpark İnternet Hizmetleri ve Pazarlama Ticaret A.Ş.* şirketlerini, *Bidolu Ticari ve İktisadi Bütünlüğü* çatısı altında toplamıştır.

³²⁵ Hürriyet Gazetesi, “Çocukluğumun Dergisi Dedi Hayat’a 110 Bin Dolar Verdi” , (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/cocuklugumun-dergisi-dedi-hayat-a-110-bin-dolar-verdi-3708697>,¹⁷ Nisan 2017.

³²⁶ A.e.

³²⁷ Hürriyet Gazetesi, “Hayat ve Ses 147 Bin Dolara Satıldı”, (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/hayat-ve-ses-147-bin-dolara-satildi-3708414>,¹⁷ Nisan 2017.

TMSF tarafından oluşturulan Bidolu Ticari ve İktisadi Bütünlüğü, 23 Mayıs 2006 tarihine 4 milyon dolar muhammen bedel ile satışa sunulmuştur.³²⁸ TMSF, bidolu.com markası haricinde kontrol ettiği diğer markaları da satışa çıkartmıştır.

TMSF'nin 16 Şubat 2011 tarihinde 142 bin Türk lirası muhammen bedel ile satış çıkarttığı markalar arasında “*Rumelinet, Rumeli Net, Rumelinet Rumeli Telekom, R Rumeli, Rumeli Yazılım, RY Şekil, Baskuda, Baskuda.com, Rumeli Hisarları Akşamları, Webmüzik, Filpark, Filtrade, Filhost, Filyus, Kıbrısbee, Kolaykart*” gibi markalar yer almıştır.³²⁹ Ancak söz konusu satış işlemi gerçekleşmemiştir.

³²⁸ Milliyet Gazetesi, “**Bidolu.com, 4 Milyon Dolardan Satışta**”, 2 Mayıs 2006, s.9.

³²⁹ “TMSF, 17 Markayı Satışa Çıkartıyor”, (Çevrimiçi), <http://www.ihha.com.tr/haber-tmsf-17-markayi-satisa-cikariyor-160145/>, 17 Nisan 2017.

SONUÇ

“Türk Medyasının Mülkiyet Yapısındaki Değişimler: 2002-2014 Yılları Arasında Star Medya Grubu Örneği” başlıklı bu tez çalışmasında, Türk basının sahiplik yapısında tarihsel süreç içerisinde yaşanan değişiklikler, Star Medya Grubu örneğinde, ekonomi politik yaklaşımla ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda Star Medya Grubu’nun sahiplik yapısındaki değişimler, başlangıcından 2014 yılına kadar tüm tarihsel süreci ve farklı sahiplik yapıları temel alınarak incelenmiştir.

Çalışma sonucunda elde edilen bulgular, Türk basının tarihsel olarak değişim gösteren ekonomi politik koşullara göre şekillendiğini ortaya koymaktadır. Tezin varsayımlarından biri olan ve çalışmada ortaya çıkan sonuçlardan biri de, Türk basının dünyadaki gelişmelerden etkilenecek yapılanma içerisine girmiş olmasıdır.

Türk basın sektörü, 1980’li yılların başından itibaren değişime uğramaya başlamıştır. Bu tarihe kadar gazetecilik kökenli ailelerin egemenliğinde olan basın sektörü, yavaş yavaş sermaye sahibi iş adamlarının kontrolüne geçmeye başlamıştır. 1990’lı yıllarda büyük ivme kazanan bu değişim basının medyaya dönüşmesine neden olmuştur. 2000’li yıllara gelindiğinde ise, artık Türk medya sektörünün neredeyse tamamına yakını holdinglerin çatısı altında faaliyet göstermeye başlamıştır.

1980 sonrası dünyada ve Türkiye’de yükselişe geçen yeni sağ anlayışın, Türk ekonomisine yansması “24 Ocak Kararları” ile gerçekleşmiştir. 12 Eylül öncesi açıklanan 24 Ocak Kararları, askeri müdahale sonrası yaratılan ortam ile etkin bir şekilde uygulamaya konulmuştur. Bu nedenle, 12 Eylül askeri müdahalesi, 1980 sonrasına ilişkin başta siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel olmak üzere birçok alanda yaşanan dönüşümde belirleyici bir etkiye sahip olmuştur. Türk basını da bu durumdan payını almıştır. 1980’lere kadar gazeteci aileden gelen patronların hâkimiyetinde olan basın sektörü, bu tarihten itibaren yaşanmaya başlanan sermaye değişikliğinin yarattığı etkiyle dönüşmeye başlamıştır.

1980 yılına kadar aileden gazetecilikten gelen basın patronlarına örnek olarak Hürriyet Gazetesi'nin kurucusu Sedat Simavi'nin çocukları Erol ve Haldun Simavi kardeşler ile Milliyet Gazetesi'nin kurucusu Ali Naci Karacan'ın oğlu Ercüment Karacan gösterilebilir.

1980 yılına kadar Babıali'den yönetilen basın işletmelerinin başka alanlarda ekonomik ilişkileri yoktu. Ancak, 1980 sonrasında bu durum değişmeye başlamış ve Türk basınının sermaye yapısında dönüşüm yaşanmaya başlamıştır. Farklı sektörlerde faaliyetlerde bulunan sermaye sahipleri, basın alanına ilgi göstermiş ve bu alana yatırım yapmaya başlamıştır. Bu durum basının medyalaşmasını ve holdingleşmesini beraberinde getirmiştir.

Yaşanan bu dönüşüm basının ya da daha geniş ifadeyle medyanın asıl görevi olan haber verme ve gerçekleri kamuoyuna aktarma işlevini ikinci plana atmasına ve önceliğini tiraj ve reyting gibi unsurları ön plana çıkarmasına neden olmuştur.

Basın alanına yatırım yapan iş adamları, sahibi olduğu medya kuruluşlarını, gerektiğinde bir silah, gerektiğinde ise bir kalkan olarak kullanmışlardır. Söz konusu iş adamları bu süreçte kamu ihalelerinden de etkin şekilde yararlanarak basın dışındaki alanlardaki yatırımlarını güçlendirmiştir.

Medya patronu iken siyasete soyunan Cem Uzan, kurduğu Genç Parti ile 3 Kasım 2002 genel seçimlerine katılmış, ancak parlamentoya girmeyi başaramamıştır. Cem Uzan'ın siyaset sahnesine çıkması Uzan Ailesi'nin geri dönüşü olmayan bir yola girmesine neden olmuştur.

Uzan Grubu'nun bünyesinde bulunan ÇEAŞ ve Kepez Elektrik'e el konulması, Uzan Ailesi'nin yaşadığı çöküşün ilk habercisi olmuştur. Bu iki enerji kuruluşunun devlet kontrolüne geçmesiyle Uzan Ailesi'nin finans bacağı olan İmar Bankası ekonomik sarsıntı yaşamıştır. Bu dönemde devreye Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurulu (BDDK) ile Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) girmiştir.

Bu iki kurum, önce İmar Bankası'nın bankacılık işlemleri yapma ve mevduat kabul etme iznini kaldırılmış, ardından söz konusu bankanın TMSF'ye devredilmesine karar vermiştir. İmar Bankası'nın TMSF'ye devredilmesinin ardından yapılan incelemelerde, bankanın tutması gereken birçok resmi defterin tutulmadığı, finansal bilgilerin ise gerçek dışı kayıt altına alındığı anlaşılmıştır.

BDDK ve TMSF'nin yaptığı detaylı incelemelerin ardından, İmar Bankası'nın yarattığı zararın gerçekte katrilyonlara ulaştığı sonucu ortaya çıkmıştır. Bu zararın karşılanması konusunda çözüm arayışlarına giren Adalet ve Kalkınma Partisi hükümeti, çareyi bazı yasal düzenlemelerin oluşturulmasında bulmuştur. Bu doğrultuda yapılan çalışmalardan biri de, kamuoyunda “hortum yasası” olarak adlandırılan ve bankacılık kanununda yasal değişiklik yapan düzenlemedir. Batık banka patronların mal varlıklarına el konulması ve bu konuda TMSF'ye geniş yetkiler verilmesini düzenleyen bu değişikliğin ardından harekete geçilmiş ve Uzan Grubu'na ait 219 şirkete, 14 Şubat 2004 tarihinde el konulmuştur.

TMSF'nin daha sonra yaptığı tespitler sonrası el konulan şirket sayısı 233'e çıkmıştır. Uzan Grubu'ndan TMSF'ye devredilen bu 233 şirketin 74 tanesi medya alanında faaliyet göstermekteydi. Söz konusu 74 şirket, bu çalışmanın konusu oluşturan Star Medya Grubu'nun bünyesinde faaliyet göstermekteydi.

TMSF, Uzan Grubu'ndan devraldığı medya kuruluşlarını bir bütün olarak yönetmemiştir. Fon, her bir medya kuruluşunu piyasadaki etkinliğini ve ağırlığını dikkate alarak yönetmiştir. Bu bağlamda, İktisadi ve Ticari Bütünlük oluşturma yoluna giden TMSF, Star Medya Grubu bünyesindeki medya kuruluşlarını ayırmıştır. Yapılan bu işlemlerin ardından bu çalışmanın da konusunu oluşturan Star TV, Kral TV, Star Gazetesi, Süper FM, Metro FM, Joy FM, Joy Türk FM, Rock FM ve Radyo Alaturka İktisadi ve Ticari Bütünlükleri ortaya çıkmıştır.

Medya kuruluşları üzerinde satış ve devrin gerçekleştiği tarihe kadar tek yetkili merci TMSF olmuştur. TMSF, medya kuruluşlarını üzerindeki bu yetkisini atadığı yönetim kurulu üyelerine devretmiştir. Söz konusu yönetim kurulu medya kuruluşlarında

personel istihdamından yayın politikasının belirlenmesine kadar geniş bir yelpazede yetki sahibi olmuştur. Bu süreçte TMSF, Star Medya Grubu bünyesindeki medya kuruluşlarının, siyasal iktidara yakın bir yayın politikasını sağlamakla eleştirilmiştir.

Belirlediği satış takvimine göre yukarıda sıralanan İktisadi ve Ticari Bütünlükleri satışa sunan TMSF, her bir medya kuruluşu için muhammen bedel belirlemiştir. TMSF'nin gerçekleştirdiği ihale sonucunda Star Medya Grubu'nun en önemli mecrası sayılabilecek Star TV, Doğan Grubu tarafından satın alınmıştır. Eylül 2005'de Star TV'yi satın alan Doğan Grubu, 2011 yılında bu kanalı Doğuş Grubu'na satmıştır. Türkiye'nin ilk özel televizyon kanalı olan Star TV, günümüzde faaliyetlerini Doğuş Grubu çatısı altında yürütmektedir.

TMSF, tek tek satışa sunduğu Kral TV ve Kral FM'in ihalelerinde beklediği teklifi alamayınca, bu iki medya kuruluşunu birleştirme kararı almış ve yeni bir İktisadi ve Ticari Bütünlük oluşturmuştur. TMSF'nin oluşturduğu bu yeni İktisadi ve Ticari Bütünlük, Haziran 2008'de Doğuş Grubu tarafından satın alınmıştır. Günümüzde yayın faaliyetlerini sürdüren Kral TV ve Kral FM, Doğuş Grubu bünyesinde bulunmaktadır.

Star Medya Grubu bünyesinde bulunan Süper FM, Metro FM, Joy FM ve JoyTürk FM, Eylül 2005 ve Ocak 2006 tarihlerinde Kanada kökenli CanWest Medya Grubu tarafından satın alınmıştır. Gerçekleştirdiği yerli ortaklıklar ile Eylül 2005'de Türk medya sektörüne giriş yapan CanWest, dört yıl sonra Türkiye'deki medya faaliyetlerini sonlandırmıştır. Mayıs 2009'da elinde bulunan dört radyoyu Spectrum Medya Grubu'na satan CanWest, Türk medya piyasasından çekilmiştir.

Kurulduğu 2009 yılından itibaren Spectrum Medya adıyla faaliyet gösteren grup, 2014 yılında isim değişikliğine girmiş ve Karnaval Medya Grubu adını almıştır. Günümüzde yayın hayatlarını sürdüren Süper FM, Metro FM, Joy FM ve JoyTürk FM, Karnaval Medya Grubu çatısı altında faaliyet göstermektedir.

Star Medya Grubu'nun diğeryadyolarından Rock FM ve Radyo Alaturka, Nar Grup bünyesinde bulunan iki farklı kuruluş tarafından Eylül 2005'de satın alınmıştır. Çalışmanın sınırlılığın son bulduğu 2014 yılına kadar Nar Grup bünyesinde faaliyet gösteren bu iki medya kuruluşu günümüzde farklı iki sermaye grubunun kontrolündedir.

Star Medya Grubu bünyesinde yer alan ve tek yazılı medya mecrası olan Star Gazetesi'nin el değişim süreci, yukarıdaki medya kuruluşlarından farklılık göstermiştir. Star Gazetesi'nin sahiplik yapısında yaşanan değişimler ilginçtir. Uzan Grubu'ndan TMSF'ye devrolan tek aktif yazılı basın organı olan Star Gazetesi, kurulduğu 1999 yılından çalışmanın sınırlılığının belirlendiği 2014 yılına kadar 11 defa el değiştirmiştir.

Bu el değişim süreçlerinin birincisi Star Gazetesi'nin yukarıda aktarılan diğery medya kuruluşlarıyla birlikte TMSF'ye devredilmesi olduğu dikkate alındığında gazetenin çalışma sınırlılığı boyunca toplam 10 defa el değiştirdiği sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu el değişim süreçlerinin detaylıca ve dönemsel olarak aktarıldığı çalışmada ortaya çıkan sonuçlardan biri de, söz konusu el değişim süreçlerinde rol oynayan kişi ve kurumlar siyasal iktidar ile yakın ilişki içerisinde olmalarıdır.

Star Gazetesi'nin sahiplik yapısında yaşanan her değişim çalışmada yeni bir dönem olarak ele alınmış ve irdelenmiştir. Bu dönemlerin içerisinde gazetenin yönetim kadrosunda ve kurumsal yapısında yaşanan değişimler aktarılmıştır. Ayrıca her bir dönemde Star Gazetesi'nin aylık tiraj ortalamaları aktarılmıştır.

Gazetenin TMSF yönetiminde kaldığı dönemlerde tirajında artış yaşandığı ancak, Ali Özmen Safa ve Alaeddin Kaya dönemlerinde bu artışın yerini düşüşe bıraktığı görülmüştür. 2007 yılından sonra yaşanan mülkiyet değişimlerinde, bu düşüş sona ermiş ve gazetenin tirajı çalışmanın sonlandırıldığı döneme kadar hemen hemen aynı seyirde devam etmiştir.

Star Gazetesi, kurulduğu günden çalışmanın sonlandırıldığı tarihe kadar toplamda 7 Genel Yayın Yönetmeni değiştirmiştir. Söz konusu değişiklikler gazetenin siyasal iktidara karşı yaptığı habercilik anlayışında önemli ipuçları vermektedir. Öyle ki, gazetenin Cem Uzan döneminde, mevcut siyasal iktidar olan Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) hükümetine karşı tavır aldığı, ancak bu tavrın TMSF ve sonrasında ortaya çıkan dönemlerde ise son bulduğu ortaya çıkmıştır.

TMSF'nin Uzan Grubu'ndan devraldığı ve satışını gerçekleştirdiği medya alanındaki diğer yatırımlar arasında, aktif olmayan bazı radyo ve televizyon frekansları ile bunların isim hakları da yer almıştır. TMSF, ayrıca yine Uzan Grubu'ndan devraldığı Ses ve Hayat Dergileri ile bazı İnternet Servis Sağlayıcı olan markaların isim ve yayın haklarını satmıştır.

Yukarıda aktarılan bilgiler ışığında Star Medya Grubu bünyesinde bulunan medya kuruluşlarının (Star TV, Star Gazetesi, Kral TV, Kral FM, Süper FM, Metro FM, Joy FM, Joy Türk FM, Rock FM, Radyo Alaturka, Hayat Dergisi, Ses Dergisi) 2002-2014 yılları arasındaki mülkiyet değişimlerin kronolojik öyküsü şöyle özetlenebilir:

- **14 Şubat 2004:** TMSF, Uzan Grubu'na ait 233 şirkete el koymuştur. Bu şirketlerin 74'ü medya alanında faaliyet göstermekteydi.
- **Eylül 2005:** TMSF, medya alanında faaliyet gösteren 74 şirketi “Ticari ve İktisadi Bütünlük” oluşturarak satışa çıkartmıştır.
- **21 Eylül 2005:** Süper FM, CanWest Grubu'nun ortak olduğu şirket tarafından satın alınmıştır.
- **22 Eylül 2005:** Metro FM, CanWest Grubu'nun ortak olduğu şirket tarafından satın alınmıştır.
- **26 Eylül 2005:** Star TV, Doğan Grubu tarafından satın alınmıştır.
- **27 Eylül 2005:** Rock FM, Nar Grup tarafından satın alınmıştır.
- **27 Eylül 2005:** Radyo Alaturka, Nar Grup tarafından satın alınmıştır.
- **27 Aralık 2005:** Ses Dergisi, Doğan Grubu tarafından satın alınmıştır.
- **27 Aralık 2005:** Hayat Dergisi, Akademi Yayıncılık tarafından satın alınmıştır.

- **3 Ocak 2006:** Sineklasik TV, Yeşilçam TV, Dizi TV ve Metro+ TV, Doğan Grubu tarafından satın alınmıştır.
- **24 Ocak 2006:** Joy FM, CanWest Grubu’nun ortak olduğu şirket tarafından satın alınmıştır.
- **24 Ocak 2006:** Joy Türk FM, CanWest Grubu’nun ortak olduğu şirket tarafından satın alınmıştır.
- **25 Ocak 2006:** Star Gazetesi, Ali Özmen Safa tarafından satın alınmıştır.
- **2006 - 2014:** Star Gazetesi, Mart 2006 ile Aralık 2014 tarihleri arasında toplam 10 farklı ortaklıkla yönetilmiştir.
- **18 Haziran 2008:** Kral FM ve Kral TV, Doğuş Grubu tarafından satın alınmıştır. Kral TV ve Kral FM adlı mecralar faaliyetlerini günümüzde Doğuş Grubu bünyesinde sürdürmektedir.
- **16 Mayıs 2009:** CanWest Grubu, elinde bulunan Süper FM, Metro FM, Joy FM, Joy Türk FM adlı radyoları Spectrum Medya Grubu’na satmıştır. Spectrum Medya Grubu, Eylül 2014’de Karnaval Medya Grubu adını almıştır. Adı geçen radyolar günümüzde faaliyetlerini Karnaval Medya Grubu bünyesinde sürdürmektedir.
- **18 Ekim 2011:** Doğan Grubu, Star TV’yi Doğuş Grubu’na satmıştır. Star TV, faaliyetlerini günümüzde Doğuş Medya Grubu bünyesinde sürdürmektedir.

Yukarıda aktarılan bu kronolojik sıralamaya göre, kuruluşunda tek çatı altında bulunan medya kuruluşlarının günümüzde farklı sermaye grupları tarafından kontrol edildiğini söylemek mümkündür.

Uzan Grubu’nun tarihsel öyküsünde dönemin siyasal iktidarıyla olan ilişkisi ve elindeki medya gücünü gerektiğinde propaganda gerektiğinde ise bir silah olarak kullanması aktarılmıştır. Bu bağlamda değerlendirildiğinde, “medya-sermaye-siyaset” ilişkisi Uzan Ailesi’nin sahibi olduğu Star Medya Grubu örneğinde somutlaşmıştır.

3 Kasım 2002 seçimlerinde 1980’li yıllardaki ANAP’tan sonra tek başına iktidar olmayı başaran AKP, kendisine destek verecek bir medya yaratma çabasına girmiştir. Bu doğrultuda 2001 yılında yaşanan ekonomik kriz sonrası sıkıntıya düşen banka patronlarına ait medya kuruluşlarını devralan TMSF’yi etkin bir şekilde kullanmıştır. AKP’nin iktidara geldiği 2002’den bu yana Türk medya endüstrisinin mülkiyet yapısı ve kontrol ilişkilerinde ciddi bir dönüşüm yaşanmıştır.

Türk medyasının 2002 öncesi mülkiyet yapısına bakıldığında Doğan, Bilgin, Uzan, Çukurova, Doğuş ve İhlas Gruplarının sektörde hâkimiyet sağladığı görülmektedir. 2002’den sonra önce Bilgin Grubu’nun ardından Uzan Grubu’nun TMSF’ye devredilmesiyle bu tablo değişmeye başlamıştır.

TMSF ile yapılan anlaşma sonrası Bilgin Grubu’nun kontrolü işadamı Turgay Ciner’e geçmiş ve böylelikle Ciner Grubu, Türk medya sektöründeki yerini almıştır. 2007 yılında Turgay Ciner ile Dinç Bilgin’in yaptığı gizli anlaşmaların ortaya çıkmasıyla TMSF yeniden devreye girmiş ve Ciner’e ait medya kuruluşlarına el koymuştur. TMSF, aynı yıl gerçekleştirdiği ihalede Sabah ve ATV’yi Çalış Grubu’na satmıştır. Çalışmada da değinildiği gibi Çalık Grubu’nun gerekli parayı temin yolu birçok tartışmayı da beraberinde getirmiştir.

2007 yılında yaşanan bir diğer gelişme ise 2002 tarihinde kurulan Vatan Gazetesi’nin Aydın Doğan tarafından satın alınması olmuştur. Yine bu tarihte Taraf Gazetesi kurulmuştur. 2008 yılında şirketlerine el konulan bir diğer medya patronu ise Amerika ve Avrupa Holding’in sahibi Erol Aksoy olmuştur. Yine 2008’de Olay Medya Grubu, TMSF kontrolüne geçmiştir.

2009 yılında Türk medyası açısından önemli sayılabilecek gelişmelerden biri de Doğan Grubu’na yüklü miktarda iki vergi cezasının kesilmesi olmuştur. Bu durum, Doğan Grubu’nun iktidarının ilk yıllarında destek verdiği AKP iktidarı ile arasının açılmasına neden olmuş ve Doğan Grubu’nun küçülme stratejisi uygulamasına neden olmuştur.

2011 yılına gelindiğinde Aydın Doğan, Milliyet ve Vatan Gazetesi'ni Demirören-Karacan ortaklığına satmıştır. Kısa süren bu ortaklık daha sonra bozulmuştur ve söz konusu iki gazetenin kontrolü Demirören Grubu'na geçmiştir. 2011 yılında yaşanan bir diğer mülkiyet değişikliği ise Uzan Grubu'ndan TMSF'ye, TMSF'den de Doğan Grubu'na geçen Star TV üzerinde gerçekleşmiştir. Doğan Grubu, 2011 yılında Star TV'yi Doğu Grubu'na satmıştır.

Çalışmanın sınırlılığı kapsamında Türk medyasında yaşanan bir diğer mülkiyet değişimi ise Çukurova Grubu'na yaşanmıştır. Sanayi sektöründeki bazı kuruluşları ile tüm medya yatırımları TMSF'ye devredilen Çukurova Grubu, Erol Aksoy gibi medya sektöründen tamamen çekilmiştir.

Yukarıda aktarılan bilgiler ışığında Türk medya sektörünün 2002 yılından sonra ciddi bir yapılanma içerisine girdiğini, bu yapılanma ile bazı kuruluşların sektörü terk ettiği, bazı kuruluşların ise piyasaya giriş yaptığı görülmektedir. Piyasaya giriş yapan yeni medya gruplarının siyasal iktidar ile ilişkili olduğu ve ekonomik açıdan destek gördüğünü söylemek mümkündür. Bu bağlamda çalışmanın kuramsal çerçevesinde değinilen Marx ve Engels'in, maddi üretim araçlarını elinde bulunduran sınıfın aynı zamanda zihinsel üretim araçlarını da kontrol eder tespiti, 2002 sonrası dönemde yaşanan dönüşümle somutluk kazanmıştır.

Çalışma sonucunda ortaya çıkan verilen ışığında Türk medyasının mülkiyet yapısında yaşanan gelişmelerini üç başlık altında toplamak mümkündür. Bunlardan ilki, 1980'den sonra hızla artış gösteren basın dışı işletmelerin sektöre girip faaliyet göstermeye başlamasıdır. İkinci gelişme, 1990'lı yıllarda bu işletmelerin yaratmış olduğu dönüşümle beraber, basının medyalaşması ve bu durumun yarattığı tekelleşme ve holdingleşme olgusudur. Türk medyasının mülkiyet yapısında yaşanan üçüncü gelişme ise, 2001 yılında devletin TMSF aracılığıyla medya kuruluşlarına el koymasındır. Üçüncü gelişmenin en önemli nedeni olarak 2001 yılında yaşanan derin ekonomik kriz gösterilebilir. Yaşanan kriz ile birlikte birçoğu banka sahibi olan işadamlarının medya yatırımları devlet kontrolüne geçmiştir. TMSF, 2005 yılından itibaren kontrolündeki medya kuruluşlarını farklı işadamlarına devretmiştir. Bu devir

süreçlerinde iktidarda olan Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) hükümeti, TMSF'yi etkin bir şekilde kullanmıştır. Yaşanan tüm bu gelişmelerden sonra Türk medyasının sahiplik yapısında ciddi değişimler yaşanmış ve bazı yeni medya kuruluşları ortaya çıkmıştır.

Özetle, Star Medya Grubu bünyesinde yer alan medya kuruluşlarının değişen sahiplik yapıları ile bu sahiplik yapılarının siyasal iktidar ile ilişkilerinin incelendiği bu tezde, grup bünyesinde yer alan medya kuruluşlarının sahiplik yapılarındaki değişimlerin tarihsel süreci aktarılmaya ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışma sonucunda Türk basınının sahiplik yapısının genel olarak Türkiye'nin ekonomi politik özelliklerine göre değiştiği ve bu durumun 1980 sonrası hızlanarak devam ettiği tespit edilmiştir.

Eleştirel ekonomi politik yaklaşımın referans alındığı bu çalışmanın ana konusu çerçevesinde, Türkiye'de medya-sermaye-siyaset ilişkisi ele alınırken, Türk medyasının mülkiyet yapısının genel bir görünümü ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu çalışmanın sonucunda Türk medyasının 1980 yılına kadar gazetecilikten gelen aile patronlarıyla yönetildiği, ancak 1980'den sonra bu durumun değişmeye başladığı, 2017 yılında ise bu özelliğin tamamen yitirildiği ve Türk medya piyasasının birkaç büyük sermaye grubunun kontrolünde olduğu sonucuna ve varılmıştır.

KAYNAKÇA

Basılı Kaynaklar:

Adaklı, Gülseren:

Türkiye’de Medya Endüstrisi Neoliberalizm Çağında Mülkiyet ve Kontrol İlişkileri, Ankara, Ütopya Yayınevi, 2006.

“Yayıncılık Alanında Mülkiyet ve Kontrol”, **Medya Politikaları**, Der. D. Beybin Kejanlıoğlu, Seviay Çelenk, Gülseren Adaklı, Ankara, İmge Yayınları, 2001.

“2002-2008: Türk Medyasında AKP Etkisi”, **AKP Kitabı: Bir Dönüşümün Bilançosu**, Der. İlhan Uzel, Bülent Duru, 2. Baskı, Ankara, Phoenix Yayınevi, 2010, s.559-613.

Aktan, Coşkun Can:

Çağdaş Liberal Düşüncede Politik İktisat, Ankara, Doğu Matbaası, 1993.

Gerçek Liberalizm Nedir?, İzmir, T Yayınları, 1994.

Akyol, Hüseyin:

Haber Basınından İslamcı Medyaya, İstanbul, Agora Kitaplığı, 2008.

Altıok, Pınar:

“24 Ocak Kararları, Dışa Açılma ve Uygulanan İktisat ve Maliye Politikaları”, İstanbul Üniversitesi Maliye Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1991.

- Aslan, Erol: **“Enerji Sektöründe İmtiyaz Sözleşmesi Çukurova-Kepez Örneği”**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2010.
- Aslan, Kemal: **İkna Ekranları ve Neoliberal Dönemde Haber Kanallarında Editoryal İşleyiş**, İstanbul, Anahtar Kitaplar Yayınevi, 2014.
- Aşık, Melih: **Star Komedisi**, Milliyet Gazetesi, 18 Şubat 2004, s.15.
- Atabek, Nejdet., Dağtaş, Erdal: **Kamuoyu ve İletişim**, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 1998.
- Avşar, Bahadır: **“Planlı Medya Faaliyetlerinin Seçmen Davranışı Üzerinde Etkisi: Genç Parti Örneği”**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2004.
- Baby, Jean: **Ekonomi Politüğın Temel Prensipleri**, Çev. Cenap Karakaya, Gözden Geçirilmiş 4. Baskı, İstanbul, Sosyal Yayınları, 2000.
- Bakıcı, Sedat: **“2002-2010 AKP İktidarı Döneminde Basının Mülkiyet Yapısının Değişimi ve Siyasal Etkileri”**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2011.
- Barjonet, André: **Ekonomi Politik**, Çev. Erdoğan Başar, Ankara, Anadolu Yayınları, t.y.

- Barret, Oliver Boyd: “Ekonomi Politik Yaklaşım”, **Kitle İletişimin Ekonomi Politikası**, Der. Levent Yaylagül, Ankara, Dalbaz Yayıncılık, 2006, s.1-16.
- Bilgener, Dinçer: **“1980 Sonrası Türk Medyasının Sermaye Yapısı”**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2011.
- Birand, Mehmet Ali: **12 Eylül Belgeseli**, Bölüm 1: “12 Mart Kasırgası”.
- _____ **12 Eylül Belgeseli**, Bölüm 6: “1980 Son Hız”.
- Bulut, Selda: “Medyada Çokuluslu Şirket Egemenliğine Doğru Evrilme: Rupert Murdoch ve Fox TV”, **Sermayenin Medyası Medyanın Sermayesi**, Der. Selda Bulut, Ankara, Ütopya Yayınevi, 2009, s.75-114.
- _____ **Sermayenin Medyası Medyanın Sermayesi**, Der. Selda Bulut, Ankara, Ütopya Yayınevi, 2009.
- Cankaya, Özden: **Dünden Bugüne Radyo Televizyon**, İstanbul, Beta Yayınları, 1997.
- Chomsky, Noam: **Medya Denetimi**, Çev. Elif Baki, 2. Baskı, İstanbul, Everest Yayınları, 2008.
- Çoroğlu, Çağlar: **“Türkiye’de GSM Mobil Telefon Sektöründe Uygulanan Tutundurma Faaliyetleri: Tüketicilerin Cep Telefonu Satın Alma Davranışlarında Reklamların Etkisine İlişkin Bir Araştırma”**, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir, 2001.

- Çölaşan, Emin: **12 Eylül Özal Ekonomisinin Perde Arkası**, 13. Baskı, İstanbul, Milliyet Yayınları, 1994.
- Dağtaş, Erdal: **Türkiye’de Magazin Basını**, Ankara, Ütopya Yayınevi, 2006.
- Dağtaş, Erdal.,
Yıldız, Mehmet Emir: “Türkiye’de ‘İzleyicinin Metalaşması’: Televizyon Dizilerinin Sosyal Reyting Ölçümlerinin Eleştirel Ekonomi Politik Çözümlemesi” **Yeditepe Üniversitesi Küresel İletişim Dergisi**, Sayı: 10, Cilt: 5, İstanbul, 2005, s.120-142.
- Demir, Sevtap: “**Türkiye’de 2001 Yılından Sonra Medya-İktidar İlişkileri ve Gazetecilik Pratiklerine Yansıması**”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2013.
- Duman, Kenan Evren: “**Türkiye ve İtalya’da Özel Televizyon Yayıncılığının Başlangıcı ve Deregülasyon Sürecinin Karşılaştırması**”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.
- Dursun, Çiler: **TV Haberlerinde İdeoloji**, 2. Baskı, Ankara, İmge Yayınları, 2014.
- Dursun, Çiler.,
Alemdar, Korkmaz: “Medya Dünyası”, **Medya Gücü ve Demokratik Kurumlar**, Haz. Korkmaz Alemdar, İstanbul, Afa Yayıncılık, 1999, s.125-138.
- Engels, Friedrich: **Anti-Dühring**, Çev. İsmail H. Yarkın, İstanbul, İnter Yayınları, 2000.

Ekzen, Nazif: “Medya ve Ekonomi: Türk Basın Endüstrisinde Yoğunlaşma-Toplulaşma-Tekelleşme Yapısı (1965-1995)”, **Medya Gücü ve Demokratik Kurumlar**, Haz. Korkmaz Alemdar, İstanbul, Afa Yayıncılık, 1999, s.85-107.

“Medya Ekonomisinin Yapılanması ve Maddi Temelleri (1980-2009)”, **Türkiye’de Kitle İletişimi: Dün-Bugün-Yarın**, Haz. Korkmaz Alemdar, Ankara, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, Ankara, 2009, s.296-322.

Ercan, Esra.,
Tanşu, Okan: **Cem Uzan ve Genç Parti Olgusu**, Kondrad Adenauer Vakfı Yayınları, Ankara, 2002.

Erdoğan, İrfan.,
Alemdar, Korkmaz: **Öteki Kuram: Kitle İletişim Kuram ve Araştırmalarının Tarihsel ve Eleştirel Bir Değerlendirmesi**, Geliştirilmiş 2. Baskı, Ankara, Erk Yayınevi, 2005.

Fung, Anthony Y.H: “Medya Ekonomisinin Politikası ve Medya Politikasının Ekonomisi: Kısa Bir Bakış”, Çev. Levent Yaylagül, **Kitle İletişimin Ekonomi Politikası**, Der. Levent Yaylagül, Ankara, Dalbaz Yayıncılık, 2006, s.31-60.

Garnham, Nicholas: “Kitle İletişimin Ekonomi Politikası Katkı”, Çev. Levent Yaylagül, **Kitle İletişimin Ekonomi Politikası**, Der. Levent Yaylagül, Ankara, Dalbaz Yayıncılık, 2006, s.173-185.

- Geray, Haluk: “İktisat ve İletişim İlişkisi Üzerine”, **İletişim Ağlarının Ekonomisi Telekomünikasyon, Kitle İletişimi, Yazılım ve İnternet**, Der. Haluk Geray, Funda Başaran, Ankara, Siyasal Kitabevi, 2005, s.9-34.
- Golding, Peter.,
Murdock, Graham.: “Kültür, İletişim ve Ekonomi Politik”
Çev. Beybin Kejanlıoğlu, **Medya, Kültür, Siyaset**, Der. Süleyman İrvan, 3. Baskı, Ankara, Pharmakon Yayınevi, 2014, s.49-75.
- Güldağ, Hakan: Uzan Ailesi Nereden Koşuyor?, **Ekonomi Politika Dergisi**, Sayı: 18, 28 Mart-4 Nisan 1993, s.12-21.
- Güngör, Nazife: **İletişim Kuram ve Yaklaşımlar**, Ankara, Siyasal Kitabevi, 2011.
- Herman, Edward S.,
Chomsky, Noam: **Medya Halka Nasıl Evet Dedirtir: Kitle İletişim Araçlarının Ekonomi Politikası**, Çev. Berfu Akyoldaş, Tamara Han, Metin Çetin, İsmail Kaplan, 2. Baskı, İstanbul, Minerva Yayınları, 1999.
- Herman, Edward S.,
Chomsky, Noam: **Rızanın İmalatı: Kitle Medyasının Ekonomi Politikası**, Çev. Ender Abadoğlu, 2. Baskı, İstanbul, BGST Yayınları, 2012.
- İbarrola, Jesus: **Ekonomi Politik El Kitabı**, Çev. Kenan Somer, 3. Baskı, Ankara, Ser Yayınevi, 1994.
- İnuğur, Nuri: **Türk Basın Tarihi**, İstanbul, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, 1992.

- Kabacalı, Alpay: **Türk Basınında Demokrasi**, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1994.
- Kaya, Ahmet Raşit: **İktidar Yumağı: Medya-Sermaye-Devlet**, Ankara, İmge Yayınları, 2009.
- Kaymas, Serhat: **“Medyada Mülkiyet Yoğunlaşması ve Haber: Ekonomik Krizlerin Siyasal Skandala Dönüştürülmesinde Medya Holdinglerinin Etkisi”**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo-Televizyon Sinema Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2005.
- Kejanlıoğlu, D. Beybin: **Türkiye’de Medyanın Dönüşümü**, Ankara, İmge Yayınları, 2004.
- Kılıçatan, Elif Pınar: **Türk Medyasında Dönüşüm ve Sahiplik Yapısı**, İstanbul, Literatürk Academia, 2011.
- Kırmızıoğlu, Zuhâl: **“Siyasal İktidar ve Medya: AKP ve Doğan Medya Grubu Üzerine Bir Çözümleme”**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2010.
- Koloğlu, Orhan: **Osmanlı’dan Günümüze Türkiye’de Basın**, İstanbul, İletişim Yayınları, 1992.
- Kurt, Senem: Hayek’in Özgürlük ve Adalet Teorisi, **Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 2, Sayı: 3, 2006.

Kuyucu, Michael: **Türkiye’de Medya Ekonomisi**, İstanbul, Esen Kitabevi, 2012.

Marx, Karl.,
Engels, Friedrich: **Alman İdeolojisi**, Çev. Tonguç Ok, Olcay Geridönmez İstanbul, Evrensel Basım Yayın, 2013.

Marx, Karl: **Ekonomi Politğin Eleştirisine Katkı**, Çev. Sevim Belli, 5. Baskı, Ankara, Sol Yayınları, 1993.

Nebiler, Halil: **Medyanın Ekonomi Politikği**, İstanbul, Sarmal Yayınevi, 1995.

Nikitin: **Ekonomi Politik**, Çev. Hamdi Konur, 10. Baskı, Ankara, Sol Yayınları, 2012.

Özdemir, Gamze Yücesan: **İletişim, Emek ve Kalkınma: Ekonomi Politik Yaklaşım**, Ankara, Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi, 2008.

Özgen, Murat: “1980 Sonrası Türk Medyasında Gelişmeler ve Magazinleşme Olgusu”, (Basılı Bildiri), **2. Uluslararası İletişim Sempozyumu**, 17-19 Mart 2004, İletişim Fakültesi Yayınları, Cilt 1, İstanbul, s.465-477.

Toplumsal Olaylarda Medyanın Etkinliği, **İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, Sayı: 13, 2002, s.21-34.

Türkiye’de Basının Gelişimi ve Sorunları, İstanbul, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, 2004.

- Özpolat, Abdullah: **“Türk Siyasetinde Reklam Gerçeği: Cem Uzan Örneği”**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2016.
- Özsever, Atilla: **Tekelci Medya Örgütsüz Gazeteci**, Ankara, İmge Yayınları, 2004.
- Ricardo, David: **Ekonomi Politikin ve Vergilendirmenin İlkeleri**, Çev. Tayfun Ertan, İstanbul, Belge Yayınları, 1997.
- Rousseau, Jean-Jacques: **Ekonomi Politik**, Çev. İsmet Birkan, 2. Baskı, Ankara, İmge Yayınları, 2015.
- Sağnak, Mehmet: **Medya-Politik**, İstanbul, Eti Kitapları, 1996.
- Savran, Sungur: **“Ekonomi Politik ve Eleştirisi, Ekonomik Kurumlar ve Kavramlar Sözlüğü**, Ed. Fikret Başkaya, Aydın Ördek, Ankara, Özgür Üniversite Kitaplığı, 2008.
- Schiller, Herbert I: **“Ulus-Aşırı Medya ve Ulusal Gelişme”**, Çev. Levent Yaylagül, **Kitle İletişimin Ekonomi Politik**, Der. Levent Yaylagül, Ankara, Dalbaz Yayıncılık, 2006, s.241-264.
- Smith, Adam: **Milletlerin Zenginliği**, Çev. Haldun Derin, 5. Baskı, İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2011. Yayınevi, 2014.
- Sönmez, Mustafa: **Filler ve Çimenler**, İstanbul, İletişim Yayınları, 2003.

_____ “Dünden Bugüne Türkiye’de Medyanın Ekonomi
Politiki”, **Medya ve İktidar: Hegemonya, Statü,
Direniş**, Haz. Esra Arsan, Savaş Çoban, İstanbul,
Evrensel Basım Yayıncılık, 2014.

_____ **Medya, Kültür, Para ve İstanbul İktidarı**, İstanbul,
Yordam Kitap, 2010.

_____ Türk Medya Sektöründe Yoğunlaşma ve Sonuçları,
Birikim Dergisi, Sayı: 92, 1996.İstanbul.

Sözeri, Ceren: **Türkiye’de Medya-İktidar İlişkileri Sorular ve
Öneriler**, İstanbul, İstanbul Enstitüsü Yayınları, 2015.

Söylemez, S. Alev: **Medya Ekonomisi ve Türkiye Örneği**, Ankara,
Haberal Eğitim Vakfı, 1998.

Şahin, İsmail: **“Türkiye’de 2000 Sonrası Medya-Siyaset İlişkileri”**
Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2010.

Şener, Bülent.,
Çolak, Çağrı D.: Türkiye’de Yeni Sağ’ın Kamu Yönetimi Anlayışı:
Turgut Özal ve ANAP, **Uluslararası Sosyal Bilimler
Dergisi**, Yıl: 3, Sayı: 18, 2015.

Şener, Nedim: **Uzanlar: Bir Korku İmparatorluğunun Çöküşü**, 4.
Baskı, İstanbul, Güncel Yayıncılık, 2004.

Taşcıoğlu, Raci: **“Seçim Kampanyalarındaki Dönüşüm:
‘Amerikanlaşma’ Bağlamında 3 Kasım 2002 Genel
Seçimlerinde Genç Parti Kampanyası”** Ankara

Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış
Doktora Tezi, Ankara, 2007.

Taşlıcalı, Memduh: **Beyaz Yakalı-Cem Uzan Fenomeni**, İstanbul,
Karakutu Yayınları, 2002.

Tokgöz, Oya: **Temel Gazetecilik**, 10. Baskı, Ankara, İmge Yayınları,
2013.

Topal, Aylin: Küreselleşme Sürecindeki Türkiye'yi Anlamaya
Yarayan Anahtar: Yeni Sağ, **Praksis Dergisi**, Sayı:7
Yaz 2002, s.63-84.

Topuz, Hıfzı: **2. Mahmut'tan Holdinglere Türk Basın Tarihi**, 3.
Baskı, İstanbul, Remzi Kitabevi, 2001.

Tuncel, Hakan: Bab-ı Ali'den İkitelli'ye, **Birikim Dergisi**, Sayı: 64,
1994.

Türk, Hasan Bahadır: **“Genç Parti'yi Anlamak: Parti, Lider, Kitle Üzerine
Bir Çalışma”** Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler
Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara, 2007.

Ural, Anıl: **Medya-Sermaye-Siyasete Üçgeni: Satılık Medya**,
İstanbul, Siyah Beyaz Kitap, 2010.

Uyar, Mehmet: **“1980 Sonrasında Türkiye’de Meydana Gelen
Sosyo-Kültürel Değişme”**, Kırıkkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek
Lisans Tezi, Kırıkkale, 2002.

Üşür, İşaya: Ekonomi Politik: Zarif Mezar Taşları?, **Praksis Dergisi**, Sayı:107 Yaz-Güz 2003, s.211-238.

Vardal, Zeynep Burcu: “Türkiye’de Basın Özgürlüğü ve 2003 Yılı Sonrası Uygulamalar”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Lisans Tezi, İstanbul, 2014.

Yalnız, Murat: “Siyasal Reklam-Genç Parti’nin 3 Kasım 2002 Seçim Kampanyası” Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2004.

Yaylagül, Levent.,
Dağtaş, Erdal: “Medya Patronluğundan Başbakanlığa Yükselme İstekleri: Cem Uzan ve Genç Parti Örneği” **2. Uluslararası İletişim Sempozyumu**, İstanbul, 17-19 Mart, 2004.

“Akademik Bir Disiplin Olarak İletişim: Tarihsel Materyalist Bir Eleştiri Denemesi” **Kitle İletişimin Ekonomi Politikliği**, Der. Levent Yaylagül, Ankara, Dalbaz Yayıncılık, 2006, s.327-351.

Yaylagül, Levent: “Kapitalizm ve Kitle İletişimi”, **Medya, Popüler Kültür ve İdeoloji**, Der. Levent Yaylagül, Nilüfer Korkmaz, Ankara, Dipnot Yayınları, 2008, s.7-14.

“Kapitalizm, Medya, Popüler Kültür ve İdeoloji”, **Kitle İletişimin Ekonomi Politikliği**, Der. Levent Yaylagül, Ankara, Dalbaz Yayıncılık, 2006, s.289-326.

_____ “Sinemanın Ekonomi Politigi”, **Sermayenin Medyası Medyanın Sermayesi**, Der. Selda Bulut, Ankara, Ütopya Yayınevi, 2009, s.149-185.

_____ **Kitle İletişim Kuramları**, 4. Baskı, Ankara, Dipnot Yayınları, 2013.

Yazıcı, Tolga: “**Medya Mülkiyetine İlişkin Düzenlemeler ve Dünyadaki Örnekler Bağlamında Türkiye İçin Bir Medya Mülkiyeti Önerisi**”, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2013.

Yengin, Hülya: **Ekranın Büyüsü**, İstanbul, Der Yayınları, 1994.

Yılmaz, Ahmet: Neo-Liberal Dönüşüm Sürecinde Türkiye’de Devlet Toplum İlişkileri, Toplumsal Sınıf Merkezli Bir Yaklaşım, **Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt: XX, Sayı:1, 2005.

Zubritski, Y., **Kapitalist Toplum**, Çev. Sevim Belli, 8. Baskı, Mitropolski, D., Kerov, V.: Ankara, Sol Yayınları, 1995.

Gazeteler ve Dergiler:

Cumhuriyet Gazetesi: “12 Eylül Harekatı Olmasaydı 24 Ocak Kararları Asla Başarıya Ulaşamazdı”, 26 Ocak 1982, s.6.

Cumhuriyet Gazetesi: “Türkiye’nin 50. Bankası”, 24 Eylül 1985, s.11.

Cumhuriyet Gazetesi: “Teşvik’in Büyüğü Özel Sektöre”, 29 Kasım 1991, s.13.

- Cumhuriyet Gazetesi:** “Uzanlar Factoringde”, 18 Ağustos 1992, s.6.
- Cumhuriyet Gazetesi:** “Uzan Usulü Özelleştirme”, 1 Mayıs 1993, s.4.
- Cumhuriyet Gazetesi:** “Uzanlar’ın Demir İşine De Girdi”, 12 Temmuz 1994, s.7.
- Cumhuriyet Gazetesi:** “Uzanlar Leasing Yapacak”, 4 Ekim 1994, s.8.
- Cumhuriyet Gazetesi:** “Özelleştirme mi, Uzanlaştırma mı?”, 15 Şubat 1995, s.9.
- Cumhuriyet Gazetesi:** “Metaş’ta Teklif İçin Son Gün”, 23 Şubat 1995, s. 9.
- Cumhuriyet Gazetesi:** “Metaş’ta da Uzan Kaygısı”, 29 Mart 1995, s. 9.
- Cumhuriyet Gazetesi:** “Metaş Çalışanları Satışı Dava Etti”, 29 Nisan 1995, s. 9.
- Cumhuriyet Gazetesi:** “Metaş Yangından Mal Kaçırır Gibi”, 27 Mayıs 1995, s.8.
- Cumhuriyet Gazetesi:** “Metaş’ın İştirakleri de Uzanlar’ın”, 8 Haziran 1995, s.6.
- Cumhuriyet Gazetesi:** “Metaş’ta Zor Günler”, 21 Şubat 1998, s. 10.
- Cumhuriyet Gazetesi:** “Joy FM, Doğan’a Yakın”, 24 Eylül 2005, s.13.
- Cumhuriyet Gazetesi:** “Her İhalede Bir Talip”, 28 Eylül 2005, s.12.
- Cumhuriyet Gazetesi:** “CanWest TGRT ile Görüşüyor”, 29 Eylül 2005, s.13.
- Cumhuriyet Gazetesi:** “Kral TV Çukurova’nın”, 1 Ekim 2005, s.13.
- Cumhuriyet Gazetesi:** “Joy FM’e Tek Teklif CanWest’ten”, 25 Ocak 2006, s.13.
- Ekonomi Politika Dergisi:** 18. Sayı, 28 Mart - 4 Nisan 1993, s.12-21.
- Milliyet Gazetesi:** “Stad, Kaçak İnşa Edilmiş”, 22 Aralık 1964.s.7
- Milliyet Gazetesi:** “İmar Bankası El Değiştirdi”, 20 Kasım 1984, s.4.
- Milliyet Gazetesi:** “Şevket Rado’yu Kaybettik”, 11 Nisan 1988, s.3.
- Milliyet Gazetesi:** “Çukurova’ya Koç ve Sabancı da Alıcı”, 25 Ocak 1993, s.6.
- Milliyet Gazetesi:** “Çukurova’yı KİT Gibi Yönetmişler”, 7 Mart 1993, s.5.
- Milliyet Gazetesi:** “İbrahim Günay Kepez’den Çekildi”, 16 Nisan 1993, s.5.

Milliyet Gazetesi:	“TOE de Uzanların”, 23 Nisan 1993, s. 7
Milliyet Gazetesi:	“Nadir’in Gelişi Bizi Etkilemez”, 7 Mayıs 1993, s.5.
Milliyet Gazetesi:	“Uzanlar Telefon İşine De Girdi”, 10 Haziran 1993, s.5.
Milliyet Gazetesi:	“Mobil Telefonu Uzanlar Kuracak”, 5 Aralık 1993, s.5.
Milliyet Gazetesi:	“Sanayicilere de Zarar Veriyorlardı, Hukuk İşledi”, 14 Haziran 2003, s.6.
Milliyet Gazetesi:	“Uzan, Başbakan’a Hakaret Yağdırdı”, 14 Haziran 2003, s.6.
Milliyet Gazetesi:	“Vatandaşlık Tehlikede”, 23 Eylül 2003, s.5.
Milliyet Gazetesi:	“Uzanlar’dan Sermaye Artırımı”, 4 Eylül 1994, s. 10.
Milliyet Gazetesi:	“Metaş Uzanlar’ın Oldu”, 16 Nisan 1995, s. 7.
Milliyet Gazetesi:	“Erdemir’de Görüşmeler Başlıyor”, 28 Nisan 1995, s.8.
Milliyet Gazetesi:	“Dijital Yayına Durdurma”, 7 Temmuz 2000, s.4.
Milliyet Gazetesi:	“Patronlar, El Koyma Kararına Destek Verdi”, 18 Haziran 2003, s.9.
Milliyet Gazetesi:	“Uzanlar’a Tedbir”, 6 Temmuz 2003, s.1.
Milliyet Gazetesi:	“İşte Ürdünlü Uzan Kardeşler”, 15 Kasım 2003, s.17.
Milliyet Gazetesi:	“Sonunda, Uzan Grubu Topyekûn Devlete Geçti”, 15 Şubat 2004, s.8.
Milliyet Gazetesi:	“İfade Verince Hapse Girmedi”, 21 Şubat 2004, s.16.
Milliyet Gazetesi:	“Şimdilik ‘Kutman FM’, Yasa Değişirse ‘Kanada FM’ olacak”, 22 Eylül 2005, s.8.
Milliyet Gazetesi:	“Joy FM’e Fon Karar Verecek”, 24 Eylül 2005, s.6.
Milliyet Gazetesi:	“Rock FM ve Radyo Alaturka Satıldı”, 28 Eylül 2005, s.8.
Milliyet Gazetesi:	“İhlas TGRT için 5 Taliple Görüşüyor”, 4 Ekim 2005, s.9.
Milliyet Gazetesi:	“Joy Radyolarını CanWest Aldı Star İhalesi Bugün Yapılıyor”, 25 Ocak 2006, s.8.
Milliyet Gazetesi:	“CanWest, Türk Radyo Pazarına Girdi”, 15 Nisan 2006, s.7.

Milliyet Gazetesi:	“Bidolu.com, 4 Milyon Dolardan Satışta” , 2 Mayıs 2006, s.9.
Milliyet Gazetesi:	“Sabah’la İlgilenebiliriz”, 9 Mayıs 2007, s.9.
Resmi Gazete:	24 Nisan 1983, Sayı: 18027, s.9.
Resmi Gazete:	13 Ekim 1994, Sayı: 18554, s.1.
Resmi Gazete:	18 Nisan 1995, Sayı: 22262, s.36
Resmi Gazete:	17 Haziran 2003, Sayı: 25141.
Resmi Gazete:	12 Ağustos 2003, Sayı: 25197.
Star Gazetesi:	16 Mart 1999, s.1.
Star Gazetesi:	“Üç Baraja Talibiz”, 17 Mart 2002, s.18.
Star Gazetesi:	“Gurur Sembolü”, 17 Mart 2002, s.19.
Star Gazetesi:	“Büyük Gün Bugün”, 10 Temmuz 2002, s.1.
Star Gazetesi:	“Türkiye Geliyor”, 17 Temmuz 2002, s.1.
Star Gazetesi:	“Gücün Buna Mı Yetiyor Kalles”, 13 Haziran 2003, s.1.
Star Gazetesi:	“Unakıtanca Konuştu”, 17 Şubat 2004, s.1.
Star Gazetesi:	“Tek Tek Açıkladı”, 18 Şubat 2004, s.1.
Star Gazetesi:	“Beklediğinize Değdi İşte Star”, 5 Mart 2004, s.1.
Star Gazetesi:	21 Mart 2006, s.4.
Star Gazetesi:	22 Mart 2006, s.4.
Star Gazetesi:	23 Mart 2006, s.4.
Star Gazetesi:	15 Ağustos 2006, s.8.
Star Gazetesi:	21 Ağustos 2006, s.8.
Star Gazetesi:	“Değişim Başlıyor”, 9 Mart 2011, s.1.
Star Gazetesi:	“Yeni Türkiye’nin Gazetesi”, 11 Mart 2011, s.1.
Star Gazetesi:	“Bir Gazete Ne Kadar Değişebilir?”, 16 Mart 2011, s.20.
Star Gazetesi:	“Star’da Görev Değişimi”, 1 Mart 2013, s.1.
Star Gazetesi:	1 Mart 2004.
Zaman Gazetesi:	“İdolüm Tayyip Erdoğan, Ona Sevdalıyım”, 5 Ekim 2008, s.1.
Zaman Gazetesi:	31 Mayıs 2016, s.1.

Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi

Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 17 Mayıs 1963, Sayı:1861.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 20 Ocak 1968, Sayı:3261.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 11 Mayıs 1976, Sayı:380.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 12 Eylül 1978, Sayı:554.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 1 Mayıs 1981, Sayı:241.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 17 Kasım 1983, Sayı:883.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 29 Şubat 1984, Sayı:957.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 29 Mart 1984, Sayı:978.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 2 Kasım 1984, Sayı:1128.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 23 Eylül 1987, Sayı:1855.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 28 Aralık 1987, Sayı:1922.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 1 Mart 1988, Sayı:1967.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 11 Ekim 1988, Sayı:2120.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 19 Aralık 1988, Sayı:2169.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 27 Ocak 1989, Sayı:4718.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 7 Aralık 1989, Sayı:2417.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 30 Temmuz 1990, Sayı:2576.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 13 Kasım 1990, Sayı:2650.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 22 Şubat 1991, Sayı:2722.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 16 Ekim 1991, Sayı:2882.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 6 Aralık 1991, Sayı:2918.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 28 Ocak 1992, Sayı:2954.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 13 Mart 1992, Sayı:2987.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 3 Nisan 1992, Sayı:3002.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 8 Nisan 1992, Sayı:3004.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 12 Ağustos 1992, Sayı:3090.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 18 Kasım 1992, Sayı:3159.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 18 Aralık 1992, Sayı:3181.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 29 Aralık 1992, Sayı:3188.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 22 Ocak 1993, Sayı:3205.

Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 2 Mart 1993, Sayı:3232.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 19 Mart 1993, Sayı:3245.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 27 Ekim 1993, Sayı:3393.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 16 Kasım 1993, Sayı:3406.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 28 Mayıs 1993, Sayı:3290.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 22 Ocak 1993, Sayı:3205.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 7 Eylül 1993, Sayı:3357.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 25 Kasım 1993, Sayı:3413.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 23 Şubat 1994, Sayı:3477.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 28 Eylül 1994, Sayı:3626.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 6 Temmuz 1994, Sayı:3567.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 30 Kasım 1995, Sayı:3926.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 14 Şubat 1995, Sayı:3725.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 18 Nisan 1995, Sayı:3769.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 11 Eylül 1995, Sayı:3868.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 12 Eylül 1995, Sayı:3869.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 20 Aralık 1995, Sayı:3940.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 6 Aralık 1996, Sayı:4182.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 23 Aralık 1996, Sayı:4193.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 7 Şubat 1997, Sayı:4226.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 18 Mart 1997, Sayı:4251.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 11 Temmuz 1997, Sayı:4330.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 23 Aralık 1997, Sayı:4446.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 17 Kasım 1997, Sayı:4420.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 2 Mart 1998, Sayı:4492.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 30 Mart 1998, Sayı:4512.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 1 Mayıs 1998, Sayı:4531.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 22 Mayıs 1998, Sayı:4545.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 28 Aralık 1998, Sayı:4700.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 1 Mart 1999, Sayı:4741.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 8 Temmuz 1999, Sayı:4829.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 13 Temmuz 1999, Sayı:4832.

Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 7 Aralık 1999, Sayı:4935.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 1 Mart 1999, Sayı:4741.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 5 Mart 1999, Sayı:4745.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 2 Eylül 1999, Sayı:4868.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 13 Temmuz 1999, Sayı:4832.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 10 Ağustos 1999, Sayı:4852.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 12 Ocak 2000, Sayı:4959.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 13 Ocak 2000, Sayı:4960.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 18 Ocak 2000, Sayı:4963.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 24 Mart 2000, Sayı:5009.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 23 Mayıs 2000, Sayı:5050.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 8 Ağustos 2000, Sayı:5105.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 24 Ağustos 2000, Sayı:5117.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 6 Eylül 2000, Sayı:5125.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 23 Ekim 2000, Sayı:5158.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 6 Kasım 2000, Sayı:5168.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 29 Kasım 2000, Sayı:5185.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 27 Şubat 2001, Sayı:5245.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 26 Ocak 2001, Sayı:5223.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 26 Nisan 2001, Sayı:5282.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 11 Nisan 2002, Sayı:5525.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 13 Mayıs 2002, Sayı:5546.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 5 Haziran 2002, Sayı:5563.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 30 Temmuz 2002, Sayı:5602.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 26 Aralık 2002, Sayı:5705.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 27 Ocak 2003, Sayı:5726.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 28 Ocak 2003, Sayı:5727.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 7 Mayıs 2003, Sayı:5793.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 24 Haziran 2003, Sayı:5826.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 4 Haziran 2003, Sayı:5812.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 20 Haziran 2003, Sayı:5824.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 3 Temmuz 2003, Sayı:5833.

Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 7 Ekim 2003, Sayı:5901.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 12 Kasım 2003, Sayı:5926.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 26 Şubat 2004, Sayı:5995.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 18 Ağustos 2005, Sayı:6371.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 26 Ağustos 2005, Sayı:6377.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 1 Eylül 2005, Sayı:6380.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 2 Eylül 2005, Sayı:6381.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 30 Eylül 2005, Sayı:6401.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 3 Ekim 2005, Sayı:6402.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 4 Ekim 2005, Sayı:6149.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 22 Mart 2006, Sayı:6518.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 20 Nisan 2006, Sayı:6539.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 25 Nisan 2006, Sayı:6542.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 3 Mayıs 2006, Sayı:6548.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 22 Mayıs 2006, Sayı:6560.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 8 Haziran 2006, Sayı:6573.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 26 Haziran 2006, Sayı:6586.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 24 Ağustos 2006, Sayı:6628.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 19 Eylül 2006, Sayı:6645.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 18 Aralık 2006, Sayı:6706.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 6 Mart 2007, Sayı:6759.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 15 Mart 2007, Sayı:6766.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 21 Ağustos 2007, Sayı:6878.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 20 Kasım 2007, sayı:6940.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 9 Mart 2007, Sayı:6762.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 15 Haziran 2007, Sayı:6831.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 18 Haziran 2008, Sayı:7086.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 11 Ocak 2008, Sayı:6975.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 13 Ekim 2008, Sayı:7166.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 5 Kasım 2009, Sayı:7432.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 22 Kasım 2010, Sayı:7691.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 21 Ekim 2011, Sayı:7904.

Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 22 Ekim 2011, Sayı:7905.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 7 Aralık 2011, Sayı:7965.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 8 Mayıs 2012, Sayı:8063.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 22 Ekim 2012, Sayı:8178.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 20 Haziran 2013, Sayı:8346.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 24 Ocak 2014, Sayı:8493.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 26 Ağustos 2014, Sayı:8637.
Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 20 Ekim 2016, Sayı:9180.

Elektronik Kaynakça:

- Adaklı, Gülseren: “**Medya Sermayesi ve Ultra-Çapraz Bütünleşmeler**” (Çevrimiçi), <https://tr.boell.org/tr/2015/05/28/medya-sermayesi-ve-ultra-capraz-butunlesmeler>, 17 Nisan 2016.
- Berkan, İsmet: **Uzan Siyasete Girmeseydi**, Radikal Gazetesi, (Çevrimiçi), <http://www.radikal.com.tr/yazarlar/ismet-berkan/uzan-siyasete-girmeseydi-680341>, 17 Nisan 2017.
- Cansen, Ege: **Patrona Satılan Gazete**, Hürriyet Gazetesi, (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/patrona-satilan-gazete-56008>, 15 Nisan 2016.
- Güler, Birgün Ayman: **Devlette Reform**, Mimarlar Odası Sunuşu, (Çevrimiçi), <http://www.mimarlarodasiankara.org/dosya/birgulayma nguler.pdf>, 17 Nisan 2017.

- Gönensin, Oktay: **Uzanlar, İş ve Siyaset**, Vatan Gazetesi, (Çevrimiçi), <http://www.gazetevatan.com/okay-gonensin-22877-yazar-yazisi-uzanlar--is-ve-siyaset/>, 17 Nisan 2017.
- Karaalioğlu, Mustafa: **Star Grubu'ndan 'Benzersiz' Bir Büyüme Performansı ve Yeni Projeler**, (Çevrimiçi), <http://www.star.com.tr/yazar/elcinin-adini-havalimanina-vermenin-anlami-nedir-yazi-774418/>, 17 Nisan 2017.
- Kaya, Ahmet Raşit: **Türkiye'de 1980 Sonrası Medyanın Gelişimi ve İdeoloji Gereksinimi**, (Çevrimiçi), <http://www.dorduncukuvvetmedya.com/arsiv/akaya.htm>, 15 Nisan 2016.
- Koru, Fehmi: **Danışman Neden Ölsün Ki...**, (Çevrimiçi), <http://www.star.com.tr/yazar/danisman-neden-olsun-ki-yazi-773551/>, 17 Nisan 2017.
- Sönmez, Mustafa: **Medyada Diktatörleşme ve Medya Aristokrasisi**, (Çevrimiçi), <http://bianet.org/bianet/ekonomi/103329-medyada-diktatorlesme-ve-medya-aristokrasisi>, 15 Nisan 2016.
- Türker, Yıldırım: **Bu Gençlere Dikkat**, Radikal Gazetesi, (Çevrimiçi), <http://www.radikal.com.tr/yazarlar/yildirim-turker/bu-genclere-dikkat-647287/>, 17 Nisan 2016.
- Uluç, Hıncal: **Lara Park İhalesi Doğrudur!..**, Sabah Gazetesi, (Çevrimiçi), http://www.sabah.com.tr/yazarlar/uluc/2006/08/22/lara_park_ihalesi_dogrudur, 17 Nisan 2017.

Yılmaz, Oğuz: **Yeni Sağ ve Devletin Değişimi**, (Çevrimiçi), <https://oguzyilmaz90.files.wordpress.com/2012/01/yeni-sac49f-ve-devletin-dec49fic59fimi.pdf> , 21 Mayıs 2017.

(Çevrimiçi), <http://acteragroup.com/>, 17 Nisan 2016.

(Çevrimiçi), http://adabank.com.tr/index_dosya/dosyalar/hakkimizda/hakkimizda.htm, 12 Nisan 2016.

(Çevrimiçi), <http://www.adanasporkulubu.com/index.php/kuluep> , 17 Nisan 2016.

(Çevrimiçi), <http://www.adana-to.org.tr/ato/TR/uyebilgileri/UnvanaGoreArama.aspx> , 17 Nisan 2016.

(Çevrimiçi), <https://www.akparti.org.tr/site/yonetim/milletvekilleri/5/24> , 17 Nisan 2017.

“87 Yıllık Kamil Koç, Actera Group’a Satıldı”, (Çevrimiçi) <http://www.aksam.com.tr/ekonomi/87-yillik-kamil-koc-actera-groupa-satildi/haber-213142> , 17 Nisan 2017.

“Petkim İhalesi İptal Edildi”, <http://arsiv.ntv.com.tr/news/227609.asp>

“Uzanlar’da 113 Kişinin Malvarlığına İhtiyati Tedbir Kararı”, (Çevrimiçi), <http://arsiv.ntv.com.tr/news/233708.asp> , 17 Nisan 2016.

“Zeyin Adası Zengin Adası Olacak”, (Çevrimiçi), <http://arsiv.sabah.com.tr/2005/09/03/eko101.html> , 17 Nisan 2016.

“Tüyo Özal’dan Özel TV Uzan’dan”, (Çevrimiçi), <http://arsiv.sabah.com.tr/2004/02/16/eko104.html> , 17 Nisan 2016

“Star’ı Safa Aldı, Kaya’ya Devretti”, (Çevrimiçi), <http://arsiv.sabah.com.tr/2006/03/22/eko116.html> , 17 Nisan 2016.

“Star’ı Güzelleştirip Satacağız”, (Çevrimiçi), <http://arsiv.sabah.com.tr/2006/02/07/eko113.html> , 17 Nisan 2017.

“Rakibimiz Uzan”, (Çevrimiçi), <http://arsiv.sabah.com.tr/2003/06/04/p01.html>,

“Metro FM’de CanWest’e Gitti”, (Çevrimiçi), <http://arsiv.sabah.com.tr/2005/09/23/eko110.html>, 17 Nisan 2017.

“Koç: TMSF Medya Devi”, (Çevrimiçi),
<http://arsiv.sabah.com.tr/2005/02/14/siy97.html>, 17 Mart 2017.

“Uzanlar’ın İzmir’deki Şirketleri Satılıyor”, (Çevrimiçi),
<http://arsiv.sabah.com.tr/2006/04/07/eko93.html>, 17 Nisan 2016.

“Kriz, Medya Grubumuzu Sektörde Lider Yapacak”, (Çevrimiçi),
<http://arsiv.sabah.com.tr/haber,68F6F6C4781F458C9ED039E47D266F82.html>, 17 Nisan 2017.

“Devir Yılan Hikayesine Döndü”, <http://arsiv.sabah.com.tr/1998/01/30/e02.html>, 15 Nisan 2016.

(Çevrimiçi), http://www.askalecimento.com.tr/cimento_fabrikalari.aspx?id=tc, 17 Nisan 2016.

(Çevrimiçi), http://www.askalecimento.com.tr/cimento_fabrikalari.aspx?id=vc, 17 Nisan 2016.

(Çevrimiçi),
https://www.bddk.org.tr/websitesi/turkce/Duyurular/Basin_Aciklamalari/255119.07.2003.pdf, 17 Nisan 2016.

(Çevrimiçi),
[https://www.bddk.org.tr/websitesi/turkce/Duyurular/Basin_Aciklamalari/250403.07.2003%20\(2\).pdf](https://www.bddk.org.tr/websitesi/turkce/Duyurular/Basin_Aciklamalari/250403.07.2003%20(2).pdf), 17 Nisan 2016.

(Çevrimiçi),
[https://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Duyurular/Basin_Aciklamalari/250604.07.2003%20\(3\).pdf](https://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Duyurular/Basin_Aciklamalari/250604.07.2003%20(3).pdf), 17 Nisan 2016.

(Çevrimiçi),
https://www.bddk.org.tr/websitesi/turkce/Duyurular/Basin_Aciklamalari/251625.07.2003adabank.pdf, 17 Nisan 2016.

(Çevrimiçi),
https://www.bddk.org.tr/websitesi/turkce/Duyurular/Basin_Aciklamalari/251109.07.2003.pdf, 17 Nisan 2016.

(Çevrimiçi),
http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Duyurular/Basin_Aciklamalari/251418.07.2003%20Bankac%C4%B1%C4%B1k%20D%C3%BCzenleme%20ve%20Denetleme%20Kurumu%20ve%20Tasarruf%20Mevduat%C4%B1%20Sigorta%20Fonu.pdf, 17 Nisan 2016.

“Milliyet ve Vatan Demirören-Karacan Ortaklığına Satıldı”, (Çevrimiçi), <http://www.bloomberght.com/haberler/haber/873228-milliyet-ve-vatan-demiroren-karacan-ortakligina-satildi>, 17 Nisan 2016.

“Spectrum Medya ve Karnaval.com’a Yeni Radyo Kanalı”, (Çevrimiçi), <https://www.campaigntr.com/spectrum-medya-ve-karnaval-coma-yeni-radyo-kanali/>, 17 Nisan 2017.

“Burak’ın ‘Filocuk’u”, (Çevrimiçi), http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/siyaset/49365/Burak_in_filocuk_u.html, 17 Nisan 2017.

“Erdoğan’dan Basına Savaş”, (Çevrimiçi), http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diger/10824/Erdogan_dan_basina_savas.html, 17 Nisan 2017.

“Canwest, Türkiye Pazarından Çekildi”, (Çevrimiçi), http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diger/64638/Canwest_Turkiye_pazarindan_cekildi.html, 17 Nisan 2017.

“Medyacı İşadamı Ethem Sancak Erdoğan’a İkinci Kez ‘İlan-ı Aşk’ Etti; Star’ın Yarısını Kaptı”, (Çevrimiçi), <http://www.diken.com.tr/medyaci-isadami-ethem-sancak-erdogana-ikinci-kez-ilan-ask-etti-starin-yarisini-kapti/>, 17 Nisan 2016.

“Sancak Medyadan Çekildi, Karakaya Yerelden Merkeze Geldi”, (Çevrimiçi), <http://dincergokce.blogcu.com/sancak-medyadan-cekildi-karakaya-yerelden-merkeze-geldi/9030444>, 17 Nisan 2017.

(Çevrimiçi), <http://www.doganholding.com.tr/is-alanlari/medya.aspx>, 31 Ekim 2017

(Çevrimiçi), <https://www.dogusgrubu.com.tr/tr/sektorler>, 31 Ekim 2017.

“Yeni Star Nasıl Bir Gazete Olacak? Karaalioglu Yeni Gazetesini Anlattı”, (Çevrimiçi), <http://www.dorduncukuvvetmedya.com/roeportaj-a-soeyle/2946-yeni-star-nasil-bir-gazete-olacak-karaalioglu-yeni-gazetesini-anlatti-.html>, 17 Nisan 2017.

“Kanal 24 ve Star Gazetesi Satıldı”, (Çevrimiçi), <https://www.dunya.com/gundem/star-gazetesi-ve-kanal-24-satildi-haberi-128382>, 17 Nisan 2017.

(Çevrimiçi), <http://www.dunya.com/ekonomi/tmsf-baskani-ahmet-erturk-neden-iptal-edilmedi-elestirilerine-yanit-haberi-34692>, 17 Nisan 2017.

“Süper FM’in Yeni Sahibi Sekreter!”, (Çevrimiçi), <http://ekonomi.haber7.com/ekonomi/haber/112862-super-fmin-yeni-sahibi-sekreter>, 15 Nisan 2017

“Uzanlara Ait Süper FM Satıldı”, (Çevrimiçi),
<http://ekonomi.haber7.com/ekonomi/haber/112559-uzanlara-ait-super-fm-satildi>, 15 Nisan 2017.

“Star’ın Satışı 21 Eylül’e Ertelendi”, (Çevrimiçi),
<http://ekonomi.haber7.com/ekonomi/haber/108291-starin-satisi-21-eylule-ertelendi>, 15 Nisan 2017.

“Star ve 24 TV’nin Yeni Sahibi Socar Oldu”, (Çevrimiçi),
<http://ekonomi.haber7.com/ekonomi/haber/1017998-star-ve-24tvnin-yeni-sahibi-socar-oldu>, 17 Nisan 2017.

(Çevrimiçi), <https://www.esmedya.com.tr/tv4>,

“Tamince Neden Medya Sektörüne Girdi?”, (Çevrimiçi),
<http://www.gazeteciler.com/haber/tamince-neden-medya-sektrne-girdi/163118>, 17 Nisan 2017.

“Ethem Sancak’tan ‘Yandaşlık’ Fetvası!”, (Çevrimiçi),
<http://www.gazeteciler.com/haber/ethem-sancaktan-yandalk-fetvas/173243>, 17 Nisan 2017.

“Star Grubu’nun Karamel TV’si Yayına Hazır”, (Çevrimiçi),
<http://www.gazeteciler.com/haber/star-grubunun-karamel-tvsi-yayna-hazir/174759>, 17 Nisan 2017.

“Başbakan’ın Büyük Oğlu Gemi Sahibi Oldu”, (Çevrimiçi)
<http://www.gazetevatan.com/basbakan-in-buyuk-oglu-gemi-sahibi-oldu-113371-gundem/> , 17 Nisan 2017.

“Sabah 830 Milyon Dolarlık Borç İçin TMSF ile Anlaştı”, (Çevrimiçi),
<http://www.gazetevatan.com/sabah-830-milyon-dolarlik-borc-icin-tmsf-ile-anlasti-17801-ekonomi/>

“Uzan’ın Standart’ını aldı Avrupa Dördüncüsü Yaptı”, (Çevrimiçi),
<http://www.gazetevatan.com/uzan-in-standart-ini-aldi-avrupa-dorduncusu-yapti-91136-ekonomi/> 17 Nisan 2016.

“Ses ve Hayat Dergileri Yeniden Hayata Dönüyor”, (Çevrimiçi),
<http://www.gazetevatan.com/ses-ve-hayat-dergileri-yeniden-hayata-donuyor-67466-ekonomi/>, 17 Nisan 2017.

“Disneyland Tutkusu Lara Park’ta Fiyatı İkiye Katladı”, (Çevrimiçi),
<http://www.gazetevatan.com/disneyland-tutkusu-lara-park-ta-fiyati-ikiye-katladi-84724-ekonomi/>

“Uzan’ın 6 TV ve 3 Radyo Yayın Lisansı Satılıyor”, (Çevrimiçi), <http://www.gazetevatan.com/uzan--in-6-tv-ve-3-radyo-yayin-lisans-satiliyor-67874-ekonomi/>, 17 Nisan 2017.

“TMSF, Erol Aksoy’un Şirketlerine Yeniden El Koydu”, (Çevrimiçi), <http://www.gazetevatan.com/tmsf--erol-aksoy-un-sirketlerine-yeniden-el-koydu-199825-ekonomi/>, 17 Nisan 2017.

“Medyada İkinci ‘Kıbrıslı Patron’ Dönemi Başlıyor”, (Çevrimiçi), <http://www.gazetevatan.com/medyada-ikinci-kibrisli-patron--donemi-basliyor-69532-ekonomi/>, 17 Nisan 2017.

“Hortum Yasası Devrede Uzanlar’a Haciz Geliyor”, (Çevrimiçi), <http://www.gazetevatan.com/hortum-yasasi-devrede-uzanlar--a-haciz-geliyor-22014-ekonomi/>, 17 Nisan 2017.

“Joy FM’de Son Karar TMSF’nin”, (Çevrimiçi), <http://www.gazetevatan.com/joy-fm-de-son-karar-tmsf-nin-61129-ekonomi/>, 17 Nisan 2016.

“Star Gazetesi ve Kanal 24’e Orak Oldu”, (Çevrimiçi), <http://www.gazetevatan.com/star-gazetesi-ve-kanal-24-e-ortak-oldu-239205-ekonomi/>, 17 Nisan 2017.

“Star Medya Grubu Başkanlığı’na Cengiz Özdemir Getirildi”, (Çevrimiçi), <http://www.gazetevatan.com/star-medya-grubu-baskanligi-na-cengiz-ozdemir-getirildi-47413-ekonomi/>, 17 Nisan 2017.

“TMSF’de İncekara’nın Yerine Görgeç Geldi”, (Çevrimiçi), <http://www.gazetevatan.com/tmsf-de-incekara-nin-yerine-gorgec-geldi-43282-ekonomi/>, 17 Nisan 2017.

“Metro FM’i De CanWest Aldı”, (Çevrimiçi), <http://www.gazetevatan.com/metro-fm-i-de-canwest-aldi-61047-ekonomi/>, 17 Nisan 2017.

“Star Medya Grubu Başkanlığı’na Cengiz Özdemir Getirildi!”, (Çevrimiçi), <https://www.haber3.com/guncel/star-medya-grubu-baskanligina-cengiz-ozdemir-getirildi-haberi-21931>, 17 Nisan 2017.

“Star İhalesi İptal Olur mu?”, (Çevrimiçi), <https://www.haber3.com/medya/star-gazetesi-ihalesi-iptal-olur-mu-haberi-50919>, 17 Nisan 2017.

“Zülfikar Doğan Star’da”, (Çevrimiçi), <https://www.haber3.com/medya/zulfikar-dogan-star8217da-haberi-99313>, 17 Nisan 2017.

“Gürses ve Kılıç da Eskilerin Yolunda”, (Çevrimiçi), <http://www.haber7.com/medya/haber/69195-gurses-ve-kilic-da-eskilerin-yolunda>, 17 Nisan 2017.

“Star’ın Yeni Sahibinden İlk Açıklama”, (Çevrimiçi),
<http://www.haber7.com/medya/haber/134549-starin-yeni-sahibinden-ilk-aciklama>,
17 Nisan 2017.

“Star’ın Satışının Ayrıntıları Belli Oldu”, (Çevrimiçi),
<http://www.haber7.com/guncel/haber/145277-starin-satisinin-ayrintilari-belli-oldu>,
17 Nisan 2017.

“Kanal 24 Yayın Hayatına Başladı”, (Çevrimiçi),
<http://www.haber7.com/medya/haber/213723-kanal-24-yayin-hayatina-basladi>, 17
Nisan 2017.

“Star’ın Yeni Patronu Belli Oldu”, (Çevrimiçi),
<http://www.haber7.com/medya/haber/178634-starin-yeni-patronu-belli-oldu>, 17
Nisan 2016.

“Alev Er Yönetimindeki Star’da Değişim Sürüyor”, (Çevrimiçi),
<http://www.haberturk.com/medya/haber/7717-alev-er-yonetimindeki-starda-degisim-suruyor>, 17 Nisan 2017.

“24 İle Star Gazetesi’ne Yeni Ortak”, (Çevrimiçi),
<http://www.haberturk.com/medya/haber/561252-24-ile-star-gazetesine-yeni-ortak> ,17
Nisan 2017.

“Alacağımızı Tahsil Edemezsek Turkcell’e Bile Gideriz” ,(Çevrimiçi),
<http://www.haberturk.com/ekonomi/para/haber/845343-alacagimizi-tahsil-edemezsek-turkcelle-bile-gideriz>,17 Nisan 2017

“Socar Star Medya’daki Payını Satıyor!”, (Çevrimiçi),
<http://www.haberturk.com/ekonomi/is-yasam/haber/978141-socar-star-medyadaki-payini-satiyor> , 17 Nisan 2017.

“Taha Kıvanç’ı Alıp Gitti”, (Çevrimiçi),
<http://www.haberturk.com/medya/haber/655734-taha-kivanci-da-alip-gitti>, 17 Nisan
2017.

“Star Gazetesi’nin Satışı İptal Edilebilir” , (Çevrimiçi),
<http://www.habervitrini.com/medya/star-gazetesinin-satisi-iptal-edilebilir-712346>, 17
Nisan 2017.

“Ali Baransel: Başbakan Bizzat Arayıp Banar Star’ı Önerdi, Reddettim”,
(Çevrimiçi), <http://habervitrini.com/medya/ali-baransel-basbakan-bizzat-arayip-bana-stari-onerdi-reddettim-133848>, 17 Nisan 2017.

“Rock FM ve Radyo Alaturka Satıldı”, (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/rock-fm-ve-radyo-alaturka-satildi-353254> , 17 Nisan 2017.

“Erdoğan: Medyada Monopol Bitiyor”, (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/erdogan-medyada-monopol-bitiyor-352017>, 17 Nisan 2017.

“219 Şirketi De Gitti Uzanlar’ın ‘İşi’ Bitti”, (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/219-sirketi-de-gitti-uzanlarin-isi-bitti-202785>, 17 Nisan 2017

“Süper FM’e 33.1 Milyon Dolarlık ‘Süper’ Fiyat”, (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/super-fm-e-33-1-milyon-dolarlik-super-fiyat-351861>, 17 Nisan 2016.

“Kral FM’e 4 Milyon Dolar”, (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/kral-fme-4-milyon-dolar-354764>, 17 Nisan 2016.

“Joy FM’e 3 Milyon Dolar”, (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/joy-fme-3-milyon-dolar-38769297>, 17 Nisan 2017

“Sicil Gazetesi’nden Kazandı Star Gazetesi’ne Parton Oldu”, (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/sicil-gazetesi-nden-kazandi-star-gazetesi-ne-patron-oldu-4136220>, 17 Nisan 2016.

“Dünürün Oğlu Star Gazetesi’ne CEO Oldu”, (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/dunurun-oglu-star-gazetesi-ne-ceo-oldu-5006068>, 17 Nisan 2017.

“Alıcı Çıkmadı, Star Gazetesi Satışı İptal”, (Çevrimiçi) <http://www.hurriyet.com.tr/alici-cikmadi-star-gazetesi-satisi-iptal-38773048>, 17 Nisan 2017.

“Ali Özmen Safa: Remzi Gür’le Yaptığım Ortaklık 4 Yıl Önce Bitti”, (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/ali-ozmen-safa-remzi-gur-le-yaptigim-ortaklik-4-yil-once-bitti-3902372>, 17 Nisan 2016.

“Dinç Bilgin, Sabah ve ATV’ye Geri Döndü”, (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/dinc-bilgin-sabah-ve-atvye-geri-dondu-39214065>, 10 Mart 2017.

“Fon Erol Aksoy’un Şirketlerine El Koydu”, (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/fon-erol-aksoyun-sirketlerine-el-koydu-228590>, 17 Nisan 2017.

“Star’a Sürpriz Ortak” , (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/star-a-surpriz-ortak-4123018>, 17 Nisan 2017.

“Star ve Akşam Grubu’nda Büyük Operasyon”, (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/star-ve-aksam-grubunda-buyuk-operasyon-27643999>, 17 Nisan 2017.

“Elde Var İki” , (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/elde-var-iki-352156>, 17 Nisan 2016.

“Hayat ve Ses 147 Bin Dolara Satıldı”, (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/hayat-ve-ses-147-bin-dolara-satildi-3708414>, 17 Nisan 2017.

“Çocukluğumun Dergisi Dedi Hayat’a 110 Bin Dolar Verdi” , (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/cocuklugumun-dergisi-dedi-hayat-a-110-bin-dolar-verdi-3708697>, 17 Nisan 2017.

“Uzan Grubu’na El Konuldu”, (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/uzan-grubuna-el-konuldu-38568714>, 17 Nisan 2016.

“Fon Medya Devi Oldu” (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/fon-medya-devi-oldu-3387> , 15 Nisan 2016

“Uzan’ın Zeytin Adası 15.2 Trilyona Zorlu’nun”,(Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/uzan-in-zeytin-adasi-15-2-trilyona-zorlu-nun-346801>, 17 Nisan 2016.

“TMSF, 10 Şirkete Daha El Koydu”, (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/tmsf-10-sirkete-daha-el-koydu-23363668>, 17 Nisan 2017.

“ÇEAŞ ile Kepez’i Aldılar Petkim’i Uzan’a Verdiler”,(Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/ceas-ile-kepezi-aldilar-petkimi-uzana-verdiler-156537>

“Petkim’e En Yüksek Teklif Uzanlar’dan”, (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/petkim-e-en-yuksek-teklif-uzanlar-dan-151685>

“Uzanlar’ın Çukurova ve Kepez’i Artık Devletin”, (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/uzanlarin-cukurova-ve-kepezi-artik-devletin-152945>

“En Ulusalçı TV Kanalını Bugün’ün Sahibi İpek Aldı” , (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/en-ulusalci-tv-kanalini-bugun-un-sahibi-ipek-aldi-8925628>, 17 Mart 2017.

“Demokrasi ve Özgür Basını İçine Sindir” ,(Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/demokrasi-ve-ozgur-basini-icine-sindir-9843271> ,17 Nisan 2017.

“Hasan Doğan Kimdir?” , (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/hasan-dogan-kimdir-8210877> ,17 Nisan 2016.

“İhale Üçlüsü Akşam ve SKY 360’ı da Aldı” , (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/ihale-uclusu-aksam-ve-sky-360-i-da-aldi-23769346> ,17 Nisan 2016.

“Akşam’ı Almaktan Vazgeçtiler” , (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/aksami-almaktan-vazgectiler-24681361> ,17 Nisan 2016.

“Dinç Bilgin Serbest” , (Çevrimiçi) <http://www.hurriyet.com.tr/dinc-bilgin-serbest-38347516> ,10 Mart 2017.

“Hortum Yasası Komisyondan Geçti” , (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/hortumcu-yasasi-komisyondan-gecti-38518907> , 17 Nisan 2017.

“Milliyet ve Vatan’da Devir Teslim Töreni” , <http://www.hurriyet.com.tr/milliyet-ve-vatan-da-devir-teslim-toreni-17700397>

“15 Yıllık Hayali Bir Bankayla Sona Erdi” , (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/15-yillik-istanbul-hayali-bir-bankayla-sona-erdi-39202706> , 12 Nisan 2016.

“Uzan’ın 5 TV’sine 30’ar Gün Kapatma” (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/uzanin-5-tvsine-30ar-gun-kapatma-157071> , 12 Nisan 2016.

“Perukla Kaçmadım, İşte Buradayım” , (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/perukla-kacmadim-iste-burdayim-193000> , 15 Nisan 2016.

“4.2 Milyar Dolar Ödeyin, Sizi Tutukluyorum” , (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/4-2-milyar-dolar-odeyin-sizi-tutukluyorum-162804> ,17 Nisan 2016.

“El Koyma Yasası Çalıştı Uzanlar’ın Yatları Gitti” , (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/el-koyma-yasasi-calisti-uzanlar-in-yatlari-gitti-38490989>

“Hedefim 1 Milyon Yatak” , (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/hedefim-1-milyon-yatak-38597836> ,17 Nisan 2016.

“Uzan: Kral Arkadaşımdı Ürdün Vatandaşı Oldum” , (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/uzan-kral-arkadasimdi-urdun-vatandasi-oldum-80832> ,17 Nisan 2016.

“TMSF ‘Hayat’ ve ‘Ses’i Satıyor” , (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/tmsf-hayat-ve-sesi-satiyor-3693582> ,17 Nisan 2017.

“Lara Park İhalesi Rixos’un Sahibi Tamince’nin Oldu”, (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/lara-park-ihalesi-rixos-un-sahibi-tamince-nin-oldu-4939286>

“Erdoğan Oğlum Gemi Değil Gemicik Aldı”,(Çevrimiçi),<http://www.hurriyet.com.tr/erdogan-oglum-gemi-degil-gemicik-aldi-6905207> ,17 Nisan 2017.

(Çevrimiçi), <http://www.ielev.org.tr/tr/kurumlar/istanbulspor/istanbulspor-tarihi/>

“Fatih Karaca Star’da”, (Çevrimiçi), <http://www.internethaber.com/fatih-karaca-starda-22862h.htm>

“TMSF, 17 Markayı Satışa Çıkıyor”, (Çevrimiçi), <http://www.ihha.com.tr/haber-tmsf-17-markayi-satisa-cikariyor-160145/>,17 Nisan 2017.

“Radyo 5 Satıldı”, (Çevrimiçi), <http://www.ihha.com.tr/haber-radyo-5-satildi-118738/> ,17 Nisan 2017

“Özmen Fethullahçı mı?”, (Çevrimiçi), <http://www.internethaber.com/ozmen-fethullahci-mi-8276h.htm>,17 Nisan 2017.

“Eston Yapı 132 Milyon Dolara Satıldı”, (Çevrimiçi), <http://www.internethaber.com/eston-yapi-tmsf-tarafindan-satildi-649531h.htm> , 17 Nisan 2017.

“Behiç Kılıç Resmen Star’da”, (Çevrimiçi), <http://www.internethaber.com/behic-kilic-resmen-starda-1063033h.htm> , 17 Nisan 2017.

“Star Grubu’nda Kritik Karar Yarın”, (Çevrimiçi), <http://www.internethaber.com/star-grubunda-kritik-karar-yarin-1101362h.htm> , 17 Nisan 2017.

“Medyanın Yeni Starı”, (Çevrimiçi), <http://www.internethaber.com/medyanin-yeni-stari-6452h.htm> , 17 Nisan 2017.

(Çevrimiçi), <http://istanbulspor.com.tr/tarihce--belgesel/>

(Çevrimiçi), <http://www.ito.org.tr/>

“İşadamı Fettah Tamince: Cemaatle Bağımı Tamamen Kopardım” , (Çevrimiçi), <http://www.karar.com/gundem-haberleri/isadami-fettah-tamince-cemaatle-bagimi-tamamen-kopardim#>,17 Nisan 2017.

(Çevrimiçi), <http://karnaval.com/hakkimizda> ,17 Nisan 2017.

(Çevrimiçi), <http://www.kktctelsim.com/tarihce>,15 Nisan 2016.

(Çevrimiçi) <http://www.limak.com.tr/sektorler/cimento/fabrikalar/limak-gaziantep-cimento-fabrikasi>, 17 Nisan 2016.

(Çevrimiçi), <http://www.limak.com.tr/sektorler/cimento/fabrikalar/limak-sanliurfa-cimento-fabrikasi>, 17 Nisan 2016.

“Star Gazetesi ve 24’ün Gizli Sahibi Erdoğan mı?”, (Çevrimiçi), <http://www.medyaradar.com/star-gazetesi-ve-24un-gizli-sahibi-erdogan-mi-haberi-80326>, 17 Nisan 2017.

“Ethem Sancak, Star’ın Tek Patronu Oluyor”, (Çevrimiçi), http://www.medyatava.com/haber/ethem-sancak-starin-tek-patronu-oluyor_30715, 17 Nisan 2017.

“Star Gazetesi Ankara Temsilci Kim Oldu”, http://www.medyatava.com/haber/star-gazetesi-ankara-temsilcisi-kim-oldu_63052, 17 Nisan 2017.

“Fethullah’ı Hiç Tanımam, Sordum Müslümanmış!!!, Star’ın Kıbrıslı Patronundan İlginç Açıklamalar”, (Çevrimiçi), <http://www.medyafaresi.com/haber/fethullahi-hic-tanimam-sordum-muslumanmis-starin-kibrisli/4608>, 17 Nisan 2017

“Flaş! Star Gazetesi ve Kanal 24 Kime Satıldı?”, (Çevrimiçi), <http://www.medyafaresi.com/haber/flas-star-gazetesi-ve-kanal-24-kime-satildi/51855>, 17 Nisan 2017.

“Garip Ama Gerçek!!! Star Gazetesi’nin Patronu Alaeddin Kaya Patronluğu Bıraktığını Mail Yoluyla Bildirdi”, (Çevrimiçi), <http://www.medyaradar.com/garip-ama-gercek-star-gazetesinin-patronu-alaeddin-kaya-patronlugu-biraktigini-mail-yoluyla-haberi-15382>, 17 Nisan 2016.

“Star Genel Yayın Yönetmeni Alev Er Görevinden Ayrıldı” (Çevrimiçi), <http://www.medyaradar.com/flas-flas-flas-star-genel-yayin-yonetmeni-alev-er-gorevinden-ayrildi-medyaradar-acikliyor-haberi-17314>, 17 Nisan 2017.

“Kral FM İhalesi Tekrarlanacak”, (Çevrimiçi), http://medyatava.com/haber/kral-fm-ihalesi-tekrarlanacak_11672, 17 Nisan 2017.

“İşte Star Gazetesi’nde Dünün Bilançosu”, (Çevrimiçi), http://www.medyatava.com/haber/iste-star-gazetesi-nde-dunun-bilancosu_1638,

“Başbakan Erdoğan: İnşallah Star Kar Eder Bir Duruma Gelir ve Satılır”, (Çevrimiçi), http://www.medyatava.com/haber/basbakan-erdogan-insallah-star-kar-eder-bir-duruma-gelir-ve-satilir_3003, 17 Nisan 2017.,

“Behiç Kılıç Star’ın Başına Geçti”, (Çevrimiçi), http://www.medyatava.com/haber/behic-kilic-star-in-basina-gecti_3329, 17 Nisan 2017

“Saygı Öztürk ve Cevher Kantarcı Geri Döndü”,(Çevrimiçi)
http://www.medyatava.com/haber/saygi-ozturk-ve-cevher-kantarci-geri-dondu_1680,
17 Nisan 2017.

“Can Ataklı Gidenlere Yüklendi”, (Çevrimiçi),
http://www.medyatava.com/haber/can-atakli-gidenlere-yuklendi_1644, 17 Nisan
2017.

(Çevrimiçi),
http://www.mhp.org.tr/htmldocs/genel_baskan/konusma/246/index.html,10 Mart
2017.

“Star’ın Yeni Patronu Konuştu”, (Çevrimiçi),
<http://www.milligazete.com.tr/haber/1057805/star-medyanin-yeni-patronu-konustu>,
17 Nisan 2017.

“Hortum Yasası Bu Kez Erol Aksoy’a Uzandı”, (Çevrimiçi),
<http://www.milliyet.com.tr/hortum-yasasi-bu-kez-erol-aksoya-uzandi/ekonomi/haberdetayarsiv/27.05.2004/36315/default.htm>, 17 Nisan 2017.

“Başbakan Yine Tehdit Etti” ,(Çevrimiçi), <http://www.milliyet.com.tr/basbakan-yine-tehdit-etti-siyaset-988141/> ,17 Nisan 2017.

“Uzanlar İkinci Vatanlarında da Dolandırıcılıktan Davalık Oldu”, (Çevrimiçi),
<http://www.milliyet.com.tr/2003/09/09/ekonomi/aeko.html> ,17 Nisan 2016.

“60 Yıl Sonra İcrada”, (Çevrimiçi) <http://www.milliyet.com.tr/60-yil-sonra-icrada/ekonomi/detay/2146194/default.htm> ,17 Nisan 2016.

“Star’da Fiyatı Yükseltmek İçin Pazarlık Yapılıyor”, (Çevrimiçi),
<http://www.milliyet.com.tr/star-da-fiyati-yukseltmek-icin-pazarlik-yapiliyor/ekonomi/haberdetayarsiv/02.03.2006/148134/default.htm>, 17 Nisan 2017.

“Aydın Doğan: Başbakan Bana Abi Derdi”,(Çevrimiçi),
<http://www.milliyet.com.tr/aydin-dogan---basbakan-bana-abi-derdi--gundem-1067332/>, 17 Nisan 2017.

“Kanal 24 ve Star Gazetesi Satıldı”, (Çevrimiçi), <http://www.milliyet.com.tr/kanal-24-ve-star-gazetesi-satildi-ekonomi-1301701/>, 17 Nisan 2017.

“Radyo 5’e 1.5 Milyon Dolarlık Tek Teklif Matriks Radyo’dan”,(Çevrimiçi),
<http://www.milliyet.com.tr/radyo-5-e-1-5-milyon-dolarlik-tek-teklif-matriks-radyo-dan-ekonomi-1184687/>, 17 Nisan 2017.

“Antika’nın Fonu Mars’ı Aldı”, (Çevrimiçi), <http://www.milliyet.com.tr/antika-nin-fonu-mars-i-aldi-ekonomi-1286521/> ,17 Nisan 2016

“Kanal 24 ve Star Gazetesi Satıldı”,(Çevrimiçi), <http://www.milliyet.com.tr/kanal-24-ve-star-gazetesi-satildi/ekonomi/haberdetayarsiv/04.11.2010/1301701/default.htm>, 17 Nisan 2017.

“Güler: Karar, Yasa Gereği, (Çevrimiçi), <http://www.milliyet.com.tr/2003/06/13/ekonomi/aeko.html> , 17 Nisan 2016.

(Çevrimiçi), <http://mtholding.com.tr/baskanin-mesaji>, 17 Nisan 2017.

“Karaalioglu ve Tayyar Neden Kavgalı”, (Çevrimiçi), <http://odatv.com/karaalioglu-ve-tayyar-neden-kavgaliydi-2811141200.html>, 17 Nisan 2017

(Çevrimiçi), http://www.oib.gov.tr/program/uygulamalar/cukurova_elektrik.htm , 15 Nisan 2016

(Çevrimiçi), <http://www.oib.gov.tr/program/uygulamalar/kepez.htm> , 15 Nisan 2016.

(Çevrimiçi), <http://www.oib.gov.tr/program/uygulamalar>

(Çevrimiçi), http://www.oib.gov.tr/portfoy/petkim/petkim_index.htm,

(Çevrimiçi), <http://www.oib.gov.tr/program/uygulamalar/toe.htm> ,17 Nisan 2016.

(Çevrimiçi), http://www.oib.gov.tr/program/uygulamalar/2007_uygulamalar/2012_uygulamalar.htm,17 Nisan2017.

“Radio Mydonese Resmen Spectrum’da!” (Çevrimiçi), <http://www.oydar.com/2016/1/radio-mydonese-resmen-spectrumda-h53.html>,17 Nisan 2016.

“Kanal 24 ve Star Gazetesi Satıldı”, (Çevrimiçi), <http://www.posta.com.tr/kanal-24-ve-star-gazetesi-satildi-haberi-46724>, 17 Nisan 2017.

“Çukurova, Turkmedya’yı Ethem Sancak’a Sattı”, (Çevrimiçi), <http://realtime.wsj.com/turkey/2013/11/22/cukurova-turkmedyayi-ethem-sancaka-satti/>, 17 Nisan 2017.

“Cumhuriyet’e Ortak”,(Çevrimiçi), <http://www.radikal.com.tr/ekonomi/cumhuriyete-ortak-643403/>,10 Mart 2017.

“Uzanlar’a Hortum Yasası”, (Çevrimiçi), <http://www.radikal.com.tr/ekonomi/uzanlara-hortum-yasasi-700819/>, 17 Nisan 2017.

“BMC’nin Ethem Sancak’a Satışı Onaylandı” , (Çevrimiçi), <http://www.radikal.com.tr/ekonomi/bmcnin-ethem-sancaka-satisi-onaylandi-1190973/>,17 Nisan 2017.

“Star 8 Milyon Dolara Safa-Kaya Ortaklığının”, (Çevrimiçi), <http://www.radikal.com.tr/ekonomi/star-8-milyon-dolara-safa-kaya-ortakliginin-775208/>, 17 Nisan 2017.

“Portakal Elif Dağdeviren’e Gitti”, (Çevrimiçi), <http://www.radikal.com.tr/hayat/portakal-elif-dagdevirene-gitti-1200096/>, 17 Nisan 2016.

“Uzanlara Hortum Yasası”, (Çevrimiçi), <http://www.radikal.com.tr/ekonomi/uzanlara-hortum-yasasi-700819/>

“Erol Köse’den Uzan İddiaları”, (Çevrimiçi), <http://www.radikal.com.tr/turkiye/erol-kosedden-uzan-iddialari-1065010/>, 17 Nisan 2017.

Rekabet Kurulu Kararı, Karar Tarihi: 29.05.2013, Karar Sayısı: 13-32/417-185, (Çevrimiçi), <http://www.rekabet.gov.tr/Karar?kararId=6581fbfd-19b1-4e3a-973c-699f4c78f4fc>, 17 Nisan 2017

Rekabet Kurulu Kararı, Karar Tarihi: 01.11.2005, Karar Sayısı: 05-77/1040-291, (Çevrimiçi), <http://www.rekabet.gov.tr/File/?path=ROOT%2f1%2fDocuments%2fGerek%25c3%25a7eli%2bKurul%2bKarar%25c4%25b1%2fkarakar1451.pdf>, 17 Nisan 2017.

Rekabet Kurulu Kararı, Karar Tarihi: 10.11.2005, Karar Sayısı: 05-78/1055-296, (Çevrimiçi), <http://www.rekabet.gov.tr/File/?path=ROOT%2f1%2fDocuments%2fGerek%25c3%25a7eli%2bKurul%2bKarar%25c4%25b1%2fkarakar1452.pdf>, 17 Nisan 2017.

Rekabet Kurulu Kararı, Karar Tarihi: 10.11.2005, Karar Sayısı: 05-78/1056-297, (Çevrimiçi), <http://www.rekabet.gov.tr/File/?path=ROOT%2f1%2fDocuments%2fGerek%25c3%25a7eli%2bKurul%2bKarar%25c4%25b1%2fkarakar1453.pdf>, 17 Nisan 2017.

Rekabet Kurulu Kararı, Karar Tarihi: 10.11.2005, Karar Sayısı: 05-78/1057-298, (Çevrimiçi), <http://www.rekabet.gov.tr/File/?path=ROOT%2f1%2fDocuments%2fGerek%25c3%25a7eli%2bKurul%2bKarar%25c4%25b1%2fkarakar1454.pdf>, 17 Nisan 2017.

Rekabet Kurulu Kararı, Karar Tarihi: 16.03.2006, Karar Sayısı: 06-19/239-62, (Çevrimiçi), <http://www.rekabet.gov.tr/File/?path=ROOT%2f1%2fDocuments%2fGerek%25c3%25a7eli%2bKurul%2bKarar%25c4%25b1%2fkarakar1539.pdf>, 17 Nisan 2017.

Rekabet Kurulu Kararı, Karar Tarihi: 16.03.2006, Karar Sayısı: 06-19/240-63, (Çevrimiçi), <http://www.rekabet.gov.tr/File/?path=ROOT%2f1%2fDocuments%2fGerek%25c3%25a7eli%2bKurul%2bKarar%25c4%25b1%2fkarakar1540.pdf>, 17 Nisan 2016.

Rekabet Kurulu Kararı, Karar Tarihi: 10.05.2006, Karar Sayısı: 06-33/411-108, (Çevrimiçi), <http://www.rekabet.gov.tr/File/?path=ROOT%2f1%2fDocuments%2fGerek%25c3%25a7eli%2bKurul%2bKarar%25c4%25b1%2fkarakar1593.pdf>, 17 Nisan 2017.

Rekabet Kurulu Kararı, Karar Tarihi: 10.01.2008, Karar Sayısı: 08-04/37-13, (Çevrimiçi), <http://www.rekabet.gov.tr/Karar?kararId=feb3883b-4412-4c5d-91f6-79ab55a0aa5f>, 17 Nisan 2017.

Rekabet Kurulu Kararı, Karar Tarihi: 11.09.2008, Karar Sayısı: 08-52/793-322, (Çevrimiçi), <http://www.rekabet.gov.tr/File/?path=ROOT%2f1%2fDocuments%2fGerek%25c3%25a7eli%2bKurul%2bKarar%25c4%25b1%2fkarakar2655.pdf>, 17 Nisan 2017.

Rekabet Kurulu Kararı, Karar Tarihi: 12.06.2014, Karar Sayısı: 14-21/397-173, (Çevrimiçi), <http://www.rekabet.gov.tr/Karar?kararId=67bd3342-2eed-417d-8790-459bdcac3c2f>, 17 Nisan 2017.

Rekabet Kurulu Kararı, Karar Tarihi: 12.09.2014, Karar Sayısı: 14-32/649-285, (Çevrimiçi), <http://www.rekabet.gov.tr/Karar?kararId=6b2db227-e2e1-4abc-91fa-81281fd20803>, 17 Nisan 2017.

Rekabet Kurulu Kararı, Karar Tarihi: 04.11.2014, Karar Sayısı: 14-43/785-348, (Çevrimiçi), <http://www.rekabet.gov.tr/Karar?kararId=e67bb805-d739-4daf-bf1d-3dede06743ce>, 17 Nisan 2017.

(Çevrimiçi), <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/08/20030812.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/08/20030812.htm>, 17 Nisan 2016.

(Çevrimiçi), <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/06/20030617.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/06/20030617.htm>, 17 Nisan 2017.

(Çevrimiçi), <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2001/03/20010303m1.htm>, 17 Nisan 2017.

(Çevrimiçi), <https://www.rtuk.gov.tr/onceki-baskanlar/5060/5106/ust-kurul-baskanlarinin-gorev-tarihleri-16102016.html>, 17 Nisan 2017.

“Eston Yapı 132 Milyon Dolara Satıldı, (Çevrimiçi), <http://www.sabah.com.tr/emlak/2014/03/12/eston-yapi-132-milyon-dolara-satildi>

“Socar Star Medya Grubu’nu Alıyor”, (Çevrimiçi), <http://www.sabah.com.tr/ekonomi/2013/04/24/socar-star-medya-grubunu-aliyor>, 17 Nisan 2017.

“Yiğit Bulut Kimdir”, (Çevrimiçi), <http://www.sabah.com.tr/yigit-bulut-kimdir>, 17 Nisan 2017.

“Hasan Doğan Kimdir?” , (Çevrimiçi), <http://www.sabah.com.tr/spor/futbol/2015/07/10/hasan-dogan-kimdir> ,17 Nisan 2016.

“Ethem Sancak Kimdir?” , (Çevrimiçi), <http://www.sabah.com.tr/ethem-sancak-kimdir>,17 Nisan 2017.

“Fettah Tamince Kimdir?” , (Çevrimiçi), <http://www.sabah.com.tr/fettah-tamince-kimdir>-,17 Nisan 2017.

(Çevrimiçi), <http://www.socar.com.tr/sirketler/#petkim>,

(Çevrimiçi), <http://www.socarenerji.com/hakkimizda>,17 Nisan2017.

“Cem Uzan’ı Kurtaracak Son Çare”, (Çevrimiçi), <http://www.sonsayfa.com/Haberler/Guncel/Cem-Uzani-kurtaracak-son-care-129750.html>,12 Nisan 2016.

(Çevrimiçi), <http://www.starkibris.net/kunye.asp>,17 Nisan 2017.

“Benim Damadım İşini Bilir!” , (Çevrimiçi), <http://www.sozcu.com.tr/2013/ekonomi/benim-damadim-isini-bilir-268168/>

“Mehmet Altan: AKP’ye Yakın Gazeteler Siyasi Baskıyla İlan Topluyor”, (Çevrimiçi), <http://t24.com.tr/haber/mehmet-altan-akpye-yakin-gazeteler-siyasi-baskıyla-ilan-topluyor,194727> ,17 Nisan 2017.

“Ethem Sancak: Aydın Doğan İktidarla Girdiği Çatışmalarda Aracılık Etmemi İstedi, Kabul Ettim”, (Çevrimiçi), <http://t24.com.tr/haber/ethem-sancak-aydin-dogan-iktidarla-girdigi-catismalarda-aracilik-etmemi-istedi-kabul-ettim,307596> ,17 Nisan 2016.

“Star Gazetesi Yayın Danışmanı İbrahim Kiras İstifa Etti”, (Çevrimiçi), <http://t24.com.tr/haber/star-yayin-danismani-ibrahim-kiras-istifa-etti,278463>, 17 Nisan 2017.

“Socar, Star Medya Grubu’ndaki Payını, Fettah Tamince’ye Satıyor”, (Çevrimiçi), <http://t24.com.tr/haber/socar-star-medya-grubundaki-payini-fettah-taminceye-satiyor,267093>, 17 Nisan 2017.

“Hanedanlığın Temeli Sakız Satarak Başladı”, (Çevrimiçi), http://www.takvim.com.tr/guncel/2010/07/29/hanedanligin_temeli_sakiz_satarak_basladi,12 Nisan 2016.

“Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurul Tutanağı”, (Çevrimiçi), https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/Tutanak_B_SD.birlesim_baslangic_yazici?P4=14005&P5=B&page1=85&page2=85, 12 Nisan 2016.

(Çevrimiçi), <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4969.html>, 17 Nisan 2017.

(Çevrimiçi), <http://www2.tbmm.gov.tr/d22/7/7-12466s.pdf>, 17 Nisan 2017.

(Çevrimiçi), <http://www2.tbmm.gov.tr/d22/7/7-12466c.pdf>, 17 Nisan 2017.

(Çevrimiçi), https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/yazili_sozlu_soru_gd.onerge_bilgileri?kanunlar_sira_no=40846, 17 Nisan 2017.

(Çevrimiçi), https://www.tbmm.gov.tr/arastirma_komisyonlari/darbe_muhtira/docs/tutanak_son/28_subat_alt_komisyonu/28_subat_alt_komisyonu/15.10.2012/Alaattin%20Kaya-15.10.2012.pdf, 17 Nisan 2017

(Çevrimiçi), <http://www2.tbmm.gov.tr/d22/7/7-12629s.pdf>, 17 Nisan 2017.

(Çevrimiçi), <http://www.tdk.gov.tr>, 17 Nisan 2016.

“Telsim’in Eski Çalışanları Biraraya Geldi: xTELSİM”,(Çevrimiçi), <http://www.telepati.com.tr/mart13/haber19.htm>, 15 Nisan 2016.

(Çevrimiçi), <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

(Çevrimiçi), <http://www.tgrthaber.com.tr/haber/340726.html>, 17 Nisan 2017.

(Çevrimiçi), www.ticareticilgazetesi.gov.tr ,

“Uzan Grubu Varlıkları Satış Sürecindeki Gelişmeler-2”, (Çevrimiçi), <http://www.tmsf.org.tr/2016.tr?bid=258>, 17 Nisan 2017.

(Çevrimiçi), <http://www.tmsf.org.tr/intikaleeden.bankalar.tr>, 17 Nisan 2017.

(Çevrimiçi), <http://www.tmsf.org.tr/2016.tr?bid=96>, 17 Nisan 2017.

(Çevrimiçi), <http://www.tmsf.org.tr/tarihce.tr>, 17 Nisan 2017.

(Çevrimiçi), <http://www.tmsf.org.tr/idari.hukuki.tr> , 17 Nisan 2017.

(Çevrimiçi), <http://www.tmsf.org.tr/documents/ilanlar/tr/basinaciklamasi9.htm>, 17 Nisan 2017.

(Çevrimiçi), <http://www.tmsf.org.tr/2017.tr?bid=271> ,17 Nisan 2016.

“Bilgin ve Merkez Grubu Medya Şirketlerinin Yönetimi TMSF’ye Geçti”,
(Çevrimiçi), <http://www.tmsf.org.tr/documents/ilanlar/tr/ba010407.pdf> 17 Nisan

(Çevrimiçi), <http://www.tmsf.org.tr/2017.tr?bid=111> ,17 Nisan 2016.

(Çevrimiçi), <http://www.tmsf.org.tr/2017.tr?bid=162> ,17 Nisan 2016.

(Çevrimiçi), <http://www.tmsf.org.tr/2017.tr?bid=195> ,17 Nisan 2016.

(Çevrimiçi), <http://www.tmsf.org.tr/2017.tr?bid=243>,10 Mart 2017.

(Çevrimiçi), <http://www.tmsf.org.tr/2016.tr?bid=165> ,17 Nisan 2017.

(Çevrimiçi), <http://www.tmsf.org.tr/2016.tr?bid=162> ,17 Nisan 2017.

(Çevrimiçi), <https://www.youtube.com/watch?v=CuusBLYW7Nc>, 17 Nisan 2017.

(Çevrimiçi),
http://web.archive.org/web/20031026060819/http://www.rt.com.tr/yatirimlar/iceriky_alpha.html , 17 Nisan 2016.

(Çevrimiçi),
http://web.archive.org/web/20040926101308/http://www.rt.com.tr/yatirimlar/iceriky_amoun.html , 17 Nisan 2016.

(Çevrimiçi),
http://web.archive.org/web/20020810105057/http://www.filpark.com/HTML/sirket_profili.html)

(Çevrimiçi),
http://web.archive.org/web/20031026061010/http://www.rt.com.tr/yatirimlar/iceriky_alphaint.html, 17 Nisan 2016.

(Çevrimiçi),
http://web.archive.org/web/20031026060938/http://www.rt.com.tr/yatirimlar/iceriky_kartel.html, 17 Nisan 2016.

(Çevrimiçi),
http://web.archive.org/web/20031026061018/http://www.rt.com.tr/yatirimlar/iceriky_artel.html , 17 Nisan 2016.

(Çevrimiçi),
<http://web.archive.org/web/20060425205754/http://www.bidolu.com/Bascuda.aspx?catId=0&aType=About>)

(Çevrimiçi),
<http://web.archive.org/web/20050728024728/http://www.telsim.com.tr/hakkinda/telsim/tarihce.php>, 15 Nisan 2016.

“Star Grubuna El Kondu”, (Çevrimiçi),
http://web.archive.org/web/20050115075621/http://www.solmeclis.net:80/sm_izrap_medya_02.htm, 17 Nisan 2016.

(Çevrimiçi),
<http://web.archive.org/web/20021010151154/http://www.rumeli.com/yatirimlar/index.html>, 15 Nisan 2016.

“Kıbrıslı Emlakçı Ali Özmen Safa Hangi İhaleye Girecek?”, (Çevrimiçi),
<https://www.xing.com/communities/posts/kibrisli-emlakci-ali-oezmen-safa-hangi-ihaleye-girecek-1006983416>, 17 Nisan 2017.

“Petkim’in Sahibi Socar Türkiye’de Medyaya Giriyor” , (Çevrimiçi),
<http://www.wsj.com.tr/articles/SB10001424127887323741004578414242554060814>, 17 Nisan 2017.

“Socar ve Tamince Star Medya Grubu için Masaya Oturdu”, (Çevrimiçi),
<https://www.wsj.com/articles/SB10001424127887323741004578414632963659000>, 17 Nisan 2017.

Diğer Kaynaklar

Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu: “**Raf Temizliği: İmar Bankası**”, İstanbul, 2009.

EKLER

EK I: CEM UZAN’IN SİYASETE GİRİŞ KONUŞMASI¹

“TÜRKİYE GELİYOR”

İyi akşamlar.

Beni dinlemek için radyo ve televizyonlarının başında olan herkese tek tek teşekkür ediyorum.

Bu akşam sizlerin karşısına, çalışmak isteyen ama iş bulamayan Türk gençleri adına; yatırım yapmak isteyen ama yapamayan Türk iş adamları adına; üniversiteye girmek isteyen ama giremeyen Türk öğrencileri adına; yarımına güvenle bakamayan Türk işçisi, Türk memuru, Türk çiftçisi adına; Türk mühendisi, Türk doktoru, Türk öğretmeni, Türk esnafı, Türk bilim adamı adına; Türk emeklisi, Türk ev kadını ve Türk çocuğu adına çıkıyorum; kısaca, Türkiye’de mutsuz, umutsuz, huzursuz, güvensiz ve sağlıksız yaşamak zorunda bırakılan Türk insanı adına çıkıyorum.

Şikayetçiyiz!... Evet, hepimiz şikayetçiyiz. Umutlarımızı, hayallerimizi, geleceğimizi köreltenlerden şikayetçiyiz... Bizleri, Türkiye’den sürekli şikayet eder duruma düşürenlerden şikayetçiyiz... Bizi yönetenlerden şikayetçiyiz. Sadece bugün değil, dün yönetenlerden de, daha önce yönetenlerden de şikayetçiyiz... Bizi, yıldan yıla, batı dedikleri dış güçlere mahkum ettiler... Her şeyimizi onlara kaptırmamıza bilerek ya da bilmeyerek zemin hazırladılar...

Türk, Türk’e güvenmez oldu... Türk, Türk malına güvenmez oldu... Sonunda Türk, Türkiye’ye güvenmez oldu... Büyük Türkiye’nin, büyük Türk milletinin

¹ Cem Uzan’ın 10 Temmuz 2002 tarihinde yaptığı konuşmanın tam metni. Orijinal metindeki imla ve vurgular olduğu gibi aktarılmıştır. Bkz. Star Gazetesi, 11 Temmuz 2002, s. 17.

düşürüldüğü duruma bakın: işsiz, umutsuz, fakir... Yazık değil mi? Soruyorum sizlere, yazık değil mi?

Ne uğruna katlanacağız bu duruma?... Soruyorum, ne uğruna?... Kimse milletten şikayet etmesin... Bu millet: doğru, dürüst, liderler yönetiminde neler başarabildiğini defalarca ve defalarca göstermiştir. Bilmeyenler tarihe baksınlar öğrensinler; Ve sakın bize milletten yakınmasınlar; inandıramazlar!...

Cesaretimizi kırdınız... İnancımızı zedelediniz... Güvenimizi sarstınız... Umut bırakmadınız hiçbirimizde.

Türkiye'nin hazinesini yabancılara emanet ettiniz, yabancılara!... Neden Almanya'nın hazinesi Almanlara emanet, Japonya'nın hazinesi Japonlara, Amerika'nın hazinesi Amerikalılara emanet de, Türkiye'nin hazinesi yabancılara emanet? Evet, soruyorum; neden bizim hazinemizi, Türkiye'nin hazinesini, IMF'ye emanet ettiniz?... IMF'nin, ekonomisine bulaştığı hangi memleket ayağa kalkabilmiştir?... Hangisi, soruyorum?... Türk ekonomisini IMF'ye mahkum edenler; haydi çıkın savunun bakalım... İşsizliği, umutsuzluğu, cesaretsizliği, geleceksizliği savunun; savunun da görelim... Türk insanı sizlerden, kendi elleriyle seçtiği sizlerden, bugün, kurtulmak istiyor... Çünkü, Türk insanı içine düşürüldüğü durumdan kurtulmak istiyor... Türk şirketleri yabancılara eline geçmesin istiyor. Türk finans sektörü, Türk sanayi sektörü, Türk tarım sektörü, yabancılara eline geçmesin istiyor. Türk insanı bugün IMF'den de Türkiye'yi IMF'ye mahkum edenlerden de kurtulmak istiyor.

Bütün dünyanın bildiği gibi, Türk insanı da biliyor ki, Türkiye'nin her şeyi var. Her şeyin üstesinden gelecek gücü de var, kaynakları da var... Türkiye'nin doğal zenginlikleri, Türkiye'nin insan gücü, Türkiye'nin tarihi, Türkiye'nin kültürü hangi memlekette var? Şimdi şaşıracaksınız ama, en önemlisi, Türkiye'nin parası da var... Parası, hem de çok parası var... Peki nerede bu para?... Yurtdışında! Neden Yurtdışında?... Ne acıdır ki, o paranın sahibi “Türk”ler, kendi memleketlerine, Türkiye'ye güvenmiyorlar da ondan... Peki neden güvenmiyorlar? Tek sebebi var.

Bizi yönetenlerin beceriksizliği, vurdumduymazlığı ve bencilliği. Bakın, Türk bankaları, bir bir yabancıların eline geçiyor. Türk sanayi kuruluşları bir bir yabancılara satılıyor. Tarım, hayvancılık bitiriliyor. Korkarım sırada eğitim sistemimiz var...

Türkiye'nin yüce kimliğine de, şanlı tarihine de, hiç mi hiç yakışmayan bu zavallı durumundan kimler memnun biliyor musunuz?... Yabancılar... Nasıl memnun olmasınlar... 65 milyonluk genç bir nüfus, büyük bir Pazar, büyük bir işgücü, arasan bulamazsın. İstiyorlar ki; Türk, üretimini kendi yapmasın; Türk, teknolojisini kendi yaratmasın; Türk, sistemini kendi kurmasın; İşlerin sahibi onlar olsun, yanlarında çalışan biz. Her şeyini hazır alsın Türkiye, yabancılardan alsın; yani hep yerinde saysın.

Peki biz bu kadar güçsüz müyüz, aciz miyiz, yeteneksiz miyiz?... Kim kabul eder bunu, kim?... Soruyorum kim?

Türkiye öylesine olağanüstü özelliklere sahip ki, yabancıları korkutuyor. Onlara her alanda rakip olmamızdan korkuyorlar; sanayide, tarımda, hayvancılıkta, teknolojiye, mimarlıkta, mühendislikte, tıpta, sanatta, hatta ve hatta sporda. Çünkü, Türkiye'nin başarıları; Türklüğün ve İslamiyetin propagandası olacak, ondan korkuyorlar. Türkiye'nin tarihinden korkuyorlar; Türkiye'nin gençliğinden, dinamikliğinden, çalışkanlığından, zekasından korkuyorlar. Korkuyorlar da ne yapıyorlar?... Hiç... Kocaman bir hiç... Hiçbir şey yapmalarına gerek kalmıyor. Türkiye, yönetimiyle, kendiliğinden onların isteklerine, amaçlarına, hedeflerine o kadar uygun hareket ediyor ki, hiçbir şey yapmalarına gerek kalmıyor.

Bu akşam karşınızda Türkiye'sinden memnun olmayan bir Türk vatandaşı olarak bulunuyorum. Atalarına, şehitlerine, gazilerine borcu olduğunu bilen bir Türk evladı olarak bulunuyorum. Ve biliyorum ki, en az 64 milyon insanı temsil ediyorum... Kalan bir milyon da, bizler gibi düşünmeyen, Türklüğüyle gurur duymayan, müslümanım demeye ağzı varmayan, Türkiye'yi küçümseyen, kendi menfaatlerini

Türkiye'nin menfaatlerinin önünde tutan; dolayısıyla da Türkiye'nin bugünkü durumundan memnun olan bir gafiller topluluğu.

Artık Türkiye'yi seven insanlar olarak ayağa kalkıp, Türkiye'nin kanını emenlere, emdirenlere, Türkiye'yi sömürge, yani yabancılara bağımlı hale getirenlere, “dur”, “yeter”, “haddini aştin”, “bardağı taşırdın” diye bağırmanın zamanı gelmiştir. Artık birilerinin çıkıp, Türkiye'yi, Türkiye'nin önünü tıkayanlardan kurtarması gerekiyor. İşte o birilerinden “biri” benim: Cem Uzan.

Bugünden itibaren işadımı kimliğimi bir kenara koyuyorum ve Türkiye'nin, olması gereken yere hızla ulaşması için, “olmazsa olmaz” öneme sahip bu tarihi görevi üstlenmeye, yani Türkiye'nin yönetimine talip oluyorum.

Şimdi, Türkiye aşığı gibi görünüp, Türkiye'yi hiç umursamayanlar ortaya çıkıp yaygarayı koparacaklar: “Türkiye'nin yönetimine talip oluyormuş, Türkiye'yi nasıl yöneteceksin, anlat”, “Sağcı mısın, solcu musun, konuş”, “Ekonominin kurmayları kim, söyle”, “Dış borçların altından nasıl kalkacaksın, açıkla”, “Ekibinde kimler var, say”, “Bu işler holding yönetmeye benzemez, otur oturduğun yerde”

Oturmayacağız... Hayır, oturmayacağız...

Ayağa kalktık bir kere... Yürüyeceğiz sonuna kadar... Evet, yürüyeceğiz...

Çekilin yolumuzdan, açın Türkiye'nin önünü...

Durduramazsınız

Türkiye geliyor!..

CEM UZAN'IN SİYASETE GİRİŞ KONUŞMASININ ORJİNAL METNİ

"TÜRKİYE GELİYOR"

Cem Uzan'ın 10 Temmuz 2002 Çarşamba akşamı, Türkiye radyo ve televizyonlarında yayımlı konuşmasını tam metnidir.

İYİ AKŞAMLAR.

BENİ DİNLEMEK İÇİN RADYO VE TELEVİZYONLARININ BAŞINDA OLAN HERKESE TEK TEK TEŞEKKÜR EDİYORUM.

BU AKŞAM SİZLERİN KARŞISINA, ÇALIŞMAK İSTEYEN AMA İŞ BULAMAYAN TÜRK GENÇLERİ ADINA; YATIRIM YAPMAK İSTEYEN AMA YAPAMAYAN TÜRK İŞADAMLARI ADINA; ÜNİVERSİTEYE GİRMEK İSTEYEN AMA GİREMEYEN TÜRK ÖĞRENCİLERİ ADINA; YARININA GÜVENLE BAKAMAYAN TÜRK İŞÇİSİ, TÜRK MEMURU, TÜRK ÇİFTÇİSİ ADINA; TÜRK MÜHENDİSİ, TÜRK DOKTORU, TÜRK ÖĞRETMENİ, TÜRK ESNAFI, TÜRK BİLİM ADAMI ADINA; TÜRK EMEKLİSİ, TÜRK EV KADINI VE TÜRK ÇOCUĞU ADINA ÇIKIYORUM; KISACA, TÜRKİYE'DE MUTSUZ, UMUTSUZ, HUZURSUZ, GÜVENSİZ VE SAĞLIKSIZ YAŞAMAK ZORUNDA BIRAKILAN TÜRK İNSANI ADINA ÇIKIYORUM.

ŞİKAYETÇİYİZİ... EVET, HEPİMİZ ŞİKAYETÇİYİZ. UMUTLARIMIZI, HAYALLERİMİZİ, GELECEĞİMİZİ KÖRELTEMLERDEN ŞİKAYETÇİYİZ... BİZLERİ, TÜRKİYE'DEN SÜREKLİ ŞİKAYET EDER DURUMA DÜŞÜRENLERDEN ŞİKAYETÇİYİZ... BİZİ YÖNETENLERDEN ŞİKAYETÇİYİZ. SADECE BUGÜN DEĞİL, DÜN YÖNETENLERDEN DE, DAHA ÖNCE YÖNETENLERDEN DE ŞİKAYETÇİYİZ. BİZİ, YILDAN YILA, BATI DEDİKLERİ DİŞ GÜÇLERE MAHKÜM ETTİLER... HER ŞEYİMİZİ ONLARA KAPTIRMAMIZA BİLEREK YA DA BİLMEMEYEREK ZEMİN HAZIRLADILAR.

TÜRK, TÜRKİYE GÜVENMEZ OLDU... TÜRK, TÜRK MALINA GÜVENMEZ OLDU... SONUNDA TÜRK, TÜRKİYE'YE GÜVENMEZ OLDU. BÜYÜK TÜRKİYE'NİN, BÜYÜK TÜRK MİLLETİNİN DÜŞÜRÜLDÜĞÜ DURUMA BAKIN: İŞSİZ, UMUTSUZ, FAKİR, YAZIK DEĞİL Mİ? SORUYORUM SİZLERE, YAZIK DEĞİL Mİ?

NE UĞRUNA KATLANACAGIZ BU DURUMA?... SÖRUYORUM, NE UĞRUNA? KİMSE MİLLETEN ŞİKAYET ETMESİN. BU MİLLET DOĞRU, DÜRÜST LİDERLER YÖNETİMİNDE NELER BAŞARABİLDİĞİNİ DEFALARCA VE DEFALARCA GÖSTERMİŞTİR. BİLMEYENLER TARİHE BAKSINLAR ÖĞRENSİNLER; VE SAKIN BİZE MİLLETEN YAKINMASINLAR; İNANDIRAMAZLARI...

CESARETİMİZİ KIRDINIZ... İNANCI MİZİ ZEDELEDİNİZ... GÜVENİMİZİ SARSTINIZ... UMUT BIRAKMADINIZ HİÇBİRİMİZDE.

TÜRKİYE'NİN HAZİNESİNİ YABANCILARA EMANET ETTİNİZ, YABANCILARAI... NEDEN ALMANYA'NIN HAZİNESİ ALMANLARA EMANET, JAPONYA'NIN HAZİNESİ JAPONLARA, AMERİKA'NIN HAZİNESİ AMERİKALILARA EMANET DE, TÜRKİYE'NİN HAZİNESİ YABANCILARA EMANET? EVET SORUYORUM; NEDEN BİZİM HAZİNEMİZİ, TÜRKİYE'NİN HAZİNESİNİ IMF'YE EMANET ETTİNİZ?... IMF'NİN, EKONOMİSİNİ BULAŞTIĞI HANGİ MEMLEKET

AYAĞA KALKABİLMİŞTİR?... HANGİSİ, SORUYORUM?... TÜRK EKONOMİSİNİ IMF'YE MAHKÜM EDENLER; HAYDI ÇIKIN SAVUNUN, SAVUNUN BAKALIMI... İŞSİZLİĞİ, UMUTSUZLUĞU, CESARETSİZLİĞİ, GELECEKSİZLİĞİ SAVUNUN; SAVUNUN DA GÖRELİM... TÜRK İNSANI SİZLERDEN, KENDİ ELLERİYLE SEÇTİĞİ SİZLERDEN, BUGÜN KURTULMAK İSTİYOR. ÇÜNKÜ, TÜRK İNSANI İÇİNE DÜŞÜRÜLDÜĞÜ DURUMDAN KURTULMAK İSTİYOR. TÜRK ŞİRKETLERİ YABANCILARIN ELİNE GEÇMESİN İSTİYOR. TÜRK FİNANS SEKTÖRÜ, TÜRK SANAYİ SEKTÖRÜ, TÜRK TARIM SEKTÖRÜ YABANCILARIN ELİNE GEÇMESİN İSTİYOR. TÜRK İNSANI BUGÜN IMF'DEN DE, TÜRKİYE'Yİ IMF'YE MAHKÜM EDENLERDEN DE KURTULMAK İSTİYOR.

BÜTÜN DÜNYANIN BİLDİĞİ GİBİ, TÜRK İNSANI DA BİLİYOR Kİ, TÜRKİYE'NİN HER ŞEYİ VAR. HER ŞEYİN ÜSTESİNDEN GELECEK GÜCÜ DE VAR, KAYNAKLARI DA VAR... TÜRKİYE'NİN DOĞAL ZENGİNLİKLERİ, TÜRKİYE'NİN İNSAN GÜCÜ, TÜRKİYE'NİN TARİHİ, TÜRKİYE'NİN KÜLTÜRÜ HANGİ MEMLEKETTE VAR? ŞİMDİ ŞAŞIRACAĞINIZ AMA EN ÖNEMLİSİ, TÜRKİYE'NİN PARASI DA VAR, PARASI.

HEM DE ÇOK PARASI VAR... PEKİ NEREDE BU PARA?... YURTDIŞINDA! NEDEN YURTDIŞINDA?... NE ACIDIR Kİ, O PARANIN SAHİBİ "TÜRK"LER, KENDİ MEMLEKETLERİNE, TÜRKİYE'YE GÜVENMİYORLAR DA ONDAN... PEKİ NEDEN GÜVENMİYORLAR?... TEK SEBEBİ VAR. BİZİ YÖNETENLERİN BECERİKSİZLİĞİ, VURDUMDUYMAZLIĞI VE BENİLLİĞİ. BAKIN, TÜRK BANKALARI BİR BİR YABANCILARIN ELİNE GEÇİYOR. TÜRK SANAYİ KURULUŞLARI BİR BİR YABANCILARA SATILIYOR. TARIM, HAYVANCILIK BİTİRİLİYOR. KORKAKIM SİRADA EĞİTİM SİSTEMİMİZ VAR...

TÜRKİYE'NİN YÜCE KİMLİĞİNE DE, ŞANLI TARİHİNE DE HİÇ Mİ HİÇ YAKIŞMAYAN BU ZAVALLI DURUMUNDAN KİMLER MEMNUN BİLİYOR MUSUNUZ?... YABANCILAR?... NASIL MEMNUN OLMASINLAR; 65 MİLYONLUK GENÇ BİR NÜFUS, BÜYÜK BİR PAZAR, BÜYÜK BİR İŞGÜCÜ, ARASAN BULAMAZSIN. İSTİYORLAR Kİ, TÜRK, ÜRETİMİNİ KENDİ YAPMASIN; TÜRK, TEKNOLOJİSİNİ KENDİ YARATMASIN; TÜRK, SİSTEMİNİ KENDİ KURMASIN; İŞLERİN SAHİBİ ONLAR OLSUN, YANLARINDA ÇALIŞAN BİZ. HER ŞEYİNİ HAZIR ALSIN TÜRKİYE, YABANCILARDAN ALSIN; YANI HEP YERİNDE SAYSIN.

PEKİ BİZ BU KADAR GÜCSÜZ MÜYÜZ, ACIZ MIYIZ, YETENEKSİZ MIYIZ?... KİM KABUL EDER BUNU, KİM?... SORUYORUM, KİM?

TÜRKİYE ÖYLESİNE OLAGANÜSTÜ ÖZELLİKLERE SAHİP Kİ, YABANCILARI KORKUTUYOR. ONLARA HER ALANDA RAKIP OLMAMIZDAN KORKUYORLAR; SANAYİDE, TARIMDA, HAYVANCILIKTA, TEKNOLOJİDE, MİMARLIKTA, MÜHENDİSLİKTE, TIPTA, SANATTA, HATTA VE HATTA SPORDA. ÇÜNKÜ, TÜRKİYE'NİN BAŞARILARI TÜRLÜĞÜN VE İSLAMİYETİN PROPAGANDASI OLACAK, ONDAN KORKUYORLAR. TÜRKİYE'NİN TARİHİNDEN KORKUYORLAR;

TÜRKİYE'NİN GENÇLİĞİNDEN, DİNAMİKLIĞINDEN, ÇALIŞKANLIĞINDAN, ZEKÂSINDAN KORKUYORLAR. KORKUYORLAR DA NE YAPIYORLAR?... HİÇ... KOCAMANI BİR HİÇ... HİÇBİR ŞEY YAPMALARINA GEREK KALMIYOR. TÜRKİYE, YÖNETİMİYLE, KENDİLİĞİNDEN ONLARIN İSTEKLERİNE, AMAÇLARINA, HEDEFLERİNE O KADAR UYGUN HAREKET EDİYOR Kİ, HİÇBİR ŞEY YAPMALARINA GEREK KALMIYOR.

BU AKŞAM KARŞINIZDA TÜRKİYE'SİNDEN MEMNUN OLMAYAN BİR TÜRK VATANDAŞI OLARAK BULUNUYORUM. ATALARINA, ŞEHİTLERİNE, GAZİLERİNE BORCU OLDUĞUNU BİLEN BİR TÜRK EVLADI OLARAK BULUNUYORUM. VE BİLİYORUM Kİ, EN AZ 64 MİLYON İNSANI TEMSİL EDİYORUM... KALAN BİR MİLYON DA BİZLER GİBİ DÜŞÜNMEYEN, TÜRLÜĞÜYLE GURUR DUYMAYAN, MÜSLÜMANIM DEMEYE AGZI VARMAYAN, TÜRKİYE'Yİ KÜÇÜMSEYEN, KENDİ MENFAATLERİNİ TÜRKİYE'NİN MENFAATLERİNİN ÖNÜNDE TUTAN; DOLAYISIYLA DA TÜRKİYE'NİN BUGÜNKÜ DURUMUNDAN MEMNUN OLAN BİR GAFİLLER TOPLULUĞU.

ARTIK TÜRKİYE'Yİ SEVEN İNSANLAR OLARAK AYAĞA KALKIP, TÜRKİYE'NİN KANINI EMENLERE, EMDİRENLERE, TÜRKİYE'Yİ SÖMÜRGE, YANI YABANCILARA BAĞIMLI HALE GETİRENLERE, "DUR", "YETER", "HADDİNİ AŞTIN", "BARDAGI TAŞIRDIN" DİYE BAĞIRMANIN ZAMANI GELMİŞTİR. ARTIK BİRİLERİNİN ÇIKIP, TÜRKİYE'Yİ, TÜRKİYE'NİN ÖNÜNÜ TIKAYANLARDAN KURTARMASI GEREKİYOR. İŞTE O BİRİLERİNDEN "BİRİ" BENİM: CEM UZAN.

BUGÜNDEN İTİBAREN İŞADAMI KİMLİĞİMİ BİR KENARA KOYUYORUM VE TÜRKİYE'NİN, OLMASI GEREKEN YERE HIZLA ULAŞMASI İÇİN, "OLMAZSA OLMAZ" ÖNEME SAHİP BU TARİHİ GÖREVI ÜSTLENMEYE, YANI TÜRKİYE'NİN YÖNETİMİNE TALİP OLUYORUM.

ŞİMDİ TÜRKİYE AŞIĞI GİBİ GÖRÜNÜP, TÜRKİYE'Yİ HİÇ UMURSAMAYANLAR ORTAYA ÇIKIP YAYGARAYI KOPARACAKLAR: "TÜRKİYE'NİN YÖNETİMİNE TALİP OLUYORMUS, TÜRKİYE'Yİ NASIL YÖNETECEKSİN, ANLAT", "SAĞCI MISIN, SOLCU MUSUN, KONUŞ", "EKONOMİNİN KURMAYLARI KİM, SÖYLE", "DİŞ BORÇLARIN ALTINDAN NASIL KALKACAĞIN, AÇIKLA", "EKİBİNDE KİMLER VAR, SAY", "BU İŞLER HOLDİNG YÖNETMEYE BENZEMEZ, OTUR OTURDUĞUN YERDE".

OTURMAYACAGIZ... HAYIR, OTURMAYACAGIZ...

AYAĞA KALKTIK BİR KERE... YÜRÜYECEĞİZ SONUNA KADAR... EVET, YÜRÜYECEĞİZ...

ÇEKİLİN YOLUMUZDAN, AÇIN TÜRKİYE'NİN ÖNÜNÜ... DURDURAMAZSINIZ. TÜRKİYE GELİYOR...

EK II: TMSF TARAFINDAN DEVRALINAN UZAN GRUBU ŞİRKETLERİ²

MEDYA GRUBU

1. ABC Televizyon Servisleri A.Ş.
2. Ant Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş.
3. Asem Güzellik ve Solaryum Hizmetleri A.Ş.
4. Banko Müzik ve Plak Yapım A.Ş.
5. Basın Sanayi Limited Şirketi
6. Basıntaş Anadolu Basın Endüstrisi ve Ticaret A.Ş.
7. Batı Ofset Basım Sanayi ve Ticaret A.Ş.
8. Beyaz - Basın Sanayi ve Ticaret A.Ş.
9. Birikim Gazetecilik Matbaacılık ve Yayıncılık Sanayi A.Ş.
10. Bis Organizasyon ve Menejerlik Ticaret A.Ş.
11. Bis Sinema ve Sosyal Tesis İşletmeciliği A.Ş.
12. Boyut Prodüksiyon ve Yayıncılık Ticaret A.Ş.
13. Büyük Gazetecilik Limited Şirketi
14. Büyük Kurul Bilimsel Araştırma ve Yayın Destek Ticaret A.Ş.
15. Çağdaş Medya Prodüksiyon A.Ş.
16. Çağdaş Reklamcılık A.Ş.
17. Dizgi Baskı Limited Şirketi
18. Doğan Kardeş Matbaacılık Sanayi A.Ş.
19. Epro Promosyon Ürünleri ve Pazarlama Sanayi ve Ticaret A.Ş.
20. Erol Köse Prodüksiyon Yapım Ticaret A.Ş. (Birleşik Prodüksiyon ve Dağıtım A.Ş.)
21. Filmtürk Film Prodüksiyon ve Dağıtım Ticaret A.Ş.
22. Gösterim Yayıncılık ve Reklamcılık A.Ş.
23. Grup Medya Reklamcılık ve Filmcilik Ticaret A.Ş.
24. Güncel İletişim Filmcilik ve Yayıncılık Ticaret A.Ş.
25. Hayat Yayınları A.Ş.
26. İnter Televizyon Servisleri A.Ş.
27. İstanbul Melodi FM TV Prodüksiyon ve Yayıncılık A.Ş.

² Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu, “**Raf Temizliği: İmar Bankası**”, İstanbul, 2009, s.185-191.

28. Kutup Prodüksiyon ve Yayıncılık Ticaret A.Ş.
29. Lotus Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş.
30. Lotus Reklamcılık A.Ş.
31. Maraton Yayıncılık ve Prodüksiyon Hizmetleri A.Ş.
32. Matbaataş Matbaacılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.
33. Mavi Plaza Radyo ve Televizyon Yayıncılığı Ticaret A.Ş.
34. Mavi Reklamcılık ve Filmcilik Sanayi ve Ticaret A.Ş.
35. MBI Reklamcılık ve Filmcilik Sanayi ve Ticaret A.Ş.
36. MDT Merkez Dağıtım ve Ticaret A.Ş.
37. Media Print Basım Ticaret A.Ş.
38. Medpa Medya Filmcilik ve Reklamcılık Sanayi ve Pazarlama A.Ş.
39. Medya Park Yayıncılık Sanayi A.Ş.
40. Medya Pazarlama Yayın Dağıtım A.Ş.
41. Medya Prodüksiyon Ticaret A.Ş.
42. Merkez Sistem Filmcilik ve Yayıncılık Ticaret A.Ş.
43. Neşriyat A.Ş.
44. Pal Prodüksiyon Hizmetleri A.Ş.
45. Panel Reklamcılık ve Prodüksiyon Hizmetleri Ticaret A.Ş.
46. Park Medya Filmcilik ve Reklamcılık Pazarlama Ticaret A.Ş.
47. Park Reklamcılık Filmcilik ve Pazarlama Hizmetleri A.Ş.
48. Polaris Prodüksiyon Filmcilik Tanıtım Ticaret A.Ş.
49. Prime Holding A.Ş.
50. Prime Medya Filmcilik ve Reklamcılık Sanayi A.Ş.
51. Prime Prodüksiyon Hizmetleri A.Ş.
52. RFY Reklamcılık Filmcilik ve Yayıncılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.
53. Rumeli Tanıtım Halkla İlişkiler Reklam ve Prodüksiyon Sanayi Ticaret A.Ş.
54. Sanal İçerik İletişim Hizmetleri Ticaret A.Ş.
55. Sanart Prodüksiyon Yapım Ticaret A.Ş.
56. Ses Filmcilik Reklamcılık ve Prodüksiyon Hizmetleri Ticaret A.Ş.
57. Set Filmcilik ve Reklamcılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.
58. SGT Silikon Grafik Tanıtım ve Filmcilik Hizmetleri A.Ş.
59. Star Haber Ajansı A.Ş.

60. Star Televizyon Hizmetleri A.Ş.
61. Tel-Pa Televizyon ve Pazarlama ve Ticaret A.Ş.
62. Teleon Reklamcılık ve Filmcilik Sanayi ve Ticaret A.Ş.
63. Teleon Televizyon Hizmetleri Filmcilik Sanayi ve Ticaret A.Ş.
64. Telepazarlama ve Ticaret A.Ş.
65. Test Reklamcılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.
66. Trendi Reklam ve Prodüksiyon Ticaret A.Ş.
67. Ultra Filmcilik ve Reklamcılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.
68. Ulusal Araştırma Hizmetleri A.Ş.
69. Ulusal Basın Gazetecilik Matbaacılık ve Yayıncılık Sanayi A.Ş.
70. Ulusal Medya Haber Ajansı A.Ş.
71. Universal Filmcilik ve Reklamcılık Sanayi A.Ş.
72. Uyum Televizyonculuk Reklamcılık ve Yayıncılık A.Ş.
73. Yay-Mat Yayıncılık ve Matbaacılık Sanayi A.Ş.
74. Yıldız Medya Reklamcılık Hizmetleri Ticaret A.Ş.

İLETİŞİM GRUBU

1. Akdeniz Bilgi İşlem ve Yazılım Hizmetleri Sanayi ve Ticaret A.Ş.
2. Aktif Kablo Televizyon Teknik Hizmetleri Sanayi ve Ticaret A.Ş.
3. Aloks İletişim Servisleri Yapım Ticaret A.Ş.
4. Bilgi Bilgisayar Ticaret A.Ş.
5. Ceps Kurumsal Telekomünikasyon Hizmetleri A.Ş.
6. Digisoft Yazılım ve Dış Ticaret A.Ş.
7. Digital Telefon Pazarlama A.Ş.
8. Fırtına Lojistik ve Reklamcılık Ticaret A.Ş.
9. Filpark İnternet Hizmetleri ve Pazarlama Ticaret A.Ş.
10. Fontek Elektronik Teknik Ürünler ve Matbaacılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.
11. Global Digital İletişim A.Ş.
12. Güray Elektrik Elektronik Sanayi ve Ticaret A.Ş.
13. Karizma Müzik Kaset Dağıtım Sanayi ve Dış Ticaret Limited Şirketi
14. Mavi Ulaştırma ve Haberleşme Hizmetleri Ticaret A.Ş.
15. Net Digital Hizmetler A.Ş.

16. Netbul İletişim Hizmetleri Bilgisayar ve Reklamcılık Ticaret A.Ş.
17. Netbul İnternet Hizmetleri ve Pazarlama Ticaret A.Ş.
18. O2 Oksijen Teknoloji Geliştirme ve Bilişim Sistemleri Sanayi ve Ticaret A.Ş.
19. Pamukova Telekomünikasyon Sistemleri Sanayi ve Ticaret A.Ş.
20. RT Net İnternet Hizmetleri ve Pazarlama Ticaret A.Ş.
21. Rumeli Elektrik Yatırım A.Ş.
22. Rumeli Hava Taşımacılık ve İşletmecilik Ticaret A.Ş.
23. Rumeli Teknik Komünikasyon Hizmetleri A.Ş.
24. Rumeli Telefon Sistemleri A.Ş.
25. Rumeli Telekom A.Ş.
26. Rumeli Yazılım Servis Hizmetleri Ticaret A.Ş.
27. Standart Pazarlama A.Ş.
28. Standart Telekomünikasyon Bilgisayar Hizmetleri A.Ş.
29. Star Digital İletişim A.Ş.
30. Star Digital İnteraktif Yazılım ve Hizmet A.Ş.
31. Star Telekomünikasyon A.Ş.
32. Tank İnternet Hizmetleri ve Pazarlama Ticaret A.Ş.
33. Tankom İnternet Hizmetleri ve Pazarlama Ticaret Limited Şirketi
34. Teknics Elektronik Teknik Hizmetler ve Yayıncılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.
35. Telsim Çağrı Hizmetleri ve Danışmanlık Ticaret A.Ş.
36. Telsim Mobil Telekomünikasyon Hizmetleri A.Ş.
37. Ünikom İletişim Hizmetleri Pazarlama A.Ş.
38. Ünitel Telefon Pazarlama A.Ş.

ÇİMENTO-İNŞAAT-FİNANS-YATIRIM-HİZMET-DİĞER GRUBU

1. Ada Menkul Değerler A.Ş.
2. Altıntaş Altın ve Mücevherat Ticareti A.Ş.
3. Asya Dahili Ticaret ve Müşavirlik Hizmetleri A.Ş.
4. Atasu Emlak Ticaret A.Ş.
5. Aysan Anadolu Yay Sanayi ve Ticaret A.Ş.
6. Bartın Çimento Sanayi T.A.Ş.
7. Batı Güvenlik Servis A.Ş.

8. Berke Hidroelektrik Santrali İşletmecilik A.Ş.
9. Beykoz İnşaat ve Nakliyat Ticaret A.Ş.
10. Beta İnşaat ve Ticaret A.Ş.
11. Betonsan Beton ve Çimento Sanayi İşletmecilik ve Ticaret A.Ş.
12. Birleşik İnşaat Ticaret A.Ş.
13. Büyük Anadolu Çimento İşletme Sanayi ve Ticaret A.Ş.
14. BVS Bira Viski Su Sanayi ve Ticaret A.Ş.
15. Çağdaş Ticaret A.Ş.
16. Çelik Nakliyat ve Ticaret Sanayi A.Ş.
17. Çukurova Elektrik Elektrikli Cihaz İmalat Montaj ve Müşavirlik A.Ş.
18. Çukurova Temizlik ve Sosyal Hizmetler A.Ş.
19. DTK Deniz Taşımacılığı ve Nakliye Komisyonculuğu A.Ş.
20. Demaş Demir Mamulleri Sanayii A.Ş.
21. Dörtgen İnşaat ve İşletmecilik Sanayi ve Ticaret A.Ş.
22. Edirne Lalapaşa Çimento Sanayii ve Ticaret A.Ş.
23. Efes Turizm Yatırımları A.Ş.
24. Ege Maden ve Çelik İşletmeciliği Sanayi ve Ticaret A.Ş.
25. Egpaş Ege Galvanizli Profil Sanayi Sanayi A.Ş.
26. Eksper Turizm Yatırımları A.Ş.
27. Ergani Çimento Sanayii ve Ticaret A.Ş.
28. Forum Dış Ticaret A.Ş.
29. Gaziantep Çimento Sanayi T.A.Ş.
30. Gök Turizm ve Ticaret A.Ş.
31. Gümüşhane Çimento Sanayii Ticaret A.Ş.
32. Güney Mühendislik ve Proje Hizmetleri Sanayi ve Ticaret A.Ş.
33. Güneydoğu Çimento İşletmecilik Sanayi ve Ticaret A.Ş.
34. Güven Nakliyat ve Sanayi ve Ticaret A.Ş.
35. İmar Finansal Kiralama A.Ş.
36. İmar İthalat İhracat İnşaat İç Ticaret Limited Şirketi
37. İnşaat Endüstrisi Limited Şirketi
38. Kalite Yapı Malzemeleri Sanayi ve Pazarlama A.Ş.
39. Karacaören Elektrik İşletmeleri A.Ş.

40. Karadeniz Çimento İşletmecilik Sanayi ve Ticaret A.Ş.
41. KİY Konut İnşaat ve Yatırım A.Ş.
42. Klasik İnşaat ve Ticaret A.Ş.
43. KNT Kara Nakliyat ve Ticaret A.Ş.
44. Körfez Çimento ve Hazır Beton Sanayi ve Ticaret A.Ş.
45. Kristal İnşaat ve Ticaret A.Ş.
46. Kuzey Çimento İşletmecilik Sanayi ve Ticaret A.Ş.
47. Kürşat Otomotiv İnşaat ve Gıda Sanayi Ticaret Limited Şirketi
48. Ladik Çimento Sanayi T.A.Ş.
49. Limaş Liman İşletmeleri A.Ş.
50. Maden-Çimento Sanayi İşletmeleri ve Ticaret A.Ş.
51. MAS Marmara Alüminyum İşletmecilik Sanayi A.Ş.
52. Mavi Dış Ticaret A.Ş.
53. Mavi Turizm Yatırımları Ticaret A.Ş.
54. Mavi Yol İnşaat ve Nakliyat Ticaret A.Ş.
55. MAY Madencilik Yatırım Müşavirlik ve Ticaret A.Ş.
56. Meptaş Manisalı Evrensel Pazarlama ve Ticaret A.Ş.
57. Merkez Çimento Terminali İşletmeleri ve Ticaret A.Ş.
58. Merkez Hazır Beton İmalat ve Ticaret A.Ş.
59. Merkez Kağıt Torba Sanayi ve Ticaret A.Ş.
60. Merkez Nakliyat ve Ticaret A.Ş.
61. Merkez Yatırım ve Ticaret A.Ş.
62. Metar Denizcilik A.Ş.
63. Metaş İzmir Metalurji Fabrikası T.A.Ş.
64. Motorlu Araçlar Ticaret A.Ş.
65. On Güvenlik Servisleri A.Ş.
66. Opal Turizm Yatırımları ve İşletmeciliği Ticaret A.Ş.
67. Ova Dış Ticaret A.Ş.
68. Ova Tekstil ve Sanayi A.Ş.
69. Pak-El Gıda Ürünleri Ticaret A.Ş.
70. Prekon İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş.
71. Profil İnşaat ve Ticaret A.Ş.

72. Rumeli Çelik Sanayi A.Ş.
73. Rumeli Çimento İhracat ve Sanayi A.Ş.
74. Rumeli Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.
75. Rumeli Çimento Terminali Sanayi ve Ticaret A.Ş.
76. Rumeli Holding A.Ş.
77. Rumeli Metal Sanayi A.Ş.
78. Rumeli Nakliyat ve Ticaret A.Ş.
79. SAK Sigorta Acentalığı A.Ş.
80. Samsun Çimento İşletmecilik Sanayi ve Ticaret A.Ş.
81. Simetri Alkol ve Tütün Sanayi ve Ticaret A.Ş.
82. Simetri Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.
83. Simetri Elektrik Yatırım A.Ş.
84. Simetri Hava Yolları Yatırım ve Ticaret A.Ş.
85. Simetri Holding A.Ş.
86. Simetri İnşaat Ticaret A.Ş.
87. Sistem Direk Pazarlama A.Ş.
88. Sistem Ticaret ve İnşaat A.Ş.
89. Standart Alkollü ve Alkolsüz İçecek Sanayi ve Ticaret A.Ş.
90. Standart Alüminyum Sanayi A.Ş.
91. Standart Beton Sanayi A.Ş.
92. Standart Çimento Sanayi A.Ş.
93. Standart Elektrik Sanayi A.Ş.
94. Standart Gıda ve Turizm İşletmeleri Sanayi ve Ticaret A.Ş.
95. Standart Holding A.Ş.
96. Standart İnşaat ve Ticaret A.Ş.
97. Standart Kimya Petrol Doğalgaz Sanayi ve Ticaret A.Ş.
98. Standart Metal Sanayi A.Ş.
99. Standart Sigara ve Tütüncülük Sanayi ve Ticaret A.Ş.
100. Süper Oto Otomotiv Sanayii Pazarlama Servis ve Ticaret A.Ş.
101. Şanlıurfa Çimento Sanayii T.A.Ş.
102. Teknik İnşaat İşletmeciliği ve Ticaret Limited Şirketi
103. Teknik Yapı A.Ş.

104. Teknikova İnşaat ve Ticaret A.Ş.
105. Toros İnşaat Sanayi ve Yatırım A.Ş.
106. Trabzon Çimento Sanayi T.A.Ş.
107. Trakya İnşaat ve Sanayi Limited Şirketi
108. Turizm Endüstrisi Yatırım A.Ş.
109. Türk Otomotiv Endüstrileri A.Ş.
110. Ulus Factoring A.Ş.
111. Van Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.
112. Yağmur Turizm Yatırımları ve İşletmeciliği A.Ş.
113. Yapı ve Ticaret A.Ş.
114. Yeni Koru İnşaat Yatırım A.Ş.
115. Yenikutup İnşaat ve Ticaret A.Ş.
116. Yeşil Turizm Yatırımları ve İşletmeleri A.Ş.
117. Yüksekova Çimento Yatırım İşletmeleri Sanayi ve Ticaret A.Ş.
118. Zonguldak Çimeto İşletmecilik Sanayi ve Ticaret A.Ş.

SİGORTA GRUBU

1. Rumeli Hayat Sigorta A.Ş.
2. Rumeli Holding A.Ş.

SPOR GRUBU

1. İstanbul Spor Faaliyetleri ve Ticaret A.Ş.

ÇALIŞMADA İSMİ GEÇEN DİĞER KURULUŞLAR

1. Adabank A.Ş.
2. Adabank Off-Shore Limited
3. Çukurova Elektrik A.Ş.
4. İmar Bank Off-Shore Limited
5. Kepez Elektrik T.A.Ş.
6. Rumeli Bank Limited
7. Türkiye İmar Bankası T.A.Ş.

**EK III: İSMET BERKAN'IN 20 AĞUSTOS 2003 TARİHLİ RADİKAL
GAZETESİN'DE YAYINLANAN “UZAN SİYASETE GİRMESEYDİ...”
BAŞLIKLİ YAZISI³**

“Uzan siyasete girmeseydi...”

“Bir spekülasyon: Cem Uzan'ın kurduğu Genç Parti olmasaydı, Uzan Grubu nihayetinde, önceki hükümetlerle olduğu gibi AKP ile de uzlaşabilecekti.

Biliyorum, tarihte geriye doğru dönüp öyle değil de şöyle olsaydı ne olurdu, diye spekülasyon yapmanın anlamı yok. Her ne kadar bu çeşit spekülasyonları yapmak eğlenceli olsa da, bir sonuç doğurmayacağı için çok anlamlı değil. Fakat yine de bu çeşit spekülatif değerlendirmeler yapmanın çekici bir tarafı da var. İşte ben de bu çekiciliğe kapılıp Uzan ailesiyle ilgili bir spekülasyon yapmak istiyorum.

Günlerdir bu köşede yazıp duruyorum. Uzanların bankası İmar'da işlenmemiş suç kalmamış gibi. Hesapları kayıt dışında tutmaktan hayali hesaplar yaratmaya, olmayan Hazine bonolarını satmaktan bankanın belge ve bilgilerini tahrip ve tahrif etmeye dek bir sürü suç.

Peşinen söyleyeyim, ben Uzan ailesinin İmar Bankası'nda yaptığı şeyleri örgütlü dolandırıcılık olarak görüyorum. Yani ortada bankacılık suçunu çok aşan suçlar var. O yüzden az sonra yapacağım spekülasyonun amacı asla bu suçların hayali olduğunu iddia etmek değil; sadece Türkiye'nin çarpıklığını anlatmaya çalışmak amacındayım.

Bence Uzan ailesinin en büyük hatası, oğulları Cem Uzan'ın siyasete girmesi oldu. Bilmiyorum, mesela baba Kemal Uzan ne düşünüyor oğlunun kurduğu siyasi partiyle ilgili olarak.

³ İsmet Berkan, “Uzan Siyasete Girmeseydi” Radikal Gazetesi, (Çevrimiçi), <http://www.radikal.com.tr/yazarlar/ismet-berkan/uzan-siyasete-girmeseydi-680341>, 17 Nisan 2017.

Burada unutulmaması gereken şey, Uzan ailesinin kurduğu düzeni bugüne kadar sürdürmesini mümkün kılan şeyin siyasete ve partilere aynı anda hem yakın hem uzak durmaları olduğu.

Zaman zaman büyük siyasi kavgaların tarafı oluyorlardı. Mesela Çiller-Yılmaz kavgasında önce bir tarafın, sonra öteki tarafın yanında yer aldılar. Siyasi iktidarlara uzlaşmayı çok kolay beceriyor, bu sayede ayakta kalmaya devam edebiliyorlardı.

Hatırlayın, bir dönem DYP'li Ulaştırma bakanları Telsim'in yeni abone kaydetmesini yasakladı. Bu yasak, Uzanlar DYP ile uzlaştıktan sonra kaldırıldı. Aynı şekilde Çukurova Elektrik ve Kepez'de de benzer şeyler yaşandı, soruşturmalar vs. İktidarla uzlaşma olur olmaz kapatıldı.

Böyle bakınca, bu ailenin sonunda uzlaşamayacağı hiçbir siyasi güç yok gibi gözüküyordu. Önemli olan kendi işlerini sürdürmeleri idi ve bu amaçla herkesle yan yana gelebilirlerdi. Bu ANAP da olabilirdi, DYP de, DSP ya da CHP de ve son olarak da MHP de...

Bu üst düzeyli uzlaşmalar sayesinde Uzanlara dokunulmuyordu ya da dokunma mecburiyeti doğduğunda da işler hafife alınıyordu. Yoksa SPK'nın 60'a yakın suç duyurusu yıllarca mahkemelerde uyur kalır mıydı? Bir kararlı Adalet Bakanı bu soruşturmalarla neler yapabilir, sorun bu denli kangrenleşmeden belki de çözüldü.

Ama Cem Uzan siyasete girip bir de seçimde sürpriz sayılabilecek miktarda oy alınca bence işler değişti. Ben iddia ediyorum, Genç Parti olmasaydı Uzanlar nihayetinde AKP ile de uzlaşabilirdi.

Ne var ki Cem Uzan, belki de ailesinin karşı çıkmasına rağmen seçimden sonra da siyasi heveslerine devam edince, bence ip çok gerildi ve hükümet adaletin önünde engel olmamayı seçti.

Yoksa ÇEAŞ ve Kepez'deki anlaşmazlığın belki de illa lisans iptaliyle sonuçlanması gerekmezdi. Uzanlara yumuşak davranmak isteyen bir hükümet, konuyu mahkemelere havale edebilir ve sonunda Uzanlar elektrik dağıtım şebekesini devlete bu yolla devretmek zorunda kalabilirler ama elektrik üretim tesislerine sahip olmaya devam edebilirlerdi.

Neyse ki bütün bu söylediklerim sadece spekülasyondan ibaret...”

